boccaccio

„Dintre numeroasele încercări de a tipări marile texte ale literaturii universale și românești într-o colecție «Biblioteca pentru toți» s-a dovedit a fi cea mai trainică. Întemeiată în 1895 de către inimosul folclorist Dumitru Stăncescu, la tipografia Carol Müller, «Biblioteca» a împlinit venerabila vîrstă de 70 de ani.

Adevărata ei viață o constituie ultima ei serie, începută în 1960. În locul volumașelor cu pagini puține și tipăritură săracă s-au editat volume de înaltă ținută, cuprinzînd opere capitale ale literaturii vechi ori lucrări aparținînd unor autori care ne sînt contemporani. Cîteva cifre: în 6 ani (1960—1966) au apărut 320 de numere ale colecției într-un tiraj de 17.425.000 de exemplare. Aproape cîte o carte pentru fiecare locuitor al țării!

Tînără, izvor de rară prospețime în ciuda celor 70 de ani pe care i-a împlinit, «Biblioteca pentru toți», una dintre cele mai vechi și mai prestigioase colecții de beletristică din Europa, e o mîndrie a literaturii românesti, o mîndrie a culturii socialiste.

Omagiind anul ei 70, nutrim dorința de a-i saluta, împreună cu dragostea și prețuirea de acum — centenarul..."

GHEORGHE TOMOZEI

(O carte mică pentru Măria-sa Cititorul, Munca, 18 mai 1966)

„Remarcabile ni se par eforturile editorilor «Bibliotecii pentru toți» de a publica în cadrul seriei tot ce e valoros, trainic și reprezentativ în literatura noastră; de a da bune traduceri din marii scriitori ai lumii, clasici și contemporani, ca și tendința evidentă de a însoți fiecare din aceste cărți cu un aparat critic, în general suplu, funcțional, bine orientat. Am subliniat, de asemenea, faptul că s-au tipărit din cînd în cînd, în colecție, traduceri ale unor scrieri valoroase efectuate pentru prima dată la noi — direcție în care se cuvine perseverat programatic în continuare."

(CONTEMPORANUL, 20 mai 1966)

biblioteca bpt pentru toți

Vol. I și II lei 10

editura pentru literatură

346

boccaccio

biblioteca bpt pentru toți

boccaccio

decameronul

★★

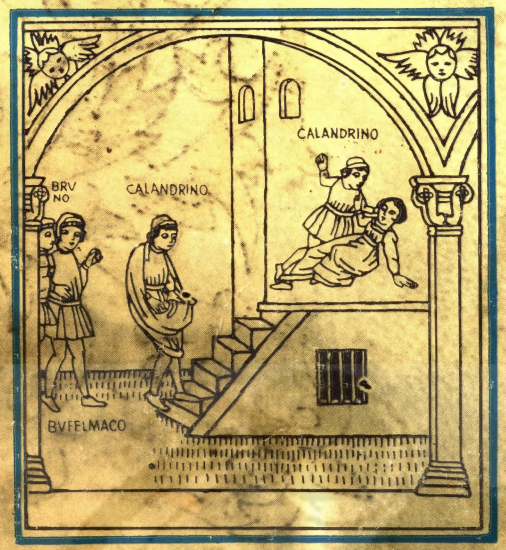

Coperta realizată după gravuri originale

giovanni boccaccio

decameronul

★ ★

ÎN ROMÂNEȘTE
DE ETA BOERIU

1966

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

Ziua a cincea

Sfîrşeşte cea de a patra zi a Decameronului *şi începe cea de a cincea, în care, sub sceptrul Fiammettei, se vorbeşte despre acei îndrăgostiţi care ajung pînă la urmă, după întîmplări nenorocite, să aibă parte de noroc.*

Albea în zare răsăritul şi razele împrăştiau lumină pretutindeni, cînd, Fiammetta, poftită de cîntarea cea dulce a păsărelelor care vesteau voioase prin tufe primul ceas al zilei, se sculă din somn şi porunci să-i scoale şi pe ceilalţi pe toţi ; apoi, coborînd cu pas agale pe pajişte, porni la plimbare cu doamnele şi cavalerii, vorbind de una şi de alta, prin cîmpul nesfîrşit şi iarba înrourată, pînă ce soarele se ridică oleacă în sus pe cer. Iar cînd simţi că razele îşi înteţesc căldura, îi îndrumă pe toţi spre casă şi, ajunşi acolo, le curmă puţina osteneală cu vinuri scumpe şi cu dulciuri, iar după aceea se plimbară pînă la ceasul prînzului, cutreierînd în lung şi-n lat grădina aceea încîntătoare. Iar către amiază — sluga reginei gătind din vreme toate cele — după ce mai cîntară vreo două-trei cîntări, se aşezară bucuroşi la masă, pe voia doamnei lor. Şi isprăvind cu bine şi bucurie masa, fără să uite obiceiul statornicit cu dansul, jucară o bucată, cîntînd fie cu glasul, fie cu cobza ori lăuta.

Apoi regina îi învoi să facă după placul lor pînă după ceasul de odihnă, drept care unii se culcară, iar alţii, rămînînd pe loc, petrecură mai departe. Dar cînd trecu de trei se adunară cu toţii în jurul fîntînii ca de obicei, urmînd placul reginei. Şi dînsa, aşezîndu-se la loc de cinste printre ei, se întoarse către Pamfilo şi-i porunci zîmbind să deie început poveştilor de bine. Iar Pamfilo, bun bucuros să povestească, începu aşa precum urmează :

Povestea întîia

Iubind, Cimone învață carte și-o fură pe Efigenia, iubita lui, pe mare; e azvîrlit la Rodos în temniță, de unde scapă mulțumită lui Lisimah, cu care o fură apoi din nou pe Efigenia și împreună cu ea pe Cassandra, în ziua nunții lor, fugind cu ele în Creta; la urmă, după ce se însoară cu fetele, sînt rechemați acasă.

— Multe poveşti îmi vin în minte să vi le spun, plăcute doamne, acum c-am fost ales să dau bun început zilei de azi, care se arată a fi o zi de veselie. Dar dintre toate una îmi stă mai mult la suflet, căci din cuprinsul ei veţi izbuti să pricepeţi nu numai ţelul fericit spre care tindem azi cu povestitul nostru, dar în acelaşi timp şi cît de sfinte, cît de mari şi cît de binefăcătoare sînt puterile iubirii, pe care mulţi le blestemă şi le hulesc pe nedrept, fără să ştie ce vorbesc. Ori, cum vă ştiu îndrăgostite, socot, de nu mă-nşel, că povestirea mea va fi pe placul vostru.

În Cipru dar, trăia pe vremuri, după cum ştim cu toţii din hronicile cipriote, un nobil de neam vechi şi mare, pe nume Aristip, care trecea la vremea lui drept cel mai mare bogătaş din cîţi se aflau în Cipru; şi omul ăsta, dacă soarta nu l-ar fi cătrănit c-o mare supărare, ar fi putut pe drept să-şi spuie că-i omul cel mai fericit din toată lumea asta. Dar pricina mîhnirii lui era că, printre alţi feciori, avea şi unul care — deşi prin voinicia şi frumuseţea trupului îi

întrecea pe ceilalţi flăcăi de seama lui — era scrîntit la cap, sărmanul, şi boala asta n-avea leac. Pe nume băieţandrul fusese botezat Galeso ; dar fiindcă nici prin truda şi osteneala dascălilor, nici prin bătaie ori vorbă bună, nici taică-su şi nici alţi meşteri prin iscusinţa lor nu izbutiseră să-i vîre în cap o buche barem sau o deprindere aleasă, ba fiindcă tocmai dimpotrivă băiatul avea apucături aş zice mai degrabă de dobitoc decît de om şi-un glas pocit şi spart ca din butoi, mai toată lumea îl poreclise în rîs Cimone, care pe limba lor înseamnă cam cum s-ar zice „Boul". Părintele băiatului răbda, sărmanul, mare chin, ştiindu-l pierdut pe veşnicie ; şi fiindcă dinspre partea lui pierduse orice nădejde, ca să nu aibă zi de zi prilej de întristare uitîndu-se la dînsul, îi poruncise să se ducă la ţară şi să şază acolo cu cei care trudeau pe ogoare ; de care lucru tînărul fu foarte mulţumit, căci îi plăceau mai mult apucăturile şi traiul pălmaşilor decît acelea ale orăşenilor.

Ducîndu-se, aşadar, Cimone la ţară şi deprinzîndu-se pe-acolo cu treburile de ţăran, se întîmplă ca într-o zi, cam după ceasul amiezii, pe cînd trecea c-o bîtă-n spate de pe un hotar pe altul, să intre într-o pădurice din partea locului, din cale-afară de frumoasă şi înverzită toată, căci era tocma-n luna mai ; şi străbătînd pădurea, se întîmplă să vază — norocul lui pesemne — într-o poiană împrejmuită de pomi înalţi ca brazii, lîngă o fîntînă minunată cu ape reci şi limpezi care se afla de-o margine, o frumuseţe de copilă dormind pe pajiştea înverzită ; copila nu purta drept strai decît un văl aşa subţire, încît abia de ascundea ceva din trupul ei mai alb ca spuma laptelui şi numai de la brîu în jos era acoperită c-o pătură uşoară şi albă ca omătul ; iar la pi-

cioarele copilei dormeau cu ea împreună două femei şi un bărbat, pesemne slujitorii ei. Cînd o văzu, Cimone, ca şi cum niciodată n-ar fi văzut trup de femeie, se rezemă în bîtă şi începu să mi se uite plin de încîntare la copilă, cu multă luare-aminte, fără să scoată o vorbă. Şi-n pieptul lui cel necioplit, în care niciodată — în ciuda a mii de îndemnuri şi dăscăleli — nu pătrunsese nici umbră de simţire ori bucurie mai aleasă, simţi că se deşteaptă un gînd, care şoptea minţii lui strîmbe şi încete că fata aceea de pe iarbă era făptura cea mai mîndră şi lucrul cel mai minunat din cîte ochi de muritor văzuseră vreodată. Apoi deosebi pe-ncetul parte de parte trupul întreg şi prinse a-i lăuda cu prisosinţă părul, care-i părea de aur, fruntea, gura şi nasul, gîtul, pe urmă braţele şi mai cu seamă pieptul abia mijit; şi, din pălmaş ajuns deodată preţuitor de frumuseţe, rîvnea acum să-i vadă ochii, pe care ea-i ţinea ascunşi, robiţi de somn sub pleoape, şi ca să-i vază nu o dată fu cît p-aci să o trezească. Dar fiindcă o socotea cu mult mai frumoasă decît orice femeie din cîte mai văzuse el, se chibzui c-o fi zeiţă; şi cum avea atîta cap încît să-şi deie seama că cele ce-s dumnezeieşti sînt mult mai vrednice de slavă decît cele lumeşti, îşi stăpîni pornirea şi aşteptă să se trezească ea singură din somn. Or, deşi aşteptarea i se părea nespus de lungă, prins cum era de această nouă şi neîncercată bucurie, nu se-ndura să plece. Într-un tîrziu copila, căreia îi zicea Efigenia, se deşteptă din somn înaintea celorlalţi şi, ridicîndu-şi capul, deschise ochii şi-l văzu pe Cimone, care şedea proptit în bîtă şi se uita la ea. De care lucru dînsa, mirată foarte, îi zise:

— Ce cauţi aici, Cimone, la ceasul ăsta prin pădure?

(Cimone, prin înfăţişarea şi felul lui de-a fi, cît şi prin neamul vechi şi avuţia părintească, era ştiut de toată lumea de prin partea locului.) La vorbele copilei tînărul nu răspunse, dar cît ce-i văzu ochii îşi aţinti privirea în ei, părîndu-i-se că dintr-înşii purcede o undă de dulceaţă ce-i revarsă în suflet o bucurie neîncercată nicicînd de dînsul pînă atuncea. Fata, văzîndu-l cum se uită, prinse a se teme nu cumva privirea aceea aţintită s-aţîţe în josnicele-i simţuri vreun gînd mişel prin care dînsa să aibă a pătimi ruşine şi, drept aceea, îşi chemă femeile şi-i zise sculîndu-se în picioare :

— Rămîi cu Dumnezeu, Cimone.

La care dînsul îi răspunse :

— Ba nu, eu vin cu tine.

Şi deşi fata nu vroia să fie însoţită, căci se temea de el, nu izbuti să-l izgonească pînă ce nu ajunse cu el pe urme pînă acasă. De acolo Cimone se duse drept la taică-su şi-i spuse că el unul nu mai voia cu nici un chip să se întoarcă iar la ţară ; şi deşi treaba asta li se păru greu de îndurat părintelui şi alor săi, se învoiră totuşi, dorind să vază ce anume îl îndemnase aşa deodată să-şi schimbe hotărîrea.

Pătrunzînd dar săgeata dragostei stîrnite de frumuseţea Efigeniei în inima băiatului, în care nici o învăţătură nu izbutise să pătrundă, în foarte scurtă vreme, trecînd de la un gînd la altul, Cimone îşi uimi părintele, pe ai săi şi pe toţi cei care-l ştiau. Întîi şi întîi el îi ceru bătrînului să-i deie straie şi alte podoabe bărbăteşti la fel cu ale fraţilor, şi taică-su, bucuros, îl mulţumi pe dată. Apoi, împrietenindu-se cu tineri de ispravă şi auzind din gura lor cum se cuvine să se poarte un om de neam şi mai cu seamă un îndrăgostit, dintîi, spre lauda tuturor, nu numai că-nvăţă în foarte scurtă vreme să scrie şi să buchisească, ci ajunse printre cărturari el însuşi

cărturar de seamă ; apoi (iubirea fiind aceea care-i da ghes la toate acestea), nu numai că-şi schimbă în voce caldă şi plăcută glasul său gros şi noduros, dar mai ajunse pe deasupra şi meşter cîntăreţ cu vocea şi lăuta, şi aşijderea în scurtă vreme se dovedi neîntrecut în arta călăriei şi-n mînuirea armelor pe apă şi uscat. Pe scurt (căci n-are rost să mai înşir cu de-amănuntul cîte virtuţi îşi dobîndise), nici patru ani nu se împliniră din ziua în care el se îndrăgostise de copilă şi ajunse a fi cel mai plăcut şi mai desăvîrşit întru deprinderi şi purtare şi cel mai înzestrat cu însuşiri alese din cîţi flăcăi de vîrsta lui se aflau la vremea aceea în Cipru.

Ce alta am mai putea să spunem, plăcute doamne, despre Cimone ? De bună seamă, atîta doar că însuşirile alese pe care cerul le sădise în sufletul lui vrednic i-au fost amarnic ferecate într-un ungher al inimii de soarta lui pizmaşă, cu straşnice cătuşe pe care dragostea le-a frînt, mai tare fiind ca soarta ; căci numai dînsa, dragostea, ca una care aţîţă minţile adormite, a izbutit cu forţa ei să împingă către lumină toate însuşirile ascunse care zăceau în el orbite de-o ceaţă nemiloasă, vădind cu limpezime din ce prăpăstii de întuneric poate să scoată la lumină simţirile robite ei şi pe ce plaiuri însorite le poate înălţa.

Acu, deşi Cimone, în dragostea ce i-o purta iubitei lui, în multe lucruri cam întrecea măsura, cum fac adesea îndrăgostiţii, cu toate acestea Aristip, gîndindu-se că dragostea făcuse din Cimone om, din vită ce era, nu numai că-l lăsa să-şi facă mendrele în voie, dar îl mai şi îndemna să-şi mulţumească orice poftă. Cimone însă, care nu mai voia să i se zică Galeso, amintindu-şi că Efigenia îl chemase pe numele dintîi, dorind să puie capăt dorinţei lui în chip cinstit, trimise vorbă nu o dată părintelui copilei,

Cipseo după nume, să-i deie fata de nevastă, dar Cipseo răspunse de fiecare dată c-o făgăduise lui Pasimunda, un tînăr nobil de prin Rodos, şi că nu voia să-şi ia cuvîntul înapoi. Venind dar şi sorocul nunţii şi Pasimunda trimiţînd pe-ai săi după mireasă, Cimone îşi zise în sinea lui : „Sosit-a clipa să-ţi arăt, iubito, cît de dragă-mi eşti. Eu am ajuns prin tine om şi sînt încredinţat că, de-ai să fii a mea, voi izbuti să mă înalţ mai sus ca orice zeu : de aceea ai să fii a mea ori dacă nu, mai bine moartea."

Şi zicînd astfel, după ce se rugă în taină de cîţiva tineri nobili, prieteni de-ai săi, să-l ajute, dădu pe ascuns porunci să i se încarce o corabie cu toate cele de trebuinţă unei încăierări pe mare şi apoi porni cu ea în larg, punîndu-se s-aştepte corabia care avea s-o ducă pe Efigenia la bărbat. Şi, după ce tatăl copilei îi preacinsti pe tinerii veniţi să-i ieie fata, aceştia se porniră cu ea cu tot spre Rodos. Cimone care nu dormea, a doua zi îi şi ajunse din urmă cu corabia lui şi de pe punte dădu glas către aceia ce se aflau pe nava Efigeniei, strigîndu-le :

— Opriţi-vă şi daţi pînzele jos, ori dacă nu, veţi fi zdrobiţi şi înecaţi în mare !

Vrăjmaşii lui Cimone, suindu-şi armele pe punte, se pregătiră de apărare ; drept care el, sfîrşindu-şi vorba, luă iute o cange încîrligată şi azvîrlind-o în pupa corăbiei duşmane, ce luneca iute ca vîntul, o trase lîngă a lui şi crunt precum un leu sări de unul singur pe puntea celorlalţi, de parcă nu i-ar fi păsat de ei nici cît de cît ; şi, mînat de dragoste, cu forţe însutite se azvîrli printre duşmani cu paloşul în mînă şi ca pe nişte oi îi doborî pe cei care-i şedeau în cale, lovind ici unul, colo altul. Drept care rodienii văzînd acestea, îşi lepădară fără de alta armele şi aproape într-un glas cu toţii i se dădură prinşi. Cimone zise atunci :

— Băieţi, să ştiţi că nu din ură şi nici de dragul prăzii m-am pornit eu din Cipru şi-am dat năvală peste voi cu armele în mînă. Ceea ce m-a îndemnat s-o fac e un lucru care mie îmi e de mare preţ, pe cîtă vreme pentru voi e neînsemnat şi ca atare puteţi să mi-l lăsaţi cu inima împăcată : pe Efigenia o vreau, iubita mea îndrăgită mai mult ca orişice pe lume, pe care neputînd s-o am ca prieten de la tatăl ei, prin paşnică învoire, iubirea m-a silit s-o smulg din mîna voastră acum, cu arma-n mînă, ca vrăjmaş ; doresc să-i fiu eu însumi ce-ar fi trebuit să-i fie prietenul vostru Pasimunda ; daţi-mi-o deci, şi-apoi plecaţi cu Dumnezeu într-ale voastre.

Tinerii, mai degrabă siliţi decît de bună voie, dădură fata lui Cimone. Iar el, văzînd-o înlăcrămată, îi zise :

— Doamnă, nu mai plînge. Eu sînt Cimone al dumitale, care prin dragostea îndelungă ce ţi-am purtat şi-ţi port sînt mult mai vrednic să te am decît e Pasimunda prin legămîntul încheiat.

Şi zicînd astfel, după ce-o duse mai întîi pe Efigenia pe punte, se întoarse la tovarăşii săi, fără să ia nimic de pe corabia învinsă şi îi lăsă pe cei din Rodos să-şi vază liniştiţi de drum. Apoi, mai fericit ca nimenea pe lume de dobîndirea unei prăzi atît de scumpe pentru el, după ce se căzni o vreme s-o mîngîie pe fată, se sfătui cu-ai săi c-ar fi mai bine acu deodată să nu se întoarcă în Cipru ; prin bună învoială deci, se îndreptară către Creta, pe unde aproape toţi, şi în primul rînd Cimone, avînd o sumedenie de rude şi de prieteni, se socoteau la adăpost cu Efigenia împreună.

Dar soarta care-i ajutase cu uşurinţă lui Cimone să-şi dobîndească aleasa, în nestatornicia ei, schimbă pe neaşteptate în plîns amar şi jalnic nepreţuita bucurie a bietului îndrăgostit. Nici patru ceasuri în-

cheiate nu se scurseseră de cînd, lăsîndu-i pe vrăjmaşi să plece, Cimone se pornise şi el la drum cu-ai săi, cînd noaptea coborîndu-se — noapte pe care el o aştepta mai plină de desfătări ca orişicare din cîte cunoscuse — cu ea deodată se porni o vijelie îngrozitoare, care umplu cerul de nori şi marea de cumplite valuri, drept care nimeni pe corabie nu mai ştia nici ce să facă, nici unde să se ducă şi nici măcar pe punte nimeni nu izbutea să se mai ţină pe picioare, ca să mai poată încaltea să se apuce de vreo treabă. Cît se mîhni Cimone de toată întîmplarea asta e de prisos să mă-ntrebaţi. Era ca şi cum zeii i-ar fi împlinit dorinţa numai ca moartea — care altminteri i-ar fi părut o jucărie — să-i fie acum de neîndurat. Ai săi se tînguiau şi ei, dar mai presus de orişicine se tînguia Efigenia, plîngînd cu hohote, sărmana, şi tremurînd de frică la orice izbitură de val ; şi-n plînsul ei ea blestema iubirea lui Cimone, îi blestema îndrăzneala, zicînd că vijelia de bună seamă se iscase doar fiindcă zeii nu voiau ca cel care rîvnise s-o aibă de nevastă potrivnic vrerii lor s-ajungă a-şi împlini dorinţa şi pofta lui semeaţă, ci că doreau să moară de moarte rea, după ce-ntîi ar fi văzut-o murind pe ea sub ochii lui. Cu atare tînguiri şi altele şi mai grozave, neştiind sărmanii corăbieri nici ei ce să mai facă, în timp ce vîntul ceas de ceas se înteţea mai tare, fără să ştie barem pe unde rătăcesc, ajunseră pînă la urmă prin apropierea Rodosului. Dar cum n-aveau de unde şti ce insulă-i aceea, se străduiră în fel şi chip să tragă la uscat, ca barem de înec să scape. Şi întru încercarea aceasta soarta le fu prielnică şi îi mînă pe-un cot de mare, unde cu puţin înainte trăsese şi corabia pe care se aflau vrăjmaşii lui Cimone. Dar n-apucară să-şi dea seama că ancoraseră la Rodos decît a doua zi, cînd zorile împrăştiind oleacă de lumină pe cerul

înnorat, se pomeniră dintr-o dată departe cale de-o săgeată de oamenii şi de corabia cu care în ajun se încăieraseră pe mare. Din care pricină Cimone, mîhnit ca vai de el, le porunci tovarăşilor să pună spinarea înc-o dată numai să iasă de pe-acolo ; că dacă-ar fi ieşit în larg, putea să-i ducă soarta oriunde ar fi poftit, căci nicăieri nu le-ar fi fost mai rău decît acolo.

Tinerii îşi încercară puterile cu prisosinţă, dar nu fu chip să scoată corabia în larg. Lovind-o drept în faţă, vîntul sufla năprasnic şi cu atîta forţă, încît departe de-a ieşi din cotu-acela al mării, de voie, de nevoie îi aruncă pe mal. Şi cît ce-ajunseră uscatul fură cu toţii cunoscuţi de corăbierii rodieni, care într-acestea scoborîseră de pe corabia lor. Şi atunci unul dintre dînşii se repezi pînă-ntr-un sat care se afla pe aproape şi-şi înştiinţă stăpînii, pe prietenii lui Pasimunda care se duseseră acolo, că vijelia azvîrlise corabia lui Cimone, pe care se afla şi fata, pe malurile lor. Tinerii, auzind acestea, voioşi nevoie mare, luară cu sine o mulţime de oameni de prin sat şi apoi dădură fuga cu ei la ţărmul mării ; de unde, atît Cimone — care într-acestea, coborînd cu ai săi de pe corabie, se hotărîse să se ascundă într-o pădure apropiată — cît şi copila şi ceilalţi fură cu toţii prinşi şi duşi apoi în sat. Iar de acolo, Lisimah — în mîna cui se afla puterea la vremea aceea-n Rodos — venind cu oaste din oraş, îl duse pe Cimone cu ai săi la închisoare, căci astfel poruncise Senatul, către care — aflînd de cele întîmplate — se jeluise Pasimunda. Şi într-acest chip, Cimone, nefericitul îndrăgostit, îşi rătăci iubita puţin înainte dobîndită, după ce abia dacă-i furase vreo două sărutări.

Cît despre Efigenia, ea fu primită călduros de doamnele de vază din Rodos, care o mîngîiară atît de chinul pătimit prin trista împrejurare, cît şi de

osteneala răbdată pe drum în furtună ; şi-n preajma lor rămase pînă la vremea cununiei.

Lui Cimone şi alor săi în schimb, fiindcă-n ajun, lăsîndu-i liberi pe tinerii din Rodos, vădiseră mărinimie, le fu cruţată viaţa — cu toată stăruinţa lui Pasimunda, care cerea să fie omorîţi — dar fură osîndiţi la temniţă pe viaţă, în care temniţă oricine îşi poate închipui cît de amărîţi şi fără sămînţă de nădejde trăiau.

În timp ce Pasimunda grăbea pe cît putea sorocul cununiei, soarta, căindu-se pesemne de pacostea zvîrlită pe capul lui Cimone, puse la cale altceva spre a-i veni într-ajutor. Avea numitul Pasimunda un frate, mai mic de ani ca el, dar tot atît de vrednic, pe care îl chema Ormisda şi care sta de multă vreme să se însoare cu o fată frumoasă şi de neam, de-acolo din oraş, Cassandra după nume — pe care Lisimah o îndrăgea cu patimă — dar nunta din anume pricini era într-una amînată. Drept care Pasimunda, ştiindu-se îndatorat să rînduiască însurătoarea cu nuntă mare şi bogată, se chibzui c-ar face bine dacă într-aceeaşi zi l-ar însura şi pe Ormisda, ca să nu aibă a cheltui şi-a rîndui petrecere de două ori în loc de-o dată. De aceea intră din nou în vorbă cu părinţii Cassandrei şi de astă dată căzu la învoială ; apoi, cu frate-su împreună şi cu părinţii fetei, statornici să se cunune deodată amîndoi, Ormisda cu Cassandra şi Pasimunda cu Efigenia. Cînd auzi una ca asta Lisimah se mîhni foarte, căci îşi vedea pierdută nădejdea întru care crezuse că de bună seamă Cassandra avea să fie a lui, dacă Ormisda n-ar fi luat-o. Totuşi, drept om cu scaun la cap ce se afla a fi, îşi tăinui nemulţumirea şi prinse a chibzui ce anume ar fi putut să facă spre a împiedica însurătoarea ; şi nu găsi alt chip decît s-o fure pe Cassandra. Acum, cu slujba şi cu rangul pe

care le avea la Rodos, o treabă ca aceasta i se părea uşoară ; atîta doar c-o socotea cu mult mai necinstită aşa, decît dacă n-ar fi avut o slujbă ca aceea. Totuşi, după ce şezu şi chibzui îndelung, cinstea se dovedi a fi mai slabă decît iubirea şi drept aceea hotărî, orice s-ar fi întîmplat, s-o fure pe Cassandra. Şi tot gîndindu-se ce oameni să-şi caute drept însoţitori, îşi aminti şi de Cimone, pe care îl ţinea închis cu-ai lui în închisoare, şi îşi dădu cu socoteala că pentru o faptă ca aceasta n-ar fi fost chip să găsească însoţitor mai credincios şi mai destoinic decît el. De aceea, în noaptea următoare puse să i-l aducă pe ascuns la dînsul în odaie şi-i spuse după cum urmează :

— Cimone, aşa după cum zeii îi dăruiesc pe oameni cu toate celea din belşug, la fel, cu mintea lor pătrunzătoare, adeseori le-ncearcă puterea sufletească, iar pe aceia care dau dovadă de tărie şi de statornicie în orice împrejurare îi răsplătesc din plin, căci vrednici sînt de răsplătire. Zeii au dorit să-ţi pună ţie cu şi mai mult temei virtutea la-ncercare, poftind din partea ta dovezi mai grăitoare decît cele pe care le-ai fi dat în marginile strîmte ale căsuţei părinteşti şi-n preajma unui tată pe care eu îl ştiu peste măsură de bogat. Drept care la-nceput, precum am auzit, prin mijlocirea dragostei, din dobitoc fără simţire făcut-au om din tine şi-apoi, prin vrăjmăşia sorţii, iar acu la urmă prin această nesuferită întemniţare, vor să cunoască dacă tu nu te-ai schimbat cumva la suflet într-acest scurt răstimp în care-ai fost ferice de prada dobîndită. Şi, dacă sufletul ţi-e acelaşi, atunci să ştii că zeii nu ţi-au mai dat nicicînd o bucurie ca aceea pe care ţi-o gătesc acum. Şi socot să-ţi tălmăcesc această bucurie, ca să redobîndeşti puterile pierdute şi ca să prinzi iar îndrăzneală. Pasimunda, bucuros de pacos-

tea ce te-a lovit şi dîrz părtaş al morţii tale, grăbeşte pe cît poate nunta, ca să se bucure de prada pe care soarta, blîndă dintru-nceput cu tine, ţi-a dăruit-o, iar pe urmă, mînioasă aşa din bun senin, ţi-a luat-o înapoi. Acu, eu ştiu prin mine însumi cît trebuie să te doară o întîmplare ca aceasta — dacă iubeşti într-adevăr aşa precum socot — căci mie, fratele lui Pasimunda, Ormisda după nume, îmi pregăteşte aceeaşi ocară, într-aceeaşi zi, luîndu-mi-o pe Cassandra, pe care o iubesc mai mult ca orişice pe lume. Ori, ca să ne vedem scăpaţi de vrăjmăşia sorţii şi de ocara ei, ea însăşi nu ne lasă decît o singură ieşire : tăria sufletelor noastre şi-a braţelor în care cuvine-se să ţinem spada şi să ne facem drum cu dînsa, răpindu-ne iubitele, tu pentru-a doua oară şi eu pentru întîia dată. De aceea, dacă vrei s-ajungi a dobîndi din nou — nu libertatea, căci de ea, fără iubită, socotesc că prea puţin îţi pasă — ci chiar pe dînsa, pe iubită, dacă m-ajuţi şi mă urmezi pe mine, zeii îţi vor da prilejul s-o cîştigi cu multă uşurinţă.

Cuvintele acestea treziră iar la viaţă curajul şi puterile sărmanului Cimone ; drept care fără de zăbavă răspunse :

— Lisimah, pentru o treabă ca aceasta n-ai fi putut găsi nicicînd tovarăş mai de-ncredere şi mai puternic decît mine, dacă e vorba să m-aleg cu ce mi-ai spus mai adineauri ; de aceea porunceşte-mi ce anume vrei să fac şi ai să-ţi vezi porunca îndeplinită întocmai, cu forţe neînchipuit de mari.

La care Lisimah răspunse :

— De azi în două zile miresele au să calce pentru întîia oară în casele bărbaţilor, în care tu cu-ai tăi şi eu cu cîţiva oameni de-ncredere, înarmaţi, vom pătrunde în faptul serii şi vom răpi miresele din mijlocul ospăţului, ducîndu-le pe o corabie anume

pregătită de mine pe-ascuns şi omorînd pe orişicine va cuteza să ne stea în cale.

Porunca îi fu pe plac lui Cimone, care rămase în temniţă pînă la ziua sorocită, fără să spună nimănui cîte puseseră la cale. Iar cînd veni şi ziua nunţii, în casa mirilor se încinse o nuntă ca-n poveşti, de n-ai mai fi găsit ungher să nu răsune de cîntări, de zaiafet şi voie bună. Dar către seară Lisimah, după ce pregăti tot ce făcea trebuinţă, îşi adună tovarăşii, pe Cimone cu ai săi şi cîţiva prieteni de-ai lui, toţi înarmaţi pe sub veşminte şi, cînd i se păru că-i vremea s-o pornească, după ce le vorbi dintîi înflăcărîndu-i şi pe ei la gîndul care-i sta pe suflet, îi împărţi în trei : pe unii îi trimise cu mare grijă în port, pentru ca ei să aibă calea deschisă spre corabie cînd ar fi fost să plece, iar pe ceilalţi îi luă cu sine şi, ajunşi la casa cu pricina, lăsă o parte din ei afară, ca să păzească la intrare spre-a nu fi-nchişi cumva în casă ori prinşi cînd ar fi fost să iasă, iar el cu-al treilea pîlc şi cu Cimone alături o apucă în sus pe scară. Şi ajungînd în sala cea mare de ospeţe, unde miresele amîndouă cu multe alte doamne se rînduiseră la masă şi aşteptau bucatele, se aruncară înainte şi, răsturnînd mesele, fieştecare îşi luă iubita şi, aşezîndu-le în braţele tovarăşilor lor, poruncîră să le ducă numaidecît pe corabie. Miresele începură să plîngă şi să ţipe, şi cu ele împreună apoi şi doamnele şi slujitorii şi într-o clipită toată casa se umplu de plînset şi de larmă. Cimone şi Lisimah cu-ai lor, scoţînd degrabă spadele, fără de nici o împotrivire, căci nimeni nu le sta în cale, o luară către scări şi, scoborîndu-le, dădură de Pasimunda care, cu un ciomag în mînă, grăbea adus de larmă ; Cimone îl izbi cu sete şi-i despică în două ţeasta, culcîndu-l mort pe jos. Iar cînd Ormisda, bietul, sări să-i vină într-ajutor, fu omorît şi el de-o lovitură a lui Cimone,

şi toţi ceilalţi care încercară să se apropie cît de cît fură răniţi şi împinşi în lături de oamenii lui Lisimah şi-ai lui Cimone.

Apoi, lăsînd casa îndoliată, plină de sînge şi de larmă, de lacrimi şi de jale, fără de nici o împotrivire, umblînd strînşi laolaltă, ajunseră cu pradă cu tot la malul mării; şi după ce-şi urcară iubitele-n corabie, urcîndu-se şi ei cu-ai lor pe urma fetelor — în timp ce ţărmul clocotea de oameni înarmaţi care veniseră să scape pe cele două fete — lăsară vîslele în apă, văzîndu-şi bucuroşi de drum. Şi ajungînd în Creta, fură primiţi acolo cu multă bucurie de prieteni şi de rude şi, cununîndu-se apoi cu nuntă mare şi frumoasă fieştecare cu iubita, se desfătară bucuroşi de prada dobîndită.

În Cipru şi în Rodos, pe urma acestui furt, nemulţumirea obştei şi zarva stăruiră destulă vreme încă. Dar pînă mai la urmă, prin mijlocirea rudelor şi-a prietenilor, care săriră şi-ntr-un loc şi-n altul să puie o vorbă bună, se află o cale de-ndreptare şi, după o vreme de surghiun, Cimone cu Efigenia se întoarse bucuros în Cipru, iar Lisimah în Rodos cu draga lui Cassandra, şi fiecare vieţui ani mulţi şi fericiţi alături de iubita sa în ţara lui de baştină.

Povestea a doua

Gostanza îl iubeşte pe Martuccio Gomito şi, auzind c-ar fi murit, cu deznădejdea în suflet se urcă singură într-o barcă, pe care vîntul o împinge pînă la cetatea Susei; regăsindu-şi iubitul teafăr la Tunis, i se arată, iar el, care dobîndise prin sfaturile sale favoarea regelui din Tunis, o ia de nevastă şi apoi se întoarce avut în Lipari, împreună cu dînsa.

Regina, văzînd că povestea lui Pamfilo se sfîrşise, după ce foarte o lăudă, îi porunci Emiliei să spună şi ea una. Şi dînsa începu aşa :

— Pe drept cuvînt oricine se cade să se bucure de faptele care-şi primesc răsplata cuvenită. Or, cum iubirea pîn' la urmă se-arată a fi mai vrednică de bucurii decît de jale, mărturisesc că, povestind despre subiectul rînduit poveştilor de azi, voi asculta-o pe regină cu mai multă bucurie decît l-am ascultat pe rege, ieri, cînd am vorbit despre întîmplări atît de triste.

Trebuie, aşadar, gingaşe doamne, să ştiţi că nu departe de Sicilia se află o insulă micuţă, căreia-i zice Lipari şi-n care nu demult trăia o prea frumoasă fată, Gostanza după nume, copila unor băştinaşi vrednici de toată cinstea. Şi de Gostanza aceasta se îndrăgosti un tînăr, de fel şi el din Lipari, Martuccio Gomito pe nume, băiat frumos, bine crescut şi tare priceput în meseria lui. Fata, pe de altă parte, se îndrăgosti şi ea de el, ba încă aşa de tare, încît nu se simţea ferice decît alăturea de dînsul. Şi vrînd

Martuccio să se însoare cu ea, trimise peţitori s-o ceară de nevastă, dar tatăl fetei îi răspunse că el era sărac şi ca atare nu vroia să-i deie fata de nevastă. Văzîndu-se dat la o parte din cauza sărăciei lui, Martuccio, plin de obidă, se jură cîtorva prieteni şi rude de-ale sale să nu mai calce în Lipari altcum decît bogat. Plecînd dar de pe insulă, se apucă să tîlhărească pe mare în preajma Berberiei, prădînd pe orişicine se dovedea mai slab ca el. Or, întru atari isprăvi soarta îi fu prielnică şi i-ar fi fost şi mai departe, de-ar fi ştiut încaltea să fie cumpătat. Dar, fiindcă nu-i era de ajuns că-n scurtă vreme ajunsese din cale-afară de bogat, şi el şi însoţitorii lui, în timp ce încerca să-şi îndoiască avuţia, se întîmplă să cadă-n mîna unor corăbii saracine şi, după o luptă crîncenă, saracinezii îi prinseră pe toţi şi-i jefuiră, zvîrlindu-i după aceea pe cei mai mulţi în mare ; şi cufundîndu-le corabia, îl luară pe Martuccio şi-l duseră la Tunis, unde fu închis în temniţă, şi unde multă vreme şezu ca vai de el. Iar mai apoi, cu vremea, în Lipari se lăţi vestea — şi nu doar printr-un om sau doi, ci prin mai mulţi şi feluriţi — că toţi acei care se aflau cu dînsul pe corabie fuseseră înecaţi în mare.

Fata, care se amărîse, sărmana, peste poate de plecarea lui Martuccio, prinzînd acu de veste că-i mort cu ceilalţi dimpreună, plînse de potopi pămîntul şi pînă la urmă se hotărî să moară şi ea ; dar nerăbdînd-o inima să-şi facă sieşi silnicie, se chibzui să moară altminteri, silită adică de nevoie. Şi într-o noapte, strecurîndu-se pe ascuns din casa părintească şi ajungînd în port, găsi din întîmplare pe ţărm, mai la o parte, o corăbioară de pescari, pe care (întrucît stăpînii ei tocmai atunci se coborîseră din ea) o află înzestrată cu toate cele de trebuinţă : pînze, catarge şi vîsle. Drept care, urcîndu-se de-

grabă în ea, vîsli oleacă pînă s-ajungă în larg şi apoi — deprinsă oarecum cu meşteşugul de luntraş şi corăbier ca orişicare femeie de pe acolo — întinse pînza pe catarg şi azvîrlind în mare lopeţile şi cîrma, se lăsă în voia vîntului, gîndindu-se că orişicum, de bună seamă vîntul ori i-ar fi răsturnat corabia, uşoară cum era şi fără de cîrmaci, ori ar fi împins-o cu putere, zdrobind-o de vreo stîncă; drept care ea, şi de-ar fi vrut n-ar fi putut să scape, ci vrînd-nevrînd s-ar fi înecat. Se-nfăşură dară pe cap c-o haină şi plîngînd se întinse pe fundul bărcii.

Atîta doar că lucrurile se petrecură altminteri de cum le chibzuise ea; căci vîntul ce suflă fiind vînt de miazănoapte, o boare dulce şi uşoară, iar marea liniştită şi barca bine încheiată, a doua zi către asfinţit o împinse cale de o sută de leghe depărtare de Tunis, pe o coastă vecină cu cetatea Susa. Dar fata nu putea să-şi deie seama de se află pe apă sau pe uscat, căci hotărîse în sinea ei pentru nimica-n lume să nu ridice capul de jos, de unde sta culcată, şi nici nu-l ridicase. Ci spre norocul ei, cînd barca se izbi de ţărm, pe aproape se afla o femeie sărmană care strîngea de la uscat nişte năvoade de pescari; şi cînd văzu femeia barca, se minună cum de stăpînii o lasă să izbească malul, aşa umflată de apă cum era. De aceea, bănuind că poate pescarii dorm într-însa, se duse către barcă, dar nu văzu în ea pe nimeni decît pe fată; şi după ce o strigă de mai multe ori, căci fata dormea dusă şi n-auzea nimic, în cele din urmă o deşteptă din somn şi, dîndu-şi seama că-i creştină după veşmîntul ce-l purta, o agrăi pe limba ei şi-o întrebă cum de ajunsese la ţărm în barca aceea, singură singurică. Copila, auzind-o vorbind pe latineşte [1], crezu că poate vîntul,

[1] În evul mediu, limbii italiene i se zicea limba latină (n. t.).

schimbîndu-şi dintr-o dată calea, o adusese iar în Lipari şi ca atare, sărind ca friptă în picioare, se apucă să cerceteze malul jur împrejur ; dar necunoscînd locul şi pomenindu-se pe uscat, o întrebă pe femeie unde se află. La care dînsa îi răspunse :

— Copila mea, eşti lîngă Susa, cetate în Berberia.

Cînd auzi sărmana fată pe unde ajunsese, mîhnită cum era că Domnul nu-i trimisese moartea, cu teamă în suflet ca nu cumva să aibă a pătimi ruşine şi fără a şti ce să mai facă, se aşeză jos lîngă barcă şi începu să plîngă. Cînd o văzu ce face, femeia, înduioşată, se apucă s-o roage şi atîta se rugă de dînsa, pînă ce-o duse acasă la ea, în coliba ei ; acolo, mîngîind-o cu fel de fel de vorbe, o îndemnă să-i spună cum de ajunsese acolo şi fata, biruită, îi spuse. Drept care pricepînd femeia că nu mîncase din ajun, îi aşeză în faţă un codru uscat de pîine, niscaiva peşti şi apă şi se ţinu de capul ei pînă ce fata înghiţi vreo două îmbucături. Apoi, la rîndul ei, Gostanza o întrebă şi ea cine era şi cum se face că ştie să vorbească pe limba latinească ; femeia îi răspunse c-o cheamă Carapresa şi că era din Trapani, dar că intrase slugă pe locurile acelea la nişte corăbieri creştini. Fata, cînd auzi c-o cheamă Carapresa [1], deşi era tare amărîtă, fără să ştie cum şi din ce pricină anume, se bucură ca de-un semn bun de numele acesta şi prinse a trage iar nădejde, deşi habar n-avea de ce, uitîndu-şi oarecum de gîndul morţii. Drept care, fără să spuie cine este şi de pe unde vine, o rugă frumos pe femeie să aibă milă de tinereţea ei şi să se-ndure a-i da un sfat, pe care ea, urmîndu-l, să se păstreze întru credinţă şi curăţenie.

Carapresa, cînd auzi ce-i cere, bună la suflet cum era, lăsînd-o în colibă, strînse năvoadele în grabă şi

[1] Numele poate fi tradus prin : *pradă scumpă* (n. t.).

întorcîndu-se la fată, după ce-o înveli din cap pînă-n picioare într-o broboadă a ei, o duse pîn' la Susa ; iar cînd ajunseră-n cetate îi zise :

— Ascultă aici, Gostanza, am să te duc la o femeie tare de treabă, o saracină bătrînă şi miloasă, la care umblu eu de multe ori la lucru, şi-am să te dau în grija ei, rugîndu-mă de ea cum m-oi pricepe eu mai bine. Sînt pe deplin încredinţată c-o să te ia cu drag la dînsa şi-are să-ţi fie ca o mamă ; iar tu, slujind-o cu credinţă, să te sileşti să-i fii pe plac, pînă ce Domnul Dumnezeu s-o îndura să-ţi facă parte de-o soartă mai blajină.

Şi cum grăi aşa făcu.

Doamna, care era tare bătrînă, după ce-i dete ascultare femeii, se uită la fată, privind-o drept în faţă şi începu să lăcrămeze ; apoi, prinzînd-o în braţe, o sărută pe frunte şi apucînd-o de mînă o duse înăuntru-n casă, pe unde ea şedea cu alte cîteva femei, care lucrau cu mîna, fie-n mătase, fie-n piele, fie-n frunze de palmier, felurite lucruşoare, trăind acolo singure, fără bărbat la casă. Gostanza învăţă şi ea curînd un meşteşug, prinse a lucra cu ele şi în aşa măsură ştiu să dobîndească bunăvoinţa şi iubirea doamnei şi a celorlalte fete, de îţi era mai mare dragul să vezi ce bine se înţeleg. Apoi, în scurtă vreme, cu ajutorul lor, le învăţă şi graiul.

În timp ce fata sta la Susa (după ce acasă la părinţi fusese plînsă ca pierdută şi moartă), se întîmplă — fiind rege în Tunis unul pe nume Mariabdela — ca un bărbat de neam, un tînăr cu mare trecere în Granada, pămîntul lui de baştină, să dea năvală aşa deodată cu o mulţime de ostaşi asupra regelui din Tunis, zicînd c-acel regat i se cuvine lui. Or, zvonul ajungînd şi la urechea lui Martuccio care se afla la închisoare şi care ştia bine graiul saracinez, prinzînd de veste el că regele din Tunis

se străduia din răsputeri să-şi apere regatul, se apucă să-i spuie unuia dintre temnicerii care-l păzeau pe el şi pe ceilalţi tovarăşi ai lui :

— Dacă-aş putea să stau cu regele de vorbă, i-aş da un sfat prin care şi-ar dovedi duşmanii.

Paznicul spuse aceste vorbe mai marelui său, care la rîndul lui le spuse iute regelui. Drept care, acesta porunci să-i fie înfăţişat Martuccio şi-l întrebă ce sfat ar fi putut să-i deie. Martuccio îi răspunse :

— Stăpîne, dac-am priceput eu bine din cîte mi-a fost dat să văd pe vremuri cînd m-aflam aicea, supuşii înălţimii-tale se luptă, dacă nu mă-nşel, mai mult cu arcul şi săgeata decît cu alte arme : de aceea, de-am afla un chip ca cei din tabăra duşmană să ducă lipsă de săgeţi şi arcaşii înălţimii-tale să aibă-n schimb destule, eu socotesc că biruinţa ar fi de partea noastră.

La care regele răspunse :

— Nu-ncape îndoială că dacă am face precum spui, mi-aş birui vrăjmaşii.

Martuccio zise atunci :

— Stăpîne, dacă vrei, treaba se face şi iată cum : să pui să-ţi facă pentru arcaşii dumitale şi arcurile lor corzi mult mai subţirele decît se fac deobicei ; şi să mai pui să-ţi facă săgeţi cu crestătura anume potrivită la subţirimea corzilor ; dar lucrurile astea trebuiesc făcute-n mare taină, ca nu cumva duşmanii prinzînd de veste să găsească o îndreptare oarecare. Şi iată de ce-ţi spun acestea : după ce arcaşii duşmanilor şi-or isprăvi de tras săgeţile lor şi voi pe ale voastre, pre cîte ştii, duşmanii se vor vedea siliţi s-adune de pe jos săgeţile trase de voi în timpul bătăliei, după cum şi ai voştri le vor culege pe-ale lor ; atîta doar că ei n-au să se poată folosi de săgeţile voastre, căci corzile lor groase n-au să pătrundă în crestătura îngustă a săgeţilor, pe cîtă

vreme, dimpotrivă, săgeţile duşmane vor merge de minune la arcurile noastre, căci coarda fiind subţire va prinde lesne o săgeată cu crestătură largă; drept care ai voştri vor putea să tragă din belşug săgeţi, pe cîtă vreme ai lor vor duce mare lipsă.

Regele, om cu scaun la cap, găsi pe placul său povaţa lui Martuccio şi, urmînd-o cu sfinţenie, printrînsa-şi birui vrăjmaşii. Din care pricină Martuccio îi dobîndi milostivirea şi ca atare în scurtă vreme ajunse om de vază în Tunis şi mare bogătaş.

Zvonul acestor întîmplări se răspîndi în toată ţara şi află de dînsul şi Gostanza, care-l plînsese pe Martuccio socotindu-l mort, atît amar de vreme; de aceea, aflînd acum că-i teafăr, simţi cum se aprinde într-însa cu negîndită vîlvătaie iubirea amorţită oleacă, trezind din nou la viaţă nădejdea ei cea moartă. Drept care îi povesti stăpînei la care sta tot ce păţise şi c-ar dori să meargă pîn' la Tunis să-şi sature acolo ochii cu cele cîte auzise despre Martuccio Gomito. Stăpîna îi lăudă dorinţa şi ca o mamă adevărată, urcîndu-se cu ea într-o barcă, se duse pîn' la Tunis, unde împreună cu Gostanza fu găzduită la o rudă de-a ei cu multă omenie. Or, cum o luase împreună cu dînsa şi pe Carapresa, Gostanza o trimise să afle ştiri despre Martuccio; şi aflînd din gura ei că-i teafăr şi c-ajunsese om de vază, stăpîna vru cu dinadins să fie ea cea care să-i spună lui Martuccio că draga lui Gostanza venise anume ca să-l caute. Şi într-o bună zi, ducîndu-se la el acasă, îi spuse:

— Martuccio, în casa mea s-a nimerit să pice un servitor de-al tău venit din Lipari şi care doreşte să-ţi vorbească în taină; de aceea am venit eu însămi să te înştiinţez, căci m-a rugat să nu mai spun şi altora cîte mi-a spus.

Martuccio îi mulţumi şi apoi porni cu ea spre casă. Fata, cînd îl văzu, fu cît p-aci să moară de-atîta bucurie şi, nemaiputîndu-se stăpîni, cît ai clipi din ochi i se azvîrli la piept cu braţele deschise, îmbrăţişîndu-l cu iubire; şi fie pe de o parte din cauza celor pătimite, fie din cauza bucuriei, fără să poată scoate o vorbă, porni să plîngă pe tăcute. Văzînd-o în faţa lui, Martuccio rămase înmărmurit o clipă şi apoi grăi suspinînd:

— Trăieşti, iubita mea? E atîta amar de vreme de cînd am auzit că te-ai pierdut în lumea largă şi nici la noi măcar, în Lipari, nimeni nu ştie ce s-a-ntîmplat cu tine.

Şi zicînd astfel, cu lacrimile-n ochi, o sărută şi-o îmbrăţişă cu multă duioşie. Gostanza îi povesti peripeţiile ei toate şi-i spuse cît de omenos o găzduise doamna la care se aciuase. Martuccio, după ce şezură mai multă vreme de poveşti, plecînd de la Gostanza, se duse drept la rege şi-i povesti toată povestea, şi cele ce răbdase el, şi cele ce răbdase fata, mai adăugînd la urmă c-avea de gînd acum să se cunune cu Gostanza, cu învoirea lui, după credinţa creştinească. Regele se miră de toate aceste întîmplări şi, trimiţînd după Gostanza şi aflînd din gura ei cum că Martuccio nu minţise, grăi:

— Dacă-i aşa, pe drept cuvînt, ţi-ai cîştigat bine bărbatul!

Şi poruncind să i se aducă daruri bogate şi frumoase, dădu din ele o parte fetei şi alta lui Martuccio, lăsînd la voia lor să facă ce le-ar fi fost mai drag.

Martuccio, după ce-o cinsti pe doamna aceea cumsecade ce-o găzduise pe Gostanza şi mulţumi de toate cîte le săvîrşise pentru fată, dîndu-i şi daruri

potrivite cu ea şi starea ei, îşi luă rămas bun de la dînsa, nu fără multe lacrimi vărsate de Gostanza, şi apoi plecă. Pe urmă, cu învoirea regelui, urcîndu-se într-o corăbioară cu Carapresa dimpreună, împinşi de vînt prielnic, se întoarseră în Lipari, primiţi fiind de toată lumea cu negrăită bucurie. Şi acolo, rînduindu-şi o nuntă ca-n poveşti, Martuccio se însură cu fata şi multă vreme apoi se bucurară dimpreună în bună pace şi în tihnă de roadele iubirii lor.

Povestea a treia

Pietro Boccamazza fuge cu Agnolella; se întîlnesc cu niște hoți; fata se ascunde într-o pădure și apoi e dusă într-un castel. Pietro e prins, dar scapă din mîinile tîlharilor și după felurite peripeții nimerește la castelul unde se află Agnolella; o ia de nevastă și se întoarce cu ea la Roma.

Din cîți se aflau de față nici unul nu scăpă prilejul de-a lăuda povestea Emiliei; iar regina, văzînd că se sfîrșește, îi porunci Elisei să spună mai departe. Elisa, dornică fiind să-i deie ascultare, prinse a grăi astfel:

— Grațioase doamne, îmi vine-n minte o noapte înfricoșătoare pe care au petrecut-o doi tineri neprevăzători; dar fiindcă după dînsa urmat-au zile fericite (și deci povestea mea nu se abate nicidecum de la subiectul rînduit), v-o povestesc cu drag:

La Roma, care odinioară se afla în fruntea întregii lumi după cum azi e-n coada ei, trăia nu de mult un tînăr, pe nume Pietro Boccamazza, vlăstar al uneia din cele mai nobile familii din Roma acelor vremi. Și tînărul acesta se îndrăgosti de-o fată tare frumoasă și plăcută, pe nume Agnolella, copila unui oarecare Gigliuozzo Saullo, un om de rînd și fără vază, dar tare drag celor din Roma. Și îndrăgind-o tînărul, făcu el ce făcu și pînă la urmă fata prinse a-l iubi și ea pe el nu mai puțin ca el pe dînsa. Împins de dragostea-i fierbinte, Pietro,

văzînd că nu e chip să mai îndure chinul pe care i-l pricinuia dorinţa aprinsă după fată, o ceru de nevastă. Dar ai săi, cît ce-aflară de una ca aceasta, săriră toţi pe capul lui şi-l ocărîră straşnic, iar pe de altă parte îi trimiseră vorbă lui Gigliuozzo Saullo ca nu cumva să-şi puie mintea cu vorbele lui Pietro, căci de-ar fi cutezat s-o facă, nu l-ar fi socotit nicicînd, nici rudă, nici prieten. Pietro, văzînd că i se aţine calea, singura cale potrivită prin care socotea s-ajungă a-şi împlini dorinţa, fu cît p-aci să moară de atîta supărare ; şi, dacă tatăl fetei s-ar fi învoit, el unul, în ciuda rubedeniilor, s-ar fi însurat totuşi cu fata. Dar fiindcă n-avea încotro, îşi puse în gînd să facă astfel, încît s-ajungă tot acolo, dacă ar fi vrut şi fata ; şi aflînd printr-o a treia gură că Agnolella se învoieşte, se hotărî cu ea împreună să fugă amîndoi din Roma. Drept care pregătindu-şi fuga din vreme, într-o dimineaţă sculîndu-se cu noaptea-n cap porni călare cu Agnolella şi-o luă către Anagni, pe unde avea niscaiva prieteni, oameni de toată încrederea. Şi călărind ei doi aşa, fără să aibă timp săracii să se desfete ca de nuntă, căci se temeau că-s urmăriţi, vorbeau de dragoste şi uneori se sărutau.

Ci Pietro, neştiind bine drumul, cam la vreo opt leghe de Roma, se întîmplă ca-n loc s-o ţie pe dreapta, cum ar fi trebuit, s-o ieie pe-o cărare la stînga. Şi n-apucară să călărească două leghe, că se treziră aproape de un castel micuţ, din care, fiind văzuţi, ieşiră de îndată vreo doisprezece ostaşi. Iar cînd se apropiară bine, fata îi văzu şi strigă :

— Pietro, s-o luăm la fugă, că vin asupra noastră !

Şi cum se pricepu mai bine îşi îndreptă degrabă roibul către-o pădure adîncă şi-l îmboldi cu pintenii, înfiptă bine în oblînc ; roibul, simţind împunsătura, o luă întins la fugă, ducînd-o pe stăpînă în codru.

Ci Pietro, care se uita mai mult la ea decît la drum, cum n-apucase să-i zărească pe ostaşi aşa de repede ca dînsa, în timp ce sta şi se uita să vază de unde vin, fu ajuns de ei din urmă, fu prins şi dat jos de pe cal ; şi întrebat fiind cine era, după ce spuse, ostaşii se apucară să sfătuiască între ei, zicînd :

— Ăsta-i de-al duşmanilor noştri ; ce alta am putea să-i facem decît să-i luăm veşmintele şi calul şi apoi să-l spînzurăm de vreun stejar, ca să plesnească de ciudă toţi Orsinii [1].

Şi, după ce căzură cu toţii la învoială, îi porunciră lui Pietro să se dezbrace de veşminte. În timp ce el se dezbrăca ştiind bine ce-l aşteaptă, nişte oşteni, nu mai puţin de douăzeci şi cinci la număr, dădură buzna peste ceilalţi, strigînd :

— Pe ei ! Măcelăriţi-i !

Ostaşii luaţi aşa deodată, îl lăsară în plata Domnului pe Pietro, văzîndu-şi de apărare ; dar pricepînd că-s mai puţini la număr ca duşmanii, se puseră pe fugă şi ceilalţi după ei. Pietro, dacă văzu aşa, îşi luă degrabă hainele, sări pe cal şi-o luă la goană spre pădure, pe unde apucase fata. Dar nefiind chip să afle în codru nici drum, nici cărăruie, nici urmă de potcoavă, cînd socoti că-i la adăpost de cei care-l prinseseră şi de ceilalţi veniţi pe urmă, văzînd că nu-şi găseşte iubita nicăieri, fără pereche de mîhnit, se apucă să plîngă şi să cutreiere pădurea, strigînd-o pretutindeni. Dar nimeni nu-i dădea răspuns şi el nu cuteza să se întoarcă înapoi şi nici să meargă înainte, căci nu ştia unde-ar ajunge, iar pe de altă parte se mai temea şi pentru el şi pentru draga lui de fiarele sălbatice, părîndu-i-se într-una c-o vede pe Agnolella sfîşiată de lupi sau de urs.

[1] Familie nobilă din Roma (n. t.).

Umblă dar Pietro al nostru zi de vară pînă-n seară, strigînd într-una prin pădure şi făcînd cale întoarsă tocmai cînd socotea că merge ţintă înainte ; dar pînă mai la urmă, de atîta plîns şi de strigare, de frică şi de foame, căzu răpus şi nu fu chip să meargă mai departe. Şi cînd văzu că se înnoptează, neştiind ce să mai facă, dînd de un stejar vînjos se coborî din şa şi îşi legă murgul de pom ; iar el, ca nu cumva să-l sfîşie vreo fiară, se căţără în stejar. Nu după mult ieşi şi luna în noaptea limpede de vară ; dar Pietro, neîndrăznind să doarmă, ca nu cumva să cadă — deşi, la drept vorbind, nici de-ar fi fost la adăpost şi tot n-ar fi putut dormi de atîta supărare şi grijă pentru fată — veghe mai toată noaptea plîngînd şi suspinînd şi blestemîndu-şi nenorocul.

Fata, luînd-o la sănătoasa fără să ştie încotro, precum am spus mai înainte, lăsîndu-se mînată de bunul plac al calului, pătrunse aşa de adînc în codru, încît nu mai putu să vază locul pe unde pătrunsese ; de aceea, întoomai ca şi Pietro, cînd aşteptînd şi cînd umblînd, cînd hohotind şi cînd strigîndu-l, tot tînguindu-şi soarta, din zori şi pînă-n asfinţit se învîrti zadarnic printr-acel loc sălbatic. În cele de pe urmă însă, văzînd că Pietro nu mai vine, cum începea să se însereze, dînd peste o potecuţă, o apucă pe-acolo şi tot ducînd-o roibul, după ce călări cale de două leghe şi poate mai bine, zări din depărtare o casă, spre care se îndreptă pe cît putu mai iute ; şi acolo nimeri peste un moşneag de treabă, care trăia în căsuţa aceea cu bătrînica lui. Cînd o văzu că-i singurică, bătrînul o întrebă :

— Fata moşului, da' cum de umbli tu de una singură p-aici, acu' la vremea asta ?

Fata, plîngînd, răspunse că se pierduse în pădure de cei care o însoţeau şi întrebă cît mai avea de mers pîn' la Anagni. La care moşul îi răspunse :

— Păi nu e ăsta drumul ce duce la Anagni ; că pînă acolo-i cale lungă, mai mult ca douăsprezece poştii.

Fata grăi atunci :

— Da' oare nu-i vreun han p-aici, să pot trage la el ?

— Nici unul nu-i aşa de aproape ca să ajungi pe zi la el, răspunse moşul către fată.

La care dînsa zise :

— N-aţi face bunătatea să-mi daţi sălăşluire aicea peste noapte, de vreme ce aiurea n-am unde să mă duc ?

Moşneagul îi răspunse :

— Noi te primim cu drag, fetico ; da' vezi că pe la noi p-aicea şi zi şi noapte într-una se abat tot soiul de drumeţi, şi buni şi răi, şi foarte adesea lasă prăpăd pe urma lor ; şi dacă ceasul rău ar face să vie acu' că eşti aicea vreo ceată de haiduci de-aceia, văzîndu-te frumoasă şi tinerică precum eşti, o să se dea la tine şi-au să-ţi aducă necinstire ; iar noi n-o să putem să te-ajutăm. De aceea eu ţi-o spun de-acuma ca nu cumva pe urmă, de-o fi, ferit-a Domnul, să se întîmple aşa, să dai vina pe noi.

Fata, văzînd că-i noapte afară, deşi cuvintele moşneagului o înspăimîntară, îi răspunse :

— Dacă ne-ajută Dumnezeu, o să scăpăm şi dumneavoastră şi eu de-o pacoste ca asta. Iar dacă o fi să mi se-ntîmple ce-aţi spus, apăi din două rele mai bine rabd să fiu pîngărită de oameni decît să mă sfîşie vreo fiară din pădure.

Şi zicînd astfel, după ce coborî de pe cal, intră în casa moşneagului, unde cină sărăcăcios cu dînşii dimpreună cu ce se nimeri şi apoi, aşa îmbrăcată,

se aruncă pe-un pat micuţ, lîngă cei doi bătrîni şi nu mai conteni cît fu noaptea de lungă cu suspinatul şi cu plînsul, jelindu-se amar de soarta ei şi de-a lui Pietro, de care nu trăgea nici o nădejde de mai bine. Şi cum şedea aşa, spre revărsat de zori i se păru că aude zgomot de paşi pe afară ; de aceea, sculîndu-se degrabă, se duse într-o curte mare care se afla înapoia casei şi acolo, zărind într-un ungher o grămadă mare de fîn, se duse şi se ascunse într-însa, ca oamenii aceia să n-o găsească aşa de iute, de-ar fi venit acolo. Şi abia se ascunsese, că drumeţii, o adunătură de nemernici, se şi năpustiră asupra uşii, bătînd să le deschidă. Iar după ce moşneagul le descuie şi intrară în casă, găsind roibul copilei cu şa cu tot pe el, îl întrebară pe bătrîn cine era acolo. La care omul, nevăzînd-o pe fată nicăieri, răspunse :

— Nu-i nimeni, numai noi ; cu roibul ăsta — nu ştiu zău de unde-o fi fugit — ne-am pomenit aseară aicea şi l-am adus în casă, să nu-l mănînce lupii.

— Dacă-i aşa, grăi vătaful hoţilor, e numai bun de noi, că ş-aşa n-are alt stăpîn.

Împrăştiindu-se dar tîlharii prin casă, o parte din ei se duse în curte şi acolo, punîndu-şi scuturile jos şi lăncile pe lîngă ele, unul din ei, aşa într-o doară, îşi azvîrli lancea în fîn şi fu mai mai s-o împlînte în fată şi dînsa să se dea de gol, căci lancea îi trecu pe lîngă sînul stîng, ba încă aşa de aproape încît îi sfîşie veşmîntul. Drept care dînsa, temîndu-se că e rănită, fu cît p-aci să ţipe, dar amintindu-şi unde se află îşi luă degrabă seama şi se opri tăcînd chitic.

Tîlharii, risipiţi în dreapta şi în stînga, după ce-şi fripseră pe jar niscaiva iezi şi altă carne, mîncînd şi bînd pe săturate, plecară într-ale lor, ducînd cu

ei şi roibul fetei. După ce se depărtară o bucăţică bună, moşneagul o întrebă pe babă :

— Ce-o fi cu fata noastră, că n-am văzut-o nicăieri de cînd ne-am deşteptat ?

Baba îi răspunse că nu ştie şi începu s-o caute. Fata, simţind că hoţii plecaseră, ieşi din fîn ; drept care moşul, nespus de bucuros să ştie că nu-ncăpuse pe mîna tîlharilor, văzînd că-i zi de-a binelea, îi spuse :

— Acu' că e lumină afară noi te-nsoţim, dacă poftești, pînă la nişte palaturi aicea nu departe, ca la vreo cinci leghe de drum, unde-ai să fii la adăpost : dar va să vii pe jos, că blestemaţii de tîlhari care-au plecat de-aicea ţi-au şterpelit căluţul.

Fata, împăcîndu-se cu gîndul că rămăsese fără cal, îi rugă frumos s-o ducă la castel ; drept care pornindu-se la drum, spre seară ajunseră acolo.

Castelul era al unui nobil din familia Orsinilor, pe care îl chema Liello di Campo di Fiore ; şi, spre norocul fetei, nevasta cavalerului, o femeie tare bună la suflet şi evlavioasă, se afla tocmai acolo. Cînd o văzu pe fată, o cunoscu numaidecît şi o primi cu bucurie, poftind să afle cu amănuntul cum de ajunsese acolo. Fata o luă de la capăt şi-i povesti toată povestea. Doamna, care îl cunoştea deopotrivă şi pe Pietro, căci era prieten cu bărbatul ei, se amărî la suflet de cele întîmplate şi aflînd unde fusese prins fu sigură că-i mort. De aceea îi zise fetei :

— De vreme ce nu ştii nimic de Pietro al tău, rămîi cu mine pînă-am să aflu un prilej să te trimit la Roma fără primejdie pentru tine.

Pietro, cum sta sărmanul în stejar cu inima zdrobită de atîta suferinţă, cam pe la miezul nopţii zări venind o haită ca de vreo douăzeci de lupi, care toţi, cît ce-i văzură calul, făcură cerc în jurul lui.

Roibul, simţindu-i zmuci capul şi rupse frîul, dînd să fugă ; dar, fiind înconjurat de lupi nu izbuti şi se apără mult timp cu dinţii şi copitele ; la urmă însă lupii îl doborîră la pămînt, îi sfîrtecară grumazul şi-i spintecară burta cît ai clipi din ochi, iar după ce-l mîncară tot, lăsînd numai ciolanele, se afundară în pădure. Pietro, sărmanul, care în roib găsise un prieten şi un sprijin, rămase năucit, gîndindu-se că niciodată n-avea să poată să mai iasă din codrul cela blestemat. Şi către dimineaţă, în timp ce zgribulea în stejar aproape mort de frig, cum tot căuta cu ochii în jur, zări în faţa lui, ca la vreo leghe poate, o vîlvătaie mare. De aceea, cît ce zarea se lumină de-a binelea, dîndu-se jos din pom cu teamă, o apucă într-acolo şi tot umblînd cu spor înainte ajunse pîn' la foc, unde dădu peste nişte ciobani, strînşi roată în jurul lui, mîncînd şi petrecînd, şi care-l luară între ei de milă. După ce mîncă şi se încălzi la foc, Pietro le povesti ce pătimise şi cum de ajunsese singur prin părţile acelea şi-i întrebă apoi de nu se află prin preajma locului vreo casă sau vreun castel unde să tragă. Ciobanii îi răspunseră că la vreo trei poştii de acolo erau nişte palaturi ale lui Liello di Campo di Fiore, în care tocmai se afla nevasta cavalerului. Pietro, nespus de bucuros, rugă pe careva din ei să-l ducă pînă acolo şi doi ciobani mai săritori îi împliniră voia. După ce ajunse la castel, dînd peste nişte cunoscuţi, Pietro încercă să afle chip spre a cerceta pădurea, ca s-o găsească pe Agnolella ; dar într-acestea fu chemat să se înfăţişeze doamnei. Pietro se duse de îndată şi, cînd o văzu în preajma ei pe Agnolella, fu cît p-aci să cadă jos de atîta bucurie. O lume întreagă ar fi dat s-o poată săruta, dar, cum se ruşina de doamnă, îşi stăpîni pornirea. Şi dacă el

fu bucuros, apăi nici bucuria fetei nu fu de loc mai mică.

Doamna, primindu-l şi cinstindu-l ca pe un oaspe drag, după ce află din gura lui cum se întîmplase treaba, îl dojeni că nu-şi ascultă părinţii şi că vrea dinadins să se însoare potrivnic vrerii lor. Dar cînd văzu că-i hotărît şi că din partea ei copila atît aştepta şi ea, îşi zise în sinea ei : „De ce-mi sfarm capul pe degeaba ? Copiii ăştia se iubesc şi se cunosc unul pe altul ; de prieteni, amîndoi sînt prieteni cu bărbatul meu şi dorinţa lor e cinstită. Ori dacă unul a scăpat de la spînzurătoare, iar celălalt de bătaia lăncii, şi amîndoi de fiare, e semn că Dumnezeu n-are nimica împotrivă dacă poftesc să se cunune. Facă-se dar pe voia lui.“ Şi întorcîndu-se spre tineri, le zise :

— Dacă vouă vă stă pe suflet să vă luaţi, eu n-am nimica împotrivă : să fie cum vreţi voi şi nunta s-o serbăm aici pe cheltuiala lui Liello. Că mai pe urmă, de-mpăcat, vă-mpac eu cu părinţii.

Pietro în culmea fericirii, şi Agnolella şi mai şi, se cununară acolo, iar doamna se trudi să le cinstească nunta pre cît putu mai bine acolo sus la munte, unde cei doi îndrăgostiţi gustară mai întîi roadele dulci ale iubirii. Pe urmă, la vreo cîteva zile, doamna porni cu ei călare şi, străjuiţi de pază bună, se întoarseră la Roma, unde, aflîndu-i pe părinţii lui Pietro foc şi pară de ceea ce făcuse, îi împăcă cu tinerii. Iar Pietro cu Agnolella lui trăiră pîn' la bătrîneţe în tihnă şi-ntru desfătare.

Povestea a patra

Ricciardo Manardi e găsit de messer *Lizio din Valbona cu fata lui, pe care apoi o ia de nevastă şi se împacă cu bătrînul.*

După ce Elisa tăcu ascultînd laudele pe care tovarăşele ei le aduceau poveştii spuse de dînsa, regina îi porunci lui Filostrato să spună şi el o poveste ; Filostrato începu rîzînd :

— Multe din dumneavoastră de-atîtea ori m-au ocărît fiindcă v-am silit să povestiţi şi s-ascultaţi poveşti de jale şi de plîns, încît acum — ca s-o mai dreg şi să răscumpăr oarecum durerea ce v-am pricinuit — mă văd silit să povestesc o istorioară mai hazlie, ca să vă fac să rîdeţi ; de aceea am de gînd să v-arăt acum, printr-o poveste mai scurtuţă, cum a ajuns la bun sfîrşit iubirea a doi îndrăgostiţi, ce n-au avut de pătimit, decît doar cîteva suspine şi-o spaimă zdravănă, dar scurtă, amestecată cu ruşine.

Trăia dar în Romagna, prealuminate doamne, şi nu-i prea mult de-atunci, un cavaler curtenitor şi foarte de ispravă, pe care-l chema *messer* Lizio din Valbona ; şi cavalerului acestuia — tîrziu, spre bătrîneţe — nevavstă-sa, pe nume *madonna* Giacomina, îi dărui o copiliţă care, crescînd, ajunse să

se facă o frumuseţe de fată, mai mîndră şi mai drăgălaşă ca oricare alta din partea locului. Or, cum părinţii ei o aveau numai pe dînsa, o drăgosteau şi o iubeau ca pe ochii lor din cap, păzind-o cu nespusă grijă şi aşteptînd să o mărite cu cine ştie ce fecior de neam şi casă mare.

Acu, pe la numitul *messer* Lizio pe acasă umbla deseori şi se ţinea cu el în vorbă un tînăr frumuşel şi proaspăt ca o floare, din neamul Manardilor de Brettinoro, Ricciardo după nume, de care *messer* Lizio şi doamna lui nu se păzeau cu nici un pic mai mult decît s-ar fi păzit de un fecior de-al lor. Iar el văzînd, ba azi ba mîine, cît de frumoasă-i fata lor, cît de gingaşă, de plăcută, de aleasă întru deprinderi şi numai bună de măritat, se îndrăgosti cu foc de dînsa, dar îşi păzi cu mare grijă taina iubirii lui. Ci fata, dîndu-şi seama că-i îndrăgită pe ascuns, fără a se da în lături, prinse a-l iubi şi ea pe tînăr, de care lucru el fu foarte mulţumit. Şi cum de atîtea ori îi sta pe limbă să-i vorbească, dar la o adică amuţea, odată, aflînd prilej prielnic şi luîndu-şi inima în dinţi, îi zise :

— Caterino, te rog frumos nu mă lăsa să mor de dragul tău.

La care fata zise iute :

— Ferească Dumnezeu să nu mor eu de-al tău.

Şi acest răspuns, îmbărbătîndu-l şi bucurîndu-l pe Ricciardo, îl îndemnă să-i spună :

— Eu, dinspre partea mea, sînt gata orişicînd să fac tot ce poftești ; dar numai ţie-ţi stă-n putere să mîntui viaţa ta şi-a mea.

Atuncea fata îi răspunse :

— Ricciardo, tu vezi bine doar ce straşnic sînt păzită ; de aceea mi-e cu neputinţă să văd ce-aş putea face ca să te-aduc la mine. Dar dacă tu găseşti o cale pe care eu, urmînd-o, să n-am a pătimi

rușine, mi-o spune fără frică și am să fac precum pofteşti.

Ricciardo, care se gîndise la multe, mai din vreme încă, răspunse cu grăbire :

— Caterinuțo dulce, eu nu ştiu zău ce alta ai putea face decît să vii sau să te culci afară-n foişorul cela ce dă-n grădina casei voastre şi unde — dac-oi şti că eşti acolo peste noapte — m-oi strădui să viu şi eu, deşi e tare înalt.

La care Caterina zise :

— Dacă te-ncumeţi să te urci, eu cred c-oi izbuti să fac într-aşa chip, încît să pot dormi acolo.

Ricciardo îi răspunse c-avea să vie negreşit şi, zicînd astfel, se sărutară o dată în fugă şi-apoi se despărțiră.

A doua zi, cum vremea era către sfîrşit de mai, copila începu, de faţă cu măicuţa ei, să se tot vaite că de cald şi multă zăpuşală nu izbutise nicidecum să-nchidă ochii toată noaptea.

La care maică-sa îi răspunse :

— Ce fel de cald, fetiţo ? Ba chiar că n-a fost cald de loc.

Ci Caterina zise :

— Măicuţă ar trebui să zici „după părerea mea" şi-atuncea poate-ai spune drept ; da' vezi că dumneata nu te gîndeşti pesemne cu cît mai calde-s fetele decît femeile bătrîne.

Femeia îi zise atunci :

— Aşa-i fetiţo, bine zici, da' ce să-ţi fac ? Doar n-oi fi vrînd să poruncesc şi vremii acu ! Vremea e vreme şi se cade s-o rabzi aşa cum vine. Poate să fie mai răcoare la noapte şi-ai să dormi mai bine.

— Măcar de-ar fi aşa cum zici ! răspunse Caterina. Dar nu prea-i obiceiul ca nopţile să se răcească tocmai cînd e să vie vara.

— Şi-atunci ce-ai vrea, mă rog, să-ţi facem ? o întrebă femeia.

La care fata îi răspunse :

— De nu v-ar fi cu supărare ţie şi tatii, eu aş pune să-mi facă un pătuţ în foişorul care dă deasupra în grădină, lîngă odaia tatii, şi m-aş culca acolo ; ascultînd privighetoarea şi fiind mai la răcoare, aş sta cu mult mai bine afară decît la dumneata-n odaie.

Bătrîna îi zise atunci :

— Bine, fetiţo, fii pe pace ; i-oi spune şi lui taică-tu şi-om face cum vrea el.

Ci *messer* Lizio, auzind de la nevasta dumnealui ce vrea să facă fata, cum era om bătrîn, şi ca atare cam sucit oleacă, îi răspunse :

— Ce naiba de privighetoare îi mai lipseşte acu ? Ia să mă lase-n pace ! Că dacă nu, i-arăt eu ei şi-o adorm cu ţîrîit de greieri !

Fata, cînd auzi ce vorbă îi trimite părintele, mai mult de ciudă, nu atît de cald, în noaptea următoare nu doar că nu dormi, dar n-o lăsă nici barem pe maică-sa să închidă ochii, tot văietîndu-se de cald. Drept care a doua zi femeia se duse dis-de-dimineaţă la *messer* Lizio şi îi spuse :

— Bărbate, dumitale, se vede treaba, nu ţi-i dragă copila asta a noastră ; cu ce te supără dacă doarme afară în foişor ? Cît e de lungă noaptea s-a zvîrcolit de cald. Şi-apoi, la urma urmelor, te miri că-i place să asculte cîntînd privighetoarea, cînd nu-i decît o copiliţă ? Doar tinerii de cînd e lumea se-mbie la de-alde astea.

Dacă văzu aşa, *messer* Lizio zise :

— Bine, femeie, bine ! Pune să-i facă un pat cît să încapă-n foişor, pune-i şi-o perdea împrejur şi-apoi n-are decît să doarmă şi să tot tragă cu urechea pîndind privighetoarea.

Fata, aflînd acestea, puse degrabă să-i aştearnă un pat în foişor; şi cum se pregătea să doarmă acolo peste noapte, pîndi pînă ce ajunse să-l vază pe Ricciardo şi îi făcu un semn statornicit între ei doi, prin care dînsul pricepu ce-ar fi trebuit să facă. *Messer* Lizio, simţind că fata se culcase, după ce închise uşa din odaia lui, care dădea în foişor, se duse şi el să se culce.

Ricciardo, cît ce auzi că pretutindenea-i tăcere, urcîndu-se pe un zid cu ajutorul unei scări, ajunse pînă-n vîrful lui, de unde căţărîndu-se pe nişte pietre mai ieşite, care propteau un alt perete — cu multă osteneală, de-a fost să cadă, şi cu primejdie pentru dînsul — ajunse în foişor, unde copila îl primi cu mare bucurie, ferindu-se a face zgomot; şi, după multe sărutări, culcîndu-se împreună, aproape toată noaptea se desfătară cu plăcere unul pe celălalt, dînd glas privighetorii de foarte multe ori.

Ci nopţile fiind scurte şi desfătarea mare, ba apropiindu-se şi ziua (fără ca ei să-şi deie seama), înfierbîntaţi precum erau de joacă şi de zăpuşală, căzură biruiţi de somn şi adormiră goi goluţi, fata cu braţul drept pe după gîtul lui Ricciardo, iar cu mînuţa stîngă ţinîndu-l de ceva de care vouă, doamnelor, vă e ruşine să vorbiţi de faţă cu bărbaţii.

Şi dormind ei într-acest chip, fără să se trezească, îi apucă şi ziua, iar *messer* Lizio într-acestea se deşteptă din somn; şi amintindu-şi că fetica dormea afară-n foişor, deschise uşa încet-încet zicîndu-şi: „Ia să vedem noi cum a dormit Caterinuţa la cîntecul privighetorii". Şi mai făcînd un pas, dădu încetişor deoparte perdeaua care împrejmuia de patru laturi patul şi îi văzu pe amîndoi descoperiţi şi goi, dormind îmbrăţişaţi precum am arătat mai sus; şi, după ce se încredinţă că tînărul era Ricciardo, ieşind

din foişor, se duse ţintă în odaia nevesti-si s-o cheme şi-i zise :

— Scoală, nevastă, vino iute să vezi minunăţie ! Că fiie-ti privighetoarea i-a fost aşa de dragă, c-a prins-o şi şi-o ţine-n mînă.

Femeia se miră :

— Ei asta-i bună ! Cum se poate ?

— Vino degrabă şi-ai să vezi ! îi zise *messer* Lizio.

Femeia se îmbrăcă în fugă şi-o luă tiptil pe urma lui ; iar cînd ajunseră la pat, după ce traseră perdeaua, *madonna* Giacomina putu să vadă deslușit cum fiie-sa prinsese şi-acu ţinea privighetoarea, pe care atîta îşi dorise s-o audă cîntînd. Şi drept aceea doamna, ţinîndu-se batjocorită şi înşelată de Ricciardo, fu cît p-aci să ţipe şi vru să-l ocărască ; dar *messer* Lizio îi zise :

— Femeie, taci din gură, dacă ţi-i drag de mine ! Dacă l-a vrut cu dinadins, acuma să şi-l ţie. Ricciardo e băiat de neam şi are şi parale ; de ne-ncuscrim cu-ai lui, să ştii că facem treabă bună. De aceea, dac-o vrea să plece de aici cu binişorul, atunci dintîi să mi se-nsoare ; că cel puţin aşa are să bage privighetoarea în colivia lui, nu-ntr-a altuia.

Doamna, mai mîngîiată oarecum, văzînd că soţul ei nu-i necăjit de treaba asta şi socotindu-se înde ea că fata avusese parte de-o noapte fericită, că odihnise bine şi că pe lîngă toate prinsese şi-o privighetoare, tăcu din gură mulţumită.

Nu după multă vreme Ricciardo se trezi şi, cînd văzu că-i ziuă afară, se socoti pierdut ; strigînd-o deci pe Caterina, îi zise :

— Vai, iubito, m-a prins aicea ziua ! Ce-i de făcut ?

La care *messer* Lizio făcu un pas înainte şi, ridicînd perdeaua, zise :

— Ţi-oi spune eu ce-i de făcut!

Cînd îl văzu Ricciardo, i se păru c-o gheară îi smulge inima din piept. Şi ridicîndu-se pe pat în capul oaselor, grăi:

— *Messere*, pentru Dumnezeu, îndură-te de mine! Ştiu că sînt vrednic să plătesc cu capul ce-am făcut, ca om netrebnic, fără cinste şi fără de cuvînt ce sînt; de aceea fă ce vrei cu mine; dar totuşi, dacă-i cu putinţă, fii bun şi cruţă-mi viaţa.

La care *messer* Lizio zise:

— Ricciardo, încrederea pe care ţi-am dovedit-o pururi şi dragostea ce ţi-am purtat nu meritau din parte-ţi atare răsplătire, dar dacă a fost să fie aşa şi dacă tinereţea ta te-a împins la astfel de greşeală, pentru ca tu să scapi cu viaţă şi să mă cruţi pe mine de-o ruşine ca aceasta, însoară-te cu Caterina, ca să rămîie a ta de-a pururi, precum a fost şi-n noaptea asta. Într-acest chip poţi dobîndi şi pentru mine bună pace, şi pentru tine izbăvire; că de unde nu, fă-ţi cruce şi roagă-te lui Dumnezeu să te primească printre drepţi.

Între acestea Caterina, lăsînd privighetoarea şi acoperindu-se, începu să plîngă cu sughiţuri, rugîndu-se de *messer* Lizio să-l ierte pe Ricciardo şi pe de altă parte rugîndu-se şi de Ricciardo să-i deie ascultare bătrînului, ca într-acest chip să poată multă vreme, fără primejdie pentru dînşii, să mai petreacă şi-alte nopţi ca noaptea ce trecuse. Dar pentru o treabă ca aceasta nici nu era nevoie de-atîtea rugăminţi; căci, pe de o parte din ruşine şi din dorinţa de a îndrepta isprava săvîrşită, iar pe de altă parte de teamă să nu moară şi din dorinţa de-a scăpa nevătămat, ba pe deasupra şi din cauza iubirii pătimaşe pe care i-o purta copilei şi din dorinţa de-a ajunge s-o aibă numai pentru el, Ricciardo,

nesilit de nimeni, răspunse fără a sta pe gînduri că-i gata să-l asculte pe *messer* Lizio.

Acesta, cerînd *madonnei* Giacomina să-i deie un inel de-al ei, îi cunună pe loc, acolo chiar în faţa lor. Şi după ce-o făcu şi p-asta, plecînd cu doamna dimpreună, le spuse :

— Acu să v-odihniţi, că pasămite aveţi trebuinţă mai mult de somn ca de-alte cele.

Şi după ce plecară ei, tinerii, îmbrăţişîndu-se, cum peste noapte nu umblaseră mai mult de şase leghe, pînă s-ajungă a se scula mai străbătură încă două şi într-un sfîrşit puseră capăt zilei dintîi cu bine. Apoi, după ce se sculară şi după ce Ricciardo puse la cale treaba cu tatăl fetei pe îndelete, nu după multă vreme se cunună din nou cu dînsa de faţă c-o mulţime de prieteni şi de rude, precum se cuvenea să facă. Apoi, ducînd mireasa cu mare alai la el acasă, întinse acolo o nuntă de pomină şi după aceea, cu dînsa împreună, în tihnă şi desfăt, şi zi şi noapte după plac, mai prinseră privighetori un car de vreme încă.

Povestea a cincea

Guidotto din Cremona își lasă fata lui Giacomin din Pavia și moare; la Faenza, Giannole di Severino și Minghino di Mingole se îndrăgostesc de dînsa și se încaieră; în cele de pe urmă, aflîndu-se că fata e sora lui Giannole, e dată de nevastă lui Minghino.

Doamnele, ascultînd povestea cu privighetoarea, făcură atîta haz, încît, deși Filostrato isprăvise de mult cu povestitul, nu izbuteau nicidecum să-și stăpînească rîsul. Și după ce rîseră o vreme, regina îi zise lui Filostrato :

— Să știi că dacă ieri ne-ai întristat, astăzi în schimb atîta ne-ai făcut să rîdem, încît nici una dintre noi nu s-ar mai putea plînge pe drept cuvînt de tine.

Pe urmă, întorcîndu-se către Neifile, îi porunci să povestească mai departe. Iar dînsa, bucuroasă, prinse a grăi precum urmează :

— De vreme ce Filostrato s-a abătut și prin Romagna, cred că-mi va prinde bine și mie să mă învîrtesc oleacă cu povestirea mea prin părțile acelea.

Spun dar că în cetatea Fano trăiau pe vremuri doi lombarzi, dintre care pe unul îl chema Guidotto din Cremona, iar pe celălalt Giacomin din Pavia, ambii încărunțiți de ani și care în tinerețea lor trăiseră mai toată vremea în oaste, războindu-se cu

unii şi cu alţii. Şi într-o bună zi Guidotto, văzîndu-se pe patul morţii şi neavînd nici un fecior, nici altă rudă ori prieten în care să se-ncreadă mai mult ca-n Giacomino, lăsă în grija acestuia pe o copiliţă a lui, ca de vreo zece anişori, cu tot ce avea pe lume şi, după ce-i destăinui o seamă de întîmplări din viaţa lui, muri.

Acu, se întîmplă la vremea aceea ca Faenza — cetate oropsită şi multă vreme zdruncinată de lupte şi nenorociri — să ajungă la mai bine, drept care stăpînirea îngădui să se întoarcă într-însa orişicui i-ar fi plăcut s-o facă. De aceea Giacomino, care trăise odinioară pe locurile acelea, şi se simţise bine acolo, se întoarse la Faenza cu toate ale sale şi-o luă cu el şi pe copila lăsată de Guidotto, pe care el o îndrăgea şi se purta cu ea ca un părinte adevărat. Copila, într-acestea crescînd, ajunsese să se facă cea mai frumoasă fată din cîte se aflau la vremea aceea în Faenza şi pe cît era de frumoasă, pe-atît era şi de cinstită şi de îngrijit crescută. Din care pricină mulţi tineri porniră a suspina de dragul ei, dar, dintre toţi, doi mai cu seamă, doi băieţi frumoşi şi de ispravă se înflăcărară aşa de tare, încît din gelozie ajunseră să se urască unul pe altul peste poate ; pe unul îl chema Giannole di Severino, iar pe celălalt Minghino di Mingole. Or, fiindcă fata avea acum ca la vreo cincisprezece ani, tinerii bucuroşi s-ar fi însurat cu dînsa, dacă părinţii lor s-ar fi învoit la asta ; dar, fiindcă nu se învoiau, văzînd ei că nu-i chip s-ajungă — din dreaptă pricină — la fată, se apucară, fiecare cum socotea mai bine, să încerce a dobîndi copila pe alte căi.

Giacomino avea la el acasă o slujnică bătrînă şi un servitor glumeţ şi tare prietenos, Crivello după nume, cu care, împrietenindu-se Giannole, cînd socoti că-i vremea să vorbească, îi spuse de iubirea

lui şi îl rugă să-i dea o mînă de ajutor ca să-şi aline focul, făgăduindu-i cîte-n lună şi-n stele pentru treaba asta. La care slujitorul zise :

— De, ce să-ţi spun : tot ce pot face e să te duc la fată o dată cînd stăpînul o fi poftit pe la vreo cină ; că de m-aş apuca să-i spun ceva din parte-ţi, ştiu bine că nicicînd n-aş izbuti s-o fac să-mi deie ascultare. Da' asta, dacă vrei s-o fac, făgăduiesc ; şi pe urmă, dacă eşti în stare, fă tu ce crezi că e mai bine.

Giannole îi răspunse că nici n-ar fi dorit mai mult şi aşa rămaseră înţeleşi.

Minghino pe de altă parte se împrieteni şi el cu slujnica, şi atîta se ţinu de capul ei, pîn' ce femeia îi duse vorba, chiar de mai multe ori, la fată, care mai că se aprinsese şi ea de focul lui ; ba pe deasupra îi făgădui să-l ducă şi la dînsa, dacă ar fi fost ca Giacomino dintr-o anume pricină să plece seara de acasă.

Nu după multă vreme se întîmplă ca Giacomino, prin mijlocirea lui Crivello, care-şi vîrîse coada, să meargă într-o seară la cină la un prieten ; Crivello, înştiinţîndu-l pe Giannole, se sfătui cu el ca la un semn de-al lui să vie, căci uşa ar fi fost deschisă. Slujnica pe de altă parte, cum nu ştia nimic de toată socoteala asta, trimise vorbă lui Minghino că Giacomino în seara aceea avea să plece de acasă şi ca atare îl sfătui să şază undeva pe aproape şi la un semn de-al ei să intre înăuntru.

Cînd se înseră afară, cei doi îndrăgostiţi, ca unii ce se bănuiau amarnic între dînşii, deşi nici unul nu ştia ce avea de gînd celălalt, porniră fiecare c-un pîlc de prieteni înarmaţi, cu gînd să fure fata. Minghino cu ai săi se duse în casa unui prieten vecin cu Giacomino, ca să aştepte semnul stator-

nicit, iar celălalt, Giannole, rămase cu ai lui afară în apropierea casei.

Crivello cu bătrîna, după ce le plecă stăpînul, se îmbiau care pe care să meargă la culcare ca să rămîie singuri. Crivello îi zise femeii :

— Nu te mai culci o dată ? Ce mi te tot învîrţi prin casă ?

Iar slujnica îi răspundea :

— Da' tu ? Ce naiba mai aştepţi de nu te duci după stăpîn, acum c-ai mîncat de cină ?

Şi, ciondănindu-se astfel, nici unul nu putea să-l mişte pe celălalt din loc. Crivello însă, văzînd că se făcuse ceasul pe care-l hotărîse mai dinainte cu Giannole, îşi zise în sinea lui : „Ce-mi pasă mie de bătrînă ? Lasă că-i arăt eu ei, dacă nu-şi ţine gura !" Şi făcînd semnul rînduit, se duse să deschidă uşa ; Giannole veni iute cu doi tovarăşi de ai săi şi după ce pătrunse în casă, aflînd copila în prînzitor, o luă cu gînd s-o ducă. Ci fata se împotrivi şi începu să ţipe cu slujnica împreună. Minghino, auzindu-i glasul, se repezi cu-ai săi în casă şi, cînd văzu că ceilalţi scoteau fata pe uşă afară, trăgîndu-şi spadele din teacă, urlară într-un glas :

— S-a mîntuit cu voi ! Vă arătăm noi vouă, mişeilor ! Ce silnicie-i asta ?

Şi zicînd astfel, tăbărîră pe ei cu spadele. Vecinii, care într-acestea ieşiseră afară cu torţe şi cu arme să vadă ce se întîmplă, porniră a ocărî şi ei atare silnicie şi săriră în ajutorul lui Minghino. Drept care, după o luptă dîrză, Minghino izbuti să-i ieie fata lui Giannole şi apoi s-o ducă înăuntru. Ci, pînă a n-apuca să se despartă încăieraţii, ostaşii stăpînirii dădură peste ei şi, înhăţîndu-i pe mai mulţi, printre care şi pe Minghino şi pe Giannole cu Crivello, îi duseră la închisoare. Iar mai tîrziu, cînd zarva se potoli şi Giacomino se întoarse acasă,

dintru început, sărmanul, fu foarte necăjit de întîmplarea aceasta ; dar, cercetînd apoi cum se întîmplase treaba şi aflînd că fata nu-i de vină, se linişti oleacă şi hotărî în sinea lui să o mărite cît mai iute, astfel ca-n viitor să nu se mai întîmple istorii ca acestea.

A doua zi de dimineaţă, aflînd părinţii tinerilor adevărul asupra celor întîmplate şi cunoscînd ce rele ar fi putut să li se tragă băieţilor întemniţaţi, dacă Giacomino s-ar fi plîns, pe drept cuvînt, de ei, se duseră la dînsul şi începură să se roage de el cu vorbe prietenoase să nu ia în seamă ocara pătimită din pricina smintelii feciorilor necopţi la minte, ci mai degrabă dragostea şi prietenia pe care, gîndeau ei, cei care-l rugau, o au pentru dînsul, încredinţîndu-l mai la urmă că atît ei înşişi, cît şi tinerii care-i făcuseră ruşinea sînt gata s-o răscumpere în orice chip ar fi poftit.

Giacomino, care în viaţa lui văzuse multe şi de toate şi mai era şi bun din fire, răspunse fără multă vorbă :

— Domnii mei, de n-aş fi un străin aicea la Faenza, în orăşelul dumneavoastră, ca unul ce vi-s prieten sincer aş face după voia voastră şi-n astă împrejurare şi-ntr-altele, oricînd ; ba chiar cu atît mai mult se cade să îmi aplec urechea la cele cîte-mi cereţi, cu cît ocara săvîrşită se întoarce împotriva voastră, căci fata nu e din Cremona, precum îşi închipuiesc destui, şi nu e nici de la Pavia, ci e şi dînsa ca şi voi de aicea din Faenza, deşi nici eu, nici ea, nici cel care mi-a dat-o nu ştim a cui copilă este ; de aceea, dinspre partea mea voi face tot ce-mi cereţi în astă împrejurare.

Oamenii aceia de ispravă se minunară auzind că fata e din Faenza şi, mulţumind lui Giacomino pentru răspunsul lui mărinimos, îl rugară să fie aşa de

bun şi să le spuie cum de fata se afla la el şi cum ştia că e şi dînsa din Faenza. Iar Giacomino le răspunse :

— Guidotto din Cremona mi-a fost tovarăş şi prieten ; de aceea de pe patul morţii mi-a povestit c-atunci cînd împăratul Frederic a subjugat cetatea asta, fiind jafu-n toi el a intrat cu tovarăşii lui într-o casă pe care a găsit-o plină cu toate celea, dar părăsită de stăpîni şi-n care nu află decît pe copilița asta, care avea la vremea aceea ca la vreo doi-trei ani şi care-i zise tată cînd îl văzu urcînd pe scări. Din pricina aceasta, făcîndu-i-se milă de ea, o luă cu sine şi-o duse, cu tot ce se mai afla prin casă, la Fano ; iar acolo, cînd îl ajunse moartea, mi-o dădu mie, dimpreună cu toate ale sale şi îmi legă de suflet să o mărit şi să-i dau drept zestre tot ce fusese al ei. Acum, copila-i numai bună de măritat, dar totuşi nu i-am găsit bărbat să-mi placă, deşi, mă ştie Dumnezeu, eu bucuros aş mărita-o, numai să nu se mai întîmple ce s-a întîmplat aseară.

Se afla acolo printre alţii şi un oarecare Guiglielmino din Medicina, care fusese cu Guidotto cînd se întîmplase jaful şi care ştia bine a cui fusese casa prădată de războinici ; de aceea, văzîndu-l printre ceilalţi pe stăpînul casei, se apropie de el şi zise :

— Auzi tu, Bernabuccio, ce spune Giacomino ?

Şi Bernabuccio îi zise :

— Aud şi tocmai mă gîndeam, căci în învălmăşeala aceea mi s-a pierdut şi mie o fată de vîrsta copilţei de care vorbeşte Giacomino.

La care Guiglielmino spuse :

— De bună seamă ea e aceea ; căci eu, de faţă cu mai mulţi, l-am auzit odată chiar pe Guidotto povestind unde se petrecuse jaful şi-am priceput de îndată că-i vorba despre casa ta. Gîndeşte-te, poate

ai putea s-o recunoşti după vreun semn ; pune s-o caute şi-ai să vezi că-i fata ta de bună seamă.

Bernabuccio, gîndindu-se mai bine, îşi aminti că fata avea un semn ca o cruciţă deasupra urechiuşii stîngi, de pe urma unui neg pe care cu puţin înainte de întîmplarea aceea pusese să i-l taie. Drept care fără de zăbavă se apropie de Giacomino, care se afla încă pe acolo, şi îl rugă să-l ducă pînă la el acasă şi să-i arate fata. Giacomino îl duse bucuros şi o chemă pe fată. Lui Bernabuccio, de îndată ce-o văzu, i se păru că vede în faţă chipul nevesti-si, care era frumoasă încă. Dar, nefiind mulţumit cu atîta, îi ceru lui Giacomino îngăduinţa să-i ridice copilei olecuţă părul de pe urechea stîngă şi Giacomino încuviinţă. Atunci Bernabuccio se apropie de fată, care şedea cam ruşinată, şi, după ce îi ridică cu mîna dreaptă părul, văzu semnul cu pricina ; de aceea, cunoscînd-o că-i fata lui, fără de alta se apucă să plîngă şi să şi-o strîngă în braţe cu multă duioşie, deşi copila se ferea. Apoi grăi spre Giacomino :

— Frate, asta-i copila mea. Casa prădată de Guidotto a fost chiar casa noastră şi-n silnicia pătimită a fost uitată înăuntru de mama ei, nevastă-mea ; de aceea pînă azi noi am crezut c-a ars cu casa dimpreună, căci într-aceeaşi zi i-au pus jefuitorii foc.

Fata, cînd auzi acestea şi cînd văzu că Bernabuccio e un om în toată firea, dădu crezare vorbelor şi, împinsă de un imbold lăuntric, se lăsă îmbrăţişată şi se porni şi ea duios să plîngă cu dînsul dimpreună. Bernabuccio trimise apoi degrabă după nevastă-sa, după alte rude de-ale fetei, după surori şi fraţi şi, arătîndu-le-o la toţi şi povestindu-le întîmplarea, după ce fu întîmpinată cu nesfîrşită bucurie şi mii de îmbrăţişări — fiind Giacomino, bietul,

nespus de fericit de această întîmplare — o luă cu el şi-o duse acasă.

Aflînd de toate acestea, cîrmuitorul cetăţii, om tare de ispravă, care ştia că cel închis, Giannole adică, îi era fiu lui Bernabuccio şi fetei frate dulce, se hotărî în sinea lui să treacă cu vederea greşeala săvîrşită de tînăr; de aceea, vorbindu-se cu Bernabuccio şi Giacomino, cîteşitrei făcură astfel, încît Giannole şi cu Minghino se împăcară. Şi dîndu-i lui Minghino, spre marea mulţumire a tuturor rudelor sale, pe fată de nevastă, Agnese după nume, cu el deodată îi dete drumul şi lui Crivello şi celorlalţi care fuseseră închişi din pricina aceasta. Iar după aceea tînărul, mai fericit ca nimeni altul, făcu o nuntă ca-n poveşti şi apoi, ducînd-o pe mireasă acasă la ai lui, trăi mulţi ani cu dînsa în pace şi bună înţelegere.

Povestea a şasea

Gianni din Procida fiind găsit cu iubita lui, care fusese dăruită regelui Frederic, e legat de un stîlp, pentru a fi ars pe rug cu dînsa dimpreună; ci, fiind recunoscut de Ruggieri dell'Oria, pînă la urmă scapă şi se însoară cu iubita sa.

Isprăvindu-se povestea Neifilei, care plăcuse foarte mult doamnelor de faţă, regina îi porunci Pampineei să spună şi ea una. Iar dînsa, ridicîndu-şi obrazul surîzător, prinse a grăi numaidecît:

— Nespus de mari, plăcute doamne, sînt puterile iubirii şi spre cumplite osteneli, spre primejdii negîndite şi peste poate de îndurat îi mînă pe îndrăgostiţi, precum s-a dovedit din cele povestite azi şi-n zilele trecute; totuşi, acelaşi lucru mi-e drag să vi-l arăt şi eu, istorisindu-vă povestea unui tînăr îndrăgostit.

Ischia e o insulă în apropierea Neapolului, în care, printre alte fete, trăia pe vremuri una, frumoasă şi sprinţară, pe nume Restituta — copila unui nobil din Ischia, Marin Bolgaro — pe care un tînăr pe nume Gianni, din Procida, o insuliţă nu departe de Ischia, o îndrăgea cu patimă, şi ea la fel pe dînsul. Şi tînărul acesta, cum nu-i era de ajuns să vină numai ziua de la Procida în Ischia spre a sta cu draga lui de vorbă, venea şi noaptea adeseori şi cînd se nimerea să nu găsească luntre, venea înot

numai să vadă, de nu putea mai mult, măcar şi zidurile casei în care locuia copila.

Or, pe cînd dragostea aceasta atît de înflăcărată era în toiul ei, se întîmplă ca fata — aflîndu-se într-o zi de vară singură singurică pe malul mării, unde, sărind din stîncă în stîncă tot dezlipea la scoici din pietre cu un cuţit în mînă — se întîmplă zic, să ajungă pe un loc ferit de nişte stînci, pe unde, fie îmbiaţi de un izvor cu ape reci, fie de dragul umbrei, se adăpostiseră de soare niscaiva tineri sicilieni, care veniseră acolo din Napoli c-o barcă. Şi, cînd văzură ei cît de frumoasă-i fata, ce nu-i zărise încă, văzînd-o singurică, se hotărîră între ei s-o fure şi s-o ducă. Zis şi făcut. Prinzînd-o dar, deşi copila striga, sărmana, ca din gură de şarpe, o urcară în barcă şi apoi p-aci ţi-i drumul. Iar cînd ajunseră în Calabria, porniră a se sfătui între ei a cui să fie fata şi în scurtă vreme fiecare ajunse s-o dorească, drept care, nefiind chip s-ajungă la înţelegere, cum se temeau de şi mai rău şi n-ar fi vrut din cauza ei să-şi strice prietenia, căzură la învoială s-o deie în dar lui Frederic, rege al Siciliei, care, la vremea aceea tînăr fiind, se desfăta cu de-alde astea ; şi-aşa făcură de îndată ce coborîră la Palermo.

Regele Frederic, văzînd-o că-i frumoasă, o îndrăgi ; dar, cum era plăpînd şi cam bolnăvicios din fire, pînă se înzdrăveni oleacă, dădu porunci ca fata să fie găzduită şi mai ales slujită bine în nişte palaturi minunate pe care le avea într-o grădină a lui, căreia-i zicea Cuba ; şi voia îi fu împlinită.

În Ischia răpirea fetei stîrni nespus de mare zarvă ; şi ceea ce-i mîhnea îndeosebi pe toţi era că nu puteau să ştie cine fuseseră tîlharii. Dar Gianni, care suferea mai mult ca toţi ceilalţi, fără s-aştepte în Ischia să dea de urma lor, ştiind încotro o apu-

case corabia prădătorilor, îşi pregăti şi dînsul una şi, urcîndu-se pe ea, cutreieră în grabă coasta de la Minerva la Scalea, în Calabria, şi, pretutindeni tot întrebînd de fată, la Scalea i se spuse că nişte sicilieni o luaseră cu dînşii spre a o duce la Palermo. Gianni porni într-acolo pe cît putu mai iute şi, o dată ajuns, tot cercetînd în dreapta şi în stînga, află că fata fusese dăruită regelui, care o ţinea sub pază în Cuba ; şi auzind una ca asta se tulbură nespus de tare, pierzînd orice nădejde, căci nu credea c-are s-ajungă nici barem s-o mai vază, necum s-o aibă înapoi. Totuşi, ţinut pe loc de dragoste, trimise înapoi corabia şi, dîndu-şi seama că pe acolo nimeni nu-l ştie cine este, rămase la Palermo ; or, cum trecea adesea prin dreptul grădinii cu pricina, într-o zi se nimeri s-o vază pe fată la un geam, şi ea pe el, drept care amîndoi se socotiră fericiţi. Şi dîndu-şi seama Gianni că locu-i singuratic, se apropie pe cît putu de ferestruică şi-i vorbi, iar după ce află din gura ei ce anume ar fi trebuit să facă spre a ajunge să-i vorbească mai îndeaproape, o lăsă, vîrîndu-şi bine în cap înfăţişarea locului. Pe urmă, aşteptînd să se înnopteze bine, se întoarse înapoi şi, căţărîndu-se prin nişte locuri atît de primejdioase, încît nici barem o ciocănitoare nu s-ar fi căţărat pe ele, pătrunse în grădină şi, dînd peste un par, îl rezemă de ferestruica pe care i-o arătase fata şi apoi, cît ai clipi din ochi, se trase sus pe el.

Fata, dîndu-şi cu socoteala că-n ochii lumii acu, oricum, tot îşi pierduse cinstea, întru păzirea căreia odinioară se purtase cam îndărătnică cu Gianni, gîndindu-se că nimănui n-ar fi putut să i se deie cu mai vîrtos temei ca lui şi socotind că într-acest chip îl va putea îndupleca s-o fure, se hotărîse în sinea ei să-i facă voia întru totul ; ca atare lăsase de cu seară fereastra larg deschisă, ca să pătrundă cît mai

iute la dînsa în odaie. Găsind-o dar deschisă, Gianni intră tiptil şi se culcă alăturea de fata care nu dormea. Dînsa, pînă ce n-apucară să facă alte cele, îi spuse tot ce avea pe suflet, rugîndu-l ca pe Dumnezeu s-o scape de acolo şi-apoi s-o ducă oriunde ar voi. La care Gianni îi răspunse că asta îşi dorea şi el mai mult ca orişice pe lume şi ca atare, negreşit, de îndată ce-ar fi fost să plece, s-ar fi îngrijit de treaba asta, astfel încît, cînd ar fi fost să vie a doua oară, s-o poată lua cu el. Iar după aceea, cuprinzîndu-se cu dor nespus în braţe, gustară din plăcerea peste ale cărei margini iubirea n-a trecut nicicînd ; şi, după ce-o înnoiră în repetate rînduri, fără să-şi deie seama, căzură biruiţi de somn şi adormiră îmbrăţişaţi.

Regele, căruia fata îi plăcuse foarte mult la cea dintîi vedere, amintindu-şi de ea în noaptea aceea, cum se simţea mai bine, deşi era spre ziuă, se hotărî să meargă să şadă un pic cu dînsa ; şi, luîndu-şi cîţiva slujitori, se duse pe ascuns în Cuba. Acolo, pătrunzînd în casă, după ce puse să-i descuie uşa odăii în care dormea fata, intră purtînd în mînă un sfeşnic cu două lumînări aprinse ; şi, cînd se apropie de pat, văzu în el pe cei doi tineri dormind îmbrăţişaţi şi goi. De care lucru el se tulbură cumplit şi se mînie atît de tare, fără să scoată o vorbă însă, încît de abia se stăpîni să nu-i omoare acolo, pe loc, cu un cuţit pe care şi-l ţinea la şold. Pe urmă însă, socotind că pentru orişicine, necum pentru un rege, să înjunghi doi oameni goi în somn e un lucru josnic şi urît, se stăpîni, gîndindu-se c-ar fi mai nimerit să-i ardă în văzul tuturor pe rug. Şi răsucindu-se înapoi către un însoţitor, singurul care pătrunsese cu dînsul în odaie, îi spuse :

— Ce zici de ticăloasa asta, în care mi-am pus nădejdea ?

Apoi îl întrebă dacă-l ştia pe ticălocul care mersese cu îndrăzneala pînă-ntr-acolo, încît, în propria lui casă, nu se sfiise să-i aducă aşa ocară şi necaz. Cel întrebat răspunse că nu-şi amintea să-l mai fi văzut vreodată.

Plecă dar regele mînios şi porunci ca vinovaţii, goi cum erau, să fie prinşi şi cetluiţi în funii, iar cînd se va crăpa de ziuă să fie duşi pînă-n piaţă la Palermo, legaţi de un par cu spatele unul la celălalt, ţinuţi aşa vreun ceas sau două, să-i vază toată lumea, şi-n cele de pe urmă arşi, aşa cum meritau. Iar după ce dădu porunca se întoarse la Palermo şi se încuie în iatacul lui, fără pereche de mînios.

După ce regele plecă, o groază de ostaşi dădură buzna peste tineri şi nu numai că-i deşteptară, dar fără pic de milă îi prinseră de îndată şi îi legară zdravăn. Lucru pe care ei văzîndu-l, nu-i greu să vă închipuiţi cît se speriară, bieţii, de frica morţii apropiate şi cît se jeluiră, vărsînd potop de lacrimi. Apoi, după porunca regelui, fură duşi la Palermo, legaţi de un par în piaţă şi acolo, chiar sub ochii lor, fu pregătit rugul şi focul în care aveau să fie arşi la ceasul poruncit de rege. Norodul din Palermo, atît bărbaţi cît şi femei, se repezi numaidecît să-i vază pe îndrăgostiţi : bărbaţii se împingeau cu toţii s-o vază pe copilă, iar pe de altă parte femeile se buluceau să-l vază pe băiat ; şi precum dînşii o lăudau pe fată că-i frumoasă din cap pînă-n picioare şi bine încheiată, la fel şi ele îl lăudau cu prisosinţă pe băiat ce bine e legat la trup şi cît e de frumos. Dar bieţii îndrăgostiţi, plini de ruşine amîndoi, şedeau cu frunţile în pămînt şi-şi căinau ursita, tot aşteptînd din ceas în ceas cumplita moarte a focului.

Şi, pînă să le vie ceasul, fiind ei ţinuţi într-acel chip, zvonul despre păcatul lor, care umbla din gură

în gură, se întîmplă să ajungă şi la urechea lui Ruggieri dell'Oria, viteaz printre viteji, care era la vremea aceea mare amiral al reglui ; şi vrînd şi el să vadă, se duse către locul unde erau legaţi. Acolo mai întîi o cercetă pe fată şi-i lăudă mult frumuseţea ; iar mai apoi, cînd îşi întoarse privirea către tînăr, îl cunoscu pe dată şi apropiindu-se de el îl întrebă de nu cumva era chiar Gianni din Procida. Băiatul, ridicînd obrazul, îl cunoscu pe amiral şi îi răspunse :

— *Monsegnore*, am fost cu adevărat acela de care întrebi domnia-ta, dar în curînd n-am să mai fiu.

Ruggieri îl întrebă atunci ce-l adusese în starea aceea. La care Gianni îi răspunse :

— Iubirea mai întîi şi apoi mînia regelui.

Cînd auzi una ca asta, Ruggieri vru să ştie mai cu amănuntul întîmplarea ; şi, după ce auzi de-a fir-a-păr toată povestea, dădu să plece ; Gianni, însă, chemîndu-l înapoi, îi zise :

— De-i cu putinţă, *monsegnore*, fii bun şi-mi cere un hatîr din partea celui care m-a pedepsit astfel.

Ruggieri îl întrebă ce anume, iar Gianni îi răspunse :

— Pre cîte văd, curînd voi fi silit să mor ; vreau deci să-mi fie îngăduit ca-n loc să stau cu spatele către copila asta pe care am iubit-o mai mult ca pe ochii mei din cap, şi ea la fel pe mine, să fim întorşi cu faţa unul spre celălalt, ca într-acest chip murind, să-mi pot da duhul mîngîiat, uitîndu-mă în ochii ei.

Ruggieri îi zise atunci rîzînd :

— N-ai grijă ! Am să fac aşa încît ai să te saturi de cît ai să te uiţi la dînsa.

Şi, depărtîndu-se de el, le porunci acelora care trebuiau să ducă osînda la îndeplinire să nu mişte un deget pînă ce nu le-ar fi venit poruncă nouă de la rege ; şi fără de zăbavă se duse apoi la dînsul. Pe rege, deşi îl află mînios, nu-l ascultă şi nu-l lăsă să-i spună ce gîndeşte, ci-i zise :

— Doamne, cu ce faptă te-au ruşinat copiii aceia pe care ai poruncit să-i ardă acolo jos în piaţă ?

Şi, după ce regele îi spuse, Ruggieri continuă astfel :

— Greşeala săvîrşită e vrednică de atare osîndă, dar nu din partea ta ; căci, după cum o vină se cere pedepsită, la fel şi-o binefacere se cade răsplătită, chiar mai presus de mila şi îndurarea unui rege. Ştii cine sînt aceia pe care ai pus să-i ardă ?

Regele îi răspunse că nu ştia şi atunci Ruggieri îi zise :

— Ţi-oi spune eu, dacă nu ştii, ca să-ţi dai seama cît de lesne te laşi pradă mîniei. Băiatul e feciorul însuşi al lui Landolfo din Procida, care a fost frate dulce cu *messer* Gian din Procida, prin mijlocirea căruia eşti rege în Sicilia. Iar fata e copila seniorului Marin Bolgaro, a cărui forţă face ca stăpînirea ta să dăinuiască în Ischia. Dar, în afară de aceasta, copiii se iubesc de mult şi numai dragostea, nu gîndul de a-ţi face ţie vreo ocară, i-a îndemnat spre acest păcat, de poate fi numit păcat o faptă săvîrşită de tineri din iubire. Şi atunci de ce să-i osîndeşti, cînd dimpotrivă s-ar cădea să-i preacinsteşti cu daruri şi multe bucurii ?

Regele, auzind acestea şi încredinţîndu-se că omul spusese adevărul, nu numai că nu duse osînda la împlinire, dar îi păru şi rău de cele ce făcuse ; de aceea porunci pe dată ca tinerii amîndoi să fie dezlegaţi de stîlpi şi aduşi în faţa lui ; voia îi fu înde-

plinită. Şi, după ce le află cu de-amănuntul starea, gîndindu-se să dreagă cu daruri şi cinstire ruşinea pe care le-o făcuse, după ce porunci să fie înveşmîntaţi în haine potrivite cu starea lor, aflînd că ambii se învoiau la cununie, îl însură pe Gianni cu fata şi, încărcîndu-i cu daruri împărăteşti, îi trimise mulţumiţi acasă, unde, primiţi fiind cu mare sărbătoare, trăiră apoi ani mulţi în bucurii şi desfătare.

Povestea a şaptea

Teodoro e îndrăgostit de Violante, copila lui messer *Amerigo, stăpînul său; o lasă grea şi-i osîndit la ştreang; pe drum către spînzurătoare, sub lovituri de bice, recunoscut fiind de tatăl său, e lăsat liber şi apoi se însoară cu Violante.*

Doamnele, care şedeau cu sufletul la gură tot aşteptînd să vază de vor fi arşi îndrăgostiţii, cînd auziră c-au scăpat, se bucurară foarte şi mulţumiră Domnului. Iar cînd regina auzi sfîrşitul istorioarei, dădu în grija Laurettei povestea următoare şi dînsa, bucuroasă, prinse a grăi astfel :

— Preafrumoase doamne, pe vremea cînd Sicilia se afla sub stăpînirea bunului rege Guiglielmo, trăia în insulă un nobil, pe care îl chema *messere* Amerigo Abate din Trapani şi care, printre alte bunuri lumeşti, avea la casa lui şi o groază de copii. Drept care, avînd trebuinţă de slugi şi nimerindu-se tocmai la vremea aceea să vină din Levant nişte galere de piraţi din Genova, care, cutreierînd coastele Armeniei, prinseseră o mulţime de copii, *messere* Amerigo, crezîndu-i turci, îşi cumpără şi el cîţiva. Or, printre ei, deşi ceilalţi ai fi jurat că vin de-a dreptul de la oi, se afla şi un băieţaş care părea mai subţirel la chip şi mai cioplit oleacă, pe nume Teodoro, care crescu pe lîngă casă cu ceilalţi copilaşi ai lui *messere* Amerigo, deşi nimeni nu-l so-

cotea mai mult decît o slugă ; şi, îmboldit mai degrabă de firea lui cea bună decît de întîmplarea care-l zvîrlise printre oameni de neam, prinse a vădi cu vremea deprinderi frumuşele şi o purtare aleasă, pînă într-atîta încît, plăcîndu-i tare mult de el, *messere* Amerigo îl slobozi de la robie şi, cum credea că-i turc, îi rîndui botez, punîndu-i numele de Pietro ; apoi îi dete lui pe mînă grija şi socoteala întregii lui averi, ca unuia în care avea toată încrederea.

Acu, printre ceilalţi copii, avea *messere* Amerigo şi-o fată, zisă Violante, frumoasă şi gingaşă ; şi fata asta, cum bătrînul cam zăbovea cu măritişul, se îndrăgosti de Pietro ; cu toate acestea însă, deşi îl iubea şi-i preţuia deprinderile şi purtarea, fiindu-i ruşine, nu îndrăznea să-i spună că-l iubeşte. Atîta doar că dragostea o mîntui de grija aceasta, căci Pietro, care nu o dată o cercetase pe furiş, se îndrăgosti şi el de dînsa cu atîta patimă, încît nu se simţea fericit decît atunci cînd o vedea ; dar îi era grozav de frică să nu-şi dea seama cineva de dragostea aceasta, căci pricepea că fapta lui e vrednică de ocară. Fata, care-l urmărea cu drag, îşi dete seama c-o iubeşte şi, ca să-i dea îndrăzneală, îi arătă că-i mulţumită, precum era într-adevăr. Într-acest chip cei doi şezură multă vreme, necutezînd nici unul să sufle o vorbă celuilalt, deşi fieştecare numai atît aştepta. Ci soarta, ca şi cum anume s-ar fi gîndit la asta, în timp ce îndrăgostiţii ardeau deopotrivă în vîlvătaia dragostei, găsi prilejul să le alunge sfiala temătoare care-i oprea să-şi vorbească.

Avea *messere* Amerigo un loc tare frumos, ca la vreo leghe depărtare de Trapani, unde nevasta lui cu fetele şi alte doamne şi femei mergeau adeseori ca să petreacă acolo ; şi într-o zi de arşiţă,

ducîndu-se la locul acela şi luîndu-l şi pe Pietro cu ele, cum şedeau aşa, se întîmplă, precum se întîmplă de multe ori în toiul verii, ca cerul să se acopere ca din senin de nouri groşi şi drept aceea doamna cu toate prietenele ei, ca nu cumva furtuna să le apuce acolo, o luară înapoi spre Trapani, umblînd pe cît puteau mai iute. Dar Pietro, care era tînăr, şi fata aşijderea şi ea, lăsîndu-se împinşi pesemne nu mai puţin de dragoste decît de groaza vremii, le întrecură în mers pe celelalte doamne care veneau cu mama fetei mult în urma lor ; şi, după ce se depărtară de nici nu-i mai vedeau pe ceilalţi, se slobozi un ropot de tunete şi apoi de-ndată o grindină mare şi deasă, de care pîlcul doamnelor se adăposti în casa unui ţăran din apropiere. Pietro cu fata, neavînd alt adăpost la îndemînă, dădură fuga într-o căsuţă veche şi cam dărăpănată, în care nu locuia nimeni, şi acolo, sub o grindă ce n-apucase să se surpe, se înghesuiră unul într-altul, siliţi fiind să se atingă ca să încapă amîndoi sub atîtica acoperiş. Şi apropierea aceasta îmbărbătîndu-i oarecum, îi îndemnă să deie glas dorinţelor ce-i frămîntau, drept care Pietro cel dintîi prinse a grăi zicînd :

— O, dar-ar Dumnezeu să ţie grindina cît lumea, de e să stau cum stau acum !

La care fata zise :

— Şi mie mi-ar fi tare drag !

Şi la vorbele acestea ajunseră să mi se prindă de mîini şi să se strîngă, şi de la strîns ajunseră la îmbrăţişat şi apoi la sărutat, în timp ce afară grindina nu contenea să bată. Şi, ca să nu mai povestesc cu de-amănuntul totul, voi spune doar că vremea nu apucă să se îndrepte pînă ce ei, gustînd cele mai de pe urmă plăceri ale iubirii, ajunseră să se înţeleagă astfel, încît şi-n viitor să-şi poată îm-

părţi pe ascuns plăcerile şi bucuria. Iar cînd furtuna conteni, se puseră s-o aştepte pe mama fetei la marginea oraşului, care era aproape, iar apoi se întoarseră cu dînsa acasă.

Acolo, după aceea, punînd la cale treaba în mare taină şi cu grijă, şi într-alte rînduri se întîlniră spre bucuria lor ; dar într-o bună zi fata rămase grea — lucru de care amîndoi se necăjiră foarte — şi ca atare încercă prin multe meşteşuguri să scape împotriva firii de sarcină ; dar nu fu chip. Din care pricină, Pietro, temîndu-şi viaţa, se gîndi să fugă şi îi spuse fetei. Dar ea, cînd auzi una ca asta, îi spuse :

— Dacă pleci, să ştii că mă omor.

La care vorbe, Pietro, care o iubea nespus de mult, răspunse :

— Cum ai vrea, iubito, să mai rămîn aici ? Sarcina ta o să ne dea de gol pe amîndoi : pe tine au să te ierte lesne, dar eu în schimb am să plătesc şi vina ta şi-a mea.

— Pietro, răspunse fata, păcatul meu de bună seamă are să fie cunoscut ; dar fii încredinţat c-al tău n-o să se ştie niciodată, de n-ai să-l spui chiar tu cumva.

Atuncea Pietro îi spuse :

— De vreme ce-mi făgăduieşti, rămîn, dar ai de grijă să-ţi ţii făgăduinţa.

Fata, care-şi ţinuse sarcina pe cît putuse ascunsă, de la o vreme dîndu-şi seama că n-o mai poate tăinui, din pricină că se îngroşa din ce în ce mai mult la trup, se apucă într-o zi şi c-un potop de lacrimi îi spuse maică-si adevărul, rugînd-o s-o ajute. Doamna, mîhnită peste poate, o sudui cu vorbe grele şi apoi dori să afle cum se întîmplase treaba. Fata, cu gînd să-l mîntuie pe Pietro, scorni un basm, îmbrobodind într-alt chip adevărul, iar

mamă-sa îi dădu crezare şi, ca să ascundă pozna fetei, o trimise la o moşie de-a lor la ţară. Acolo, cînd îi veni vremea să nască, fata începu şi ea să ţipe, cum fac femeile îndeobşte ; dar ce să vezi ! Cum maică-sa nu se gîndise că barbatul, care de cînd e lumea nu mai fusese acolo, ar fi putut să pice tocmai la vremea aceea, se întîmplă ca dînsul, venind de la vînat, să treacă chiar pe lîngă odaia unde striga copila şi, uimit, să dea buzna înăuntru şi să întrebe ce se întîmplă. Femeia, dînd obraz cu el, se ridică mîhnită şi-i povesti ce pacoste se abătuse asupra fetei. Dar el, mai neîncrezător decît fusese dînsa, îi spuse că-i cu neputinţă ca fata să nu ştie cine o lăsase grea şi ca atare vru cu orice preţ să afle ; că de-ar fi fost, zicea, să spuie adevărul, atunci ar fi iertat-o ; pe cîtă vreme dacă nu, putea fără de alta să-şi ia rămas bun de la viaţă. Femeia se căzni pe cît putu să-l mulţumească cu cele ce spusese fata, dar nu fu chip. Bărbatul, înfierbîntat de ciudă, se repezi cu spada trasă să se arunce asupra fetei — care într-acestea adusese pe lume un băieţaş — şi-i zise :

— Ori spui cine ţi-a fost ibovnic, ori, dacă nu, te omor pe loc.

Fata, temîndu-se de moarte, călcă făgăduinţa dată şi-i spuse tot ce se întîmplase între ea şi Pietro.

Cînd auzi una ca asta, *messere* Amerigo, ieşit din minţi de furie, fu cît p-aci să o înjunghie ; dar, după ce-i zvîrli în faţă veninul vorbelor pe care i le adunase în piept mînia, urcîndu-se pe cal, se întoarse în goană la Trapani şi, după ce destăinui ruşinea pătimită din pricina lui Pietro unuia zis *messer* Currado, care era la Trapani locţiitorul regelui, puse pe loc să-l prindă pe tînăr — care bietul habar n-avea să se păzească — şi care, pus fiind la cazne, mărturisi tot ce făcuse. Pe urmă, după ce locţiitorul

îl osîndi la bice şi şreang, *messere* Amerigo, căruia nu-i trecuse mînia nici prin osînda lui Pietro, gîndindu-se să facă astfel, încît cei doi îndrăgostiţi cu copilaşul lor să moară cîteşitrei deodată, puse otravă într-o cupă cu vin şi încredinţînd-o unui om de încredere, împreună cu un pumnal, îi zise :

— Du-te cu ele la Violante şi spune-i, ca din partea mea, s-aleagă fără de zăbavă una din aste două morţi : cuţitul sau otrava ; că dacă nu, eu pun s-o ardă în faţa întregului oraş, aşa cum merită. Pe urmă ia-i pruncul nou născut, zdrobeşte-i capul de perete şi aruncă-l să-l mănînce cîinii.

Cu atare fioroasă poruncă împotriva fetei şi a pruncului, dată de un părinte atît de crud, omul porni la drum, mai mult îndemnat să facă rău decît să facă bine.

Între acestea Pietro, mergînd spre spînzurătoare şi-n drum fiind biciuit de către ostaşii stăpînirii, trecu, mînat de bunul plac al celor care-l conduceau, prin faţa unui han în care se aflau trei nobili din Armenia, trimişi drept soli la Roma de către împăratul lor, spre a pune lucruri mari la cale cu papa, în legătură cu o cruciadă apropiată ; şi nobilii aceştia trăseseră la han ca să se răcorească şi să se mai odihnească oleacă, fiind primiţi cu mare cinste de către oamenii de neam din Trapani şi mai cu seamă de către Amerigo. Or, auzind ei că trecea convoiul ce-l ducea pe Pietro, se apropiară de fereastră să vadă şi ei vinovatul. Şi privindu-l pe Pietro, care umbla cu mîinile legate înapoi şi gol de la brîu în sus, unul din cei trei soli pe care îl chema Fineo, om vîrstnic şi cu greutate, văzu pe pieptul lui o pată purpurie, ce se vedea că nu-i văpsită, ci de la sine sta în piele, ca petele pe care femeile de aici le-au poreclit rupe. Şi cît i-o văzu pe piept îşi aminti de un băieţaş de-al lui, care fusese prins cu cincispre-

zece ani în urmă de niște hoți de mare pe coasta din Lajazzo și despre care niciodată nu mai putuse afla nimic ; și socotind ce vîrstă putea să aibă bietul tînăr care umbla încovoiat sub loviturile de bice, își dete seama că băiatul, de-ar fi trăit, ar fi avut aceeași vîrstă acum, și începu să-l bănuiască din pricina acelui semn ca nu cumva să fi fost chiar el ; or, cugetînd că, de-ar fi fost, ar fi trebuit să-și amintească de numele lui și al părintelui său, cît și de graiul armenesc, cînd se apropie de el, strigă :

— Teodoro !

Pietro, cînd auzi că-l strigă, ridică iute fața și atunci Fineo îl întrebă pe limba armenească :

— De unde ești și-al cui ?

Străjerii care-l duceau, din supușenie și respect față de oaspetele de vază, se opriră în loc, astfel că Pietro îi răspunse :

— De fel sînt din Armenia, feciorul unuia pe nume Fineo, dar de mic copil am fost adus aicea, n-aș ști să spun de cine.

Fineo, auzind acestea, își dete seama că băiatul era fără îndoială chiar cel pierdut de dînsul, din care pricină, plîngînd, se coborî din han cu ceilalți doi tovarăși și alergă să-l strîngă în brațe, făcîndu-și loc printre soldați ; iar după ce-i zvîrli pe umeri o mantie din stofă scumpă pe care o avea în spate, rugă pe căpitanul străjii care-l ducea la streang s-aștepte acolo pînă cînd i-ar fi venit poruncă să-l ducă înapoi. Omul răspunse că e gata s-aștepte bucuros porunca.

Fineo, care într-acestea aflase din ce pricină fusese osîndit băiatul, căci zvonul se împrăștiase ca focul pretutindeni, luîndu-și tovarășii cu sine și slugile ce-i însoțeau, se duse țintă la *messer* Currado și îi zise :

— *Messere,* tînărul pe care l-ai prigonit cu moartea, ca sclav, e liber şi mi-e fiu, drept care-i gata să se-nsoare cu aceea căreia se zice că i-ar fi luat el fecioria ; de aceea fii bun şi întîrzie îndeplinirea osîndei, pînă ce-om şti de fata îl vrea pe dînsul de bărbat, ca nu cumva, de-l vrea, să te trezeşti c-ai călcat legea [1].

Messer Currado, auzind că Pietro e fiul lui Fineo, se minună din cale-afară ; şi fiindu-i oarecum ruşine, de vina sorţii, nu de-a lui, mărturisind că nobilul grăise cu dreptate, îl îndemnă degrabă să se întoarcă acasă şi, trimiţînd după Amerigo, îi spuse tot ce aflase. *Messer* Amerigo, care credea că fata cu nepoţelul dimpreună fuseseră omoriţi, se căină amarnic de cele ce făcuse, căci pricepu că dacă dînsa ar mai fi fost în viaţă, toate ar fi mers acum ca pe roate ; totuşi trimise un sol în goană la locul unde se afla fata, cu vorbă ca porunca lui, de nu fusese împlinită, nici să nu se îndeplinească. Trimisul găsi pe omul de încredere al lui *messere* Amerigo batjocorind-o pe Violante cu vorbe de ocară, fiindcă, deşi îi arătase cuţitul şi otrava, fata nu izbutea să ia o hotărîre aşa la repezeală, iar el vroia s-o pună s-aleagă cu de-a sila ori una ori cealaltă. Cînd auzi însă porunca, îi dete pace fetei şi se întoarse la stăpîn să-i spună cum mersese treaba. *Messere* Amerigo se dezvinovăţi de cele întîmplate pe cît ştiu mai bine şi îşi ceru iertare cu lacrimile în ochi, zicînd că dacă Teodoro doreşte s-o ia pe fată, el bucuros i-o dă. Fineo îl iertă deodată şi-i zise :

---

[1] În diferite ţări exista o lege după care un condamnat la spînzurătoare era graţiat, în cazul cînd s-ar fi găsit o fată care să se mărite cu el (n. t.).

— Eu socot c-aşa e bine să se facă ; iar dacă băiatul nu primeşte s-o ieie de nevastă, atunci osînda să-şi urmeze nestingherită calea.

Căzînd dar la învoială, părinţii îndrăgostiţilor se duseră împreună la Teodoro — care, bietul, deşi se bucura că-şi regăsise tatăl, încă mai tremura de frica morţii apropiate — şi-l întrebară dacă vrea s-o ia pe fată de nevastă. Băiatul, auzind că dacă ar vrea, Violante i-ar fi dată de nevastă, se bucură atît de mult, încît i se păru că sare din iad de-a dreptu-n rai şi le răspunse că el unul, dacă era pe voia lor, n-ar fi avut altă dorinţă mai mare ca aceasta. Apoi trimiseră la fată să afle şi dorinţa ei. Dînsa, auzind cele întîmplate cu Teodoro, cît şi cele care urmau să se întîmple, de unde îşi aştepta, ca cea mai necăjită femeie de pe lume, moartea, după îndelungă stăruinţă, căci nu-i venea să-şi crează urechilor, se bucură puţin şi apoi răspunse că, dacă ar fi fost să facă după dorinţa ei, nimic n-ar fi putut s-o fericească mai deplin ca gîndul de-a ajunge nevasta lui Teodoro ; dar că, oricum, avea să facă ce-i poruncea părintele său.

Prin bună învoială dar, băiatul se însură cu fata, cu alai şi cu petrecere, spre marea mulţumire a întregului oraş. Apoi Violante dădu copilul să i-l crească şi, mîngîiată cum era, se făcu chiar mai frumoasă ca înainte ; iar după ce se ridică din pat, se înfăţişă bătrînului Fineo, care fusese aşteptat să se întoarcă de la Roma, şi-i dovedi toată cinstea de care-i vrednic un părinte ; iar dînsul, foarte mulţumit de-o noră aşa frumoasă, le rîndui la tineri o nuntă ca-n poveşti, primind-o şi ţinînd-o pe noră ca pe fata lui. Iar după vreo cîteva zile, luîndu-şi cu sine pe corabie băiatul, nora şi nepotul, îi duse la Lajazzo, unde cei doi îndrăgostiţi trăiră cîte zile avură, în pace şi huzur.

Povestea a opta

Nastagio degli Onesti, iubind o fată din neamul Traversarilor, își cheltuiește averea fără să fie răsplătit de ea cu aceeași dragoste; rugat de-ai săi, pleacă la Chiassi și vede acolo un cavaler gonind din urmă o fată, pe care, după ce-o omoară, o taie și o dă la cîini. Poftește la o masă pe-ai săi și pe iubită; dînsa vede cum o sfîșie cîinii pe fata urmărită și, îngrozindu-se, de teamă să nu pățească tot așa, îl ia de bărbat pe Nastagio.

Cît ce tăcu Lauretta, la porunca reginei, Filomena începu astfel:

— Plăcute doamne, dacă mila e o virtute pentru care sîntem adesea lăudate, cruzimea noastră în schimb, cu strășnicie-i pedepsită de cel Atotputernic; și spre a vă dovedi aceasta, cît și spre a vă îndemna s-o alungați cu totul din inimile dumneavoastră, am să vă spun o istorioară pe cît de înduioșătoare, pe atîta de plăcută.

La Ravenna, veche cetate din Romagna, se aflau pe vremuri o mulțime de nobili și bărbați de neam, iar printre dînșii un tînăr, pe care îl chema Nastagio degli Onesti, ce după moartea tatălui și-a unui unchi de-al său rămase putred de bogat. Și tînărul acesta, precum se întîmplă adeseori cu tinerii, fiind neînsurat, se îndrăgosti de o copilă a lui Paolo Traversari — de neam cu mult mai mare ca el — nădăjduind, prin tot ce săvîrșea în cinstea și de dragul ei, c-are s-o facă și pe dînsa să-l îndrăgească deopotrivă. Dar, deși faptele îi erau mărețe și frumoase și vrednice de toată lauda, nu numai că nu-i

foloseau, dar dimpotrivă ai fi zis că mai degrabă îi strică, atît de crud, de aspru şi de sălbatic se purta iubita lui cu dînsul : căci, ştiindu-se pesemne fără pereche de frumoasă şi nobilă, ea se ţinea atît de semeaţă şi de încrezută, încît nici el, nici ce făcea nu era chip să-i placă. Ori treaba asta îl mîhnea atît de tare pe Nastagio, încît de multe ori din pricina durerii — tot gîndindu-se în zadar — îl ispitise gîndul să-şi pună capăt zilelor. Ci totuşi, stăpînindu-se, ajunse mai apoi să încerce de-atîtea şi atîtea ori s-o dea cu dinadins uitării sau, dacă ar fi putut, să o urască barem aşa cum îl ura şi dînsa. Dar în zadar lua hotărîri, căci se părea că dragostea, cu cît slăbeau nădejdile, cu atîta se aprindea mai tare.

Stăruind deci Nastagio în dragostea aceasta şi-n cheltuieli nesăbuite, prietenii săi şi rudele îşi dădură seama că de-ar mai fi dus-o mult astfel, în foarte scurtă vreme s-ar fi pierdut pe sine, pierzîndu-şi şi averea ; de aceea în mai multe rînduri îl sfătuiră şi-l rugară să plece din Ravenna şi să se ducă în altă parte să şază o bucată ; căci în atare chip ar fi putut să-şi scadă şi dragostea şi cheltuiala. Nastagio nu o dată îşi rîse de povaţa asta ; dar pînă mai la urmă, fiindcă-l băteau mereu la cap, nemaiputînd să zică nu, făgădui să plece. Făcînd dar pregătiri uriaşe, de parc-ar fi plecat în Franţa, în Spania sau mai ştiu eu unde, pe ce meleaguri depărtate, urcîndu-se pe cal şi însoţit fiind de un alai întreg de prieteni, plecă de la Ravenna şi-o luă spre un loc din apropiere, ca la vreo trei mile de oraş, loc ce se cheamă Chiassi şi acolo, după ce împărţi porunci să i se întindă corturi, le spuse prietenilor săi, care veniseră cu dînsul, să se întoarcă la Ravenna, căci el avea de gînd să rămîie pe loc. Statornicindu-şi dar Nastagio popas pe locul acela, se

puse pe petreceri şi prinse a duce o viaţă mai strălucită ca oricare, poftind pe unii şi pe alţii la cină sau la prînz, după obiceiul său.

Dar într-o bună zi, pe-o vreme minunată, către început de mai, se întîmplă să-i vină în minte neîndurătoarea lui iubită, drept care, poruncind slugilor să plece şi să-l lase singur, ca să se poată în voie gîndi la draga lui, se apucă să hoinărească şi, tot umblînd îngîndurat, ajunse într-o pădurice de pini din apropiere. Şi către amiază, cum se afundase cale de-o poştă aproape în păduricea aceea, fără să-i pese nici de foame nici de nimica altceva, i se păru deodată c-aude un plîns sfîşietor şi nişte ţipete ascuţite ca de femeie parcă. Din care pricină, trezit din dulcea lui visare, îşi ridică obrazul să vadă ce se întîmplă şi se miră cînd se trezi în inima pădurii. Apoi, uitîndu-se înainte, printr-un bunget de copăcei şi mărăcini văzu venind în goană către dînsul o frumuseţe de copilă, goală, cu părul răvăşit şi toată numai zgîrieturi, care plîngea şi se ruga strigînd să i se dea iertare ; şi mai văzu de asemeni c-o fugăreau sălbatic de-o parte şi de alta doi cîini cumplit de răi şi mari, care o muşcau fără de milă cînd izbuteau să o ajungă ; iară pe urma ei, gonind pe un armăsar mai negru ca ceaunul, văzu venind un cavaler înveşmîntat în negru, foarte mînios la faţă şi care, c-un pumnal în mînă, o ameninţa cu moartea, strigîndu-i vorbe îngrozitoare şi straşnice sudălmi. Priveliştea aceasta îl copleşi de spaimă şi totodată de uimire, trezindu-i pîn' la urmă şi mila de sărmana fată, milă din care apoi miji dorinţa să o scape, de-ar fi putut, de chin şi moarte. Şi fiindcă n-avea arme asupra lui, drept măciulie smuci o creangă dintr-un pom şi încercă s-aţie calea dulăilor şi-a călăreţului care venea din urmă. Dar acesta, cînd văzu ce face, strigă la el din depărtare :

— Nastagio, nu te amesteca! Lasă-mi dulăii şi pe mine să facem precum merită femeia asta ticăloasă.

Şi într-adevăr, cîinii, vîrîndu-i colţii în coapse, opriră fata în loc, iar cavalerul, ajungînd-o, se coborî din şa. Atunci Nastagio se apropie şi-i zise:

— Nu ştiu cine eşti, de mă cunoşti aşa de bine, dar eu atîta-ţi spun că-i lucru ruşinos să vezi un cavaler cu arme asupra lui că vrea cu dinadins să junghie o femeie lipsită de apărare, punîndu-i şi dulăi pe urme, de parc-ar fugări o fiară. Eu unul nu mă-mpac cu asta şi fii încredinţat că am s-o apăr cu dîrzenie.

La care cavalerul răspunse după cum urmează:

— Nastagio, ca şi tine am văzut şi eu lumina zilei la Ravenna, dar tu erai de-abia un prunc la vremea în care eu — căruia mi s-a zis pe lume *messer* Guido degli Anastagi — eram îndrăgostit de ticăloasa asta cu mult mai mult decît eşti tu de fata Traversarilor. Şi într-o bună zi, din pricina mîndriei şi a cruzimii ei, n-am mai putut să-mi rabd durerea şi cu pumnalul ăsta pe care-l vezi la mine-n mînă m-am omorît din deznădejde şi Dumnezeu m-a osîndit la chinurile veşnice. Nu după multă vreme dînsa, care de moartea mea se bucurase peste fire, muri, şi fiindcă-n pragul morţii nu se căi nici de cruzimea pe care mi-o arătase nici de bucuria cu care chinurile mele o desfătaseră în viaţă — ca una care îşi închipuia că nu păcătuieşte prin asta, ci cîştigă în ochii tuturor — fu osîndită şi ea la chinurile iadului. Şi numai ce se afundă în iad, că cerul ne şi rîndui osînda laolaltă, pe ea punînd-o să alerge în faţa mea, iară pe mine, care-am iubit-o atîta, s-o fugăresc ca pe-o duşmancă de moarte, nu ca pe-o iubită. Şi ori de cîte ori o ajung, cu acest pumnal cu care m-am înjunghiat odinioară, o înjunghii şi o despic în

două, scoţîndu-i inima din piept — inima aceea aspră şi rece ca de gheaţă, în care n-au pătruns nici mila, nici iubirea — şi apoi, cu măruntaie cu tot o azvîrl cîinilor, precum vedea-vei de îndată. Nu după multă vreme însă, căci asta-i voia Domnului şi-a dreptei sale judecăţi, ca şi cum niciodată n-ar fi murit, învie şi începe iar să fugă amarnic, iar eu cu cîinii în urma ei. Şi-n fiecare vinere o ajung la ceasul ăsta aici şi săvîrşesc măcelul pe care ai să-l vezi de-ndată. Să nu-ţi închipui însă că-n celelalte zile avem răgaz să ne odihnim, ci dimpotrivă zi de zi o ajung mereu în alte locuri, în care ea şi-a dovedit cu fapta şi cu gîndul cruzimea ei faţă de mine. Şi, din iubit ajuns să-i fiu duşman de moarte, precum vezi, osînda mă sileşte s-o urmăresc într-acest chip ani mulţi, atîţia cîte luni m-a chinuit şi ea în viaţă. Lasă-mă dar să fac pe voia dreptăţii celei sfinte şi nu te-mpotrivi puterii cu care n-ai putea să lupţi.

Nastagio, auzind acestea, cu părul ridicat măciucă în vîrful capului de groază, se trase cu sfială în lături şi aşteptă înfricoşat, cu ochii ţintă la copilă, să vază ce se întîmplă. Şi atuncea cavalerul, sfîrşind ce avea de spus, strîngînd pumnalul în mînă, ca un dulău turbat se năpusti asupra fetei — care în genunchi, ţinută zdravăn de cei doi cîini, cerea îndurare — şi o lovi cu sete în piept, vîrînd în ea pumnalul pînă de ceea parte. Copila, cît ce fu străpunsă, se prăbuşi grămadă, ţipînd şi hohotind într-una ; iar cavalerul, punînd mîna la repezeală pe un cuţit, o spintecă pînă la şale şi apoi, scoţîndu-i inima şi cele dimprejur, le zvîrli la cîini, care, flămînzi şi hămesiţi, le înghiţiră într-o clipită. Curînd însă copila, ca şi cum vis ar fi fost toate, se ridică iute în picioare şi începu din nou s-alerge cu cîinii după dînsa spre malurile mării. Iar cavalerul, încălecînd

şi luîndu-şi de pe jos pumnalul, se puse iar s-o fugărească şi în curînd se mistuiră departe în zări, pierind din ochii lui Nastagio.

Tînărul, după toate astea, şezu mult timp îngîndurat, cuprins de milă şi de teamă ; dar pînă mai la urmă îi căşună că treaba asta, de vreme ce se întîmpla în fiecare vinere, i-ar fi putut sluji, şi încă de minune. De aceea, însemnîndu-şi locul, se întoarse la ai săi şi apoi, cînd socoti că-i vremea, trimise după rude şi prieteni şi le spuse :

— Voi mă-ndemnaţi de multă vreme s-o dau uitării pe aceea ce mi-e duşmană, nu iubită, şi să pun capăt risipei ; sînt gata să v-ascult, de-mi îndepliniţi şi voi o rugă şi iată anume care : să faceţi tot ce-i cu putinţă ca vinerea ce vine *messer* Paolo Traversari, cu fata, cu nevasta şi toate celelalte doamne ce se înrudesc cu dînşii, cît şi altele, care vreţi voi, să vie aici la prînz, la mine. Şi veţi afla atunci şi pricina care mă îndeamnă să vă cer aceasta.

Cei ce fuseseră rugaţi găsiră simplă treaba asta şi după ce se-ntoarseră la Ravenna, la vremea potrivită poftiră la ospăţ pe toţi chemaţii lui Nastagio. Şi, deşi fata se lăsă cam greu înduplecată, pînă la urmă totuşi veni şi ea cu ceilalţi. Nastagio pregăti din vreme ospăţ îmbelşugat şi mîndru şi porunci ca mesele să fie aşezate sub pini, în preajma locului unde văzuse întîmplarea cu fata nemiloasă ; şi aşezîndu-şi musafirii la masă, îi potrivi aşa încît iubita lui să şază cu faţa către locul unde avea să se petreacă cumplita întîmplare.

Pe cînd mesenii dar gustau din ultimele feluri, se auziră dintr-o dată plînsul şi ţipetele fetei care fugea gonită. De care lucru cei de faţă miraţi peste măsură, văzînd că nimeni dintre dînşii nu ştie ce se întîmplă, se ridicară în picioare să vază ce-i şi atunci zăriră

copila îndurerată, pe cavaler şi cîinii ; şi pînă a n-apuca să se dezmeticească bine, aceia fură printre dînşii. O larmă asurzitoare se încinse în jurul cîinilor şi-a cavalerului şi mulţi săriră în ajutorul copilei urmărite. Dar cavalerul, agrăindu-i pe toţi cu aceleaşi vorbe cu care îl agrăise şi pe Nastagio prima oară, nu numai că-i făcu să dea înapoi, dar pe deasupra îi şi băgă-n sperieţi şi-i ului cu vorba lui ; iar cînd se năpusti s-o spintece pe fată, cîte femei se aflau de faţă (şi dintre care multe, ori că fuseseră înrudite cu fata sau cavalerul, ori că-şi mai aminteau şi-acum de dragostea şi moartea lui), toate porniră a hohoti cu atîta jale şi durere, de-ai fi crezut că lor, nu ei, le scoate inima din piept. Şi cînd măcelul se sfîrşi, iar cavalerul cu copila pieriră în depărtare, toţi cei care-i văzuseră se apucară să vorbească de întîmplarea aceasta şi multă vreme îi sucică pe-o parte şi pe alta tîlcul.

Dar dintre toţi, cea care se îngrozi mai tare fu tocmai nemiloasa iubită a lui Nastagio. Căci ea, care văzuse şi auzise limpede tot ce se petrecuse, îşi aminti de asprimea pe care pururi o vădise sărmanului Nastagio şi ca atare îşi dete seama că întîmplarea aceea şi vorbele auzite erau pentru ea în primul rînd şi abia pe urmă pentru ceilalţi ; din care pricină înfricoşată, se şi vedea fugind cu el mînios pe urme şi cu dulăii pe de lături. Şi-aşa-i pătrunse spaima în oase, încît, ca nu cumva să aibă a pătimi şi ea aceeaşi soartă îngrozitoare, abia aşteptă să afle prilejul potrivit (care de altfel se ivi chiar în aceeaşi seară) şi, preschimbîndu-şi ura în dragoste, trimise în taină o slugă credincioasă la Nastagio, care-l rugă din partea ei să aibă bunătatea să vie pîn' la dînsa, căci era gata a face întocmai cum i-ar fi fost pe voie lui. Nastagio îi răspunse că era foarte bucuros de vorbele trimise, dar că, de se învoia şi

dînsa, poftea s-o aibă în chip cinstit, drept soaţă legiuită adică. Fata, care ştia prea bine că n-atîrna decît de ea să-i fie ori nu nevastă, răspunse că se învoieşte. Drept care, purtîndu-şi singură solia, le spuse părinţilor că-i bună bucuroasă să se mărite cu Nastagio ; de care dînşii fură nespus de mulţumiţi. Iar cînd veni duminica, Nastagio se însură cu fata şi rînduiră nuntă mare, trăind pe urmă fericiţi. Cît despre spaimă trasă, ea nu fu numai pricina acestui singur bine : căci doamnele de la Ravenna înfricoşate foarte, pe urma acestei întîmplări se înduplecară mult mai iute la poftele bărbaţilor decît mai înainte vreme.

Povestea a noua

Federigo degli Alberighi iubește fără a fi iubit, își risipește avutul în dărnicii și pîn' la urmă, rămas cu un singur șoim, i-l dă în bucate doamnei îndrăgite, ce-i preacinstise casa; iar dînsa, înduioșată, îl ia de soț și face dintr-însul om bogat.

Filomena își isprăvise vorba, cînd regina, văzînd că nimeni altul nu mai avea de povestit, afară doar de Dioneo, cel rînduit să spună povestea de pe urmă, voioasă prinse a zice :

— E rîndul meu acum ; și eu, iubite doamne, sînt bucuroasă să deapăn o poveste, întrucîtva asemănătoare celeilalte, nu doar ca să pricepeți din tîlcul ei ce poate face frumusețea voastră cu inimile alese, dar și ca să învățați a dărui voi înșivă răsplata cuvenită, cînd e pe drept s-o dați, fără a lăsa ca soarta s-o împartă după capul ei. Căci ea de obicei nu dă cu judecată, ci numai pe unii îi prisosește, după bunul ei plac.

Se cade dar să știți că Iacopo di Borghese Domenichi, care a trăit — și poate mai trăiește și astăzi — în orașul nostru, socotit de toți ca un om de mare vază și cu multă greutate, mai vrednic de renume prin darurile firii și prin purtarea lui decît prin neamul lui cel vechi, ajuns la bătrînețe, se bucura să-și treacă vremea povestind cu vecinii sau cu cine se nimerea despre întîmplări trecute,

lucru pe care se pricepea să-l facă cu mai multă rînduială, cu mai bună aducere aminte şi cu vorbe mai alese ca nimeni altul. Or, printre alte minunate întîmplări, obişnuia bătrînul să povestească că trăia pe vremuri la Florenţa un tînăr, pe nume Federigo, al lui *messer* Filippo Alberighi, mai preţuit decît oricare altul din Toscana pentru iscusinţa cu care mînuia armele şi pentru curtenia lui desăvîrşită. Tînărul, precum se întîmplă adeseori cu cei bogaţi la suflet, se îndrăgosti de o doamnă, *monna* Giovanna pe nume, socotită pe vremea aceea drept una dintre cele mai frumoase şi mai plăcute doamne din cîte se aflau în Florenţa. Şi, ca să izbutească a-i dobîndi iubirea, tînărul se războia în întreceri, în luptele călări, orînduia ospeţe şi-şi dăruia îmbelşugat mesenii, irosindu-şi pe necumpătate avutul. Dar doamna, pe cît de frumoasă pe atît de cinstită, nu lua nimica în seamă, nici fapta săvîrşită, nici pe făptaşul ei.

Cheltuind dar Federigo peste puterile sale, fără a dobîndi nimica în schimb, precum uşor se întîmplă, dădu de fundul sacului şi se trezi sărac, c-o biată moşioară de pe urma căreia trăia cu strîmtoare, şi cu un şoim de soi, cum nu găseai altul. Din care pricină, iubind mai tare ca orioînd şi părîndu-i-se cu neputinţă să mai rămîie la oraş aşa sărac cum era, hotărî să se aşeze la Campi, unde-şi avea moşia. Şi acolo, umblînd la vînătoare, fără să ceară nimănui nimica, de bine de rău, cum putea, îşi purta cu răbdare sărăcia.

Or, între-acestea, pe cînd Federigo scăpătase cu desăvîrşire, se întîmplă într-o bună zi ca bărbatul *monnei* Giovanna să cadă la pat ; şi văzîndu-şi sfîrşitul aproape, omul îşi făcu testamentul şi rîndui moştenitor al avuţiilor sale, multe şi nemăsurate, pe un fiu al lui, destul de măricel, iar de s-ar fi întîm-

plat ca băiatul să moară fără urmaş, rînduia aşijderea ca *monna* Giovanna, pe care o iubise cu credinţă, să-i rămîie moştenitoare; apoi îşi dădu sufletul. Rămînînd văduvă, *monna* Giovanna, după obiceiul femeilor noastre, îşi petrecea verile, dimpreună cu băiatul ei, la ţară, pe o moşie vecină cu pămîntul lui Federigo. Din care pricină băiatul prinse a se împrieteni cu cavalerul şi a prinde drag de păsări şi de cîini; şi cum văzuse adesea şoimul lui Federigo zburînd, îl îndrăgise din cale-afară şi-ar fi dorit cu tot dinadinsul să-l aibă, dar nu cuteza să i-l ceară, căci ştia prea bine cît de dragă îi era cavalerului pasărea. Aşa stînd lucrurile, se întîmplă ca băiatul să se îmbolnăvească; din care pricină maică-sa, îndurerată foarte, ca una ce doar pe el îl mai avea pe lume şi îl iubea ca pe ochii din cap, cît e ziua de mare nu se mişca de lîngă el, nu contenea cu mîngîierile şi-l întreba mereu de nu-şi dorea cu osebire ceva anume, şi se ruga de el să-i spuie ce, căci de-i şedea în puteri, s-ar fi trudit oricum să-i împlinească voia. Băiatul, auzind şi azi şi mîine, mereu aceeaşi rugare, zise:

— Măicuţă, de-ai izbuti să cîştigi pentru mine şoimul lui Federigo, cred că m-aş face bine.

Femeia, auzind acestea, rămase pe gînduri şi apoi începu să cugete la cele ce avea de făcut. Ştia prea bine că Federigo o iubise vreme îndelungată, dar cunoştea de asemeni că ea, din partea ei, nu-l învrednicise nici măcar c-o privire; de aceea îşi spunea în sine: „Cum aş putea trimite după şoim sau să mă duc chiar eu să-l cer, cînd, după cîte aud, pasărea e cea mai vrednică din cîte zboară pe lume şi pe deasupra îi aduce şi foloase? Şi cum m-ar lăsa inima să-i iau unui om cumsecade singura bucurie care i-a mai rămas pe lume?“ Şi, hărţuită de gînduri, deşi era încredinţată c-ar fi fost de ajuns să-l

ceară ca să-l dobîndească pe dată, neştiind ce să-i răspundă băiatului, sta locului muncită de îndoieli. Ci pînă mai la urmă, răzbită de dragostea pentru copil, ca să-i facă pe voie hotărî, fie ce-o fi, nu să trimită, ci să meargă chiar ea după şoim şi să i-l aducă de îndată. Îi zise dar :

— Băiatul mamei, fii pe pace şi caută de mi te fă bine, că mîine dimineaţă îţi făgăduiesc că nu m-apuc de nici o treabă pînă nu m-oi duce după şoim să ţi-l aduc încoace.

Băiatul, bucuros nevoie mare, păru că prinde iar puteri.

A doua zi de dimineaţă, femeia, luînd cu sine o însoţitoare, porni, chipurile, la plimbare şi, ajungînd la căsuţa lui Federigo, întrebă de el. Fiindcă nici în ziua aceea şi nici mai înainte vremea nu se arătase a fi prielnică vînătorii, Federigo se afla cu treabă în grădină. Şi, auzind-o de la poartă pe *monna* Giovanna că întreabă de dînsul, se miră foarte şi-i ieşi bucuros în cale. Femeia, văzîndu-l că vine, porni înaintea lui cu zîmbetul pe buze şi, după ce primi bineţe de la dînsul, îi spuse :

— Bine te-am găsit, Federigo. Şi apoi urmă : Am venit să-ţi răsplătesc toate neajunsurile pe care le-ai pătimit pe vremea cînd mă iubeai ; şi atare mi-e răsplata, că vreau acum, în bună prietenie să stau la masa ta, dimpreună cu însoţitoarea mea aici de faţă.

La care Federigo răspunse cu umilinţă :

— Doamnă, nu-mi amintesc să fi pătimit vreun neajuns din parte-ţi, ci numai bine ; atît de mult, încît de-am fost cîndva mai vrednic decît alţii, e mulţumită ţie şi dragostei ce pururi ţi-am purtat. Iar de venirea ta de bunăvoie încoace mă bucur mult mai mult decît de mi-ar fi dată averea întreagă

înapoi s-o împrăştii iarăşi ca-nainte, deşi la om sărac mi te mînară paşii.

Şi, zicînd acestea, cu multă ruşine pentru sărăcia lui, o pofti în casă şi apoi o plimbă prin grădină ; şi acolo, neaflînd pe nimeni mai potrivit să-i ţie tovărăşie, îi spuse :

— Doamnă, cum alţii nu-s pe-aici, femeia asta de treabă, nevasta slujitorului meu, ţi-o ţine de urît, pînă ce eu m-oi îngriji de masă.

Deşi era sărac ca vai de lume acum, Federigo n-avusese încă prilejul să-şi dea seama cît de nesocotit îşi risipise avutul. În dimineaţa aceea însă, neaflînd în casă nimic cu ce să poată ospăta femeia de dragul căreia cinstise odinioară atîta amar de lume, cu vîrf şi îndesat îşi căină risipa. Şi, zbuciumat din cale-afară, blestemîndu-şi ursita şi învîrtindu-se de colo pînă colo ca ieşit din minţi, neaflînd nici bani nici altceva să dea pe chezăşie, fiind şi tîrzie ora, şi în el mare dorinţa de a-şi ospăta iubita măcar cu cît de cît, iar pe de altă parte nevrînd să ieie cu împrumut nici barem de la slujitorul său, se nimeri să dea cu ochii de bunătatea lui de şoim, ce sta proptit pe un leaţ în cămăruţa lui. Şi cum n-avea încotro, puse mîna pe el şi, văzînd că-i gras, îl socoti vrednic să şadă în talgerul unei femei ca dînsa. De aceea, fără a mai sta pe gînduri, îi suci gîtul şi-l dădu degrabă unei slujnicuţe să-l cureţe de pene şi să-l grijească bine, punîndu-l la frigare. Apoi, din bruma de albituri ce-o mai păstrase, aşternu masa cu feţe ca zăpada şi, bucuros nevoie mare, se întoarse în grădină, spunîndu-i *monnei* Giovanna că masa, după slabele-i puteri rînduită, era gata. Doamna, dimpreună cu însoţitoarea ei, sculîndu-se, porni la masă şi, fără a cunoaşte bucatele, dimpreună cu Federigo ce le servea cu plecăciune, mîncară bietul şoim.

Apoi, ridicîndu-se de la masă, după ce petrecuseră o bucată de vreme vorbind de una şi de alta, *monna* Giovanna, socotind că-i vremea să-i spună lui Federigo de ce venise, cu glas duios prinse a grăi :

— Federigo, de-ţi aminteşti cumva de viaţa ta de odinioară şi de purtarea mea, pe care poate aspră şi crudă ai socotit-o, nu mă-ndoiesc c-ai să te miri de îndrăzneala mea, auzind pricina ce mă aduce la tine ; dar de-ai avea copii sau de-ai fi avut măcar, astfel încît prin ei să-ţi fie dat să judeci cîtă putere adună iubirea părintească, sînt sigură că m-ai ierta măcar în parte, dacă nu pe de-a întregul. Dar dacă tu nu ai copii, eu am şi ca atare nu pot să lepăd legea ursită părinţilor ; se cade dar să mă supun şi eu acestei legi şi, împotriva mea şi-a oricărei cuviinţe şi îndatoriri, mă văd silită acum să-ţi cer un dar, ce ştiu că ţi-e mai drag ca orişice pe lume (şi pe bună dreptate, căci soarta ta vrăjmaşe nu ţi-a lăsat altă bucurie, altă mîngîiere sau desfătare în afară de asta). Şoimul ţi-l cer în dar ; şoimul pe care copilul meu l-a îndrăgit atît de mult încît, de nu i-l duc, mă tem că-l va răpune boala şi mi-l va lua din viaţă. De aceea dar, te rog, nu pentru dragostea ce-mi porţi, faţă de care n-ai nici o îndatorire, ci pentru inima-ţi aleasă, ce-ai dovedit că-i mai presus decît a celorlalţi prin curtenia ei, să fii atît de bun şi să mi-l dai, ca prin atare dar să zic şi eu că mi-am scăpat copilul de la moarte şi c-am făcut din el un om ce-ţi va purta de-a pururi mulţumită.

Federigo, auzind ce-i cere *monna* Giovanna şi ştiindu-se neputincios să-i împlinească voia, căci îi dăduse şoimul în bucate, nu prididi, sărmanul, nici un cuvînt să spuie, că-l şi podidi plînsul, acolo-n faţa ei. Iar doamna, văzîndu-i lacrimile amare şi crezînd dintîi că plînge din pricina mîhnirii că s-ar

despărţi de şoim, era cît pe-aci să-i spună că nu-l mai vrea în dar, dar, stăpînindu-şi vorba, aşteptă cuminte să-i treacă amărăciunea şi să-i auză glasul. Şi într-un tîrziu, Federigo răspunse :

— Doamnă, din ziua în care Domnul mi-a răsădit în piept iubirea pentru tine, de nesfîrşite ori am socotit că soarta mi-e aprigă vrăjmaşă şi m-am şi plîns de dînsa ; dar relele trecute îmi par nimica toată faţă de răul crunt cu care acum mă-ncearcă. Căci de-oi trăi şi o mie de ani, tot n-am să o iert — gîndind c-ai pus piciorul în casa mea săracă, în care n-ai venit pe vremea cînd te-aştepta bogată, şi c-ai venit să-mi ceri un dar mărunt, iar eu, din vina ei, a sorţii, nu-i chip să ţi-l pot da ; şi am să-ţi spun şi pricina. Cînd mi-a fost dat s-aud cum că pofteşti să-mi cinsteşti masa, gîndindu-mă la rangul şi vrednicia ta, am socotit că s-ar cădea, pe măsura puterilor mele, să te omenesc cu bucate mai scumpe decît acele ce obişnuit se dau mesenilor la masă. Şi-atuncea, amintindu-mi de şoimul ce mi-l ceri, cît şi de preţul lui, am socotit că-i vrednic să ţi-l aşez în faţă ; şi tocmai adineauri ţi l-am servit pe talger, gîndind că-i dau prea bună şi vrednică întrebuinţare. Dar, fiindcă văd acuma că l-ai fi dorit viu, atîta amar mă-ncearcă, încît în veci n-oi izbuti să-mi aflu somn ori alinare.

Şi zicînd acestea porunci să i se arate doamnei, drept bună mărturie, picioarele, penele şi pliscul.

Doamna, pricepîndu-i fapta, îl dojeni mai întîi că-şi omorîse mîndreţea lui de şoim de dragul unei femei, iar mai apoi, în sinea ei, îi lăudă multa mărinimie pe care sărăcia nu izbutise şi nici n-avea să izbutească a i-o ştirbi vreodată. Apoi, luîndu-şi nădejdea şi gîndul de la şoim, temîndu-se că boala îi va răpi copilul, plecă mîhnită foarte şi se întoarse acasă. Acolo, feciorașul, de dorul după şoim, ori

poate frînt de boală, la foarte scurtă vreme se petrecu din viaţă, spre amărăciunea multă şi grea a maicii sale. Şi după lacrimi multe şi jale nesfîrşită, la un răstimp, fraţii doamnei se apucară s-o îmboldească să se mărite iar, căci era încă tînără şi bogată pe deasupra. Doamna, deşi nu prea voia, văzîndu-se îmboldită, îşi aminti cu drag de Federigo şi de mărinimia pe care o dovedise în fapta de pe urmă, cînd omorîse şoimul spre a o cinsti pe dînsa, şi le zise fraţilor :

— De-ar fi pe voia voastră, eu aş rămîne bucuroasă aşa cum sînt : dar de vă e cu dinadins să îmi aleg bărbat, eu una nu vreau altul decît pe Federigo degli Alberighi.

La care fraţii doamnei, bătîndu-şi joc de dînsa, îi spuseră :

— Da' proastă eşti ! Auzi ce zice ? Îl vrea pe Federigo, care-i sărac lipit.

Dar dînsa le răspunse :

— Eu ştiu c-aveţi dreptate ; dar decît multă avere să-şi caute om s-o ţie, mai bine om o dată să fie vrednic de avere.

Fraţii, dacă văzură c-aşa vrea ea şi pace, ştiindu-l pe Federigo, deşi sărac, om de ispravă, făcură voia doamnei şi i-o dădură de nevastă cu averea ei cu tot. Iar el, văzîndu-se însurat cu cea pe care o îndrăgise mai mult ca orice pe lume şi pe deasupra şi bogat, trăi cu ea în desfătare pîn' la sfîrşitul vieţii, vădindu-se mai chibzuit în mînuirea banilor decît fusese odinioară.

Povestea a zecea

Pietro din Vinciolo cinează la niște prieteni, iar nevastă-sa își aduce în casă un tînăr; bărbatul se întoarce și ea îl ascunde pe tînăr sub o coșarcă de găini. Pietro îi povestește că-n casa Ercolanilor, unde cinase el, fusese aflat un tînăr adus în casă de nevastă; femeia o face de două parale pe nevasta lui Ercolano. Din nenorocire, un catîr pune copita pe degetele tînărului, care ședea pitit sub coș; băiatul strigă, Pietro îl vede și află înșelăcinnea nevesti-si cu care, din blăstămăția lui, pînă la urmă se împacă.

Regina își isprăvise povestea și cei de față îl preamăreau pe Dumnezeu, care-i dăduse răsplata cuvenită bietului Federigo, cînd Dioneo, care nicicînd nu aștepta îmbiere, prinse a grăi astfel:

— Eu nu știu, zău, să vie oare dintr-o meteahnă întîmplătoare, sădită în sufletele noastre de obiceiurile ticăloase, sau din păcat firesc îndemnul de a rîde de cele rele mai degrabă decît de cele bune și mai cu seamă atunci cînd nu pe noi ne atinge răul. Oricum, de vreme ce osteneala pe care mi-am dat-o și-ntr-alte rînduri și pe care sînt gata să mi-o dau și acum nu urmărește altceva decît s-alunge întristarea din inimile dumneavoastră, îndrăgostite doamne, și să v-aducă veselie și zîmbete pe față, deși subiectul povestirii mele nu-i tocmai prea cinstit, eu totuși am s-o povestesc, căci e cu haz. Iar dumneavoastră ascultînd-o, faceți cum obișnuiți a face și cînd intrați într-o grădină și cînd, cu mîna voastră cea gingașe, culegeți trandafirii, iar spinii îi lăsați deoparte; lucru pe care de astă dată îl veți putea îndeplini, dacă veți da deoparte omul rău din

istorioară, lăsîndu-l să se bălăcească întru necinste și năpastă, și-n schimb veți rîde bucuroase de păcălelile nevestei, păstrîndu-vă pe altă dată mila pentru cei ce-s urgisiți.

Trăia în Perugia, nu demult, un bogătaș pe care îl chema Pietro din Vinciolo și care se însură într-o bună zi, dar nu atît de dragul căsniciei, cît mai degrabă, pasămite, spre a-i înșela pe ceilalți și spre a mai risipi părerea pe care și-o făcuseră toți perugienii despre dînsul; și soarta se găsi să-i mulțumească pofta cu o nevastă tînără și zdravănă, o roșcovană plină de draci, căreia doi bărbați i-ar fi trebuit, nu unul; și tocmai ei, sărmana, se nimeri să-i pice un soț de soiul ăsta, căruia nu-i sta capul nici cît de cît la ea, ci la cu totul altceva. De care lucru dînsa, cu vremea dîndu-și seama, cum se știa pe sine proaspătă și frumoasă, voinică și-n putere, dintru început se necăji amarnic și nu o dată își sudui cu vorbe grele omul, cu care zi și noapte tot într-o sfadă o ducea. Pe urmă însă, pricepînd că toate astea mai degrabă îi vestejeau ei tinerețea decît îl îndreptau pe el, își zise în sinea ei: „Nenorocitul ăsta mă dă pe mine la o parte, ca el să-și facă mendrele în voie cu bărbații; da' las' c-am să i-o fac eu lui, de să mă ție minte! Că eu m-am măritat cu el și i-am adus zestre frumoasă știindu-l bărbat și ca atare gîndeam că — de! — pofțește și el la ce poftesc și chiar și trebuie să poftească bărbații, că de știam că nu-i bărbat nu-l luam în ruptul capului. Dar dumnealui, care știa, vezi bine, că-s femeie, de ce m-a luat dacă nu rabdă să vază în ochi muierile? Zău, asta una nu mai merge! Că eu, dac-aș fi vrut să nu mai știu de lume, m-aș fi călugărit și pace; pe cîtă vreme așa, poftind să am parte de ea și aflîndu-mă într-însa, dac-oi ședea s-aștept plăcere de la el, apăi să știi că numa bine

îmbătrînesc tot aşteptînd, iar cînd oi fi bătrînă are să-mi vie mintea la cap şi-are să-mi pară rău că mi-am pierdut zadarnic tinereţile. Nu el mă-nvaţă oare mai bine ca oricare altul, cu pilda lui, să-mi fac de cap şi să mă-mbii şi eu la ce se-mbie dumnealui ? Pe cîtă vreme în el atare desfătare e ruşinoasă şi hulită, în mine e vrednică de laudă. Că eu mă împotrivesc doar legii, pe cîtă vreme el nu numai legii, dar şi firii."

Gîndindu-se femeia într-acest chip, şi nu o dată, ca să-şi preschimbe gîndul pe ascuns în faptă împlinită, intră în vorbă c-o bătrînă, care aducea leit cu sfînta Verdiana — aceea de-i hrănea pe şerpi — şi care pururi cu rozariu-n mîini cutreiera bisericile şi nu vorbea de alte cele decît de viaţa sfinţilor ori despre rănile sfîntului Francisc, trecînd în ochii tuturor drept o adevărată sfîntă ; şi, cînd cugetă femeia că-i vremea să vorbească, mărturisi bătrînei tot ce-i şedea în gînd să facă şi dînsa îi zise aşa :

— Copila mea, cel veşnic, care-i atoateştiutor, ştie că nu greşeşti dac-ai să faci precum mi-ai spus : şi, chiar de n-ai avea o pricină anume, încă ar trebui s-o faci, şi tu şi orişice femeie de anii tăi, numai şi numai spre a nu vă pierde tinereţea, căci nu-i durere mai amară pentru aceia care ajung s-o simtă chiar pe pielea lor decît să ştii că ţi-ai pierdut degeaba tinereţea. Că noi, dac-am îmbătrînit, la ce naiba mai sîntem bune decît să stăm la gura vetrei şi să păzim cenuşa ? Şi dac-o ştie cineva şi-ţi dă încredinţare, apăi să ştii că eu îs aia ; c-abia acu la bătrîneţe şi fără de folos îmi dau seama cu durere şi cu straşnice păreri de rău ce de mai timp mi-am irosit în tinereţea mea ; ce-i drept, nu l-am pierdut chiar tot (n-aş vrea să crezi c-am fost o proastă), dar totuşi nu l-am folosit pe cît mi-ar fi plăcut ; şi cînd mi-aduc aminte de asta şi mă văd în halu-n

care sînt, că nici de obiele nu mi-s bună, mă ştie Dumnezeu ce pătimesc, biata de mine! Vezi, cu bărbaţii nu-i aşa: că ei din naştere sînt buni la cîte toate treburi şi nu la una singură, ca noi; ba pe deasupra la bătrîneţe mulţi din ei plătesc mai mult ca-n tinereţe. Dar bietele femei numai de asta-s bune; de asta şi de prunci. Că doar de-aceea se şi nasc şi d-aia sînt iubite. De n-ar fi să-ţi dai seama dintr-altele de lucrul ăsta, numai după asta una, că adică nouă, ne stă capul numai şi numai la iubire, şi ai putea să vezi c-aşa e cum îţi spun. Unde mai pui că o femeie e-n stare să sleiască nenumăraţi bărbaţi, pe cîtă vreme mulţi bărbaţi nu dau de cap unei femei. Or, fiindcă noi sîntem făcute anume pentru asta, mă-ntorc şi zic că bine faci dacă-i plăteşti bărbatului ocară cu ocară, ca nu cumva la bătrîneţe să te trezeşti că sufletul îţi bagă vină trupului. Din viaţă şi din lumea asta atîta ai cît îţi iei singur: şi mai cu seamă noi, femeile, care se cade să folosim prilejul şi vremea ce ni-e dată mai mult decît bărbaţii. Că noi, pre cîte vezi, dac-am îmbătrînit o dată, nici bărbăţelul şi nici dracul nu ne mai caută-n coarne, ci ne gonesc în cuhnie să băsmuim cu mîţa ori să purtăm de grijă la blide şi la strachini. Ba chiar mai rău, că dumnealor îşi fac şi rîs de noi şi zic: „la tinerele plăcinţele, la babe lături şi stropşele“ şi alte cîte necuviinţe. Da' ca să nu mai lungesc vorba, îţi spun chiar de pe acum că nimănui n-ai fi putut să-ţi descarci sufletul mai bine şi cu mai mult folos ca mie: că nu-i bărbat pe lumea asta, să fie cît de spilcuit, de pomădat şi înţolit, la care eu să nu cutez a-i spune tot ce e de lipsă şi nici aşa de aspru ori necioplit, încît eu una să nu-l înmoi şi să nu-l fac să-mi împlinească voia. Alege-ţi unul, mi-l arată şi pe urmă las' pe mine! Da' să nu uiţi, copilă dragă, c-aştept şi eu ceva, ca

una ce-s săracă şi vreau chiar de pe acum să mi te pomenesc în toate rugăciunile, ca Dumnezeu să-ţi facă parte şi ţie şi la morţii tăi de viaţă veşnică şi bine.

Şi-aci sfîrşi cu vorba.

Rămase dar femeia bun înţeleasă cu bătrîna că dacă ar fi văzut un tînăr care trecea cam des pe acolo — aşa şi aşa, şi-i spuse din cap pînă-n picioare cum arată băiatul — să facă ce ştia ; şi, dîndu-i o bucată de carne afumată, îi făcu vînt cu Dumnezeu. Nu după multă vreme bătrîna îi aduse în casă pe tînărul cu pricina şi după cîtva timp pe altul, precum şi-i alegea femeia, ce, cu fereală de bărbat, de cîte ori putea, nu se sfia să-şi facă pofta.

Acu, se nimeri într-o seară ca dumnealui, bărbatul, să meargă să cineze c-un prieten, căruia-i zicea pe nume Ercolano ; şi-atunci femeia porunci codoaşei să-i aducă în casă pe un tînăr — unul din cei mai chipeşi şi mai plăcuţi holtei din Perugia — iar bătrîna i-l aduse iute-iute. Şi abia se aşezaseră femeia cu băiatul la masă să mănînce, cînd hop, pică şi Pietro, chemînd de afară să-i deschidă. Femeia, auzindu-l, se socoti pierdută ; dar totuşi, încercînd să vadă de-l poate ascunde pe băiat, cum nu-i dădea prin cap să-l scoată pe undeva afară ori să-l pitească într-altă parte, aflîndu-se lîngă odaia în care ei şedeau la masă o prispă, îl piti acolo sub o coşarcă de găini care-i era la îndemînă şi azvîrli deasupra ei un sac pe care peste zi pusese să-l golească ; apoi dădu fuga la uşă ca să-i deschidă dumnealui şi, după ce intră în casă, îi zise :

— Tii, da' repede aţi mai cinat în astă-seară !

Pietro răspunse :

— Da' de unde ! Nici n-am pus gura pe mîncare.

— Şi pentru ce, mă rog ? îl întrebă femeia.

Pietro răspunse :

— Iaca-ţi spun : de abia ne aşezasem la masă — Ercolano, nevastă-sa şi cu mine — şi-am auzit ca un strănut de undeva de-aproape, pe care nu l-am luat în seamă nici prima nici a doua oară ; da' ăl de strănutase, mai strănutînd şi-a treia oară, şi-a patra, şi-a cincea, şi de mai multe ori la rînd, am prins a ne mira cu toţii ; drept care Ercolano, care se ciondănise oleacă cu nevastă-sa, fiindcă femeia ne ţinuse cam multişor la uşă pînă să ne deschidă, grăi înciudat : „Ce naiba-i asta ? Cine strănută aici ?" şi ridicîndu-se de la masă, se duse către o scară care se afla acolo şi care avea sub ea, precum găseşti în orice casă, un fel de cotlon făcut din scînduri, în care să înfunzi de toate. Şi, fiindcă din cotlonul cela i se păruse c-auzise strănutul, descuie uşiţa care dădea înăuntru şi cît ce o deschise se împrăştie în casă o straşnică putoare de pucioasă. Deşi mai înainte — cînd noi, simţind ceva, o întrebasem de miros — femeia ne spusese : „Mai adineauri am albit nişte tulpane cu pucioasă şi-am pus pe urmă sub scara de colo tigăiţa în care o presărasem ca să le afume bine ; d-aia miroase aşa", Ercolano, după ce descuie uşiţa şi se împrăştie oleacă fumul, uitîndu-se înăuntru, văzu pe cel ce strănutase şi încă strănuta, săracul, căci îl pişca straşnic duhoarea şi-l îneca pucioasa aşa de tare, încît de-ar mai fi stat puţin acolo, nici de strănutat, nici de nimic n-ar mai fi fost în stare. Cînd îl văzu Ercolano, strigă : „Aha, pricep eu acum de ce-am şezut mai înainte atîta vreme afară, pînă-ai catadicsit să ne deschizi ; să mă trăsnească Dumnezeu, de nu te-oi învăţa eu minte !" Femeia, auzind ce spune şi dîndu-şi seama c-o prinsese cu mîţa-n sac, fără de nici o deslușire alta fugi degrabă de la masă şi nu ştiu unde s-o fi dus. Iar între-acestea Ercolano, care nu băgase de

seamă că dînsa o ştersese, îl tot poftea să iasă afară pe ăl de strănutase ; da' el, topit, săracul, nu se mişca din loc nici mort, degeaba îl tot poftea să iasă. Drept care Ercolano îl trase afară de un picior şi-acu căuta de zor o brişcă să-l junghie şi-alta nu. Dar eu, de frică să nu-mi fac de lucru cu ocîrmuirea, nu l-am lăsat nici să-l omoare, nici să-l cotonogească, ci am sărit să-l apăr, strigînd în gura mare, drept care se adunaseră vecinii, care, luîndu-l mai mult mort decît viu, îl scoaseră din casă şi-l duseră aiurea. Din astă pricină pe urmă nu ne-am mai pus la masă şi precum vezi, n-am apucat măcar să înghit o îmbucătură.

Femeia, auzind acestea, îşi dete seama că pe lume erau şi alte înţelepte ca ea, deşi din cînd în cînd o mai lovea ceasul cel rău pe una sau pe alta ; aşa că bună bucuroasă ar fi sărit în apărarea nevestei lui Ercolano ; dar socotind că, dacă îi ţii de rău pe ceilalţi pentru greşeala lor, mai lesne-ţi poţi face de cap, grăi :

— Frumos îi şade, n-am ce zice ! Şi încă mai făcea pe sfînta ! Aşa credinţă de nevastă cinstită zic şi eu ! Auzi ! Şi m-aş fi spovedit la ea, de credincioasă ce-mi părea ! Frumoasă pildă le mai dă la cele tinerele, chiar ea care-i bătrînă. Trăsni-o-ar Dumnezeu pe ea şi ceasul rău care a adus-o-n lume, că nu se mai îndură să moară o dată, spurcăciunea ! Muiere ticăloasă şi mîrşavă ce e, ocara şi ruşinea femeilor de pe pămînt ! Că lepădîndu-şi cinstea, credinţa juruită bărbatului şi pe deasupra şi preţuirea lumii, nu s-a sfiit să-l ruşineze — şi pe ea cu el deodată — pe omul ăla cumsecade şi bun ca pîinea caldă, care-o ţinea pe palme, de dragul unui tercheaberchea. Mă ierte Dumnezeu, da' de femei ca astea n-are la ce să-ţi fie milă : toate ar trebui omorîte, ba

chiar zvîrlite-n foc, să ardă așa de vii și cenușa să se aleagă de ele.

Pe urmă însă, amintindu-și că își lăsase ibovnicul acolo la doi pași, sub corfă, se apucă să-i deie ghes lui Pietro să se culce. Dar cum lui Pietro nu-i ardea de somn, ci de mîncare, o întrebă de nu cumva are ceva de cină. La care dînsa răspunse :

— Auzi ! Dac-am ceva de cină ! C-am căpiat să-mi fac de lucru cînd dumnealui pleacă de-acasă ! Da' ce, eu îs nevasta lui Ercolano ? Du-te o dată ! Te culcă și ți-o fi mai bine.

Acu, în seara aceea se nimeriseră pe acolo, cu încărcătură de la țară, niscaiva salahori care lucrau la Pietro și care-și așezaseră catîrii, fără să-i adape, într-un grăjduț chiar lîngă prispă. Și unul din catîri, nemaiputînd de sete, scoțîndu-și capul din căpăstru, ieși din grajd și umbla acum adulmecînd ici-colo, doar-doar o da de apă ; și tot umblînd așa dădu peste coșarca sub care sta pitit băiatul. El, cum ședea în patru labe, își întinsese degetele de la o mînă afară și, spre nenorocul lui, sau poate spre norocul lui, cum vrei să-i spui, măgarul îl călcă pe mînă, drept care el, simțind pînă-n rărunchi durerea, urlă o dată ca înjunghiat. Pietro, cînd auzi că strigă, se minună și-și dete seama că țipătul venea de undeva din casă. Ieșind dar din odaie și auzind iar văicăreli, fiindcă măgarul nu-și mutase copita de pe mîna băiatului, ci dimpotrivă îl apăsa tot mai avan, strigă :

— Care-i acolo ? și dete fuga la coșarcă, pe care, ridicînd-o, dădu cu ochii de băiat, care, pe lîngă ce răbda din pricina mîinii strivite, era și mort de frică și tremura ca varga să nu-i facă ceva. Dar, fiind recunoscut de Pietro, care din pofta lui cea strîmbă îl urmărise multă vreme, băiatul, cînd îl întrebă „ce

cauţi aici", nu îi răspunse, ci se apucă să-l roage pe sfinţi şi Dumnezei să nu-i facă vreun rău. La care Pietro zise :

— Scoală şi nu te teme că n-am de gînd să-ţi fac nimic, da' spune-mi cum de eşti aici şi din ce pricină anume ?

Băiatu-i spuse tot. Iar Pietro bucuros că dase peste dînsul şi nu mai puţin vesel pe cît de amărîtă era nevastă-sa, sărmana, luîndu-l de mînă îl duse în casă, unde femeia îl aştepta mai mult moartă decît vie. Pietro se aşeză în faţa ei pe un scaun şi-i spuse :

— Parcă o blestemai mai adineauri pe nevasta lui Ercolano, hai ? Şi-i tot dădeai cu gura că s-ar cădea să fie arsă şi că-i ruşinea voastră a tuturor femeilor. Da' cum de nu ziceai de tine ? Or, dacă nu-ţi venea să zici, cum te-a răbdat inima atunci să spui de ea, cînd doar ştiai că întocmai aşa ai făcut şi tu ? De bună seamă că la asta nu te-a îndemnat decît aceea că voi sînteţi făcute toate pe acelaşi calapod şi vă munciţi s-ascundeţi nemernicia voastră cu vina altcuiva. Trăsni-v-ar Dumnezeu pe toate, soi rău şi blestemat ce sînteţi !

Femeia, văzînd că-acu deodată n-o vătămase cu nimic altminterea decît cu vorba, părîndu-i-se că dumnealui se zbenguieşte de bucurie că se ţine de mînă c-un băiat aşa de frumos ca ăla, prinse îndrăzneală şi grăi :

— Te cred c-ai vrea să ne trăsnească, că ţie, noi, femeile, îţi sîntem dragi ca sarea în ochi : da'vezi că treaba asta nu merge cum vrei tu. Tare-aş pofti să ştiu în schimb de ce anume mi te plîngi : că bine-ar fi de mine, de-aş fi şi eu ca nevasta lui Ercolano, cum zici tu : că ea, aşa bătrînă, habotnică şi prefăcută cum e, are de la bărbatul ei tot ce-i poftește

inima şi el şi-o ţine dragă, precum se cade a-şi ţine orice bărbat nevasta, pe cîtă vreme eu n-am parte de aşa ceva. Că dacă am ce îmbrăca şi încălţa, tu bine ştii că dinspre partea cealaltă n-am mai nimic. De cîtă vreme nu te-ai culcat cu mine, hai? Mai bine aş umbla ferfeniţoasă şi desculţă, da-n pat să-mi fi bărbat, decît să am tot ce-mi trebuieşte şi-apoi să rabd ce rabd. Pricepe o dată, omule, că sînt şi eu femeie ca toate celelalte şi că mă-mbii şi eu la ce se îmbie ele; drept care, dacă umblu aiurea să caut ce n-am în casă, n-ai la ce-mi spune vorbe grele. Măcar îţi fac atîta cinste că nu mă înhait cu oricine, cu orice păduchios ar fi să-mi iasă în cale.

Pietro îşi dete seama că, de era pe vorbe, nevastă-sa ar fi meliţat pînă la zori de zi; din care pricină, ca unul căruia nu-i păsa de ea, grăi:

— Muiere, tacă-ţi gura; las' că te-oi mulţumi eu bine. Acu însă fă bunătatea şi adu-ne ceva la cină, că-mi pare că băiatul ăsta n-a pus nimica-n gură nici el în astă-seară.

— Te cred, făcu femeia, că tocmai ne aşezasem la masă cînd te-a pus dracu să te-ntorci.

— Hai, du-te, zise Pietro, adă-ne iute de mîncare şi apoi de treaba aia m-oi îngriji eu ca să n-ai la ce te plînge altă dată.

Femeia, ridicîndu-se, cînd pricepu că dumnealui e mulţumit, puse degrabă să se aştearnă masa, să fie adusă cina, care era gata făcută, şi apoi cu omul ei cel rău şi cu holteiul dimpreună cinară toţi cu bucurie.

Iar după cina aceea, ce-a născocit bărbatul spre mulţumirea a cîteşitrei, zău, n-aş şti să vă spun. Atîta ştiu c-a doua zi de dimineaţă tînărul, fără să ştie nici el bine ce-a fost mai mult în noaptea aceea,

femeie ori bărbat, fu însoţit pînă în piaţă. Şi acum, iubite doamne, un singur lucru vă mai spun : de-ţi face cineva bucata, fă-i-o şi tu ; iar de nu poţi, ţine-l minte pînă ţi-o fi la îndemînă, ca fiecare să-şi primească răsplata după faptă.

Isprăvindu-se povestea lui Dioneo, de care doamnele de faţă nu prea îndrăzniră a rîde, mai iute de ruşine decît că nu le-ar fi plăcut, regina, dîndu-şi seama că tînărul sfîrşise cu tot ce avea de spus, se ridică în picioare şi, luîndu-şi de pe frunte cununa ei de lauri, i-o aşeză pe cap Elisei, cu multă voie bună, zicîndu-i :

— De multe ori ni s-a întîmplat să auzim cum unii, prin cîte o vorbă mai de duh, prin vreun răspuns bine ţintit ori printr-o viclenie, au izbutit c-o muşcătură binevenită să mai taie ceva din colţii altora ori să alunge de la dînşii primejdiile care-i pîndeau ; şi, fiindcă e frumos subiectul şi poate fi folositor, doresc ca mîine, dacă ne-ajută Dumnezeu, să povestim despre aceasta, adică despre aceia care, fiind îmboldiţi cu zeflemele, răspund pe dată înţepînd ori scapă de vreo pagubă, primejdie sau batjocură printr-un răspuns bine ţintit sau printr-o viclenie.

Hotărîrea reginei fu foarte lăudată de cavaleri şi doamne, drept care dînsa, sculîndu-se în picioare, îi învoi lăsîndu-i liberi pînă la ceasul cinei. Şi atunci cinstita ceată de cavaleri şi doamne, văzînd că dînsa se ridică, se ridică şi ea şi ca de obicei fiecare îşi petrecu după dorinţa inimii. Dar către asfinţit, cînd greierii amuţiră, regina porunci să-i cheme pe toţi, din toate colţurile, şi se aşezară să cineze ; iar după ce sfîrşiră cu voie bună masa, se

apucară cu toţi să cînte din gură ori cu alăute. Şi cum Emilia, cu învoirea reginei, învîrtea un dans, i se dădu poruncă lui Dioneo să cînte un cîntec, şi dînsul începu pe dată: „Ridică-ţi coada, *monna* Aldruda, că vin cu veste bună“ [1]. De care toate doamnele se puseră pe rîs şi mai ales regina, care îi porunci să-l lase pe acela şi să înceapă altul. Atunci Dioneo zise:

— Doamnă, dac-aş avea o tamburină, aş zice bucuros: „Ridică-ţi fusta, *monna* Lapa“ ori „Sub măslin e iarbă verde“. Sau poate ai vrea să-ţi cînt: „Ce rău îmi face unda mării?“; dar din păcate n-am, aşa c-alege dumneata din astealalte una. Ţi-ar fi pe plac de pildă: „Scoate-l afară că ţi-l tai, cum tai mărul din livadă“?

Regina îi răspunse:

— Nu, cîntă altceva.

— Atunci, răspunse Dioneo, să cînt „*Monna* Simona toarnă-n bute, da' vinu nu-i din toamna asta“.

— La naiba, zi unul frumos, făcu rîzînd regina, că ăsta nu ne place.

La care Dioneo răspunse:

— Domniţă, nu mi te mînia; zi numai care-ţi place, că eu ştiu peste o mie. Vrei poate „Dacă nu-mi bat scoica“ ori „Bărbăţele, mai uşor“ ori „Un cocoş mi-am cumpărat, un sutar de lire-am dat“?

Atunci regina, niţel cam supărată, deşi suratele rîdeau, grăi:

— Ascultă Dioneo, mai lasă gluma la o parte şi zi una frumoasă. Că de unde nu, ţi-arăt îndată de ce-s în stare cînd mă mînii.

---

[1] Acesta, cît şi celelalte cîntece amintite de Dioneo — spre deosebire de baladele pretenţioase de la sfîrşitul fiecărei zile — sînt cîntece populare, pline de aluzii muşcătoare la adresa femeilor (n. t.).

Văzînd așa, Dioneo lăsă deoparte fleacurile și începu de îndată să cînte după cum urmează :

Iubire, lumina gingașă
Ce ochii iubitei o varsă într-ai mei,
Robitu-m-a pururi și ție și ei.

Pornit-a din ochii ei mîndri lucoarea
Ce inima-n focul tău aprig mi-a-ncins,
Prin ochii-mi setoși pătrunzînd.
Și cît ți-e de mare puterea, strînsoarea,
Chipu-i frumos să pricep m-a deprins,
Chip ce, purtîndu-l în gînd,
Simțit-am că umblu-nchinînd
Tot ce-i frumos numai ei, ce-a ajuns
Să-mi smulgă suspine din suflet și plîns.

Ajuns-am, dar, slugă plecată să-ți fiu,
Ție, iubire, stăpînă-ndrăgită
Și mila ți-aștept prea smerit.
Dar încă mă tem și bine nu știu
De dragostea mea și credința cinstită
Știută cu gînd deslușit
De-aceea ce-n veci a robit
Mintea mea toată cu-atîta putere,
Că numai la dînsa găsesc mîngîiere.

De aceea te rog, stăpînă iubită,
De dragul meu fă-o să guste puțin
Din focul ce altora-l dai,
Căci trudă mi-e viața, mi-e cazną cumplită
Și pier de iubire, de dor și de chin.
Fii bună, durerii-mi dă grai
Cînd fi-va prilejul să-l ai
Și cere iubitei milă de mine.
O, drag mi-ar fi atuncea să fiu lîngă tine !

După ce Dioneo tăcu, lăsînd să se înţeleagă că-şi isprăvise cîntecul, regina porunci şi celorlalţi să cînte, fără a uita însă să-l laude pe Dioneo pentru cîntare. Dar după ce trecu o bună parte din noapte, simţind că zăpuşeala se destramă în răcoarea nopţii, le porunci tuturor să se odihnească după plac pînă într-a doua zi.

Ziua a şasea

Sfîrşeşte cea de a cincea zi a Decameronului *şi începe cea de a şasea, în care, sub sceptrul Elisei, se vorbeşte despre aceia care, fiind îmboldiţi cu zeflemele, răspund pe dată înţepînd, ori scapă de vreo pagubă, primejdie sau batjocură printr-un răspuns bine ţintit sau printr-o viclenie.*

Luna, urcată sus pe cer, la jumătatea bolţii, îşi cam pierduse din strălucire şi zorile, ivindu-se, vărsau lumină pretutindeni, cînd regina, sculîndu-se din somn, după ce porunci să-i cheme pe ceilalţi, se îndepărtă cu pas agale de măgura cea mîndră pe care străjuia palatul şi-o luă cu ceilalţi dimpreună prin iarba înrourată, vorbind de una şi de alta, sfădindu-se între ei care poveste din ajun fusese mai frumoasă şi rîzînd în amintirea peripeţiilor lor, pînă ce, soarele urcînd şi încălzindu-se afară, crezură nimerit cu toţii să se întoarcă iar spre casă; drept care, întorcîndu-şi paşii porniră spre palat. Acolo, mesele fiind puse şi pretutindeni împrăştiate ierburi mirositoare şi flori de cîmp, se aşezară cu toţii să prînzească după voinţa doamnei şi reginei lor, mai înainte ca arşiţa să prindă a dogori. Iar după ce sfîrşiră cu veselie masa, cîntară mai întîi vreo cîteva cîntări fumoase şi abia după aceea unii din ei se duseră să se odihnească, iar alţii se apucară să joace şah ori table, în timp ce

Dioneo cu Lauretta începură să cînte despre Trojolo și Criseida [1].

Apoi, cînd veni vremea să se adune la priveghi, regina îi chemă pe toți și, după obiceiul luat, se așezară roată lîngă fîntîna din grădină. Dar tocmai cînd regina se pregătea să dea poruncă poveștii de început, se întîmplă ceva ce nu se mai întîmplase niciodată pînă atunci: toți cei de față auziră o larmă neînchipuită, ce se iscase printre slugi și slujnice în bucătărie. Drept care, fiind chemat omul de casă al reginei și întrebat să spuie cine striga și ce anume pricinuise tărăboiul, omul răspunse că Licisca și Tindaro țipau, sfădindu-se între ei, dar nu știa de ce, căci dînsul nimerise acolo, cu gînd să-i potolească, tocmai în clipa cînd regina pusese să-l cheme. Doamna ceru atunci să-i fie înfățișați pîrîții, iar cînd veniră, îi întrebă de ce anume se certau. La care întrebare, cînd Tindaro vru să răspundă, Licisca, mai bătrînă și înfiptă cum era, ba pe deasupra și pornită pe sfadă, se întoarse iute și-i zise îndîrjindu-se:

— Auzi? Măgar neobrăzat ce ești! Să zică el înainte! Tu taci și lasă-mă pe mine.

Și întorcîndu-se către regină, grăi:

— Domnă, netotul ăsta și-a pus în gînd cu dinadins să-mi dovedească mie cine-i nevasta lui Sicofante; și nici mai mult nici mai puțin, de parcă eu n-aș ști cîte parale face, vrea să-mi arate mie că-n noaptea nunții dumnealui, *messer* Măciucă adică, ar fi pătruns în Dealul Negru cu sila și vărsare de sînge; iar eu spun că nu-i adevărat și c-a intrat

[1] Personaje din antichitate, cunoscute în evul mediu prin intermediul literaturii romantice medievale (n. t.).

chiar dimpotrivă cu bună pace şi plăcere pentru aceea dinăuntru. Da' el, sărmanul, bleg cum e, crede că fetele sînt proaste să steie şi să-şi piardă vremea tot ascultîndu-şi taţii şi fraţii, care îndeobşte aşteaptă şi trei-patru ani pînă să deie Dumnezeu să le mărite o dată. Săracele! Bine le-ar merge, de-ar aştepta şi ele atîta! Mă jur pe Dumnezeul meu (şi doar ştiu bine ce grăiesc cînd leg un jurămînt), că n-am vecină măritată să fi purces fecioară la taina cununiei; ba şi neveste ştiu destule care-şi batjocoresc în fel şi chip bărbaţii, şi boul ăsta chiar pe mine mă-nvaţă ce-s femeile, de parc-aş fi de ieri pe lume.

În vreme ce vorbea Licisca, doamnele hohoteau cu gura pînă la urechi, de-ai fi putut să le scoţi dinţii. Degeaba îi poruncise regina, nu o dată, ci drept de şase ori să tacă; ea-i da cu gura înainte şi, pînă nu goli tot sacul, nu se opri din spus. Iar cînd tăcu într-un sfîrşit, regina se întoarse rîzînd spre Dioneo şi-i spuse:

— Ascultă Dioneo, pricina asta e de tine; de aceea, după ce-om sfîrşi cu povestitul nostru, dă judecată dreaptă la sfada dintre slugi.

La care Dioneo răspunse de îndată:

— Doamnă, pot spune de pe-acum ce judecată am dat: aşa-i cum spune dînsa. Licisca-i cu dreptatea şi Tindaro e un prost.

Licisca auzindu-l, se apucă să rîdă şi, întorcîndu-se către Tindaro, făcu:

— Nu ţi-am spus eu? Hai, cată-ţi de treabă şi te du! Auzi? Să ştie el, mucosu, mai multe decît mine! Har Domnului că n-am trăit degeaba pe pămînt.

Şi dacă regina, încruntată, nu i-ar fi poruncit să tacă şi nu cumva să mai cuteze a face gălăgie, ameninţînd-o cu bătaia şi trimiţînd-o de acolo cu Tindaro cu tot, cît ar fi fost ziua de mare ar fi trebuit să şadă şi s-o asculte doar pe dînsa. Dar, aceştia o dată plecaţi, regina îi porunci Filomenei să înceapă şirul poveştilor, şi dînsa, bucuroasă, prinse a grăi astfel :

Povestea întîia

Un cavaler făgăduieşte madonnei *Oretta s-o poarte ca pe cal, spunîndu-i o poveste; dar, povestind-o încîlcit, doamna îl roagă s-o dea jos.*

— Tinere doamne, precum în nopţile senine steaua e podoabă cerului, iar primăvara floarea este a cîmpiei înverzite ori tufa înfrunzită colnicelor, la fel şi-o vorbă iscusită podoabă e purtărilor alese şi ceasurilor de priveghi. Şi cum adesea-i scurtă, îşi află loc mai nimerit în gura femeii decît în gura bărbatului, căci vorba lungă îi şade mai rău ei decît lui. Ci adevărul e că azi, oricare ar fi pricina, fie prostia minţii noastre, fie o vrăjmăşie cu totul nemaiîntîlnită, pe care cerurile o poartă acestor vremi, nu mai găseşti femeie, sau prea puţine sînt acelea, care să ştie să rostească la vremea potrivită o vorbă iscusită ori s-o priceapă barem aşa cum se cuvine, dacă i-o spune altul; mare ruşine pentru noi, întreaga obştie femeiască! Dar, fiindcă Pampinea a spus destule lucruri în legătură cu aceasta, n-am să mă întind mai mult, ci spre a vă face să vedeţi ce frumuseţe ascunde în ea o vorbă iscusită, spusă la timpul potrivit, mi-e drag să vă arăt acum cu cîtă curtenie i-a retezat cuvîntul o doamnă de neam mare unui anume cavaler.

După cum multe dintre voi cunosc, din auzite ori poate din văzute chiar, trăia în oraşul nostru — şi nu e mult de atunci — o doamnă de neam mare, aleasă la deprinderi şi înzestrată de la Domnul cu darul mîndru al vorbirii, al cărui nume nu se cade să-l ţinem sub tăcere, căci vrednicia ei nu merită aceasta. Aflaţi dar că-i zicea Oretta şi că era nevasta lui *messer* Geri Spina. Or, într-o bună zi, aflîndu-se *madonna* Oretta undeva la ţară, cum sîntem noi acuma, şi umblînd spre desfătare de la un loc la altul cu doamnele şi cavalerii pe care-i avusese cu o zi înainte la dejun, cum pasămite drumul de unde se porniseră şi pînă unde aveau a merge pe jos era cam lung, unul din cavaleri îi spuse :

— *Madonna* Oretta, dacă vrei, eu bucuros mă leg să-ţi spun pe drum o istorioară frumoasă cum nu-i alta-n lume, ca ascultînd la dînsa să-ţi pară că mergi pe cal şi nu pe jos.

La care doamna îi răspunse :

— Cu dragă inimă, *messere*, ba chiar te rog s-o faci.

Cavalerul, căruia pasămite spada nu-i sta nici ea mai bine-n şold decît îi sta vorba în gură, cînd auzi aşa, se porni să depene o poveste, ce-i drept, tare frumoasă ; atîta doar că dumnealui, spunînd mereu aceeaşi vorbă de cîte trei, de cîte patru, ba chiar de cîte şase ori, acu întorcîndu-se înapoi, acu zicînd : „stai, n-am spus bine", tot încurcîndu-se la nume şi tot schimbîndu-le între ele, o povestea ca vai de lume şi îi răpea tot farmecul ; unde mai pui că pe deasupra nu-şi mlădia glasul de fel, nici după rostul vorbelor, nici după cine le spunea. Din care pricină *madonna* Oretta, ascultîndu-l, simţea din cînd în cînd c-o ia cu sfîrşeli la inimă, de parc-ar fi zăcut de boală şi-ar fi fost gata să-şi dea duhul.

Şi, cînd văzu că nu e chip să îndure mai departe chinul, înţelegînd că dumnealui se încurcase rău de tot şi n-avea s-o mai scoată la capăt niciodată, îi zise cu dulceaţă :

— *Messere*, calul dumitale bate cam aspru trapul ; fii bun, te rog, şi dă-mă jos.

Cavalerul, care din întîmplare era mai dezgheţat la minte decît la limbă, pricepînd ce tîlc ascunde vorba cu trapul calului, făcu şi dînsul haz de glumă şi se apucă de alte snoave, lăsînd fără sfîrşit povestea începută şi prost istorisită.

Povestea a doua

Cisti brutarul, cu un cuvinţel subţire, îl face pe messer Geri Spina să-i pară rău anume de ce-i ceruse fără prea multă chibzuială.

Cuvintele *madonnei* Oretta fură lăudate cu multă însufleţire de cavaleri şi doamne, după care regina îi porunci Pampineei să spună mai departe ; şi dînsa începu astfel :

— N-aş şti să spun, frumoase doamne, cine greşeşte mai vîrtos : firea cînd împreună un suflet nobil c-un trup hîd, ori poate soarta cînd alege un meşteşug netrebnic unei făpturi cu suflet nobil, precum s-a întîmplat cu florentinul nostru Cisti, ori precum zilnic se întîmplă cu atîţia, după cum vedem. Căci pe numitul Cisti, om înzestrat de la natură c-un suflet nobil şi ales, soarta îl făcu brutar. Şi eu de bună seamă aş blestema şi firea şi soarta deopotrivă, dacă n-aş şti că cea dintîi e cumpănită şi înţeleaptă, iar că pe de-altă parte soarta are o mie de ochi, deşi prostia omenească o înfăţişează oarbă. De aceea socotesc că ele, prevăzătoare fiind şi înţelepte foarte, fac tocmai ca şi oamenii cînd, neştiind ce anume le pregăteşte viitorul, îşi îngroapă lucrurile cele mai de preţ, ca să le aibă la nevoie în cine ştie ce ungher netrebnic

de prin casă, de unde apoi le scot la vreme de restrişte, locul netrebnic dovedind că ştie a le păzi mai bine decît le-ar fi păzit cea mai frumoasă încăpere. La fel firea şi soarta, stăpînele omenirii, îşi tăinuiesc de multe ori comorile cele mai scumpe în umbra unor meşteşuguri ce-s socotite josnice, pentru ca luîndu-le de acolo cînd au nevoie de ele, focul lor să-şi dovedească strălucirea cu şi mai multă limpezime. Şi cît de bine a dovedit, printr-o nimica toată, brutarul Cisti treaba asta, deschizîndu-i ochii lui *messer* Geri Spina — de care mi-am adus aminte ascultînd povestea *madonnei* Oretta, care i-a fost soţie — mi-e drag să vă arăt acum printr-o poveste foarte scurtă.

Spun dar că papa Bonifaciu, la care *messer* Geri Spina avea nespusă trecere, trimiţînd la Florenţa cîţiva nobili, soli de-ai săi, pentru niscaiva treburi mari pe care le avea acolo, nobilii traseră în casa lui *messer* Geri Spina, ce-i ajuta să mijlocească afacerile papei; dintr-o pricină sau alta, se întîmplă ca *messer* Geri cu nobilii trimişi de papă să treacă umblînd pe jos, aproape în fiecare dimineaţă, prin faţa bisericii Santa Maria Ughi, pe unde Cisti îşi avea cuptorul lui de pîine şi se îndeletnicea chiar el cu pregătirea ei. Acestui Cisti, deşi soarta îi rînduise un meşteşug din cale-afară de umil, i se arătase totuşi atît de prielnică, încît omul ajunse să fie putred de bogat şi, nemaivrînd cu nici un chip să-şi părăsească meseria, trăia acum pe picior mare, avînd la casa lui mereu, printre alte bunătăţi, şi cele mai alese vinuri albe şi rubinii din cîte se aflau la vremea aceea în Florenţa şi prin împrejurimi. Deci, văzînd Cisti al nostru că zi de zi trimişii papei cu *messer* Geri Spina îi trec prin faţa brutăriei, cum arşiţa era în toi, se chibzui c-ar fi frumos din parte-i să-i cinstească, dîndu-le a bea cîte un pahar din

vinul lui cel alb : dar cunoscîndu-şi lungul nasului şi dîndu-şi seama cine-i el şi cine-i *messer* Geri, nu socoti c-ar fi cu cale să vie să-l poftească ; de aceea se gîndi să afle un chip spre a-l îndemna pe susnumitul *messer* să se poftească singur. Şi cum purta întotdeauna o vestă albă ca zăpada şi-n faţă un şorţ curat şi proaspăt, de-ai fi jurat că-i mai degrabă morar şi nu brutar, în fiecare dimineaţă, cam către vremea cînd ştia c-ar fi trebuit să treacă trimişii însoţiţi de *messer* Geri Spina, punea să i se aducă în faţa uşii o găleată nouă-nouţă, smălţuită şi plină ochi cu apă rece, un clondiraş nou, bolognez, cu vin din cela alb de-al său şi două păhărele care păreau de argint de tare ce sclipeau ; apoi se aşeza şi, cînd treceau aceia, după ce întîi scuipa o dată ca să-şi mai potrivească gura, se apuca să bea din vin cu atîta haznă, că şi la morţi le-ar fi făcut poftă de el, necum la vii.

Văzîndu-l *messer* Geri în două dimineţi la rînd cu cîtă poftă îşi soarbe vinul, în cea de a treia dimineaţă grăi :

— Ei, cum e vinul, Cisti ? E bun ?

Cisti, sărind iute în picioare, făcu :

— Straşnic, *messere* ! Da' cu vorba nu pot să-ţi spun cît e de bun, dacă nu-l guşti şi dumneata.

Messer Geri, căruia vremea călduroasă ori poate osteneala mai mare ca de obicei sau pasămite pofta cu care îl vedea pe Cisti sorbind îi aţîţase setea, se întoarse către soli cu zîmbetul pe faţă şi zise :

— Domnilor, eu cred c-am face bine să gustăm din vinul acestui om de treabă ; mai ştii ? Poate-i aşa de bun, că n-are să ne pară rău !

Şi se apropie de Cisti cu solii dimpreună. Brutarul puse iute s-aducă dinăuntru o bancă şi-i rugă

să şadă ; iar slugilor ce-i însoţeau, cînd le văzu că se reped să spele pentru dînşii paharele, le zise :

— Ho, ho, băieţi, voi la o parte ! Lăsaţi-mă pe mine să văd de treaba asta, că mi-s la fel de bun paharnic pe cît îs şi brutar. Şi n-aşteptaţi degeaba, că nici un strop n-am să vă dau.

Zicînd astfel, după ce el cu mîna lui spălă patru pahare nou-nouţe şi porunci să i se aducă un clondiraş din vinul lui, cu multă grijă le dădu la cîteşipatru de băut. Iar dumnealor găsiră că de ani de zile nu băuseră un vin aşa de bun ca vinul cela. Drept care, lăudîndu-l foarte, cît timp trimişii papei şezură la Florenţa, *messer* Geri se duse aproape zi de zi să bea din el cu dînşii.

Cînd solii, sfîrşind treaba, se pregătiră de plecare, *messer* Geri, rînduind de bun rămas un ospăţ straşnic, pofti la el o bună parte dintre fruntaşii oraşului, chemîndu-l şi pe Cisti. Dar omul nostru nu vroi cu nici un chip să meargă. Văzînd aşa, *messer* Geri dădu poruncă unei slugi să se ducă pînă la Cisti după un clondir de vin şi apoi la primul fel să toarne fiecărui oaspe cîte o jumătate de pahar. Sluga, pesemne înciudată că n-apucase niciodată să bea şi ea din vinul cela, se duse c-un clondir cît toate zilele de mare, pe care omul nostru cît ce-l văzu îi zise :

— Băiete, *messer* Geri nu te-a trimis la mine.

Sluga încercă în mai multe rînduri să-i dea încredinţare c-aşa suna porunca, dar nefiind chip să scoată de la brutar un alt răspuns, se întoarse la stăpîn şi-i spuse. La care *messer* Geri zise :

— Întoarce-te şi spune-i că chiar la dînsul te-am trimis ; iar dacă tot aşa-ţi răspunde, roagă-l să-ţi spuie el la cine te-am trimis.

Sluga se întoarse înapoi şi spuse :

— Cisti, n-am greşit : aicea m-a trimis stăpînul.
La care Cisti îi răspunse :
— Da' de unde, măi băiete !
— Atunci la cine m-a trimis ? îl întrebă băiatul.
Şi Cisti :
— Te-a trimis la Arno [1].

Lucru pe care sluga spunîndu-i-l lui *messer* Geri, acestuia de îndată i se făcu lumină în cap şi-i spuse slujitorului :

— Cu ce clondir te-ai dus ? Arată-mi.

Iar cînd văzu clondirul, făcu :

— Are dreptate Cisti !

Şi ocărîndu-şi slujitorul îl puse să se întoarcă cu un clondir mai mititel. Cisti, văzîndu-l, zise :

— De data asta cred şi eu că te-a trimis la mine.

Şi umplu clondirul bucuros. Apoi, chiar în aceeaşi zi, punînd să-i umple un butoiaş cu acelaşi vin şi trimiţîndu-l cu mare grijă acasă la Geri Spina, nu după multă vreme se înfăţişă şi dînsul şi-i zise :

— *Messere*, n-aş dori să crezi că m-am speriat azi dimineaţă de damigeana aceea ; dar socotind c-ai dat uitării ce-am vrut să-ţi dovedesc în zilele acestea cu clondiraşele alea mici, că adică vinul ăsta nu-i vin să te îmbeţi cu el, azi dimineaţă n-am vrut alta decît să-ţi amintesc de asta. Dar cum de-aci înainte nu mai poftesc să-i fac de strajă, ţi l-am adus tot cît era ; fă dumneata cu el ce-ţi place.

Lui *messer* Geri darul îi fu nespus de drag şi-i mulţumi brutarului cum putu mai bine, ţinîndu-şi-l pe urmă drept prieten toată viaţa şi socotindu-l vrednic de toată preţuirea.

---

[1] Rîu care străbate Florenţa (n. t.).

Povestea a treia

Monna *Nonna dei Pulci, la o glumă cam deșucheată a episcopului din Florența, îi închide gura cu un răspuns bine țintit.*

Cînd Pampinea își sfîrși povestea, după ce atît răspunsul cît și dărnicia lui Cisti fură lăudate cu prisosință de către cei de față, Lauretta, după placul reginei, voioasă începu a spune :

— Plăcute doamne, la început Filomena și acu la urmă Pampinea ne-au spus multe adevăruri despre prostia noastră și despre frumusețea cuvintelor de duh ; de aceea nu-i de lipsă să stăruim mai mult asupra acestor lucruri. Dar peste ceea ce s-a spus despre cuvintele de duh, vreau să v-aduc aminte că ele sînt de așa natură, încît trebuie să muște pe ascultător cum mușcă o oaie și nu cum mușcă un cîine ; căci de-ar mușca astfel, cuvîntul n-ar mai fi cuvînt de duh, ci mojicie. Or, lucrul ăsta l-au vădit în chip desăvîrșit și vorbele *madonnei* Oretta și răspunsul lui Cisti. Pe de altă parte însă e adevărat că, dacă vorba de duh e spusă întru răspuns și cel care răspunde mușcă precum un cîine, fiindcă la rîndul lui a fost și el mușcat, omul nu-i vrednic de ocară, așa cum ar fi fost altminteri ; de aceea se cuvine s-avem de grijă întotdeauna cu

cine, cînd, în ce fel şi-n ce împrejurare rostim c
vintele de duh. Căci un prelat de-al nostru, neluî
în seamă treaba asta, mi s-a ales pînă la urmă c
muşcătură aidoma cu muşcătura lui, întîmplare
care am să v-o povestesc acum printr-o micu
istorioară.

Pe vremea cînd era episcop la Florenţa *mess*
Antonio d'Orso, destoinic şi înţelept prelat, se î
tîmplă să pice în oraş un nobil catalan, pe nur
Diego della Ratta, conducător de oşti al regel
Roberto. Şi nobilul acesta, care era un bărbat tr
peş şi avea pentru femei o mare slăbiciune, print
alte doamne florentine se nimeri să puie ochii
una, o femeie, ce-i drept, tare frumoasă, care
afla a fi nepoata unui frate de-al susnumitul
episcop. Şi auzind nobilul nostru că bărbăţel
doamnei, deşi era dintr-o familie de neam, era u
om rău şi zgîrcit fără pereche, se învoi cu dîns
să-i dea cinci sute de florini de aur şi-n schimb să
fie îngăduit să petreacă o noapte cu nevastă-sa
drept care, poruncind nobilul nostru să-i aureas
nişte bani de argint care umblau atunci, după ce
culcă o noapte cu femeia, deşi împotriva vrerii e
dădu bănuţii soţului. Şi mai la urmă, cînd povest
fu pretutindeni cunoscută, omul cel rău rămase c
paguba şi cu păcăleala, iar preasfinţitul, om deştep
se prefăcu că habar n-are de cîte se întîmplaser

Acu, avîndu-se bine între ei episcopul cu *messe*
Diego, de sfîntul Ioan — în timp ce ambii umbla
călări alături, uitîndu-se la doamne pe drumul und
aleargă caii la Palio [1] — se întîmplă ca preasfinţitu
să zărească pe-o tînără — s-a prăpădit, sărmana, d
ciuma ce bîntuie acum — pe care o chema *monn*

[1] Curse de cai între reprezentanţii diferitelor cartiere al
unui oraş. Această sărbătoare populară mai are loc şi astăz
la Siena, o dată pe an (n. t.).

Nonna dei Pulci, vară cu Alessio Rinucci pe care voi cu toatele o ştiţi de bună seamă. Doamna, la vremea aceea, era nevastă tinerică (tocmai atunci se măritase c-un tînăr de la Porta San Pietro) şi era frumoasă, cutezătoare la cuvînt şi foarte inimoasă; drept aceea episcopul i-o arătă lui *messer* Diego della Ratta şi apoi, cînd se apropiară de dînsa, puse mîna pe umărul lui *messer* Diego şi zise:

— Nonna, cum îţi place băiatul? Ce zici, te-ar da gata?

Cuvintele acestea i se părură Nonnei că-i pîngăresc oarecum cinstea şi c-o defaimă în ochii celor care se aflau de faţă şi care erau destui. De aceea, nu ca să se spele în ochii lumii de ocară, ci numai pentru a plăti sfinţiei-sale după merit, răspunse imediat:

— Poate că nu m-ar da, *messere*, da' banii-n schimb i-aş vrea de aur.

Cînd auziră vorba fetei, *don* Diego şi episcopul, simţindu-se amîndoi deopotrivă atinşi — primul ca unul ce-o făcuse de rîs chiar pe nepoata de frate a episcopului, iar cel de-al doilea ca unul ce înghiţise mîrşăvia făcută la adresa nepoatei după frate — fără să aibă îndrăzneala de-a se uita unul la altul, porniră mai departe tăcuţi şi ruşinaţi şi n-agrăiră fata mai mult în ziua aceea.

Iată dar cum s-a întîmplat că, fiind muşcată fata c-o vorbă deşucheată, bine a făcut dacă a muşcat şi ea la rîndul ei.

Povestea a patra

Chichibio, bucătarul lui Currado Gianfigliazzi, c-o vorbă şugubeaţă spusă întru mîntuirea lui, preschimbă în rîs mînia stăpînului şi scapă de pacostea cu care-l ameninţa Currado.

Lauretta tăcuse şi Nonna fusese lăudată cu mare însufleţire de către cei de faţă, cînd regina îi porunci Neifilei să spună mai departe. Iar dînsa începu :

— Preaiubitoare doamne, cu toate că agerimea minţii născoceşte adesea cuvinte potrivite după împrejurarea dată, frumoase şi folositoare pentru aceia ce le spun, soarta, care din cînd în cînd mai sare în ajutorul fricoşilor, aşază şi ca-n gura lor, aşa la repezeală, vorbe pe care ei altminteri, de n-ar fi fost munciţi de frică, nu le-ar fi născocit nicicînd ; şi adevărul ăsta socot să vi-l arăt acum prin povestirea mea.

Currado Gianfigliazzi, după cum ştiţi cu toţii din auzite şi văzute, e socotit de cînd lumea în orăşelul nostru drept cetăţean de vază, un strălucit senior, mărinimos şi darnic, îndrăgostit de traiul cavaleresc şi care în vînătorile cu cîini şi şoimi aflat-a veşnic nespusă desfătare ; iar dacă spun numai atît e fiindcă nu e locul să povestim acum despre alte înfăptuiri mai mari de-ale domniei-sale. Aşadar, într-o

bună zi, prinzînd el la Peretola c-un şoim de-al său un stîrc, aflîndu-l gras şi tînăr, îl luă şi-l trimise unui destoinic bucătar pe care îl avea acasă, Chichibio după nume şi veneţian de fel, dîndu-i poruncă să i-l frigă de cină şi să i-l pregătească bine. Chichibio, care, bietul, nici c-o fărîmă nu părea mai prostănac decît era, după ce pregăti stîrcul, îl puse la cuptor şi se apucă să mi-l păzească, tot cu ochii pe el.

Cînd stîrcul era aproape gata şi împrăştia în jur o undă de miros de să te lingi pe buze, se nimeri să intre în bucătărie o femeiuşcă din partea locului, Brunetta, aşa-i zicea pe nume, de care bucătarul nostru era îndrăgostit foc; şi dînsa, cînd simţi mirosul şi cînd văzu stîrcul prăjit, prinse a-l ruga pe bucătar, cu miere-n glas, să-i dea o coapsă.

Chichibio îi răspunse cîntînd:

— Ba iaca nu, *donna* Brunetta, ba iaca nu, *donna* Brunetta!

De care dumneaei, mînioasă, făcu:

— Pe legea mea, Chichibio, dacă nu-mi dai, nu-ţi dau nici eu, cît oi trăi, ce-ţi place.

Acu, de spus şi-au spus ei multe; dar pînă mai la urmă Chichibio, ca să n-o întărîte, desprinse o coapsă şi i-o dete.

Seara, fiind pusă pasărea, aşa fără picior, la masă în faţa lui Currado şi a unor musafiri de-ai săi, stăpînul se miră grozav văzînd una ca asta şi, trimiţînd după Chichibio, îl întrebă ce se întîmplase cu celălalt picior. La care mincinosul de veneţian răspunse iute:

— Stăpîne, stîrcii n-au decît o coapsă şi-un picior.

Currado zise atunci mînios:

— Cum dracu să nu aibă decît o coapsă şi un picior? Ce, prima oară văd eu stîrci?

Dar bucătarul de colo :

— Aşa-i, stăpîne, precum îţi spun şi, dacă vrei, ţi-arăt că ş-ăia vii îs tot la fel.

Currado, de dragul musafirilor pe care îi avea la masă, nu vru să mai lungească vorba şi-i zise doar atît :

— Dacă-i aşa şi spui că-mi arăţi minunea asta, de care eu de cînd lumea n-am auzit şi nici nu ştiu s-o fi văzut vreodată, poftesc să mi-o arăţi chiar mîine dimineaţă ; şi, dacă poţi s-o faci, mă rog, eu n-am nimic de zis ; dar dacă nu, mă jur pe patimile lui Cristos c-oi porunci să-ţi ardă o mamă de bătaie, de să-ţi aduci aminte de mine cît ai să trăieşti.

Sfîrşind dar pentru seara aceea cu vorba, a doua zi de mînecate, Currado, căruia nici somnul nu-i potolise supărarea, plin de obidă se sculă şi porunci să i se aducă doi cai ; apoi, punîndu-l pe Chichibio să încalece pe unul, îl duse pînă la un rîu — pe malul căruia spre zi puteai să vezi stîrci cu duiumul — şi-i zise aşa :

— Vedem noi acuşica cine a minţit aseară !

Chichibio, cînd văzu că nu-i trecuse încă mînia lui Currado şi că trebuie să facă dovada celor spuse, neştiind cum ar putea s-o facă, umbla călare în urma lui, topit de frică, bietul, şi dac-ar fi putut ar fi fugit mîncînd pămîntul ; dar, fiindcă nu putea, se tot uita în faţă, în spate, de-o latură şi de alta, şi peste tot i se părea că vede numai stîrci şezînd în două picioare. Dar cînd ajunse aproape de rîu, zări pe mal, el cel dintîi, nu mai puţin de doisprezece stîrci, toţi cocoţaţi într-un picior cum stau de obicei cînd dorm. Drept care arătîndu-i iute stăpînului, îi zise :

— *Messere*, acu poţi să vezi şi dumneata că n-am minţit ieri seară cînd ţi-am spus că stîrcii au numai un picior. Iaca, pofteşte şi te uită !

Currado îi văzu şi-i zise :

— Aşteaptă niţeluş şi-am să-ţi arăt c-au două.

Şi apropiindu-se oleacă de păsări, le strigă : „Huş, huş !“ Din care pricină toţi stîrcii întinseră degrabă şi celălalt picior şi după ce se clătinară vreo cîţiva paşi îşi luară zborul.

Atunci Currado se întoarse către Chichibio şi rosti :

— Ia spune, secătură, au două ori n-au două ? Chichibio, buimăcit de cap, neştiind pe unde să mai scoată cămaşa, îi răspunse :

— Aşa-i stăpîne, da' la ăla de-aseară n-ai strigat „huş, huş“ că, de-ai fi strigat, scotea şi el celălalt picior, întocmai cum l-au scos şi ăştia.

Răspunsul ăsta îi plăcu aşa de tare lui Currado, încît toată mînia i se topi în veselie şi rîs, drept care zise :

— Ai dreptate, Chichibio, aşa trebuia să fac !

Iată dar în ce chip, printr-un răspuns glumeţ şi grabnic, scăpă Chichibio de bătaie şi se împăcă cu stăpînul lui.

Povestea a cincea

Messer *Forese din Rabatta și maestrul Giotto, pictorul, venind de la Mugello, se împung pe rînd cu vorba, bătîndu-și joc de înfățișarea lor pocită.*

De îndată ce tăcu Neifile, după ce doamnele făcură un haz nespus de răspunsul lui Chichibio, Pamfilo, după voia reginei, începu :

— Iubite doamne, tot așa după cum soarta ascunde în meșteșuguri josnice comori neprețuite de însușiri frumoase — precum ne-a dovedit mai adineauri Pampinea — firea, la rîndul ei, se întîmplă adeseori s-ascundă și ea minți luminate în trupuri hîde și pocite. Care adevăr s-a dovedit cu multă limpezime în doi concetățeni de-ai noștri, de care am de gînd să vă vorbesc acum pe scurt. Căci unul dintre ei, pe care îl chema *messer* Forese din Rabatta, un om micuț de stat și scîlciat la trup, c-o față lată și turtită — așa de slut, că pînă și celui mai urît dintre baronci [1] i-ar fi părut pocit — a do-

[1] Comentatorii *Decameronului* nu dau nici o lămurire cu privire la acest cuvînt care nu figurează nici ca substantiv comun în vreun dicționar al limbii italiene. Din povestea următoare reiese că ar fi numiți astfel locuitorii unui cartier din Florența, oameni deosebit de urîți (*n. t.*).

vedit atîta pricepere la legi, încît mulţi cărturari l-au socotit tobă de carte în ştiinţa legilor civile. Iar celălalt, Giotto după nume, fu înzestrat de la natură c-o minte aşa de iscusită, încît din cîte lucruri a zămislit natura — muma şi făcătoarea întregii lumi prin mijlocirea veşnicei învîrtiri a bolţilor cereşti — nici unul n-a rămas nezugrăvit de dînsul cu peana, cu condeiul ori cu penelul, aşa de aidoma cu modelul în sine, încît nu-ţi vine a zice că seamănă cu el, ci mai de grabă ai fi îndemnat să zici că e modelul însuşi ; ba chiar într-aşa măsură seamănă, încît de multe ori în cele zugrăvite de el vederea noastră s-a înşelat şi-a luat drept lucru aievea ceva ce nu era decît pictat pe pînză şi, fiindcă Giotto e acela care a adus iar la lumină arta ce atîtea veacuri zăcuse îngropată sub rătăcirea unora care zugrăveau mai mult spre a desfăta ochii prostimii decît spre a mulţumi minţile celor înţelepţi, pe drept cuvînt se poate spune că-i una din luminile măririi florentine ; şi asta cu atît mai mult, cu cît şi-a dobîndit mărirea cu nesfîrşită umilinţă, trăind spre a-i învăţa pe ceilalţi şi spre a le fi maestru, dar nelăsînd pe nimeni să-i spună ca atare. Şi titlul ăsta, refuzat cu atîta îndărătnicie, străluci într-însul cu atîta mai vîrtos, cu cît era mai mult rîvnit şi uzurpat cu lăcomie de către învăţăceii lui sau de aceia ce ştiau mult mai puţin ca dînsul. Dar, deşi arta lui a fost nespus de mare, el nu era nici la statură şi nici la înfăţişare chiar cu nimica mai frumos decît *messer* Forese. Dar să ne întoarcem la poveste.

Avînd *messer* Forese şi Giotto niscaiva moşioare la Mugello şi cel dintîi ducîndu-se să şi le vadă pe-ale sale, vara, cînd tribunalele nu ţin judeţ la

pricini, la întoarcere, venind călare pe-o gloabă de împrumut, se nimeri să se întîlnească cu susnumitul Giotto, care fusese şi el să-şi vadă moşioara şi acu se întorcea călare la Florenţa. Or, cum nici Giotto nu şedea mai bine ca Forese, nici despre partea calului, nici despre partea îmbrăcăminţii, porniră calea împreună, ca doi bătrîni, încet, încet. Şi, cum se întîmplă adesea vara, îi apucă pe drum aşa deodată o ploaie, de care ei se adăpostiră dînd fuga în casa unui prieten şi cunoscut de-al lor, plugar prin partea locului. Dar după cîtva timp, cum ploaia nu părea de fel c-ar vrea să se oprească şi ei doreau cu orice preţ s-ajungă la Florenţa chiar în aceeaşi zi, luară cu împrumut de la plugar două sumane vechi de pănură şi două clopuri cam roase şi jegoase, fiindcă altele mai bune nu se aflau, şi după aceea porniră iar la drum.

Acu, după ce umblară o vreme, muiaţi din cap pînă în picioare şi plini pîn' la urechi de tina cu care îi împroşcau căluţii cu copitele — lucruri ce nu-s de loc întru folosul înfăţişării — mai luminîndu-se oleacă, drumeţii noştri începură să stea de vorbă între ei, după ce multă vreme umblaseră tăcuţi. Şi, cum mergea *messer* Forese tot ascultîndu-l pe Giotto, care ştia să povestească de să fi tot stat să-l asculţi, se apucă să-l măsoare din cap pînă-n picioare şi, văzîndu-l în halul în care era, glodos ca vai de lume şi pe deasupra şi urît, uitîndu-şi că nici el nu arăta mai bine, se apucă să rîdă şi zise :

— Giotto, de-ar fi să ne întîlnim cu vreun străin, care să nu te fi văzut nicicînd, socoţi că şi-ar putea închipui că tu eşti cel mai mare pictor din lume, precum eşti ? Eu tare mă-ndoiesc.

La care Giotto îi răspunse pe loc :

— *Messere*, cred că ar putea, dacă, uitîndu-se la dumneata, ar izbuti să creadă că barem buchiile le ştii.

Lucru pe care, auzindu-l *messer* Forese, îşi cunoscu numaidecît greşeala şi-şi dete seama că fusese plătit cu un răspuns aidoma cu întrebarea pe care o pusese.

Povestea a şasea

Michele Scalza, dovedind unor flăcăi că baroncii sînt cei mai nobili oameni de pe pămînt, cîştigă un rămăşag şi se alege cu o cină.

Doamnele încă mai rîdeau de vorbele lui Giotto, cînd regina îi porunci Fiammettei să povestească mai departe. Şi dînsa începu astfel:

— Tinere doamne, fiindcă Pamfilo a adus vorba mai adineauri de baronci — pe care voi pesemne n-aveţi de unde să-i cunoaşteţi cum îi cunoaşte el — mi-am amintit de-o istorioară care vădeşte cît de nobil şi cît de mare le e neamul; şi, fiindcă istorioara mea nu iese din făgaşul poveştilor de azi, am să v-o spun cu drag.

Nu de mult trăia în oraşul nostru un tînăr, Michele Scalza după nume, un hîtru bun de glumă şi şugubăţ nevoie mare, care ştia la snoave cu carul şi de aceea băieţilor din Florenţa le era tare drag să-l aibă printre ei cînd era vorba de petreceri. Într-o bună zi, aflîndu-se flăcăul nostru cu alţi cîţiva la Monte Ughi, se încinse între ei o sfadă şi iată pentru ce anume: vroiau să ştie dumnealor care sînt cei mai nobili oameni şi cei mai vechi de neam din cîţi se află la Florenţa. Şi unii dintre

ei ziceau c-ar fi Uberti, alţii c-ar fi Lamberti şi care una, care alta, precum îi tăia capul. Ci Scalza, auzindu-i, prinse a rînji şi zise :

— Vedeţi-vă de treabă, măi ! Da' proşti mai sînteţi, zău aşa ! Habar n-aveţi ce spuneţi ! Oamenii cei mai nobili şi cei mai vechi de neam, nu numai din Florenţa, dar chiar şi din lumea întreagă, aflaţi că sînt baroncii ; şi într-aceasta au căzut la înţelegere toţi filozofii de pe lume şi orice om care-i cunoaşte cum îi cunosc eu însumi. Şi să nu credeţi că vorbesc de alţii. Da' de unde ! Vorbesc chiar de baroncii ăştia de-aici, care-s vecini cu voi dinspre Santa Maria Maggiore.

Flăcăii, care se aşteptau să spună cu totul altceva, cînd auziră una ca asta îl luară în răspăr, zicîndu-i :

— Vrei să ne duci, pesemne, de parcă noi n-am şti cum ştii şi tu cine-s baroncii.

Scalza făcu :

— Zău, nu vă duc; spun adevărul adevărat. Şi, dacă se află cineva să pună rămăşag pe-o cină, pe care trebuie s-o plătească el aceluia care cîştigă şi încă la vreo şase prieteni aleşi pe placul lui, eu bucuros mă prind. Ba mai mult : mă las judecat de cine-ţi vrea. Eu nu m-amestec.

Atuncea unul din băieţi, pe care îl chema Neri Mannini, făcu :

— Ei iaca, eu îs gata să te cîştig cu cina aceasta.

Şi învoindu-se între ei s-aleagă drept judecător pe Pietro di Fiorentino, în casa cui se aflau, ducîndu-se la el, cu toţi ceilalţi care vroiau să vadă cum pierde Scalza şi apoi să-l necăjească, îi povestiră întîmplarea. Pietro, băiat deştept, îl ascultă întîi pe Neri şi apoi se întoarse către Scalza şi zise :

— Cum poţi dovedi că-i drept ce-ai spus ?

— Cum ? Foarte bine, zise Scalza. Şi cu atari temeiuri, încît nu numai tu, dar chiar şi ăsta, care acu tăgăduieşte, va să spună că eu îs cu dreptatea. Voi ştiţi că oamenii cu atîta sînt mai nobili, cu cît le e neamul mai vechi ; şi chiar aşa spuneau şi dumnealor mai adineauri. Or, fiind baroncii cei mai vechi de neam, poţi zice, dar, că sînt şi cei mai nobili. De aceea, dovedindu-vă că e aşa cum spun, nu-ncape îndoială că eu cîştig prinsoarea. Trebuie să ştiţi dar că baroncii au fost făcuţi de Dumnezeu pe vremea cînd abia se deprindea cu zugrăvitul, pe cîtă vreme ceilalţi oameni au fost făcuţi după ce Domnul îşi învăţase meşteşugul. Şi, spre a vedea că nu minţesc, gîndiţi-vă oleacă cum îs făcuţi baroncii şi cum sînt ceilalţi oameni ; pe cîtă vreme ăştia au feţele frumos făcute şi bine potrivite, baroncii-s toţi pociţi la chip : care are o faţă lungă cît toate zilele şi îngustă, care are o faţă lată, de juri că-i lună plină ; care-i cu nasul lung, care-i cu nasul scurt ; ba cu bărbia-n sus, ba cu bărbia în afară şi fălci ca de măgar ; iar cîte unii au un ochi mai mare ca celălalt sau împlîntat mai jos, de parcă-s chipuri mîzgălite de prunci, cînd se deprind să ţie un condei în mînă. De aceea, după cum am spus, se vede lămurit c-au fost făcuţi de Dumnezeu cînd învăţa să zugrăvească : aşa că ei îs cei mai vechi, mai vechi ca toţi ceilalţi, şi ca atare cei mai nobili.

Cînd îşi aduseră aminte de treaba asta, atît Pietro, care era judecător, cît şi Neri, care se prinsese pe-o cină, precum şi ceilalţi toţi — după ce ascultară temeiurile şugubeţe pe care le născocise Scalza — se puseră pe rîs şi îi dădură lui dreptate, zicînd

că-şi cîştigase cina şi că de bună seamă baroncii erau oamenii cei mai nobili şi cei mai vechi de neam, nu numai din Florenţa, dar chiar din lumea întreagă.

Iată de ce, vrînd să ne-arate cît de urît era la faţă *messer* Forese, Pamfilo a spus pe drept cuvînt că i s-ar fi părut pocit şi celui mai urît dintre baronci.

Povestea a şaptea

Madonna *Filippa, fiind aflată de bărbat cu ibovnicul, e dusă în faţa judecăţii, de unde scapă c-un răspuns hazliu, ba face să se schimbe şi legea pe deasupra.*

Fiammetta tăcuse şi cei de faţă încă mai rîdeau de cele născocite de Scalza pentru a dovedi că, dintre toţi, baroncii sînt cei mai nobili oameni, cînd regina îi porunci lui Filostrato să povestească mai departe. Iar dînsul începu astfel :

— Vrednice doamne, e mare lucru să ştii vorbi frumos cu orişice prilej, dar eu socot că-i şi mai bine să ştii vorbi astfel atunci cînd împrejurările o cer. Lucru pe care a ştiut să-l facă de minune o doamnă despre care vreau să vă povestesc acum şi care nu doar c-a făcut pe toţi cei ce ascultau să rîdă şi să se desfete, dar şi pe sine s-a scăpat de la o moarte ruşinoasă, precum veţi auzi.

Pe vremuri, în oraşul Prato se rînduise o lege pe cît de vrednică de ocară, pe atît de aspră, care, fără de nici o osebire dădea osînda morţii pe rug atît femeii care era aflată de soţ cu un ibovnic, cît şi femeii care se dovedea că se culcase cu un bărbat pentru parale. Chiar pe vremea acelei legi se întîmplă ca o femeie frumoasă şi de neam, îndrăgostită foc, pe nume *madonna* Filippa, să fie

aflată într-o noapte la ea-n odaie de bărbatul său — Rinaldo de Pugliesi — în braţele lui Lazzarino de Guazzagliotri, un tînăr nobil şi frumos din partea locului, pe care femeia îl iubea cum se iubea pe sine. Văzînd una ca asta, Rinaldo, negru de mînie, de abia se stăpîni să nu se arunce asupra lor şi să-i omoare pe amîndoi ; şi, dacă nu şi-ar fi temut el însuşi pielea, ar fi făcut-o, orbit de furie cum era. Dar, dacă se ţinu de la o atare faptă, nu se ţinu în schimb de la dorinţa de-a ajunge prin mijlocirea legii la ceea ce lui nu-i era îngăduit să facă, adică s-o omoare. De aceea, avînd la mînă dovezi neîndoielnice despre greşeala ei, cît ce se lumină de ziuă, fără a mai sta pe gînduri, se duse şi-o pîrî, punînd s-o cheme la judeţ.

Femeia, care avea un suflet mare, aşa cum au de obicei femeile îndrăgostite cu adevărat, deşi fu sfătuită de prieteni şi de rude să nu se înfăţişeze, se hotărî să meargă totuşi în faţa judecăţii, dorind mai degrabă să înfrunte moartea cu suflet dîrz, spunînd tot adevărul, decît să fugă cu ruşinea ca să trăiască în surghiun, vădindu-se nevrednică de un ibovnic ca acela în ale cărui braţe îşi petrecuse noaptea. Şi, însoţită fiind de un alai întreg de doamne şi bărbaţi, care o povăţuiau să nu spuie adevărul, ajunsă în faţa judelui, îl întrebă cu hotărîre şi fără şovăire în glas de ce o chemase acolo. Cîrmuitorul locului, uitîndu-se la ea, cînd o văzu aşa frumoasă, aşa aleasă în deprinderi şi, după mărturia vorbei, şi inimoasă pe deasupra, simţi că i se face milă şi îi fu frică nu cumva să facă vreo mărturisire de pe urma căreia să fie silit s-o osîndească spre a ieşi cu faţa curată. Dar, fiindcă n-avea încotro şi era nevoit s-o întrebe despre învinuirea adusă, îi spuse :

— Doamnă, precum vezi, bărbatul dumitale Rinaldo e aici de față și a venit să mi se plîngă, zicînd că te-a găsit întru dezmăț cu altul; de aceea-mi cere mie ca, osîndindu-te la moarte, după cum cere legea noastră, să-ți dau pedeapsa cuvenită; acu, eu nu pot face asta decît dacă domnia-ta mărturisești; drept care ia bine seama ce răspunzi și spune-mi dacă-i dreaptă învinuirea ce ți-o aduce.

Femeia, fără pic de teamă, răspunse cu plăcută mlădiere în glas:

— *Messere*, e drept că mi-e bărbat Rinaldo și c-astă noapte m-a găsit în brațele lui Lazzarino, în care nu o dată, ci de mai multe ori am stat, mînată de iubirea curată și deplină pe care eu i-o port; și lucrul ăsta niciodată n-am să-l tăgăduiesc. Dar legile — precum sînt sigură că știi și dumneata — cuvine-se să fie aceleași pentru toți și întocmite cu învoirea acelora pentru care sînt făcute. Lucru de care legea noastră nu ține seama, căci lovește numai pe bietele femei, care-ar putea să-i mulțumească pe mulți bărbați cu mult mai bine decît le mulțumesc bărbații; și în afară de aceasta, cînd legea a fost făcută, nu numai că nici o femeie nu s-a învoit la dînsa, dar nici măcar n-au fost chemate să fie și ele de față. De aceea legea asta pe drept cuvînt se poate spune că-i rea. Dar dacă dumneata pofteşti — întru osînda trupului meu și-a sufletului dumitale — s-o duci la îndeplinire, mă rog, îți șade-n voie; ci eu, mai înainte de-a începe judecata, te rog să-mi faci un mic hatîr și să-mi întrebi bărbatul dacă de cîte ori i-a fost pe plac și m-a dorit eu nu m-am dat întreagă lui, fără ca niciodată să mă împotrivesc.

Rinaldo, auzind-o, fără s-aştepte a fi întrebat şi de cîrmuitor, răspunse imediat că fără îndoială femeia îi făcuse în voie de cîte ori poftise.

— Atunci, urmă iute femeia, dacă-i aşa şi dacă a luat cînd i-a plăcut şi tot ce-a vrut să ieie de la mine, te-ntreb, mărite jude, eu ce trebuia ori ce trebuie să fac cu ce-mi rămîne? S-arunc prisosul cîinilor? Nu-i oare mult mai bine să dau din el bărbatului care mă are dragă ca pe-ochii lui din cap, decît să-l las să vestejească ori să se irosească?

Se afla de faţă, la o pricină ca asta şi la judecata unei femei de atare neam şi aşa de bine cunoscută precum era *monna* Filippa, aproape tot oraşul. Drept care, auzind mulţimea ce întrebare drăgălaşă pusese doamna, izbucni în hohote de rîs şi apoi numaidecît aproape într-o glăsuire strigară toţi c-avea dreptate şi că spusese bine. Şi pînă a nu pleca de acolo, fiind îndemnaţi la treaba asta chiar de cîrmuitor, schimbară legea cea haină astfel încît să păgubească numai femeile ce-şi calcă credinţa pentru bani. Din care pricină Rinaldo, hăbăucit de-atare îndrăzneaţă hotărîre, plecă de acolo opărit; iar doamna, bucuroasă şi slobodă, ai zice aproape ca renăscută din văpăi, se întoarse acasă biruitoare.

Povestea a opta

Fresco îşi îndeamnă nepoata să nu se uite în oglindă, dacă, precum spunea, îi era aşa de silă de mutrele nesuferite.

Povestea lui Filostrato stîrni dintru început în sufletele doamnelor o undă de ruşine, mărturisită prin cinstita roşeaţă ce le îmbujoră obrajii; dar mai apoi, uitîndu-se una la alta pe furiş şi stăpînindu-şi cu greu rîsul, o ascultară pîn' la capăt, pufnind pe înfundate. Iar cînd Filostrato sfîrşi, regina, întorcîndu-se către Emilia, îi porunci să povestească mai departe. Şi dînsa, ca trezită din somn, oftă din greu şi începu astfel:

— Copile dragi, fiindcă de mult mă tot frămîntă un gînd, ţinîndu-mă departe de voi, spre a-i face-n voie doamnei noastre, voi încerca să mă descurc c-o istorioară mult mai slabă decît aceea ce-aş fi spus-o dac-aş fi fost cu gîndul aici; şi-am să vă povestesc anume prostia unei fete, mustrată cu o vorbă hazlie de un unchi al ei, vorbă ce-ar fi putut să-i fie de folos, de-ar fi avut atîta minte încît s-o înţeleagă.

Un om pe nume Fresco din Celatico avea o nepoată care fusese dezmierdată cu numele de Ciesca [1]

[1] Diminutivul numelui Francesca (n. t.).

şi care — deşi la trup şi la obraz era destul de frumuşică (fără să aibă totuşi un chip de înger, după cum am mai văzut la altele) — se socotea pe sine aşa desăvîrşită şi aşa de nobilă, încît se deprinsese a ponegri bărbaţi, femei şi orice lucru care-i ieşea în cale, fără să se gîndească nici cît de cît la dînsa, care n-avea pereche de scîrbă ce era, ţîfnoasă şi nesuferită, de nu puteai să-i intri în voie nici pentru unul Dumnezeu ; ba pe deasupra se ţinea şi-aşa măreaţă, încît nici de-ar fi fost să fie copila regelui din Franţa n-ar fi putut fi mai fudulă. Iar cînd umbla pe stradă părea c-o-năbuşă tot timpul mai ştie naiba ce putori, atîta tot strîmba din nas, de parcă-i miroseau toţi cei pe care-i întîlnea sau îi vedea în cale. Ci dînd deoparte multe alte năravuri uricioase şi vrednice de plîns pe care le avea, zic că se nimeri într-o zi ca, întorcîndu-se ea acasă, unde se afla şi Fresco, să mi se aşeze lîngă el toată răsfăţ şi strîmbături şi să înceapă a bufni ; drept care Fresco o întrebă :

— Ia spune, Ciesca, cum se face că te-ai întors aşa curînd, chiar azi în zi de sărbătoare ?

La care fata, alintîndu-se de să te apuce greaţa, răspunse :

— Da, e adevărat că m-am întors devreme acasă, fiindcă-n oraşul ăsta eu cred că n-au fost niciodată bărbaţi şi nici femei atîta de nesuferiţi şi plicticoşi ca cei de astăzi ; nu trece barem unul pe drum, să nu-mi fie nesuferit ca naiba. Şi cred că-n toată lumea n-ai să găseşti femeie căreia să-i fie atîta silă ca mie să dea nas cu mutre aşa nesuferite ; de aceea, numai ca să scap de ele m-am întors mai repede ca de obicei.

Fresco, căruia nu-i plăceau de fel răsfăţurile fetei, îi spuse :

— Ascultă aici copilă: dacă ţi-e aşa de silă de mutrele nesuferite după cum spui, atunci, dacă doreşti s-ai parte de viaţă fericită, să nu cumva să te mai uiţi vreodată în oglindă.

Dar fata, mai goluţă ca trestia la cap, dar încredinţată că-l ajunge pe Solomon la înţelepciune, nu pricepu mai mult decît pricepe un berbec; ba dimpotrivă, îi răspunse c-avea să se oglindească şi ea ca toate celelalte. Şi-aşa se face c-a rămas în nerozia ei, cu care pînă ş-astăzi mai duce viaţă bună.

Povestea a noua

Guido Cavalcanti cu-o vorbă de ocară atinge uşurel pe cîţiva nobili florentini ce se legaseră de dînsul.

Văzînd regina că Emilia scăpase de povestea ei şi că din cei de faţă doar ei îi rămăsese să mai vorbească, în afară de cel cu învoiala poveştii de pe urmă, prinse a grăi astfel :

— Frumoase doamne, deşi astăzi mi-aţi luat-o înainte cu cel puţin două poveşti, din care mă gîndeam pe una să v-o spun chiar eu, totuşi mi-a mai rămas de povestit o istorioară care cuprinde la sfîrşit un cuvinţel mai plin de tîlc decît oricare dintre cele amintite pînă acum.

Trebuie să ştiţi, dar, că pe vremuri în orăşelul nostru se statorniciseră obiceiuri foarte frumoase şi vrednice de toată lauda, din care astăzi, din păcate, n-a mai rămas nici unul din pricina zgîrceniei, care, crescînd în pas cu marile avuţii, le-a alungat pe toate. Or, printre aceste obiceiuri era şi unul după care nobilii din partea locului se adunau cu toţii în diferite părţi ale oraşului, legîndu-se în tovărăşii mai numeroase sau mai mici, în care aveau de grijă să nu primească decît oameni care puteau să facă

față cheltuielilor trebuincioase; într-acest chip, cu rînduială, azi unul, mîine altul, fieștecare îi poftea într-o anumită zi pe toți ceilalți la cîte-o masă. Și la aceste mese erau cinstiți de multe ori și nobili de prin străinătăți, cînd se întîmplau să pice, sau chiar și oameni din oraș. Așijderea într-alte rînduri, cel puțin o dată pe an, se înveșmîntau la fel cu toții și umblau călare prin oraș, ba uneori se și întreceau în bătălii cavalerești, de obicei la sărbători sau cînd veneau vești bune despre izbînzi sau alte cele.

Printre aceste cete se afla și una în frunte cu *messer* Betto Brunelleschi, în care *messer* Betto cu prietenii domniei-sale se străduiseră din greu să-l vîre și pe Guido al lui *messer* Cavalcante de Cavalcanti și nu fără de-un rost anume; căci Guido, în afară de faptul că era unul dintre cei mai luminați cunoscători ai logicei din cîți se numărau pe lume și un filozof desăvîrșit în cele ale naturii (lucruri de care celorlalți de fapt nu le păsa de loc), era de asemeni și-un bărbat din cale-afară de plăcut și de curtenitor, cu mare dar la vorbă și care izbutea să isprăvească mai bine ca oricare altul orice lucru din cîte se cuvin făcute de oamenii de neam; ba pe deasupra mai era și putred de bogat și, cînd era la o adică, știa să preacinstească cum nu se poate mai frumos pe cei ce socotea că merită aceasta. Dar *messer* Betto nu putuse cu nici un chip să și-l cîștige și socotea, cu-ai lui deolaltă, că pricina era doar faptul că Guido uneori, pierzîndu-se în filozofări, se retrăgea de lume. Și, fiindcă împărtășea întrucîtva filozofia epicureană, lumea de rînd spunea că toată străduința lui nu urmărea decît să afle, dac-ar fi fost cu putință, că nu există Dumnezeu.

Şi, într-o bună zi, plecînd Guido de la Orto San Michele [1] pe calea Adimari către biserica San Giovanni, un drum pe care se obişnuise să-l bată adeseori — şi aflîndu-se în preajma bisericii o mulţime de racle mari de marmură, care se află azi la Santa Reparata [2] — ajuns pe locul acela, în preajma catedralei, care era încuiată, printre coloane de porfir şi racle, se întîmplă să deie peste el acolo *messer* Betto cu ai lui, care veneau călare prin piaţa Santa Reparata. Şi, îndată ce-l zăriră în mijlocul mormintelor, făcură :

— Hai să-l necăjim !

Drept care, împintenîndu-şi caii, îl luară cu asalt în glumă şi, pînă a prinde el de veste, îi şi picară în spate, strigîndu-i :

— Guido, tu nu vrei de loc să intri-n ceata noastră ; da' hai să zicem c-ai să afli că nu există Dumnezeu. Şi-apoi ? La ce-o să-ţi folosească ?

La care Guido, văzîndu-se împresurat de toate părţile de ei, răspunse imediat :

— La voi acasă, domnilor, puteţi să-mi spuneţi ce vă place.

Şi, rezemîndu-se într-o mînă pe una dintre racle, care erau înalte, uşor ca fulgul cum era, sări de partea cealaltă şi, descotorosindu-se de ceata călăreţilor, fugi într-ale sale. Ceilalţi rămaseră prostiţi uitîndu-se unul la altul şi-şi ziseră că Guido era un zăpăcit şi că răspunsul lui nu însemna nimica, deoarece nici ei, nici ceilalţi orăşeni şi Guido mai puţin ca orişicare dintre dînşii, n-aveau nimica nici în clin şi nici în mînecă cu locul în care se aflau. Ci *messer* Betto, întorcîndu-se spre ei, le zise aşa :

— Ba zăpăciţi sînteţi voi, de nu l-aţi priceput : Guido, cu două vorbe zvîrlite aşa uşure, ne-a îm-

[1], [2] Biserici florentine (n. t.).

puns cu cea mai grea ocară din cîte sînt pe lume. Căci raclele acestea, de staţi să vă gîndiţi puţin, de vreme ce în ele sînt puşi să şadă morţii, sînt casa lor; şi ca atare el zice că sînt casa noastră ca să ne arate că noi ăştia, care sîntem mai mărginiţi şi nu prea avem ştiinţă de carte, sîntem mai rău ca morţii alăturea de el şi de ceilalţi mari cărturari; de aceea, aflîndu-ne aici, sîntem la noi acasă.

Atuncea fiecare dintre cei de faţă pricepu ce socotise a spune Guido cu vorbele acelea şi toţi se ruşinară, fără a îndrăzni mai mult să-l necăjească ori să-l aţîţe; cît despre *messer* Betto, el începu din ziua aceea să treacă drept un cavaler cu minte ageră şi iute.

Povestea a zecea

Călugărul Cipolla făgăduiește unor țărani să le arate pana arhanghelului Gavril; ci aflînd în locul ei tăciuni, le spune că sînt tăciunii pe care a fost ars sfîntul Laurențiu.

Văzînd că dintre cei de față fieștecare își spusese povestea în ziua aceea, Dioneo își dădu seama că îi venise rîndul și lui să povestească. Drept care, fără să aștepte poftire anume sau poruncă, după ce-i potoli pe aceia care lăudau vorba ascuțită a lui Guido, prinse a grăi astfel:

— Fermecătoare doamne, deși e privilegiul meu să povestesc despre ce-mi place, azi n-am de gînd să părăsesc nici eu subiectul despre care voi toate ați vorbit cu atîta îndemînare, ci luîndu-v-o pe urme socot să vă arăt cu cîtă luare-aminte a izbutit să scape printr-o minciună gogonată un călugăr din cinul sfîntului Antoniu de-o păcăleală pusă la cale împotriva lui de către doi flăcăi. Iar dacă am să mă-ntind întrucîtva la vorbă, ca să desăvîrșesc povestea în toate ale sale, nădăjduiesc că lucrul ăsta n-o să vă supere prea mult, dacă, uitîndu-vă la soare, vă veți da seama că-i de-abia la jumătatea bolții și că deci vreme avem destulă.

Certaldo, după cum pesemne ați auzit și dumneavoastră, e un sătuleț în Val d'Elsa, așezat prin păr-

ţile noastre şi care, deşi-i mic, a fost pe vremuri locuit de nobili şi de oameni cu oarecare stare. Şi într-acest sat, fiindcă-şi aflase păşune grasă şi mănoasă, umbla de multă vreme, o dată la un an, ca să adune pentru ai lui pomenile cu care îi miluiau neghiobii, un frate zis Cipolla [1], din cinul sfîntului Antoniu, care era bine văzut de băştinaşi, dar nu atît din pricina cucerniciei, cît mai degrabă poate din pricina numelui său, căci locurile acelea făceau un soi de cepe vestite în Toscana toată. Era Cipolla ăsta un om mărunt de stat, roşcat la păr, vesel la faţă şi-un hîtru fără de pereche ; ba pe deasupra, fără s-aibă ştiinţă de carte nici de fel, se pricepea să mînuiască cu atîta măiestrie vorba, că cine nu l-ar fi ştiut s-ar fi grăbit să zică nu doar că-i mare vorbitor, ci că-i de-a dreptul Cicèro ori pasămite Quintilian ; şi cu mai toţi din sat legase cumetrie, cu mulţi se avea la cataramă şi mulţi îi erau prieteni.

Or, după obiceiul lui, picînd odată în sat în luna lui cuptor, într-o duminică, la ceasul cînd toţi dreptcredincioşii de prin cătunele vecine se adunaseră în biserică s-asculte sfînta liturghie, cînd socoti că-i vremea, făcu un pas înainte şi zise :

— Domni şi doamne, după cum ştiţi cu toţii, e obiceiul dumneavoastră să daţi în fiecare an săracilor din cinul lui *messer* sfîntu Antoniu din grîul şi fîneaţa voastră care mai mult, care mai puţin, fieştecare după avutul şi după evlavia lui, ca fericitul sfînt Antoniu să vă păzească boii, măgarii, oile şi porcii ; pe lîngă asta, datina mai cere să plătiţi, şi mai cu seamă cei care se ţin de cinul nostru, obolu acela mititel care se strînge o dată pe an. Or, pentru treaba asta, mai marele meu, stareţul, m-a rîn-

[1] *Ceapă* (n. t.).

duit pe mine şi m-a trimis să strîng pomana. Drept care, cu blagoslovenia lui Dumnezeu măritul, către vecernie, cînd s-or trage clopotele, să v-adunaţi cu toţii în faţa sfîntului lăcaş, aicea, unde eu, cum îs deprins a face, am să vă ţin o predică şi apoi îţi săruta şi crucea. Ba findcă vă cunosc smeriţi şi cu credinţă tare la *messer* sfîntu Antoniu, am să vă fac hatîrul şi-am să v-arăt şi nişte sfinte şi preafrumoase moaşte pe care le-am adus chiar eu de peste mări şi ţări, drept de la Rusalim ; am să v-arăt adică o pană de-a arhanghelului Gavril, care a rămas în odăiţa Fecioarei Preacurate, cînd a venit să-i deie bunavestire în Nazaret.

Şi astfel zicînd, tăcu şi se întoarse iar la slujbă.

Pe cînd călugărul Cipolla rostea acestea, se aflau printre alţii în biserică doi tineri tare şmecheri, pe care îi chema Giovanni dela Bragoniera pe unul, iar pe celălalt Biagio Pizzini. Şi ăştia, după ce dintîi făcură mare haz de moaştele călugărului, deşi se aveau bine cu el şi se ţineau tovarăşi de chefuri şi petreceri, se socotiră între ei să-i tragă o păcăleală pe socoteala penei. Şi aflînd ei că de amiază călugărul Cipolla avea de gînd să ospăteze în sat, c-un prieten de-al lui, cît ce-l văzură că se aşază la masă, coborîră iute pe cale şi o luară drept către hanul unde trăsese cuviosul, cu gînd ca-n timp ce Biagio avea să-l ţină de poveşti pe slujitorul fratelui, Giovanni, celălalt flăcău, să-i scotocească prin desagi ca să găsească pana, oricum s-ar fi aflat să fie, şi să i-o ia, ca mai la urmă să vadă cum avea să se descurce cuviosul de faţă cu norodul.

Acu, avea Cipolla al nostru un slujitor, căruia unii îi ziceau Guccio Balena, alţii Guccio Imbratta, iar alţii Guccio Porco ; şi slujitorul ăsta era aşa

podoabă de om, că Lippo Topo[1] în viaţa lui n-a zugrăvit vreunul să-i semene întrucîtva. Călugărul Cipolla obişnuia adeseori să-şi bată joc de sluga lui cînd se afla cu prieteni şi le spunea: „Să ştiţi că slujitorul ăsta al meu ascunde într-însul nouă păcate aşa de mari, că unul singur dintre ele, dac-ar fi fost să fie în Solomon, Seneca sau în Aristotel, ar fi fost chiar de ajuns ca să le pîngărească toată virtutea sufletească, toată înţelepciunea şi toată faima lor. Aşa că socotiţi şi dumneavoastră acum ce om poate să fie dacă nici un dram de înţelepciune sau faimă de om vrednic nu are în el, ci numai cele nouă păcate." Şi uneori, cînd prietenii îl întrebau care anume erau păcatele lui Guccio, cum dumnealui le aşezase în stihuri bine ticluite, zicea: „Iaca vă spun: e mincinos, e puturos şi pe deasupra şi lenos; e lăsător, e cîrtitor şi e şi neascultător; uituc, năuc şi hăbăuc. Unde mai puneţi că mai are şi alte cîteva metehne, dar despre alea e mai bine să nici nu pomenim. Şi ceea ce-i mai nostim la el e că pe unde trece se şi gîndeşte să se însoare şi să se aşeze la casa lui; şi, fiindcă are o mîndreţe de barbă de trei coţi, neagră şi unsuroasă, socoate că-i aşa de chipeş, că nu-i femeie să dea ochii cu el şi să nu pice îndrăgostită foc; că, dacă ar fi să-l laşi să-şi facă mendrele în voie, şi-ar pierde brăcinarul fugind după muieri. Da' ce-i a lui, i-a lui: îmi e de mare ajutor, că nu e om să vrea să-mi spună o vorbuliţă mai în taină, fără ca

[1] Pare să fi fost un pictor. Nu se ştie altceva despre dînsul decît că în testamentul său a lăsat moştenire cîteva mii de scuzi pe care nu-i avea; fiind întrebat în ce fel urma să i se împlinească dorinţa, a răspuns: „Aici e aici!" de unde a rămas şi vorba. (Pietro Fanfani, *Il Decameron di messer Giovanni Boccacci*, Firenze, Le Monnier, 1897, v. II, p. 109, n. 2) (n. r.).

el să nu poftească să tragă cu urechea; şi, dacă oarecine mă-ntreabă de ceva, i-e aşa de frică dumnealui că n-am să ştiu răspunde, că una-două mi se vîră şi zice el în locul meu, ori da, ori ba, precum socoate că e cu cale să răspundă."

Aşadar, cînd plecase de la han, călugărul Cipolla îi poruncise tocmai lui Guccio ăsta s-aibă grijă, nu care cumva cineva să-i umble printre lucruşoare şi mai cu seamă prin desagi, că cele sfinte erau acolo. Dar Guccio, căruia îi plăcea să stea în bucătărie mai mult decît îi place privighetorii în ram, şi mai cu seamă cînd simţea că-i şi vreo slujnică pe acolo, cum se întîmplase să zărească în cuhnie la hangiu o fetişcană îndesată şi groasă, scurtă şi cam slută la trup, cu o pereche de ţîţe de-ai fi zis că-s două corfe de gunoi şi c-un obraz cum numai pe la baronci mai vezi, toată asudată, unsă şi afumată ca un horn, lăsînd în plata Domnului odaia şi desagii călugărului, nu altminteri decum se azvîrle un hultan pe-un hoit, se scoborî în bucătărie. Şi, fără a ţine seamă că era în luna lui cuptor, se aşeză la gura vetrei şi începu să lege vorbă cu slujnica, Nuta-i zicea, şi se apucă să-i spuie că el e de neam mare după zapise şi hrisoave, că are bani cu ridicata, fără să-i puie-n socoteală pe ăia ce-i avea de împărţit la alţii şi care erau şi ei destui, şi că ştia să facă, să dreagă şi să zică ce n-a văzut pămîntul. Şi, fără a lua în seamă că are o glugă aşa slinoasă c-ai fi putut să dregi cu ea ciorba din căldarea d'Altopascio[1], că poartă o scurtă ruptă şi toată peticită, care împrejurul gîtului şi la subsuori era tivită cu jeg de două degete şi avea pe ea atîtea pete şi atîta de bălţate, cum n-au avut nicicînd brocaturile tătăreşti ori cele indiene,

[1] E proverbiala şi imensa căldare de la mănăstirea Altopascio în care se gătea ciorba ce era distribuită săracilor de două ori pe săptămînă (n t.).

şi aşijderi, zic, făr' să se uite că încălţările i-s rupte şi că ciorapii i-s ferfeniţă, îi spuse, ca şi cînd ar fi fost rege în Castiglione [1], că el voia s-o îmbrace din cap pînă-n picioare, s-o scoată de la slugărit şi, aşa săracă cum era, să-i dea nădejdi de mai bine şi s-o căpătuiască ; ba şi alte multe îi mai spuse, dar, deşi vorba îi era muiată în lapte şi în miere, cuvintele-i zburau în vînt şi, ca de obicei, nu dobîndi nimic cu ele.

Flăcăii îl aflară dar pe Guccio Porco atîrnat de fusta Nutei. Drept aceea, voioşi nevoie mare că dinspre partea lui nu mai era de lipsă să-şi dea vreo osteneală, fără de nici o împotrivire, aflînd-o descuiată, intrară în odaia călugărului şi primul lucru peste care dădură fură tocmai desagii cu pricina. De aceea, dezlegîndu-i, într-o boccea de borangic dădură peste o cutiuţă şi într-însa aflară o pană din coada unui papagal, drept care îşi dădură cu socoteala că aceea trebuia să fie pana pe care fratele Cipolla făgăduise să le-o arate cucernicilor certaldezi. Şi fără îndoială ar fi putut să facă un lucru ca acesta şi minciuna i-ar fi fost lesne crezută, căci pe vremea aceea nu pătrunseseră în Toscana, venind de la Egipet, decît o mică parte din moliciunile Răsăritului, care apoi, cu vremea, s-au răspîndit cu prisosinţă, spre paguba întregii Italii ; şi chiar dacă-n Toscana se mai ştia pe alocurea cîte ceva despre ele, acolo, în sătuleţul cela, nimeni n-avea habar de-aşa ceva ; ba dimpotrivă, cum ţăranii păstrau încă în cuget neştiinţa dintru început moştenită din moşi-strămoşi, nu numai că de cînd erau nu apucaseră să vază un papagal, dar nici măcar nu-i auziseră de nume.

[1] Castiglione e un sătuleţ, dar autorul vorbeşte despre el în mod intenţionat ca despre un regat, spre a mări efectul lăudăroşeniilor lui Guccio (n. t.).

Flăcăii noştri dar, buni bucuroşi de pană, o luară şi, zărind într-un ungher al odăiţei nişte tăciuni, ca să nu lase cutia goală, o umplură şi, după ce-o încuiară şi rînduiră lucrurile aşa precum le aflaseră, fără a fi fost văzuţi de nimeni, o şterseră cu pana şi apoi se puseră s-aştepte să vadă ce-o să spună călugărul Cipolla cînd o să dea în cutiuţă peste tăciuni în loc de pană.

Norodul cel sărac cu duhul care se afla în biserică, după ce luă aminte c-avea să vadă după toacă pana arhanghelului Gavril, la sfîrşitul liturghiei se împrăştie care încotro ; şi, vestea umblînd din om în om şi din cumătră în cumătră, după ce fiecare mîncă de amiaz, atîta amar de lume se adună în piaţa din faţa bisericuţei, c-abia de mai putea să încapă ; şi toţi mureau de nerăbdare să vadă o dată pana.

Călugărul mîncă cu poftă, îi trase un puişor de somn şi către cinci, sculîndu-se şi auzind că se adunase norodul cîtă frunză şi iarbă ca să vadă pana, trimise vorbă slugii sale să vie la biserică în deal cu clopoţeii şi cu desagii dumnealui. Iar Guccio, după ce se smulse cu mare greutate din cuhnie şi de lîngă Nuta, se duse la stăpîn cu lucrurile poruncite. Şi dacă ajunse, gîfîind, căci apa multă ce-o băuse îi cam umflase pîntecele, la porunca fratelui Cipolla se aşeză în pragul bisericii şi începu să sune de zor din clopoţei. Iar după ce norodul se adună cu mic cu mare, călugărul Cipolla, fără să-şi deie seama că cineva îi umblase în lucruri, se apucă să predice şi spuse vrute şi nevrute ca să-şi aducă apa la moară ; iar cînd veni vremea s-arate pana arhanghelului, rosti dintîi cu multă evlavie un „confiteor", pe urmă puse să-i aprindă două lumînări de seu şi dînd deoparte borangicul cu multă gingăşie, după ce-şi trase dintîi gluga, scoase cutia la lumină şi,

murmurînd vreo două vorbe întru slăvirea cea de veci a moaştelor şi a arhanghelului, deschise cutiuţa. Văzînd-o plină de tăciuni, nu-l bănui de fel pe Guccio, căci îl ştia ce-i poate capul şi nici nu-l sudui că n-avusese grijă de lucrurile sale ; ci prinse să se ocărască în gînd pe sine însuşi că tocma-n paza lui se aflase să-şi lase lucruşoarele, cînd doar ştia prea bine că-i lăsător, neascultător, uituc şi hăbăuc. Totuşi, făr' să roşească ori să pălească, îşi ridică obrazul şi braţele la cer şi zise cu glas tare ca să-l audă toată lumea :

— O, slavă Ţie Doamne, acum şi-n vecii vecilor !

Pe urmă, închizînd cutia, se întoarse spre norod şi prinse a cuvînta astfel :

— Domni şi doamne [1], trebuie să ştiţi că eu, în tinereţea mea, am fost trimis de stareţ departe, pe meleagurile unde răsare soarele, cu straşnică poruncă să caut pînă ce-oi da de drepturile Porcellanei [2], care drepturi, deşi, vorba aia, pot fi întărite cu peceţi fără să dai din buzunar, aduc totuşi foloase mari, da' altora, nu nouă. Aşa că, aşternîndu-mă la drum, precum ziceam, pornit-am din Veneţia şi, luînd-o pe la Borgo de Greci [3] şi de-acolo călare prin împărăţia Garbo şi prin Baldacca, am ajuns hăt pînă-n Parione, de unde ars de sete, după mai multă vreme, am nimerit şi la Sardinia. Dar ce să mai înşir

[1] Această primă parte a predicii este un amestec grotesc de prostii, de echivocuri ridicole şi de minciuni sfruntate, spuse anume pentru a lua ochii mulţimii din biserică şi pentru a pregăti atmosfera de evlavioasă incantaţie, în care călugărul trece — în partea a doua a predicii — la enumerarea burlescă a imaginarelor moaşte (n. t.).

[2] Numele unui spital din Florenţa acelor vremi ; aluzia e, ca multe altele, lipsită de orice sens (n. t.).

[3] Borgo de Greci, Garbo, Baldacca, Parione, Sardinia, Sfîntul Gheorghe sînt cartiere ale Florenţei ; călugărul abuzează şi-şi bate joc de ţărani, care nu cunoşteau Florenţa (n. t.).

degeaba țară de țară, loc de loc pe unde m-am călătorit.? Ajunge să vă spun că după ce-am trecut strîmtoarea Sfîntul Gheorghe, am nimerit în Truffia și-n Buffia, țări înțesate de norod, da' de norod de neam; de unde am ajuns apoi drept în împărăția Minciunilor și acolo am dat peste o mulțime de călugări de-ai noștri și de-ai altora, care toți, de dragul Domnului, fugeau cu scîrbă de poveri și nici că le păsa de truda celorlalți cînd pricepeau că le mai poate pica și lor ceva, și-n loc de bani nu cheltuiau decît făgăduinți de bine pe cealaltă lume și vorbe goale cu duiumul. De acolo am trecut pe urmă în țara Abruzilor, pe unde bărbații și femeile umblă în tîrlici de lemn pe munți și tocătura de cîrnați o vîră în mațe de om; și-oleacă mai departe am dat peste un norod care-și purta vinul în traistă și pîinea-n băț; iară de-acolo am nimerit în munții Bachilor, pe unde nu e rîu să nu curgă la vale. Da' ce mai tura-vura; atîta am pribegit încoace și încolo, pîn' ce-am ajuns de-a dreptul în India Pastinaca, pe unde, iaca, jur pe straiul care-l port, că am văzut zburînd pe sus tot neamu-ntraripatelor [1], lucru de necrezut dacă nu-l vezi cu ochii tăi. Mi-e martor că nu mint un negustor de vază, Maso del Saggio, așa-i zicea, pe care l-am aflat acolo și care zdrobea nuci și vindea coji cu bucățica. Ci fiindcă n-a fost chip să aflu ce căutam, cum de acolo mai departe calea mergea pe apă, întorcîndu-mă înapoi, am dat de locurile sfinte, pe unde vara pîinea rece te costă patru bani, iar aia caldă-i pe degeaba. Și acolo l-am găsit pe preacucernicul părinte Numănjuraterog, vrednic păstor de suflete și patriarh la Rusalim. Și dumnealui, de dragul hainei pe care pururi am pur-

[1] Pentru crearea echivocului, Boccaccio face uz de un joc de cuvinte, întrebuințînd pentru *întraripate* cuvîntul *pennati*, care în limba italiană mai însemnează și *cosoare* (n. t.).

tat-o, sutana sfîntului Antoniu, mi-a îngăduit să văd o groază de preasfinte moaşte pe care le şi avea acolo. Şi, Doamne, multe mai erau! Atîtea, că de-aş vrea să vi le-nşir pe toate, aş număra trei zile-n şir şi tot n-aş isprăvi. Da' totuşi, ca să nu vă las cu buzele umflate, de cîteva din ele barem şi tot am să vă povestesc. Întîi şi întîi mi-a arătat degetul Sfîntului Duh [1], nevătămat şi întreg, să juri că e aievea; pe urmă moţul îngerului ce i s-a arătat sfîntului Francisc din Assisi; o unghie a heruvimilor; o coastă de-a lui Verbum caro; o bucăţică din veşmîntul sfintei credinţe catolice; vreo două sau trei raze din steaua ce-au văzut-o magii la răsărit; o bărdăcuţă cu sudoare de-a sfîntului Mihai cînd s-a bătut cu diavolul; falca morţii sfîntului Lazăr şi altele asemeni. Şi, fiindcă eu de bunăvoie m-am apucat şi i-am trecut în grai de rînd cîteva foi din Monte Morello şi-o bună parte din Caprezio [2], cărţi după care el umbla de multă vreme, bătrînul m-a făcut părtaş la moaşte şi mi-a dat unul din dinţii sfintei cruci şi într-o ulcică o fărîmă din sunetul

[1] Moaştele enumerate sînt bineînţeles născociri ale călugărului; totuşi ele puteau fi crezute de către ţărănimea înapoiată şi superstiţioasă a acelor vremi şi absurditatea lor nu mai pare chiar atît de exagerată, dacă ne gîndim că în evul mediu în cele mai mari biserici din Europa erau venerate moaşte ca „laptele Fecioarei, lacrima vărsată de Isus pe trupul sfîntului Lazăr, o bucăţică de carne prăjită din trupul sfîntului Laurenţiu sau chiar pene de ale arhanghelilor Gavril şi Mihail" (Arturo Graf, *Fu superstizioso Boccaccio?* în *Miti, superstizioni e leggende,* Torino, Loescher, 1893, vol. II, p. 185) (n. t.).

[2] Monte Morello este o localitate. Denumirea este întrebuinţată fără de sens şi legătură, numai pentru a face impresie asupra ascultătorilor. Caprezio pare a fi o născocire a lui Boccaccio, deşi după unii comentatori autorul face aluzie la titlul unei cărţi ridicole care circula în evul mediu şi căreia i se zicea Capreccio sau Caprona (n. t.).

de clopote din templul lui Solomon, pana arhanghelului Gavril de care vă spuneam, şi unul din tîrlicii lui San Gherardo din Villamagna, pe care acuma nu de mult l-am dăruit la Florenţa lui Gherardo di Bonsi, care se arată cu mare credinţă la sfîntul ăsta ; ba pe deasupra mi-a mai dat şi-o mînă de tăciuni din cei pe care a fost prăjit sfîntul Laurenţiu, mucenicul. Care lucruri, toate bine eu le-am adus cu mine, grijindu-le cu mare smerenie, şi le am pe toate. E drept că stareţul dintîi nu m-a învoit să le arăt, pînă ce nu s-a încredinţat că-s moaşte adevărate. Da' fiindcă acu, pe urma unor minuni înfăptuite de ele şi pe urma unor răvaşe ce-a primit din partea patriarhului, a dobîndit încredinţare că sînt adevărate, m-a încuviinţat să le arăt ; iar eu, ce nu cutez să le dau altora în grijă, le port mereu asupra mea. Şi pana arhanghelului Gavril, ca nu cumva să mi se strice, o ţin într-o cutie, iar tăciunii pe care a fost ars sfîntul Laurenţiu într-alta ; şi aste două cutiuţe seamănă aşa de tare, încît de multe ori mi s-a-ntîmplat s-o iau pe una în locul celeilalte ; şi-aşa am păţit şi astăzi. Crezînd că iau cutia cu pana, am luat în schimb pe aceea cu cărbunii. Dar, după socotinţa mea, eu cred că asta nu-i greşeală, ci e de bună seamă voinţa Tatălui ceresc, care mi-a pus cu dinadins cutia cu tăciuni în mînă, căci tocmai adineauri mi-am amintit că de azi în două zile e sfîntul Laurenţiu. De aceea, vrînd cerescul Tată ca eu — cu aceşti tăciuni care l-au ars pe sfînt — s-aprind şi mai vîrtos în sufletele voastre credinţa către Dînsul, m-a îndemnat să iau nu pana, ci tocmai aceşti tăciuni, care-au fost stinşi cu sîngele ce-a curs din trupu-acela sfînt. Drept care, fiilor, dintîi vă scoateţi glugile din cap şi apropiaţi-vă apoi cu inimă smerită ca să-i vedeţi pre ei. Şi încă mai aflaţi c-acela care-i însemnat cu unul din tăciunii

ăştia cu semnul sfintei cruci tot anul poate fi pe pace, că n-are să-l atingă focul fără ca el să simtă.

Şi zicînd astfel, după ce dintîi cîntă un imn de slavă în cinstea sfîntului Laurenţiu, deschise cutiuţa şi arătă cărbunii. Pe care, după ce mulţimea cea proastă îi privi cu gurile căscate şi cu smerenie multă, tot omul se îmbulzi în jurul fratelui Cipolla şi, dînd pomeni mai grase decît erau deprinşi a da, fieştecare se ruga să fie şi el însemnat c-o bucăţică de tăciune. Drept care cuviosul, umplîndu-şi pumnul de tăciuni, prinse a-i mînji cu nişte cruci cît toate zilele de mari pe cămeşoaiele lor albe, pe scurte şi broboadele cumetrelor, zicînd că pe cît scad tocindu-se de-atîtea cruci, pe-atîta cresc iarăşi la loc în cutiuţa lor, precum se încredinţase el, cu ochii lui, de atîtea ori. Şi într-acest chip, nu făr' de mare cîştig pentru sfinţia-sa, după ce-i însemnă pe toţi ţăranii din Certaldo cu semnul sfintei cruci, cu atare şiretlic îi păcăli el pe flăcăii care, furîndu-i pana, crezuseră că-i joacă un renghi. Iar dînşii, care se aflau de faţă, cînd auziră cum o întoarce preacuviosul din condei şi cum o ia pe departe, şi cu ce vorbe ticluite, se prăpădiră de rîs, mai-mai să-şi strîmbe fălcile. Şi după ce plecă norodul, ducîndu-se la el, cu mare haz îi povestiră tot ce făcuseră şi apoi îi înapoiară pana, de care în anul următor călugărul Cipolla se folosi cu acelaşi cîştig pentru domnia-sa cu care se slujise şi de cărbuni în ziua aceea.

Povestea aceasta le plăcu şi-i desfătă din caleafară pe toţi cei ce se aflau de faţă şi multă vreme rîseră în hohote pe seama fratelui Cipolla şi mai ales pe seama călătoriei lui şi-a moaştelor văzute şi aduse de pe acolo. Iar cînd văzu regina că istorioara se sfîrşise şi aşijderi şi domnia ei, se ridică în

picioare şi, luîndu-şi de pe cap cununa, i-o aşeză rîzînd lui Dioneo şi-i zise :

— E vremea, Dioneo, să simţi şi tu ce va să zică să cîrmuieşti peste femei ; fii rege dar şi încearcă să ne conduci astfel, încît să ne putem mîndri la urmă cu domnia ta.

Dioneo primi cununa şi-i răspunse rîzînd :

— Regi socotesc c-aţi mai văzut de multe ori — zic regi de şah — şi chiar mai buni ca mine ; dar sînt încredinţat că, dacă îmi veţi da ascultare ca unui rege adevărat, voi izbuti să vă desfăt cu lucruri făr' de care nici o petrecere nu e desăvîrşită întru totul. Dar să lăsăm deoparte asta ; am să domnesc cum am să pot.

Şi, după obicei, chemîndu-şi credincerul, îi porunci cu rînduială tot ce trebuia să facă de-a lungul stăpînirii lui şi apoi grăi precum urmează :

— Vrednice doamne, de atîtea ori am povestit despre strădaniile omeneşti şi despre fel de fel de întîmplări, încît, dacă mai adineauri n-ar fi venit Licisca — din ale cărei vorbe am izbutit să-mi aflu subiect poveştilor de mîine — mi-e teamă că m-aş fi căznit cam multişor căutînd cam despre ce-am putea vorbi. Ea, după cum aţi auzit, spunea că nu cunoaşte vecină măritată care să fi purces fecioară la măritiş şi că aşijderi ştie prea bine ce mai şotii şi ce mai păcăleli le trag nevestele bărbaţilor. Acu, de măritiş şi feciorie nu mă leg, că-s lucruri prea copilăreşti ; dar despre celelalte socot c-ar fi plăcut să stăm de vorbă. De aceea (de vreme ce Licisca ne-a dat acest prilej) doresc ca mîine să vorbim despre păcălelile pe care nevestele, ori că erau îndrăgostite ori ca să scape de bucluc, le-au tras bărbaţilor, cu ştiinţa ori fără ştiinţa lor.

Cum însă unora din doamne li se păru că nu se cade şi nici nu le-ar sta bine să povestească atare

lucruri, îl rugară pe Dioneo să-şi schimbe hotărîrea. Dar dînsul le răspunse :

— Doamnele mele, îmi dau seama la fel de bine ca şi voi de ceea ce vă cer, dar ce-aţi dori să-mi dovediţi nu-i chip să mă împiedice de la această hotărîre ; căci, dacă stau să mă gîndesc, trăim atare vremuri, că orice lucru-i slobod să fie povestit, dacă atît bărbaţii, cît şi femeile au grijă să nu se poarte necinstit. Oare nu ştiţi că de pe urma molimei care bîntue judecătorii au părăsit lăcaşurile de judeţ ? Că legile divine şi omeneşti au amuţit ? Că fiecărui om îi este îngăduit să facă orice, numai să scape cu viaţă ? De aceea, dacă povestind vă mai călcaţi oleacă pe cinstea dumneavoastră, şi nu pentru a greşi cu fapta, ci doar pentru a petrece cu vorba, nu văd, zău, cu ce temei ar îndrăzni să vă învinovăţească lumea. Şi-apoi tovărăşia noastră din prima zi şi pînă acuma s-a dovedit pe cît se poate de înţeleaptă şi cinstită, iar cele povestite aicea n-au întinat-o cu nimic şi nici de-acu înainte, cu ajutorul Domnului, n-au s-o întineze. Cum adică ? Nu ştie oare toată lumea că vă păziţi cu dinţii cinstea ? Cinstea pe care nici măcar frica de moarte n-ar fi în stare să v-o ştirbească, necum nişte poveşti de şagă. Şi, ca să vă spun drept, cine-ar afla că vă codiţi la atare fleacuri ar bănui că vă simţiţi cu musca pe căciulă şi că de aceea nu vă place să povestiţi de ele. Unde mai puneţi că mi-aţi face şi mie o mare cinste, dacă — după ce-am fost ascultător şi m-am învrednicit să fiu ales drept rege — mi-aţi da legea pe mînă şi nu v-aţi mai împotrivi poruncilor date de mine. Lăsaţi deci teama la o parte, căci nu e vrednică de voi şi hai gîndiţi-vă mai bine ce snoave mai frumoase aţi şti să povestiţi.

Cînd doamnele auziră acestea, răspunseră că-s gata să-i facă voia întru totul, drept care Dioneo,

nemaiavînd ce zice, încuviinţă pe toată lumea să-şi treacă vremea după plac pînă la ceasul cinei. Or, soarele fiind încă sus, căci nu se întinsese nimeni la vorbă în ziua aceea, Elisa, văzînd că Dioneo cu ceilalţi tineri dimpreună se apucaseră de table, îşi chemă deoparte tovarăşele şi le spuse :

— De cînd sîntem aici mă tot gîndesc cu drag c-am să vă duc o dată aicea aproape, într-o vale, căreia îi zice Vîlceaua Doamnelor şi pe unde nu cred c-aţi mai fost ; dar n-am găsit nicicînd prilej, căci niciodată n-am ajuns să isprăvim cu povestitul aşa de repede ca azi. De aceea, dacă vreţi să mergeţi, nu mă-ndoiesc c-o dată ajunse veţi fi nespus de mulţumite de ceea ce-aţi făcut.

Doamnele se învoiră iute şi luînd cu ele o slujnică, fără să spuie tinerilor că au de gînd să plece, se aşternură drumului ; şi, după ce umblară ca la vreo poştă, nu mai mult, pe-o cărăruie îngustă ce mărginea de-o lature un rîu cu ape limpezi, pătrunseră în vîlceaua aceea, aşa dezmierdătoare şi-aşa de plină de încîntare — la vremea aceea mai ales, cînd zăpuşeala era-n toi — cum nu şi-o poate închipui o minte omenească. Căci, după cum mi-a spus pe urmă una din doamne, întinsul văii era aşa rotund, de parcă-ar fi fost tras cu arcul, deşi nu mîna omului, ci însăşi firea îl făurise ; vîlceaua măsura în jur ca la vreo jumătate leghe şi era înconjurată de şase măguri nu prea înalte, pe vîrful cărora vedeai la rînd, pe fiecare, cîte-un palat micuţ în formă de castel. Iar coasta deluşoarelor aluneca la vale la fel de lin precum scoboară în teatre treptele din vîrf şi pînă jos la cea din urmă, strîngîndu-şi mereu cercul. Coastele de miazăzi erau aşa de pline de vii, măslini, migdali, cireşi, smochini şi alte zeci de soiuri de arbori roditori, că nici o palmă de pămînt nu rămăsese nelucrată. Cît despre celelalte coaste, care erau întoarse cu faţa

către apus, erau împovărate de crînguri de stejari puieţi, de frasini şi alţi copaci, toţi înverziţi şi drepţi precum e lumînarea. Valea, în care nu puteai pătrunde pe altă cărăruie decît pe aceea străbătută de doamne, era plină la rîndul ei de brazi, de chiparoşi, de lauri şi de vreo cîţiva pini aşa de mîndru aşezaţi şi bine rînduiţi, de parcă cine ştie ce mînă de maestru i-ar fi sădit acolo ; şi printre ei, cînd soarele era în crucea amiezii, mai pătrundea ici-colo cîte-un mănunchi de raze, ce luminau ţărîna unde se aşternuse o iarbă deasă şi măruntă, plină de flori împurpurate. Apoi, un alt prilej de nu mai mică desfătare era un pîrîiaş care curgea pe-o vale săpată între două măguri, rostogolindu-se săltat peste pietrişul albiei c-un susur dulce ca un cîntec şi de departe, cum stropea, ploaia de picuri luminoşi părea că-i argint viu ţîşnit de cine ştie unde. Pe urmă, ajungînd în cale, îşi aduna prisosul de ape într-un jgheab frumos şi, alergînd grăbit spre mijlocul cîmpiei, săpa într-însa un iaz, aşa cum sapă uneori şi oamenii în grădină, cînd vor să crească peşti. Şi era iazu-acela nu mai adînc de-un stat de om cam pînă pe la piept şi înăuntru apele-i erau aşa curate şi-aşa de limpezi, de vedeai la fund pietrişul mărunţit, pe care, de-ar fi fost să n-aibă cineva de lucru, ar fi putut să-l numere piatră de piatră, tot. Şi, dacă te uitai în lac, nu-i străvedeai doar fundul, ci aşijderi şi-o mulţime de peşti care umblau încoace şi încolo, mai mare dragul şi mirarea să te tot uiţi la ei. În jurul lui, vîlceaua îl ocolea de pretutindeni şi malurile ei erau cu atîta mai frumoase, cu cît mai mult se împărtăşeau din umezeala lui. Iar apa care îi prisosea se aduna într-un alt jgheab şi, prefirîndu-se la vale, spre şes, lăsa în urmă dumbrava minunată.

Sosind dar tinerele doamne în colţişorul acela, după ce pretutindeni îşi preumblară ochii şi foarte lăudară locul, de îndată ce zăriră iazul ferit de ochi iscodi-

tori, cum era tare cald afară, se hotărîră să se scalde. De aceea, poruncindu-i slujnicei să şadă pe drumul ce ducea spre lac, ca să pîndească de se arată vreun om şi să le dea de ştire, se dezbrăcară cîteşi şapte şi se afundară în apa, ce nu altminteri ascundea trupul lor alb ca neaua decum ascunde străvezimea cristalului un trandafir împurpurat ca sîngele. Şi, fiindcă apa lacului nu-şi tulburase limpezimea cînd doamnele intrară într-însa, ele porniră a fugări încoace şi încolo peştii, care nu prea aveau cum să se ascundă, vrînd să-i prindă cu mîna. După ce zburdară într-acest chip o vreme şi prinseră şi cîţiva peşti, ieşind din iaz se îmbrăcară şi neaflînd alte cuvinte să laude locul şi mai mult decît îl lăudaseră, văzînd că-i vremea să se întoarcă, porniră înapoi spre casă cu pas domol, vorbind mereu de frumuseţile vîlcelei. Şi, fiindcă ajunseră înapoi destul de timpuriu, îi găsiră pe cei trei tineri tot la table, aşa cum îi lăsaseră. Pampinea le spuse rîzînd :

— Să ştiţi că azi v-am tras pe sfoară !

— Şi cum aşa ? întrebă Dioneo. Aţi trecut de-a dreptul la fapte ? Dintîi e fapta şi-apoi vorba ?

La care Pampinea zise :

— Aşa, stăpîne, aşa.

Şi-i povesti pe larg de unde anume se întorceau, cum era locul acela, cît de departe se afla şi ce făcuseră acolo. Regele, auzind cît de frumoasă e vîlceaua şi vrînd şi el s-o vadă, ceru degrabă cina. Şi după ce mîncară cu multă poftă toţi, tinerii, luîndu-şi slujitorii şi părăsindu-le pe doamne, se duseră şi ei pe vale ; şi cercetînd-o cu amănuntul — ca unii ce-o vedeau pentru întîia oară — găsiră că nu-i alta să-i semene pe tot cuprinsul pămîntului acesta. Iar după ce se îmbăiară, se îmbrăcară iute şi se întoarseră acasă, căci începea să se însereze. Acolo, aflîndu-le pe doamne dansînd la cîntecul Fiammettei, se prinseră şi ei în horă şi, după ce sfîrşiră dansul, se apu-

cară să vorbească despre Vîlceaua Doamnelor şi nu mai conteniră pînă tîrziu cu laudele. Drept care regele, văzînd că-i fermecase valea aceea, puse să-i cheme slujitorul şi porunci ca a doua zi să rînduiască masa acolo şi să mai aducă şi vreun pat, ca cei care ar fi vrut să poată să se odihnească sau chiar să doarmă după masă. Apoi, cerînd să fie aduse sfeşnice, vin şi dulciuri, după ce mai gustară oleacă dădu poruncă tuturor să se gătească pentru dans. Şi, fiindcă Pamfilo, ascultîndu-l, prinsese a încinge jocul, regele se întoarse către Elisa şi-i spuse plin de curtenie :

— Frumoaso, tu mi-ai făcut azi cinstea coroanei şi la rîndul meu am să-ţi fac cinstea unui cîntec ; de aceea cîntă unul, care ţi-o fi mai drag.

Elisa îi răspunse zîmbind că îl ascultă cu dragă inimă şi începu cu dulce glas aşa precum urmează :

Iubire, de-o fi să-ţi mai scap din gheare,
Nu-mi vine-a crede c-altădată
Uşor am să cad prinsă-n laţ sau fiare.

Copilă, pătruns-am în jocul tău crunt,
Crezîndu-l liman de veşnică pace,
Şi armele toate le-am pus la pămînt,
Cum cel cu deplină încredere face.
Dar tu, despot rău, pizmaş pe noroace,
Pe mine-ai sărit de îndată,
Cu braţe de fier m-ai strîns în prinsoare.

Pe urmă în lanţuri pe veci cetluită,
Plînsă de lacrimi, de chin şi durere,
Celui prin care mi-e moartea sortită
Prinsă m-ai dat şi mă are-n putere ;
E atîta de aspră-a stăpînului vrere,
Că plînsul şi jalea mea toată
Nicicînd n-au aflat la el îndurare.

Rugările mele vîntul le duce,
Nimica n-aude, nimica n-ascultă,
Chinu-mi sporeşte, viaţa mi-e cruce
Şi moartea încă tot mă-nspăimîntă.
Te-ndură, stăpînă, de mine cea frîntă,
Puterea în locu-mi ţi-arată,
Dă-mi-l legat în a ta-ncătuşare.

De nu, fii bună măcar şi dezleagă
Strînsoarea nădejdii ce roabă mă ţine.
Te-ndură, stăpînă temută şi dragă!
De ruga mi-o asculţi, credinţă e-n mine
Bujori fericirea-n obraji să-mi anine
Şi-atuncea, de chinuri scăpată,
Mi-oi prinde în plete roşie floare.

Elisa îşi isprăvi cîntarea cu un suspin amar, dar — deşi cu toţii se mirară de cuvintele ei — nimeni din cei de faţă nu pricepu ce pricină îi smulge atîta tînguire. Ci regele, care era cu chef în seara aceea, puse să-l cheme pe Tindaro şi-i porunci să-şi sune cimpoiul, la al cărui sunet, după porunca lui, jucară multă vreme. Şi abia într-un tîrziu, văzînd că noaptea-i pe trecute, îi îndemnă pe toţi să meargă la culcare.

Ziua a şaptea

Sfîrşeşte cea de a şasea zi a Decameronului şi începe cea de a şaptea, în care, sub sceptrul lui Dioneo, se vorbeşte despre păcălelile pe care nevestele, ori că erau îndrăgostite, ori ca să scape de bucluc, le-au tras bărbaţilor, cu ştiinţa sau fără ştiinţa acestora.

Toate stelele pieriseră spre răsărit, afară de una singură, căreia îi zicem luceafărul de dimineaţă şi care încă strălucea în zarea luminoasă, cînd slujitorul regelui, sculîndu-se, porni cu încărcătura de merinde şi cu toate cele trebuincioase către Vîlceaua Doamnelor, ca să gătească acolo totul după porunca şi dorinţa stăpînului. Apoi, nu după multă vreme, regele se sculă şi el, trezit de zarva slugilor şi-a dobitoacelor, şi puse să-i scoale şi pe ceilalţi tineri cu doamnele împreună. Soarele nu apucase încă să strălucească bine, cînd ei se şi aşternură la drum ; şi parcă niciodată nu auziseră cîntînd privighetorile şi toate celelalte păsări cu atîta voioşie ca în dimineaţa aceea ; însoţiţi deci de cîntecul lor, ajunseră pînă la Vîlceaua Doamnelor, unde fură întîmpinaţi de alte mii de păsărele, de parcă toată valea se bucura de oaspeţi. Pe urmă, înconjurînd-o şi cercetînd-o iarăşi toată, li se păru şi mai frumoasă decît fusese în ajun, căci ceasul îi sporea şi farmecul şi frumuseţea. Iar după ce-şi potoliră foamea cu dulciuri şi cu vin de soi, începură să cînte de parcă-ar fi dorit să nu fie întrecuţi de păsări ; valea

răsuna şi-i îngîna cu acelaşi viers în care păsările toate se amestecau cu dulce glas, de teamă ca nu cumva să fie ele cele învinse. Şi către ora prînzului, după ce aşternură mesele în preajma iazului, sub lauri înfrunziţi şi alte soiuri de copaci de toată frumuseţea, la porunca regelui, se aşezară să mănînce; şi în vreme ce mîncau vedeau în apă peştii înotînd în pîlcuri dese, privelişte ce-i îndemna nu numai să se uite, dar uneori îi şi îmbia la gînduri şi la vorbă. Iar cînd sfîrşiră prînzul şi fură ridicate bucatele şi mesele, se apucară iar să cînte, şi mai voioşi ca înainte. Apoi, cum pe cuprinsul îngust al văii ici şi colo fuseseră aşezate paturi de care sluga cea isteaţă se îngrijise să fie împrejmuite cu perdele şi acoperite cu poloage din ţesături subţiri de aţă, cu învoirea regelui, cei dornici de odihnă putură să se culce în voie, iar ceilalţi să petreacă după obiceiul rînduit. Pe urmă însă, după ce se sculară cu toţii, cum era vremea să se apuce din nou de povestit, punînd să se aştearnă covoare peste iarbă, nu prea departe de ungherul unde mîncaseră de amiaz, după dorinţa regelui se aşezară lîngă lac, iar el îi porunci Emiliei să înceapă a povesti. Drept care ea, voioasă, prinse a grăi zîmbind :

Povestea întîia

Gianni Lotteringhi aude peste noapte că-i bate cineva la uşă şi-o scoală pe nevastă-sa; femeia îi dă a crede că-i vorba de-o stafie; se apucă amîndoi să spună o rugăciune, ca să-i descînte arătării, şi bocănitul conteneşte.

— De ţi-ar fi fost pe plac, stăpîne, eu tare aş fi dorit să înceapă a vorbi altcineva, nu tocmai eu, despre un subiect aşa frumos ca cel sortit zilei de azi dar, de vrei cu dinadins ca prin povestea mea să dau o pildă celorlalţi, mă supun cu dragă inimă. Mă voi căzni dar, prea iubite doamne, să vă povestesc o istorioară care să vă fie de folos în viitor; căci, dacă sînteţi şi dumneavoastră la fel de fricoase ca mine, mai ales cînd este vorba de stafii, de care noi, cu toatele, ne temem deopotrivă — deşi, mi-e martor Dumnezeu, habar n-am ce pot fi şi încă n-am găsit pe cineva să ştie — atunci, luînd bine seama la istorioara mea, veţi putea învăţa dintr-însa o rugăciune sfîntă şi foarte de folos, cu ajutorul căreia să alungaţi stafiile, de-o fi să vi se arate.

Trăia pe vremuri la Florenţa, în mahalaua San Brancazio, un meşter iscusit în dărăcitul lînii, pe nume Gianni Lotteringhi, om norocos în meseria lui, dar cam lipsit de înţelepciune cînd era vorba de alte treburi, fapt pentru care — cum se întîmpla să fie numit deseori căpetenie a Laudesilor de la

Santa Maria Novella, pe care avea îndatorinţa de a-i supraveghea la adunările lor, şi cum primea destul de des şi alte slujbe mărunţele de acelaşi soi — îşi închipuia, fiind cam sărac cu duhul, că-i cine ştie cine ; dar toate acestea i se întîmplau deoarece, ca om avut, poftea adesea pe călugări la cîte o masă bună. Iar dumnealor, cum se alegeau destul de des care c-o pereche de ciorapi, care c-o glugă ori c-o sutană, îl învăţau tot soiul de rugăciuni folositoare, îi dădeau *Tatăl Nostru* tălmăcit din latineşte în grai de rînd, *Cîntarea sfîntului Alexe, Jelania sfîntului Bernardo, Imnul de slavă al Matildei* şi alte fleacuri ca acestea, la care el ţinea grozav şi le păstra cu mare grijă pentru mîntuirea sufletului său.

Acu, avea meşterul nostru o frumuseţe de nevastă, isteaţă foc şi înţeleaptă, pe nume *monna* Tessa, copila unui oarecare Mannuccio de la Cuculia. Femeia, care ştia prea bine cîte parale face bărbatul ei, fiind îndrăgostită de Federigo di Neri Pegolotti, un tinerel frumos şi proaspăt, îndrăgostit şi el de dînsa, puse la cale c-o slujnică de-a ei ca tînărul să vie să stea de vorbă împreună la Camerata, pe-o moşie tare frumoasă de-a lui Gianni, unde şedea ea în timpul verii şi unde mai venea şi bărbatul din cînd în cînd la cină şi, după ce şedea o noapte, a doua zi de dimineaţă se întorcea la meserie şi la confraţii întru Domnul. Federigo, care aştepta ca pe tăciuni să se întîlnească cu femeia, la ziua sorocită se duse la moşie şi, fiindcă în seara aceea bărbatul nu veni, cină şi se culcă cu doamna în tihnă şi cu mare plăcere pentru amîndoi ; iar peste noapte, dînsa, în timp ce-i sta în braţe, îl învăţă nu mai puţin de şase imnuri de mărire pe care le ştia de la bărbatul ei. Dar cum nici ea, nici Federigo nu înţelegeau ca noaptea aceea, care fusese cea dintîi, să fie şi cea de pe urmă — pentru ca slujnica să

n-aibă a merge de fiecare dată să-l înştiinţeze cînd să vie — căzură la învoială să facă după cum urmează : în fiecare zi cînd Federigo s-ar fi dus sau s-ar fi întors de pe-o moşie a lui, ce se afla puţin mai sus de-a doamnei, să ia aminte la o vie care era în preajma casei unde locuia femeia şi-n care pe un par de viţă ar fi văzut înfiptă o ţeastă de măgar ; dacă ţeasta ar fi stat cu botul spre Florenţa, atunci în noaptea aceea să vie negreşit la dînsa şi, dacă s-ar fi întîmplat să afle uşa închisă, să bată de trei ori încet şi dînsa i-ar fi descuiat ; iar de-ar fi fost să vadă că ţeasta stă cu botul spre Fiesole, să nu mai vie, fiind semn că-i Gianni acasă.

Acu, urmînd această cale, cei doi se întîlniră şi nu numai o dată. Dar într-un rînd, cînd Federigo trebuia să vie să cineze cu *monna* Tessa dimpreună, drept care dînsa pregătise din vreme doi claponi de soi, se întîmplă ca Gianni, care în seara aceea n-ar fi trebuit să vie, să pice pe înnoptate ; femeia, tare cătrănită, mîncă cu el nişte carne sărată, pusă anume să fiarbă la o parte, şi-i porunci slujnicei să ia claponii şi să-i puie într-un şervet curat, să ia şi ouă proaspete şi un clondiraş de vin din cela bun şi să le ducă pe toate în grădină — unde puteai ajunge fără să treci prin casă şi unde dînsa uneori cina cu Federigo — spunîndu-i să le aşeze jos, lîngă tulpina unui piersic ce se afla acolo, de-o latură a livezii. Dar, de înciudată ce era, nu-şi aminti să-i spună fetei să steie spre a-l aştepta pe Federigo şi a-i spune că Gianni era acasă, aşa că el să-şi ia merindea.

După ce cinară, *monna* Tessa cu Gianni se culcară şi slujnica de asemeni. Nu după multă vreme însă, ibovnicul venind, bătu încet la uşa care era aşa de aproape de odaie, încît Gianni auzi numaidecît bătaia şi *monna* Tessa de asemeni ; dar, ca

să nu-i dea omului vreo pricină de bănuială, femeia se făcu că doarme. Federigo, după ce aşteptă niţel, bătu a doua oară ; Gianni, mirat, îşi zgîlţîi uşor nevasta şi-i zise :

— Tesso, auzi ? Pare că bate cineva la uşă.

Dar femeia, care auzise ciocănitul mai bine decît dînsul, se prefăcu a se trezi din somn şi zise :

— Ce-i ? Ce spui ?

— Spun, răspunse Gianni, că parcă bate cineva la uşă.

Femeia zise atunci :

— Ai auzit că bate ? Vai, Gianni dragă, nu ştii ce-i ? E o stafie ; o stafie de care-n nopţile astea mi-a fost aşa de teamă, încît de îndată ce-o auzeam îmi şi vîram capul sub perini şi pînă dimineaţa nu-l mai scoteam de-acolo.

La care Gianni îi răspunse :

— Dacă-i aşa, n-ai teamă, că eu chiar mai-nainte, cînd ne-am culcat, am spus *Te lucis* şi *Intemerata* şi alte sfinte rugăciuni ; ba am blagoslovit şi patul din colţ în colţ în numele Tatălui, al Fiului şi-al Sfîntului Duh. N-avem de ce ne teme deci ; că orişice putere ar fi să aibă arătarea, tot nu ne poate vătăma.

Femeia însă, de teamă ca nu cumva ibovnicul s-o bănuiască de ceva, se hotărî fără de alta să-l facă a pricepe că Gianni era acasă. Şi-i zise bărbăţelului :

— Tu n-ai decît să-ndrugi la rugăciuni cît vrei ; dar eu din partea mea nu m-oi simţi la adăpost şi mîntuită de stafie decît după ce-am să-i descînt cu tine dimpreună, acum că eşti şi tu acasă.

Gianni întrebă :

— Cum să-i descînţi ?

— Las' că-ai să vezi, răspunse dînsa ; mai deunăzi cînd m-am dus la Fiesole la spovedanie şi la iertare de păcate, o sihastră de pe-acolo — una din

alea care sînt femei cum nu se poate mai sfinte-n lumea asta — văzîndu-mă așa fricoasă, m-a învățat să spun o sfîntă rugăciune de foarte mult folos la asemenea împrejurări ; și mi-a mai spus c-o încercase chiar ea în mai multe rînduri, pînă ce nu se despărțise de lume, și că-ntotdeauna i-a fost de mare ajutor. Da' Dumnezeu mă știe că n-aș fi cutezat nicicînd s-o-ncerc de una singură ; acu însă, că ești aici, hai și i-om descînta împreună.

Bărbatul se învoi bun bucuros ; drept care, sculîndu-se amîndoi, se duseră tiptil-tiptil pînă la ușa unde ibovnicul aștepta cuprins de bănuieli. Și, o dată ajunși acolo, femeia zise către Gianni :

— Tu, cînd ți-oi spune eu, să scuipi.

Și Gianni zise :

— Bine.

Atunci nevasta începu descîntecul și zise :

— Stafie, stafie, ce umbli noaptea unde apuci, cu coada-n sus cum ai venit, așa să mi te duci : te du-n grădină, caută-n poale piersicul cela mare și-ai să-l găsești uns cu unsoare și găinați o sută de la găina mea ; bea din clondir, te du apoi, și nu mi te lega de noi.

Și astfel zicînd, făcu :

— Acuma scuipă, Gianni !

Și Gianni numaidecît scuipă.

Federigo, care auzea de după ușă tot ce vorbeau ei înăuntru și care acum se liniștise, căci nu-și mai bănuia iubita, deși era posomorît, avea un chef de rîs, că de abia se stăpînea să nu pufnească în hohote ; iar cînd bărbatul fu să scuipe, șopti :

— Scuipa-ți-ai dinții !

După ce-i descîntă stafiei de trei ori în același chip, femeia se întoarse cu Gianni al ei în pat. Iar Federigo, bietul, care, crezînd c-o să mănînce cu dînsa, nu cinase, înțelegîndu-i bine vorba, se duse

în grădină şi, aflînd la poala piersicului cei doi claponi, vinul şi ouăle, le luă şi se întoarse acasă unde mîncă în tihnă. Pe urmă, întîlnindu-se şi în alte rînduri cu femeia, făcură amîndoi mare haz de ce descîntec născocise ea.

Acu, e adevărat că după spusa unora femeia totuşi ar fi întors ţeasta măgarului cu botul spre Fiesole ; dar zice-se că un plugar care trecea prin vie lovise ţeasta cu o bîtă şi ea, învîrtindu-se pe par, rămăsese întoarsă spre Florenţa ; drept care Federigo, crezînd că-i aşteptat, veni, şi atunci femeia îi potrivi descîntecul precum urmează :

— Stafie, stafie, te du cu Dumnezeu, că ţeasta n-am întors-o eu, ci altu,-bată-l Dumnezeu, şi mi-s aici cu Gianni-al meu.

Iar tînărul plecînd, se zice că în seara aceea ar fi rămas fără adăpost, ba pe deasupra şi flămînd. Dar o vecină a mea, o femeie foarte bătrînă, mi-a spus că, după cîte a auzit pe vremea cînd era copilă, femeia s-ar fi folosit de amîndouă descîntecele ; dar că de acesta de la urmă nu ca să-l păcălească pe Gianni Lotteringhi, ci pe un oarecare Gianni di Nello după nume, care şedea pe lîngă Porta San Pietro şi era şi el, ca şi bărbatul doamnei, un mare nătărău. Aşa că, dragi prietene, alegeţi după placul vostru care descîntec vreţi sau poate chiar pe amîndouă. Căci, după cum aţi auzit, sînt încercate şi unul şi celălalt şi ascund puteri nebănuite întru asemenea împrejurări : de aceea învăţaţi-le şi poate, cine ştie, or să vă prindă bine.

Povestea a doua

Peronella, prinzînd de veste că omul ei se întoarce acasă, îşi ascunde ibovnicul într-un butoi; aflînd de la bărbat că tocmai îl vînduse, îi spune că înaintea lui şi ea îl vînduse unuia, care intrase în el să vază dacă e bun. Ibovnicul iese din el, îl pune pe bărbat să cureţe butoiul şi apoi şi-l duce acasă.

Povestea Emiliei fu ascultată cu hohote de rîs şi rugăciunea fu socotită drept sfîntă şi folositoare; apoi, după ce povestea se sfîrşi, regele îi porunci lui Filostrato să spună mai departe, şi dînsul începu:

— Preaiubitoare doamne, atîtea păcăleli vă trag vouă bărbaţii şi mai cu seamă soţii, încît atunci cînd se întîmplă ca vreuna dintre voi să-şi păcălească şi ea omul, nu numai c-ar trebui să fiţi prea bucuroase de-o asemenea întîmplare, ca şi de faptul că o ştiţi sau că v-o spune cineva, dar ar trebui s-o trîmbiţaţi voi înşivă peste tot locul, astfel încît bărbaţii să ia aminte bine că, dacă ei ştiu să vă înşele, nici voi nu vă lăsaţi cu nimica mai prejos. Un lucru ca acesta numai foloase v-ar aduce; căci, dacă omul ştie că altul nu se lasă, n-are nici dînsul îndrăzneală să-l înşele cu una cu două. Or, dacă e aşa, cine ar putea să nu creadă că cele ce vom spune azi în legătură cu aceasta, ajungînd la urechea bărbaţilor, nu le-ar sluji drept frîu în pofta lor de a vă înşela, cînd ar vedea că voi, numai să vreţi, şi-aţi fi în stare să-i înşelaţi oricînd? De aceea am de gînd să vă

arăt acum ce-a născocit o tînără — deşi de neam destul de prost — ca să-şi înşele bărbăţelul şi ca să scape de belea.

Nu demult, la Napoli, un nevoiaş se însură c-o tînără frumoasă şi drăgălaşă, zisă pe nume Peronella, şi amîndoi, el ca zidar cu meşteşugul lui şi ea torcînd, îşi cîştigau cu anevoie viaţa şi-o înnodau şi ei de azi pe mîine, cum puteau.

Acu, se nimeri odată ca un holtei din ăştia tineri cu slăbiciune la femei — văzînd-o într-o bună zi pe Peronella noastră şi tare mult plăcînd-o — să mi se îndrăgostească de ea şi pîn' la urmă, tot stînd de capul ei, s-ajungă şi la prietenie. Şi ca să poată după plac să se întîlnească unul cu altul, căzură la învoială să facă după cum urmează : în fiecare dimineaţă, la ceasul cînd bărbatul pornea cu noaptea în cap la lucru ori ca să caute de lucru, tînărul să se ascundă pe undeva pe aproape, aşa încît să-l vază ; şi cît ce-ar fi văzut că pleacă — cum mahalaua unde sta femeia şi căreia i se zicea Avorio era de obicei pustie — să intre înăuntru în casă. Zis şi făcut ; într-acest chip se întîlniră nu o dată. Dar într-o zi de dimineaţă, plecînd omul de acasă şi tînărul, Giannello Strignario după nume, intrînd degrabă înăuntru, se întîmplă nu după mult ca, în timp ce el sta cu Peronella, bărbatul — care de obicei nu da pe acasă toată ziua — să se întoarcă aşa deodată şi aflînd uşa încuiată să înceapă a bocăni în ea şi apoi să-şi zică în sinea lui : „Doamne, mărire ţie-n veci ! Că, dacă m-ai făcut sărac, m-ai procopsit măcar cu o nevastă cum nu-i alta de bună şi cinstită. Uite, de-abia-am plecat de acasă şi ea a şi zăvorît uşa, ca nu cumva vreun străin să vie şi s-o supere."

Peronella, care îşi recunoscuse bărbatul după bocănit, grăi :

— Vai, Gianni, ce să mă fac? Iacă a venit bărbatul meu, trăsni-l-ar Dumnezeu, şi nu ştiu ce să fie asta, că niciodată nu se întoarce aşa devreme acasă; pasămite te-o fi văzut cînd ai intrat. Acu, oricum ar fi, te rog frumos fă bine şi intră în butoiul ăsta pe care îl vezi aici, că eu mă duc să-i deschid uşa şi să vedem ce-nseamnă asta.

Giannello intră degrabă în butoi şi Peronella, după ce-i descuie bărbatului, îi zise îndîrjindu-se:

— Ce naiba mai e ş-asta, că vii aşa devreme acasă? Pre cîte văd, se pare că nu prea ai chef de lucru astăzi, de mi te-ntorci acasă cu sculele în mînă. Dacă faci aşa, din ce vrei să trăim? Crezi c-aş răbda să-mi zălogeşti bruma de haine ce le mai am? Că nu fac altceva din zori şi pînă-n noapte decît să torc într-una (de mi s-a dezlipit şi carnea de pe unghii), ca să am măcar atîta ulei cît să ne-ajungă la opaiţ. Bărbate, bărbate, n-am o vecină, una barem, să nu se mire cît muncesc şi să nu-şi bată joc de mine şi de truda mea. Iar tu te-ntorci acasă bălăbănindu-ţi mîinile, cînd ar trebui să fii la lucru.

Şi zicînd astfel, se apucă să plîngă şi-o luă iar de la capăt:

— Ah, vai şi amar de mine, rău ceas m-a mai adus pe lume! C-aş fi putut să mă mărit c-un tînăr cumsecade şi n-am vrut, nu de alta, ci numai ca să-l iau pe ăsta, care nici barem nu se uită pe cine şi-a adus în casă. Că altele-şi petrec în tihnă cu cîţi ibovnici au — că una nu-i să n-aibă cel puţin doi sau trei — şi-şi fac de cap cît vor, turnîndu-le bărbaţilor minciuni de-ngheaţă apele, iar eu, săraca de mine, dacă-s cuminte şi nu vreau să mă dedau la d-astea, rabd chin şi viaţă urgisită. Zău dacă ştiu de ce nu-mi caut şi eu ca ele un ibovnic. Pricepe o dată, omule, că dacă mi-ar sta capul la rele, aş găsi,

n-ai grijă, cu cine să le fac : că sînt destui băieţi frumoşi care mă iubesc şi mă au dragă şi mi-au făgăduit bani grei sau, după placul meu, veşminte ori giuvaieruri ; da' nu mă lasă inima să fac una ca asta, că maică-mea n-a fost dintr-alea. Şi tu te-ntorci acasă cînd ar trebui să fii la lucru !

Bărbatul îi răspunse :

— Femeie, pentru Dumnezeu, nu-ţi face sînge rău degeaba ! Eu ştiu că eşti cinstită şi-n parte chiar azi dimineaţă mi-am dat seama de asta ; e adevărat că am plecat ca să mă duc la lucru, dar pare-se că nici tu nu ştii, cum n-am ştiut nici eu, că azi e sfîntul Galeone şi deci nu se lucrează ; de aceea m-am întors la ceasul ăsta acasă. Dar totuşi am avut de grijă şi am găsit mijloc s-avem din ce trăi mai bine de o lună, fiindcă am vîndut omului ăstuia, pe care îl vezi aici cu mine, butoiul ăla care, pe cîte ştii, de-atîta vreme ne ţine loc degeaba-n casă ; şi omu îmi dă pe el cinci galbeni.

La care Peronella zise :

— Pe legea mea, mă scoţi din fire ! Tu, care eşti bărbat şi care umbli pretutindeni şi s-ar cădea să te pricepi la lucrurile astea, dai bunătate de butoi pe-o nimica toată, cînd eu, care-s o biată femeie şi pot zice că n-am trecut de pragul porţii, văzînd că ne încurcă în casă, l-am dat pe şapte galbeni unui bărbat de treabă care a intrat chiar adineauri în el să vază dacă-i bun.

Cînd auzi una ca asta, bărbatul, tare bucuros, se întoarse către acela care voia să-l cumpere şi-i spuse :

— Mergi cu Dumnezeu, că, după cîte-ai auzit, nevastă-mea a vîndut butoiul pe şapte galbeni, de unde dumneata dădeai doar cinci pe el.

— Să fie-ntr-un ceas bun, răspunse omul şi se duse.

Atunci femeia zise :

— De vreme ce-ai venit acasă, hai şi tu şi te-nţelege cu omul care vrea să-l ieie.

Giannello, care din butoi ciulea urechea să audă dacă-i de bine sau de rău, auzind vorbele Peronellei, ieşi degrabă afară şi, ca şi cum n-ar fi ştiut că omul se întorsese, prinse a striga :

— Nevastă, nevastă, unde eşti ?

La care dumnealui, bărbatul, venind spre el, grăi :

— Iată-mă-s. Ce pofteşti ?

— Cine eşti tu ? întrebă Giannello. Eu am chemat-o pe femeia cu care m-am tocmit pentru butoiul ăsta.

Bărbatul îi răspunse :

— Zi-i fără frică ce pofteşti, că eu sînt omul ei.

Atunci Giannello spuse :

— Butoiul pare bun. Da, parcă-aţi fi ţinut în el gunoi, c-atîta jeg s-a adunat pe dinăuntru, de nu-l pot curăţi nicicum, oricît zgîrii cu unghiile ; de aceea nici nu-l iau, de nu-l văd dintîi curăţat.

Atuncea Peronella zise :

— Doar n-o să stricăm tîrgul pentru atîta lucru : las' că ţi-l curăţă bărbatul meu.

— Acuşi, răspunse omul.

Şi aşezîndu-şi sculele, se dezbrăcă de haină şi, după ce-i ceru femeii o lumînare aprinsă şi o rindea, intră în butoi şi începu să-l radă. Peronella, ca şi cum ar fi poftit să vază ce face înăuntru, vîrî şi ea capul în butoiul care era îngust la gură, şi aşijderea şi-o mînă cu braţ cu tot, şi începu să-i spuie :

— Vezi, rade ici, rade colea, ba ici în partea asta, ba dincoace vezi c-a rămas oleacă de gunoi.

Şi-n timp ce sta astfel şi-şi dăscălea bărbatul, Giannello, care — din pricină că omul se întorsese acasă — nu apucase în dimineaţa aceea să-şi astîmpere pofta pe de-a-ntregul, văzînd că nu-i chip să

şi-o curme cum ar fi vrut, se hotărî să facă aşa cum se putea : şi apropiindu-se de femeie, care astupa de tot gura butoiului, asemeni cu armăsarii năbădăioşi care în cîmpiile întinse se aruncă înfierbîntaţi peste iepele din Partia, îşi astîmpără şi el pofta lui tinerească şi, aproape în aceeaşi clipă sfîrşind şi el cu bine treaba şi isprăvind şi omul de curăţit butoiul, se trase la o parte, femeia scoase afară capul şi soţul ei ieşi din butoi. Drept care Peronella îi zise lui Giannello :

— Omule, ia feştila asta şi vezi de-i bine curăţat.

Giannello, uitîndu-se înăuntru, răspunse că e bine şi că acum e mulţumit ; iar după ce dădu cei şapte galbeni pe butoi, chemă pe cineva să i-l ducă acasă.

Povestea a treia

Călugărul Rinaldo se culcă cu cumătra lui; dînd peste ei bărbatul, îl fac să creadă că Rinaldo descîntă finului de viermi.

Filostrato nu izbuti să vorbească cu destule ocolişuri despre iepele din Partia, astfel ca doamnele de faţă, isteţe cum erau, să nu pufnească în rîs, deşi se prefăceau că rîd de altceva. Dar mai apoi, cînd regele îşi dete seama că Filostrato sfîrşise, îi porunci Elisei să povestească mai departe; şi dînsa, bucuroasă să-i deie ascultare, prinse a grăi astfel:

— Plăcute doamne, descîntecul stafiei de care povestea Emilia mi-a amintit de o poveste cu un alt descîntec; şi, fiindcă deocamdată nu-mi vine în minte alta mai potrivită cu subiectul poveştilor de azi, am să v-o spun pe asta, deşi nu-i chiar aşa frumoasă ca istorioara ei.

Aflaţi dar că la Siena a fost odată un tînăr, băiat frumos şi de neam bun, pe care îl chema Rinaldo; şi fiind el tare îndrăgostit de o vecină a lui, o frumuseţe de femeie, nevasta unui bogătaş, şi tot trăgînd nădejde că de-ar fi fost să poată vorbi cu ea în voie ar fi înduplecat-o să-i facă toate poftele, văzînd că nu-i chip să ajungă altminteri a-i vorbi, ştiind că femeia e grea, se chibzui să lege cu

dînsa cumetrie. Drept care, împrietenindu-se cu bărbatul femeii, îi spuse pre cît putu mai cuviincios ce-ar fi poftit să facă şi voia îi fu împlinită.

Făcîndu-se Rinaldo deci cumătru cu *madonna* Agnese, fiindcă îi botezase fiul, şi ca atare avînd prilej nebătător la ochi să stea cu ea de vorbă, îşi luă inima în dinţi şi-i spuse ce avea pe suflet, lucru pe care dînsa îl ştia încă de mult, căci îi citise în ochi iubirea ; cu toate acestea, însă, nu ajunse la nimica, deşi femeia în sinea ei îl ascultase cu plăcere.

Nu după multă vreme, n-aş şti să spun de ce anume, Rinaldo se călugări şi, fie că-şi află ori nu păşune grasă acolo, rămase întru călugărie. Dar, deşi la început dădu deoparte întrucîtva iubirea ce-o purta cumetrei şi alte atari deşertăciuni, totuşi cu vremea, încet-încet se întoarse iar la ele, fără să-şi lepede sutana, şi începu să afle plăcută desfătare în a ieşi în lume, în a îmbrăca veşminte scumpe, în a fi pururi spilcuit şi tare îngrijit în toate ale sale, în a aşterne în versuri cîntări, sonete şi balade, în a cînta din gură, şi într-altele de acelaşi soi, căci numai la asta îi sta capul.

Dar de ce adică spun acestea numai despre Rinaldo al nostru ? Ce ? Parcă toţi ceilalţi călugări nu fac şi ei la fel ? Ah, ce ruşine, ce ocară pe capul lumii ăsteia stricate pînă în măduva oaselor ! Căci dumnealor nu se sfiesc să se arate graşi, îmbujoraţi la faţă şi plini de moliciuni în toate ale lor ; şi nu smeriţi ca porumbeii, ci îngîmfaţi precum cocoşii, cu creasta sus, umflaţi în pene, aşa purced oriunde. Iar ceea ce-i mai rău (fără a mai pune la socoteală că şi chilioarele li-s pline de borcănaşe cu pomezi şi băuturi întăritoare, de cutiuţe pline cu acadele de tot soiul, de ulcioraşe şi garafe cu

ape şi uleiuri plăcut mirositoare, de poloboace pîntecoase şi pline ochi cu vinuri din cele mai alese, c-ai putea să juri că nu-s chilii, ci mai degrabă spiţerii ori cine ştie ce dugheni unde se vînd parfumuri), ce e mai rău, zic, e că n-au barem ruşine de ceilalţi, adică de mireni, care ştiu cu toţii foarte bine că dumnealor bolesc de gută ; ei cred că noi n-am şti că posturile multe, bucatele puţine şi fără meşteşug gătite, cît şi o viaţă cumpătată îi subţiază şi-i slăbesc pe oameni, dăruindu-le îndeobşte şi sănătate ; or, dacă totuşi de pe urma unui atare trai s-ar întîmpla să cază bolnavi, apoi de bună seamă nu guta i-ar ajunge, că leacul gutei este tocmai deplina înfrînare a poftelor trupeşti şi vieţuirea întru cele ce-s rînduite călugărilor. Ce ? Parcă noi n-am şti, cred ei, că în afară de o viaţă cumpătată, ajunurile îndelungate, rugarea multă şi strunirea de la plăceri şi pofte îi sărbezesc pe oameni şi îi mîhnesc la suflet ; şi parcă n-am şti de asemeni că nici sfîntul Domenico şi nici sfîntul Francisc n-aveau de schimb patru sutane şi nu îmbrăcau ca ei veşminte făcute din mătăsuri sau alte ţesături de soi, ci straie din dimie groasă şi nevăpsite cu văpsele, ca să se apere de frig şi nu ca să se umfle în pene. Dar să lăsăm acestea toate în plata Tatălui Ceresc, căci el se cade s-aibă grijă de ei, cît şi de sufletul neghiobilor care îi hrănesc.

Aşadar, întorcîndu-se călugărul Rinaldo la cele pămînteşti, se apucă s-o cerceteze cu multă rîvnă pe cumătră ; şi fiindcă acu, vezi dumneata, crescuse într-însul cutezanţa, prinse s-o roage şi s-o îndemne să-i facă voia întru totul şi mai vîrtos ca înainte. Femeia, văzîndu-se rugată cu atîta stăruinţă şi poate şi fiindcă Rinaldo i se părea acum

mai chipeş ca odinioară, după ce-o tot pisă într-o zi mai mult ca de obicei, făcu şi ea cum fac toate femeile cînd vor să dea ce li se cere şi-i zise :

— Cum aşa, părinte ? Călugării fac lucruri din astea ?

La care dumnealui răspunse :

— După ce am să-mi scot sutana — şi zău aşa, de scos mi-o scot cît ai clipi din ochi — n-am să-ţi mai par călugăr, ci un bărbat ca toţi bărbaţii.

Femeia prinse a zîmbi şi zise :

— Vai de mine ! Doar dumneata îmi eşti cumătru. Cum vrei să faci aşa ceva ? Blestemăţia ar fi prea mare ; că doar de atîtea ori am auzit spunîndu-se c-o faptă ca aceasta ar fi păcat de moarte. De n-ar fi aşa, de bună seamă aş face cum poftesti.

Prea cuviosul zise atunci :

— Dacă de-atîta ţi-e, să ştii că eşti o proastă ! Eu nu zic că n-ar fi păcat, dar Dumnezeu îi iartă şi de altele mai mari pe cei ce se căiesc. Ia spune-mi cine-i rudă mai apropiată cu copilul ; eu care ţi l-am botezat ori bărbatul dumitale care l-a făcut ?

Femeia îi răspunse :

— Bărbatu-meu, vezi bine.

— Drept ai grăit, făcu Rinaldo. Şi el se culcă ori nu cu dumneata ?

— Se culcă.

— Atunci, răspunse cuviosul, eu, care mă înrudesc mai de departe cu copilul decît bărbatul dumitale, nu se cade să mă pot culca şi eu cu dumneata, precum se culcă el ?

Femeia, care, biata, habar n-avea de logică şi care se lăsă destul de lesne înduplecată, ori că se prefăcu a-l crede ori că-l crezu cu adevărat, răspunse :

— Doamne, părinţele, cine-ar putea răspunde la atari cuvinte înţelepte?

Şi apoi, cu toată rubedenia, îi făcu poftă întru totul şi nu numai o dată, căci, sub perdeaua cumetriei aflîndu-se la largul lor, de foarte multe ori se întîlniră împreună.

Dar ce să vezi! Odată, venind călugărul Rinaldo acasă la femeie şi aflînd-o singurică, numai c-o slujnică de-a ei frumoasă coz şi drăgălaşă, după ce-şi puse însoţitorul s-o înveţe *Tatăl Nostru* afară în hulubar, el cu femeia şi copilul, care atîrna de mîna ei, intrară într-o odaie şi, încuindu-se înăuntru, porniră a se zbengui pe-o laviţă din cameră. Or, într-acestea se întîmplă să pice şi cumătrul acasă şi, fără să-l auză nimeni, ajunse pîn' la uşa odăii şi bătu, strigînd-o pe femeie. *Madonna* Agnese, auzindu-l, făcu:

— S-a isprăvit cu mine! Bărbatu-meu i-acu la uşă şi are să-şi deie seama de ce ne avem aşa de bine.

Preacuviosul, dezbrăcat, căci lepădase ipingeaua şi aşijderi şi sutana, cînd auzi acestea zise:

— Drept zici: măcar de-aş fi îmbrăcat, că tot am născoci ceva; dar dacă-i deschizi uşa şi mă găseşte în halul ăsta, nu mai încape nici o desluşire.

Atunci femeia, fulgerată la repezeală de-o idee, făcu:

— Te îmbracă iute şi după ce te îmbraci ia-ţi finu-n braţe şi ascultă cu luare aminte ce-am să-i spun bărbatului, ca vorba ta să se chitească cu a mea la o adică. Pe urmă las' pe mine.

Şi n-apucă bărbatul să contenească bocănitul, că dînsa îi şi răspunse:

— Acuşi, acuşi.

Şi ridicîndu-se în picioare se duse şi-i deschise uşa cu zîmbetul pe faţă, zicînd :

— Bărbate, a venit Rinaldo cumătrul, şi să ştii că Dumnezeu ni l-a trimis, că, dacă nu venea, de bună seamă pruncul nostru se prăpădea cu zile.

Cînd auzi una ca asta, neghiobul de bărbat fu cît p-aci să pice jos şi abia îngăimă :

— Ce fel ?

— Vai, bărbăţele, zise dînsa, uite adineauri i-a venit aşa ca o sfîrşeală, de am crezut că moare, şi nu ştiam nici ce să fac, nici ce să zic ; dar tocmai atunci veni cumătrul şi luînd copilul în braţe îmi spuse : „Cumătră, ăştia-s viermi pe care îi are în trup şi care i se apropie de inimă şi l-ar da gata dac-ar ajunge acolo ; dar n-ai la ce te teme, că eu i-oi descînta şi-am să-i omor pe toţi şi pînă n-oi pleca de aici ai să-ţi vezi copilaşul mai sănătos ca nicio-odată". Şi cum aveam nevoie de tine, ca să spui niscaiva rugăciuni şi slujnica nu te-a aflat, l-am pus pe însoţitorul lui să le rostească în hulubar, adică pe locul cel mai ridicat din casă, iar noi ne-am încuiat aicea. Şi, fiindcă la o atare treabă nu poate sta altcineva decît mama copilului, am zăvorît uşa cu cheia, să nu ne stingherească nimeni ; şi dumnealui, cumătrul, încă mai ţine pruncu-n braţe şi cred că nu aşteaptă decît să isprăvească celălalt cu rugăciunile şi treaba-i ca făcută, căci copilaşul e mai bine.

Netotul de bărbat crezu toată povestea şi cum iubirea părintească îl zăpăcise pe de-a întregul, nu-şi dete seama că nevasta îl ducea cu minciuna ; de aceea, oftînd o dată din baierele inimii, grăi :

— Să-l văd şi eu.

— Stai, nu te duce, zise dînsa, că poţi strica tot ce-am făcut ; aşteaptă un pic : mă duc să văd dacă-i îngăduit să vii şi apoi te chem.

Călugărul, care auzise vorbă de vorbă toate astea şi avusese timp să se îmbrace în tihnă, luă copilaşul în braţe şi, hotărînd în sinea lui ce-avea să zică şi să facă, strigă :

— Cumătră, mi se pare sau a venit cumătrul ?

La care prostănacul zise :

— Ba am venit, părinte.

— Atuncea vino încoace, grăi călugărul Rinaldo.

Blegul se duse iute şi cuviosul îi zise :

— Uite-ţi copilul teafăr, din mila Tatălui Ceresc, de unde adineauri credeam că n-ai s-apuci să-l mai vezi viu vreodată ; de aceea, să faci bine şi întru mărirea Domnului s-aşezi un chip de ceară aidoma cu copilaşul în faţa sfîntului Ambruogio, în semn de mulţumită că Dumnezeu ţi l-a scăpat.

Copilul, cînd îşi văzu tatăl, se repezi la el, strigînd şi dînd din mîini cum fac cei mititei ; iar el, luîndu-l în braţe şi lăcrimînd, prinse a-l pupa de parc-ar fi înviat din morţi şi a-i mulţumi cumătrului că i-l scăpase de la moarte.

Tovarăşul călugărului, care într-acestea o învăţase pe slujnicuţă pe puţin vreo patru *Tatăl Nostru* şi-i dăruise şi-o punguţă făcută din mătase albă, ce-o avea de la o maică, după ce-i dobîndi credinţa întru dînsul, cînd auzi că se întorsese bărbatul şi bătea la uşă, se strecură tiptil într-un ungher de unde să vază şi să asculte tot, iar cînd văzu că treaba purcede ca pe roate, se înfăţişă tocmai la timp şi zise :

— Frate, am isprăvit cu cele patru rugăciuni pe care mi le-ai dat de spus.

La care cuviosul zise :

— Halal să-ţi fie, frăţioare, că buni bojoci mai ai ! Bine-ai făcut ! Cît despre mine, eu nu rostisem decît două cînd a venit cumătrul ; dar Dumnezeu,

luîndu-le în seamă p-ale tale şi p-ale mele, ne-a învrednicit de mila lui şi-a însănătoşit copilul.

Neghiobul de bărbat puse să aducă vin şi dulciuri şi îşi omeni cumătrul şi pe însoţitorul lui tocmai cu acele bunătăţi de care aveau mai mare lipsă. Apoi, ieşind cu dînşii, îi mai blagoslovi o dată şi fără întîrziere, punînd să-i facă un chip de ceară aidoma cu copilaşul, îl aşeză alături de celelalte chipuri în faţa icoanei sfîntului Ambruogio, dar nu a celui din Milano.

Povestea a patra

Într-o noapte, Tofano îşi încuie nevasta afară; femeia, văzînd că nu poate pătrunde cu binişorul în casă, se preface că se azvîrle într-un puţ şi aruncă în locul ei o piatră. Tofano iese iute şi dă fuga la puţ; femeia intră în casă, îl zăvorăşte afară şi-l face de ruşine, strigînd la el şi suduindu-l.

Regele, văzînd că povestirea Elisei se sfîrşise, se întoarse fără de zăbavă spre Lauretta şi-o rugă să povestească mai departe; dînsa începu pe dată:

— O, dragoste, cît e de mare puterea ta şi cît de minunate îţi sînt îndemnurile şi născocirile-ţi viclene! Ce filozof sau vraci a izbutit vreodată sau ar putea să izbutească a-l învăţa pe om acele căi izbăvitoare, acele şiretlicuri şi acele vicleşuguri cu care tu îi înveţi pe cei ce te urmează? De bună seamă toată ştiinţa cea dobîndită de prin cărţi e searbădă pe lîngă a ta, după cum limpede se vede din cele cîte au fost istorisite pînă acum şi cărora, iubite doamne, am să le adaug şi eu povestea unui vicleşug scornit de o femeiuşcă simplă, pe care fără îndoială numai iubirea a învăţat-o să fie atît de şmecheră.

Trăia pe vremuri la Arezzo un bogătaş ce se chema Tofano; şi omul ăsta se însură cu o femeie tare frumoasă, pe nume *monna* Ghita, pe care el foarte curînd, fără vreo pricină anume, se apucă s-o bănuiască. Femeia, dîndu-şi seama de treaba asta, se înciudă şi-l întrebă în mai multe rînduri

de ce anume o bănuieşte, dar, fiindcă omul nu fu în stare să-i spună o pricină anume, ci numai lucruri ce se spun îndeobşte în atare cazuri, femeia se gîndi să facă astfel, încît bărbatul să piară chiar pe limba lui. Şi, cum băgase în seamă că un tînăr — după socotinţa ei, bărbat tare de treabă — se tot ţinea de dînsa, se împrieteni cu el în taină şi, cum nu mai lipsea acum decît să treacă de la vorbe la fapte, *monna* Ghita se chibzui să afle şi pentru asta o cale. Or, ştiind că omul ei, printre alte apucături urîte, se dedulcea şi la băut, se apucă să-i laude năravul, ba mai mult, adeseori îl îndemna chiar ea cu gînd ascuns să beie cît mai zdravăn. Şi-l obişnui atît de bine, încît de cîte ori poftea îl împingea pîn' la beţie, iar cînd vedea că e beat turtă, îl aşeza să doarmă. Într-acest chip se întîlni întîia oară cu iubitul şi apoi urmă să se întîlnească şi într-alte rînduri, fără teamă. Şi atîta încredere avea în puterea băuturii, încît nu doar că-şi aducea ibovnicul în casă, dar se ducea chiar ea la el — fiindcă şedea pe aproape — şi-şi petrecea acolo, de multe ori, mai toată noaptea.

Acu, în timp ce dumneaei urma într-acest chip să se întîlnească cu iubitul, se întîmplă ca omul ei să-şi deie seama că nevastă-sa nu bea de loc, deşi pe el îl îndemna la băutură ; de aceea intră la bănuială c-ar fi înşelat, precum era de altfel, şi că femeia îl îmbată anume ca să-şi poată face de cap în timp ce el dormea. Şi vrînd să se încredinţeze de treaba asta, într-o seară — cînd nu băuse peste zi nici barem strop de vin — se prefăcu la vorbă şi la purtare că-i beat criţă. Femeia se lăsă înşelată şi, socotind că-i de ajuns atîta cît băuse, îl aşeză degrabă în pat. Apoi, precum era deprinsă a face deseori, ieşi din casă şi se duse drept la ibovnic, stînd cu el pînă la miezul nopţii.

Cît ce plecă femeia, Tofano se sculă, se duse şi închise uşa pe dinăuntru, iar apoi se puse la fereastră ca la întoarcere s-o vază şi să-i arate că aflase în ce chip se purta; şi aşteptă acolo pînă veni femeia acasă. Dînsa, cînd se văzu încuiată, se necăji amarnic şi încercă să vază de n-ar putea deschide uşa cu sila. Însă Tofano răbdă el cît răbdă şi pîn'la urmă îi zise:

— Femeie, geaba oboseşti, c-aicea înăuntru n-ai să mai pui piciorul. Întoarce-te înapoi unde ai şezut pînă acum şi fii încredinţată că-n casa mea n-ai să mai calci pînă ce nu te-oi omeni pentru isprava asta aşa după cum meriţi, de faţă cu tot neamul tău şi cu vecinii dimprejur.

Femeia începu să-l roage pe sfinţi şi dumnezei s-o lase înăuntru, căci nu umblase după rele, cum bănuia pesemne el, ci se dusese în priveghi la o vecină a ei, fiindcă, zicea, nopţile-s lungi şi nu putea să doarmă din asfinţit şi pînă-n zori şi nici nu se îndura să şadă să vegheze aşa, de una singură. Degeaba însă, căci bărbatul, neghiob cum se afla a fi, se hotărîse în sinea lui să-şi vestească ruşinea în tot tîrgul, de unde pînă atunci n-o ştia nimeni încă. Femeia se apucă atunci să-l ameninţe şi îi zise:

— Dacă nu-mi deschizi, are să fie vai şi amar de pielea ta, să ştii!

La care Tofano răspunse:

— Şi ce-ai putea să-mi faci, mă rog?

Femeia, căreia iubirea îi ascuţise mintea, răspunse:

— Decît să rabd ocara ce vrei s-arunci asupra mea, deşi n-am vină, mai bine mă azvîrlu în puţul ăsta din ogradă; iar cînd m-or afla moartă oamenii au să creadă că tu m-ai aruncat în el, fiind

beat; aşa că ori vei fi silit să fugi şi să trăieşti de-a pururea în surghiun, pierzîndu-ţi avuţiile, ori au să-ţi taie capul, ca unui ucigaş ce eşti.

Cuvintele acestea însă nici că-l clintiră pe bărbat de la prostească-i hotărîre. Din care pricină, femeia, dacă văzu aşa, îi zise:

— Eu una nu mai pot răbda asemenea înfruntare; te ierte Dumnezeu! Pune să-mi ducă în casă furca pe care o las aici.

Şi zicînd astfel, cum se întîmplase a fi o noapte aşa de întunecoasă că om cu om nu se vedea, se duse către puţ şi, luînd de jos un bolovan, strigă: „Iartă-mă, Doamne!" şi-l azvîrli înăuntru. Piatra căzînd în apă făcu un zgomot straşnic, pe care omul auzindu-l crezu fără de alta că însăşi nevastă-sa se azvîrlise în puţ; de aceea, punînd mîna pe funie şi pe ciutură, ieşi cu zor din casă şi alergă la puţ să-i sară într-ajutor. Femeia, care se pitise în dosul uşii, cînd văzu că dă fuga în ogradă, se adăposti în casă şi zăvorîndu-se înăuntru se duse la fereastră şi zise:

— Vinul să-l botezi atuncea cînd îl bei, nu după ce l-ai dat pe gît.

Cînd o auzi bărbatul şi pricepu că-i tras pe sfoară, se întoarse iute înapoi, dar neputînd deschide uşa, strigă femeii să-i descuie. Ci ea, de data asta nemaivorbind în şoaptă, precum făcuse pînă atunci, se apucă să strige şi-i zise:

— Beţiv nesuferit ce eşti, mă jur pe ce am mai sfînt că-n noaptea asta n-ai să pui piciorul înăuntru; că sînt sătulă pînă-n gît de apucăturile-ţi urîte şi nu mai pot răbda. Las' că le-arăt eu celorlalţi ce poamă-mi eşti şi la ce ceas din noapte mi te întorci acasă.

Tofano, învrăjbit şi el, se apucă s-o înjure, strigînd în gura mare; drept care megieşii, cînd au-

ziră tărăboiul, se deşteptară şi ieşiră cu mic cu mare la ferestre să întrebe ce se întîmplase. Femeia începu să plîngă şi zise:

— Ce să fie! E ticălosul ăsta care se întoarce noaptea beat, dacă n-adoarme pe la cîrciumi, şi-mi vine acu, la ceasul ăsta; iar eu, dac-am văzut că nu-mi ajută la nimic să pătimesc ce pătimesc de atîta amar de vreme, n-am mai putut răbda şi am chibzuit să-l fac de rîs, că doar-doar s-o îndrepta.

Însă Tofano, dobitocul, nu se lăsa nici el şi povestea în felul lui cum se întîmplase pozna, zbierînd în gura mare că-i vine el de hac femeii.

— Vedeţi? zicea femeia. Vedeţi ce poamă-mi este? Ce-aţi zice dumneavoastră acum, dac-aş fi eu afară şi el în locul meu în casă! Pe legea mea, îmi vine a crede că lui i-aţi da dreptate. Dintr-asta vă puteţi da seama că vinul i-a luat minţile. Auzi! Se apucă acu să-mi puie mie în cîrcă ce-a făcut el, nu eu. Şi socotea c-o să mă sperie fiindcă a azvîrlit ceva în puţ; măcar de-ar fi sărit chiar el, să moară acolo înecat şi să-şi boteze singur vinul cel mult pe care l-a băut!

Vecinii, femei şi bărbaţi, se apucară a-l dojeni pe Tofano, toţi într-un glas, a da vina pe el şi a-l sudui cu vorbe grele pentru că îşi ponegrea nevasta; şi în scurtă vreme zvoana, umblînd din gură în gură, ajunse pînă la urechea rubedeniilor femeii, care, venind cu toatele şi auzind de la vecini cum se întîmplase treaba, îl prinseră pe Tofano şi-i împuşcară o bătaie de îl lăsară lat. Pe urmă, pătrunzînd în casă, luară lucrurile femeii — şi după ce-i făgăduiră bărbatului încă o snopeală — se întoarseră acasă cu ea cu tot. Bărbatul, văzînd că tot el trage ponoasele întîmplării şi că bu-

clucul lui fusese gelozia, ca unul ce-şi iubea nevasta ca pe ochii din cap, alese drept mijlocitori pe nişte prieteni de ai lui şi umblă pînă ce izbuti să se împace cu femeia şi s-o aducă iar acasă, făgăduindu-i să n-o mai bănuiască niciodată şi lăsînd-o slobodă să-şi facă poftele în voie, numai să aibă grijă ca el să nu prinză de veste. Şi iacă aşa omul prost făcu şi pace pe deasupra, după ce şi cu paguba tot el se alesese. Trăiască pururi dragostea şi moară cîţi îi sînt potrivnici !

—

Povestea a cincea

Un soț gelos, deghizîndu-se în preot, își spovedește nevasta; femeia îi mărturisește că îndrăgește un popă, care în fiecare noapte vine la ea acasă; în vreme ce bărbatul pîndește pe ascuns la ușă, nevasta își aduce ibovnicul prin acoperiș și se desfată în voie.

După ce Lauretta sfîrși cu povestitul și fiecare întări cu laude fapta *monnei* Ghita, zicînd că așa îi trebuia bărbatului, iar femeia făcuse bine ce făcuse, regele, ca să nu mai piardă vremea, se întoarse către Fiammetta și-i porunci curtenitor să povestească mai departe. Drept care ea începu astfel:

— Vrednice doamne, povestea Laurettei mă îndeamnă să vă spun și eu o istorioară despre un bărbat bănuitor, căci după socotința mea bărbații de acest soi merită a fi încornorați, și mai cu seamă atunci cînd gelozia lor e fără de temei. Dacă făuritorii legii s-ar fi gîndit mai mult la lucrurile acestea și le-ar fi cumpănit mai bine, n-ar fi trebuit să rînduiască femeilor altă osîndă pentru o pricină ca asta decît osînda rînduită aceluia ce vatămă pe altul apărîndu-se; căci orișice bărbat gelos întinde zeci de curse nevestei lui și zi de zi nu face altceva decît să-i pregătească cu multă rîvnă moartea. Sărmanele femei, după ce stau închise mai toată săptămîna în casă și roboresc la cîte

toate, poftesc şi ele ca tot omul să aibă oleacă de răgaz în zilele de sărbătoare, să mai petreacă niţeluş şi să răsufle în tihnă, precum răsuflă şi plugarii, şi meseriaşii din oraşe, şi cei care sînt pristavi la curţile domneşti; precum a răsuflat şi Atoatefăcătorul, care într-a şaptea zi s-a odihnit de toată truda şi precum cer şi legile, atît cele dumnezeieşti, cît şi cele lumeşti, care întru slava Lui şi pentru binele obştesc au rînduit ca zilele de odihnă să se deosebească de cele lucrătoare. Dar la aşa ceva bărbaţii cei bănuitori nici gînd să se învoiască, ba dumnealor chiar dimpotrivă: din zilele de sărbătoare — care sînt prilej de veselie pentru celelalte femei — fac zile de obidă şi chin pentru ale lor, ţinîndu-le încuiate în casă mai abitir ca în celelalte. Şi numai ele ştiu, săracele, ce trag şi cîte pătimesc din pricina aceasta. Iată de ce mă întorc şi spun că o femeie care îi trage o păcăleală bună unui bărbat bănuitor nu se cuvine nicidecum să fie osîndită, ci dimpotrivă s-ar cădea să fie lăudată pentru o faptă ca aceasta.

Trăia pe vremuri în Arminio un negustor bogat, cu bani de nu-i mai putea număra şi cu moşii întinse, care, însurat fiind c-o frumuseţe de femeie, cu timpul deveni din cale-afară de gelos; şi, fiindcă-şi iubea mult nevasta şi-o socotea tare frumoasă, ştiind că ea, biata, se trudea în fel şi chip să-i placă, socotea că nu-i bărbat să n-o iubească tot ca el, să nu-i pară frumoasă, şi că la rîndul ei şi dînsa se străduia să placă celorlalţi la fel ca lui; şi pe credinţa asta smintită şi neroadă se bizuia fără temei în gelozia lui şi aşa din scurt ţinea femeia şi atîta o mai păzea, că poate nici cei osîndiţi la chinurile veşnice n-au parte în iad de temniceri mai straşnici decît era el. Femeia, las' că nu putea să meargă niciodată nici la petreceri, nici la nunţi, nici

la biserică măcar, ori să mai iasă barem din cînd în cînd din casă, dar nici barem la geam nu cuteza să se arate sau să se uite afară, drept care viaţa îi era chin şi cu atît mai greu răbda pacostea asta, cu cît ştia că n-are pe cuget nici o pată.

Văzîndu-se dar pe nedrept păzită într-acest chip, se hotărî să afle o cale (de-ar fi putut afla vreuna) prin care cel puţin, spre mulţumirea ei, să facă astfel, încît bărbatul s-o bănuiască avînd temei. Şi fiindcă n-avea cum să se arate la fereastră şi prin urmare nu putea să se prefacă nicidecum că-i mulţumită de iubirea vreunui tînăr care, trecînd pe strada ei, s-ar fi îndrăgostit de dînsa, ştiind că în casa de alături trăia un holtei chipeş, se chibzui să caute, de-ar fi aflat, vreo crăpătură în zidul dintre case şi să se uite apoi de atîtea ori prin ea, pînă ce-ar fi aflat prilej să-i vorbească în voie ; şi se gîndi să-i dăruiască iubirea ei, dacă holteiul s-ar fi învoit la asta, şi chiar să se întîlnească cu el din cînd în cînd, de-ar fi putut ca într-acest chip să-şi mai aline amarul, pînă ce omul ei s-ar fi tămăduit de boala geloziei. Şi atunci, cercetînd peretele ici-colo, cînd îi era plecat bărbatul, dădu într-un ungher mai dosnic de-o crăpătură în zid şi uitîndu-se printr-însa, deşi vedea cu greu de cealaltă parte, zări totuşi o odăiţă şi-şi zise în sinea ei : „Dacă odaia asta ar fi a lui Filippo (vecinul ei, adică), treaba ar fi ca şi făcută". Şi punînd pe o slujnică de-a ei, căreia îi părea rău de dînsa, să stea şi să pîndească la spărtură cu mare grijă, află că tînărul Filippo dormea în odaia aceea, singur. Şi aşa, cum de multe ori pîndea la crăpătură şi, cînd îl auzea umblînd, zvîrlea în odaia lui crenguţe ori pietricele, atîta drese şi făcu pînă ce el, curios, se apropie să vază ce-i, şi dînsa

îl chemă în şoaptă. Băiatul, cunoscîndu-i glasul, răspunse, iar femeia, folosindu-se de acest prilej, îi spuse în două vorbe tot ce-i şedea pe suflet. Tînărul, tare mulţumit, lărgi nitel spărtura de către odaia lui, dar în aşa fel, încît nimeni să nu-şi dea seama c-o mărise ; şi apoi de pe locul acela adesea îşi vorbiră în taină, prinzîndu-se de mîini, dar mai departe nu putură s-ajungă, căci bărbatul îşi străjuia nevasta cu multă străşnicie.

Acu, apropiindu-se sărbătorile Paştelui, femeia îşi rugă bărbatul s-o lase să se ducă în dimineaţa primei zile la biserică, zicînd că vrea şi ea să se mărturisească şi să se cuminece ca toţi drept-credincioşii. La care omul cel gelos făcu :

— Şi ce păcat ai pe suflet, de vrei să mi te spovedeşti ?

Femeia îi răspunse :

— Ei asta-i ! Crezi că-s sfîntă fiindcă mă ţii închisă în casă ? Doar fac şi eu păcate, cum face orişicine ; da' nu ţi le spun ţie, fiindcă tu nu eşti popă.

Bărbatul, auzind aşa, căzu la bănuială şi, chibzuind să afle cam ce fel de păcate avea pe inimă femeia, găsi pe dată şi mijlocul să-şi stîmpere curiozitatea ; de aceea îi răspunse c-o lasă să se spovedească, dar numai la bisericuţa din parohia lor ; şi-i spuse să se ducă acolo în zorii dimineţii, să se spovedească, fie la preotul bisericuţii, fie la altul ales de preot şi nu la orice popă, iar după aceea de îndată să se întoarcă acasă. Femeii i se păru că-i înţelege socotelile, dar, fără a mai vorbi de asta, răspunse că avea să facă întocmai după voia lui.

Venind Paştele, femeia se sculă în zori, se pregăti cu tot dichisul şi se duse la bisericuţa cu pricina. Bărbatul, pe de altă parte, sculîndu-se şi el,

se duse la aceeaşi biserică şi ajunse înaintea ei; iar acolo, după ce puse la cale cu preotul ce avea de gînd să facă, îmbrăcă degrabă o sutană de-a lui, c-o glugă strînsă pe obraji, aşa cum poartă preoţii, şi-o trase peste nas şi se aşeză în încăperea din spatele altarului. Ajunsă la biserică, femeia îl căută pe preot. Acesta, auzind că vine anume pentru spovedanie, îi spuse că el nu putea s-o spovedească în ziua aceea, dar că avea să-i trimită pe un tovarăş de-al lui: şi îi trimise tocmai pe bărbatul ei. Dînsul veni c-o mutră gravă, dar, deşi nu se luminase de-a binelea afară şi deşi îşi trăsese gluga cît putuse peste ochi, nu izbuti să se ascundă atît de bine, încît femeia să nu-l cunoască de îndată. Iar cînd văzu că-i el, îşi zise în sinea ei: „Har Domnului că din bărbat bănuitor ce-a fost s-a prefăcut în popă; dar lasă c-am să-l fac eu să deie singur de belea, dacă o vrea cu dinadnisul". Şi prefăcîndu-se a nu-l cunoaşte, se aşeză la picioarele lui. Bărbatul îşi vîrîse în gură niscaiva pietricele, ca să-şi sluţească vorba şi ca nevastă-sa, vezi Doamne, să nu-l cunoască după glas; căci întru celelalte i se părea că-i străvestit aşa de bine, încît credea că nici în ruptul capului n-ar fi putut să-l recunoască.

Or, ajungînd la spovedanie, femeia, printre alte lucruri, după ce-i spuse că-i nevastă, mărturisi că se află îndrăgostită de un popă, care în fiecare noapte venea şi se culca cu ea. Cînd auzi una ca asta bărbatul ei, sărmanul, simţi că parcă îl înjunghie un cuţit prin inimă; şi, dacă nu l-ar fi ţinut pe loc dorinţa de-a afla şi alte amănunte, ar fi lăsat acolo baltă şi spovedanie şi tot şi s-ar fi dus într-ale sale. Dar, fiindcă nu-i venea să plece, ţinîndu-se dîrz, o întrebă:

— Cum vine treaba asta? Bărbatul dumitale nu doarme lîngă dumneata?

Femeia îi răspunse:

— Ba doarme, cum să nu.

— Atunci, făcu gelosul, cum poate popa cela să vie să se culce şi el cu dumneata?

— Părinte, drept să-ţi spun, eu nu ştiu ce învîrteşte popa, atîta ştiu că nu e uşă, oricît ar fi de zăvorîtă, să n-o descuie dumnealui cu o atingere de mînă; şi, după cîte-mi spune, după ce ajunge în faţa uşii de la odaia mea, mai înainte s-o deschidă rosteşte nişte vorbe anume, cu care-l adoarme de îndată pe omul meu şi atuncea el, cînd îl aude sforăind, deschide iute uşa, pătrunde înăuntru şi apoi se culcă lîngă mine; şi pînă acum niciodată nu s-a întîmplat să deie greş.

Bărbatul îi răspunde atunci:

— Rău, doamnă, foarte rău; cuvine-se numai-decît să curmi povestea asta.

La care doamna zise:

— Părinte, mi-e cu neputinţă să fac ce-mi ceri că prea mi-e drag.

— Atunci, grăi bărbatul, nu pot să-ţi dau iertare pentru păcatul ăsta.

Femeia îi răspunse:

— Îmi pare tare rău, părinte, dar, vezi, eu n-am venit aicea cu gînd să spun minciuni; dacă aş putea-o face, ţi-aş spune-o fără înconjur.

— De, doamnă, zău aşa, îmi pare rău de dumneata care-ţi pierzi sufletul pe veci din pricina aceasta; dar ca să-ţi vin într-ajutor am să mă străduiesc eu singur şi-n numele domniei-tale am să înalţ la ceruri nişte anumite rugăciuni, care cred că au să-ţi prindă bine; şi-am să trimit din cînd în cînd la dumneata acasă pe un diac de-al meu

căruia dumneata să-i spui dacă ţi-s de folos sau nu ; iar de ţi-or prinde bine, vom mai rosti şi altele.

Femeia îi răspunse :

— Ferit-a Dumnezeu, părinte ! Să nu faci una ca asta ; că dacă ar şti bărbatul meu, care-i al naibii de gelos, că îmi trimiţi pe cineva acasă, o lume întreagă n-ar putea să-i scoată din cap gîndul că omul vine pentru rele ; şi n-aş avea zi bună cu el un an întreg din pricina asta.

La care omul ei răspunse :

— Nu-ţi fie frică, doamnă ; voi face în atare chip, încît nici barem un cuvînt să nu-ţi auzi de la bărbat.

— Dacă-i aşa, grăi femeia, şi vrei să-mi faci un bine, sînt foarte mulţumită.

Şi isprăvind cu spoveditul, după ce luă canonul, se ridică în picioare şi se duse să asculte slujba. Bărbatul cel bănuitor, pufnind de ciudă şi mînie, îşi lepădă sutana popii şi apoi se întoarse acasă, arzînd de nerăbdare să afle un chip ca să le vină de hac la amîndoi. Femeia se întoarse şi ea şi de pe faţa lui văzu că izbutise să-i strice toată bucuria, tocmai de sărbători, deşi bărbatul se căznea pe cît putea să ascundă ce-şi închipuia că aflase. Şi cum se hotărîse ca în noaptea următoare să stea şi să pîndească la poarta casei ca să-l vază pe preot dacă vine, grăi către femeie :

— Deseară trebuie să mă duc la cineva la cină şi n-am să dorm acasă ; de aceea închide bine poarta, uşa de către scară şi cea de la odaie, şi apoi, cînd ţi-o fi somn, poţi să te culci dacă poftesti.

Femeia îi răspunse :

— Bine, bărbate, aşa am să fac.

Şi cît ce avu prilejul se duse drept la crăpătură şi făcu semnul obişnuit ; Filippo se grăbi să vie şi

atunci femeia îi povesti tot ce făcuse dimineața și cîte îi spusese bărbatul după prînz, iar la sfîrșit îi zise :

— Sînt sigură că n-o să iasă din casă ; dimpotrivă, are să șază să pîndească la poartă, așa că tu la noapte încearcă și pătrunde înăuntru pe acoperiș, ca să putem sta împreună.

Tînărul, foarte mulțumit, răspunse :

— Las' pe mine, doamnă.

Cînd se înnoptă, bărbatul își luă cu sine armele și se ascunse pe furiș jos într-o odăiță. Iar dumneaei, nevastă-sa, după ce închise ușile și mai cu seamă ușa ce dădea spre scară, astfel încît bărbatul să nu poată urca la dînsa, cînd socoti că-i vremea, îl slobozi înăuntru pe tînăr, care coborîse cu grijă de pe acoperiș, și apoi, culcîndu-se împreună petrecură de minune unul cu celălalt. Pe urmă, cînd se lumină, băiatul se întoarse acasă.

Bărbatul cel bănuitor, flămînd și cătrănit, cu dinții clănțănind de frig, rămase lîngă ușă cu armele asupra lui aproape toată noaptea, tot așteptînd să-l prindă pe popă ; iar spre zi, nemaiputînd veghea, se culcă acolo unde era. Apoi, cam către nouă ceasuri, trezindu-se din somn, cum poarta era descuiată, se prefăcu că vine de abia atunci acasă, urcă la dînsul în odaie și acolo prînzi. Pe urmă, nu după mult timp, trimise nevesti-si un băieţandru, diacul preotului chipurile, s-o întrebe dacă omul de care știa dînsa venise ori nu în noaptea aceea. Femeia, care pricepu pe dată șmecheria, răspunse că în noaptea aceea bărbatul nu venise și că, de-ar fi urmat așa, s-ar fi putut să-l uite, deși ea n-ar fi vrut să-l dea cu dinadins uitării.

Acu, ce să vă spun mai mult ? Bărbatul șezu multe nopți de veghe ca să-l prindă pe preot la

intrare, în vreme ce nevastă-sa îşi petrecea cu ibovnicul. Dar pînă la urmă, nemaiputînd răbda, îşi luă la rost nevasta şi-o întrebă încruntat ce anume îi spusese preotului la spovedanie. Femeia îi răspunse că nu voia să-i spună, că nu era lucru cinstit şi nici nu se cădea să facă una ca asta. La care omul zise :

— Nemernico, în ciuda ta, eu ştiu tot ce i-ai spus ; şi dacă nu-mi spui cine-i popa de care eşti îndrăgostită şi care în fiecare noapte se culcă aici cu tine prin farmece, te strîng de gît.

Femeia îi răspunse că nu-i îndrăgostită de nici un preot.

— Cum ? întrebă bărbatul. N-ai spus chiar tu aşa la spovedanie, afurisito ?

Femeia zise atunci :

— Măi, da grozav eşti dumneata ! Nici de-ai fi fost de faţă n-ai fi ştiut mai bine. Ei, iaca da ; aşa i-am spus.

— Atunci, grăi bărbatul, spune-mi şi mie cine-i popa, acuşi pe dată, ai înţeles ?

Femeia prinse a zîmbi şi zise :

— Tare îmi place cînd văd cum un bărbat deştept se lasă dus de nas de-o biată femeiuşcă, cum duci de coarne un berbec ; deşi, la drept vorbind, tu nu eşti înţelept şi nici n-ai fost vreodată din ceasu-n care te-ai lăsat — fără să ştii nici tu de ce — cuprins de boala geloziei ; şi cu cît eşti mai dobitoc şi nătărău, cu atîta scad şi meritele mele în toată treaba asta. Crezi cumva, bărbate, că-s oarbă cum eşti dumneata care ai orbit de ochii minţii ? De bună seamă nu ; de aceea am cunoscut pe cel ce m-a spovedit şi ştiu c-ai fost chiar tu ; dar mi-am vîrît în cap să-ţi dau anume ce căutai şi, precum

vezi, ţi-am dat. Atîta doar că tu, dac-ai fi fost om înţelept precum te ţii, n-ai fi căutat să afli într-acest chip tainele nevesti-ti, ci fără să mai cazi la bănuieli deşarte, ţi-ai fi putut da seama că ceea ce-ţi mărturisea era curatul adevăr şi că ea nu avea pe suflet nici urmă de păcat. Ţi-am spus că îndrăgesc un preot : şi oare nu te preschimbaseşi în preot tocmai tu, pe care eu te îndrăgesc prosteşte, fără de temei ? Ţi-am spus că-n casa mea nu-i uşă s-o poţi păstra încuiată, cînd dînsul vrea să vină : şi spune tu, ce uşă ţi-a fost vreodată încuiată, cînd ai poftit să vii unde mă aflam şi eu ? Pe urmă ţi-am mai spus că preotul acela se culcă noapte de noapte cu mine ; şi spune tu, a fost vreo noapte să nu se întîmple aşa ? De cîte ori trimis-ai diacul să mă caute, ştiai că-n nopţile acelea nu ne culcasem împreună şi ca atare îţi răspundeam că nu venise preotul. Ce alt năuc şi zăpăcit în locul tău, care te-ai lăsat orbit de gelozie, n-ar fi înţeles aceştea ? Dar tu-mi şedeai nopţile în casă şi-ţi închipuiai că eu te cred cînd îmi spuneai c-ai să cinezi şi-ai să te culci aiurea. Vino-ţi în fire, omule, fii iar bărbat precum ai fost şi nu te mai lăsa prostit de cine te cunoaşte cum te cunosc eu. Astîmpără-te o dată şi nu mă mai păzi aşa ; că-ţi jur pe Dumnezeul meu, de-ar fi să-mi vie cheful să-ţi pun vreodată coarne, şi de-ai avea o sută de ochi, nu doi cum ai, m-aş face luntre şi punte şi tot te-aş înşela, fără să prinzi de veste.

Bărbatul cel bănuitor şi uricios, care credea că aflase cu destoinicie taina nevestei sale, cînd auzi aşa, pricepu că fusese tras pe sfoară ; de aceea nu mai zise nici pîs şi-şi socoti nevasta femeie cum-

secade şi pe deasupra şi înţeleaptă ; drept care acum, cînd i-ar fi fost mai de trebuinţă gelozia, se lepădă de ea, după cum prima oară, cînd îi fusese de prisos, şi-o cuibărise în suflet. Din care pricină femeia, înţeleaptă cum era şi avînd — aş zice — aproape încuviinţare de la soţ să-şi facă mendrele în voie, fără a-şi mai strecura ibovnicul pe acoperiş, ca mîţele, ci aducîndu-l pe uşă, ca tot omul, îşi petrecu pe urmă cu dînsul multe ceasuri plăcute, avînd de grijă să-şi ţină dragostea ascunsă.

Povestea a şasea

Madonna *Isabella, în timp ce stă cu Leonetto, primeşte vizita lui* messer *Lambertuccio, care e îndrăgostit de dînsa; venind bărbatul ei acasă, doamna îl trimite afară pe* messer *Lambertuccio cu un cuţit în mînă şi pînă mai la urmă bărbatul ei îl însoţeşte pe Leonetto pînă acasă.*

Povestea Fiammettei plăcu din cale-afară tuturor şi toţi cei ce se aflau de faţă găsiră că femeia făcuse foarte bine şi că purtarea ei fusese pe măsura faptelor săvîrşite de dobitocul de bărbat. Apoi, cînd se sfîrşi povestea, regele îi porunci Pampineei să spună mai departe, şi dînsa începu astfel :

— Sînt mulţi acei care susţin, vorbind fără a se gîndi, că dragostea răpeşte minţile oamenilor şi că cel ce iubeşte îşi pierde adesea capul. Credinţa asta mie una îmi pare prostească. De altfel, cele povesitite au dovedit cu prisosinţă că nu-i aşa şi acelaşi lucru am să vi-l povestesc şi eu.

În oraşul nostru, oraş îmbelşugat în bunuri de tot soiul, trăia odinioară o femeie tînără, frumoasă foarte şi de neam, soţia unui cavaler viteaz şi cumsecade. Or, cum se întîmplă adeseori ca omului să-i vină lehamite dacă mănîncă mereu aceeaşi hrană şi să poftească uneori să mai mănînce şi altceva, tot astfel şi femeia noastră, nefiind pesemne mulţumită chiar întru totul de bărbat, se îndrăgosti de un tînăr

pe nume Leonetto, băiat foarte plăcut şi cu purtări alese, deşi de neam destul de prost, care la rîndul lui se îndrăgosti şi el de dînsa. Şi, fiindcă rareori se întîmplă, după cum ştiţi, ca dragostea să nu-şi atingă ţelul cînd vor ambele părţi, nu trecu multă vreme şi tinerii ajunseră să dea desăvîrşire iubirii ce-i lega. Or, fiindcă doamna noastră — precum spuneam şi adineauri — era plăcută şi frumoasă, se întîmplă ca un cavaler, pe nume *messer* Lambertuccio, să se îndrăgostească pătimaş de dînsa ; dar ea, fiindcă bărbatul i se părea nesuferit şi plicticos din cale-afară, nu izbutea nicicum să-l placă. Cavalerul, care o pisa într-una cu răvăşele şi solii, văzînd că totul e zadarnic, cum era om cu stare şi trecere în oraş, o ameninţă c-o ruşinează şi-o face de ocara lumii, dacă nu vrea să fie a lui. Din care pricină femeia, ştiindu-l de ce-i în stare şi temîndu-se de el, se înduplecă să-i facă pe voie.

Ducîndu-se dar doamna, pe nume *madonna* Isabella, după obiceiul nostru, vara, la o moşie a ei, un loc tare frumos pe care îl avea la ţară, odată într-o dimineaţă, cînd soţul ei plecase călare într-un loc anume unde avea să steie vreo două sau trei zile, trimise după Leonetto să vie şi să stea cu dînsa, iar el, foarte bucuros, veni numaidecît. *Messer* Lambertuccio, prinzînd de veste că bărbatul iubitei lui lipsea de acasă, urcîndu-se pe cal, porni de unul singur către ea şi, ajuns acolo, bătu în poartă. Slujnica doamnei îl văzu şi dete fuga la stăpînă, care şedea în odaie dimpreună cu Leonetto, şi, după ce-o chemă, îi zise :

— Doamnă, *messer* Lambertuccio e jos la poartă şi e singur.

Cînd auzi una ca asta, femeia se mîhni grozav, dar, fiindcă se temea de Lambertuccio ca de dracul,

îl rugă pe Leonetto să fie aşa de bun şi să se ascundă niţeluş după perdeaua patului, pînă ce cavalerul ar fi plecat de acolo. Leonetto, care murea şi el de frică, se ascunse imediat şi atuncea doamna îi porunci slujnicei să meargă să-i deschidă poarta lui *messer* Lambertuccio. Acesta, pătrunzînd în curte, descălecă de pe armăsar şi după ce-l legă, o luă în sus pe trepte. Doamna, făcînd pe bucuroasa, ieşi în capul scărilor, căznindu-se să-l agrăiască cu cît mai multă veselie şi-l întrebă apoi cu ce prilej se abătuse prin părţile acelea. Cavalerul, după ce-o sărută şi-o îmbrăţişă, îi zise :

— Iubita mea am auzit că ţi-e plecat bărbatul şi ca atare am venit să stau niţel cu dumneata.

Şi după aceste vorbe, intrînd împreună în odaie şi zăvorîndu-se înăuntru, se apucă s-o drăgostească.

În timp ce sta cu dînsa, se întîmplă ca soţul doamnei, potrivnic aşteptărilor, să se întoarcă acasă; slujnica, de-ndată ce-l văzu că se apropie de palat, se repezi către odaia stăpînei şi-i strigă :

— Doamnă, vine stăpînul ; trebuie să fi şi pătruns în curte.

Femeia, cînd o auzi şi p-asta, văzîndu-se aşa deodată cu doi bărbaţi în casă şi ştiind că nu-l putea ascunde pe cavaler ca pe celălalt, din pricina armăsarului care se afla în curte, se socoti pierdută. Totuşi, sări din pat la repezeală, luă iute o hotărîre şi-i zise cavalerului:

— *Messere*, de ţi-s dragă măcar cît de puţin şi vrei să mă scapi de la moarte, fă cum ţi-oi spune eu. Scoate-ţi iute pumnalul, ţine-l în mînă şi coboară pe scări mînios şi încruntat, strigînd : „Mă jur pe Dumnezeul meu că tot îl prind o dată“. Iar dacă soţul meu ar vrea să te oprească sau să

te întrebe de ceva, nu spune decît ce ţi-am spus. Apoi încalecă degrabă şi nu mai zăbovi cu el pentru nimica în lume.

Messer Lambertuccio zise că avea să facă întocmai şi scoţîndu-şi pùmnalul, roşu şi înfierbîntat la faţă, parte din pricina oboselii pe care o îndurase, parte de ciudă că bărbatul se întorsese acasă, făcu cum îi spusese doamna.

Bărbatul femeii — care între timp descălecase şi se uitase cu mirare la calul priponit în curte — tocmai cînd vru să urce sus, îl zări pe *messer* Lambertuccio soborînd scările şi, uimit de cele ce spunea şi de înfăţişarea lui, îi zise:

— Ce-i asta, *messere?*

Dar cavalerul încălecă cît ai clipi din ochi şi nu răspunse altceva decît:

— Mă jur pe Dumnezeul meu că tot îl prind o dată!

Bărbatul se urcă sus şi îşi află nevasta în capul scărilor speriată şi tremurînd ca varga; drept care o întrebă:

— Ce s-a întîmplat, femeie? Pe cine fugăreşte *messer* Lambertuccio aşa mînios la faţă?

Doamna, trăgîndu-se spre odaie, ca s-o audă Leonetto, răspunse:

— Vai, bărbate, de cînd mă ştiu n-am tras o spaimă aşa cumplită ca aceasta. Un tînăr pe care nu-l cunosc s-a repezit în casă urmărit de *messer* Lambertuccio cu un cuţit în mînă şi aflînd din întîmplare odaia asta descuiată, dădu să intre înăuntru şi tremurînd ca varga îmi zise: „Doamnă, ajută-mă pentru Dumnezeu, că dacă nu, îţi mor în braţe!“ Eu m-am sculat iute în picioare şi tocmai cînd vroiam să întreb ce s-a întîmplat şi cine este,

l-am auzit urcînd pe *messer* Lambertuccio, care urla: „Unde eşti, Iudă?" Dacă am auzit aşa, m-am aşezat în faţa uşii şi cînd a vrut să intre m-am pus de-a curmezişul ei, iar dînsul, înţelegînd că nu-mi convine nicidecum să intre în odaia mea, a dat dovadă de bun simţ şi după ce-a mai spus şi alte vorbe fără şir, a luat-o în jos pe scări aşa cum l-ai văzut.

Bărbatul zise atunci:

— Bine-ai făcut femeie: că dacă-l omora aicea ne-am fi făcut noi de ocară. Cît despre *messer* Lambertuccio, e un mojic şi jumătate dacă a îndrăznit să urmărească un om care încerca să se ascundă în casa noastră.

Pe urmă întrebă unde era băiatul. Femeia îi răspunse:

— *Messere,* nu ştiu unde-i; s-o fi ascuns pesemne.

Atunci bărbatul întrebă:

— Unde eşti, tinere? Arată-te fără frică!

Leonetto, care auzise totul, ieşi de unde sta ascuns, galben şi tremurînd de teamă, ca unul care într-adevăr trăsese o spaimă straşnică. Bărbatul îl întrebă:

— Ce-ai de împărţit cu cavalerul?

Messere, zise tînărul, nimica, chiar nimica; de aceea sînt încredinţat că nu-i în toate minţile ori că m-a luat drept altul; de îndată ce-a dat ochii de mine, nu departe de casa dumneavoastră, a înşfăcat pumnalul şi-a început să strige: „S-a isprăvit cu tine". Eu n-am mai stat să întreb de ce, am pornit-o ca din puşcă şi am ajuns aicea, unde, mulţumită lui Dumnezeu şi doamnei ăsteia de treabă, m-am mîntuit de el.

Bărbatul zise atunci:

— Lasă, băiete, nu te teme ; am să te duc acasă teafăr şi pe urmă ai să afli ce are dumnealui cu tine.

Şi, după ce cinară, îi dădu să încalece un cal şi-l însoţi la Florenţa, ducîndu-l pînă acasă. Iar Leonetto, după sfatul pe care i-l dăuse doamna, încă într-aceeaşi seară vorbi cu *messer* Lambertuccio şi se învoi cu el astfel, încît, deşi pe urmă umblară fel de fel de zvonuri despre povestea asta, bărbatul doamnei nu află niciecînd de păcăleala pe care i-o trăsese nevastă-sa în ziua aceea.

Povestea a şaptea

Lodovico destăinuieşte madonnei *Beatrice iubirea ce i-o poartă; femeia, după ce-şi trimite bărbatul să meargă în locul ei în grădină, se culcă cu Lodovico, care se duce apoi şi-l bate măr pe bărbăţel.*

Toţi cei de faţă găsiră straşnică ideea *madonnei* Isabella, cea din povestea Pampineei. Ci Filomena, căreia regele îi poruncise să urmeze, grăi:

— Iubitoare doamne, dacă nu mă înşel, cred că povestea mea va fi la fel de izbutită. De aceea v-o spun iute.

Trebuie să ştiţi că la Perugia trăia odinioară un nobil florentin, care, sărăcind, se făcu negustor; şi treburile îi merseră aşa de bine, că în curînd se îmbogăţi grozav. Nobilul acesta avea de la nevasta lui un singur fiu, pe care îl botezase Lodovico.

Or, cum băiatul aducea a nobil, nu a negustor, bătrînul nu-i îngădui să înveţe ale negustoriei, ci îl trimise cu alţi nobili la curtea regelui din Franţa, unde băiatul învăţă cum să se poarte în lume şi alte multe lucruri bune. Acu, pe cînd se afla acolo, se întîmplă odată ca nişte cavaleri, care se întorceau de la Sfîntul Mormînt, să deie într-o bună zi peste un grup de tineri printre care se afla şi Lodovico şi, auzindu-i că vorbesc despre femeile din Franţa, din Anglia ori din alte ţări şi despre frumuseţea lor, să se amestece în vorbă şi unul dintre ei să spună că

dintre toate doamnele pe care le văzuse cutreierînd pămîntul nici una n-o întrecea în frumuseţe pe nevasta lui Egano dei Galluzzi din Bologna, pe care o chema *madonna* Beatrice ; iar tovarăşii lui, întrucît o văzuseră şi ei pe doamnă la Bologna, îi întărira vorba. Lodovico, auzind acestea, cum pînă atuncea niciodată nu mai fusese îndrăgostit, simţi că se aprinde în el atît de vajnic dorul de-a o vedea pe doamnă, încît nu izbutea să-şi ieie gîndul de la dînsa ; şi, hotărît fiind să meargă la Bologna s-o vază şi să stea mai mult dac-ar fi fost să-i placă, dădu a înţelege părintelui său că pofteşte să meargă în pelerinaj la locurile sfinte şi dobîndi cu mare greu încuviinţarea lui.

Schimbîndu-şi numele aşadar, din Lodovico în Anichino, ajunse la Bologna şi, după voia sorţii, încă de-a doua zi se nimeri s-o vază la o petrecere pe doamnă şi îi păru mult mai frumoasă decît şi-o închipuise el ; drept care, îndrăgostindu-se cu patimă de dînsa, se hotărî cu dinadins să nu mai plece din Bologna pînă ce n-o izbuti să-i dobîndească dragostea. Şi cum şedea în cumpănă, neştiind ce cale să urmeze spre a-şi atinge ţelul, se chibzui pînă la urmă că, de-ar fi izbutit să intre în slujba soţului femeii, care ţinea pe lîngă sine slujitorime multă, c-o leacă de noroc ar fi putut să facă astfel, încît să-şi împlinească vrerea. Ca atare, vînzîndu-şi caii şi rostuindu-şi slujitorii, după ce le împărţi porunci să se prefacă a nu-l cunoaşte, intrînd în vorbă cu hangiul la al cărui han trăsese, îi spuse c-ar dori să intre în slujba unui nobil de treabă, de-ar găsi vreunul. Hangiul îi răspunse :

— Tu eşti chiar omul care-i trebuie unui anume Egano, un nobil din oraşul ăsta, care are o mulţime de slujitori şi-i vrea pe toţi chipeşi şi arătoşi ca tine ; am să-i vorbesc despre treaba asta.

Hangiul se ţinu de vorbă, îl căută pe nobil şi pînă a nu se despărţi de el făcu astfel, încît băiatul fu luat în slujba lui, spre marea-i mulţumire.

Şezînd dar Anichino cu Egano — şi avînd prilej s-o vază adeseori pe doamnă — prinse a-l sluji pe nobil cu atîta îndemînare şi aşa de bine, încît dînsul, cu vremea, îl îndrăgi nespus, pînă într-atîta încît nu mai făcea nimica fără de sfatul lui ; şi nu numai pe sine i se lăsa în grijă, ci toate ale sale i le dădea pe mînă. Or, într-o bună zi, plecînd nobilul nostru ca să vîneze păsări şi Anichino rămînînd acasă, doamna Beatrice, care încă nu-şi dăduse seama de dragostea băiatului — deşi, văzîndu-i nu o dată deprinderile alese, îl lăudase în sinea ei şi îi plăcuse foarte — se apucă să joace şah cu dînsul. Anichino, care dorea să-i placă, făcea ce făcea şi se lăsa mereu bătut, de care lucru dînsa se bucura ca un copil. Iar cînd femeile *madonnei*, văzînd că joacă şah, plecară şi-i lăsară singuri, tînărul scoase un oftat din baierele inimii, drept care doamna îi privi şi-i zise :

— Ce-i cu tine ? Îţi pare aşa de rău, fiindcă te bat la şah ?

— Doamnă, răspunse Anichino, o pricină cu mult mai grea mi-a smuls din piept suspinul.

Femeia zise atunci :

— Te rog pe dragostea ce-mi porţi, spune-mi şi mie ce te apasă ?

Cînd Anichino auzi că cea pe care o îndrăgea cu patimă nespusă îl roagă pe dragostea ce-i poartă, să vorbească, mai suspină o dată şi mai adînc ca înainte ; doamna iar începu a-l ruga să-i spună de ce anume suspina. Anichino îi zise :

— Doamnă, tare mă tem c-ai să te superi dacă-ţi spun ; şi mi-e frică să nu spui şi altora ce mă apasă.

La care dînsa zise :

— N-am să mă supăr, fii pe pace, şi orişice mi-aĭ spune, n-oi mărturisi nimănui nimic, decît cu învoirea ta.

Atuncea Anichino zise :

— Dacă îmi făgăduieşti, îţi spun.

Şi lăcrămînd aproape, îi spuse cine era el, ce auzise despre dînsa, unde şi cum se îndrăgostise de ea şi din ce pricină intrase slugă la bărbatul ei ; apoi, cu multă umilinţă, o rugă, dacă-i şedea în putere, să aibă milă şi îndurare de el şi să-i aline focul şi dorul lui cel pătimaş, iar dacă nu vroia, să-l lase barem s-o iubească şi mai departe într-acest chip, în starea în care se afla.

O, gingăşie unică a firii boloneze ! Ce vrednică de laude te-ai dovedit întotdeauna în astfel de împrejurări ! Tu n-ai iubit nicicînd nici lacrimi, nici suspine, ci pururi te-ai înduplecat la rugi şi-ai ascultat supusă dorinţele iubirii. De aceea, de-aş găsi cuvinte vrednice de laudă ca să te urc în slăvi, glasul meu niciodată n-ar amuţi slăvindu-te.

Doamna privea la Anichino în timp ce el vorbea şi, dîndu-i pe deplin crezare, simţea cum îi pătrunde în suflet iubirea lui cu atîta forţă prin rugile ce-i înălţa, încît şi ea începu să ofteze şi după cîtva timp grăi :

— Iubite Anichino, alungă de la tine jalea : nici daruri, nici făgăduinţi, nici lacrimile multe pe care le-au vărsat atîţia nobili, cavaleri şi alţi nenumăraţi bărbaţi (căci sînt şi-am fost de mulţi iubită) n-au izbutit vreodată să mă înduplece s-ajung a îndrăgi pe vreunul ; dar tu, într-acest scurt răstimp cît au durat vorbele tale, ai izbuti să faci aşa fel, încît acum mă simt mai mult a ta decît a mea. Fiindcă ai ştiut să-mi dobîndeşti iubirea mai bine ca oricare altul, ţi-o dăruiesc întreagă şi-ţi jur c-ai să te bucuri de ea chiar înainte de revărsatul zorilor. Şi, ca să

fie precum zic, încearcă de pătrunde la mine în odaie cam către miezul nopţii ; eu am să las uşa deschisă ; tu ştii de care parte a patului mă culc, aşa încît să vii la mine, să mă trezeşti de cumva dorm, şi eu am să-ţi astîmpăr dorul care de atîta vreme îţi mistuie simţirea. Iar ca să fii încredinţat că nu te duc cu vorba, îţi dau zălog o sărutare.

Încolăcindu-şi braţele pe după gîtul lui, îl sărută cu dragoste şi tînărul pe dînsa. Pe urmă, despărţindu-se de doamnă, Anichino se duse şi-şi văzu de treburi, aşteptînd cu nesfîrşită bucurie să vie o dată noaptea.

Egano, după ce se întoarse de la vînătoare, cină şi fiind trudit se duse să se culce ; doamna porni pe urma lui şi, după cum făgădui, lăsă uşa deschisă. La ceasul hotărît, Anichino veni şi, intrînd tiptil în cameră după ce închise uşa, se duse către pat, de partea unde dormea doamna şi, punîndu-i mîna pe piept, văzu că nu domnea. Dînsa, cînd îl simţi alături, luă mîna lui într-ale ei şi strîngîndu-l tare se apucă să se învîrtească în pat, pînă ce-l deşteptă pe Egano care dormea şi-i zise :

— Aseară nu ţi-am spus nimic căci te vedeam trudit ; acuma însă te-aş ruga să-mi spui pe care dintre slujitorii tăi îl socoteşti mai vrednic, mai credincios şi mai aproape cu inima de tine ?

Bărbatul îi răspunse :

— De ce mă-ntrebi, femeie ? Doar bine ştii care-i acela. Nu am şi n-am avut nicicînd un slujitor în care să am mai multă încredere şi pe care să-l iubesc mai mult decît pe Anichino. Dar ce-ţi veni ? De ce mă întrebi ?

Anichino, văzînd că Egano e treaz şi că e vorba despre el, căutase în mai multe rînduri să-şi tragă mîna şi să plece, gîndind că doamna îi întinsese o cursă ; ci ea îl ţinuse aşa de strîns şi încă îl mai

ţinea, încît nu se putea mişca. Femeia răspunse bărbatului :

— Uite ce am să-ţi spun : credeam şi eu că Anichino ţi-e sluga cea mai credincioasă ; dar el mi-a dezminţit credinţa, căci astăzi, după ce-ai plecat, el, care rămăsese acasă, s-a folosit de prilej şi nu s-a ruşinat a-mi cere să mă înduplec poftei lui ; iar eu, ca să te încredinţez, fără a mai fi nevoie de prea multe dovezi şi ca să-ţi dau prilejul să te convingi cu ochii tăi, i-am spus că mă învoiesc şi că la miezul nopţii am să mă duc în grădină şi am să-l aştept la poalele pinului. Eu, de la sine înţeles, nici gînd n-am să mă duc ; dar tu, dacă doreşti să pui la încercare credinţa slugii tale şi dac-ai să te îmbraci c-o rochie de a mea şi ai să-ţi pui pe cap un văl, poţi să te duci şi să-l aştepţi : sînt sigură c-are să vină.

Egano, auzind aşa, grăi :

— De bună seamă c-am să merg.

Şi sculîndu-se din pat, se îmbrăcă de bine de rău, pe întuneric, c-o rochie de-a femeii, îşi puse un văl pe cap şi apoi se duse în grădină unde se puse să-l aştepte pe Anichino lîngă pin.

Femeia, cît ce-l auzi că iese din odaie, se ridică degrabă şi închise uşa după dînsul. Anichino, care trăsese o spaimă soră cu moartea, bietul, şi care încercase din răsputeri să scape din mîinile femeii şi-o blestemase în gînd de mii de ori pe ea, iubirea ei şi încrederea ce-o avusese într-însa, văzînd ce face pînă la urmă, fu omul cel mai fericit din cîţi trăiesc sub soare ; şi, după ce femeia se întoarse înapoi în pat, se dezbrăcă şi el şi cuprinzînd-o în braţe se desfătară împreună o bucăţică bună. Iar cînd femeia socoti că-i vremea să se despartă, îl puse să se scoale din pat şi să se îmbrace, zicîndu-i :

— Sufleţelul meu, ia o măciucă noduroasă şi du-te în grădină ; pe urmă fă-te c-ai dorit să-mi

pui credinţa la încercare şi, prefăcîndu-te a crede că Egano sînt eu, arde-i o mamă de bătaie şi ocărăşte-l straşnic, că ai să vezi ce bine-om rîde şi ne-om petrece după aceea pe socoteala lui.

Anichino se sculă şi se duse în grădină cu un băţ de salcie în mînă ; Egano, cît ce-l văzu, se ridică în picioare, de parcă s-ar fi bucurat că-l vede, şi-i ieşi înainte. Dar Anichino îi zise :

— Care va să zică ai venit, femeie spurcată ce eşti ! Credeai că vreau cu adevărat să-mi fac stăpînul de ocară ! Fire-ai a dracului să fii !

Şi ridicînd nuiaua se apucă să-l bată. Egano, auzind ce zice şi dînd cu ochii de nuia, fără a mai scoate o vorbă o luă la sănătoasa, cu Anichino după el, care striga :

— Fugi, ticăloaso, fugi, trăsni-te-ar Dumnezeu, că am să-i spun eu mîine lui Egano ce poamă-mi eşti.

Egano, după cel mîncă bătaia, se întoarse cît putu mai repede în odaie şi acolo, întrebîndu-l doamna dacă venise Anichino, răspunse :

— Măcar de n-ar mai fi venit ! Fiindcă, închipuindu-şi că eşti tu, mi-a ars o mamă de bătaie de nu-mi mai simt ciolanele şi m-a mai şi înjurat cum nu cred c-a mai fost vreodată înjurată o femeie. Vezi bine, mă miram eu să-ţi spună tocmai el aşa ceva cu gînd să-mi facă mie o ruşine. A vrut doar să te-ncerce, fiindcă vedea că te arăţi aşa sprinţară şi voioasă.

Atunci femeia zise :

— Slavă Domnului că pe mine m-a încercat cu vorba şi pe tine cu fapta ; deşi, la drept vorbind, s-ar spune că eu una îndur mai lesne vorba decît înduri tu fapta. Dar, fiindcă-ţi poartă atîta credinţă, s-ar cădea să-l îndrăgeşti şi tu şi să-l cinşteşti cum se cuvine.

Egano îi răspunse :

— De bună seamă. Bine zici.

Şi luînd de bună vorba doamnei, din ziua aceea fu încredinţat că n-a mai fost pe lume nobil cu o nevastă mai cinstită şi un servitor mai credincios. Din care pricină pe urmă, deşi de multe ori făcură haz toţi trei de întîmplarea aceasta, femeia şi cu Anichino avură mult mai lesne decît ar fi avut altfel prilej să se întîlnească spre a-şi petrece în voie, atîta vreme cît băiatul pofti să şeazǎ la Bologna în slujba lui Egano.

Povestea a opta

Un bărbat își bănuiește nevasta; dînsa își teagă peste noapte o sforicică de un deget, ca-n felul acesta să simtă cînd vine ibovnicul. Bărbatul își dă seama și, în timp ce el se ia pe urmele iubitului, femeia așază în pat, în locul ei, pe alta, pe care el apoi o bate măr și-o tunde; la urmă pleacă după frații nevestei, care însă, aflînd că dumnealui mințise, îl fac cu ou și oțet.

Felul în care *madonna* Beatrice își bătuse joc de bărbatul ei li se păru tuturor din cale-afară de răutăcios și fiecare adeveri că Anichino, bietul, trăsese o spaimă de moarte cînd doamna, în timp ce-l ținea zdravăn, mărturisea bărbatului că tînărul o îmbiase să facă dragoste cu dînsul. Ci regele, văzînd că Filomena isprăvise, se întoarse spre Neifile, zicînd:

— Grăiește, doamnă.

Neifile zîmbi oleacă din colțul buzelor și apoi prinse a grăi astfel:

— Frumoase doamne, n-are să-mi fie prea ușor să încerc a fi pe placul vostru cu o poveste ca acelea pe care vi le-au spus suratele înaintea mea; dar cu ajutorul Domnului nădăjduiesc s-o scot și eu cu bine pîn' la capăt.

Se cade dar să știți că în orașul nostru trăia odinioară un negustor foarte bogat, pe care îl chema Arriguccio Berlingheri și care din prostie, după cum fac și astăzi mai în fiece zi negustorii, se chibzui să-și ieie o nevastă de neam, ca să-și ridice

şi el rangul ; şi ca atare se însură c-o nobilă, o tînără, Sismonda după nume, cu care nu se potrivea de loc. Or ea, fiindcă bărbatul umbla cam mult printre străini, cum umblă negustorii, şi nu prea sta cu dînsa, se îndrăgosti de un tînăr pe care îl chema Ruberto şi care înainte vreme îi cam făcuse curte. Şi cum îl întîlnea adesea, fără a-şi păzi pesemne cu îndestulă grijă taina, căci întîlnirile acestea îi dădeau nespusă mulţumire, se întîmplă ca Arriguccio — fie auzind ceva, fie din altă pricină — să înceapă a fi gelos cum n-a mai fost pe lume altul ; şi ca atare, lăsînd baltă umblatul prin străini şi toate treburile lui, se apucă să-şi păzească nevasta cu străşnicie şi nu s-ar fi culcat o dată pînă ce n-o auzea că se vîrîse în pat, din care pricină femeia răbda amarnic chin, căci nu putea nicicum să-l întîlnească pe Ruberto.

Acu, fiindcă se frămîntase de multe ori în sinea ei ca să găsească un chip spre a-l întîlni pe tînăr, pînă la urmă se gîndi să facă după cum urmează : pentru că odaia ei dădea cu geamul către stradă şi cum îşi dăduse seama că Arriguccio se trudea cam mult pînă s-adoarmă, dar o dată adormit pe urmă dormea tun, se chibzui să-l pună pe tînăr către miezul nopţii s-aştepte în faţa porţii, ea să se ducă să-i deschidă şi apoi să stea cu el cît timp dormea bărbatu-său. Şi, ca să facă astfel încît să-l simtă numai ea cînd ar fi fost să vină, se gîndi să lase pe fereastra odăii o sforicică, care c-un capăt să atingă pămîntul în faţa casei, iar cu celălalt să treacă pe sub fereastră pîn' la ea, astfel încît să poată, cînd se culca, să-şi lege sfoara de degetul cel mare de la picior. Pe urmă, înştiinţîndu-l şi pe Ruberto despre asta, îi porunci să tragă de sfoară cînd venea la dînsa şi ea, dacă bărbatul s-ar fi întîmplat să doarmă, ar fi lăsat sfoara şi s-ar fi

dus să-i deschidă ; iar dacă nu dormea, ar fi ţinut-o strîns şi ar fi tras-o către sine, ca el să înţeleagă şi să n-o aştepte degeaba. Ruberto fu încîntat de născocirea aceasta şi folosindu-se de ea avu prilejul să se întîlnească din cînd în cînd cu doamna.

În cele de pe urmă însă, urmînd ei să se vadă cu atare şiretlic, se întîmplă că într-o noapte, pe cînd femeia dormea dusă, bărbatul să întindă piciorul către dînsa şi să găsească sfoara ; drept care, întinzînd o mînă şi aflînd-o înnodată de degetul femeii, îşi zise în sinea lui : „Aicea nu miroase a bine". Iar cînd văzu că sfoara mai ieşea şi pe fereastră, fu încredinţat că-i vorba de şiretlic şi înşelăciune. De aceea, după ce-o tăie cu grijă de unde era legată şi şi-o legă lui de deget, se puse să aştepte să vază ce se întîmplă. Nu după multă vreme, venind Ruberto la întîlnire şi ca de obicei trăgînd de sforicică, bărbatul se trezi : dar, fiindcă nu se pricepuse să-şi lege bine sfoara, Ruberto, care trase zdravăn, se pomeni cu ea în mînă şi socotind că-i semnul doamnei se puse s-o aştepte. Arriguccio se sculă degrabă şi luîndu-şi armele din cui se repezi la uşă să vadă cine e acolo ca să-l cotonogească bine. Deşi un simplu negustor, Arriguccio acesta era un om puternic şi viteaz ; şi ajungînd la uşă, cum n-o deschise uşurel, precum făcea nevastă-sa, Ruberto, care-l auzise, căzu la bănuieli şi pricepînd că nu femeia îi deschisese uşa, o luă la sănătoasa cu Arriguccio după dînsul. În cele de pe urmă însă, după ce alergară o bucăţică bună, Ruberto îşi trase spada, căci era înarmat şi el, se întoarse şi se încăierară în lege, unul cu gîndul de-a lovi şi celălalt de-a se apăra.

Femeia, care se trezise din somn cînd Arriguccio ieşise din odaie, văzînd că îi tăiase sfoara, îşi dete seama imediat că îi aflase şmecheria ; şi auzind că

Arriguccio se luase după tînăr, se sculă degrabă şi cum ştia ce tărăboi ar fi ieşit din treaba asta, îşi chemă servitoarea, care cunoştea toată povestea, şi atîta se ţinu de ea, rugînd-o să-i ia locul în pat şi să îndure cu răbdare bătaia de la Arriguccio, fără a se da de gol, urmînd s-o răsplătească apoi cu vîrf şi îndesat, că pînă la urmă fata se învoi şi intră în pat. Apoi ea, după ce întîi suflă în lumînarea care ardea în odaie, ieşi şi se ascunse în alt ungher al casei, aşteptînd ce-avea să se întîmple.

Încăierîndu-se aşadar Ruberto cu Arriguccio, precum am spus, vecinii, trezindu-se din somn la zgomot, porniră a-i ocărî ; din care pricină Arriguccio, temîndu-se să nu-l cunoască, deşi nu izbutise să afle cine e băiatul şi nici să se răzbune croindu-i cîteva cu spada, îl lăsă în plata Domnului şi se întoarse acasă c-o falcă în cer şi alta în pămînt. Cum intră în odaie, prinse a striga mînios :

— Unde eşti, ticăloaso ? Degeaba ai stins lumina, că de scăpat tot n-ai să-mi scapi.

Şi ducîndu-se către pat o înhăţă pe servitoare, crezînd că e nevastă-sa, şi-o rupse în bătaie, cărîndu-i la picioare şi pumni din răsputeri, pînă ce-o învineţi la faţă ; şi-n cele de pe urmă îi mai tăie şi părul, strigîndu-i în răstimp cele mai straşnice ocări pe care le-a auzit ureche de femeie. Fata plîngea, săraca, de potopea pămîntul, ca una care avea de ce ; şi chiar dacă din cînd în cînd striga : „Îndură-te, pentru Dumnezeu“ sau „Lasă-mă, destul“, aşa-i schimbase plînsul vocea şi pe Arriguccio aşa de tare îl învrăjbise mînia, încît nu fu în stare să-şi deie seama că nu-i glasul nevesti-si, ci al alteia. Iar după ce-o cotonogi mai-mai să-i frîngă oasele şi-i mai tăie şi părul, precum spuneam, îi zise :

— N-am să te mai bat, femeie fără de ruşine. Dar am să merg la fraţii tăi şi-am să le spun ce

poamă-mi eşti ; să vie ei pe urmă, să facă ce-or pofti cu tine şi ce le-o cere cinstea lor, dar să te ducă de la mine, că de acu înainte n-ai ce căuta la casa mea.

Şi grăind astfel ieşi din odaie, o zăvorî înăuntru, apoi plecă de unul singur. De îndată ce auzi că pleacă, *monna* Sismonda, care trăsese cu urechea şi auzise totul, intră în odaie, aprinse lumînarea şi o găsi pe slujnică bătută măr, sărmana, şi hohotind în gura mare. Doamna se strădui s-o mîngîie pe cît ştiu mai bine şi-o duse în odaia ei, unde punînd s-o îngrijească şi s-o slujească în taină, o răsplăti cu multă dărnicie pe cheltuiala lui Arriguccio, iar slujnica fu mulţumită. Pe urmă, întorcîndu-se degrabă în odaia ei, făcu la repezeală patul, deretică prin cameră, aprinse lumînarea şi puse toate cele la locul lor, ca şi cum nimeni n-ar fi dormit acolo ; apoi se îmbrăcă frumos, se pieptănă şi se găti, căznindu-se să arate de parcă nici nu s-ar fi culcat. Pe urmă aprinse un opaiţ şi, luîndu-şi nişte rufe în poală, se puse în capul scărilor şi începu să coasă, aşteptînd să vază în ce chip avea să se descurce toată povestea.

Plecînd de acasă, Arriguccio se duse întins la fraţii doamnei şi atîta le bătu la poartă, pînă ce slugile, auzindu-l, îi descuiară. Fraţii doamnei, trei la număr, şi cu mama ei, cînd auziră că musafirul e Arriguccio, se sculară cu toţii şi, după ce porunciră să li se aducă lumînări, ieşiră în calea lui şi-l întrebară ce caută la ceasul acela singur. Arriguccio le povesti de-a fir-a-păr toată întîmplarea, de la sfoara pe care o aflase înnodată la degetul nevesti-si şi pînă la sfîrşit, cînd se bătuse cu Ruberto ; şi, spre a le da şi-o mărturie a celor ce făcuse, le arătă cosiţele ce socotea că-s ale ei, adăugînd că-i roagă să vie după dînsul şi apoi să facă ce-or crede mai

nimerit pentru cinstea lor, căci el nu mai avea de gînd s-o ţie în casa lui. Fraţii doamnei, mînioşi din cale-afară de cele auzite, pe care le credeau deplin adevărate, şi porniţi împotriva surorii lor, după ce porunciră să li se aducă torţe aprinse, plecară cu Arriguccio la el acasă, hotărîţi să-şi pedepsească sora. Văzîndu-i cît sînt de porniţi, bătrîna, mama lor, se luă plîngînd după ei şi începu să-i roage cînd pe unul, cînd pe celălalt, să nu dea aşa de lesne crezare unor asemenea lucruri, pînă ce nu s-or încredinţa cu ochii lor de cele spuse de bărbat; căci el, zicea femeia, s-ar fi putut din alte pricini s-o bată şi să-i poarte pică şi acu să pună în cîrca ei toată povestea asta doar ca să scape dînsul; că nu putea pricepe, zicea, şi se mira grozav cum de putuse să se întîmple aşa ceva, cînd ea îşi cunoştea bine fata, căci o crescuse de micuţă; şi multe altele ca astea.

Ajunşi la Arriguccio acasă, fraţii intrară înăuntru şi-o luară în sus pe scări. *Madonna* Sismonda, cînd îi auzi că vin, strigă:

— Cine-i acolo?

La care unul din fraţi răspunse:

— Lasă, ticăloaso, că ai să vezi tu acuşa cine-i.

Femeia zise atunci:

— Da' ce mai e şi asta? Doamne, fereşte-ne de rău.

Şi ridicîndu-se în picioare, urmă:

— Bine aţi venit! Dar ce căutaţi la ceasul ăsta şi încă toţi trei laolaltă?

Fraţii, cînd o văzură că şade liniştită şi coase, fără urmă de vînătaie în obraz, după ce Arriguccio spusese c-o bătuse măr, se cam mirară la început şi-şi mai struniră oleacă furia, pe urmă însă îi cerură să spună cum se întîmplase povestea pentru

care o învinuia bărbatul, amenințînd-o strașnic dacă-ar fi cutezat să nu le spună tot.

Femeia le răspunse :

— Zău dacă știu ce să vă spun : habar n-am din ce pricină mă învinuiește Arriguccio.

Bărbatul, într-acestea, se tot uita la ea și-o măsura ca un năuc din cap pînă-n picioare, fiindcă știa prea bine că îi trăsese zeci de pumni în față, c-o zgîriase, c-o bruftuluise în fel și chip și-acu femeia arăta de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic din toate astea. După ce însă frații ei îi povestiră mai pe scurt tot ce spusese Arriguccio de sfoară, de bătaie și de toate celelalte, femeia se întoarse către bărbat și zise :

— Vai, Arriguccio, ce mi-e dat s-aud ? Se poate așa ceva ? De ce mă ponegrești, făcîndu-mă de rîsul lumii, pe mine care sînt cinstită și în schimb tu vrei cu dinadinsul să pari om rău și crud, cînd nu ești ? Nici n-ai venit acasă azi-noapte, necum să fi dormit cu mine ! Și zici că m-ai bătut ? Eu nu-mi aduc aminte.

Bărbatul o întrebă atunci :

— Cum, ticăloaso, nu ne-am dus noi împreună la culcare ? Nu m-am întors eu înapoi, după ce-am alergat pe urma ibovnicului tău ? Nu te-am snopit oare în bătaie și nu ți-am tăiat părul ?

Femeia îi răspunse :

— Aicea, în casa asta, aseară nu mi te-ai culcat. Dar, fiindcă treaba asta n-am cum s-o dovedesc altminteri decît cu vorba, vorbă dreaptă, hai s-o lăsăm deoparte și să ne întoarcem la ce spui, că m-ai bătut adică și mi-ai tăiat și părul. Eu nu știu să mă fi bătut ; dar voi, care sînteți de față, și tu, uitați-vă de vreți, și-o să vedeți că n-am niciunde urmă de bătaie ; și nu te-aș sfătui să ai atîta îndrăzneală încît să te atingi de mine, că-ți jur pe

Dumnezeul meu, ţi-aş face sînge toată faţa. Cît despre păr, pre cîte ştiu, nu pare să mi-l fi tăiat ; doar dacă n-ai făcut-o fără să-mi dau eu seama. Hai, chiar să văd.

Şi zicînd astfel, îşi ridică vălul de pe cap şi le arătă la toţi că avea cosiţele întregi.

Văzînd şi auzind aşa, fraţii şi mama doamnei îi spuseră bărbatului :

— Ce mai e şi asta, Arriguccio ? Parcă spuneai cu totul altfel cînd ai venit la noi ; cum ai să poţi acu să faci dovada celor spuse ?

Arriguccio şedea ca aiurit. Ar fi poftit el să vorbească, dar cum vedea că nu e chip să dovedească ce-ar fi vrut, nu cuteza să deschidă gura. Femeia se întoarse atunci spre fraţii ei şi zise :

— Dînsul, pre cîte văd, a încercat cu dinadinsul să mă îndemne a face ce n-aş fi vrut să fac nicicînd : să vă înşir adică toate blăstămăţiile şi toată mîrşăvia lui. Ei, iaca am s-o fac. Sînt pe deplin încredinţată că ceea ce v-a spus i s-a întîmplat cu adevărat şi iată cum. Bărbatul ăsta cumsecade pe care mi l-aţi dat — spre nenorocul meu — drept soţ, care îşi zice negustor şi ca atare vrea să fie cinstit de toată lumea şi care în sfîrşit s-ar cuveni să fie mai cumpătat ca un călugăr şi mai cinstit ca o fecioară, se îmbată pe la cîrciumi aproape în fiecare seară şi se înhăitează cu tot soiul de femeiuşti stricate, lăsîndu-mă pe mine să stau şi să-l aştept acasă, aşa cum m-aţi văzut, pînă la miezul nopţii, ba uneori chiar pînă-n zori. Sînt sigură că fiind beat turtă s-o fi culcat cu vreuna d-alea şi ei i-o fi găsit, cînd s-a trezit din somn, sfoara legată de picior şi-a săvîrşit apoi minunile de vitejie cu care se laudă acum, snopind-o în bătaie şi retezîndu-i cozile ; dar, fiindcă nu şi-a revenit cu totul din beţie, credea şi crede încă, sînt sigură, că toate astea

mi le-a făcut mie, nu ei. Uitați-vă la el și veți vedea și voi că-i încă beat pe jumătate. Totuși, orice-ar fi spus despre mine, vă rog să nu i-o luați în nume de rău, gîndindu-vă că la beție omul vorbește multe, de aceea să-l iertați și voi, precum îl iert și eu.

Bătrîna însă, mama doamnei, cînd auzi una ca asta, se apucă să facă gură, zicînd:

— Pe legea mea, copilă, una ca asta nu înghit: un dobitoc nesuferit și ingrat ca omul ăsta s-ar cuveni chiar, dimpotrivă, să fie omorît pe loc, că n-a fost vrednic să se însoare c-o fată cum ești tu. Auzi nemernicie! Nici de te-ar fi cules din tină și nu s-ar fi căzut să facă ce-a făcut. Bătu-l-ar Dumnezeu să-l bată! De ce să fii tu nevoită s-asculți scîrbavnicele vorbe ale unui negustor de balegi de măgar? Da' ce-și închipuie dumnealor, că nu știm cine sînt? Vin toți de pe la țară, toate scursorile și pleava, cu straie de dimie, cu pantalonii ca burlanul, cu pana-n cur și cît ce-ajung să pună trei bănuți deoparte vor nici mai mult nici mai puțin să puie mîna pe copile de neam și pe femei cinstite și fac pe nobilii, zicînd: „Eu mi-s din neamul lui cutare și-ai mei făcut-au asta și aia și cealaltă". Ehei, ce bine ar fi fost dacă feciorii mei mă ascultau pe mine! C-ar fi putut să te mărite, și încă așa de bine, cu unul dintre conții Guidi, care te lua oricum, c-o zestre cît de mică. Da' vezi c-au vrut să mi te dea după podoaba asta de negustor, căruia nu i-a fost rușine — deși ești cea mai bună și mai cinstită fată din Florența — să vie în puterea nopții și să te facă tîrfă, de parcă noi nu te-am cunoaște! Mi-e martor Dumnezeu, de-ar fi să fie după mine, ar merita o scărmăneală de să-și aducă aminte de ea o viață întreagă.

Și întorcîndu-se către băieți, le zise:

— N-am spus eu că aşa ceva nu-i cu putinţă? Aţi auzit cum vi se poartă iubitul cumnăţel cu surioara voastră? Lepădătura dracului de negustor calic! Că dac-aş fi în locul vostru, după ce-am auzit cîte a vorbit de ea şi cîte i-a făcut, n-aş avea linişte şi pace pînă nu l-aş omorî; şi dac-aş fi bărbat, şi nu femeie precum sînt, eu singură i-aş face felul şi n-aş lăsa pe nimeni să se amestece într-asta. Trăsni-l-ar Dumnezeu de spurcat şi de beţiv, fără ruşine!

Fraţii doamnei, văzînd şi auzind acestea, se întoarseră spre Arriguccio şi-i azvîrliră în faţă cele mai straşnice sudălmi din cîte a auzit vreodată ureche de nemernic. Iar mai la urmă îi ziseră:

— De data asta te iertăm, că ai făcut-o la beţie; dar, de ţi-i dragă viaţa, ai grijă nu care cumva să auzim de-acu înainte poveşti de soiul ăsta, că dacă o fi să ne ajungă vreun cuvinţel pe la ureche, apăi să ştii că ţi-om plăti-o şi p-asta şi pe cealaltă.

Şi astfel zicînd, plecară.

Arriguccio, care rămăsese ca lovit în cap, neştiind nici el dacă visase sau dacă ceea ce făcuse fusese faptă aievea, nu cuteză să mai crîcnească şi îşi lăsă nevasta în pace. Iar ea, prin isteţimea ei, nu numai că scăpă de pacostea ce-o ameninţa, dar pe deasupra mai găsi şi mijlocul de a-şi face în voie toate poftele, fără să-i pese de bărbat.

Povestea a noua

Lidia, nevasta lui Nicostrato, îl iubeşte pe Pirrus; acesta, drept dovadă a dragostei, îi cere să săvîrşească trei lucruri, pe care ea le săvîrşeşte şi pe deasupra se mai şi desfată cu el sub ochii lui Nicostrato, căruia îi dă a crede că ceea ce văzuse fusese doar o nălucire.

Povestea Neifilei plăcuse atît de mult doamnelor, încît nu mai sfîrşeau acum cu rîsul şi pălăvrăgeala, deşi regele, care îi poruncise lui Pamfilo să-şi înceapă şi el istorioara, le rugase în mai multe rînduri să isprăvească o dată. Dar după ce tăcură, Pamfilo începu astfel :

— Cinstite doamne, după părerea mea, nu se află lucru, oricît ar fi de greu şi primejdios, pe care să nu cuteze a-l săvîrşi cine iubeşte cu ardoare. Or, deşi treaba asta a fost adesea dovedită prin multe istorioare, eu totuşi cred să izbutesc a-i face şi mai limpede dovada prin povestea mea, în care e vorba de-o femeie ajutată aş zice mai degrabă de noroc decît de isteţime în cele cîte le-a săvîrşit ; de aceea nu v-aş sfătui să urmaţi pilda ei, căci soarta nu ne sare întotdeauna în ajutor şi nici bărbaţii nu-s toţi orbi, ca cel din povestirea mea.

La Argos, o străveche cetate în Achaia, nu mare, dar vestită prin regii care au stăpînit-o, trăia odinioară un nobil zis Nicostrato, căruia în pragul bătrîneţii soarta îi dărui drept soaţă o doamnă de

neam mare, frumoasă şi îndrăzneaţă, pe numele ei Lidia. Şi nobilul acesta, ca om de neam şi bogătaş ce se afla a fi, ţinea pe lîngă sine slujitorime multă şi cîini şi păsări cu duiumul, căci îi plăcea şi-l desfăta peste măsură vînătoarea; printre ceilalţi slujitori avea şi-un tînăr spălăţel, frumos şi chipeş la făptură, cu multă îndemînare la tot soiul de lucruri, pe care îl chema Pirrus şi căruia Nicostrato îi arăta cu mult mai multă iubire şi încredere decît celorlalţi slujitori. Pe tînărul acesta Lidia prinse a-l îndrăgi cu atîta patimă, încît nici zi nici noapte nu putea să-şi ieie gîndul de la dînsul. Dar de iubirea aceasta, lui Pirrus — ori că nu-şi da seama, ori c-o făcea cu dinadinsul — părea că nici nu-i pasă, din care pricină femeia se chinuia cumplit. Şi, hotărîtă fiind să-i arate că-l iubeşte, chemă într-o zi la sine pe-o slujnică de-a ei, căreia îi zicea Lusca şi-n care avea încredere, şi-i spuse:

— Ascultă, Lusca, tot ce-ai avut din parte-mi se cade a fi plătit prin ascultare şi credinţă; bagă de seamă deci şi nu sufla o vorbă din cele ce-am să-ţi spun acum, decît numai acelui căruia ţi-oi porunci eu să-i spui. După cum vezi, sînt tînără, sînt proaspătă şi pe deasupra îndestulată cu tot ce inima-mi poftеşte; pe scurt nu mă pot plînge decît de un singur lucru şi ăsta e că anii bărbatului meu, de stai să-i măsori cu ai mei, sînt mult prea mulţi la număr, din care pricină trăiesc lipsită de plăcerea la care ţin femeile mai mult ca la orice. Or, cum poftesc şi eu la asta, ca toate celelalte, de vreme ce norocul — dîndu-mi un soţ aşa bătrîn — mi s-a vădit potrivnic, am hotărît încă de mult să nu-mi mai fiu şi eu potrivnică întru acestea, lăsîndu-mă pradă tînjelii, ci să găsesc un mijloc de a-mi împlini dorinţele; de aceea, spre a afla deplină mulţumire şi-n dragoste, ca-n celelalte, am hotărît ca Pirrus — mai vrednic

fiind el decît oricare pentru asemenea treabă — să-mi vină într-ajutor cu îmbrățișările lui și de aceea am început să-l îndrăgesc cu atîta foc, încît n-am liniște și pace decît atuncea cînd îl văd sau mă gîndesc la dînsul. Și dacă n-am să mă întîlnesc cu el cît mai curînd, am să mor negreșit. Deci, dacă viața mea ți-e dragă, fă ce știi și cum ți s-o părea mai bine, spune-i că-l îndrăgesc și roagă-l tu din partea mea să vină la întîlnire cînd te-oi trimite după el.

Slujnica îi răspunse că se învoiește bucuros și, cît ce află prilejul și locul potrivit, îl luă pe Pirrus la o parte și-i spuse cît putu mai bine tot ce-o rugase doamna. Pirrus se minună nespus cînd auzi una ca asta, căci nu-și dăduse încă seama de dragostea stăpînei, dar se temu ca nu cumva femeia să-i întindă o cursă și de aceea zise iute și cu asprime în glas :

— Lusco, nu-mi vine a crede că vorbele acestea vin de la doamna mea, de aceea ia aminte la cele ce vorbești, ori, dacă totuși ea te-a îndemnat să mi le spui, nu cred că sînt pornite din inimă ; și, chiar de-ar fi, stăpînul meu mă prea cinstește cu mult mai mult decît o merit și de aceea nu i-aș face nici mort o astfel de rușine ; bagă de seamă dar, și nu-mi umbla cu de-astea.

Lusca nu se sperie de vorba lui cea aspră, ci-i zise :

— Pirrus, dacă doamna are să-mi dea poruncă, am să-ți vorbesc și despre asta și despre tot ce va vroi, fie că-ți place ori nu ; dar ești un prost, să știi.

Și nițeluș cam mînioasă, se întoarse la stăpînă cu vorbele lui Pirrus, pe care ea, cînd le auzi, mai-mai să-și dorească moartea, sărmana, și-alta nu. Dar, după vreo trei-patru zile, vorbi din nou cu slujnica și-i zise :

— Lusco, după cîte ştii, stejarul nu se doboară c-o lovitură de secure; de aceea eu aş zice să te mai duci o dată la cel care doreşte în chip neobişnuit şi numai înspre răul meu să-mi fie credincios şi, aflîndu-ţi vreme cu prilej, să-i spui din nou ce drag îmi este şi să încerci în fel şi chip să faci astfel ca să te creadă; căci, dacă ne oprim aici, eu am să mor de bună seamă, iar el s-o crede înşelat şi pînă la urmă, de unde eu îi caut iubirea, m-oi pomeni că mă urăşte.

Lusca o îmbărbătă pe doamnă şi după ce-l căută pe Pirrus, aflîndu-l de astă dată în toane bune, îi zise:

— Pirrus, acu cîteva zile ţi-am arătat cît suferă stăpîna ta şi-a mea din pricina iubirii ce-o simte pentru tine şi acuma iarăşi vin să-ţi spun că, dacă stărui în asprimea pe care ai dovedit-o deunăzi, poţi fi sigur că n-are să trăiască mult; de aceea te-aş ruga să fii aşa de bun şi să-i asculţi dorinţa, căci dacă şi de data asta te arăţi aşa încăpăţînat, de unde înainte vreme te socoteam tare înţelept, apăi de aci înainte să ştii c-am să te ţin de prost. Ce ţi-ai putea dori mai mult decît să fii iubit, aşa cum eşti iubit, de-o doamnă atît de nobilă şi de frumoasă cum e ea?

Şi, în afară de asta, nu vezi cît de îndatorat s-ar cuveni să te arăţi faţă de propria-ţi soartă, cînd stai să te gîndeşti că-ţi scoate în cale un prilej atît de potrivit cu focul tinereţii tale şi care-ţi poate multumi în acelaşi timp şi poftele? Ce alt bărbat de seama ta mai ştii care să stea mai bine cu lucrurile astea decît vei sta tu însuţi, dac-ai să fii înţelept? Unde ai găsi un altul mai bine înzestrat cu arme, cai, veşminte şi bani decît ai fi tu însuţi, dacă ţi-ai dărui iubirea unei femei ca dînsa? Ascultă-mă ce-ţi spun şi vino-ţi în fire: să nu uiţi niciodată că

soarta nu ne îmbie cu zîmbetul pe faţă şi braţele deschise decît o dată în viaţă ; iar dacă atuncea omul nu ştie să-i primească darul şi ajunge pîn' la urmă sărac lipit şi cerşetor, se cade să arunce vina pe sine însuşi, nu pe soartă. Şi, dacă vrei să ştii, între stăpîni şi slujitori nu se cuvine să te ţii de aceleaşi legi de cinste ca între rude şi prieteni ; dimpotrivă : cu un stăpîn să nu te porţi, cînd poţi, altfel de cum se poartă şi el cu sluga lui. Crezi că Nicostrato de pildă, dac-ai avea fie o nevastă frumuşică, fie o mamă, o copilă sau o surioară şi i-ar place, s-ar mai gîndi la cinste, la cinstea pentru care tu te dai acum în lături ? Eşti prost dacă-ţi închipui asta ; fii sigur că, de n-ar ajunge la ea cu binişorul, cu rugăminţi şi cu momele, nu s-ar sfii de loc s-ajungă cu de-a sila, orice ai zice tu. Să ne purtăm deci şi noi cu ei şi cu-ale lor aşa precum se poartă ei cu noi şi cu-ale noastre. Foloseşte-te de prilejul ce ţi-l îmbie soarta ; n-o alunga ; primeşte-o cu braţele deschise, că dacă nu, de bună seamă — las' că stăpîna, sărăcuţa, are să moară sigur din pricina aceasta — dar chiar şi tu te vei căi şi încă aşa de amarnic, încît ai să-ţi cauţi moartea.

Pirrus, care se gîndise de multe ori la cuvintele ce i le spusese Lusca, se hotărîse în sinea lui, de-ar mai fi fost să-l caute, să-i dea cu totul alt răspuns şi să împlinească voia doamnei, dacă putea dobîndi încredinţare de la dînsa că nu-i întinde o capcană. De aceea îi răspunse fetei :

— Vezi, Lusco, eu ştiu bine că tot ce-mi spui e adevărat ; dar ştiu pe de-altă parte şi că stăpînul meu e un om tare înţelept şi isteţ ; or, cum mi-a dat pe mînă toate ale lui, tare mă tem că Lidia nu face treaba asta decît spre a mă încerca, după voia şi povaţa lui. De aceea, dacă vrea să facă trei lucruri pentru a-mi da încredinţare că nu mă păcă-

leşte, pe urmă îmi poate cere orice şi am s-o ascult pe dată. Iată care sînt aceste lucruri : întîi şi întîi să omoare de faţă cu Nicostrato pe cel mai bun dintre şoimii săi ; în al doilea rînd să-mi trimită o şuviţă din barba lui Nicostrato şi în al treilea rînd să-mi mai trimită şi-un dinte de-al lui, dar dintre cei mai sănătoşi.

Lucrurile acestea i se părură grele fetei, iar doamnei şi mai grele. Iubirea însă, care ştie să îmbărbăteze sufletele şi-i mare meşteră la sfaturi, o hotărî să încerce totuşi şi ca atare doamna îi trimise vorbă lui Pirrus c-avea să facă grabnic şi întocmai tot ce îi ceruse, ba şi pe deasupra, iar fiindcă el îl socotea aşa de înţelept pe Nicostrato, zicea că va să se desfete în faţa lui cu Pirrus, dînd a crede bărbatului că tot ce vede e numai o închipuire. Pirrus se puse să aştepte ce avea să facă doamna.

La cîteva zile după aceea, rînduind Nicostrato — după cum obişnuia adesea — un mare ospăţ pentru niscaiva nobili, după ce musafirii se ridicară de la mese, doamna, îmbrăcată în catifea verde şi toată plină de podoabe, ieşi din iatacul ei şi intră în sala unde se aflau meseni ; acolo, de faţă fiind şi Pirrus, se duse drept către stinghia pe care sta cel mai iubit dintre şoimii lui Nicostrato, îl dezlegă, făcîndu-se că vrea să şi-l aşeze pe mînă, şi prinzîndu-l de legături îl azvîrli cu capul de perete şi-l omorî pe loc. Nicostrato strigă :

— Vai, ce-ai făcut, femeie ?

— Nimic, răspunse dînsa.

Dar pe urmă, întorcîndu-se către meseni, grăi :

— Domnilor, greu mi-ar fi să mă răzbun pe un rege care m-ar face de ocară, dacă pe un şoim n-aş cuteza să mă răzbun cum se cuvine. Trebuie să ştiţi că şoimul ăsta îmi răpeşte de multă vreme tot timpul pe care un bărbat este dator să îl închine

nevestei lui ; căci, de îndată ce mijesc zorile, Nicostrato se scoală, încalecă, așază șoimul pe mîna lui și pleacă cutreierînd cîmpiile să-l vază cum știe zbura ; iar eu, așa cum mă vedeți, rămîn singură în pat, ba și nemulțumită ; de aceea nu o dată, ci de mai multe ori am vrut să fac ce-am făcut astăzi, dar m-a ținut în loc dorința de-a o face în văzul unor oameni care să mă judece pe drept ; și socotesc că dumneavoastră veți fi de bună seamă juzi nepărtinitori.

Bărbații care o ascultau, crezînd că vorba ei e pe măsura dragostei ce-o avea pentru Nicostrato, se întoarseră rîzînd spre el, care tăcea mînios, și începură a-i zice :

— Bine-a făcut femeia, dacă s-a răzbunat pe șoim !

Și tot glumind pe socoteala acestei întîmplări, căci între timp femeia plecase în iatacul ei, întoarseră în voie bună mîhnirea lui Nicostrato. Pirrus, văzînd acestea, își zise în sinea lui : „Bun început a dat stăpîna dragostei mele ; deie Domnul să facă tot așa și de acu înainte".

Nu multă vreme după întîmplarea asta, aflîndu-se doamna într-o zi cu soțul ei la ea în odaie, în timp ce-l dezmierda prinse a glumi cu dînsul și el așa din joacă trăgînd-o nițeluș de păr, îi dărui prilejul să ducă la îndeplinire cel de al doilea lucru pe care i-l ceruse Pirrus ; căci apucîndu-l iute de-un smoculeț de barbă, rîzînd, îl trase așa de tare, încît i-l smulse din bărbie. Iar cînd Nicostrato se plînse că-l doare, dînsa îi zise :

— Ce ai ? De ce te-ai îmbufnat ? Fiindcă ți-am scos vreo cîțiva peri ? Dar mai înainte cînd mă trăgeai de păr nu te durea, așa-i ?

Și-așa, dintr-una într-alta, urmînd cu joaca mai departe, femeia puse bine smocul pe care îl smulsese

din barba lui Nicostrato şi chiar în ziua aceea îl şi trimise iubitului.

Acu, al treilea lucru îi cam dădu de furcă doamnei ; totuşi, fiindcă era tare isteaţă şi dragostea îi ascuţea tot mai vîrtos deşteptăciunea, găsi pînă la urmă o cale spre a-l căpăta şi pe acesta. Nicostrato ţinea la el doi băieţaşi, copii de neam, pe care ai lor i-i daseră ca să deprindă în casa lui purtare şi obiceiuri bune ; iar cînd Nicostrato mînca, unul din băieţaşi tăia bucatele pe taler, iar celălalt îi turna în pahar. Femeia îi chemă pe amîndoi la dînsa şi le dădu a crede că le miroase gura ; de aceea îi învăţă să tragă capul la o parte pe cît puteau mai tare cînd îl slujeau pe Nicostrato, dar îi povăţui să nu sufle o vorbă la nimeni despre treaba asta. Băieţii o crezură şi se căzniră să facă aşa cum îi învăţase. Or, într-o bună zi femeia îi zise lui Nicostrato :

— N-ai băgat de seamă cum îşi întorc băieţii capul cînd te slujesc la masă ?

Nicostrato răspunse :

— Ba da, vroiam chiar să-i întreb de ce.

La care doamna zise :

— Nu-i întreba pe ei, c-am să-ţi răspund chiar eu. De mult vroiam să-ţi spun, dar îmi era c-ai să te superi ; acuma însă, fiindcă văd că-şi dau şi alţii seama, n-am încotro şi-ţi spun. Băieţii întorc capul fiindcă-ţi miroase groaznic gura ; şi nu ştiu din ce pricină, că pînă acu nu-ţi mirosea. Urîtă-i treaba asta şi mai cu seamă pentru tine care ai de-a face tot cu nobili. Ar fi cu cale să vedem ce anume-i de făcut.

Nicostrato răspunse :

— Ce ar putea să fie ? Să am vreun dinte rău în gură ?

La care Lidia îi zise :

— S-ar prea putea.

Şi ducîndu-l la o fereastră, îl puse să deschidă gura şi, după ce îl cercetă de-o parte şi de cealaltă, îi zise :

— Vai, Nicostrato, cum ai putut să-l rabzi atîta amar de vreme ? Ai unu-n partea asta şi după cîte mi se pare nu numai că-i stricat, dar e şi ros aproape tot şi, dacă-l mai ţii mult în gură, de bună seamă c-o să-i strice şi pe ceilalţi de lîngă el ; de aceea eu te-aş sfătui să-l scoţi numaidecît, pînă ce nu se întinde răul.

Nicostrato răspunse :

— Dacă-i aşa, îl scot şi gata ; trimite iute după un meşter să vie să mi-l tragă.

La care doamna zise :

— Ferit-a Dumnezeu să vie un meşter pentru atîta ; dintele abia se ţine şi cred c-am să ţi-l scot chiar eu uşor, fără nici un meşter. Unde mai pui că ei au mînă aşa de grea, că nu m-ar lăsa inima pentru nimica-n lume să mi te las pe seama lor. Am să ţi-l scot chiar eu ; că cel puţin, dacă te doare, eu te-oi lăsa să mai răsufli, pe cîtă vreme meşterul nu te-ar lăsa nici mort.

Poruncind dar să i se aducă nişte cleşti anume pentru treaba asta, trimise pe ceilalţi afară şi ea rămase doar cu Lusca ; pe urmă, zăvorîndu-se înăuntru, îl întinseră pe Nicostrato pe-o masă şi vîrîndu-i în gură cleştele, îl apucă de-un dinte ; şi-n timp ce Lusca îl ţinea zdravăn, deşi Nicostrato urla de parcă îl scuturau toţi dracii, doamna îi scoase dintele, îl puse bine la o parte şi luînd din mîna Luscei un altul, găunos şi ros pe toate părţile, i-l arătă bărbatului, care zăcea, săracul, pe jumătate mort de cîte pătimise, zicîndu-i :

— Ia uite ce ţineai în gură de atîta amar de vreme.

Iar el dîndu-i crezare, deşi răbdase atîta chin şi încă se mai văicărea, văzînd că nu mai are în gură spurcăciunea aia de dinte, se socoti tămăduit şi după ce femeile îl ogoiră cu de toate, cum între timp durerea îl mai slăbise niţeluş, plecă din odaie.

Doamna luă dintele şi îl trimise iubitului, care, acu fiind sigur de dragostea femeii, se arătă gata să facă tot ce-ar fi vrut. Ci doamna, vrînd să-i deie şi mai deplină încredinţare şi abia aşteptînd s-apuce a se întîlni cu el, fiindcă dorea să-şi ţină făgăduinţa dată, se prefăcu bolnavă ; şi într-o după amiază, venind Nicostrato la dînsa şi ea văzînd că nimeni altul nu-l însoţeşte decît Pirrus, îi rugă pe amîndoi s-o ajute să meargă pînă în grădină ca să-şi mai uite de urît. Drept care, sprijinind-o Nicostrato de-o parte şi Pirrus de cealaltă, o duseră în grădină şi-o aşezară într-o poiană, la poala unui păr frumos. Acolo, după ce şezură o vreme cîteşitrei, femeia, care într-aceasta îl înştiinţase pe băiat ce-ar fi trebuit să facă, îi zise :

— Pirrus, tare-aş vrea să gust niscaiva pere ; urcă-te-n pom şi-azvîrle cîteva jos.

Pirrus se căţără degrabă, prinse a zvîrli la pere şi-n timp ce le azvîrlea grăi :

— Stăpîne, ce te-apucă ? Şi dumneata, stăpînă, cum de-i îngădui treaba asta aici sub ochii mei ? Nu ţi-e ruşine, zău aşa, doar nu-ţi închipui că sînt orb ? Parcă erai bolnavă mai adineauri, iar acum te ţii de lucruri d-astea ? Dacă ai chef de-aşa ceva, de ce nu mergi într-o odaie — că ai destule doar — şi-acolo n-ai decît să te iubeşti în voie, da' nu aici, sub ochii mei.

Doamna, întorcîndu-se către bărbatul ei, îi zise :

— Ce-ndrugă Pirrus ? Aiurează ?

La care el, de sus, răspunse :

— Ba, n-aiurez de loc. Crezi dumneata că nu văd ce faceţi împreună ?

Nicostrato se minună din cale-afară şi grăi :

— Pirrus, visezi sau ce-i cu tine ?

La care el răspunse :

— Ba nu visez, stăpîne, cum nu visezi nici dumneata ; aşa mi te mai hîţîni, că dacă părul ăsta s-ar hîţîna ca dumneata, n-ar mai rămîne în el o pară.

Femeia zise atunci :

— Ce-o mai fi fiind şi asta ? Se poate oare într-adevăr să i se pară precum spune ? De n-aş fi aşa bolnavă, mai că m-aş căţăra în pom să văd şi eu minunea asta.

Pirrus de sus din pom îi da cu gura înainte şi nu mai contenea cu vorba. Nicostrato îi zise atunci :

— Coboară-te.

Şi după ce se coborî îl întrebă :

— Ce zici că vezi ?

Pirrus răspunse :

— Mi se pare că m-aţi luat drept un zăpăcit sau un năuc de cap ; dar, fiindcă vrei cu dinadins să-ţi spun, află că te vedeam culcat peste nevasta dumitale ; iar cînd m-am coborît te-am văzut sculîndu-te şi aşezîndu-te aici, unde te afli acum.

— Ţi-a luat Dumnezeu minţile ? se minună Nicostrato. Doar noi de cînd te-ai căţărat în păr nu ne-am clintit din loc şi-am stat aşa precum ne vezi.

La care Pirrus zise :

— De ce să mai vorbim degeaba ? Eu de văzut tot te-am văzut ; şi ce-i într-asta oare ? Că doar erai pe-al dumitale, nu pe-al altuia.

Nicostrato se minună din ce în ce mai tare şi pîn' la urmă zise :

— Trebuie să văd şi eu dacă-i adevărat că părul ăsta-i fermecat şi cel care se urcă în el vede de sus minunăţii.

Şi se urcă pe dată. Cît ce fu sus, femeia şi cu Pirrus începură să se desfete împreună. Nicostrato, văzîndu-i, se apucă să ţipe :

— Netrebnico, ce faci acolo ? Şi tu, mişelule, în care aveam atîta încredere ?

Şi zicînd astfel, începu să coboare. La asta, doamna şi cu Pirrus răspunseră :

— Şedem.

Iar cînd văzură că scoboară, se aşezară repede aşa cum îi lăsase. Nicostrato, cît ce fu jos şi îi văzu şezînd pe locul unde îi lăsase, se apucă să-i ocărască, dar Pirrus îi răspunse :

— Nicostrato, mărturisesc că, după cum spuneai, mi s-o fi năzărit cînd eram sus în păr ; şi nu-mi dau seama după alta decît după aceea că văd şi ştiu că nici dumneata n-ai văzut adevărat. Şi ca să fii încredinţat că nu mint, gîndeşte-te cum s-ar putea ca nevasta dumitale, care-i aşa cinstită şi-aşa de înţeleaptă, dac-ar voi să te înşele s-o facă chiar aici sub ochii dumitale ? De mine nici nu mai vorbesc, că mai degrabă m-aş lăsa jupuit de viu decît să mă gîndesc la una ca aceasta, necum s-o mai şi fac cu dumneata de faţă. De aceea toată vina acestor năluciri n-o poartă decît părul şi de la el purcede totul, că o lume întreagă, zău aşa, nu m-ar putea încredinţa că nu te-ai culcat cu nevasta dumitale, dacă n-ai zice şi dumneata c-am făcut şi eu acelaşi lucru, de care sînt încredinţat că nici nu l-am gîndit, darămite să-l mai şi fac.

Doamna, la rîndul ei, făcînd pe supărata, se ridică în picioare şi începu şi ea :

— Afurisit să fii dacă mă crezi aşa de proastă, încît, de mi-ar sta capul la atari blăstămăţii ca cele cîte zici că le-ai văzut din păr, să vin şi să le fac tocmai sub nasul tău. Fii sigur că de-aş vrea s-o fac nu mi-aş alege locul ăsta, ci-aş izbuti să mă ascund

în vreo odaie de-ale noastre şi încă aşa de bine, că mare lucru ar fi să afli tu vreodată.

Nicostrato în sinea lui le da la amîndoi dreptate, gîndindu-se că niciodată nu s-ar fi încumetat la asta de faţă fiind şi el ; de aceea, dînd deoparte atari dojeni şi vorbe grele, prinse a vorbi de ciudăţenia acestei întîmplări şi de minunile pe care le înfăptuia vederea de-acolo de sus, din pom. Dar doamna, care se arăta mînioasă de bănuiala lui, făcu :

— De bună seamă, părul ăsta n-o să-mi mai facă niciodată, nici mie şi nici alteia, o astfel de ruşine ; de aceea, Pirrus, du-te fuga, adu degrabă o secure şi taie-l ca să ne răzbuni pe amîndoi deodată, deşi ar fi mai bine poate să-i dai cu ea în cap lui Nicostrato, care aşa de lesne şi fără pic de chibzuinţă îşi pierde judecata : chiar dac-ai fi văzut cu ochii tăi cele ce-ai spus, cu ochii minţii nu trebuia pentru nimica în lume să crezi aşa ceva.

Pirrus fugi după secure şi cînd se întoarse tăie părul ; doamna văzîndu-l la pămînt, grăi către bărbatul ei :

— De vreme ce duşmanul meu şi-al cinstei mele-i doborît, mînia mi s-a spulberat.

Şi zicînd astfel îl iertă cu mărinimie pe Nicostrato care o ruga de îndurare, punîndu-l să făgăduiască că n-o să-şi mai închipuie nicicînd aşa ceva despre femeia ce-l iubea ca pe ochii ei din cap.

Într-acest chip, bietul bărbat batjocorit, cu doamna lui şi cu ibovnicul alături, se întoarse în palatul unde apoi de multe ori cei doi se desfătară mai cu răgaz ca prima oară. De care desfătare ne facă parte Dumnezeu şi nouă celora de faţă.

Povestea a zecea

Doi sienezi iubesc o femeie, cumătra unuia dintre ei; cumătrul moare şi, după cum îi făgăduise tovarăşului său, se întoarce spre a-i povesti cum e pe lumea cealaltă.

Numai regelui îi mai rămăsese de povestit în ziua aceea; prin urmare, după ce văzu că doamnele — care plîngeau pomul tăiat fără de vină — se potoliră, începu:

— E îndeobşte cunoscut că orice rege drept se cade a fi el, cel dintîi, slugă plecată a legilor pe care le-a făcut, căci altfel nu-l poţi numi rege, ci slujitor demn de pedeapsă; or, tocmai eu, ce vă sînt rege, mă văd silit să cad întru greşeala aceasta şi să mă învrednicesc pe drept de dojenirea dumneavoastră. E adevărat că ieri am rînduit o lege — prin care hotărăm un anumit subiect poveştilor de astăzi — cu gînd să nu mă ţin de privilegiul meu ce mă îndreptăţeşte să povestesc despre ce-mi place; vroiam să mă supun adică aceleiaşi legi ca şi voi şi să vorbesc despre aceleaşi lucruri despre care aţi vorbit cu toţii. Dar din păcate pînă acum nu numai că s-au povestit toate întîmplările ce vroiam să vi le spun chiar eu, dar pe deasupra s-au mai spus despre subiectul acesta atîtea alte lucruri, care de care mai frumoase, încît, oricît m-aş strădui

să-mi scormonesc mintea, n-aş izbuti să-mi amintesc şi nici nu ştiu vreo istorioară care să poată sta alături de cele spuse pînă acum. De aceea, fiind silit să calc eu însumi legea pe care am făcut-o şi fiind deci vrednic de pedeapsă, mă leg chiar de pe acum să fac tot ce poftiţi ca să-mi răscumpăr vina şi să mă întorc din nou la privilegiul meu. Povestea Elisei despre cumătru şi cumătră, cît şi prostia sienezilor mă îndeamnă să vă spun — lăsînd deoparte păcălelile pe care nevestele isteţe le trag nătărăilor de bărbaţi — o altă istorioară, tot despre ei, poveste care, deşi cuprinde lucruri ce nu sînt de crezut, în parte barem tot va fi pe placul dumneavoastră.

Trăiau dară la Siena doi tineri, oameni de rînd, unul pe nume Tingoccio Mini, iar celălalt Meuccio de Tura, care locuiau pe lîngă Poarta Salaia şi umblau mai toată vremea împreună, avîndu-se nespus de dragi pe cîte se părea. Şi umblînd ei ca tot omul pe la biserici şi pe la predici, auziră de multe ori vorbindu-se de slava vieţii veşnice ori de cumplita jale cu care Dumnezeu plăteşte pe celălalt tărîm sufletele celor ce-au murit, dînd fiecăruia în parte răsplata cuvenită, după purtarea lui. Or, tinerii, poftind să afle veşti mai amănunţite despre aceste lucruri şi neştiind cum să ajungă la ele, îşi făgăduiră că acela dintre ei care avea să moară mai întîi să se întoarcă, dacă poate, pe lume şi să-i spună tovarăşului său tot ce acesta ar dori să ştie; şi întru atare învoială legară jurămînt.

Făcîndu-şi dar flăcăii făgăduinţa asta şi urmînd a se întîlni şi a umbla împreună, se întîmplă ca Tingoccio să lege cumetrie cu unul, după nume Ambruogio Anselmini, care şedea la Campo Reggi şi avusese de la nevasta lui, pe nume *monna* Mita, un copilaş. Or, cum Tingoccio însoţit de bunul lui

prieten îşi cerceta din cînd în cînd cumătra, o femeie a naibii de frumoasă şi cu mult vino-ncoace, cu toată cumetria se îndrăgosti de dînsa ; Meuccio, pe de altă parte, găsindu-şi-o şi el pe plac şi auzindu-l pe Tingoccio cum o mai urcă în slăvi din zori şi pînă-n seară, se îndrăgosti şi el de ea. De dragostea aceasta însă nu pomeniră nici o vorbă, căci fiecare se păzea din altă pricină de celălalt. Tingoccio se ferea să-i spună lui Meuccio, fiindcă-şi dădea cu socoteala că nu-i lucru frumos să-ţi îndrăgeşti cumătra şi s-ar fi ruşinat să ştie şi alţii treaba asta ; iar cît despre Meuccio, el nu se ascundea din pricina aceasta, ci doar fiindcă-şi dăduse seama că şi Tingoccio o iubea. Drept care îşi zicea în sine : „Dacă i-aş spune că mi-e dragă, de bună seamă ar fi gelos ; şi, cum el poate sta de vorbă cu ea oricînd poftește, ca unul care-i e cumătru, are să facă aşa fel ca dînsa să mă ia la ochi şi-atunci m-am şters pe bot de ea."

Acu, iubind cei doi flăcăi aşa precum spuneam, Tingoccio, căruia îi era mai la îndemînă să-i vorbească femeii şi să-şi spună păsul, făcu el ce făcu cu vorba şi cu fapta şi pînă mai la urmă avu de la cumătră tot ce poftea să aibă. Meuccio îşi dete seama, însă cu toate că-i venea cam greu să înghită treaba asta, totuşi, fiindcă trăgea nădejde s-ajungă şi el la femeie, se prefăcea a nu-şi da seama, ca nu cumva Tingoccio să-i pună beţe în roate ori s-aibă pricină să-i strice cu voie socotelile. Iubind aşadar cei doi prieteni într-acest chip — unul cu mai mult folos ca celălalt — Tingoccio aflînd ţărîna dulce pe moşioarele cumetrei, săpă cu atîta rîvnă şi-aşa-i munci pămîntul, că mi-l lovi damblaua şi după vreo trei-patru zile boala îl uscă aşa de tare, încît, nemaiputînd să-i ţină piept, sărmanul, se petrecu

din viață. Iar după ce muri, după făgăduința dată, în cea de a treia zi (că nu putuse pasămite să vină mai degrabă) se coborî într-o noapte în odaia lui Meuccio, care dormea buștean, și îl chemă pe nume. Meuccio deșteptîndu-se grăi :

— Cine ești tu ?

La care el răspunse :

— Tingoccio sînt și vin, după făgăduința dată, cu vești din ceea lume.

Se cam sperie Meuccio cînd îl văzu, ce-i drept, dar pînă la urmă se liniști și zise :

— Bine-ai venit, frățioare !

Și-l întrebă apoi dacă-i pierdut pe veșnicie ori nu. Tingoccio îi răspunse :

— Pierdute sînt doar lucrurile pe care nu le mai găsești ; dar eu, dacă-s aici, cum aș putea să fiu pierdut ?

— Nu asta vreau să spun, făcu Meuccio, dar te întreb de nu cumva te zbați și tu cu sufletele osîndite în focul cel de veci ?

La care celălalt răspunse :

— Nu, asta nu ; da' de zbătut, mă zbat și eu în chinuri grele, pentru păcatele pe care le-am săvîrșit în viață.

Atunci Meuccio îl întrebă să-i spună cu amănuntul la ce păcat ce chin ți-e dat pe lumea cealaltă. răspunse c-avea să facă bucuros tot ce-i cerea ; apoi, Meuccio îl întrebă dacă putea să facă vreun lucru anume pentru el aici pe lumea asta. Tingoccio îi răspunse că da și anume să se roage, să deie slujbe pentru dînsul și să mai dea și de pomană, că lucrurile astea prind tare bine celor morți. Meuccio îi răspunse c-avea să facă bucuros tot ce-i cerea ; apoi, chiar cînd Tingoccio se pregătea să plece, își aminti și de cumătră și ridicîndu-și nițel capul, grăi :

— Bine că-mi amintesc, Tingoccio; da' pentru vina că pe lume te-ai culcat cu cumătra, ce osîndă ai primit?

Tingoccio îi răspunse:

— Frate, cît ce-am ajuns pe celălalt tărîm, am dat de unu', acolo, care părea că-mi ştie toate păcatele pe de rost şi care m-a trimis pe locul unde apoi m-am pocăit răbdînd cumplită osîndire şi unde am aflat şi alţi tovarăşi osîndiţi să îndure acelaşi chin ca mine; şi aflîndu-mă între ei şi amintindu-mi de păcatul ce-l săvîrşisem cu cumătra — deşi eram în foc şi ardea cumplit văpaia lui — am început să tremur ca varga, fiindcă m-aşteptam, pentru păcatul ăsta, la o pedeapsă şi mai grea ca cea care-mi fusese dată. Şi, cînd mă văzu aşa, unul de lîngă mine mă întrebă: „Ce poţi avea pe suflet mai mult ca ăştialalţi, de tremuri stînd în foc?" „Vai, prietene, i-am spus, mă ia cu frig cînd mă gîndesc la judecata ce m-aşteaptă pentru un păcat îngrozitor pe care l-am făcut în viaţă". Atuncea el mă întrebă care-i păcatul cela şi eu i-am spus: „Păi uite, m-am culcat chiar cu cumătra mea şi, de prea mult ce m-am iubit cu ea, mi-am dat şi duhul, precum vezi". Cînd auzi una ca asta, ăla începu să-şi bată joc de mine şi grăi: „Măi, nu fi prost şi nu te teme; că doar p-aicea nimeni nu ţine seama de cumetre". Iar eu, dac-auzii aşa, mă liniştii cu totul.

Şi zicînd astfel, cum se mijea de ziuă, făcu:

— Rămîi cu Dumnezeu, Meuccio, că nu pot sta mai mult cu tine.

Şi, cît ai zice „vai", pieri.

Meuccio, auzind că nimeni nu ţine seamă de cumetre pe cealaltă lume, se apucă să-şi bată joc de nerozia lui, căci pînă atuncea mai cruţase şi el vreo cîteva, drept care acum, lăsînd deoparte prostia

de odinioară, se dovedi mai înţelept în lucrurile acestea. Care lucruri, de le-ar fi ştiut călugărul Rinaldo, s-ar fi putut lipsi de vorbăria multă cu care se căznise s-o aducă pe cumătră a-i face toate poftele.

Soarele da în asfinţit stîrnind o boare dulce, cînd regele, sfîrşind cu povestirea lui şi nemaifiind nici unul dator cu povestitul, îşi luă cununa de pe cap şi, aşezînd-o Laurettei, rosti :

— Doamnă, te încoronez — cu laurii ce-i porţi în nume — regină peste noi ; e rîndul dumitale acum, ca doamnă şi stăpînă, să porunceşti ce crezi de bine pentru supuşii tăi.

Şi zicînd astfel, se aşeză.

Lauretta, văzîndu-se regină, puse să-i cheme credincerul şi-i porunci să rînduiască masa de seară tot pe vale, dar olecuţă mai devreme ca-n alte dăţi, ca să se poată întoarce în tihnă la palat ; iar după ce-i mai arătă ce anume ar fi trebuit să facă de-a lungul stăpînirii ei, se întoarse către cavaleri şi doamne şi le zise :

— Ieri Dioneo a rînduit ca azi să se vorbească despre păcălelile pe care nevestele le trag bărbaţilor; cu, dacă n-aş dori să vă arăt că nu-s din neamul acelora care vor să se răzbune cu orice preţ, aş zice acum ca mîine să se vorbească despre păcălelile pe care bărbaţii le trag nevestelor. Dar, dînd deoparte glluma, cred c-ar fi mult mai bine să se gîndească fiecare să spună o poveste despre acele păcăleli pe care zilnic şi le trag fie bărbaţii între ei, fie femeile bărbaţilor, fie ei femeilor, pentru că acest subiect cred că va fi tot atît de plăcut ca şi cel de astăzi.

Şi zicînd astfel, se ridică în picioare, lăsînd pe fiecare să facă ce poftesţe pînă la ceasul cinei.

Doamnele şi cavalerii se ridicară de jos şi unii, descălţîndu-se, intrară cu picioarele în apa cristalină, iar ceilalţi începură a se plimba pe vale, printre copacii înfrunziţi şi drepţi ca lumînarea. Fiammetta şi cu Dioneo cîntară împreună o bună parte din cîntarea Arcitei şi-a lui Palemone şi într-acest chip, cu amestecate şi felurite desfătări, petrecură de minune pînă la ceasul cinei. Pe urmă, aşezîndu-se pe malul lacului la masă, cinară veseli, pe îndelete, la cîntecul a mii şi mii de păsărele, mîngîiaţi de boarea dulce care pornea de către dealuri şi alunga din preajma lor şi cea din urmă musculiţă. Iar după ce se strînse masa şi înconjurară o dată vîlceaua cea dezmierdătoare, cum soarele nu apucase să asfinţească încă, pe voia doamnei lor porniră cu pas agale spre palat; şi, tot glumind şi povestind fel şi fel de lucruri, şi despre cele povestite în după amiaza aceea şi despre multe altele, ajunseră într-un tîrziu, pe înserate, la palat. Acolo, după ce dintîi se răcoriră oleacă şi-şi alungară osteneala cu vinuri reci ca gheaţa şi felurite dulciuri, cît ai clipi din ochi se adunară roată împrejurul fîntînii şi începură să danseze, la sunet fie de cimpoi, fie de cobze şi lăute. Iar la sfîrşit regina îi porunci Filomenei să cînte o cîntare, şi dînsa începu astfel:

O, viaţă de chin necurmat!
Putea-voi cîndva, din nou fericită
Să-nnod firul vieţii, de unde-a plecat?

Nu ştiu: prea mă arde, mă mistuie-n piept
Dorul — foc şi vîlvoare —
De ceea ce-a fost deplină-mplinire.
Pe alţii să-ntreb nu cutez, nici aştept
Răspuns la-ntrebare.

Tu singur, iubite, ce-ai pus stăpînire
Pe-ntreaga mea fire,
Spune-mi să ştiu şi nădejde-nsorită
Sădeşte-mi în sufletul greu încercat.

Să spun n-aş putea ce dulce simţire
În piept mi se zbate,
De ziua, nici noaptea nu-mi găsesc pace.
Căci văzul, auzul şi-a simţului fire
În parte şi toate
Aprins-au văpaia ce-n suflet îmi zace
Şi inima-mi coace.
Tu singur, iubite, simţirea pierită
Mi-o poţi întări, doar tu, nimeni alt !

O, spune-mi de-ajunge-voi oare şi cînd
Ochii să-ţi văd înc-o dată
La locul pe unde sărutul le-am dat.
Spune-mi, iubite, că vii pe curînd,
Spune-mi şi-alină-mi pe dată
Durerile multe ce-n piept mi se zbat.
Fie, cît fi-vei plecat
Timpul să zboare, şi mult la iubită
Să stai, ca s-o mîngîi de chinu-ncercat.

Iar dacă vreodată al meu fi-vei iar,
Nătîngă nu cred să mai fiu
Şi iar să te las, ca pe vremuri, să-mi pleci.
Strîns te voi ţine la piept ca pe-un dar
Şi dorul meu pururea viu
Pe gura ta dulce-am să-l stîmpăr pe veci.
Destul. Mi-s buzele reci ;
Vino, sărută-le iute. Pornită
Mă simt de pe-acuma, la gînd, pe cîntat.

Din cîntecul acesta toţi cei de faţă pricepură că o iubire nouă şi dulce îi pătrunsese în suflet Filomenei; dar, cum din vorbele cîntării părea că doamna cunoscuse şi alte bucurii pe lîngă aceea de-a-şi vedea mereu alăturea iubitul, fu socotită pe deplin fericită, deşi din cei de faţă se aflau unii care o pizmuiau. După ce Filomena îşi isprăvi cîntarea, regina, amintindu-şi că ziua următoare era o vinere, se întoarse către supuşii ei şi le zise cu glas dulce:

— După cum ştiţi, nobile doamne şi tineri cavaleri, mîine e ziua închinată Domnului nostru Isus Cristos şi patimilor sale; or, azi o săptămînă, dacă v-aduceţi bine aminte, am preamărit această zi şi ziua următoare, oprindu-ne cu povestitul. De aceea, urmînd pilda Neifilei, cred c-ar fi bine să ne oprim şi de-astă dată şi să încercăm a ne aminti cîte s-au săvîrşit pe vremuri spre mîntuirea noastră în aste sfinte zile.

Toţi ascultară cu plăcere vorbele pline de evlavie ale reginei lor şi apoi, la îndemnul ei, cum noaptea se scursese pe jumătate aproape, se duseră să se odihnească.

Ziua a opta

Sfîrşeşte cea de a şaptea zi a Decameronului *şi începe cea de a opta, în care, sub sceptrul Laurettei, se vorbeşte despre acele păcăleli pe care zilnic şi le trag fie bărbaţii între ei, fie femeile bărbaţilor, fie aceştia femeilor.*

În dimineaţa aceea de duminică, razele soarelui se iveau de după culmile celor mai înalţi munţi şi umbrele nopţii pierind lăsau să se zărească limpede tot ce se afla în jur, cînd regina, sculîndu-se din somn dimpreună cu toţi ceilalţi, porni cu ei într-o plimbare prin iarba înrourată şi apoi, cam către nouă ceasuri, intrînd într-o bisericuţă ce se afla prin apropiere, ascultă acolo sfînta slujbă. Pe urmă, întorcîndu-se acasă, după ce întîi prînziră cu multă voie bună, se apucară de cîntat şi dănţuit, iar după aceea, cu învoirea doamnei lor, cei care aveau chef de odihnă se duseră să se odihnească; apoi, după ce soarele trecu de jumătatea bolţii, se adunară cîteşizece lîngă fîntînă la poveşti, iar la porunca reginei, Neifile începu aşa precum urmează:

Povestea întîia

Gulfardo se înţelege cu nevasta lui Guasparruolo să se culce cu ea pentru o sumă de bani; împrumută banii de la Guasparruolo, îi dă femeii, iar apoi, de faţă cu bărbatul — zicînd că înapoiase banii femeii — o sileşte să spună că-i primise.

— Dacă Cel-de-Sus a rînduit ca tocmai eu cu povestirea mea să dau bun început zilei de azi, eu una o fac bucuroasă. De aceea, iubitoare doamne, cum pînă acum s-au povestit nenumărate păcăleli din cele trase de femei bărbaţilor, de data asta vreau să vă istorisesc o păcăleală trasă de un bărbat unei femei; şi nu fiindcă aş avea de gînd să ponegresc bărbatul şi ceea ce-a făcut, ori să susţin că ea, femeia, nu şi-a primit pe drept răsplata, ci tocmai dimpotrivă ca s-o condamn pe ea şi-n schimb să-l laud pe el, cît şi pentru a vă dovedi că şi bărbaţii ştiu să-şi bată joc de aceia care au încredere în ei, după cum sînt şi ei la rîndul lor batjocoriţi de cei în care cred. Deşi — dacă ar fi să spunem lucrurilor pe adevăratul lor nume — atuncea păcălelii din povestirea mea nu s-ar cădea să-i zicem păcăleală, ci mai degrabă răsplată, răsplată bine meritată; căci o femeie se cuvine să fie în primul rînd cinstită şi să-şi păzească cinstea ca pe ochii ei din cap, ferindu-şi-o cu străşnicie de orişice întinare. Cum însă treaba asta e greu s-o duci

la bun sfîrşit din pricină că Domnul ne-a zămislit slabe de înger, socot că-i vrednică de rug numai aceea femeie care se vinde pentru bani; pe cîtă vreme aceea care se dă din dragoste — ale cărei puteri ştim cu toţii cît sînt de mari — e vrednică după părerea mea de îngăduinţă şi iertare, aşa precum ne-a dovedit deunăzi şi Filostrato cu povestea lui despre *madonna* Filippa din Prato.

Trăia pe vremuri la Milano un neamţ, un lefegiu pe care îl chema Gulfardo, bărbat viteaz de felul lui şi cu credinţă multă faţă de cei pe care îi slujea, aşa cum rareori mai întîlneşti la nemţi; şi, fiindcă oşteanul ăsta se dovedise platnic bun la banii luaţi pe datorie, găsea, dac-ar fi vrut, oricînd destui neguţători care să-i dea cu împrumut pe-o camătă micuţă orişice sumă ar fi poftit. Or, stînd el la Milano, se întîmplă să-i pice dragă o doamnă tare frumuşică, pe care o chema Ambruogia, nevasta unui negustor bogat, cu care oşteanul nostru se cunoştea şi era prieten; şi îndrăgind-o el în taină, fără de ştirea soţului şi-a nimănui altcuiva, într-o bună zi îi trimise vorbă, rugînd-o să aibă bunătatea de-a-i dărui iubirea ei, căci el din partea lui ar fi fost gata oricînd să facă tot ce-i poruncea. Femeia, după multă şi îndelungată tîrguială, îi răspunse că era gata a-i face în voie, dacă ar fi fost să se aleagă de pe urma acestui fapt cu două lucruri şi anume: în primul rînd cu încredinţarea că dumnealui n-avea să sufle nici un cuvînt de treaba asta şi în al doilea rînd cu două sute de florini de aur, de care avea nevoie pentru un lucru oarecare, zicînd că el, ca om bogat, putea s-o dăruiască cu bănişorii ăştia; şi cu învoiala asta ar fi fost gata orişicînd să-i facă toate poftele.

Gulfardo, cînd văzu ce lacomă-i femeia pe care el o socotea o doamnă vrednică de cinste, scîrbit de

atîta josnicie își preschimbă în ură iubirea lui înflăcărată și, hotărît s-o păcălească, îi trimise vorbă c-o face bucuros și p-asta și orișice i-ar fi cerut, dacă-i ședea în putere ; de aceea o rugă să-i spună cînd să vie, făgăduindu-i să-i aducă fără de alta banii și să păstreze taina față de toți ceilalți, afară doar de un prieten în care se încredea orbește și care îl însoțea întotdeauna și în tot locul. Doamna, netrebnică femeie, cînd auzi așa, fu foarte mulțumită și îi trimise vorbă că Guasparruolo, soțul ei, urma să plece curînd la Genova cu treburi și că atunci îl va înștiința și va trimite după dînsul. Gulfardo, într-o bună zi, cînd îi veni la îndemînă, îl luă pe Guasparruolo și-i zise :

— Uite ce-i : am pus la cale o trebușoară pentru care aș avea nevoie de două sute de florini de aur ; de aceea vin la tine cu rugămintea să mi-i dai pe aceeași cămătă cu care mă împrumuți de obicei.

Guasparruolo se învoi bucuros și-i numără pe dată banii.

La vreo cîteva zile după aceea, Guasparruolo, așa precum spusese doamna, plecă la Genova, iar dînsa trimise vorbă oșteanului să vie și s-aducă banii. Gulfardo, luîndu-și prietenul, se duse acasă la femeie și primul lucru ce-l făcu fu să-i așeze în palmă cei două sute de florini, sub ochii prietenului său, zicînd :

— Ia banii ăștia, doamnă, și dă-i bărbatului dumitale cînd s-o întoarce acasă.

Femeia luă florinii, fără să-și dea seama de ce zicea așa Gulfardo ; și, socotind că poate dînsul spusese anume astfel pentru ca însoțitorul lui să nu bage de seamă că pentru banii aceia ea se vindea pe sine, răspunse :

— Bucuros îi dau, dar vreau să văd întîi cîți sînt.

Şi răsturnîndu-i pe o masă se apucă să-i numere şi, aflînd că-s două sute în cap, îi luă şi-i puse bine, nespus de bucuroasă, apoi se întoarse la Gulfardo şi-l duse în odaia ei şi nu numai în noaptea aceea, dar şi în alte multe nopţi, pînă ce Guasparruolo se întoarse de la Genova, îl mulţumi cu trupul ei.

Cînd Guasparruolo se întoarse, Gulfardo pîndi un prilej să-l afle acasă cu nevasta şi apoi, ducîndu-se la el, îi zise faţă cu femeia :

— Guasparruolo, cei două sute de florini pe care mi i-ai dat deunăzi nu mi-au făcut trebuinţă, căci trebuşoara nu mi-a mers ; aşa că i-am adus de îndată şi i-am înapoiat nevestei dumitale, drept care fii bun şi mă şterge de datoria asta.

Guasparruolo, întorcîndu-se către nevastă, o întrebă dacă-i primise. Femeia, cînd văzu că nu-i chip să tăgăduiască, căci martorul era de faţă, răspunse :

— I-am primit, vezi bine, dar am uitat să-ţi spun.

La care Guasparruolo zise :

— Gulfardo, mergi cu Dumnezeu şi nu-ţi fă griji, c-am să te şterg de datorie negreşit.

Iar după ce plecă Gulfardo, femeia păcălită înapoie bărbatului neruşinatul preţ al mîrşăviei ei şi într-acest chip ibovnicul, prin isteţimea lui, ajunse să aibă parte de hapsîna de femeie, fără să deie măcar un ban.

Povestea a doua

Popa din Varlungo se culcă cu monna *Belcolore şi-i lasă drept zălog giubeaua lui; pe urmă, luînd de la femeie o piuliţă cu împrumut, cînd i-o trimite înapoi, îi cere în schimb giubeaua; femeia i-o înapoiază şi-şi varsă focul ocărîndu-l.*

În timp ce doamnele şi cavalerii îl lăudau pe Gulfardo pentru ceea ce-i făcuse lacomei milaneze, regina, întorcîndu-se către Pamfilo, îi porunci zîmbind să povestească mai departe, şi dînsul începu astfel:

— Frumoase doamne, am să vă spun acum o istorioară îndreptată împotriva acelora ce zilnic ne batjocoresc, fără ca noi, la rîndul nostru, să le putem întoarce ocara, adică o istorioară care loveşte în preoţi; căci dumnealor, care ne pun nevestele la cazne, cînd dau şi ei de cîte una cu care ajung să mi se culce, îşi închipuiesc, vezi Doamne, că-s tot aşa de vrednici de milă şi iertare precum ar fi de pildă de l-ar aduce pe sultanul din Alexandria, legat burduf, papei de la Avignon. Pe cîtă vreme credincioşii, sărmanii, n-au putinţa să le plătească după merit, deşi, ca să-şi aline focul, se războiesc şi ei cu tot atîta înflăcărare ca mamele, surorile, copilele şi prietenele lor. De aceea am de gînd să vă istorisesc acum o snoavă, mai degrabă hazlie decît lungă, din a cărei încheiere veţi trage învăţă-

tura că pe preoţi nu se cuvine să-i crezi orbeşte întotdeauna.

Spun dar, că la Varlungo, un sătuleţ pe aici peaproape, după cum ştiţi şi dumneavoastră din auzite ori văzute, trăia un popă de ispravă, voinic nevoie mare cînd era vorba de femei şi care, deşi de citit nu prea ştia citi, afla totuşi destule vorbe de bine şi evlavie ca să-şi desfete credincioşii, duminica, cînd se adunau la umbra unui ulm ce străjuia bisericuţa. Şi mai ştia părintele — mai bine ca oricare altul dintre înaintaşii lui — să cerceteze pe femei cînd le erau plecaţi bărbaţii şi nu uita nicicînd să le aducă acasă fie te-miri-ce flecuşteţe din cele ce se vînd la sărbători prin bîlciuri, fie apă sfinţită, fie vreun muc de lumînare, lucruri pe care le însoţea de binecuvîntarea lui.

Or, printre alte ţărăncuţe pe care le băgase în seamă, se întîmplă să-i placă mai mult ca toate celelalte una pe nume Belcolore, nevasta unui muncitor care-şi zicea Bentivegna del Mazzo, şi care era într-adevăr o ţărăncuţă frumuşică şi proaspătă ca mărul, bine împlinită în trup şi oacheşă nevoie mare, făcută parcă anume să macine mai bine ca orşicare alta. Unde mai puneţi că ştia să cînte de minune bătînd din tamburină : *Apa se scurge în puhoaie* şi să învîrtească dansul c-o băsmăluţă în mînă, cînd se ivea prilejul. Şi, cum ziceam, preacuviosul se îndrăgosti aşa de tare de ea, că mai să-şi piardă mintea, şi cît e ziulica de mare nu făcea decît să umble brambura doar-doar s-o întîlnească. Iar cînd se nimerea s-o vadă duminica în biserică, slobozea cîte un „Kirie“ ori cîte un „Sanctus“ de-ai fi jurat că-i un măgar ce rage, cînd el, bietul, se străduia să pară un meşter neîntrecut la ghiers ; iar dacă n-o vedea, nici că-i păsa de cele sfinte şi una-două mîntuia cu slujba şi cu toate

celea. Oricum, ştia să facă astfel, încît nici Bentivegna, nici vreun vecin de-al lui, nu apucaseră să afle nimic de treaba asta. Şi, ca să i se vîre în suflet femeii, o cinstea din cînd în cînd cu cîte un dar şi-i trimitea ba un mănunchi de usturoi abia cules — că dumnealui avea în grădina pe care şi-o lucra el singur un soi de usturoi cum n-avea nimeni în tot satul — ba cîte un coşuleţ cu mazăre aleasă, ba cîte o legătură de ceapă verde ori arpagic ; iar cînd afla vreun prilej, după ce întîi o privea galeş, o agrăia cu vorbe dulci, dar dînsa, cam sălbăticuţă, se prefăcea că nu-şi dă seama şi se ţinea băţoasă ; din care pricină preasfîntul nu-i da de capăt nicidecum.

Or, într-o zi în amiaza mare, pe cînd cucernicul părinte umbla lela prin sat, se întîmplă să se întîlnească cu Bentivegna del Mazzo, care mîna din spate un catîr încărcat cu fel de fel de lucruri ; drept care, agrăindu-l, îl întrebă unde o pornise.

Ţăranul îi răspunse :

— Mă duc pîn' la oraş, părinte, cu nişte treburi de-ale mele şi astea toate i le duc lui *messer* Bonaccorro da Ginestreto ca să m-ajute pentru — naiba mai ştie, că eu nu ştiu — ce pricină a pus judecătorul să mă cheme printr-un slujbaş de-al lui.

Popa făcu voios :

— Bine faci, fiule ; te du cu binecuvîntarea mea şi vezi de vino iute acasă ; iar dacă te-ntîlneşti cumva cu alde Lapuccio ori Naldino, spune-le negreşit să vină să-mi aducă curelele pentru îmblăciu.

Bentivegna îi răspunse c-avea să facă întocmai ; şi-n timp ce omul se îndrepta către Florenţa, preotul se chibzui în sinea lui că acu e vremea să-şi încerce norocul şi s-o caute pe Belcolore acasă. De aceea, luînd-o la picior, nu se opri pînă la dînsa şi după ce intră înăuntru făcu :

— Dea Domnul bine ! Nu-i nimenea acasă ?

Femeia, care era în şură, îl auzi şi zise :

— Bine-ai venit, părinte ! Da' ce cauţi pe căldura asta ?

La care popa îi răspunse :

— Iac-am venit să stau oleacă cu dumneata de vorbă, dac-am văzut că omul ţi-i dus cu treabă la oraş.

Belcolore se scoborî din şură, se puse jos şi începu să cureţe nişte sămînţă de varză pe care Bentivegna o îmblătise tocma atunci.

Popa prinse a vorbi şi zise :

— Care va să zică, Belcolore, mă laşi cu dinadins să mor de dragul dumitale ?

Nevasta începu să rîdă şi zise :

— Ce-ţi fac eu, părinte ?

— Nu-mi faci nimic, răspunse popa, da' nu mă laşi să-ţi fac nici eu ce-aş vrea şi ce-a rînduit Domnul.

La care Belcolore zise :

— Ei lasă, lasă, părinţele ! Da' ce, fac popii trebi ca astea ?

— Te cred, ba chiar mai bine ca alţi bărbaţi, răspunse popa ; şi de ce nu adică ? Ba chiar mai mult ; află că noi facem mai bine treaba asta. Şi ştii de ce ? Pentru că noi nu măcinăm decît cînd apa învîrte roata. Aşa că, dacă stai cuminte şi mă-nvoieşti să fac ce-mi place, are să-ţi fie bine, ascultă-mă pe mine !

Nevasta îi răspunse :

— Ce bine, părinţele ? Că doar te ştie toată lumea ce zgîrie-brînză îmi eşti !

La care popa zise :

— Nu ştiu cu ce să te îmbii. Cere tu singură : vrei poate niscaiva ciuboţele ? Ori vreo podoabă

cu beteală ? Ori poate vrei de-o rochie ? Spune tu singură ce vrei.

Femeia zise atunci :

— Uite ce e, părinte : din astea am destule. Dar, dacă mă iubeşti atîta, fă-mi un hatîr şi-s gata să-ţi fac şi eu pe voie.

Părintele îi răspunse :

— Spune ce vrei, că eu te-ascult.

Atuncea Belcolore zise :

— Sîmbătă trebuie să mă duc pîn' la Florenţa, să dau înapoi nişte lînă pe care am tors-o şi să-mi tocmesc roata de tors ; iar dacă dumneata îmi dai cu împrumut cinci lire — că de avut ştiu că le ai — mi-oi scoate de la cămătar fusta cea roşie-vineţie şi cingătoarea de zile mari pe care le-am adus în zestre, că, după cîte vezi, din pricină că nu le am, nu mă pot duce nicăieri, nici la biserică măcar ; iar dacă-mi dai bănuţii, pe urmă fac tot ce pofteşti.

Popa grăi :

— Aşa să-mi ajute Dumnezeu dacă îi am la mine. Da' uite, îţi făgăduiesc că pînă sîmbătă-ai să-i ai.

— Las' că ştiu eu cine-mi sînteţi, răspunse Belcolore ; de făgăduit, făgăduiţi marea cu sarea, dar cînd la o adică, nu vă ţineţi niciodată de vorba dată. Crezi c-ai să faci cu mine cum ai făcut cu Biliuzza, pe care ai dus-o cu palavre şi care a ajuns o tîrfă din pricina domniei-tale ? Mă jur pe ce-am mai sfînt, cu mine n-o să-ţi meargă ; dacă n-ai banii, mergi de-i adă.

— Fii bună — zise popa — şi nu mă fă să mă duc pînă acasă, acu că am avut norocul să te aflu singurică ; cînd m-oi întoarce s-ar putea să dau de cineva aicea şi n-am mai fi la largul nostru. Iar altădată nu ştiu, zău, de-oi mai avea prilej ca ăsta.

Femeia îi răspunse :

— Mă rog ! Dacă pofteşti să mergi, atuncea du-te acuma ; iar dacă nu, rabdă şi taci.

Popa, dacă văzu că Belcolore nu vrea să-i facă în voie fără de *„salvum me fac“* [1], pe cîtă vreme dumnealui ar fi dorit s-o facă *„sine custodia“* [2], grăi :

— Tu nu vrei să mă crezi ; de aceea am să-ţi las zălog giubeaua asta sinilie.

Femeia ridică obrazul şi zise :

— Asta ? Ce plăteşte o ipingea ca asta ?

Părintele făcu :

— Cum ce plăteşte ? Auzi vorbă. Află c-a fost croită din cel mai scump postav de Flandra şi poate chiar mai scump decît îţi închipuieşti. Şi nu-s nici cincisprezece zile de cînd i-am dat lui Lotto, cel care vinde haine vechi, drept şapte lire-n cap pe ea ; şi înc-am dobîndit-o ieftin, căci după spusa lui Buglietto, care ştii că se pricepe la ţesături din astea, am cîştigat cinci bani la ea.

— Aşa ? se minună femeia. N-aş fi crezut. Ia dă-o încoace.

Preacuviosul, bietul, care şedea cu arcu întins, scoase giubeaua şi i-o dete. Iar dînsa, după ce dintîi o împături şi-o puse bine, făcu :

— Părinte, haide în şopru ăsta, că nimenea nu-l calcă în veci.

Şi intrară în şopron. Acolo, popa, răsfăţînd-o cu pupăciuni mai dulci ca mierea şi înrudind-o cu Cristos, se desfătă cu ea o bucăţică bună şi apoi, plecînd numa-n sutană — de parc-ar fi slujit la nuntă — se întoarse iar la parohie.

Acasă însă, cugetînd că mucurile de feştile pe care le aduna într-un an din mila credincioşilor nu făceau toate laolaltă nici barem două lire, îi păru

[1] Fă-mă sănătos (lat.) (n. t.).
[2] Fără de pază (lat.) (n. t.).

rău de ce făcuse şi începu să se gîndească cum ar putea să puie mîna pe haină fără să dea banii. Şi, cum era viclean din fire, găsi numaidecît mijlocul şi izbuti din plin. A doua zi fiind sărbătoare, trimise pe băiatul unui vecin de-al lui la *momia* Belcolore acasă, rugînd-o să-i dea cu împrumut mojarul cel de piatră, fiindcă poftise la amiaz pe Binguccio del Poggio şi pe Nuto Buglietti şi-ar fi dorit să facă o zeamă cu mujdei. Femeia i-l trimise. Iar popa, pe înserate, anume către ceasul cînd bănuia că Bentivegna del Mazzo cimează cu femeia, îşi chemă diacul şi-i zise :

— Ia mojarul ăsta, du-te cu el la Belcolore şi spune-i : „Zice cuviosul că-ţi mulţumeşte pentru el şi că te roagă să-i trimiţi giubeaua pe care ţi-a lăsat-o băiatul drept zălog."

Diacul luă mojarul şi se duse la femeie, pe care o află la masă cu bărbatul ei, aşa că puse jos mojarul şi îi ceru giubeaua, precum îl învăţase popa. Belcolore, cînd auzi una ca asta, dădu să zică oarece, însă bărbatul, încîudat, făcu :

— Te-ai pus să-i iei zălog popii ? Măi, ce ţi-aş trage una ! Du-te şi dă-i-l iute, bătu-te-ar Dumnezeu de proastă ; să nu te prind de-acu înainte că nu-i dai tot ce-ţi cere — de-ar fi să-ţi ceară şi catîrul — că-i vai de capul tău.

Belcolore se sculă bombănind, scoase giubeaua dintr-o ladă şi i-o dădu diacului, zicînd :

— Să-i spui cucerniciei-sale din partea mea că Belcolore se jură pe toţi sfinţii să nu-l mai lase în veci să bată în mojarul ei, că n-a ştiut să-i facă cinste precum s-ar fi căzut.

Diacul luă giubeaua şi repetă în faţa popii cuvintele femeii, la care dumncalui, rîzînd, făcu :

— Dac-o mai vezi să-i spui că, dacă ea nu-mi dă mojarul, nu-i dau nici eu pilugul. Aşa că sîntem tot acolo.

Bentivegna crezu că nevastă-sa rostise vorbele acelea mînioasă fiind c-o suduise şi nu le luă în seamă. Dar ea se supără cu popa şi nu-i vorbi pîn' la cules ; pe urmă însă, tot speriind-o preacuviosul c-o trimite la caznele de veci în gura împieliţatului, de frică şi pentru niscaiva must şi cîteva castane, se împăcă şi nu o dată îşi mai făcu de cap cu el. Iar pentru cele cinci lire, popa îi drese tamburina şi-i atîrnă un zurgălău, iar dumneaei fu mulţumită.

Povestea a treia

Calandrino, Bruno şi Buffalmacco încearcă să găsească pe valea rîului Mugnone o piatră fermecată, căreia îi zice Elitropia. Calandrino îşi închipuie c-a găsit-o el şi se întoarce acasă încărcat de pietre; nevasta îl ocărăşte; el, înfuriat, o bate zdravăn şi apoi le povesteşte prietenilor ceea ce ei ştiau mai bine decît dînsul.

Isprăvindu-se povestea lui Pamfilo — de care doamnele făcură atîta haz, încît poate mai rîd şi astăzi — regina îi porunci Elisei să spună mai departe, iar dînsa, care încă rîdea de cele povestite, începu astfel :

— Nu ştiu, plăcute doamne, dac-am să izbutesc să stîrnesc tot atîta haz cu istorioara mea, nu mai puţin adevărată decît plăcută, pe cît a stîrnit Pamfilo cu-a lui ; oricum, mă voi căzni s-o fac.

În oraşul nostru, cel veşnic plin de caraghioşi şi obiceiuri felurite, trăia acuma nu de mult un oarecare Calandrino, zugrav de felul lui, om cam sărac cu duhul şi cu apucături ciudate ; şi Calandrino acesta umbla mai toată vremea cu alţi doi zugravi, unul pe nume Bruno, iar celălalt Buffalmacco, doi hîtri buni de glumă, dar altfel oameni iscusiţi şi greu de tras pe sfoară, care se împrieteniseră cu Calandrino pentru că adeseori aveau prilejul să petreacă pe socoteala neghiobiei şi-a obiceiurilor lui. Tot pe la vremea aceea trăia la Florenţa un tînăr, băiat destoinic foarte şi mare meşter la de toate,

viclean şi îndemînatic, pe nume Maso del Saggio, care, auzind şi el tot soiul de poveşti despre prostia lui Calandrino, ca să petreacă niţeluş, se hotărî să-i joace un renghi ori să-l îmbie a crede mai ştie naiba ce minune. Şi într-o bună zi, dînd peste el din întîmplare în biserica San Giovanni şi, văzîndu-l cum stă şi cască gura la zugrăvelile şi încrestăturile de pe firida care se afla deasupra altarului şi care nu de multă vreme fusese aşezată acolo, se chibzui că ăsta-i locul şi vremea potrivită ca să-şi atingă ţelul. De aceea, după ce dintîi destăinui unui tovarăş cu care se afla acolo ce avea de gînd să facă, se apropiară amîndoi de locul unde Calandrino şedea de unul singur şi, prefăcîndu-se amîndoi că nici nu-l bagă în seamă, se apucară să vorbească despre virtuţile ascunse pe care le au unele pietre, despre care Maso turuia cu atîta iscusinţă, de-ai fi jurat că nu-i pe lume giuvaergiu mai priceput şi mai destoinic decît el. Calandrino, care trăgea cu urechea, de la o vreme se sculă şi, pricepînd că nu e vorba de nici o taină la mijloc, se dădu binişor pe lîngă dînşii, lucru de care Maso se bucură nespus. Şi, fiindcă omul nu se sinchisea de el, ci-i da înainte cu gura, Calandrino îl întrebă pe unde s-ar putea găsi asemenea pietre minunate. Maso îi răspunse că cele mai multe se găseau în Berlinzone, pămînt în ţara bascilor, şi anume într-un sat căruia îi zicea Bengodi, unde viile erau legate cu cîrnaţi, iar o gîscă te costa un ban, pe care mai primeai şi-o raţă pe deasupra ; şi mai era acolo un munte întreg de parmezan — zicea — răzăluit de-a gata, deasupra căruia şedea un neam de oameni care n-aveau altă treabă decît să facă *ravioli* [1] şi maca-

[1] Un fel de colţunaşi cu carne sau cu brînză, care se fierb în supă (n. t.).

roane pe care să le pună la fiert în supă de claponi, iar mai la urmă să le azvîrle la vale, în jos pe munte, şi ăla de prindea mai multe era mai cîştigat ; şi-n preajma muntelui curgea un rîuleţ cu vin, un vin fără pereche în lume şi fără strop de apă într-însul.

— Halal de-aşa ţară ! se minună Calandrino. Da' cu claponii ăia pe care-i fierb ce se alege ?

Maso îi răspunse :

— Îi papă bascii.

Atuncea Calandrino zise :

— Ai fost vreodată în ţara aceea ?

— Vreodată ? Asta-i bună, răspunse Maso. Nu o dată, ci de mii de ori am fost.

La care Calandrino zise :

— Şi cîte mile-s pînă acolo ?

— Păi să tot fie cam vreo mie.

— Care va să zică-i mai departe decît ar fi pînă-n Abruzzi ?

— Vezi bine, făcu Maso. Oleacă mai depărtişor.

Calandrino, bietul, sărac cu duhul cum era, văzînd că Maso nici nu rîde, nici nu clipeşte barem la vorbele acestea, le socoti adevărate şi le dădu crezare cum dai oricărui adevăr care-şi vădeşte limpede şi fără înconjur faţa. De aceea zise :

— Din păcate e prea departe pentru mine ! Dar dac-ar fi mai la îndemînă, zău că m-aş duce o dată, cu tine împreună, nu de alta, dar să văd şi eu macaroanele cum fac la tumbe şi să mănînc pe săturate. Da' fă bine şi spune-mi, pe aicea pe la noi nu se găseşte nici o piatră din alea fermecate ?

La care Maso zise :

— Ba da şi încă două soiuri cu straşnice virtuţi : un soi îs pietrele alea tari din Settignano şi Montisci, cu care faci făină dacă le pui la moară ; d-aia se zice acolo, prin ţările alea depărtate, că mila

vine de la Domnul şi pietrele de moară din Montisci şi Settignano ; da' vezi c-aici la noi atîtea pietre d-astea sînt, încît îşi pierd din preţ, după cum şi la ei îşi pierd din preţ smaraldele, fiindcă p-acolo-s munţi întregi, mai mari ca muntele Morello, care scînteiază noaptea de te cruceşti nu alta. Şi află că de-ar fi vreunul să şlefuiască bine, pînă ce nu sînt găurite, pietrele astea tari, din care se fac pietre de moară, şi să le înşire pe o aţă, ar căpăta bani grei pe ele, dacă le-ar duce la sultan. Cît despre celălalt soi de pietre, cărora noi, giuvaergiii, le zicem Elitropia, acelea-s nişte pietre cu însuşiri şi mai grozave : oricine poartă în sîn o pietricică d-alea, nu poate fi văzut de nimeni acolo unde nu-i.

Atuncea Calandrino zise :

— Măi, ce mai pietre minunate ! Da' astea de la urmă pe unde se găsesc ?

Maso îi răspunse că în Mugnone.

— Şi cum e piatra asta ? E mare ori e mică ? Şi ce culoare are ? îl întrebă Calandrino.

Maso îi răspunse :

— Aşa şi-aşa. Sînt unele mai măricele şi altele mai mici. Da' toate-s negricioase.

Calandrino, care îşi vîrîse bine în cap toate amănuntele acestea, se prefăcu atunci că are altă treabă şi, despărţindu-se de Maso, se hotărî în sinea lui să caute piatra fermecată, dar nu fără de ştirea lui Bruno şi-a lui Buffalmacco la care ţinea îndeosebi. Se puse deci să-i caute, pentru ca fără de zăbavă şi înaintea tuturor să se apuce de cercetat şi toată dimineaţa şi-o irosi căutîndu-i. În cele de pe urmă, cam după ceasul prînzului, amintindu-şi că lucrau amîndoi la mănăstirea maicilor din strada Faenza, deşi arşiţa era mare, lăsîndu-şi toate treburile, se duse într-un suflet pînă la dînşii şi, chemîndu-i, le zise după cum urmează :

— Fraţilor, dacă-mi daţi crezare, e rost să devenim cei mai bogaţi bărbaţi din tot oraşul ăsta ; am auzit de la un om vrednic de toată încrederea, c-aicea în Mugnone se află o piatră minunată, pe care, dac-o porţi la tine, nici dracul nu te vede. De aceea aş zice s-o pornim întru căutarea ei, acum, fără întîrziere, ca nu care cumva să ne-o ia alţii înainte. Şi-o s-o găsim fără îndoială, fiindcă eu ştiu cam cum arată ; iar după ce-om găsi-o, ce alta am putea să facem decît să ne-o vîrîm în pungă şi să ne ducem la zarafi — care ştiţi că pururi ţin pe mese movile de florini şi arginţi — şi să furăm cît om putea. Că nimeni n-are să ne vadă ; şi într-acest chip ne îmbogăţim pe dată cîteşitrei, făr' să trebuiască cît e ziua de lungă şi de mare să stăm să mîzgălim pereţii, aşa cum face melcul.

Pe Bruno şi pe Buffalmacco îi pufni rîsul în sinea lor cînd o auziră şi pe asta ; dar, uitîndu-se unul la altul, se prefăcură miraţi foarte şi lăudară înde ei sfatul lui Calandrino. Totuşi, Buffalmacco îl întrebă să-i spuie cum îi zicea pe nume pietrei. Dar Calandrino, bietul, care era cam greu de cap, uitase cum îi zice ; de aceea îi răspunse :

— Ce nevoie avem de nume, cînd ştim ce însuşiri ascunde ? Eu zic să nu mai pierdem vremea şi să ne ducem s-o căutăm.

— Da' cum e piatra ? zise Bruno.

— Să vezi, răspunse Calandrino. Sînt unele mai mari şi altele mai mici, dar la culoare toate-s negre, de aceea, după socotinţa mea, aş zice să le strîngem pe toate cele negre, pînă ce-om da de ea. Haidem, să nu mai pierdem vremea.

— Ci stăi oleacă, zise Bruno.

Şi, întorcîndu-se către Buffalmacco, făcu :

— Are dreptate Calandrino. Dar nu e vremea acu pentru o treabă ca aceasta, căci soarele e în crucea

amiezii şi cum răzbeşte în albie usucă toate pietrele; de aceea alea care-s negre în zori, cînd nu sînt dogorite, acum la ceasul ăsta ni s-or părea că-s albe. Ba pe deasupra astăzi, cum e şi zi de lucru, trebuie să fie tare multă lume în vale la Mugnone şi s-ar putea, văzîndu-ne, să ghicească ce căutăm acolo şi să se apuce şi ceilalţi să caute piatra cu pricina; iar de le pică lor în mînă, noi pierdem tot şi nu de alta, ci numai fiindcă ne-am grăbit. Eu cred, de vă învoiţi şi voi, că asta-i treabă de făcut în zorii dimineţii, că poţi deosebi mai bine culorile la pietre, şi nu în zi de lucru, ci-n zi de sărbătoare, ca să nu fim văzuţi de nimeni.

Buffalmacco găsi de bună povaţa lui Bruno şi Calandrino aşijderi; drept care cîteşitrei căzură la învoială ca în dimineaţa următoarei duminici să pornească în căutarea pietrei. Calandrino însă îi rugă stăruitor să nu care cumva să sufle o vorbă despre asta, căci cel ce îi spusese taina îl juruise s-o păstreze. Iar după aceea se apucă să le înşire ce auzise despre ţinutul Bengodi, jurîndu-se că spune drept.

Rămaşi singuri, Bruno şi Buffalmacco se sfătuiră între ei cum să urzească treaba. Calandrino aşteptă ca pe jăratec ziua de duminică, iar cînd veni în sfîrşit, sculîndu-se de mînecate, îşi adună tovarăşii şi luînd-o pe la poarta San Gallo, coborîră în valea rîului Mugnone, unde începură cîteşitrei să umble în sus şi-n jos în căutarea pietrei. Calandrino, ca cel mai avîntat, mergea înaintea celorlalţi şi, ţopăind cînd ici cînd colo, cît ce zărea o piatră neagră se năpustea asupra ei şi şi-o vîra în sîn. Bruno şi Buffalmacco călcau pe urma lui şi adunau şi ei ici una, colo alta. Ci Calandrino, tot strîngînd, se pomeni nu după mult cu sînul plin de pietre; drept care, ridicîndu-şi poalele cămeşii, care era destul

de largă, le prinse bine în brîu şi cît ai zice „vai" îşi încărcă şi poala ; apoi, nu după multă vreme, făcu şi din giubeică o traistă şi o umplu şi pe aia. Bruno şi Buffalmacco, văzîndu-l încărcat de pietre, cum se făcuse şi de amiaz, se apucară să vorbească precum se înţeleseseră mai dinainte încă, şi ca atare Bruno zise :

— Da' unde-i Calandrino ?

Buffalmacco, care îl vedea doar bine, acolo la doi paşi de el, se răsuci căutîndu-l la dreapta şi la stînga şi într-un tîrziu răspunse :

— Habar n-am unde poate fi. Doar mai înainte era aici.

La care Bruno zise :

— Se poate, nu zic ba, dar sînt încredinţat că acu trebuie să fie acasă, unde mănîncă de amiaz şi-n schimb pe noi ne lasă aici să ne prostim căutînd la pietre.

— Aşa ne trebuie, zise celălalt. Bine-a făcut că ne-a amăgit şi ne-a lăsat aicea baltă, de vreme ce-am fost nătărăi şi l-am crezut ca proştii. Care altul mai neghiob ca noi ar fi putut să creadă c-o piatră cu atari virtuţi se află tocmai în Mugnone ?

Calandrino, cînd i-auzi vorbind aşa, crezu că în sfîrşit dăduse peste piatra cu pricina şi mulţumită virtuţilor ei minunate tovarăşii lui nu-l vedeau, deşi se afla sub ochii lor. De aceea, bucurîndu-se peste măsură de norocul care dăduse peste dînsul, fără să spună o vorbă, se hotărî să se întoarcă şi de aceea o luă din loc şi se porni spre casă. Văzîndu-l că se duce, Buffalmacco zise către Bruno :

— Ce facem, vere ? Nu plecăm ?

— Ba hai şi-om merge, zise Bruno, da' jur pe Dumnezeul meu că n-o să-şi bată joc de mine a doua oară Calandrino. Şi de mi-ar fi la îndemînă, cum mi-a fost toată dimineaţa, ţi l-aş atinge pe la glezne

cu una din pietrele astea, de şi-ar aduce aminte şi-o lună întreagă de păcăleala ce ne-a tras.

Şi n-apucă să zică bine că şi înşfăcă o piatră şi azvîrli cu ea în picioarele lui Calandrino, care simţind durerea pînă în rărunchi, chirci piciorul şi începu să sufle tare, dar fără să se vaite, şi merse mai departe. Buffalmacco mi-ţi apucă şi el o piatră din cele adunate şi zise către Bruno :

— Vezi pietricica asta ? Ajunge-l-ar pe Calandrino cît ai clipi, în spinare !

Şi dîndu-i drumul îi arse una, dar zdravănă de tot, în şale. Într-acest chip, dintr-una într-alta, tot asmuţindu-l de la spate cu pietre, urcară valea şi ajunseră la poarta San Gallo. Acolo, după ce aruncară pietroaiele adunate, se opriră oleacă să vorbească cu vameşii de strajă, iar dînşii, aflînd despre ce-i vorba, se prefăcură a nu-l vedea pe Calandrino şi stricîndu-se de rîs îl lăsară să treacă nestingherit poarta. Calandrino nu zăbovi de loc pe drum, ci merse ţintă acasă, la doi paşi de Ungherul Morii. Şi atîta de prielnică se arătă şotiei soarta, încît în timp ce urca din vale şi străbătu oraşul, nimeni nu-l agrăi, cu toate că în drum se întîlni cu cîţiva oameni, puţini ce-i drept, căci cei mai mulţi mîncau de amiaz la ora aceea.

Ajuns acasă intră înăuntru, aşa încărcat cum se afla. Nevastă-sa, femeie frumoasă şi isteaţă, pe nume *monna* Tessa, se afla din întîmplare tocmai în capul scărilor ; şi, înciudată cum era că întîrziase atîta, cînd îl văzu că vine se apucă să-l ocărască, zicînd :

— Bin' că te-aduce dracu acasă ! Toţi îs mîncaţi de-amiaz cînd te trezeşti şi tu să vii.

Cînd Calandrino o auzi şi pricepu că-l vede, făcu plin de obidă şi de durere :

— Lua-te-ar dracu, femeie blestemată! Care va să zică aici erai? M-ai mîncat fript de data asta. Da' las' că ţi-oi plăti-o eu cu vîrf şi îndesat.

Şi, după ce urcă şi-şi lepădă povara într-o săliţă, sus, se repezi la dînsa şi apucînd-o de cosiţe, o azvîrli pe jos şi începu să-i care la pumni şi la picioare, lovind-o orbeşte în cap, în şale, pe unde apuca: degeaba se ruga femeia cu mîinile împreunate; pînă ce n-o snopi în bătaie, zdrobindu-i toate oasele şi pînă ce nu-i smulse şi cel din urmă fir de păr, nu se clinti de lîngă dînsa.

Bruno şi Buffalmacco, după ce rîseră o bucată cu vameşii porţii San Gallo, porniră agale pe urmele lui Calandrino. Şi, ajunşi la poarta casei lui, auziră de jos ce mamă de bătaie îi mai ardea nevesti-si; drept care, prefăcîndu-se că tocmai în clipa aceea pică, strigară după el de jos. Calandrino ieşi la fereastră roşu la faţă, năduşit şi frînt de oboseală şi îi rugă să vie sus. Bruno şi Buffalmacco, făcînd pe îngrijoraţii, urcară pînă sus la el şi văzură odaia plină de pietre, iar într-un colţ pe biata Tessa, care plîngea amarnic, cu părul răvăşit, cu rochia sfîrtecată şi cu obrazul însîngerat şi plin de vînătăi; iar într-un alt ungher pe Calandrino stînd pe un scaun, ca omul frînt de osteneală, cu straiele ca vai de lume şi gîfîind din greu. Şi, după ce priviră la ei şi-n jur o vreme, grăiră:

— Ce mai e şi asta? Vrei să zideşti ceva de-ai adunat atîtea pietre?

Iar mai pe urmă adăugară:

— Da' *monna* Tessa ce-are? S-ar zice c-ai bătut-o. Ce înseamnă toate astea?

Calandrino, frînt de povara pietrelor pe care le cărase, de mînia îndrăcită cu care îşi altoise nevasta şi de supărare, fiindcă îşi scăpase ca un prost norocul printre degete, nu era în stare să-şi adune

minţile ca să răspundă deslușit. De aceea, văzîndu-l că tace, Buffalmacco o luă de la capăt zicînd:

— Măi Calandrino, dacă erai mînios din altă pricină pe noi, nu se cădea de fel să ne batjocorești așa cum ne-ai batjocorit, că după ce ne-ai dus cu tine ca să căutăm piatra aia rară, ne-ai lăsat baltă acolo ca pe niște caraghioși și te-ai întors fără un cuvînt. Să știi că păcăleala asta ne-a supărat din cale-afară și are să fie ultima din cîte ne-ai mai tras. De bună seamă ultima.

La vorbele acestea Calandrino răspunse:

— Fraților, nu vă supărați, că lucrurile stau altminteri de cum vi le-ați închipuit voi. Eu, vai și amar de mine, găsisem piatra aceea. Și, ca să fiți încredințați că nu mințesc, să știți că atunci cînd voi tot întrebați de mine și mă căutați în jur, eu mă aflam acolo, la doi-trei pași de voi; iar dac-am văzut că plecați și nu mă vedeți, v-am luat-o înainte și abia adineauri am sosit, puțin înaintea voastră.

Și luînd-o de la capăt, le povesti de-a fir-a-păr tot ce făcuseră acolo și ce vorbiseră între ei, arătîndu-le și vînătăile cu care se alesese pe la cîlcîie și pe spinare de pe urma pietrelor azvîrlite de dînșii. Pe urmă îi dădu înainte zicînd:

— Iar cînd am trecut poarta cu toate pietrele astea în sîn, nici pîs nu mi-a zis nimeni, deși știți și voi bine ce plicticoși și uricioși sînt vameșii aceia, care vor cu tot dinadinsul să-și vîre nasu-n tot ce duci. Ba pe deasupra m-am întîlnit pe drum și cu niscaiva prieteni, cari totdeauna m-agrăiesc și mă poftesc să beau cu ei și totuși n-a fost unul să-mi deie ziua bună, pentru că ei nu mă vedeau. De-aici, cînd am ajuns acasă, împieliţata asta de cutră blestemată mi s-a făcut înainte și m-a văzut; ea singură. Și nu e de mirare, că, precum știți, muierile dezleagă orice farmec și alungă orice în-

suşire din cele cîte zac în lucruri. Şi tocmai cînd să zic şi eu că-s cel mai norocos bărbat din toţ oraşul ăsta, m-am pomenit mai oropsit ca orişicare altul; de aceea am căptuşit-o de să mă ţie minte şi nu ştiu, zău, ce mă opreşte să n-o omor pe dată. Afurisit să fie ceasul cînd am văzut-o prima oară şi cînd mi-a pus picioru-n casă.

Şi aprinzîndu-se din nou, fu cît p-aci să sară şi să-i mai ardă o bătaie. Bruno şi Buffalmacco făceau, ai naibii, pe miraţii şi îi dădeau dreptate lui Calandrino, deşi în sinea lor abia se stăpîneau să nu pufnească în rîs. Dar, cînd văzură că se scoală mînios ca s-o mai bată o dată, se ridicară şi-l opriră, spunîndu-i că nu ea, ci el era de vină, el care ar fi trebuit să-i spună dinainte să nu i se arate în ziua aceea în faţă, dacă ştia că femeile dezleagă orice farmec; iar dacă Dumnezeu nu-i trimisese gîndul ăsta era ori fiindcă soarta lui era să nu se noroească, ori fiindcă se gîndise să-şi înşele tovarăşii, pe care ar fi trebuit să-i înştiinţeze de norocul care dăduse peste dînsul. Şi după multe alte vorbe, într-un tîrziu, cu chiu cu vai, îl împăcară cu nevasta şi plecară de la dînsul, lăsîndu-l îngîndurat în casa plină de pietre.

Povestea a patra

Canonicul din Fiesole îmbeşte o văduvă, căreia nu-i e drag; crezînd că se culcă cu dînsa, se culcă c-o slujnică de-a ei şi-i prins de episcopul care fusese adus de faţă de către fraţii doamnei.

Elisa îşi isprăvise povestea, ascultată cu mare plăcere de către toată ceata de cavaleri şi doamne, cînd regina, întorcîndu-se către Emilia, îi arătă c-ar fi dorit să spună dînsa mai departe. Emilia începu pe dată :

— Vrednice doamne, după cîte îmi amintesc, în multe din poveştile istorisite pînă acum s-a dovedit cu prisosinţă ce mult ne bat la cap, pe noi femeile, preoţii, călugării şi îndeobşte popii ; dar, fiindcă în legătură cu treaba asta nu e chip să dai de fundul sacului oricît ai povesti, vreau să vă spun şi eu o istorioară despre un preot, care dorea cu dinadins, cu voia ori fără voia ei, să i se vîre pe sub piele unei femei de neam, care, fiind înţeleaptă foarte, îl răsplăti cum merita.

După cum ştiţi cu toatele, Fiesole, a cărui coastă o poţi vedea de aici, a fost pe vremuri un oraş măreţ şi cu vechime mare, din care pricină a avut întotdeauna un episcop şi îl mai are şi acum. Acolo, în preajma catedralei, o văduvă de neam, Piccarda după nume, avea o moşioară a ei şi-o casă nu prea

mare; or, fiindcă doamna nu era din cale-afară de bogată, îşi petrecea cea mai mare parte a anului în căsuţa aceea, împreună cu doi fraţi de-ai ei, băieţi curtenitori şi foarte cumsecade. Şi cum umbla adesea pe la biserica amintită, fiind încă foarte tînără, frumoasă şi plăcută, canonicul se îndrăgosti cu atîta patimă de dînsa, încît nu-şi mai găsea odihnă nicăieri; şi după cîtva timp avu îndrăzneala să se ducă şi să-i destăinuiască singur dorinţa lui, rugînd-o să nu se împotrivească iubirii ce-i purta şi să-l iubească şi ea aşa precum o iubea el.

Era canonicul acesta cam bătrîior de ani, dar tare tînăr la simţire, cutezător, semeţ şi foarte plin de sine, cu un fel de a fi dezgustător şi cu apucături greţoase, într-un cuvînt aşa scîrbos şi urîcios de felul lui, că nimeni nu-l putea înghiţi; şi, de-i era cuiva mai nesuferit, apoi doamnei îi era în primul rînd, căci dînsa, nu doar că nu-l putea înghiţi, da-l şi ura cu străşnicie. De aceea, înţeleaptă fiind, îi spuse după cum urmează:

— Că mă iubeşti, părinte, asta ar putea să mă încînte; şi eu trebuie să te iubesc şi bucuros voi face-o; ci între iubirea dumitale şi a mea nu trebuie să se întîmple nimica necinstit. Dumneata eşti părintele meu sufletesc, eşti preot şi te apropii binişor de pragul bătrîneţii, lucruri care trebuie să te îndemne spre curăţenie şi spre cinste; pe de altă parte eu nu mai sînt o copilă pe care o prind atare fleacuri, ci sînt o văduvă, şi ştii şi dumneata, desigur, cît de cinstită i se cere să fie unei văduve. Să-mi fie cu iertare dar, da-n felu-n care vrei domnia-ta eu niciodată nu voi primi să te iubesc şi nici nu vreau ca dumneata să mă iubeşti astfel.

Canonicul, văzînd că deocamdată nu putea scoate mai mult de la femeie, nu se arătă mirat şi nici nu se dădu bătut, ci cu îndrăzneala lui neruşinată o

mai pisă încă de multe ori, şi cu scrisori, şi cu solii, şi chiar cu vorba uneori, cînd o vedea în biserică. Drept care doamna, socotind purtarea lui din caleafară de neplăcută şi urîtă, se gîndi să scape de el plătindu-i după merit, dacă altminteri nu putea; dar nu se încumetă să facă nimic pînă ce nu se sfătui dintîi cu fraţii ei. De aceea, după ce le spuse cum se purta canonicul şi ce avea de gînd să facă, primind întru aceasta încuviinţarea lor, după cîteva zile se duse la biserică, precum îi era obiceiul. Canonicul, cît ce-o văzu, se duse drept la dînsa şi intră cu ea în vorbă, nestingherit, ca de obicei. Femeia, văzîndu-l că se apropie, îl întîmpină cu surîsul pe buze şi după ce se traseră mai la o parte, într-un colţ, şi după ce sfinţia-sa îi spuse iar aceleaşi lucruri, femeia suspină adînc şi zise:

— Părinte, am auzit de multe ori spunîndu-se că nu-i cetate, oricît ar fi de întărită, să n-o poţi cuceri, dacă te ţii de ea şi zi de zi o ataci; şi de adevărul ăsta îmi dau prea bine seama, căci, mi s-a întîmplat chiar mie. Atîta te-ai ţinut de capul meu cu vorbe dulci, cu gesturi drăgăstoase şi fel de fel de lucruri, încît m-ai făcut să renunţ la hotărîrea mea şi, fiindcă-ţi sînt aşa de dragă, iată-mă gata să-ţi fac voia şi să mă culc cu dumneata.

Canonicul, prea bucuros, îi zise:

— Doamnă, mare mulţumită; la drept vorbind mă şi miram cum de-ai putut atîta vreme să mi te împotriveşti, căci pînă acum, cu altele, n-am mai păţit aşa ceva. Ba dimpotrivă, nu o dată mi-am zis în sinea mea că dacă femeile ar fi de argint, n-ar face nici doi bani, fiindcă nici una barem nu s-ar împotrivi încercării. Dar să lăsăm deoparte asta; spune mai bine cînd şi cum putem să ne întîlnim.

Femeia îi răspunse:

— Părinte dragă, oricînd, la orice ceas poftești, fiindcă eu n-am bărbat ca să trebuiască să-i dau seama de nopțile mele ; dar unde, asta nu mai știu.

— Cum așa ? se miră canonicul. De ce nu în casa dumitale ?

Femeia îi răspunse :

— Părinte, dumneata știi bine că eu am doi frați tineri, care-și aduc acasă, fie că e ziuă ori e noapte, tot felul de prieteni și casa mea nu-i mare ; de aceea nu ne putem întîlni la mine, decît de-ar fi să nu vorbim și să tăcem ca muții ori să orbecăim ca orbii pe întuneric ; așa s-ar mai putea, nu zic ba, fiindcă ei niciodată nu vin la mine în odaie ; dar vezi că odaia lor e așa de aproape de a mea, că nu e chip să spui o vorbă, cît de încet ai spune-o, fără să fie auzită.

Canonicul îi zise atunci :

— Fie și-așa o noapte ori două, pînă ce m-oi gîndi unde-am putea să ne-ntîlnim mai în largul nostru.

Femeia îi răspunse :

— Fă cum gîndești, părinte ; eu nu-ți cer altceva decît să păstrezi bine taina, astfel încît să nu se știe nimica, niciodată.

Canonicul răspunse :

— N-ai grijă despre asta, doamnă, și, dacă poți, vezi fă ceva să ne întîlnim la noapte.

— Bine, făcu femeia.

Și, după ce îi spuse cînd și în ce fel să vie, se despărți de el și se întoarse acasă.

Acu, avea femeia noastră o slujnică, nu prea tînără, și care avea o față așa urîtă și pocită cum nu s-a mai văzut pe lume ; nasu-i era turtit, gura strîmbată într-o parte, buzele groase, dinții mari și încălecați care încotro, ba pe deasupra, sărăcuța, era și cam șașie și pururi cu scursori la ochi și verde-galbenă la față, de parcă nu la Fiesole, ci drept la

Sinigaglia ar fi şezut în timpul verii. Şi peste toate astea mai era şi şchioapă de-un picior şi damblagită oleacă de-o laturе a trupului. Fusese botezată Ciuta ; dar, fiindcă era aşa pocită la faţă, toată lumea nu-i mai zicea decît Ciutazza. Cît despre felul ei de-a fi, după ce că era aşa de slută, mai era şi răutăcioasă. Doamna puse s-o cheme deci tocmai pe Ciuta asta, şi-i zise :

— Ascultă aici, Ciutazza, dacă la noapte îmi faci un bine, te alegi din parte-mi c-o cămaşă de toată frumuseţea.

Ciutazza, cînd văzu că-i vorba de-o cămaşă, răspunse :

— Doamnă, dacă-mi dai cămaşa, m-arunc şi-n foc, nu altceva.

— Bine, grăi femeia. Vreau dar ca-n noaptea asta să mi te culci în patul meu cu un bărbat şi să-l dezmierzi, dar ai de grijă nu cumva să sufli vreun cuvînt, ca nu cumva să te audă fraţii mei care dorm alăturea în odaie ; pe urmă am să-ţi dau cămaşa.

La care slujnica răspunse :

— Dacă-i de lipsă, doamnă, dorm şi cu şase, nu numai cu unul.

Cînd se înseră, preacuviosul veni acasă la femeie, după porunca dată. Fraţii doamnei, după înţelegerea avută cu dînsa, se aflau alături în odaia lor şi sfătuiau ei înde ei ca să-i audă popa ; drept care el intră tiptil şi pe întuneric în odaie, după povaţa doamnei, şi se culcă în pat cu Ciutazza lîngă el, pe care doamna o învăţase tot ce trebuia să facă. Cuvioşia-sa, crezînd că stă lîngă iubită, cuprinse în braţe pe Ciutazza şi, fără a scoate o vorbă, se apucă să o sărute şi ea aşijderea pe dînsul ; după care popa începu să se desfete cu femeia, făcîndu-se stăpîn pe bunurile la care rîvnise de atîta amar de vreme.

După ce mîntui cu bine treaba asta, doamna le porunci fraţilor ei să facă dînşii restul, precum se înţeleseseră. Fraţii, ieşind tiptil din casă, o luară către piaţă şi acolo soarta îi ajută mai mult decît nădăjduiau; cum era tare cald afară, episcopul pusese să-i caute chiar pe ei, ca să se ducă împreună pînă la ei acasă într-o plimbare şi acolo să bea un păhărel de vin. Dar cînd văzu că vin spre el, le spuse ce pofteşte şi-o luară încetişor spre casă. Acolo, aşezîndu-se într-o grădiniţă răcoroasă, plină de torţe aprinse, bău cu mare desfătare dintr-un vin bun de-al lor. Tinerii îl lăsară să-şi beie în tihnă vinul şi după aceea îi spuseră:

— Cuvioşia-ta, de vreme ce-ai binevoit să vii pînă la noi şi să calci pragul casei noastre în care aveam de gînd să te poftim chiar noi, ai bunătatea şi ne lasă să-ţi arătăm ceva.

Episcopul răspunse că îi ascultă bucuros; atuncea unul dintre fraţi punînd mîna pe-o torţă şi aşezîndu-se înainte, o luă cu toţi ceilalţi pe urme, în frunte cu episcopul, către odaia unde preacuviosul canonic îşi petrecea cu slujnica.

Grăbit s-ajungă cît mai iute, popa încălecase grabnic şi, pînă a nu da peste el episcopul cu toţi ceilalţi, el călărise la mai bine de trei leghe încheiate; drept care acu trudit săracul, se odihnea cu Ciuta în braţe, cu toată zăpuşeala care domnea în odaie. Tînărul, după ce intră cu torţa aprinsă în mînă, i-l arătă episcopului pe canonic, care dormea cu slujnica în braţe. Între acestea, dumnealui trezindu-se din somn şi dînd cu ochii de lumină şi de toţi oamenii aceia care şedeau în jurul lui, vîrî capul sub plapumă înfricoşat şi ruşinat. Episcopul îi azvîrli cuvinte de ocară şi îl sili să-şi scoată capul din aşternut şi să se uite cu cine se culcase. Canonicul, cînd pricepu păcăleala doamnei, pe de o

parte de ciudă, iar pe de alta de ruşine, prinse a se văieta ca cel mai mîhnit om din toată lumea asta. Şi, după ce se îmbrăcă, la porunca episcopului fu trimis sub pază bună acasă, ca să se pocăiască acolo cu straşnice canoane de răul săvîrşit.

Pe urmă preasfinţia-sa dori să ştie cum anume se întîmplaseră acestea şi cum de popa se culcase tocmai cu slujnica Ciutazza. Fraţii doamnei îi povestiră împrejurarea de la capăt, iar dînsul, auzind aşa, o lăudă mult pe femeie şi aşijderi şi pe fraţii ei, care ştiuseră să-i deie răsplata cuvenită popii, fără să-şi spurce mîinile cu sînge preoţesc.

Episcopul îl sili pe popă să-şi plîngă patruzeci de zile la şir păcatul săvîrşit; dar ciuda îl sili să-l plîngă mai mult de patruzeci şi nouă, pe lîngă faptul că mult timp nu mai putu ieşi pe stradă fără să nu fie arătat cu degetul de toţi ştrengarii, care strigau pe urma lui: „Uite-l pe ăla care s-a culcat cu Ciutazza!", treabă ce-l supăra aşa de tare pe canonic, încît era mai-mai să-şi piarză minţile, sărmanul. Iată dar în ce chip femeia aceea iscusită se descotorosi de obraznicul de popă, iar sluta de Ciutazza se alese c-o cămaşă şi cu o noapte fericită.

Povestea a cincea

Trei tineri îi trag izmenele unui judecător venit la Florența din provincia Le Marche, în timp ce el, din jilțul lui, ținea județ la pricini.

Emilia își isprăvise povestirea și văduva cu pricina fusese îndeobște lăudată, cînd regina, privind către Filostrato, îi spuse :

— E rîndul tău acum.

Filostrato răspunse că-i gata și începu astfel :

— Plăcute doamne, tînărul pe care l-a amintit adineaori Elisa, Maso del Saggio adică, mă îndeamnă să renunț la istorioara pe care aveam de gînd să v-o spun, pentru a istorisi în schimb o altă povestire, în care e vorba despre el și cîțiva prieteni de-ai lui ; și chiar dacă povestea asta e oarecum mai deșucheată, fiindcă se spun în ea o seamă de cuvinte pe care voi, femeile, vă rușinați să le rostiți, eu totuși am s-o spun, fiind peste fire de hazlie.

După cum știți și dumneavoastră, în orașul nostru se pripășesc destul de des guvernatori veniți din Le Marche, de obicei oameni lipsiți de orice îndrăzneală, niște calici care duc o viață așa de mizerabilă și atît de strîmtorată, încît orișice faptă de-a lor pare că nu-i decît cărpănoșie ; și, fiindcă sînt cu

toţii din fire nişte puchinoşi şi nişte zgîrie-brînză, aduc cu ei juzi şi notari de care ai zice mai curînd că vin de la coarnele plugului sau drept de la vreo cizmărie decît din şcolile de legi. Or, într-un rînd, unul din ei, care venise ca primar, adusese după sine, printre mulţi alţi judecători, pe unul ce-şi zicea pe nume *messer* Nicola da San Lepidio şi care arăta mai degrabă a tinichigiu decît a altceva ; şi printre ceilalţi juzi el fu ales să dea judeţ la pricinile cu omor. Or, cum adeseori se întîmplă ca oamenii, deşi n-au treabă, să meargă pe la tribunal doar ca să caşte gura, Maso del Saggio într-o zi, căutînd pe un prieten de-al lui, trecu şi el pe acolo ; şi dînd din întîmplare cu ochii de *messer* Nicola, cum chipul lui de nătărău i se păru nou în oraş, se apucă să-l cerceteze din cap pînă în picioare. Văzu deci, ca atare, blăniţa unsă şi jegoasă ce-i căptuşea scufia, peana şi călimara ce-i atîrnau la brîu, pulpanele cămeşii ce-i spînzurau de sub giubeică, precum şi alte multe lucruri ce nu le vezi la oamenii ce-s puşi la rînd şi-s îngrijiţi ; dar printre toate acestea mai văzu una care, după părerea lui, le punea vîrf la celelalte şi anume o pereche de izmene, pe care — cum judecătorul şedea pe scaun şi hainele i se crăpau în faţă, fiindcă erau prea strîmte — avu prilejul să le cerceteze în voie şi să vază că fundul lor îi ajungea aproape pînă la pulpe. De aceea nu mai pierdu vremea uitîndu-se la ele, ci, părăsind gîndul cu care intrase în tribunal, se apucă să caute doi prieteni buni de-ai lui, unul pe nume Ribi, iar celălalt Matteuzzo, la fel de năzdrăvani şi de poznaşi ca el, şi după ce-i găsi le spuse :

— Băieţi, dacă vi-s drag, veniţi cu mine pînă aici, la Casa judecăţii şi-am să v-arăt o nătăfleaţă cum n-aţi văzut de cînd sînteţi.

Şi ducîndu-se cu ei la tribunal, le arătă pe jude şi izmenele lui. Flăcăii încă de departe se puseră pe rîs văzîndu-l ; şi apropiindu-se de podiul pe care sta judecătorul, văzură că era uşor să te strecori sub el şi că podeaua peste care îşi sprijinea picioarele avea o gaură la mijloc, prin care ai fi putut să treci fără prea mare greutate mîna cu braţ cu tot. Văzînd aşa, Maso făcu :

— Băieţi, haideţi să-i tragem izmenele de tot, că doar nu-i lucru mare.

Tovarăşii lui Maso se lămuriră iute cam cum trebuia făcută treaba, aşa că puseră la cale ce aveau să facă şi să zică şi-a doua zi de dimineaţă se întoarseră la tribunal şi aflară sala înţesată de lume. Matteuzzo, fără să-l vază nimeni, se strecură sub podiu şi merse drept la locul unde-şi ţinea judecătorul picioarele pe scîndură. Maso se trase lîngă jude şi apucîndu-l de giubeică — în timp ce Ribi îl trăgea şi el de partea cealaltă — prinse a striga :

— *Messere*, ascultă aici, *messere !* Te rog ca pe unul Dumnezeu, pune-l iute pe pungaşul ăsta, pînă n-o şterge el de-aici, să-mi dea înapoi perechea de încălţări ce mi-a furat-o şi-acu tăgăduieşte, deşi nu-i nici o lună de cînd l-am prins chiar eu că le dădea la pingelit.

Ribi pe de altă parte striga şi el în gura mare :

— Nu-l asculta, *messere*, că minte, puşlamaua ; mă învinuieşte pe mine că i-am furat ciubotele, pe care le am de atîta vreme, numai fiindcă m-am dus la el să-i cer să-mi dea înapoi un cufăr pe care mi l-a şterpelit. Şi, dacă nu mă crezi, pot să-ţi aduc şi martori, pe Trecca aia din vecini, pe Grassa care vinde maţe şi pe-o măturătoare care adună gunoiul de către Santa Maria pînă la Verzaia şi care l-a văzut cînd se întorcea din sat.

Dar Maso nu-l lăsă să spuie, ci se vîrî în vorba lui strigînd, iar Ribi şi mai tare. Şi în timp ce judele, în picioare, se tot trăgea spre ei ca să-i audă desluşit, Matteuzzo se folosi de acest prilej şi vîrînd mîna prin podea, prinse izmenele de fund şi i le trase în jos. Izmenele alunecară cît ai clipi din ochi, căci judecătorul era slăbuţ şi tare deşălat. Iar el, simţind că-i lunecă, şi neştiind ce se întîmplă, dădu să-şi tragă haincle ca să se acopere în faţă şi să se aşeze, însă Maso şi Ribi, care îl trăgeau zdravăn, ţineau de el zbierînd de zor :

— Mă faci de rîs, *messere*, dacă nu vrei să-mi faci dreptate şi să m-asculţi, ci te găteşti să pleci într-altă parte ; că doar pentru un fleac ca ăsta nu-i obiceiul pe la noi să se întocmească scripte.

Şi tot zicînd aşa, atîta mi ţi-l traseră de poalele giubeicii, pînă ce tot norodul care se afla de faţă văzu că-i fără de izmene. Matteuzzo, după ce ţinu de ele, pînă la urmă i le lăsă şi ieşind de sub podiu, plecă fără să-l vază nimeni. Iar Ribi, socotind că e de ajuns atîta, făcu :

— Mă jur pe legea mea c-am să mă plîng la primărie.

Iar pe de altă parte Maso, lăsîndu-l de giubeică, zise :

— Ba nu, eu nu mă las nici mort şi-atîta am să umblu p-aicea, pîn-am să te aflu o dată şi-o dată mai la largul dumitale decît azi dimineaţă.

Şi, zicînd astfel o luară care încotro cît îi ţineau picioarele. Judecătorul, după ce-şi trase izmenele sub ochii tuturor, de parcă chiar în clipa aceea s-ar fi sculat din somn, băgînd de seamă abia atuncea pozna, întrebă unde plecaseră cei doi de se sfădeau pentru încălţări şi cufăr ; iar cînd văzu că nu-i gă-

seşte, se apucă să înjure pe maţele lui Dumnezeu cum că dorea morţiş să ştie de-i obiceiul la Florenţa să tragi izmenele la juzi cînd stau în jilţul judecăţii. Primarul pe de altă parte, cînd auzi şi el isprava, făcu un tărăboi cumplit ; dar, după ce niscaiva prieteni îi deslușiră că întîmplarea avea un tîlc şi că prin ea cei din Florenţa îi dovedeau că ştiu cu toţii că adusese în loc de juzi nişte neghiobi, ca să-i plătească cît mai ieftin, tăcu chitic şi pozna rămase fără de urmări.

Povestea a şasea

Bruno şi Buffalmacco îi fură un porc lui Calandrino; ca să găsească hoţul, îl pun să facă o încercare cu acadele de ghimber şi vin din cela dulce şi-i dau şi lui două acadele, amare înăuntru, amestecate cu aloi; hoţul se arată a fi chiar el, drept care e nevoit să deie prietenilor săi două perechi de claponi graşi, ca să nu-l spună nevestei lui.

Abia se isprăvi povestea lui Filostrato, de care se rîsese zdravăn, cînd regina îi porunci Filomenei să spună mai departe şi dînsa începu :

— Graţioase doamne, după cum numele lui Maso l-a îndemnat pe Filostrato să vă spună povestea pe care aţi ascultat-o, tot aşa numele lui Calandrino şi al tovarăşilor săi, de care s-a mai pomenit aicea, mă îndeamnă şi pe mine să vă povestesc o istorioară, ce trag nădejde să vă placă.

Nu cred c-ar fi nevoie să mai spun şi eu cine e Calandrino, Bruno şi Buffalmacco, fiindcă îi cunoaşteţi dinainte ; de aceea, trecînd mai departe, spun că numitul Calandrino avea o moşioară, nu prea departe de Florenţa, pe care o primise în zestre de la nevasta lui, şi printre celelalte bunuri pe care i le aducea moşia se afla şi cîte un porc cu care se alegea în fiecare an ; şi, fiindcă aşa se obişnuise, în luna lui decembrie mergea la ţară cu nevasta şi acolo tăia porcul şi-apoi îl punea la sărat. Or, într-un an se întîmplă ca, fiind nevastă-sa bolnavă, Calandrino să meargă singur la tăiatul porcului.

Bruno şi Buffalmacco, prinzînd de veste treaba asta, se duseră şi ei la un bun prieten de al lor, un popă care era vecin cu Calandrino, să petreacă acolo vreo trei sau patru zile. Calandrino, care tăiase porcul în dimineaţa zilei în care ei sosiseră, văzîndu-i pe amîndoi cu popa, îi chemă şi le zise :

— Bine-aţi venit, măi fraţilor ! Ia haideţi să vedeţi ce gospodar sînt eu !

Şi, ducîndu-i în casă, le arătă porcul tăiat. Bruno şi Buffalmacco găsiră porcul straşnic şi pricepură din spusele lui Calandrino că avea de gînd să-l puie la sare pentru ai lui. Atuncea Bruno zise :

— Măi, da' mare prost mai eşti ! Vinde-l mai bine şi de bani ne-om bucura împreună, iar Tessei n-ai decît să-i spui că ţi l-au şterpelit.

Calandrino zise :

— Nici gînd ; întîi că nu m-ar crede şi-apoi m-ar da afară din casă. Nu v-amestecaţi în treburile mele, că şi-aşa nu v-ascult.

Degeaba se căzniră flăcăii să-l convingă, căci tot n-o scoaseră la capăt. Calandrino îi pofti la cină cu jumătate de gură, drept care dînşii nu primiră, şi-apoi plecară de la el. Pe drum Bruno făcu :

— Ce-ar fi să-i furăm porcul la noapte, hai ? Ce zici ?

— Dar cum naiba am putea-o face ? întrebă Buffalmacco.

— Lasă că ştiu eu, zise Bruno. Numai de nu i-ar schimba locul.

— Dacă-i aşa, hai să-l furăm, răspunse Buffalmacco. De ce adică să n-o facem ? Şi-om trage apoi un chef cu popa, de să ne meargă vestea !

Părintele se învoi bun bucuros la furt şi atuncea Bruno zise :

— La treaba asta e de lipsă niţică dibăcie. Tu, Buffalmacco, ştii doar bine ce cărpănos e Calan-

drino şi cît de bucuros se îmbată cînd e să nu plătească el. Haide să-l ducem la o crîşmă ; popa să se prefacă numai că ne cinsteşte pe toţi trei şi să nu-l lase să plătească nimic pe Calandrino. O să se îmbete turtă şi-o să-l putem fura în voie, că nu e decît el acasă.

Făcură, dar, întocmai precum spusese Bruno.

Calandrino, văzînd că popa nu lasă pe nimeni să plătească, se apucă să beie zdravăn şi, deşi nu-i trebuia prea mult ca să se ameţească, bău pînă nu mai putu. Şi, cum era noapte tîrzie cînd se întoarse acasă, nu mai pofti nimic de cină, intră şi se trînti pe pat, lăsînd uşa deschisă, deşi era încredinţat c-o încuiase cu zăvorul. Bruno cu Buffalmacco se duseră împreună cu popa să cineze ; şi, după ce mîncară bine, luară cu ei niscaiva scule, ca să se poată strecura la Calandrino în casă pe unde dibuise Bruno că-i locul potrivit şi se porniră într-acolo. Ci aflînd uşa descuiată, intrară înăuntru şi, luînd porcul din cui îl duseră la popă acasă, unde îl dosiră bine, iar pe urmă se culcară.

A doua zi de dimineaţă Calandrino se sculă, de astă dată treaz la minte, şi cît se coborî văzu că porcul nu-i în cui şi uşa e deschisă ; drept care, după ce întrebă pe unul şi pe altul dacă nu ştiu cumva cine îi furase porcul, văzînd că nu-i chip să-l găsească, se apucă să facă un tărăboi cumplit, jelindu-se în gura mare că cineva îi furase porcul. Bruno şi Buffalmacco, sculîndu-se şi ei, se duseră la Calandrino să vadă ce mai zice. Calandrino, cît ce dădu cu ochii de ei, îi chemă cu lacrimile în ochi şi le spuse :

— Vai, fraţilor, mi-au furat porcul.

Bruno se apropie de el şi-i zise pe şoptite :

— Mare minune, zău aşa, c-ai fost şi tu înţelept o dată !

La care Calandrino zise :

— Nu mint. Mi l-au furat. De-adevăratelea v-o spun.

— Aşa, aşa, făcu celălalt ; strigă cît poţi, ca să te creadă.

Calandrino, bietul, striga din ce în ce mai tare, zicînd :

— A naibii treabă ! Nu mint, pricepe o dată. Mi l-au furat de-a binelea.

Dar Bruno îi da înainte :

— Zi numai, zi ; aşa şi trebuie. Strigă cît poţi în gura mare, ca să te creadă că spui drept.

— Pe legea mea, mă scoţi din fire, răspunse Calandrino. Nu vrei să crezi şi pace ; să mă trăsnească Dumnezeu dacă te mint. Mi l-au furat.

Atunci Bruno zise :

— Cum dracu ? Nu pricep. Ieri încă l-am văzut aicea. Doar n-oi fi vrînd să cred că peste noapte a zburat.

— Aşa cum îţi spun, răspunse Calandrino.

— E oare cu putinţă ? se minună celălalt.

— Vezi bine, zise Calandrino. Aşa e cum îţi spun. Am rămas de pagubă şi nu ştiu cum să mă întorc acasă ; nevastă-mea n-o să mă creadă şi, chiar dacă m-ar crede, n-o să mai am zi bună cu ea un an de zile.

Atuncea Bruno zise :

— Dacă-i aşa, pe legea mea, i-o mîrşăvie treaba asta ; dar, Calandrino, tu ştii bine că ieri te-am învăţat chiar eu să născoceşti povestea şi n-aş vrea să-ţi baţi joc acuma de noi şi de nevastă-ta.

Calandrino prinse a zbiera şi zise :

— De ce mă scoţi din fire şi mă îndemni să înjur de Dumnezeu şi sfinţi ? Îţi spun şi iar îţi spun că mi-au furat porcul azi-noapte.

Atunći grăi şi Buffalmacco :

— Dacă-i aşa, trebuie să-aflăm, dac-om putea, un mijloc ca să-l găsim neapărat.

— Ce mijloc am putea găsi ? întrebă Calandrino.

La care Buffalmacco zise :

— Apăi de bună seamă că n-a venit din India acela de ţi l-a furat. Hoţul trebuie să fie unul dintre vecinii tăi. Şi dacă tu poţi să-i aduni, eu ştiu să fac o încercare, aia cu pîinea şi cu brînza, şi cît ai zice „vai" îl şi găsim pe hoţ.

— Ţi-ai găsit ! făcu Bruno. Crezi c-o să poţi să-i duci pe ăştia cu pîinea şi cu brînza ? Sînt încredinţat că unul din ei a furat porcul şi n-o să vrea nimeni să vie, fiindcă o să-şi deie seama de ce îi chemăm aşa pe toţi.

— Ce-i de făcut atunci ? întrebă Buffalmacco.

— Eu cred, răspunse Bruno, că încercarea asta ar fi mai bine dac-am face-o cu acadele de ghimber şi cu vin din cela dulce, la care să-i poftim să beie. N-o să le treacă prin minte că vrem să-i încercăm şi vor veni de bună seamă ; că doar putem sfinţi şi acadelele la fel de bine ca pîinea şi ca brînza.

— Aşa e, bine zici, făcu Buffalmacco. Ce spui de asta, Calandrino ? Să încercăm ?

— De bună seamă, răspunse Calandrino. Ba chiar vă rog s-o faceţi, că, dacă aş şti măcar pe mîna cui a încăput, m-aş simţi oarecum mai mîngîiat.

— Atunci haidem, zise Bruno. Dacă-mi dai bani, sînt gata să mă duc pînă la Florenţa, s-aduc de-acolo ce ne trebuie.

Calandrino avea la el vreo patruzeci de sfanţi, pe care îi dădu pe toţi. Bruno plecă dar la Florenţa, la un spiţer, prieten de-al lui, şi cumpără ca la vreo litră de acadele de ghimber ; pe urmă puse pe

spiţer să-i facă două de-alea amare, să le amestece înăuntru cu zeamă proaspătă de aloi şi la sfîrşit să le îmbrace în zahăr, ca pe celelalte ; şi, ca să nu le încurce ori să le piardă, le făcu la amîndouă cîte un semn, după care putea uşor să le recunoască. Pe urmă, după ce mai cumpără şi-o damigeană cu vin dulce, se întoarse în sat la Calandrino şi-i zise :

— Mîine dimineaţă să-i pofteşti la un pahar de vin pe cei ce-i bănuieşti ; e zi de sărbătoare şi vor veni bucuroşi ; iar Buffalmacco şi cu mine la noapte om sfinţi acadelele şi mîine dimineaţă le-om aduce acasă. Mai mult : de dragul tău am să-i îmbii chiar eu pe oameni să ia şi să mănînce şi tot eu am să le vorbesc şi am să fac ce-i de făcut.

Calandrino făcu precum îl învăţase. Drept care a doua zi, în jurul ulmului din faţa bisericii se adună o ceată întreagă de ţărani şi de tineri florentini care se aflau la ţară. Bruno şi Buffalmacco veniră cu cutia de acadele şi cu vinul şi, după ce aşezară pe cei de faţă în cerc, Bruno prinse a vorbi şi zise :

— Domnilor, trebuie să vă spun de ce v-am adunat aici, ca nu cumva la urmă să fiu eu vinovatul, dacă s-ar întîmpla ceva ce nu v-ar fi pe plac. Lui Calandrino aici de faţă i s-a furat ieri noapte un porc şi nu se ştie cine-i hoţul ; or, fiindcă el de bună seamă se află printre noi, ca să-l putem găsi, Calandrino vă pofteşte să luaţi din acadelele astea, fieştecare cîte una şi după ele să beţi vin. Şi-i bine să ştiţi de pe acuma că hoţul n-o să fie în stare să înghită acadeaua, căci o să-i pară mai amară ca fierea şi-o s-o scuipe ; de aceea, ca să n-aibă a pătimi ruşinea asta aicea în văzul tuturor, cred c-ar fi mai bine să se mărturisească popii şi eu sînt gata să mă las de orice încercare.

Toţi cei de faţă se învoiră bucuroşi să mănînce acadelele. Drept care Bruno, după ce-i aşeză la rînd şi-l puse şi pe Calandrino să şadă în şir cu ei, o luă de la un capăt şi începu să împartă fieştecăruia acadeaua. Ajuns în dreptul lui Calandrino, luă una din acelea amare şi i-o aşeză în palmă. Calandrino şi-o azvîrli degrabă în gură şi începu să mestece: cît ce-i ajunse însă pe limbă gustul de aloi, nemaiputînd răbda amărala, scuipă pe dată acadeaua. Toţi se uitau unul la altul să vadă care scuipă, şi-n timp ce Bruno împărţea de zor la acadele, făcîndu-se că nu ia în seamă la ce se întîmplă în jurul lui, se auzi din spate un glas:

— Ce-i asta, Calandrino?

Bruno se întoarse iute şi, cînd văzu pe Calandrino scuipîndu-şi acadeaua, făcu:

— Ia staţi niţel; poate a scuipat din alte pricini. Mai ţine una, Calandrino.

Şi luînd şi-a doua acadea, i-o puse el în gură şi pe urmă îşi văzu de treabă pînă sfîrşi de împărţit. Prima ca prima, dar a doua i se păru şi mai amară bietului Calandrino; totuşi, fiindcă îi era ruşine s-o scuipe şi pe asta, o mestecă o vreme în gură şi într-acestea începu să slobozească nişte lacrimi mari cît nişte alune; şi pînă mai la urmă, nemaiputînd răbda, scuipă şi-a doua acadea, precum făcuse şi cu prima. Între acestea Buffalmacco cu Bruno dimpreună dădeau oamenilor să beie. Cînd îl văzu însă pe bietul Calandrino c-o scuipă şi pe cea de-a doua, se alăturară celorlalţi şi toată lumea zise că fără îndoială Calandrino îşi furase singur porcul, iar unii dintre cei de faţă îl şi certau cu asprime. Dar, după ce plecară ceilalţi şi Calandrino rămase cu Buffalmacco şi cu Bruno, acesta de pe urmă zise:

— Puteam să jur că l-ai vîndut şi că pe noi ne-ai dus cu vorba, zicînd că ţi l-au şterpelit, ca nu cumva, Doamne fereşte, să ne cinsteşti şi tu o dată cu un pahar de vin din banii ce i-ai luat pe el.

Calandrino, care nu scuipase încă bine amărăciunea de aloi, se apucă să jure că nu vînduse porcul. Dar Buffalmacco zise :

— Hai vere, spune drept : cît ai primit pe el ? Ai luat barem şase florini ?

Calandrino, cînd o auzi şi p-asta, se luă cu mîinile de cap. Atuncea Bruno îi spuse :

— Ascultă aicea, Calandrino : unul din cei care a mîncat şi a băut cu noi ne-a spus că ai pe aici prin apropiere o fetişcană, o ţiitoare, căreia îi dai toţi banii pe care îi pui deoparte şi că e încredinţat că ei i-ai trimis porcul. Zi, de-ăştia-mi eşti ? Ai învăţat să tragi lumea pe sfoară, hai ? Deunăzi ne-ai pornit pe valea rîului Mugnone ca să culegem pietre negre şi, după ce ne-ai pus la treabă, ne-ai lăsat baltă acolo şi te-ai întors de unul singur. Iar după aceea mai vroiai să te şi credem c-ai găsit-o. Acu, la fel ca atunci, te juri şi vrei cu dinadins să ne încredinţezi că porcul, pe care ori că l-ai vîndut, ori că l-ai dăruit, ţi l-au furat vecinii. Da' vezi că noi ne-am obişnuit cu renghiurile tale şi le cunoaştem pe de rost, aşa că nu ne mai poţi duce. De aceea, ca să-ţi spunem drept, află că ne-am căznit destul cu sfinţirea acadelelor şi ca atare ori ne dai două perechi de claponi graşi, ori, dacă nu, îi spunem Tessei toată povestea de la capăt.

Calandrino, văzînd că nu-i crezut şi socotind că-i de prisos să-şi mai sporească amărăciunea şi cu blestemele nevestii, n-avu ce să mai facă şi le dădu claponii, pe care ei, după ce întîi sărară bine porcul, îi luară cu ei la Florenţa, lăsîndu-l pe bietul Calandrino cu paguba şi cu ruşinea.

Povestea a şaptea

Un student iubeşte o văduvă: femeia, îndrăgostită fiind de altul, îl lasă o noapte întreagă să stea în zăpadă şi s-o aştepte; studentul află şi el mijlocul de-a se răzbuna şi-o lasă pe femeie să şadă goală o zi întreagă în toiul verii pe un turn, în bătaia soarelui şi în voia muştelor şi-a tăunilor.

Mult haz făcură doamnele de bietul Calandrino şi poate încă ar mai fi rîs, de nu le-ar fi fost milă văzînd că pînă mai la urmă fu păgubit şi de claponi, pe lîngă că pierduse porcul. Dar cînd povestea se sfîrşi, regina îi porunci Pampineei să spună mai departe şi dînsa începu pe dată:

— Preaiubite doamne, se întîmplă adeseori ca viclenia însăşi să-şi bată joc de viclenie; de aceea nu-i lucru cuminte să afli desfătare în a-i batjocori pe ceilalţi. Pînă acuma am rîs destul de toate păcălelile care ne-au fost istorisite, dar nimeni n-a vorbit de nici o răzbunare; tocmai de aceea eu vreau să stîrnesc puţină milă în inimile dumneavoastră pentru răsplata dreaptă cu care s-a ales o văduvă din oraşul nostru, care a plătit aproape cu viaţa renghiul jucat unui student. Şi cred că-i spre folosul vostru să-mi ascultaţi povestea, căci din cuprinsul ei veţi învăţa să vă feriţi a-i păcăli pe ceilalţi, dînd în atare chip dovadă de multă înţelepciune.

Trăia pe vremuri la Florența — și nu sînt prea mulți ani de atunci — o tînără, frumoasă la trup, dar trufașă la suflet, copilă de neam mare, pe care Dumnezeu o dăruise din belșug cu toate bunurile firii ; și tînăra aceasta, Elena după nume, rămînînd văduvă de bărbat, nu mai vroi cu nici un chip să se mărite a doua oară, fiindcă se îndrăgostise de un tinerel frumos și cu mult vino-ncoace, pe care chiar ea însăși și-l alesese după plac ; de aceea, nefiind stingherită de nici un alt bărbat, petrecea clipe minunate alături de iubitul ei, cu care se întîlnea adesea, prin mijlocirea unei slujnice în care se încredea orbește. Or, tocmai pe la vremea aceea se întîmplă ca un alt tînăr, pe nume Rinieri, un nobil din orașul nostru, care studiase multă vreme la Paris — nu ca să-și vîndă știința pe bani, cum fac mulți alții, ci ca să afle rosturile și firea ascunsă a lucrurilor (obicei ce-i prinde de minune pe nobili) — se întîmplă zic, să se întoarcă acasă, la Florența, unde începu să ducă o viață de om cu scaun la cap, cinstit de toată lumea, atît pentru nobleța lui, cît și pentru învățătura multă ce-o dobîndise de prin cărți. Dar, fiindcă adeseori pe oamenii care cunosc mai cu temei adîncul firii iubirea îi prinde în mreje mult mai ușor decît pe ceilalți, Rinieri se lăsă și el cuprins de patima iubirii, căci într-o bună zi, mergînd la o petrecere, doamna de care aminteam i se arătă îmbrăcată în negru, după obiceiul văduvelor, și, după socotința lui, atît de plină de gingășie, de farmec și de frumusețe, încît nu-și aminti să fi văzut vreodată femeie mai frumoasă ; de aceea își zise în sinea lui că cel căruia Domnul avea să-i hărăzească darul de-a o cuprinde goală în brațe, putea pe drept cuvînt să-și zică fericit. Privind-o dară pe ascuns și cunoscînd că nu e chip să dobîndești fără de trudă un lucru mare și de preț, se

hotărî cu dinadins să facă tot ce-i sta în putere ca să-i cîştige prietenia, astfel încît pe urmă, prin mijlocirea prieteniei, să-i dobîndească şi iubirea şi prin iubire să ajungă a-şi molcomi dorinţele. Doamna, ce n-avea obiceiul să-şi ţină ochii în pămînt, ci, înfumurată cum era, îi învîrtea cu tîlc la dreapta şi la stînga şi cunoştea pe dată pe cei care o priveau ca pe-un cireş ce dă în pîrg, văzu cum se uita Rinieri la ea şi în sinea ei îşi zise chicotind: „Pre cît se pare, n-am venit degeaba la petrecere, căci dacă nu mă înşel am prins de nas un papălapte". Şi astfel începu să-l măsoare din cînd în cînd cu coada ochiului, trudind să-i dovedească tînărului că-l băgase şi ea în seamă, căci dumneaei credea că pe cît creşte numărul celor răpuşi şi prinşi în laţ de farmecele ei, pe atîta îşi sporeşte şi preţul frumuseţii, şi mai cu seamă în ochii aceluia căruia i-o dăduse în dar cu dragostea ei dimpreună.

Aşa stînd lucrurile deci, studentul cel cu multă carte lăsă deoparte cugetările filozofice şi începu să se gîndească numai la draga lui; de aceea, închipuindu-şi că s-ar putea să-i placă şi el, după ce află unde şedea, se apucă să se învîrtească prin faţa casei ei cu cîte o pricină sau alta. Doamna, care, precum spuneam, afla în treaba asta prilej de vană înfumurare, îi dovedi că-i bucuroasă să-l vază în preajma ei; din care pricină studentul, după ce află mijlocul de a-i cunoaşte servitoarea, îi spuse c-o iubeşte pe doamna şi-o rugă să facă astfel, încît să dobîndească de la dînsa bunăvoinţă pentru dînsul. Slujnica îi făgădui cu uşurinţă şi pe urmă îi povesti totul stăpînei, care o ascultă rîzînd cu lacrimi şi apoi făcu:

— Care va să zică tocma aici trebuia să-şi piardă capul pe care l-a adus tobă de carte de la

Paris! Mă rog, să-i dăm ce caută! De-o fi să te agrăiască iar, să-i spui că eu îl îndrăgesc cu mult mai mult decît el pe mine; dar că, femeie fiind, sînt nevoită să-mi păzesc cu străşnicie cinstea, ca să pot păşi cu fruntea sus printre celelalte femei; şi pentru treaba asta, dacă e într-adevăr aşa înţelept precum se spune, s-ar cuveni să mă iubească de mii de ori mai mult.

Sărmana văduvioară! Habar n-avea ce înseamnă să ai de-a face cu studenţi!

Slujnica, aflîndu-l pe Rinieri, îşi împlini solia precum îi poruncise doamna, iar el, voios nevoie mare, se apucă s-o roage cu şi mai multă înflăcărare, să-i scrie răvăşele şi să-i trimită daruri. Doamna le lua pe toate, dar, cînd era ca să-i răspundă, îi răspundea cam în doi peri; şi-l duse aşa cu vorba o bucăţică bună. În cele de pe urmă însă, fiindcă iubitul ei, căruia îi povestise totul, căzu la bănuieli şi se cam supără oleacă, femeia, vrînd să-i dovedească c-o bănuieşte pe nedrept — cum într-acestea Rinieri o tot pisa de zor — trimise slujnica la dînsul să-i spună după cum urmează: că de cînd el o încredinţase de dragostea ce i-o purta, nu avusese niciodată prilej de a-i face în voie, dar că trăgea nădejde să-l poată întîlni de sărbătorile Crăciunului, care erau aproape; de aceea îl ruga ca în seara primei zile de Crăciun să vie peste noapte în curte, unde, de îndată ce-o putea, ar fi venit şi dînsa. Studentul, nemaiputînd de bucurie, la vremea hotărîtă se duse acasă la femeie şi, după ce fu dus de slujnică în curte şi încuiat acolo, se puse să aştepte. Doamna, care îşi poftise în seara aceea ibovnicul la dînsa, cină cu el în voie bună şi după aceea îi povesti ce avea de gînd să facă şi mai la urmă adăugă:

— În felu-acesta ai să pricepi cum l-am iubit şi îl iubesc pe cel pe care eşti gelos prosteşte, fără de temei.

Cuvintele acestea îi veseliră sufletul ibovnicului, dornic să vadă adeverindu-se cu fapta spusele femeii.

Cu o zi înainte se întîmplase să ningă tare afară şi neaua acoperise totul, din care pricină studentul nu apucă să aştepte mult că şi începu să simtă frigul mai tare decît ar fi vrut; dar, în nădejdea că în curînd se va încălzi la pieptul doamnei, îl îndură plin de răbdare. Femeia după cîtva timp grăi către ibovnic:

— Haide în odaia mea ca să vedem prin ferestruică ce face în curte tinerelul pe care eşti gelos şi ce-i răspunde slujnicei pe care am pus-o să-i vorbească.

Şi ducîndu-se amîndoi la o ferestruică de unde se putea vedea fără a fi văzut cel dinăuntru, o auziră pe slujnică vorbind de la altă fereastră cu studentul şi zicîndu-i:

— Rinieri, doamna-i foc şi pară, că tocma-n seara asta s-a nimerit să vie unul din fraţii ei, care a ţinut-o mult de vorbă şi pe urmă a rămas la cină şi încă n-a plecat; da' cred c-are să plece iute. De aceea n-a putut să vină, da' vine acuş, numaidecît. Te roagă deci să nu te superi că trebuie s-o aştepţi.

Studentul o crezu şi zise:

— Spune-i iubitei mele să nu-şi mai facă griji degeaba pînă ce n-o putea veni fără de nici o împiedicare; dar de venit, să vie cît o putea mai iute.

Slujnica închise fereastra şi apoi se duse să se culce. Atuncea doamna îi spuse ibovnicului său:

— Ei, ce mai zici de asta? Crezi c-aş putea să rabd să ştiu că dîrdîie în frig, dac-aş simţi faţă de el iubirea de care te temi?

Şi, zicînd astfel, se duse să se culce cu iubitul, mulţumit în parte de cele ce făcuse doamna, şi-şi petrecură multă vreme rîzînd şi făcînd glume pe socoteala bietului student.

Rinieri ţopăia prin curte ca să se încălzească oleacă, dar n-avea nici pe ce să şadă, nici unde să se adăpostească şi blestema în gînd şederea îndelungată a fratelui cu doamna. La fiecare mişcare credea că se aude o uşă, dar în zadar nădăjduia. Femeia, după ce-şi făcu de cap pînă la miezul nopţii, grăi către ibovnic :

— Ce zici, iubitul meu, de studenţelul nostru ? Ce crezi, care-i mai mare ? Înţelepciunea lui sau dragostea ce-i port ? Frigul pe care l-am făcut să-l îndure în noaptea asta are să poată alunga bănuiala pe care ţi-au vîrît-o în suflet vorbele mele de deunăzi ?

Ibovnicul răspunse :

— Inimioara mea, ştiu bine acum că tot aşa după cum tu eşti pentru mine tot ce am mai scump pe lumea asta, nădejdea, bucuria şi toată mîngîierea mea, la fel sînt şi eu pentru tine.

— Dacă-i aşa, răspunse dînsa, sărută-mă de o mie de ori, ca să te încredinţezi tu însuţi de cele cîte-ai spus.

Ibovnicul o prinse în braţe, strîngînd-o cu putere şi-o sărută, dar nu de-o mie, ci de zeci de mii de ori. Şi, după ce se alintară o vreme într-acest chip, femeia zise iar :

— Ia hai să ne sculăm niţel şi să vedem nu s-o fi stins pîrdalnicul de foc în care tinerelul meu zicea că arde ziua-ntreagă ?

Şi, ridicîndu-se, se apropiară de aceeaşi ferestruică şi mi-l văzură pe student în curte, jucînd tontoroiul pe-o clănţăneală zdravănă, aşa de săltăreţ

şi iute cum nu-l văzuseră jucat de cînd erau pe lume. Doamna grăi atunci :

— Ce zici, nădejdea vieţii mele ? Aşa-i că ştiu să fac bărbaţii să joace tontoroiul, făr' să le cînte nimeni din fluier sau cimpoi ?

La care dînsul îi răspunse :

— Te văd că ştii, iubita mea.

— Hai să ne ducem pîn' la uşă, zise atunci femeia ; tu ai să şezi cuminte, iar eu am să-i vorbesc şi-o să vedem ce zice. Mai ştii ? Poate auzindu-l vom rîde tot aşa de bine pe cît am rîs văzîndu-l.

Şi, deschizînd încet uşa odăii, se scoborî pînă la poartă şi acolo, fără s-o deschidă, îl chemă în şoaptă printr-o crăpătură. Studentul, cînd auzi că-l cheamă, crezu că-i venise ceasul să intre înăuntru şi, mulţumind lui Dumnezeu, se apropie şi zise :

— Uite-mă aicea, doamnă ; deschide, pentru Dumnezeu, că mor de frig nu alta.

Femeia îi răspunse :

— Ce friguros mai eşti ! Nu poate fi aşa de frig numai pentru un pic de nea ! Doar la Paris e mult mai frig ! Nu-ţi pot deschide încă, din pricina blestematului ăsta de frate al meu care a venit la cină şi acu nu mai dă Dumnezeu să plece o dată acasă. Da' las' că tot se duce el şi cît ce pleacă îţi şi deschid. De abia am putut să scap mai adineaorea de el şi-am şi venit să-ţi dau curaj, ca să nu-ţi pară rău c-aştepţi.

Studentul zise atunci :

— Vai, doamnă, pentru Dumnezeu, fii bună şi-mi deschide să pot şedea la adăpost, că s-a pornit iar o ninsoare deasă cum n-am mai pomenit şi ninge fără încetare ; deschide-mi şi pe urmă te aştept cît ai să vrei.

Femeia îi răspunse :

— Iubitul meu, nu pot ; uşa asta scîrţîie aşa de tare cînd o deschizi, încît de bună seamă că fratemeu m-ar auzi. Dar am să-i spun să plece şi pe urmă am să-ţi deschid.

— Spune-i degrabă, doamnă, o îndemnă Rinieri şi pune slujnica, te rog, să facă un foc bun în odaie, ca să mă pot încălzi bine cît ce-am să intru înăuntru, c-am îngheţat de tot.

Femeia îi răspunse :

— Dacă, precum mi-ai scris de atîtea ori, arzi de dragul meu din cap pînă-n picioare, nu-i cu putinţă acum să îngheţi ; sînt sigură că-ţi rîzi de mine. Uite, mă duc. Aşteaptă şi fă-ţi curaj, că vin îndată.

Ibovnicul, care auzind cuvintele femeii simţea că-i creşte inima în piept de bucurie, se întoarse cu ea în pat, dar nu prea apucară să doarmă în noaptea aceea, căci aproape toată vremea şi-o petrecură desfătîndu-se şi bătîndu-şi joc de student.

Rinieri, care, bietul, părea că se făcuse stîrc de tare ce mai clănţănea, dîndu-şi seama că doamna îl păcălise, încercă de mai multe ori să deschidă poarta şi se uită în jur nădăjduind să afle prin altă parte vreo ieşire ; dar cînd văzu că nu-i nici una, se apucă să se învîrtească pe loc ca leul în cuşcă şi începu să blesteme viforniţa de afară, inima neagră a femeii, noaptea aceea ce părea că nu se mai sfîrşeşte o dată şi propria-i neghiobie ; şi, înciudat peste măsură, îşi preschimbă pe dată iubirea multă în ură cruntă şi prinse a depăna prin minte tot felul de închipuiri prin care ar fi putut să se răzbune pe femeie, pentru că acum dorea aceasta cu mult mai mult decît rîvnise mai înainte vreme s-o aibă numai pentru el.

În cele de pe urmă, după îndelungată aşteptare, noaptea începu să se destrame şi zorii prinseră a miji. Slujnica, dăscălită din vreme de stăpîna ei, se

coborî, deschise poarta care dădea spre stradă şi prefăcîndu-se răzbită de milă faţă de student, îi zise :

— Lua-l-ar dracu pe ăla de-a venit aseară că ne-a ţinut toată noaptea ca pe jăratec şi tu din cauza lui ai îngheţat de frig. Da' ştii ce-aş zice eu ? Împacă-te cu gîndul că ce nu s-a putut azi noapte o să se poată altă dată. Biata stăpînă ! Nu ştiu, zău, ce-ar fi putut s-o amărască mai mult ca treaba asta.

Studentul, ca unul ce era înţelept, ştiind bine că ameninţarea nu e decît o armă în mîna ameninţatului, îşi zăvorî mînia în piept, deşi ar fi dorit din suflet să-i poată da frîu liber, şi, fără a se arăta mînios, grăi cu voce liniştită :

— Într-adevăr, în viaţa mea n-am petrecut o noapte aşa de păcătoasă, dar ştiu că doamna nu-i de vină, căci fiindu-i milă de suferinţa mea a venit ea însăşi pînă jos ca să se dezvinovăţească şi să-mi dea curaj. Aşa că vorba ta : ce n-a fost noaptea asta are să fie altă dată. Cu bine dar, şi, nu uita, mai pune cîte o vorbă bună la dînsa pentru mine.

Şi aproape înţepenit de frig se întoarse cum putu acasă ; acolo, frînt de oboseală şi mort de somn, se trînti pe pat şi, după ce dormi o vreme, se trezi cu mădularele amorţite. Drept care, trimiţînd degrabă să-i aducă un doctor, după ce-i povesti ce frig cumplit răbdase, îl puse să-l grijească. Doctorii se căznură să-l vindece cu leacuri scumpe, dar numai după cîtva timp putură să-l tămăduiască de nervi şi să-l mai liniştească ; că dacă n-ar fi fost tinereţea lui şi apropierea verii, ar fi zăcut el mult şi bine. Iar după ce se însănătoşi pe deplin, ţinîndu-şi ura ascunsă în piept, începu să se arate mai îndrăgostit ca niciodată de văduva lui.

La cîtva timp după întîmplarea asta, soarta îi dărui prilej studentului să se răzbune ; căci tînărul

pe care îl îndrăgea femeia, fără să ţină seamă de ea şi de iubirea ei, se îndrăgosti de alta şi, fiindcă nu vroia de loc să-i facă văduvei pe plac, dînsa se prăpădea cu zile de atîta plîns şi amărăciune. Slujnica doamnei însă, care îi plîngea de milă, văzînd că nu e chip să-şi mîngîie stăpîna şi băgînd de seamă că studentul se învîrtea ca de obicei, zilnic, prin faţa casei, avu un gînd prostesc şi anume că poate ar fi putut prin vrăji să aprindă iar iubirea în sufletul ibovnicului şi că de bună seamă studentul era mare meşter în tainele vrăjitoriei şi-ar fi putut-o ajuta. De aceea îi spuse doamnei ce socoteală îşi făcuse. Femeii însă, biata, prostuţă cum era, nu-i dădu prin cap că de-ar fi fost să fie meşter în tainele vrăjitoriei, studentul s-ar fi folosit el însuşi de puterea vrăjii ; de aceea, punîndu-şi şi ea mintea cu slujnica, îi porunci să-l ispitească dacă vroia să facă vraja şi să-l încredinţeze că drept răsplată avea să-i deie tot ceea ce poftea să aibă. Slujnica îşi împlini solia cu sîrg şi cu pricepere ; studentul, auzind ce-i cere, se bucură în sinea lui şi-şi zise : „Slavă ţie, Doamne ; iată, a venit şi ceasul s-o pedepsesc, cu voia şi ajutorul tău, pe afurisita aia, pentru că, drept răsplată a dragostei ce i-am purtat, şi-a bătut joc de mine“. Pe urmă îi zise slujnicei :

— Să-i spui iubitei mele să n-aibă nici o grijă, că şi de-ar fi să-i fie în India iubitul, eu tot i l-aş aduce încoace şi l-aş sili să-şi ceară iertare pentru tot ce-a săvîrşit potrivnic vrerii ei. Cît despre ce-are de făcut ca să-l redobîndească, asta îi voi spune numai ei, unde şi cînd îi va plăcea ; spune-i deci ce ţi-am spus şi mîngîi-o din partea mea.

Slujnica îi duse vorba şi pe urmă rîndui astfel, ca studentul să se poată întîlni cu stăpîna ei în biserica Santa Lucia del Prato. Acolo, stînd de vorbă singuri, doamna, uitînd pesemne că-l împinsese pe

student pînă în pragul morţii, îi povesti necazul ei şi-i spuse verde ce pofteşte, rugîndu-l s-o ajute. Studentul îi răspunse :

— Doamnă, e adevărat că la Paris, printre alte multe lucruri, am învăţat de asemeni şi tainele vrăjitoriei, despre care, nu încape nici o îndoială, ştiu tot ce poate fi ştiut ; dar, fiindcă Dumnezeu urăşte ştiinţa asta, m-am jurat să nu mă folosesc niciodată de ea, nici în folosul meu, nici în al celorlalţi. Pe de altă parte însă iubirea ce ţi-o port e atît de puternică, încît nici eu nu ştiu cum aş putea să nu te ascult ; de aceea, chiar de-ar fi să mă cufund în iad din pricina aceasta, tot nu m-aş da înapoi, de vreme ce doreşti s-o fac. Dar ţin să-ţi amintesc că lucrul ăsta e mult mai greu de isprăvit decît pesemne îţi închipuieşti domnia-ta ; şi mai cu seamă atunci cînd o femeie vrea să-l facă pe un bărbat să o iubească sau cînd bărbatul vrea s-ajungă la dragostea unei femei, pentru că vraja se cuvine s-o facă cel cu pricina şi ca atare e nevoie de foarte mult curaj, căci numai noaptea o poate face, în locuri singuratice şi fără nimeni alături. De aceea nu ştiu, zău, dac-ai să fii în stare să faci una ca asta.

Femeia, la care dragostea trăgea mai greu decît înţelepciunea, răspunse :

— Iubirea mă îmboldeşte cu atîta străşnicie, c-aş face orişice să-mi pot redobîndi iubitul, care m-a părăsit fără temei şi pe nedrept. De aceea spune-mi totuşi în ce anume se cuvine să dau dovadă de curaj.

Studentul, vulpoi bătrîn şi rău la suflet, grăi :

— Eu, doamnă, va trebui să fac un chip de cositor, în numele aceluia pe care vrei să-l recîştigi ; iar cînd ţi-l voi trimite, va trebui să te scufunzi pe lună nouă, goală şi singură într-un rîu, cam pe la

zece ceasuri seara, şi să te scalzi de şase ori cu chipul dimpreună ; apoi, tot goală, să te urci într-un copac sau pe vreo casă părăsită, şi întoarsă către soare-apune să zici, cu chipul în mînă, de şapte ori nişte cuvinte pe care ţi le-oi scrie eu ; şi, după ce-ai să le rosteşti, au să se apropie de dumneata două copile încîntătoare, cum n-ai văzut mai minunate, şi-au să te întrebe cu dulceaţă ce anume îţi doreşti. Să ai de grijă atunci şi să le spui lor, desluşit, tot ceea ce poftesti, dar nu care cumva să te încurci la nume. Şi, după ce-ţi vei spune păsul, ele au să piară de îndată şi dumneata atunci să te cobori la locul unde ţi-ai lăsat veşmintele, să te îmbraci cu ele şi să te întorci acasă. În noaptea următoare poţi fi încredinţată că nici n-ai să apuci s-auzi bătînd de miezul nopţii şi iubitul dumitale va şi veni plîngînd să ţi se roage de iertare şi să-ţi cerşească mila ; şi află că din ceasul acela n-are să te mai părăsească niciodată pentru alta.

Femeia, luînd de bune palavrele studentului, se şi vedea strîngîndu-şi ibovnicul în braţe şi, înviorată oarecum, grăi :

— Nu te îndoi de mine, căci am să fac întocmai ; am pentru treaba asta tot ceea ce-mi trebuie : am o moşie adică, mai sus de Valea Arnului, chiar la doi paşi de rîu şi, cum acuş intrăm în iulie, va fi de-a dreptul o plăcere să mă îmbăiez în apa lui. Şi-mi amintesc că nu departe de el se află un turnuleţ pustiu, la care ajungi pe o scăriţă făcută din lemn de castan ; dar în afară de păstorii care din cînd în cînd se urcă pe acoperişul lui făcut din pămînt bătut, ca să se uite în zare după vitele pierdute, nimeni nu calcă pe acolo niciodată. Locu-i cam peste mînă şi tare singuratic, aşa c-am să mă urc în turn şi am să isprăvesc cu bine tot ceea ce-mi vei porunci.

Studentul, care cunoştea ca în palmă atît moşia, cît şi turnul, bun bucuros să vază că-i ascultat de dînsa, grăi :

— Doamnă, eu n-am fost niciodată prin părţile acelea şi nu ştiu unde ţi-e moşia şi turnuleţul cela ; dar de-i aşa, nici că se poate mai bună potriveală. De aceea eu, cînd va fi vremea, îţi voi trimite chipul şi rugăciunea scrisă. Dar te-aş ruga în schimb, după ce vei fi izbutit să-ţi recîştigi iubitul şi te vei fi încredinţat că te-am slujit cu sîrg, să-ţi aminteşti de mine şi să nu-ţi uiţi făgăduinţa.

La care doamna îi răspunse că fără îndoială avea să-şi ţină vorba ; pe urmă, luîndu-şi rămas bun de la student, se întoarse acasă.

Rinieri, bucuros că sfatul lui prinsese, făcu un chip din cositor, pe care mîzgăli niscaiva semne magice şi scrise nişte baliverne în chip de rugăciune. Apoi, cînd socoti că-i vremea, i le trimise doamnei, cu vorbă ca în noaptea următoare să facă fără de zăbavă tot ceea ce-i spusese. Şi, ca să ducă treaba la bun sfîrşit, plecă şi el, cu un slujitor de-al lui, în mare taină la un prieten, care avea o casă în preajma turnuleţului. Doamna plecă şi dînsa la moşie cu servitoarea ei ; iar cînd se lăsă noapte, se prefăcu că vrea să doarmă şi, după ce-o trimise pe servitoare la culcare, cam pe la zece ceasuri ieşi încet din casă şi o luă spre rîu, nu prea departe de locul unde era turnul. Acolo, după ce dîntîi se uită bine în jurul ei, văzînd că nu e nimeni şi nu se aude nici o şoaptă, se dezbrăcă pînă la piele şi, după ce-şi ascunse veşmintele într-un tufiş, se îmbăie de şapte ori cu chipul strîns la piept ; pe urmă, goală cum era, se îndreptă spre turn cu chipul strîns în braţe. Studentul, care de cu seară se ascunsese dimpreună cu slujitorul lui în preajma turnuleţului într-un desiş de sălcii şi alţi copaci, văzu tot ce făcea

femeia şi, cînd trecu pe lîngă el, mai să-l atingă, aşa goală, văzînd-o că împrăştie cu albeaţa trupului de nea întunecimea nopţii şi uitîndu-se la sînii ei, i se făcu milă văzînd-o aşa frumoasă la gîndul că-n curînd avea să-şi piardă frumuseţea ; iar pe de altă parte imboldurile cărnii porniră a-l aţîţa pe dată şi îl sculară în picioare pe cel ce odihnea şi-l îndemnară totodată să iasă din ascunzătoare, s-o prindă în braţe pe femeie şi să-şi aline focul ; şi era cît pe-aci să fie biruit de aceste două simţăminte. Dar amintindu-şi cine era el şi ce batjocură îndurase, din partea cui şi pentru ce, se înfierbîntă din nou de ciudă şi, alungîndu-şi mila care-i mijise în suflet şi poftele trupeşti, rămase neclintit în hotărîrea lui şi o lăsă pe doamnă în pace.

Femeia se urcă în turn, se întoarse către soare-apune şi începu să spuie cuvintele pe care i le dăduse Rinieri. Curînd după aceea, studentul, intrînd şi el în turn, luă binişor scăriţa pe care se urcase doamna pe acoperiş şi după aceea şezu să vadă ce va face. Femeia, după ce rosti de şapte ori la rînd numita rugăciune, se puse să aştepte copilele ; dar aşteptarea, care, din cauza nopţii răcoroase i se părea fără sfîrşit, îi fu atît de lungă, încît o apucară zorii ; şi atunci, pătrunsă de mîhnire că nu se adeveriseră cuvintele studentului, îşi zise în sinea ei : „Tare mă tem c-a vrut şi el să-mi facă o noapte ca aceea pe care i-am făcut-o eu ; dar dacă ăsta i-a fost gîndul, n-a prea ştiut să se răzbune, căci noaptea mea n-a fost nici barem pe un sfert aşa de lungă ca noaptea lui şi nici răcoarea din nopţile de vară nu seamănă cu aceea a nopţilor de iarnă". Şi, ca să n-o apuce ziua pe acoperiş, vru să coboare, dar cînd să ia scăriţa, ia-o de unde nu-i. Atunci păru că i se scufundă pămîntul sub picioare, pierdu simţirea şi căzu răpusă pe acoperiş. Iar cînd îşi re-

veni în fire, prinse a se văita şi-a plînge cu suspine amare şi, dîndu-şi seama că studentul era acel ce-o păcălise, se căină amarnic că-şi bătuse joc de dînsul şi că-l crezuse orbeşte, tocmai pe el, în care ar fi trebuit pe drept cuvînt să vadă un duşman ; şi într-acest chip, muncită de gînduri şi de remuşcări, şezu timp îndelungat. Pe urmă se apucă să caute vreun alt mijloc ca să coboare, dar cînd văzu că nu găseşte nici unul începu să plîngă din nou şi se lăsă în prada unui gînd amar, zicîndu-şi : „O, nenorocito, ce au să spună fraţii tăi, rudele tale, şi vecinii, şi toţi cei din Florenţa, cînd vor afla că-ai fost găsită aicea şi încă goală ? Are să afle toată lumea că cinstea ta neîntinată e numai prefăcătorie ; şi chiar de-ai să găseşti, căci ai putea găsi, vreo minciună potrivită, studentul cela blestemat, care îţi cunoaşte taina, n-o să-ţi îngăduie să minţi. Ah, vai de capul tău ! Deodată ţi-a fost scris să-ţi pierzi şi cinstea şi ibovnicul.“ Şi, după ce rosti cuvintele acestea, durerea o răzbi cu atîta vrăjmăşie, încît fu cît pe-aci să se arunce jos din turn.

Între acestea soarele se înălţase binişor şi doamna, care se trăsese cît mai aproape de perete, de-o lature a turnului, se apucă să caute în zare, doar-doar va da cu ochii de vreun copil cu vitele, ca să trimită vorbă prin el slujnicei sale. Studentul, care între timp trăsese un puişor de somn la umbra unor tufe, trezindu-se, o văzu — şi ea aşijderea pe el — şi-i zise :

— Bună dimineaţa, doamnă ! N-au venit copilele ?

Femeia, văzîndu-l şi auzindu-l, se puse iar pe plîns şi începu să-l roage să vină pînă la turn ca să-i poată vorbi. Studentul se arătă curtenitor la ruga ei şi-i împlini pe dată voia. Femeia se aşeză atunci cu burta întinsă pe podea, şi, aplecîndu-şi numai capul peste chepeng, grăi plîngînd :

— Rinieri, dacă te-am lăsat să îngheţi o noapte întreagă afară, apăi te-ai răzbunat şi tu cu vîrf şi îndesat, să ştii! Fiindcă, deşi sîntem în iulie, am îngheţat de frig azi-noapte, stînd goală pe acoperiş. Unde mai pui că atîta am plîns batjocura ce-ţi-am făcut şi propria mea prostie, încît mă mir că mai am ochi. De aceea te rog acum, nu pentru mine, căci eu nu-ţi merit dragostea, dar pentru tine însuţi, ca om de neam şi drept ce eşti, să curmi batjocura aceasta prin care te răzbuni pe mine. Fii bun şi pune dar să mi se aducă hainele, ca să mă pot da jos şi nu-mi lua ceea ce pe urmă, chiar dacă ai vrea, tot n-ai putea să-mi mai înapoiezi, adică cinstea mea. Că dacă în noaptea aceea nu te-am lăsat să vii la mine, numai să vrei şi eu sînt gata să-ţi dau în schimbul acelei nopţi oricîte altele poftești. Fie-ţi de ajuns atîta; ca om de omenie ce eşti, ajungă-ţi c-ai putut să te răzbuni pe mine şi să-mi arăţi că asta ai vrut; nu încerca să-ţi măsori puterile cu o femeie, căci vulturul nu se mîndreşte c-a învins o porumbiţă. Te rog deci încă o dată, pentru răsplata cerului şi pentru tine însuţi, ai milă de mine.

Studentul, frămîntînd în minte cu suflet împietrit batjocura răbdată, văzînd-o pe femeie că plînge şi se roagă, simţea în acelaşi timp şi bucurie, dar şi milă: se bucura de răzbunarea pe care şi-o dorise mai mult ca orişice pe lume, însă îl durea şi inima pentru nenorocita aceea. Dar, fiindcă bunătatea nu fu în stare să învingă cruzimea-i neîmblînzită şi setea lui de răzbunare, îi răspunse:

— Doamnă Elena, dacă atunci, în noaptea aceea îngrozitoare pe care am petrecut-o în curtea-ţi plină de zăpadă, rugăciunile mele (pe care, ce e drept, n-am izbutit să le amestec cu atîta miere în glas şi nici să le stropesc cu lacrimi, cum faci domnia-ta

acum) te-ar fi atins cît de puţin, barem atît cît să mă laşi să stau niţel la adăpost, mi-ar fi uşor acum să le ascult pe ale tale ; dar dacă acum, aşa deodată, vădeşti atîta grijă faţă de cinstea dumitale, de care înainte vreme nu-ţi prea păsa, şi nu-ţi convine să stai sus despuiată, nu te ruga de mine, ci roagă-te de acela în ale cărui braţe nu ţi-a fost greu să petreci goală în noaptea despre care ai pomenit chiar tu ; în timp ce m-auzeai cum ţopăi în zăpadă, umblînd în sus şi-n jos prin curte, cu dinţii clănţănind de frig. Cheamă-l pe el să te ajute, pune-l pe el să-ţi aducă scara şi hainele ca să te coborî. Arată-i lui, nu mie, ce grijulie ai devenit faţă de cinstea ta, pe care şi acum şi de nenumărate ori ţi-ai pus-o în primejdie de dragul lui, fără a clipi măcar. De ce nu-l chemi să te-ajute ? E datoria lui s-o facă. Tu eşti a lui ; pe care alta s-ar cuveni s-o sprijine şi s-o ferească de primejdii, dacă nu chiar pe tine ? Cheamă-l, nătîngo, cheamă-l şi încearcă. Nu cumva iubirea ce i-o porţi şi înţelepciunea ta împreună cu a lui pot să te scape acum de neghiobia mea ? Căci, dacă nu mă înşel, în timp ce petreceai cu dînsul, l-ai întrebat ce crede şi care e mai tare, prostia mea sau dragostea pe care i-o purtai. Acuma nu mai poţi să mi te-arăţi mărinimoasă, dîndu-mi ce nu poftesc să iau, dar nici de împiedicat nu m-ai putea împiedica, dac-aş vrea totuşi să te am. Păstrează-ţi noptile, aşadar, pentru iubitul tău, dac-ai s-apuci vreodată să mai scapi teafără de aici ; să fie ale tale şi ale lui, căci mie mi-a fost de ajuns o noapte, cu vîrf şi îndesat, şi mi-i de ajuns de asemeni c-am fost batjocorit o dată. Punîndu-ţi în cuvinte întreaga viclenie de care eşti în stare, mă linguşeşti, căznindu-te să îmi cîştigi bunăvoinţa, îmi zici că-s om de omenie şi încerci pe ascuns să mă îndemni, ca unul ce-s mărinimos, să nu te pedepsesc pentru purtarea

ta ; dar nu mă poţi îmbrodobi cu linguşirile astea, aşa cum m-ai îmbrobodit cu făgăduinţele tale mincinoase. Acuma mă cunosc şi ştiu că în tot răstimpul petrecut acolo la Paris n-am izbutit să aflu atîtea lucruri despre mine, cîte am aflat aici, prin tine, de-a lungul unei singure nopţi. Dar hai să zicem totuşi c-aş fi mărinimos ; tu însă nu eşti dintr-acelea faţă de care omul se cade a fi mărinimos ; căci pentru fiarele din codru, cărora tu le semeni, sfîrşitul pocăinţei şi-al răzbunării nu se cade să fie altul decît moartea, pe cîtă vreme pentru oameni ajunge atîta cît ai spus. De aceea, chiar dacă nu-s vultur, ştiindu-te în schimb pe tine şarpe otrăvit, nu porumbiţă, am să te chinuiesc din răsputeri, cu toată ura de care sînt în stare, ca pe-un străvechi duşman de-al meu ; deşi, la drept vorbind, purtarea mea nu poate fi numită răzbunare, ci mai degrabă pedeapsă, căci răzbunarea se cuvine să întreacă în străşnicie ocara pătimită, ceea ce nu e cu putinţă la mine ; căci de-ar fi să mă răzbun pe tine, la gîndul suferinţei pe care mi-ai prilejuit-o, nu mi-ar ajunge viaţa ta şi nici a altora ca tine, chiar dac-ar fi să omor o sută, fiindcă-aş stîrpi de pe pămînt o fiinţă mîrşavă şi rea. Şi apoi, la urma urmelor — dacă lăsăm deoparte bruma de frumuseţe ce-ţi luminează chipul, pe care cîţiva ani vor fi de-ajuns să-l ofilească, umplîndu-ţi-l de zbîrcituri — oare întrucît eşti tu mai bună decît o biată slujnicuţă ? Tu ai fost în stare să împingi pînă pe pragul morţii un om de omenie — cum mă numeai mai adineauri — a cărui viaţă, una singură, ar putea să fie mult mai de folos întregii omeniri decît ar fi de pildă de-a lungul veşniciei sute de mii de vieţi de teapa vieţii tale. Vreau să te învăţ prin suferinţa pe care o înduri acuma ce înseamnă să-ţi baţi joc de oamenii cu inimă şi mai cu seamă de studenţi ; şi vreau să-ţi dau pri-

lejul de-a nu te mai lăsa tîrîtă de-o astfel de nebunie, dac-ai să scapi cu viaţă din suferinţa aceasta. De ce nu te arunci din turn, dacă ai chef să te cobori? Rupîndu-ţi gîtul, ai putea, cu ajutorul Domnului, să scapi de chinurile în care îţi pare că te zbaţi şi în acelaşi timp ai izbuti să faci din mine cel mai ferice om din toată lumea asta. Şi cu acestea am terminat; eu am făcut tot ce am ştiut, ca să te aduc aicea sus; acuma fă şi tu ce ştii, ca să te poţi da jos, că de batjocorit văd c-ai ştiut batjocori.

În vreme ce studentul vorbea, biata femeie plîngea de potopea pămîntul, iar timpul trecea iute şi soarele se înălţa din ce în ce mai sus pe cer. Apoi, cînd pricepu că isprăvise de vorbit, grăi:

— Om crud ce eşti, dacă noaptea aceea blestemată ţi-a fost într-adevăr aşa de greu de îndurat şi dacă vina mea îţi pare atît de mare, încît nici frumuseţea mea, nici lacrimile amare, nici rugăminţile-mi smerite nu-ţi pot trezi în suflet mila, atunci te lasă înduioşat şi-ţi potoleşte asprimea măcar la gîndul c-am avut încredere în tine şi că ţi-am mărturisit toate tainele mele, dîndu-ţi prilejul de-a mă face să-mi recunosc greşeala; căci, dacă n-ar fi fost încrederea aceasta, n-ai fi putut găsi un mijloc ca să-ţi astîmperi pofta de răzbunare, la care, pare-se, ai rîvnit cu atîta lăcomie. Lasă mînia la o parte şi iartă-mă, te rog; dacă mă ierţi şi-mi dai scăriţa să mă cobor de aici, sînt gata să-l părăsesc pe acela care m-a înşelat şi să te socotesc pe tine iubitul şi stăpînul meu, deşi îmi ponegreşti cu vorbe grele frumuseţea şi încerci să-mi dovedeşti că-i fără preţ şi pieritoare. Se poate, nu zic ba, dar orişicum ar fi, eu ştiu că, aşijderi frumuseţii altor femei, ea e sortită să placă, dacă nu de altceva măcar fiindcă pentru cei tineri ea însemnează bucurie, petrecere şi desfătare; iar tu nu eşti bătrîn. Şi, chiar dacă te

porţi atît de crud cu mine, eu totuşi nu pot crede că îmi doreşti într-adevăr o moarte atît de îngrozitoare precum ar fi să mă arunc de aici de sus, sub ochii tăi, cărora odinioară — de-ar fi să cred că nu minţeai, aşa cum minţi acuma — le-am fost plăcută foarte. Oh, pentru Dumnezeu, ai milă de mine! Soarele se înfierbîntă din ce în ce mai tare şi, după cum azi noapte mă supăra răcoarea, acum mă chinuie căldura.

Studentul, care parcă anume lungea bucuros vorba, răspunse:

— Doamnă, încrederea pe care mi-ai vădit-o n-a fost pornită nicidecum din dragoste faţă de mine, ci numai din dorinţa de a-ţi redobîndi iubitul; aşa încît e vrednică de-o şi mai cruntă pedepsire. Şi e curată nebunie să crezi că n-aveam altă cale pentru a ajunge totuşi la multrîvnita răzbunare. Nu una aveam, ci o mie; şi prin iubirea multă pe care ţi-o vădeai îţi întindeam mii de capcane, încît mai iute ori mai tîrziu, de nu s-ar fi întîmplat aşa, prin forţa împrejurărilor ai fi căzut într-una. Şi nu ştiu zău ce altă cursă ar fi putut să te mîhnească şi să te umple de ruşine mai mult decît aceasta. Tocmai de aceea am ales-o; nu ca să-ţi uşurez pedeapsa, ci ca s-ajung mai repede la bucuria asta. Dar, chiar de-aş fi pierdut, să zicem, prilejurile acestea, îmi rămînea totuşi condeiul, cu care aş fi scris pe socoteala ta atît de multe lucruri şi atît de îngrozitoare, încît, dac-ar fi fost să le afli (şi sînt convins că le aflai), de mii de ori pe zi ai fi ajuns să-ţi doreşti moartea. Puterile condeiului sînt mult, cu mult mai mari decît îşi închipuiesc aceia ce nu l-au încercat nicicînd. Mă jur pe Dumnezeul meu — şi, dacă mint, nu-mi facă parte de bucuria răzbunării cu care pînă acum m-a prisosit din plin — că aş fi scris pe seama ta atîtea răutăţi, încît, cu-

prinsă de rușine, față de tine însăți, nu față de străini, ți-ai fi scos ochii singură, numai spre a nu te mai vedea; de aceea nu dojeni marea fiindcă își sporește apele cu apa unui rîuleț. Că mă iubești ori mi te dai, precum ți-am spus, puțin îmi pasă; din parte-mi n-ai decît să fii a cui ai fost și pînă-acum, dacă mai poți să fii a lui; căci, dacă ți-am urît pe vremuri ibovnicul, astăzi în schimb, la gîndul că te înșală, îmi e de-a dreptul drag. Voi, femeile, vă îndrăgostiți de tineri și le căutați iubirea fiindcă îi vedeți rumeni la față, negri la păr și drepți în spate și fiindcă știu să învîrte dansul și lancea la întreceri; dar toate însușirile astea le-au avut și cei mai bătrîiori oleacă și pe deasupra ei știu lucruri pe care tinerii de abia acuma încep să le învețe. Și în afară de aceasta îi luați drept călăreți mai buni și în stare să străbată mai multe mile într-o zi decît bărbații mai în vîrstă. Desigur, recunosc și eu că tinerii știu scutura mult mai vîrtos blănițele, dar cei mai vîrstnici, ca unii ce-s mai pricepuți, cunosc mai bine locurile unde se îndeasă puricii. Și e de mii de ori mai bine să te alegi mai cu puțin, dar mai cu gust, decît cu mult și fără nici un gust; că trapul, cît ai fi de tînăr, te osteneește și te frînge, pe cîtă vreme pasul lin, deși te duce cu întîrziere la han, măcar te duce odihnit. Voi, dobitoace fără cuget, nu vă dați seama cîte rele se ascund sub bruma aceea de frumusețe înșelătoare. Tinerii nu se mulțumesc să aibă o femeie, ci cîte văd atîtea vor și cred c-ar fi vrednici de toate; de aceea dragostea lor nu poate fi statornică și tu îți slujești acum drept mărturie vie a adevărului acestuia. Ei socotesc că-s vrednici să fie proslăviți și dezmierdați de iubitele lor și-și fac o adevărată fală din a se fuduli cu femeile pe care le-au avut,

cusur ce le-a împins pe multe să încapă pe mîna călugărilor, pentru că aceştia nu spun mai departe ce-au făcut. Deşi tu zici că taina ta n-o ştie nimeni în afară de servitoare şi de mine, se pare că te înşeli şi crezi greşit ce crezi, căci mahalaua ei şi-a ta numai de asta trăncăneşte ; dar cel cu musca pe căciulă de obicei e ultimul care află că e ştiut de toţi. Unde mai pui că tinerii te mai şi pradă pe deasupra, pe cîtă vreme cei mai vîrstnici ei sînt acei ce dăruiesc. Aşa că tu, care ai greşit cînd ţi-ai ales iubitul, fii dar a lui, căci lui te-ai dat, şi lasă-mă pe mine, pe care m-ai batjocorit, să fiu al alteia, căci mi-am găsit altă iubită, care a ştiut să mă cunoască mai bine decît tine şi preţuieşte mult mai mult. Şi, ca să poţi duce cu tine pe celălalt tărîm mai multă încredere în dorinţa ochilor mei decît aceea pe care o dai vorbelor mele aicea pe tărîmul ăsta, aruncă-te de sus degrabă şi sufletul tău păcătos — cuprins pe loc în braţe, pe cîte cred, de Aghiuţă — are să vadă atunci dacă privirea mea s-a tulburat sau nu, văzîndu-te căzînd grămadă. Dar, fiindcă nu nădăjduiesc să-mi dărui bucuria asta, te sfătuiesc să-ţi aminteşti, dacă te arde soarele, de frigul acela îngrozitor pe care m-ai făcut să-l rabd şi care, dacă ai să-l amesteci cu arşiţa de-acum, de bună seamă n-ai să simţi că te mai arde aşa de tare.

Biata femeie, pricepînd că vorbele studentului, oricum le-ar fi întors, tot înspre răul ei erau, se puse iar pe plîns şi zise :

— Dacă eu nu-ţi pot stîrni mila, lasă-te înduioşat măcar în numele iubirii pe care o porţi acelei doamne, mai înţeleaptă decît mine, pe care zici că ai găsit-o şi care spui că te iubeşte, şi iartă-mă de dragul ei. Fii bun şi adu-mi hainele să mă îmbrac şi ajută-mă să mă cobor de-aici.

Studentul începu să rîdă ; dar, cînd văzu că soarele se apropia de amiaz, grăi :

— De vreme ce mă rogi în numele iubitei mele, nu mai pot zice nu ; spune-mi unde ţi-s hainele, să ţi le aduc şi să-ţi ajut să te dai jos de acolo.

Femeia, dîndu-i crezare, îşi mai veni oleacă în fire şi-i spuse în ce loc îşi ascunsese hainele. Studentul ieşi din turn şi-i porunci slujitorului său să nu se mişte de acolo, să stea în preajma turnului şi să nu îngăduie pe nimeni să intre înăuntru pînă ce nu s-ar fi întors. Apoi se duse acasă la prietenul său şi dejună pe îndelete, iar mai apoi, cînd socoti că-i vremea potrivită, se duse să se culce.

Femeia, în vîrful turnului, deşi mai mîngîiată acu de jalnice nădejdi, se ridică totuşi mîhnită, tare mîhnită, biata, se trase către o parte a zidului spre un pic de umbră şi, pradă gîndurilor negre, se apucă să aştepte. Într-acest chip, pierdută în gînduri, cînd alintată de nădejdi, cînd pradă deznădejdii, fiindcă vedea că tînărul nici gînd n-avea să se întoarcă, trecînd de la un gînd la altul, pînă la urmă adormi răpusă de durere şi frîntă de oboseală, ca una care toată noaptea nu închisese ochii. Soarele, care ardea pe cer ca un cuptor încins, înfipt în crucea amiezii, bătea de-a dreptul în trupul gingaş şi dezgolit al doamnei şi în capul ei descoperit, cu atîta străşnicie, încît nu doar că-i arse carnea pe locul unde o atinse, dar îi crăpă şi pielea în mii de crăpături mărunte şi arsura fu aşa de cumplită, încît o deşteptă pe doamnă din somnul ei adînc. Şi, cînd simţi arsura şi începu să mişte, la fiecare mişcare i se părea că-i crapă pielea şi că-i plesneşte toată, ca pergamentul ars cînd îl atingi cu mîna ; şi pe deasupra o durea şi capul de părea că-i crapă, lucru ce nu e de mirare. Pe de altă parte acoperişul frigea aşa de îngro-

zitor, încît nu era chip să şadă nici în picioare, nici altminteri; din care pricină, sărmana, nu-şi afla locul nicăiri, şi se învîrtea plîngînd de colo pînă colo. Iar fiindcă afară nu bătea nici barem pic de vînt, muştele şi tăunii se adunaseră în roiuri şi se aşezau pe pielea ei crăpată şi roşită, pişcînd-o aşa de adînc, încît de fiecare dată i se părea c-o ţeapă i se înfige în carne şi ca să se ferească dădea mereu din mîini şi-şi blestema într-una viaţa, iubitul, pe student şi chiar pe ea însăşi. În cele de pe urmă, în halul în care era, aşa înţepată, dogorită şi chinuită de arşiţă, de soare, de tăuni şi muşte, de foame şi de sete, cu mult mai mult de sete, ba pe deasupra hărţuită de mii de gînduri dureroase, se ridică în picioare să vadă nu cumva aude sau vede un om prin apropiere, căci hotărîse în sinea ei, cu orice preţ şi cu orice primejdie, să-l cheme şi să-i ceară sprijin. Dar şi de data asta soarta i se arătă vrăjmaşă. Ţăranii plecaseră cu toţii de pe ogoare, din pricina arşiţei, şi în ziua aceea întîmplarea făcuse ca nici unul să nu meargă la lucru prin părţile acelea, căci toţi cei din împrejurimi munceau acasă la îmblătit. Drept care biata doamnă nu auzea decît cosaşii şi nu vedea nici pui de om, ci numai apa Arnului, care, stîrnindu-i pofta, nu-i potolea nicidecum setea, ci, dimpotrivă i-o înteţea. Şi mai vedea de asemeni ici-colo cîte o casă sau cîte o pădurice umbroasă, ce mai vîrtos îi sporeau chinui, dornică cum era de ele.

Ce-am mai putea să spunem oare de biata noastră doamnă? Soarele ce-o izbea de sus, podeaua acoperişului care o ardea de jos, muştele şi tăunii care o înţepau din lături, toate o sluţiseră într-atîta, că ea, care împrăştia în ajun întunecimea nopţii cu albeaţa trupului de nea, acuma, roşie ca racul şi plină peste tot de blînde însîngerate, părea

de-a dreptul o sperietoare. În timp ce sta astfel, fără să ştie ce să facă, şi-şi aştepta sfîrşitul cu deznădejdea în suflet, cam către ceasurile patru, studentul, deşteptîndu-se din somn şi amintindu-şi de femeie, se întoarse înapoi la turn şi îşi trimise slujitorul acasă să mănînce, căci omul nu prînzise încă. Femeia, auzindu-l, slăbită cum era şi frîntă de atîta zbucium, se aşeză lîngă chepeng şi aplecîndu-şi capul deasupra lui, zise plîngînd :

— Rinieri, răzbunarea ta a întrecut măsura ; căci dacă te-am lăsat să îngheţi o noapte întreagă în curte, tu m-ai lăsat în schimb să mă prăjesc sau mai degrabă să ard o zi întreagă deasupra acestui turn, ba mai mult, m-ai lăsat să mor de foame şi de sete ; de aceea te conjur acum, în numele lui Dumnezeu, urcă-te aicea sus şi, fiindcă nu-s în stare să mă omor eu singură, omoară-mă tu, căci chinul pe care îl rabd e atît de mare, încît îmi doresc moartea mai mult ca orişice pe lume. Ori, dacă totuşi nu vrei să-mi faci hatîrul ăsta, atuncea pune barem să mi se dea puţină apă, să-mi umezesc gura cu ea, fiindcă mi-o simt aşa de arsă şi uscată, că nici lacrimile nu-mi sînt de ajuns ca să mi-o înmoaie.

Studentul pricepu din glasul ei cît e de frîntă şi mai văzu de asemeni şi-o parte a trupului ei ars şi tăbăcit de soare, lucruri ce, dimpreună cu ruga ei smerită, treziră în el un dram de milă ; dar totuşi îi răspunse :

— Ba n-am să te omor, femeie fără suflet ; omoară-te tu singură, dacă ai chef de aşa ceva. Şi atîta apă am de gînd să-ţi dau ca să-ţi astîmperi setea, cît foc mi-ai dat tu ca să-mi astîmpăr frigul. Numai de una îmi pare rău : că în timp ce eu, ca să mă vindec de frigul îndurat, am fost silit să rabd căldura puturoasă a unui foc de iască,

tu ai să te vindeci de arşiţă cu răcoreala şi parfumul apei de trandafiri; şi-n timp ce eu eram pe cale de a-mi pierde minţile şi viaţa, tu, jupuită acum de soare, ai să rămîi din nou frumoasă, precum rămîne şarpele după ce-şi schimbă pielea.

— O, vai de capul meu! se tîngui femeia. Nici duşmanilor mei nu le doresc să aibă parte de-o frumuseţe dobîndită cu atîta chin ca ăsta. Dar tu, om crud şi nemilos, mai crud ca fiarele din codru, cum poţi răbda să mă supui la atîta suferinţă? Nici de ţi-aş fi ucis tot neamul în cazne îngrozitoare, nu m-ai fi chinuit mai rău, nici tu, nici nimeni altul. Nu ştiu, zău, ce cazne mai groaznice ca astea la care m-ai supus, lăsîndu-mă să ard în soare şi să fiu înţepată de tăuni, ar merita un trădător care ar fi măcelărit un oraş întreg. Şi după toate astea nici barem un pahar de apă să nu catadicseşti să-mi dai, cînd chiar şi ucigaşilor ce-s pedepsiţi de lege, dacă-şi doresc, li se dă vin cînd sînt mînaţi la moarte? Ei bine, află dar că, întrucît tu stărui în răutate şi cruzime şi patimile mele nu-ţi mişcă inima de fel, am să mă pregătesc de moarte cu suflet dîrz şi răbdător, pentru ca Dumnezeu, pe care îl rog să cumpănească cu dreaptă judecată purtarea ta, să aibă milă de sufletul meu.

Şi zicînd astfel se trase cu dureri cumplite spre mijlocul acoperişului, pierzînd orice nădejde de-a mai scăpa vreodată de vîlvătaia arşiţei. Acolo, plîngînd cu hohote amare şi căindu-şi soarta, pe lîngă celelalte chinuri ce pătimea, sărmana, crezu, şi nu o dată, ci chiar de mii de ori, c-are să-şi deie duhul de sete ce-i era.

Către vecernie, însă, studentul, socotind c-o pedepsise îndeajuns, puse să i se aducă veşmintele femeii, le învălui în giubeaua slugii şi-o luă cu ele către casa nefericitei doamne. Acolo, în pragul por-

ţii, dădu de servitoarea ei, care, neştiind ce să mai facă, şedea mîhnită şi posacă şi-o întrebă :

— Ce-i cu stăpîna ta, fetico ?

La care slujnica răspunse :

— Nu ştiu, *messere*, ce-i cu ea ; azi dimineaţă îmi închipuiam c-am s-o găsesc în pat, căci, dacă nu mă înşel, parc-am văzut-o aseară culcîndu-se ; dar n-am găsit-o nici acolo şi nici în altă parte. Nu ştiu ce s-a întîmplat cu ea şi sînt mîhnită ca de moarte. Nu ştii cumva domnia-ta ?

Studentul îi răspunse :

— Păcat că n-am putut să te prind şi pe tine şi să te ţiu ca pe stăpînă, ca să-ţi plătesc şi ţie vina, cum i-am plătit-o ei ! Dar tot ai să-mi încapi pe mînă o dată şi-am să te învăţ eu minte atunci să-ţi mai baţi joc de oameni.

Şi zicînd astfel se întoarse către sluga lui şi-i spuse :

— Dă-i veşmintele şi spune-i să se ducă după stăpînă, dacă vrea.

Sluga îi împlini porunca, iar servitoarea, cînd văzu că-s hainele stăpînei şi c-o trimite după dînsa, crezu c-o omorîseră şi se sperie aşa de tare, încît fu cît p-aci să ţipe ; se stăpîni totuşi cu greu şi, cît ce plecă studentul, o luă plîngînd la fugă spre turn cu hainele la subsuoară.

Acu, tocmai în ziua aceea unul dintre pălmaşii doamnei se întîmplă să piarză doi porci şi tot căutîndu-i ajunse, la puţină vreme după plecarea lui Rinieri, în prejma turnuleţului şi acolo, cum umbla căutîndu-i la dreapta şi la stînga, se întîmplă să auză suspinele femeii, drept care intrînd în turn, strigă cît putu mai tare :

— Hei, cine plînge acolo ?

Femeia îşi cunoscu pe dată pălmaşul după glas şi, după ce-l chemă pe nume, îi zise :

— Du-te, rogu-te, şi cheamă-mi servitoarea, iar după ce-o veni, ajută-i să se urce sus.

Pălmaşul o recunoscu şi zise :

— Vai de mine, doamnă, cum ai ajuns tocmai acolo ? Slujnica dumitale te-a căutat toată ziulica, da' cine-ar fi putut să creadă că tocma-aici erai.

Şi apucînd braţele scării le aşeză în picioare şi începu să-i lege pe lături treptele cu sfoară. Între acestea însă pică şi servitoarea, care intră în turn şi se apucă să strige, lovindu-se cu pumnii în cap :

— Stăpîna mea cea dulce, stăpînă, unde eşti ?

Femeia, auzind-o, grăi pe cît putu mai tare :

— Aicea sînt, surioară ; nu plînge ! Adă-mi repede veşmintele să mă îmbrac.

Cînd o auzi vorbind, slujnica îşi mai veni în fire şi, urcîndu-se pe scara pe care omul o întocmise aproape pe de-a-ntregul, ajunse cu ajutorul lui deasupra pe acoperiş. Cînd dădu cu ochii de biata ei stăpînă, al cărei trup nu mai avea nimic omenesc în el, ci părea mai curînd un butuc zvîrlit în foc şi ars pe jumătate, cînd o văzu aşa pierită şi fără pic de vlagă zăcînd goală pe jos, îşi înfipse unghiile în obraz şi începu să o boccească de parc-ar fi fost moartă. Femeia însă o rugă să tacă şi s-o ajute să-şi puie hainele pe dînsa. Iar după ce află din gura servitoarei că nimeni nu ştia unde şezuse pînă atunci, decît cei doi cu hainele şi omul care era jos, mai mîngîiată oarecum, îi rugă pe amîndoi să nu spună la nimeni ce se întîmplase acolo. După ce trăncăni o vreme, omul o luă pe doamnă în spate, căci nu putea să meargă, şi-o scoase teafără din turn. Dar slujnicei, sărmana, ce rămăsese în urma lor, din nebăgare de seamă îi lunecă piciorul pe scară şi căzu, zdrobindu-şi-l din şold, drept care de durere multă se apucă să urle, de-ai fi crezut că-i leu nu alta. Omul o puse pe femeie pe iarbă şi

se duse să vadă ce-i cu slujnica ; şi aflînd-o cu piciorul rupt, o duse şi pe ea în iarbă şi-o aşeză lîngă stăpînă. Doamna, văzînd-o şi pe asta, colac peste pupăză, văzîndu-şi slujnica adică, din partea căreia aştepta mai mult ca de la alţii sprijin, cu coapsa ruptă din şold, mîhnită peste poate se puse iar pe plîns şi hohotea cu atîta jale, încît nu numai că pălmaşul nu izbuti s-o mîngîie, dar se apucă şi el să plîngă. Ci într-un tîrziu, cum soarele se coborîse binişor, ca să nu-i prindă noaptea acolo, se duse după placul doamnei pînă la el acasă şi luîndu-şi fraţii şi nevasta veniră toţi c-un pat de scînduri şi-o duseră pe slujnică acasă la stăpînă. Pe urmă, dîndu-i doamnei să bea niţică apă rece, după ce-o îmbărbătă şi cu vreo două vorbe bune, omul o luă în cîrcă şi-o duse pînă acasă, drept în odaia ei, unde nevasta lui, după ce-i dete să mănînce pîine muiată în apă şi-o dezbrăcă, o puse în pat ; pe urmă potriviră lucrurile astfel, încît chiar în aceeaşi noapte stăpîna şi cu slujnica să fie duse la Florenţa ; şi fură duse într-adevăr.

Acolo, doamna, care avea oricînd minciuna la îndemînă, scornind un basm — cu totul altfel de cum fusese întîmplarea — dădu a crede fraţilor, surorilor şi tuturor că atît ea cît şi slujnica căzuseră amîndouă pradă unor puteri satanicesti care urziseră un farmec. Fură aduşi degrabă doctori şi cu cumplite suferinţi şi chinuri nesfîrşite, căci doamna îşi lăsă de nu ştiu cîte ori la rînd pielea lipită de cearşaf, o vindecară pînă la urmă de fierbinţeli şi de arsuri, precum o vindecară de asemeni şi pe servitoare. Din care pricină femeia, uitîndu-şi de ibovnic, din ziua aceea se feri ca dracu de tămîie şi de-a batjocori pe alţii şi aşijderea şi de iubire. Iar dumnealui, studentul, cînd auzi că slujnica căzuse şi-şi frînsese coapsa, se socoti din plin şi pe de-a-ntregul răzbu-

nat şi, bucuros nevoie mare, nu-i mai făcu nimic şi uită de toată întîmplarea.

Iată aşadar ce-a pătimit zăluda de femeie din pricina isprăvii ei şi fiindcă a cutezat să-şi bată joc de un student cu aceeaşi uşurinţă cu care îţi baţi joc de ceilalţi ; dar vezi că dînsa nu ştia pesemne că studenţii — nu zic chiar toţi, dar cei mai mulţi — sînt tare ai dracului din fire. De aceea voi, doamnele mele, feriţi-vă de-a face pozne şi mai cu seamă studenţilor.

Povestea a opta

Doi tineri se au foarte bine; unul din ei se culcă cu nevasta celuilalt; acesta, dîndu-şi seama, se înţelege cu nevasta prietenului său ca să-l închidă într-o ladă, deasupra căreia pe urmă, în timp ce el stă înăuntru, ei se desfată împreună.

Doamnele ascultaseră povestea Elenei cu plăcere, dar c-o plăcere amestecată şi cu puţină amărăciune; totuşi, fiindcă nenorocirile ei li se păreau în parte binemeritate, trecură mai uşor peste ele, deşi socoteau purtarea studentului aspră şi neîndurătoare, ba uneori de-a dreptul crudă. Oricum, după ce Pampinea sfîrşi cu povestitul, regina îi porunci Fiammettei să spună mai departe, şi dînsa, dornică s-o asculte, grăi:

— Plăcute doamne, deoarece asprimea studentului batjocorit v-a cam mîhnit la suflet, cred că n-ar strica să ne mai descreţim oleacă frunţile c-o istorioară mai hazlie; de aceea am de gînd să vă istorisesc acum povestea unui tînăr care a ştiut să rabde cu suflet mai senin batjocura făcută şi s-a vădit mai potolit în răzbunarea lui. Iar din povestea mea veţi înţelege, sper, că atunci cînd omul vrea cu orice preţ să se răzbune se cade să se mulţumească cu o răzbunare dreaptă, adică pe măsura batjocurii răbdate, fără să încerce — întrecînd măsura cuvenită — să facă rău cu orice preţ.

Trebuie să ştiţi, dar, că la Siena, pe cîte am auzit, trăiau pe vremuri doi tineri înstăriţi, feciori de oameni cumsecade, unul pe nume Spinelloccio Tanena, iar celălalt Zeppa di Mino, care erau vecini, căci locuiau alături în mahalaua Cammollia. Tinerii aceştia doi umblau tot timpul împreună şi arătau a se iubi ca fraţii, dacă nu mai mult. Şi amîndoi aveau la casă neveste tare frumuşele. Or, ce să vezi ! Cum Spinelloccio umbla adesea pe la Zeppa — că dînsul o fi fost sau n-o fi fost acasă, nu ştiu — se întîmplă să se înţeleagă aşa de bine cu nevasta acestuia din urmă, încît ajunse să se culce cu ea ; şi-o duseră astfel o bucăţică bună, fără să-i ştie nimeni. Totuşi, cu vremea se întîmplă ca într-o bună zi, aflîndu-se Zeppa acasă fără de ştirea nevesti-si, Spinelloccio să vie să-l caute. Nevasta îi răspunse că nu era acasă şi atuncea Spinelloccio, urcînd degrabă sus şi aflînd-o pe femeie singură în odaie, o prinse iute în braţe şi se apucă să o sărute, iar ea aşijderea pe el. Zeppa, care văzuse totul, nu scoase nici o vorbă, ci rămase şi pe mai departe ascuns ca să vadă unde duce jocul ; şi la puţin timp după aceea îi văzu, aşa îmbrăţişaţi, intrînd într-o odaie şi încuindu-se înăuntru, lucru de care el se tulbură amarnic. Dar, cunoscînd c-ar fi zadarnic să facă tărăboi, fiindcă ocara lui n-ar fi scăzut printr-asta şi nici prin altceva, ci tocmai dimpotrivă i-ar fi sporit ruşinea, se apucă să chibzuiască ce răzbunare să-şi aleagă, ca fără a-şi trîmbiţa ocara, să-şi afle totuşi mulţumirea ; şi, după ce se gîndi mult şi socoti că aflase mijlocul cel mai potrivit, nu se clinti totuşi din loc atîta timp cît Spinelloccio şezu în odaie cu femeia. Apoi, de îndată ce plecă, intră înăuntru şi dădu peste nevastă-sa care îşi tocmea vălurile pe cap, căci pasămite Spinelloccio i le trăsese jos din joacă. Şi-i zise :

— Femeie, ce faci tu acolo ?

La care ea răspunse :

— Nu vezi ?

— Ba văd, răspunse Zeppa, şi-am mai văzut şi altele pe care n-aş dori să le mai văd vreodată.

Şi zicînd astfel se apucă să-i spuie tot ce văzuse, iar femeia, moartă de frică cum era, după ce îndrugă verzi şi uscate, pîn' la urmă mărturisi tot ce făcuse, căci n-avea cum să mintă, şi începu apoi plîngînd să i se roage de iertare. Zeppa îi zise atunci :

— Femeie, ai greşit şi pace ; dar dacă vrei să te iert, gîndeşte-te să faci întocmai tot ceea ce-am să-ţi cer şi iată ce : să-i spui lui Spinelloccio ca mîine către ceasurile zece să facă ce-o face şi, despărţindu-se de mine, să vie aici la tine ; iar după ce-o să vie, eu m-oi întoarce acasă, iar tu cît ce-ai să vezi că-s eu, să-l vîri în lada asta şi să-l încui în ea. Pe urmă am să-ţi spun eu mîine ce-ţi mai rămîne de făcut. N-are la ce să-ţi fie teamă, căci îţi făgăduiesc să nu-i fac nici un rău.

Femeia, ca să-l mulţumească, răspunse că va face întocmai şi se ţinu de vorbă.

A doua zi de dimineaţă, cam către ceasurile nouă, în timp ce Zeppa se afla cu Spinelloccio dimpreună, acesta de pe urmă, care îi făgăduise femeii să se ducă la ea tocmai la ora aceea, grăi :

— Azi dimineaţă trebuie să dejunez cu un prieten şi n-aş dori să-l las să aştepte ; rămîi cu bine dar.

La care Zeppa zise :

— Da' pînă la dejun mai e destulă vreme.

— O fi, dar n-are-a face, răspunse Spinelloccio. Mai am şi altceva de vorbit cu el, aşa că trebuie să mă duc din vreme la întîlnire.

După ce Spinelloccio se despărţi de Zeppa, făcu un mic ocol şi apoi se duse la nevastă. Dar n-apu-

cară ei să intre bine în odaie, că hop, pică şi Zeppa. Femeia, cît ce-l auzi, prefăcîndu-se că moare de frică, îl ascunse pe Spinelloccio în lada de care îi spusese bărbatul ei şi, după ce-l închise bine, ieşi din odaie. Zeppa urcă pînă la dînsa şi o întrebă :

— Ce zici, femeie, e vremea de mîncare ?

Nevastă-sa răspunse :

— Da, cred c-o fi.

La care Zeppa zise :

— Spinelloccio prînzeşte azi c-un prieten şi şi-a lăsat nevasta singură ; ia fă-te la fereastră şi cheam-o să vie să mănînce cu noi.

Femeia, care îşi temea pielea şi se făcuse dintr-o dată grozav de ascultătoare, făcu precum îi porunci. Şi, după ce-o rugă frumos, nevasta lui Spinelloccio, aflînd că omul ei prînzeşte în altă parte, veni. Abia intră pe uşă, că Zeppa şi începu s-o mîngîie de zor şi apucînd-o prieteneşte de mînă, după ce-i porunci în şoaptă nevesti-si să meargă în bucătărie, o duse pe nevasta lui Spinelloccio în odaie. Cît ce intră înăuntru, el se întoarse înapoi şi închise uşa cu zăvorul. Femeia, cînd văzu că închide uşa, întrebă :

— Ce înseamnă asta, Zeppa ? De ce m-ai adus aici ? Asta ţi-e dragostea şi credinţa faţă de Spinelloccio ?

Zeppa, apropiindu-se de lada în care sta închis bărbatul ei, o prinse bine pe femeie şi-i zise :

— Nu te plînge, ci ascultă întîi ce am de spus : eu l-am iubit şi îl iubesc pe Spinelloccio ca pe un frate, dar ieri, deşi el nu ştie nimic despre treaba asta, mi s-a întîmplat să aflu că încrederea pe care i-am arătat-o întotdeauna l-a împins să mă înşele şi să se culce cu nevasta mea aşa cum se culcă cu tine. Eu însă, fiindcă îmi este drag, nu vreau să mă răzbun altminterea decît cu ocara pe care mi-a fă-

cut-o el. El s-a culcat cu nevastă-mea şi eu am să mă culc cu tine. Iar dacă tu te împotriveşti, am să mă văd silit să-i fac o altă boroboaţă ; şi, fiindcă n-am de gînd să-l iert, am să-l ating c-o răzbunare de n-o să mai aveţi zi bună, nici tu, nici el cît veţi trăi.

Femeia, auzind ce spune, cum Zeppa se jura c-are să-şi ţie vorba, pînă la urmă îl crezu şi-i zise :

— Zeppa dragă, dacă răzbunarea asta trebuie să cadă asupra mea, eu n-am nimic de zis, ba chiar sînt mulţumită ; dar te-aş ruga şi eu ceva : să faci astfel, încît, după ce ne-om culca împreună, nevastă-ta să nu-mi poarte pică, după cum n-am să-i port nici eu, deşi ea m-a batjocorit.

La care Zeppa zise :

— Aşa am să fac, fii sigură. Ba pe deasupra am să-ţi dau şi-un giuvaer de preţ, cum n-ai avut tu niciodată.

Şi zicînd astfel, după ce-o cuprinse în braţe, se apucă să o sărute şi, întinzîndu-se pe lada în care sta bărbatul ei, se desfătă cu ea cît vru şi ea aşijderea cu el.

Spinelloccio, care şedea închis în ladă şi care auzise bine toate cuvintele lui Zeppa, cît şi pe-ale nevesti-si şi căruia îi fu dat s-audă şi sîrba îndrăcită pe care i-o jucau în cap cei doi, simţi la început o durere aşa de cumplită, încît i se păru că-i gata să-şi dea duhul. Şi, dacă nu s-ar fi temut de Zeppa, i-ar fi zvîrlit nevesti-si, aşa închis cum se afla, nişte sudălmi îngrozitoare. Dar mai apoi, gîndindu-se că de la el pornise ocara, că Zeppa nu făcea decît să se răzbune şi că purtarea lui era aceea a unui prieten şi a unui om de omenie, se hotărî în sinea lui, de s-ar fi învoit şi Zeppa, să-i fie prieten şi mai bun decît mai înainte vreme.

Zeppa, după ce-şi petrecu după placul inimii cu femeia, se dădu jos de pe ladă şi, cînd dînsa îi ceru să-i deie giuvaerul făgăduit, deschise uşa şi-şi chemă nevasta, care nu zise alta decît atîta :

— Doamnă, mi-ai dat ce meritam.

Şi acestea le rosti rîzînd. Bărbatul îi zise atunci :

— Deschide lada asta.

Şi, după ce-o deschise, Zeppa i-l arătă femeii pe Spinelloccio al ei. Acu, ar însemna să ne lungim prea mult la vorbă ca să mai spunem pe îndelete care din ei se ruşină mai tare de întîmplarea asta : Spinelloccio văzîndu-l pe Zeppa şi ştiind că ştie ce-i făcuse, ori nevasta văzîndu-şi bărbatul şi ştiind că auzise şi că simţise ce făcuse deasupra lui cu celălalt. Atunci Zeppa zise către nevasta lui Spinelloccio :

— Dumnealui e giuvaerul pe care ţi-l dăruiesc.

Spinelloccio, ieşind din ladă, grăi şi el, fără înconjur :

— Zeppa, acuma stăm la fel ; de aceea cred că n-ar strica, după cum îi spuneai şi tu mai adineauri nevesti-mi, să rămînem prieteni aşa precum am fost. Şi, fiindcă noi am fost deprinşi să împărţim tot ce-am avut, aş zice ca de-acu înainte să ne împărţim şi nevestele.

Zeppa se învoi şi apoi prînziră cîteşipatru în bună înţelegere. Iar de atunci încolo femeile avură fieştecare doi bărbaţi, iar ei două femei, fără ca niciodată s-ajungă la necaz sau la vreo neînţelegere din pricina aceasta.

Povestea a noua

Maestrul Simone, doctorul, ducîndu-se într-o noapte la îndemnul lui Bruno şi al lui Buffalmacco într-un anume loc, pentru a fi primit într-o anume ceată care mergea la tîlhărit, e aruncat de Buffalmacco într-o groapă cu gunoi şi lăsat acolo.

După ce doamnele glumiră o vreme pe socoteala înţelegerii dintre cei doi tineri din Siena, care hotărîseră să-şi împartă nevestele între ei, regina, singura care nu-şi spusese încă povestea în ziua aceea, spre a nu-l nedreptăţi pe Dioneo, începu astfel :

— Iubitoare doamne, după părerea mea, Spinelloccio s-a dovedit vrednic de farsa pe care i-a jucat-o Zeppa ; de aceea eu socot că nu-i de învinuit — precum dorea să ne arate mai adineauri Pampinea — acela care joacă o farsă unuia care o merită sau care o caută singur. Spinelloccio e dintre aceia care şi-a meritat batjocura ; eu am să vă povestesc acum despre un alt bărbat, unul din cei ce-şi caută batjocura cu lumînarea şi cred că cei doi tineri care şi-au bătut joc de el sînt vrednici mai degrabă de laudă decît de ponegrire. Omul cu pricina e un doctor, un nătărău care s-a întors de la Bologna la Florenţa acoperit cu păr de jder din cap pînă-n picioare. [1]

[1] Doctorii în medicină purtau pe vremea aceea ca semn distinctiv o haină purpurie şi o beretă căptuşită cu blană de jder (n. t.).

După cum zi de zi avem prilejul să vedem, concetăţenii noştri se întorc de la Bologna care judecător, care notar şi care doctor, împopoţonaţi cu straie lungi şi largi de culoare stacojie, cu pălăriuţe căptuşite cu blană de jder şi cu multe alte nimicuri bătătoare la ochi, de pe urma cărora avem de asemenea prilejul de a vedea mai zilnic cu ce ajung să se aleagă. Or, unul dintre aceştia, şi anume maestrul Simone da Villa, un om avut de la părinţi, de care ştiinţa însă nu se prinsese mai de loc, se întorsese nu de mult de la Bologna — îmbrăcat în haine stacojii şi împopoţonat c-o pălărie de care atîrna o fîşie lungă de postav — doctor în medicină cică, precum îşi zicea dumnealui, şi se statornici pe o stradă căreia acum îi zice strada Pepenelui. Întors dar de curînd, precum spuneam, maestrul nostru, printre alte obiceiuri demne de amintit, avea şi obiceiul de a-şi întreba însoţitorul la fiecare pas de numele acelora care treceau pe stradă ; şi se uita la toţi cu multă luare-aminte, de parcă din înfăţişarea lor şi-ar fi cules şi făurit leacurile pe care le dădea bolnavilor săi. Printre cei pe care îi cerceta mai cu osebire se aflau şi doi zugravi despre care s-a mai pomenit astăzi încă de două ori, Bruno şi Buffalmacco, prieteni nedespărţiţi şi megieşi de-ai doctorului. Şi părîndu-i-se dumnealui că ăştia doi trăiesc mai fără griji decît nimeni altul şi că le pasă mai puţin ca orişicui de lumea asta — precum era, într-adevăr — se apucă să întrebe la dreapta şi la stînga ce fel de oameni sînt. Şi aflînd din toate părţile că sînt nişte sărmani zugravi, îşi vîrî în cap că e cu neputinţă s-o ducă aşa de bine din sărăcia lor şi ca atare se gîndi — fiindcă auzise c-ar fi oameni şireţi nevoie mare — că-şi scot din altă parte pîrleala, cu cîştiguri grase, fără să-i ştie nimeni, şi îi veni un chef grozav să încerce a se împrieteni cu amîndoi sau, dacă nu,

măcar cu unul singur. Şi se împrieteni cu Bruno, care, dîndu-şi seama din cîteva întîlniri că doctorul e un dobitoc, prinse a petrece de minune pe seama neghiobiei lui, iar doctorul, de asemenea, găsi în tovărăşia lui Bruno nespusă desfătare. După ce-l pofti de vreo cîteva ori la masă, crezînd că-i vremea acu să-i poată vorbi prietenește, îi mărturisi cît de mare era mirarea lui văzîndu-i pe amîndoi, pe dînsul şi pe Buffalmacco, c-o duc aşa de bine, deşi erau săraci şi îl rugă să-i spună cum vine treaba asta. Bruno, socotind întrebarea doctorului drept una din obişnuitele-i prostii, dar mai lipsită de haz ca altădată, începu să rîdă şi se gîndi să-i deie un răspuns pe seama neghiobiei lui. De aceea îi răspunse :

— Nu multora le-aş spune, maestre dragă, ce învîrtim ; dar de dumneata, fiindcă-mi eşti prieten bun şi ştiu că n-ai să spui la alţii, nu mă feresc. E adevărat că n-avem griji şi-o ducem tare bine, mai bine decît crezi. Dar de pe urma meseriei şi a pămînturilor noastre n-am fi în stare să plătim nici barem apa pe care o bem. N-aş vrea să crezi din cauza asta c-am fi pungaşi, Doamne fereşte ! Atîta că ne ducem, cum zicem noi, la tîlhărit, şi de pe urma lui ne alegem cu tot ce ne lipseşte şi ce ne e spre desfătare, fără să păgubim pe nimeni prin aceasta ; cît despre viaţa fericită de care te-ai încredinţat şi dumneata c-o ducem, ea tot de acolo ni se trage.

Doctorul auzind acestea se minună din cale-afară şi, fiindcă nu ştia ce înseamnă să mergi la tîlhărit, crezu toată povestea şi-l apucă pe dată o poftă nebunească să ştie şi el ce-i aceea, drept care îl rugă stăruitor pe Bruno să-i spună, încredinţîndu-l că n-o să sufle o vorbă despre povestea asta.

— Vai de mine, maestre, răspunse Bruno, îţi dai seama ce-mi ceri ? Ceea ce vrei să ştii e o taină mult prea mare ca s-o mai spun şi altora. E un

lucru care m-ar nenoroci, m-ar alunga din lume, m-ar trimite de-a dreptul în gura satanei din San Gallo [1], de-ar fi să-l afle şi alţii. Dar dragostea ce-o port înţelepciunii dumitale şi încrederea pe care o am în dumneata e atît de mare, încît nu pot să nu-ţi fac voia. De aceea am să-ţi spun, dar numai dacă-mi juri pe crucea de la Montesone că n-ai să sufli o vorbă, aşa cum mi-ai făgăduit.

Maestrul îl încredinţă că n-o să spună nimănui şi atuncea Bruno zise :

— Trebuie să ştii, maestre dragă, că nu de mult trăia în orăşelul nostru un meşter foarte iscusit în tainele vrăjitoriei, pe care îl chema Michele Scotto — fiindcă era din Scoţia — şi care fu cinstit aicea, la vremea lui, ca nimeni altul, de către o mulţime de nobili, dintre care astăzi prea puţini au mai rămas în viaţă. Şi vrînd să plece din oraş, la rugămintea acestor nobili, lăsă în locul lui doi ucenici destoinici, cărora le dădu poruncă să asculte întotdeauna orbeşte de bărbaţii care îl cinstiseră pe el. Ucenicii îi slujiră cu credinţă pe nobili, dîndu-le ajutor în dragoste şi-n alte cele. Iar mai apoi, fiindcă îndrăgiseră oraşul şi obiceiurile statornicite pe la noi, se hotărîră să rămînă pentru totdeauna la Florenţa şi se împrieteniră la cataramă cu unii oameni de pe aici, fără să caute dacă-s nobili sau nu, dacă-s bogaţi sau săraci, ci căutînd în ei numai deprinderi asemănătoare cu ale lor. Şi ca să-şi mulţumească prietenii, alcătuiră o ceată ca de vreo douăzeci şi cinci de oameni, care cel puţin de două ori pe lună se întîlnesc într-un anume loc prehotărît de ei ; şi acolo fiecare le spune lor tot ce-şi doreşte şi ei îl mulţumesc chiar în aceeaşi noapte. Or, fiindcă atît Buf-

[1] În biserica din San Gallo era pictată figura unui Lucifer înspăimîntător ; la el face aluzie Bruno (n. t.).

falmacco cît şi eu ne avem tare bine cu ei şi sîntem prieteni buni, am fost primiţi şi noi în ceată şi mai sîntem şi acum într-însa. Şi crede-mă, cînd ne întîlnim cu toţii laolaltă e o minunăţie să vezi ce mai perdele înconjură pereţii odăii în care stăm la masă, ce mai ospeţe împărăteşti ne aşteaptă, ce de servitori aleşi ca pe sprînceană, atît bărbaţi cît şi femei, toţi puşi să ne slujească pe fiecare în parte, ce de mai talere, de ulcioare, de sticle şi de cupe şi tot soiul de vase de aur şi de argint din care noi mîncăm şi bem ; fără să mai pun la socoteală nenumăratele bucate pe gustul fiecăruia, care se petrec prin faţa noastră la rînd, un fel după celălalt. Mi-ar fi cu neputinţă să-ţi înşir ce cîntece melodioase se aud de pretutindeni, din fel şi fel de instrumente, ce sunete dulci şi suave ; şi cred că n-aş putea să-ţi spun nici cîtă ceară arde la cîte un ospăţ din ăsta sau ce grămezi de dulciuri se înghit şi cît de bune şi de alese sînt vinurile ce se beau. Să nu-ţi închipui însă că stăm acolo îmbrăcaţi cu hainele cu care ne vezi. Aş, nici poveste ! Nu-i nici unul, oricît ar fi el de sărac, să nu pară împărat, de înzorzonat ce e cu haine scumpe şi podoabe. Dar pe deasupra tuturor acestor bucurii, mai e şi bucuria femeilor frumoase, care-s aduse acolo din toate colţurile lumii la voia fiecăruia. Acolo poţi să te întîlneşti cu doamna Barbanicchilor [1], cu regina Bascilor, cu nevasta sultanului, cu împărăteasa Osbechului, cu Ciancianfera di Nornieca, cu Semistante di Berlinzone şi cu Scalpedra di Narsia. Dar ce rost are să ţi le înşir ? Destul să-ţi spun că vin acolo toate reginele din lume, pînă şi Schinchimurra părintelui Giovanni, care după părerea mea îşi poartă coarnele

[1] Barbanicchi, Baschi etc — aceste nume, cît şi alte multe din povestea de faţă sînt pocite sau născocite anume în scopul de a-şi bate joc de prostia doctorului (n. t.).

în cur. Așa că vezi și dumneata ! Și, după ce mîncăm la dulciuri și bem pe săturate, ne învîrtim oleacă în dans și după aceea doamnele se duc cu cel ce le-a cerut și pentru care au fost aduse, fieștecare într-o odaie. Și trebuie să mai știi că în odăile acestea te simți ca-n rai nu alta, atîta-s de frumoase ; și împrăștie în jur niște miresme nu mai puțin plăcute decît acelea care ies din vasele de mirodenii din spițeria [1] voastră, cînd vă pisați chiminul ; iar în odăi sînt niște paturi de întrec în frumusețe pînă și patul dogelui din Veneția ; acolo ne culcăm. Cît despre cum se zbat potnogii și cum mai trag țesătoarele la suveici ca să iasă pînza bătută, eu nu-ți mai spun nimic. Te las pe dumneata să-ți dai cu socoteala. Totuși, dintre toți tovarășii noștri, după părerea mea, tot noi stăm cel mai bine, adică Buffalmacco și cu mine, findcă el o cheamă de obicei pe regina Franței, iar eu pe aceea a Angliei și amîndouă, ce să-ți spun, sînt ca rupte din soare ; și am făcut noi ce-am făcut, încît acum nu le stă capul măritelor regine decît la noi și pace. Așa că vezi și dumneata dacă sîntem ori nu îndreptățiți să ne ținem mai fericiți ca toți ceilalți, cînd dragostea unor regine ca astea e a noastră. Unde mai pui că, dacă vrem vreo mie ori două de florini, ele ni-i dau pe dată. La treaba asta, dar, îi zicem noi pe limba noastră a merge la tîlhărit ; căci după cum corsarii îi jefuiesc pe oameni, la fel îi jefuim și noi, numai cu atîta osebire, că în timp ce ei nu înapoiază nicicînd ce-au jefuit, noi cît ce ne-am slujit de lucrurile jefuite, le și înapoiem. Acu socot c-ai priceput, maestre dragă, ce însemnează să mergi la tîlhărit și cred c-ai priceput de asemeni că lucrul ăsta se cuvine

[1] În evul mediu doctorii erau în același timp și farmaciști (n. t.).

să-l tăinuim cu străşnicie. De aceea nici nu te mai rog să-l ţii doar pentru dumneata.

Doctorul nostru, a cărui ştiinţă se mărginea pesemne la vindecarea ţîncilor de bube dulci, dădu aceeaşi crezare cuvintelor lui Bruno pe care o dai îndeobşte oricărui adevăr curat; şi se aprinse de dorinţa de a intra în ceata lor, cum te-ai aprinde după dorul a cine ştie ce minuni. De aceea, după ce-i răspunse lui Bruno că de bună seamă nu era lucru de mirare dacă trăiau aşa de bine, abia se stăpîni să nu-l roage pe loc să-l ieie şi pe el în ceată şi nu se opri decît la gîndul că i-ar fi fost mai la îndemînă să-i ceară treaba asta după ce i-ar fi dat dintîi şi alte cîteva dovezi de mare prietenie. Cu gîndul ăsta dar, începu să se întîlnească cu el din ce în ce mai des şi să-l poftească pe la mese, fie la cină, fie la prînz, vădindu-i o iubire cum nu s-a mai văzut; şi prietenia asta era aşa de mare şi atît de des se întîlneau, încît părea că fără Bruno maestrul nu putea trăi. Iar Bruno, care o ducea ca în sînul lui Avram, ca să-i plătească cinstea cu care îl copleşea şi să nu pară nerecunoscător, îi zugrăvise în odaie păresimile toate şi la intrare un „agnus dei", iar pe deasupra porţii care dădea în stradă îi zugrăvise un ţucal, pentru ca cei ce aveau nevoie de sfaturile lui să-l poată recunoaşte printre ceilalţi confraţi; şi-i zugrăvi de asemeni într-un pridvor mai mititel încăierarea mîţelor cu şoarecii, care îi plăcea din cale-afară doctorului. Apoi, din cînd în cînd, cînd se întîmpla să nu cineze cu maestrul, Bruno zicea:

— Azi-noapte am fost la adunarea noastră şi, fiindcă m-am cam săturat de regina Angliei, am pus să mi-o aducă pe Gumedra marelui Han din Tarisi.

Iar doctorul îl întreba:

— Da' ce-nseamnă „Gumedra" ? Eu nu pricep numele astea.

Şi Bruno de colo :

— Nici nu mă mir maestre. Da' ce, parcă eu ştiu cine e Porco-grasso şi Vannacena ăla de care tot aud ?

— Tu vrei să zici pesemne Ipocrat şi Avicenna, îi răspundea maestrul.

— Habar n-am, zău aşa : mă pricep tot atît de puţin la numele voastre, ca dumneata la ale mele. Gumedra pe limba marelui Han înseamnă în limba noastră cam cum s-ar zice „împărătească". Măi, ce ţi-ar mai plăcea s-o vezi ! E-al naibii de frumoasă ! Sînt sigur că te-ar face să uiţi pe loc de leacuri, de unsori şi de clistire.

Şi cum îi îndruga din cînd în cînd poveşti din astea, ca să-l aţîţe şi mai mult, se întîmplă ca într-o seară — în timp ce Bruno zugrăvea încăierarea mîţelor cu şoarecii şi doctorul îi ţinea feştila — să i se pară dumnealui că-l copleşise chiar de ajuns cu mesele şi prietenia, ca să cuteze acum să-i spună ce avea pe suflet. Şi, singuri fiind, îi zise :

— Bruno, mi-e martor Dumnezeu, nu-i om pe lumea asta de dragul căruia să fac ce-aş face pentru tine ; dacă mi-ai cere să mă duc de aici pînă la Peretola, mai-mai c-aş face-o şi pe asta. De aceea n-aş vrea să te miri dacă ţi-oi cere şi eu, cu toată prietenia şi încrederea ce-ţi port, să-mi faci şi tu un bine. Pre cîte ştii, mi-ai povestit acuma nu de mult de felul în care petreceţi voi cei din ceata voastră şi aşa un chef m-a apucat să fiu şi eu de-ai voştri, că nu ştiu zău dac-am rîvnit vreodată la ceva cu atîta sete ca la asta. Şi, dacă voi ajunge să-mi văd visul cu ochii, ai să te încredinţezi că nu de florile mărului îmi doresc să intru în ceata voastră. Uite, te las să-ţi rîzi de mine chiar de pe

acum, dacă n-oi cere-o pe cea mai mîndră slujnică din cîte ai văzut vreodată. Am întîlnit-o acum un an la Cacavincigli[1] şi mor de dragul ei. Dar din păcate n-a fost chip s-o am, căci n-a vrut să se lase, deşi, mă jur pe ce-am mai sfînt, vroiam să-i dau zece bănuţi. De aceea, te rog din tot sufletul, învaţă-mă ce trebuie să fac să pot intra şi eu în ceata voastră şi fă şi tu, te rog, tot ce-i putea ca să mă ajuţi, fiindcă o s-aveţi în mine un tovarăş bun şi de încredere, care are să vă facă cinste. Uite: întîi şi întîi, pre cîte vezi, sînt un bărbat frumos, bine împlinit la trup şi cu obrazul ca o floare; pe urmă, vorba aia, mai sînt şi doctor pe deasupra şi nu prea îmi vine a crede că mai aveţi vreunul în ceată. Unde mai pui că ştiu o droaie de poveşti şi de cîntări frumoase, din care chiar am să-ţi cînt una.

Şi începu pe loc să cînte. Bruno avea un chef de rîs de sta săracul să plesnească, dar totuşi se ţinu; şi, după ce sfîrşi cîntarea, maestrul zise:

— Cum îţi place?

La care Bruno îi răspunse:

— Aşa de straşnic cînţi, maestre, că ţi se potriveşte vorba: „Cetera e gura mea, îmi pot zice cînd oi vrea".

— Aşa-i? făcu maestrul. N-ai fi crezut-o niciodată, dacă nu m-auzeai cu urechile tale.

— Într-adevăr, răspunse Bruno.

Doctorul spuse mai departe:

— Mai ştiu şi alte multe încă; dar să lăsăm asta deoparte. Aşa cum sînt şi cum mă vezi, trebuie să ştii că tatăl meu a fost un om de neam, deşi trăia la ţară, iar dinspre partea mamei mă trag din cei de la Vallecchio. Şi, după cîte ai văzut,

[1] O mahala a Florenţei (n. t.).

nu-i doctor la Florența să aibă cărți și straie mai mîndre ca ale mele. Că am un rînd de haine ce m-a costat unul peste altul, acu vreo zece ani, aproape o sută de florini. Pe legea mea ți-o spun. De aceea, tare mult te rog, ajută-mă să pot intra și eu în ceata voastră, și-ți jur pe Dumnezeul meu, că dacă faci asta pentru mine, poți fi bolnav cît vrei și cît poftești, n-am să-ți cer niciodată un ban ca să te îngrijesc.

Bruno, auzindu-l cîte spune și socotindu-l de astă dată, mai abitir ca în alte dăți, un nătărău fără pereche, grăi :

— Maestre, fă te rog încoace feștila aceea și ai răbdare pînă ce termin de făcut și cozile șoarecilor ăstora, că pe urmă am să-ți răspund.

Sfîrșind cu cozile, zugravul, făcînd pe îngrijoratul, zise :

— Ce-ai face dumneata de dragul meu e lucru mare, maestre, nu zic ba ; dar totuși treaba ce mi-o ceri, deși pentru domnia-ta și pentru strălucita-ți minte e-un lucru de nimica, pentru mine e un lucru foarte mare și nu știu, zău, de dragul cui l-aș face, de-aș putea, dacă nu de dragul dumitale : pe de o parte fiindcă-mi ești drag și pe de alta pentru vorbele dumitale drese cu atîta înțelepciune, încît ar fi în stare să le clintească din ciubote și pe mironosițe, necum pe mine, amărîtul, din hotărîrea mea. Și, cu cît te cunosc mai bine, cu atît îmi pari mai înțelept. Ba mai mult : chiar de-ar fi să nu te îndrăgesc din celelalte pricini, tot te-aș îndrăgi măcar și pentru asta una, că ești îndrăgostit adică de-o fată frumoasă ca cea de care îmi vorbeai. Dar uite ce-i : cuvîntul meu nu trage așa de greu cum crezi și prin urmare nu pot face de dragul dumitale tot ceea ce-ar trebui să fac. Dar, dacă îmi făgăduiești pe cinstea dumitale că n-ai

să spui la nimeni, am să te învăţ ce-ai de făcut şi sînt aproape sigur că avînd, precum ziceai, atîtea cărţi frumoase şi atîtea alte lucruri, vei izbuti să faci astfel, încît să intri în ceata noastră.

Maestrul zise atunci :

— Spune, nu-ţi fie frică : pre cîte văd, nu mă cunoşti destul şi nu ştii încă ce straşnic pot păstra o taină. Pe vremea cînd *messer* Guasparruolo da Saliceto era judecătorul primarului din Forlimpopoli, nu făcea mai nimica fără să-mi spuie mie, fiindcă ştia că sînt mormînt cînd e să mi se încredinţeze o taină. Mă crezi că spun adevărul ? Uite, ca să te încredinţez, află că mie, cel dintîi, mi-a spus că vrea să se însoare cu Bergamina. Vezi ?

— Bine, răspunse Bruno. Dacă un om ca el avea încredere în dumneata, nu văd la ce n-aş avea eu. Uite ce-ai de făcut : în fruntea cetei noastre se află un căpitan cu doi sfătuitori, care tot la şase luni se schimbă ; or, luna viitoare are să fie căpitan Buffalmacco şi eu sfătuitor. E lucru hotărît. Şi cine-i căpitan are cuvînt cu greutate şi poate face astfel, încît să intre în ceată oricine îi place lui ; de aceea cred c-ar fi cu cale să te împrieteneşti cu el, da' ştii, aşa, la cataramă, şi să-l cinsteşti cum se cuvine. Că el e tocmai omul ce fără doar şi poate, văzîndu-te aşa înţelept, va prinde drag de dumneata şi, după ce-ai să izbuteşti cu înţelepciunea dumitale şi cu toate celelalte să ţi-l apropii întrucîtva, poţi liniştit să-l rogi ce m-ai rugat pe mine ; n-are să zică nu, sînt sigur. Eu i-am mai vorbit despre dumneata şi te iubeşte ca pe-un frate. Fă numai cum te-am învăţat şi după aceea las' pe mine.

Maestrul zise atunci :

— Mă bucură ceea ce-mi spui ; şi, dacă Buffalmacco e într-adevăr dintre cei ce află desfă-

tare în a şedea de vorbă cu oameni înţelepţi, dac-om ajunge să vorbim măcar cît-de-cît, sînt sigur c-am să-l fac să-mi caute el tovărăşia ; căci, dacă e pe înţelepciune, eu aş putea să împart din ea unui oraş întreg şi tot mi-ar mai rămîne.

După ce se învoi cu maestrul într-acest chip, Bruno se duse la Buffalmacco şi-i spuse întîmplarea de la capăt ; drept care Buffalmacco de abia aştepta acu să-i facă pocinogul maestrului Prostilă, de îi părea că n-o s-apuce în veci să-şi împlinească pofta. Doctorul, care îşi dorea mai presus de orice să meargă la tîlhărit, nu se lăsă bătut pînă nu se împrieteni cu Buffalmacco — lucru ce nu-i fu greu de loc — şi-n cinstea lui se apucă să deie nişte mese şi nişte ospeţe împărăteşti, la care întotdeauna era poftit şi Bruno. Cei doi îl linguşeau pe cît puteau şi, ca şi alţii, simţind că în casa lui e rost de băutură bună şi de mîncări alese, claponi şi alte bunătăţi, şedeau mereu în preajma lui şi rămîneau cu el la masă şi fără a fi prea mult poftiţi, zicînd că numai pentru el şi pentru nimeni altul n-ar face treaba asta. La urmă însă, cînd meşterul se chibzui că-i vremea, se rugă şi de Buffalmacco aşa cum se rugase şi de Bruno. Buffalmacco se prefăcu că-i foc şi pară de cele auzite şi-l luă la rost pe Bruno, zicîndu-i :

— Mă jur pe Dumnezeul bisericii din Passignano, c-abia mă ţin să nu-ţi dau două, de să-ţi culegi măselele, Iudă ce eşti, că numai tu puteai să-i spui maestrului de toată treaba asta.

Doctorul însă încercă să-l dezvinovăţească pe Bruno, jurîndu-se că aflase din altă parte taina ; şi pînă mai la urmă îl copleşi pe Buffalmacco cu vorbele lui înţelepte şi izbuti să-l liniştească. Buffalmacco se întoarse atunci către el şi-i zise :

— Maestre, ce să-ţi spun, se vede că vii de la Bologna şi c-ai ţinut gura închisă pînă ai ajuns aicea. Sînt încredinţat că n-ai deprins abecedarul pe un măr, cum fac toţi nătărăii, ci l-ai deprins pe un bostan, care-i cu mult mai mare; şi, dacă nu mă-nşel, eşti pare-mi-se dintre cei ce dau în gropi. Bruno mi-a spus, ce-i drept, că medicina ai învăţat-o, dar mie îmi vine a crede c-ai învăţat mai degrabă cum să prinzi oamenii în mreje; lucru pe care dumneata, cu înţelepciunea dumitale şi cu lipiciul vorbei, ştii să-l faci mai bine ca oricare altul din cîţi am văzut eu.

Maestrul însă îi tăie vorba şi întorcîndu-se spre Bruno făcu:

— E mare lucru, zău aşa, să stai de vorbă cu înţelepţii şi să te împrieteneşti cu ei. Care altul ar fi putut pricepe aşa de iute şi de bine ca omul ăsta de ispravă toată simţirea mea şi toate meritele mele? Tu, bunăoară, n-ai priceput aşa de repede ca el cît preţuiesc. Aşa-i? Dar spune, barem, m-am ţinut ori nu de vorba ce ţi-am spus-o, cînd am aflat din gura ta că Buffalmacco se desfată în tovărăşia înţelepţilor?

La care Bruno zise:

— Ho, ho şi încă cum!

Maestrul se întoarse atunci spre Buffalmacco şi-i spuse:

— Mi-ar fi plăcut să mă vezi la Bologna. Atunci ştiu c-ai fi vorbit cu admiraţie despre mine! Acolo nu era om, mare sau mic, student sau doctor, care să nu mă îndrăgească ca pe un frate adevărat, de bine ce ştiam să-i farmec cu cuvîntul şi cu înţelepciunea mea. Ba mai mult: află că nicicînd nu mi s-a întîmplat să scap o vorbuliţă, fără să-i fac pe toţi să rîdă de mult ce le plăcea. Iar cînd m-am despărţit de ei, nu-şi mai uscau ochii de lacrimi de

tare ce plîngeau, căci ar fi vrut cu orice preţ să mai rămîn la dînşii; şi atît m-au bătut la cap, că pînă mai la urmă au vrut ca eu de unul singur să-i învăţ medicina pe toţi studenţii care se aflau acolo, numai ca să rămîn la ei. Da' n-am vrut, fiindcă hotărîsem să mă întorc aici, unde îmi aveam pămînturile şi celelalte avuţii rămase de la moşi-strămoşi şi chiar aşa am şi făcut.

La acestea Bruno se întoarse către Buffalmacco şi zise:

— Ei, ce mai zici acum? Cînd îţi spuneam nu mă credeai. Pe legea mea, nu-i doctor în tot oraşul ăsta care să se priceapă mai bine decît el la pişatul de măgar şi fără îndoială că n-ai găsi un altul să-i semene, nici de-ai umbla de aci pîn' la Paris. Pofteşte acu, dacă-ţi dă mîna, şi nu-i fă pe plac.

La care doctorul făcu:

— Are dreptate Bruno, dar încă nu sînt cunoscut aicea în oraş. Voi sînteţi oameni de rînd, dar mi-ar plăcea să mă vedeţi cînd stau de vorbă cu confraţii.

— Într-adevăr, maestre, îi zise Buffalmacco, văd că ştii cu mult mai multe decît aş fi crezut. De aceea, ca să-ţi vorbesc precum se cade să le vorbeşti înţelepţilor, îţi spun că fără doar şi poate voi face tot ce-mi stă în putere ca să intri şi dumneata în ceata noastră.

După făgăduinţa aceasta, maestrul îşi înzeci atenţiile faţă de tineri; drept care ei, petrecînd de minune pe socoteala lui, îl făcură să înghită cele mai straşnice prostii şi îi făgăduiră să-i deie drept ibovnică pe contesa di Civillari [1], ce după spusa lor

[1] Civillari era numele unei străduţe din Florenţa acelor vremi; acolo le era îngăduit oamenilor să-şi facă nevoile şi existau nişte gropi unde se adunau gunoaiele cu care se îngrăşau pămînturile grădinilor din apropiere (n. t.).

n-avea pereche în lume de mîndră ce era. Maestrul îl întrebă atunci cine era contesa asta, la care Buffalmacco zise :

— E o doamnă foarte mare şi nu ştiu, zău, să fie în lume vreo casă împărătească în care ea să n-aibă drepturi ; pînă şi călugării din sînul franciscanilor i se închină ei în sunet de chimbale. Şi pot să-ţi spun că, de se întîmplă să iasă la plimbare, ştie să facă vîlvă în jurul ei, deşi de obicei şade închisă în casă ; şi totuşi, nu de mult, cînd se ducea într-o noapte să-şi spele picioarele la Arno şi să mai ia şi nişel aer, ţi-a trecut tocmai prin faţa uşii, însă de fapt ea locuieşte mai mult în Laterina [1]. Curtenii ei în schimb se plimbă chiar destul şi poartă toţi vergea şi plumb, drept semn al rangului contesei. Vasali de-ai ei găseşti cîţi vrei şi peste tot, cum e de-o pildă Tamagnin, don Meta, Manico di Scopa, Squacchera şi alţii, de care nu-ţi aduci aminte aşa la repezeală, deşi cred că ţi-s prieteni buni. Iată dar cui vrem să te dăm, dacă ne-ajută Dumnezeu, şi la ce dulce piept ne-am socotit c-ar fi cu cale să stai, după ce-ţi vei uita de slujnica din Cacavincigli.

Doctorul, ca unul care se născuse şi crescuse în Bologna, nu pricepea vorbele lor, aşa că se arăta prea mulţumit de doamnă.

La scurtă vreme după aceea, tinerii îl înştiinţară că fusese primit în ceata lor. Şi, cu o zi înainte de noaptea în care cîteşitrei trebuiau să se întîlnească, maestrul, care îi poftise pe amîndoi la masă, îi întrebă după dejun ce anume ar fi trebuit să facă spre a se întîlni cu ceilalţi. La care Buffalmacco zise :

[1] Un sat lîngă Arezzo ; autorul însă foloseşte anume acest cuvînt pentru echivocul pe care îl creează cu cuvîntul latrină (n. t.).

— Maestre, în primul rînd trebuie să fii om curajos şi încă foarte curajos, că, dacă nu, s-ar putea să te îneci la mal şi nouă să ne faci o pagubă cumplită ; şi iată de ce anume trebuieşte aşa de mult curaj. Diseară, către zece-unsprezece, să faci aşa ca să te afli pe unul din mormintele ce s-au clădit acu de curînd în jurul bisericii Santa Maria Novella, îmbrăcat cu cele mai frumoase haine pe care le ai — ca să te înfăţişezi încă de prima oară cu cinste în faţa alor noştri — şi pentru că, nobil fiind, contesa — precum ni s-a spus — vrea să te facă pe cheltuiala ei cavaler ; acolo să aştepţi pînă o să vie să te ieie trimisul nostru. Or, ca să ştii din vreme totul, îţi spun de pe acuma c-are să vie să te ieie o fiară neagră şi cornută, de mărime mijlocie, care are să se învîrtească prin faţa dumitale, suflînd pe nări năprasnic şi ţopăind ca apucată, anume ca să te înspăimînte ; dar dacă are să vază că dumitale nu ţi-e frică, are să ţi se apropie încet, şi, cînd ţi-o fi la îndemînă, să te cobori de pe mormînt fără să-ţi fie frică şi fără a pomeni de Dumnezeu sau sfinţi şi să te urci pe ea ; pe urmă să stai liniştit, cu braţele cruce pe piept şi nu care cumva s-o atingi. Ea o s-o ia din loc domol şi-o să te aducă pîn' la noi. Îţi spun însă de pe acum că, dacă ai să te apuci să pomeneşti de Dumnezeu sau de sfinţi ori dacă ai să te temi de ea, s-ar putea să te trîntească la pămînt sau să te atingă aşa de zdravăn, de s-o ţii minte toată viaţa. De aceea, dacă socoteşti că n-ai destul curaj, mai bine nu veni, că numai rău ţi-ai face dumitale şi nouă nici un bine.

Doctorul zise atunci :

— Nu mă cunoşti, se vede treaba. Te îndoieşti, pesemne, fiindcă mă vezi că port mănuşi şi straie lungi pînă la glezne. Dar dacă ai şti ce mai isprăvi

am făcut eu la Bologna, cînd mă duceam uneori cu tovarăşii mei la femei, ai rămîne cu gura căscată. Uite, pe legea mea ţi-o spun, într-o noapte, fiindcă una din alea (o nenorocită, o stîrpitură cît un cot) nu voia să vină cu noi, i-am ars nişte pumni zdraveni şi pe urmă am luat-o pe sus şi-am dus-o aşa o bucăţică, încît pînă la urmă, ce-am dres şi ce-am făcut, tot a venit cu noi. Iar altă dată, într-o seară, puţin după ce clopotele trăseseră de Ave Maria, îmi amintesc c-am trecut, fără a fi însoţit decît de servitorul meu, pe lîngă cimitirul fraţilor franciscani şi nu mi-a fost frică, deşi chiar în aceeaşi zi înmormîntaseră o femeie. De aceea, îţi spun, nu te îndoi, că am curaj cît zece. Cît despre straie, am să mă îmbrac — ca să mă arăt cum se cuvine — în haina aceea stacojie în care am fost şi la Bologna cînd mi s-a dat titlul de doctor şi apoi să vezi de nu m-or alege în scurtă vreme căpitan. Numai s-ajung o dată acolo şi-o să vedeţi cum o să-mi meargă, dacă contesa aia, chiar înainte să mă vadă, s-a îndrăgostit de mine şi încă aşa de tare, că vrea să mă facă cu tot dinadinsul cavaler; şi ce adică mi-ar sta rău în strai de cavaler sau vă închipuiţi că n-am să ştiu cum să mă port şi ce să fac? Aş, vă înşelaţi. Lăsaţi pe mine!

Atuncea Buffalmacco îi zise:

— Aşa-i, maestre, bine zici. Da' vezi să nu ne duci cu vorba şi pîn' la urmă să nu vii, ori să nu fii acolo cînd om trimite să te aducă. Ţi-o spun fiindcă afară-i frig şi ştiu că domnii doctori se cam feresc de frig.

— Ferit-a Dumnezeu, răspunse maestrul. Eu nu-s din ăia friguroşi şi nu-mi pasă de ger. Ararori mi s-a întîmplat să mă scol noaptea ca tot omul pentru nevoile trupeşti şi să-mi mai iau

peste cămaşe şi altceva decît cojocul. De aceea fii pe pace, că voi veni neapărat.

După ce tinerii plecară, de îndată ce se înnoptă, maestrul, după ce află o scuză faţă de nevastă, îşi scoase pe ascuns straiele cele mai frumoase şi, cînd i se păru că-i vremea, se îmbrăcă cu ele şi-o luă către morminte. Acolo, covrigîndu-se pe marmura rece ca gheaţa, căci era tare frig afară, se apucă s-aştepte fiara. Buffalmacco, care era o matahală de om, îşi făcu rost de un obrăzar din cele ce se folosesc la anumite jocuri care azi nu se mai joacă şi luîndu-şi în spinare, pe dos, o bundă neagră, se învăli în ea astfel, încît părea că-i urs; atîta doar că obrăzarul era de drac şi avea şi coarne. Străvestit astfel se duse în piaţa nouă a bisericii Santa Maria Novella, cu Bruno după el, care venea să vază ce avea să se întîmple. Acolo, cît ce-şi dete seama că doctorul se afla la locul hotărît, se apucă să ţopăie în sus şi în jos prin piaţă, să facă o larmă îngrozitoare, să pufăie, să urle şi să necheze, de credeai că-i apucat de streche. Maestrului, săracul, cînd îl văzu şi-l auzi, i se făcu părul măciucă şi începu să tremure din toate mădularele, ca unul ce era fricos, ba mai fricos ca o femeie; şi nu o dată bietul şi-ar fi dorit să fie la el acasă, mai curînd decît în piaţa aceea. Totuşi, fiindcă venise, se strădui să-şi dea curaj, căci prea îl ardea dorinţa s-ajungă a vedea şi el minunăţiile acelea despre care îi vorbiseră tinerii. Buffalmacco, după ce nărăvi o vreme prin piaţă, după cum spuneam, se prefăcu mai potolit şi, apropiindu-se de racla pe care sta maestrul, se opri de-a dreptul în faţa lui. Maestrul, care tremura ca varga, nu ştia nici el ce să facă, să urce ori să rămînă locului. În cele de pe urmă însă, temîndu-se să nu-l înhaţe ori să-l mănînce fiara, goni cu frica

asta frica de mai înainte şi, coborînd de pe mormînt c-un „Doamne ajută" abia şoptit, se urcă pe dobitoc şi, după ce se înfipse bine în spinarea lui, tot tremurînd de zor, îşi duse mîinile la piept aşa precum i se spusese. Atuncea Buffalmacco o luă încetişor către Santa Maria de la Scala şi aşa, umblînd în patru labe, îl duse pînă în mahalaua la care îi zice Ripole. Acolo se aflau la vremea aceea nişte gropi în care ţăranii din apropiere o azvîrleau pe aşa-zisa contesă Civillari, ca să-şi îngraşe ogoarele. Ajuns acolo, Buffalmacco se apropie de marginea uneia dintre gropi şi zăbovind oleacă, atîta cît să-l prindă pe doctor de-un picior, îi dete un brînci din spate şi-l azvîrli de-a dreptul în groapă cu capul înainte. Apoi se apucă din nou să mîrîie cu străşnicie, să ţopăie ca un turbat şi-o luă de-a lungul Sfintei Maria de la Scala către livada Ognissanti, unde îl află pe Bruno, care nemaiputînd să-şi stăpînească rîsul, dăduse fuga acolo. Şi se apucară amîndoi, rîzînd pe înfundate, să urmărească de departe ce avea să facă doctorul, aşa mînjit cum se afla.

Maestrul, cînd se văzu în cloaca aceea, se strădui să se ridice şi să se împingă afară, dar, răsturnîndu-se cînd ici, cînd colo, se mînji din cap pînă în picioare. În cele din urmă însă, mîhnit ca vai de el şi jalnic la înfăţişare, după ce înghiţi, sărmanul, şi cîteva înghiţituri, ieşi totuşi afară, dar îşi pierdu în groapă gluga ; şi, după ce se curăţi de bine, de rău cu mîinile, neştind ce alta ar putea face, se întoarse acasă şi bătu pînă ce-i fu deschisă poarta. Dar n-apucă să intre bine şi să se închidă uşa pe urma lui care, săracul, puţea de te trăsnea nu alta, că Bruno şi cu Buffalmacco îl şi ajunseră din urmă şi se opriră ca să audă cum îl întîmpină nevasta.

Și-o auziră pe femeie cum îl făcea de trei parale și-l înjura ca pe un netrebnic, zicîndu-i :

— Bine-ți șade ! Mi te porniseși după alta și vreai să mi te-arăți grozav în haina aia stacojie. Da' ce, eu nu-ți ajung ? Că i-aș ajunge unui tîrg, decum nu ți-aș ajunge ție ? Măcar de te-ar fi și înecat, așa cum te-au azvîrlit acolo unde meriți. Poftim ! Ăsta e doctor ! Are nevastă acasă și umblă toată noaptea după nevestele altora.

Și-n timp ce-l curăța, spălîndu-l din cap pînă în picioare, îl tot bătu la cap pînă la miezul nopții cu vorbe ca acestea și cu altele de același soi.

A doua zi de dimineață Bruno și Buffalmacco, după ce-și vopsiră trupurile pe sub haine cu zeci de vînătăi, se duseră la doctor și îl găsiră sculat ; și intrînd în casă simțiră că toate lucrurile miroseau urît, deoarece nu avusese timp să le curețe, în așa fel încît să nu mai miroasă ; dumnealui, cînd îi auzi că vin le ieși înainte și le ură zi bună. La care tinerii, înțeleși din vreme între ei, răspunseră mînioși :

— Noi nu-ți urăm zi bună, ci ne rugăm lui Dumnezeu să-ți trimită toate belelele pe cap, ca să te prăpădești cu zile ca trădător ce ești, cel mai nemernic trădător și mai afurisit din cîți trăiesc pe lume. Că din pricina dumitale era cît p-aci să fim omorîți în bătaie și asta numai fiindcă am vrut să-ți facem cinste și plăcere. Cu ciomăgeala ce-am răbdat-o din cauza dumitale și chiar cu mai puțin ai fi putut mîna un măgar pînă la Roma ; fără să pui la socoteală c-am fost și în primejdie de a fi dați afară din ceata în care am pus la cale să te primim și pe dumneata. Și, dacă nu ne crezi, uită-te la trupurile noastre să vezi în ce hal sînt.

Și trăgîndu-se mai la lumină, își desfăcură hainele pe piept și-i arătară vînătăile vopsite cu albastru, după care se încopciară iute. Maestrul, ca să

se dezvinovăţească, începu să le spuie ce păţise şi unde fusese azvîrlit. Dar Buffalmacco îi zise :

— Mi-ar fi plăcut să te arunce de-a dreptul în Arno, de pe pod ; de ce-a trebuit să pomeneşti de sfinţi şi Dumnezei ? Ţi-am spus ori nu să taci din gură ?

— Să mor dacă i-am pomenit.

— Pe dracu nu i-ai pomenit. Las' că mi-a spus trimisul nostru că tremurai ca varga şi nu mai ştiai pe ce lume eşti. De data asta ne-ai făcut-o ; dar de aci înainte nu mai lăsăm pe nimeni să-şi bată joc de noi şi-ţi arătăm noi dumitale.

Maestrul le ceru iertare şi se apucă să-i roage în numele lui Dumnezeu să nu-l facă de rîsul lumii. Şi, cu şoşele cu momele, făcu tot ce putu ca să-i împace şi de teamă ca nu cumva să-i trîmbiţeze ruşinea în toate părţile, dacă îi cinstise pînă atunci, apăi de atunci încolo să vezi ce mese le mai trase şi ce-i mai giugiuli, purtîndu-i ca pe palme.

În felul acesta dar, aşa precum aţi auzit, se toarnă înţelepciunea în cap acelora ce n-au ştiut să şi-o însuşească la Bologna.

Povestea a zecea

O siciliană îi fură cu îndemînare unui negustor tot ce-şi adusese la Palermo; negustorul, prefăcîndu-se că se întoarce cu mult mai multă marfă decît întîia oară, împrumută bani de la femeie şi-i lasă în schimb apă şi cîlţi.

E de prisos să vă mai spun ce rîsete au stîrnit anumite părţi din povestea reginei; doamnele simţiseră de nenumărate ori că li se umplu ochii de lacrimi de atîtea hohote de rîs. Dar după ce regina sfîrşi de povestit, Dioneo, care ştia că-i rîndul lui, începu astfel:

— Graţioase doamne, e lucru bine cunoscut că păcăleala îţi place cu atît mai mult, cu cît acela ce-i păcălit cu măiestrie este el însuşi un maestru în arta păcălelilor. De aceea, deşi dumneavoastră aţi povestit cu toatele poveşti foarte frumoase, eu am de gînd acum să vă istorisesc o snoavă cu atît mai vrednică de a fi pe placul dumneavoastră, cu cît femeia păcălită din istorioara mea era mai mare meşteră la păcăleli decît oricare dintre bărbaţii sau femeile despre care aţi vorbit dumneavoastră.

În toate oraşele cu port din cele aşezate pe ţărmurile mării era pe vremuri obiceiul — şi poate e şi astăzi — ca negustorii ce veneau cu mărfuri în oraş, după ce întîi le descărcau, să şi le ducă apoi într-un şopron, căruia în multe părţi i se mai zice

şi vamă şi care era ţinut fie de sfatul oraşului, fie de domnul locului. Acolo, negustorii, după ce dădeau vameşului în scris tot ce aduseseră şi aşijderi preţul mărfii, primeau din partea lor fieştecare o magazie în care îşi puneau mărfurile şi le ţineau sub lacăt, iar vameşii scriau în condicele vamei pe seama negustorului toată marfa pe care o adusese şi se cereau apoi plătiţi cu drepturile lor, fie pentru întreaga marfă, fie şi numai pentru o parte, după cum omul şi-o scotea din magazia lor. Şi foarte adesea se întîmpla ca tocmai din aceste condici samsarii să iscodească cît preţuieşte marfa şi cît e de multă, precum şi ce negustori o au în stăpînire, pentru ca să vorbească apoi cu ei, cînd li se da prilejul, despre schimburi, despre vînzări şi alte afaceri de acest soi. Obiceiul acesta, ca în multe alte părţi, era înscăunat şi la Palermo, în Sicilia, unde se aflau şi se mai află încă femei tare frumoase la trup, dar cam certate cu cinstea, care ar putea trece, şi trec chiar, drept femei cinstite şi doamne de neam mare în ochii bieţilor străini ce n-au de unde le cunoaşte. Şi, fiindcă se îndeletnicesc nu cu furatul, ci de-a dreptul cu jupuitul oamenilor, de îndată ce zăresc un negustor străin, se şi reped la vamă şi caută în condică să vadă ce marfă are omul şi ce-ar putea scoate pe dînsa; iar după aceea încearcă cu şoapte drăgăstoase, cu vorbe dulci şi cu momele să-i prindă în laţ şi să-i subjuge; şi prind destui aşa, cărora apoi le papă marfa, unora în parte numai, dar altora chiar toată; şi sînt şi dintr-aceia ce-şi lasă în mîna lor şi marfă, şi corabie, şi oasele, şi tot, de bine ce-a ştiut femeia să-i ducă uşurel de nas.

Nu de mult, se întîmplă să sosească la Palermo, trimis chiar de stăpînii lui, un tînăr din oraşul nostru, căruia lumea îi zicea Nicolo din Cignano, deşi

îl chema Salabaetto, c-o încărcătură aşa de mare de ţesături de lînă, marfă ce-i rămăsese de la bîlciul din Salerno, încît făcea la preţ cinci sute de florini de aur ; şi după ce dădu în scris la vamă tot ce adusese, îşi puse marfa într-un hambar şi, fără a dovedi prea mare grabă la vînzare, prinse a-şi petrece prin oraş. Or, fiind bălai şi alb la piele, frumos şi bine împlinit la trup, se întîmplă ca una din aceste hoaţe, care îşi zicea pe nume *madonna* Biancofiore, să afle ce învîrteşte şi să pună ochii pe băiat. El, dîndu-şi seama de aceasta, cum socotea că doamna e o femeie de neam mare, îşi închipui c-o cucerise cu frumuseţea lui şi se gîndi să-şi tăinuiască iubirea ; drept aceea, fără să spuie nimănui nimic din toată treaba asta, se apucă să se învîrtească prin faţa casei ei. Femeia, dîndu-şi seama că umblă după dînsa, după ce îl lăsă vreo două sau trei zile să se aprindă de văpaia ochirilor ce-i arunca şi să se încredinţeze că moare după dînsul, trimise la el o femeie care se pricepea grozav la meşteşugul de codoaşcă. Aceasta, după multe vorbe, îi mărturisi cu ochii înotînd în lacrimi că stăpîna ei se îndrăgostise aşa de tare de el, de frumuseţea şi chipul lui plăcut, încît nu-şi mai găsea odihnă nici ziua şi nici noaptea ; de aceea, dacă se învoia şi el, stăpîna ei, zicea, ar fi dorit mai mult ca orişice pe lume să se întîlnească pe ascuns cu dînsul la o baie ; şi, după ce sfîrşi de spus, scoase din pungă un inel şi i-l dădu din partea doamnei. Cînd auzi una ca asta, Salabaetto se simţi în culmea fericirii şi luînd inelul în mînă, după ce şi-l frecă de ochi şi-l sărută, îl puse în deget şi îi răspunse slujnicei că dacă doamna Biancofiore îl iubea, era şi dînsa la rîndul ei iubită, căci el o îndrăgea ca pe ochii lui din cap şi era gata să se ducă la orice ceas din zi sau din noapte oriunde i-ar fi fost pe

plac iubitei lui. Femeia se întoarse cu acest răspuns la doamna ei şi apoi, la foarte scurtă vreme, se duse iar la tînăr să-l înştiinţeze la ce baie s-o aştepte a doua zi după asfinţit pe doamnă. Salabaetto, fără să spuie nimănui nimic, se duse a doua zi la ora hotărîtă şi află că doamna reţinuse clădirea băii pentru ei ; drept care nu şezu mult timp şi apărură două slujnice, una purtînd pe cap o saltea mare şi frumoasă făcută din bumbac, iar cealaltă un coş uriaş, plin pînă-n vîrf cu tot felul de lucruri ; şi după ce întinseră salteaua pe o rogojină în una din odăile clădirii în care era baia, întinseră deasupra ei nişte cearşafuri fine, tivite cu mătase, peste ele o pătură din lînă cipriotă, albă ca spuma laptelui şi două perini încărcate cu broderii şi horboţele. Pe urmă, dezbrăcîndu-se, intrară amîndouă în baie şi-o curăţară şi-o spălară de strălucea ca aurul. Nu după multă vreme sosi în clădirea băii şi doamna, însoţită de alte două slujnice ; şi cît ce fu în largul ei, vădindu-i lui Salabaetto nespusă bucurie, după ce suspină din greu şi-l sărută şi îmbrăţişă de mii de ori, îi zise :

— Nu ştiu, zău, de dragul cui aş fi ajuns să fac una ca asta, dacă nu de dragul tău ; tu, numai tu, toscan al naibii ce eşti, m-ai pus pe jar.

Pe urmă, după voia doamnei, intrară goi în baie, ei doi şi două dintre slujnice. Şi acolo doamna, nelăsînd pe nimeni să-l atingă, îl spălă ea însăşi pe tînăr din cap pînă în picioare cu un săpun înmiresmat cu mosc şi cu garoafe ; pe urmă se lăsă şi ea spălată şi frecată de cele două slujnice. O dată înbăiaţi, slujnicele aduseră degrabă două cearşafuri subţirele şi albe, care împrăştiau în jur atît de tare parfumul lor de trandafiri, încît fiece lucru în preajmă mirosea ca ele ; şi, după ce fură înveliţi fieştecare într-un cearşaf, slujnicele îi luară în spate şi-i

duseră în pat. Acolo după ce asudară, fetele luară de pe ei cearşafurile ude şi, goi precum erau, rămaseră în aşternut. Pe urmă scoaseră din coşuri nişte ulcioare mici de argint, de toată frumuseţea, pline cu tot soiul de ape de trandafiri, de portocali, de iasomie şi alte multe şi îi stropiră pe amîndoi din creştet pînă în tălpi ; iar mai la urmă scoaseră cutiile cu dulciuri şi vinurile cele scumpe, din care gustînd prinseră puteri.

Salabaetto se simţea ca în sînul lui Avram ; de mii de ori o măsurase pe doamnă, care într-adevăr era o frumuseţe, şi i se părea că niciodată n-o să mai plece slujnicele şi n-o s-apuce să odihnească în braţele iubitei. Pe urmă, la porunca doamnei, fetele, în sfîrşit plecară, lăsînd în odăiţă o lumînare aprinsă ; atuncea doamna îl cuprinse în braţe pe Salabaetto şi el pe ea, şezînd astfel, spre nesfîrşita desfătare a tînărului ce credea că doamna moare după dînsul, mai bine de un ceas. Dar cînd femeia socoti că-i vremea să se scoale, puse să-i cheme slugile şi, după ce se îmbrăcară şi mai gustară o dată din vinuri şi din dulciuri, stropindu-se din nou pe faţă şi pe mîini cu apele înmiresmate, cînd fură gata de plecare, femeia îi zise tînărului :

— Dacă doreşti şi tu, mi-ar face mare bucurie să vii diseară să cinezi şi să te culci cu mine.

Salabaetto, care fusese prins în mreje de frumuseţea şi de graţia vicleană a femeii, fiind pe deplin încredinţat că dînsa îl iubeşte cum se iubea pe sine, răspunse :

— Doamnă, voia dumitale mi-e dragă mai presus de orice şi de aceea şi astă-seară şi orişicînd sînt gata să fac tot ce doreşti şi tot ce porunceşti.

Femeia, după ce se întoarse acasă, puse să-i întocmească odaia cu tot ce avea mai bun în casă şi, după ce dădu porunci să-i facă o cină îmbelşugată,

îl aşteptă pe Salabaetto. Tînărul, cît ce se înnoptă, se duse la femeie, care îl primi cu voie bună şi apoi cină cu ea în tihnă, slujit împărăteşte. Iar cînd intră la ea în odaie îl izbi parfumul lemnului de aloe şi văzu patul încărcat cu podoabe ce aveau înfăţişarea unor păsărele cîntătoare[1] şi poliţele pline de lucruri minunate, drept care îşi zise în sinea lui că fără îndoială doamna era femeie de neam mare şi era şi foarte înstărită. E adevărat că auzise pe seama ei niscaiva zvonuri potrivnice părerii lui, dar pentru o lume întreagă nu le-ar fi dat crezare ; şi chiar dacă ajungea să crează că doamna îşi bătuse joc de unul şi de altul, de el în ruptul capului nu-şi închipuia că s-ar putea să-şi bată joc vreodată. Se culcă dar în noaptea aceea cu ea şi petrecu împărăteşte, înflăcărîndu-se ca prostul din ce în ce mai mult. A doua zi de dimineaţă femeia îl încinse c-o cingătoare de argint de care atîrna o pungă şi-i zise :

— Iubitul meu cel drag, mă las în grija ta ; şi vreau să ştii că după cum făptura mea e a ta şi poţi să faci cu ea ce vrei, aşijderi orice am e-al tău şi orişicînd sînt gata să fac tot ce poftești.

Salabaetto, încîntat, o sărută şi-o îmbrăţişă şi apoi, plecînd de la iubită, se duse într-un loc unde obişnuiau să se adune neguţătorii din oraş.

Văzîndu-se într-acest chip şi azi şi mîine cu femeia, fără să-l coste nici un ban şi îndrăgostindu-se de ea din ce în ce mai tare, cu vremea se întîmplă să-şi vîndă marfa pe bani gheaţă şi c-un cîştig frumos, lucru pe care dînsa îl şi află de îndată, nu de la el, ci de la alţii. De aceea într-o seară, cînd tînărul se afla la dînsa, doamna începu a se alinta şi a

[1] Pe vremurile acelea, în casele înstărite, pe coloanele ce susţineau pologul patului se fixau nişte instrumente mici, în formă de pasăre, care printr-un anumit mecanism scoteau sunete asemănătoare cîntecului păsărelelor (n. t.).

glumi cu el în joacă, a-l săruta și îmbrățișa, făcîndu-se că îl iubește cu atîta dor și patimă, de-ai fi crezut c-acuș-acuș are să-i moară în brațe de prea multă iubire ; și pe deasupra mai voia să-i dea cu orice preț și două cupe de argint de toată frumusețea, pe care însă el nu vru să le primească, fiindcă primise de la dînsa, pe rînd, azi una, mîine alta, o mulțime de daruri care făceau cu toatele ca la vreo treizeci de florini de aur, fără însă să poată face astfel încît femeia să primească și dînsa de la el un dar cît de mărunt. În cele de pe urmă, după ce-l puse pe jăratec vădindu-i-se darnică și îndrăgostită peste fire, una din slujnice — ce fusese din vreme dăscălită — veni și o chemă afară. Femeia ieși din odaie și după cîtva timp se întoarse hohotind și azvîrlindu-se în pat, cu fața ascunsă în perini, se apucă să se bocească de ți se rupea inima. Salabaetto, uimit, o cuprinse în brațe și începu și el să plîngă și s-o întrebe :

— Ce ai, iubito ? De ce plîngi ? Ce s-a întîmplat așa deodată și ce durere te frămîntă ? Hai, spune-mi, inimioara mea.

Femeia, după ce se lăsă rugată o vreme, îi spuse :

— Vai, iubitul meu, nu știu nici eu ce să mai fac și ce să mai spun ; am primit adineauri o scrisoare de la Messina, scrisă de un frate al meu, în care îmi cere să-i trimit fără de alta — chiar de-ar fi să-mi zălogesc toată averea ori să mi-o vînd pe loc — o mie de florini de aur, de mîine în șapte zile, că dacă nu își pierde capul ; și nu știu cum să-i scot așa la repezeală. Că, de-aș avea măcar răgaz vreo cincisprezece zile, aș izbuti să-i capăt dintr-un anume loc de unde am de luat încă pe atîția bani sau poate aș vinde o moșie ; dar, fiindcă nu pot face nimic așa la repezeală, aș vrea să fi murit mai bine decît s-aud o veste așa de rea ca asta.

Şi zicînd astfel nu contenea cu plînsul şi se arăta din cale-afară de frămîntată şi amărîtă. Salabaetto, căruia focul dragostei îi cam furase minţile, se încrezu în lacrimi şi mai cu seamă în vorba ei şi-i spuse :

— Doamnă, n-aş putea să-ţi dau o mie de florini, dar cinci sute oricînd, dacă socoţi că vei putea să mi-i înapoiezi de azi în cincisprezece zile ; norocul dumitale că tocmai ieri mi-am vîndut marfa, altminteri n-aş fi fost în stare să-ţi dau nici barem o para.

— Vai, cum aşa ? făcu femeia. Ai dus lipsă de bani ? De ce nu mi-ai cerut ? Chiar dacă n-aş fi avut o mie, o sută, două tot aveam să-ţi dau. Pe cînd aşa mi-ai luat toată îndrăzneala de a primi din parte-ţi banii cu care mă îmbii.

Salabaetto, îmbărbătat din ce în ce mai mult de vorbele femeii, îi zise :

— Doamnă, n-are rost să nu-i primeşti din cauza asta ; de-aş fi avut atîta lipsă ca dumneata acum, ţi-aş fi cerut şi eu să-mi dai cu împrumut.

— Vai, dragul meu, făcu femeia, într-adevăr văd bine acum ce adîncă şi curată e dragostea ce-mi porţi, dacă mă îmbii de bună voie c-o sumă atît de mare fără s-aştepţi a fi rugat. Desigur, eu eram a ta şi fără de dovada asta, dar de acu înainte am să fiu şi mai mult a ta şi niciodată n-am să uit că numai ţie îţi datorez viaţa fratelui meu. Mă ştie Dumnezeu că nu iau cu plăcere banii, căci tu eşti negustor şi ştiu că negustorii numai cu bani peşin îşi învîrtesc afacerile ; dar, fiindcă sînt silită de împrejurări să-i iau şi fiindcă am credinţa că voi putea în curînd să ţi-i înapoiez pe toţi, îi iau totuşi, iar pentru rest, de n-oi găsi vreo altă cale ca să fac rost de bani mai iute, mi-oi zălogi tot ce am în casă.

Şi zicînd astfel se prăbuşi plîngînd în braţele lui Salabaetto. Tînărul începu s-o mîngîie şi după ce rămase cu dînsa peste noapte, spre a-şi dovedi iubirea şi multa-i dărnicie, fără s-aştepte să-l mai roage, îi aduse cinci sute de florini de aur, pe care ea îi primi cu lacrimile în ochi, dar cu bucuria în suflet. Şi pentru atîta amar de bani se mulţumi netotul doar c-o făgăduinţă.

Cît ce puse mîna pe bani, femeia întoarse foaia. De unde înainte Salabaetto era primit în casa ei oricînd, numai să fi poftit să vie, acum, din felurite pricini, mergea de cîte şapte ori la ea şi abia îl primea o dată, dar nu cu aceeaşi bucurie şi aceleaşi mîngîieri ca mai înainte vreme. Or, cum sorocul hotărît cu înapoierea banilor trecuse cam de multişor, după vreo două luni Salabaetto şi-i ceru, însă în loc de bani se alese doar cu vorbe goale. Dîndu-şi seama că blestemata de femeie îl păcălise ca pe un prost şi că în povestea asta — cum n-avea nici scrisoare la mînă şi nici martor — se afla la bunul plac al doamnei, iar pe de altă parte fiindu-i ruşine să se plîngă faţă de alţii, atît fiindcă fusese mai dinainte prevenit, cît şi de frica îndreptăţită de a nu fi luat în rîs pentru dobitocia lui, îşi muşca pumnii, bietul, şi-şi căina prostia, îndurerat peste măsură. Între acestea, cum primise vreo cîteva scrisori de la stăpînii lui, prin care aceştia îi cereau să schimbe banii cîştigaţi pe marfă şi să li-i trimită, se hotărî să plece, ca nu cumva stăpînii, văzînd că nu trimite banii, să-l prindă cu greşeala ; şi urcîndu-se pe-o corăbioară se coborî la Napoli şi nicidecum la Pisa, unde s-ar fi căzut să meargă.

Se afla pe vremea aceea la Napoli prietenul nostru Pietro dello Canigiano, vistiernicul împărătesei de la Constantinopole, om tare înţelept şi ascuţit la minte şi bun prieten cu Salabaetto şi cu părinţii lui.

Or, la vreo cîteva zile după ce-l întîlni, Salabaetto i se plînse şi, ştiindu-l om de încredere, îi povesti tot ce făcuse şi ce i se întîmplase, cerîndu-i ajutor şi sfat ca să găsească o cale de a-şi cîştiga acolo viaţa, căci la Florenta nu voia nici mort să se întoarcă. Canigiano, mîhnit de cele auzite, îi zise :

— Rău ai făcut, băiete ; rău te-ai purtat printre străini şi rău ti-ai ascultat stăpînii. Prea mult bănet ai cheltuit în desfătare şi huzur ; dar, fiindcă n-avem încotro, se cade să căutăm şi să găsim o îndreptare.

Şi cum era descurcăreţ îşi dete seama imediat ce se putea face şi-i spuse lui Salabaetto. Tînărul, încîntat, se hotărî, fie ce-o fi, să-i asculte sfatul ; şi cum avea niscaiva bani, îi puse laolaltă cu banii, nu prea mulţi, împrumutaţi de Canigiano şi, după ce puse să-i facă vreo două trei duzini de pachetoaie mari încinse bine în funii şi cumpără vreo douăzeci de butoaie de untdelemn şi le umplu, le încărcă şi se întoarse la Palermo. Acolo, după ce dădu lista pachetelor la vamă şi aşijderea şi preţul butoaielor de untdelemn, punînd să i se treacă totul pe socoteala lui, îşi puse marfa într-un hambar, zicînd că nu vrea să se atingă de ea pînă ce nu-i soseşte un alt transport de marfă.

Madonna Biancofiore, prinzînd de veste toate acestea şi auzind că de-astă dată marfa făcea mai bine de două mii de florini de aur, fără de marfa aşteptată care făcea şi ea vreo trei mii de florini, se chibzui în sinea ei că-i luase lui Salabaetto mult prea puţin întîia oară şi se gîndi să-i dea înapoi cei cinci sute de galbeni, ca să ajungă a pune mîna pe cea mai mare parte din cei cinci mii ; şi ca atare trimise după dînsul. Salabaetto, care acu se învăţase a fi mai şmecher, se duse. Doamna, prefăcîndu-se că nu ştie nimic de marfa pe care o adusese, îl primi cu braţele deschise şi-i spuse :

— Dacă te-ai supărat pe mine că nu ţi-am dat banii înapoi la vremea hotărîtă...

Salabaetto prinse a rîde şi luîndu-i vorba, zise :

— Doamnă, treaba asta m-a cam mîhnit niţel, e drept, căci mi-aş fi scos şi inima din piept ca să ţi-o dau, dacă ţi-ar fi făcut plăcere ; cît despre supărare însă, ascultă ce-am să-ţi spun şi ai să vezi atunci dacă sînt supărat sau nu. Iubirea ce ţi-o port e aşa de mare şi de aprinsă, încît află că mi-am vîndut mai toate bunurile mele şi am adus cu mine marfă ce preţuieşte peste două mii de florini ; pe lîngă asta mai aştept şi din Apus niscaiva mărfuri, care fac şi ele mai bine de trei mii de florini. Cu banii aceştia am de gînd să deschid aici o prăvălie şi să rămîn pe loc spre a-ţi fi mereu aproape, căci nu cred să mai fie pe lume alt îndrăgostit mai mulţumit cu dragostea decît sînt eu cu a dumitale.

Femeia îi zise atunci :

— Uite ce e, Salabaetto : tot ce-i spre bucuria ta îmi e şi mie bucurie, căci te iubesc mai mult decît îmi iubesc viaţa şi sînt nespus de mulţumită că te-ai întors aici cu gîndul de-a rămîne, fiindcă nădăjduiesc să mai petrecem împreună încă mult timp de acu înainte ; dar totuşi aş dori să mă dezvinovăţesc niţel faţă de tine pentru faptul că înainte de-a pleca s-a întîmplat să nu te pot primi de cîte ori ai fi poftit să vii şi nici să te primesc cu aceeaşi bucurie cu care te primeam înainte ; şi apoi, pe lîngă asta, aş vrea să-ţi cer iertare şi fiindcă n-am putut să-ţi dau banii înapoi chiar la sorocul hotărît. Trebuie să ştii însă că eu la vremea aceea pătimeam nespusă suferinţă şi omul, cînd e necăjit, oricît ar iubi pe cineva, nu poate să-i zîmbească mereu şi nici să se poarte cu el aşa cum ar dori celălalt. Şi trebuie să mai ştii de asemeni că-i foarte greu pentru o femeie să facă rost la repezeală de o mie de florini ; cît e de mare

ziulica sîntem purtate cu minciuni, nimeni nu-şi ţine vorba dată faţă de noi şi de aceea sîntem şi noi silite să-i minţim pe ceilalţi ; asta şi numai asta e pricina pentru care nu ţi-am înapoiat banii. Dar am făcut rost de ei imediat după plecarea ta şi dacă aş fi ştiut unde să ţi-i trimit, fii sigur că i-aş fi trimis ; cum însă nu ştiam, i-am pus deoparte anume ca să ţi-i dau la înapoiere.

Şi poruncind să i se aducă o pungă în care se găseau taman aceiaşi galbeni pe care i-i dăduse el, i-i aşeză în palmă şi-i spuse :

— Numără-i să vezi de sînt ori nu cinci sute.

Salabaetto, care nu mai putea de bucurie, după ce-i numără şi află că sînt cinci sute în cap, îi puse în chimir şi-i spuse :

— Văd, doamnă, că spui adevărul ; e chiar destul cît ai făcut, de aceea pentru treaba asta şi pentru dragostea ce-ţi port sînt gata orişicînd să te împrumut cu orice sumă de care ai avea nevoie ; şi vei avea prilejul să te încredinţezi de asta cînd m-oi statornici aici.

Împăcîndu-se dar într-acest chip cu doamna, Salabaetto începu să se întîlnească iar cu dînsa şi ea să-l ţină ca pe palme, vădindu-i straşnică iubire.

Salabaetto însă, care ţinea morţiş s-o pedepsească pe femeie tot printr-o înşelăciune, se duse într-o zi la ea — chemat fiind de dînsa ca să petreacă seara şi noaptea împreună — aşa de trist şi dus pe gînduri, de-ai fi crezut că i s-au înecat toate corăbiile. *Madonna* Biancofiore, după ce-l îmbrăţişă şi-l sărută, începu să-l întrebe de ce era aşa de trist. Salabaetto, după ce se lăsă rugat o vreme, îi răspunse :

— Sînt ruinat : corabia care îmi aducea încărcătura aşteptată a încăput pe mîna unor piraţi din Monaco, care cer în schimbul ei zece mii de florini de aur, din care partea mea e de o mie de florini ;

şi n-am nici barem o lăscaie, căci banii pe care mi i-ai înapoiat i-am trimis pe dată la Napoli şi-am pus să mi se cumpere pînzeturi ca să le aduc încoace ; iar dacă ar fi să-mi vînd marfa pe care o am aici, cum n-am răgaz destul, n-aş lua pe ea nici barem jumătate preţ şi, cum aicea în oraş nu mă cunoaşte încă nimeni, n-am de la cine împrumuta ; de aceea nu ştiu ce să fac şi ce să zic. De nu trimit pe dată banii, piraţii o să-mi ducă marfa la Monaco şi niciodată n-am să mai pun mîna pe ea.

Femeia, tare necăjită, ca una care socotea că pierde totul printr-asta, găsi degrabă mijlocul ca marfa să n-apuce spre Monaco şi zise :

— Mă ştie Dumnezeu ce necăjită sînt să văd că te frămînţi atîta. Dar la ce bun să te amărăşti ? Dac-aş avea toţi banii, mi-e martor Dumnezeu că ţi i-aş da pe loc ; dar din păcate nu-i am. E adevărat că ştiu pe cineva, un cămătar, care mai ieri-alaltăieri mi-a împrumutat cinci sute de florini care-mi făceau trebuinţă, dar cere camătă cam mare ; nu-i chip să te împrumute fără treizeci la sută. Dacă vrei să te împrumuţi de la el, trebuie să-i dai zălog de preţ ; or eu, din partea mea, sînt gata orişicînd să-mi zălogesc pentru tine toate lucrurile acestea pe care le vezi aici, ba chiar pe mine însămi, pentru a-ţi veni într-ajutor. Dar pentru rest ce chezăşie socoţi c-ai putea da ?

Salabaetto pricepu numaidecît care era pricina ce-o îndemna pe doamnă să-i sară într-ajutor şi îşi dădu de asemeni seama că ea era aceea care avea de gînd să-i împrumute banii. Şi încîntat de treaba asta, după ce-i mulţumi, îi spuse că fiind silit de împrejurări nu se dădea înapoi din faţa unei camete oricît de lacome ar fi fost şi adăugă apoi că avea să deie chezăşie marfa pe care o avea la vamă, cerîndu-le vameşilor s-o treacă în socoteala aceluia

ce-i dădea banii ; dar că voia să ţină el cheile de la magazie, atît pentru a putea să-şi arate marfa de-ar fi avut cumpărători, cît şi pentru ca s-o păzească să nu i-o fure cineva sau să i-o schimbe cu altă marfă.

Femeia îi dădu dreptate şi adăugă că chezăşia era îmbietoare.

A doua zi de dimineaţă doamna trimise după un samsar în care avea mare încredere şi, după ce şezu de vorbă cu el despre treaba asta, îi dădu o mie de florini, pe care samsarul îi împrumută lui Salabaetto, punînd să i se treacă la vamă în socoteala lui marfa pe care tînărul o avea trecută în condică : şi, după ce încheiară tîrgul, se despărţiră mulţumiţi şi fiecare îşi văzu de treburile lui.

Salabaetto cît ce putu mai iute, urcîndu-se într-o corabie cu cei o mie şi cinci sute de galbeni cîştigaţi, se întoarse la Napoli, la Pietro dello Canigiano şi de acolo le trimise stăpînilor săi la Florenţa partea ce li se cuvenea ; pe urmă, după ce-şi plăti şi celelalte datorii pe care le avea faţă de Pietro şi de alţii, petrecu cîteva zile cu Canigiano, bătîndu-şi joc de renghiul jucat frumoasei siciliene, iar mai apoi, lăsîndu-se de negustorie, se statornici la Ferrara.

Madonna Biancofiore, văzînd că nu-i mai dă de urmă, dintru început se minună şi apoi căzu la bănuieli şi, după ce-l tot aşteptă vreme de două luni de zile, văzînd că nu mai vine, îl puse pe samsar să descuie cu forţa hambarul. Şi cercetînd întîi şi întîi butoaiele, află că în loc de untdelemn aveau în ele apă şi numai pe deasupra, în dreptul cepului, aveau fieştecare cîte un litru sau mai puţin de untdelemn. Pe urmă desfăcură pachetele şi aflară că toate erau pline cu cîlţi, mai puţin două, care aveau în ele stofă ; pe scurt întreaga marfă dacă făcea cu chiu, cu vai la două sute de florini şi nici un ban mai

mult. Drept care Biancofiore, cînd se văzu păcălită, se căină amarnic pentru cei cinci sute de galbeni pe care îi dase înapoi, dar şi mai mult pentru mia pe care o împrumutase, zicîndu-şi nu o dată : „De cu toscanii mi te pui, nici patru ochi nu ţi-s destui". Şi-aşa, după ce rămase cu paguba şi cu păcăleala, învăţă minte doamna că mai erau pe lume meşteri la fel de iscusiţi la păcăleli ca dînsa.

De îndată ce Dioneo îşi isprăvi povestea, Lauretta, ştiind că răstimpul domniei ei luase sfîrşit, după ce lăudă sfatul lui Pietro Canigiano, care din cele întîmplate se dovedise a fi fost bun, cît şi iscusinţa lui Salabaetto care ştiuse să-l ducă la bun sfîrşit, îşi scoase cununa de pe cap şi aşezîndu-i-o Emiliei, îi zise cu glas dulce :

— Doamnă, nu pot să ştiu de pe acum dacă ai să fii regină bună, dar de frumoasă ştiu că eşti ; fă dar astfel ca fapta să-ţi fie pe măsura frumuseţii.

Şi zicînd astfel se aşeză din nou.

Emilia încercă o undă de ruşine, nu atît fiindcă fusese aleasă ca regină, ci mai degrabă fiindcă fusese lăudată în faţa tuturor pentru acea însuşire la care doamnele rîvnesc mai mult ca la orice şi chipul ei se îmbujoră ca trandafirii îmbobociţi în roua dimineţii. Pe urmă însă, după ce rămase cîtva timp cu ochii plecaţi şi după ce bujorii i se împrăştiară din obraji, îi spuse credincerului tot ce urma să facă pe a doua zi şi apoi prinse a grăi astfel :

— Plăcute doamne, e îndeobşte cunoscut că boii, după ce trudesc aproape toată ziua împovăraţi de jug, sînt dejugaţi şi lăsaţi liberi să pască prin păduri în voie ; aşijderea cunoaştem că o grădină semănată cu fel de fel de flori nu-i cu nimic mai prejos, ba-i mai frumoasă chiar decît un codru în care cresc numai stejari peste tot locul ; de aceea, ţinînd

seamă de faptul c-atîtea zile în şir am povestit ţinuţi din scurt de un subiect hotărît, socot că n-ar strica, ba cred c-ar fi chiar bine, să ne lăsăm oleacă în voia întîmplării şi rătăcind pe ici pe colo să ne adunăm puterile pentru a intra din nou la jug. Iată de ce n-aş vrea ca mîine să vă silesc a povesti despre un anumit subiect, ci aş vrea ca fiecare să povestească ce-i convine, fiind pe deplin încredinţată că nu e mai puţin plăcut să vorbeşti despre lucruri felurite decum ar fi de pildă să vorbeşti mereu despre acelaşi subiect ; iar după ce vom face aşa, urmaşul meu întru domnie ne va putea constrînge mai lesne şi mai bine la legea noastră obişnuită, ca pe unii care am dobîndit puteri noi între timp.

După ce rosti acestea, îi învoi pe toţi pînă la ceasul cinci. Doamnele şi cavalerii găsindu-i vorba înţeleaptă, o lăudară pe regină şi apoi, sculîndu-se de jos, se apucară să petreacă fieştecare după plac : doamnele împletind ghirlande şi dîndu-se la joacă, iar tinerii cîntînd sau jucînd şah ori table. Într-acest chip îşi petrecură pînă la ceasul cinci, cînd, adunîndu-se cu toţii în jurul fîntînii, cinară în voie bună şi apoi, ca de obicei, îşi petrecură timpul cîntînd şi dănţuind. În cele de pe urmă însă, regina, ca să facă şi ea ca înaintaşii ei, deşi mulţi dintre cei de faţă cîntaseră de bună voie tot felul de cîntări, îi porunci lui Pamfilo să cînte şi el una, iar dînsul începu pe dată :

Iubire, atîta belşug
De bine şi-adînci bucurii mi-ai adus,
Că inima-mi rîde, de-n chinuri sînt pus.

Năvalnic îmi bat bucuriile-n piept,
De tine stîrnite
Şi aprig mai cresc.
Năvalnic se zbat să iasă din piept

Şi-n faţă ivite
Iubirea-mi vădesc ;
De e să iubesc
Şi dorul mereu să mă-ndemne mai sus,
Dulce mi-e chinul la care sînt pus.

Nu pot fericirea prin cînt să mi-o arăt,
Iubire, şi nici să mi-o scriu
Pe foaie cu peană.
Să pot şi de frică m-aş da îndărăt
Să nu se prefacă, de-o ştiu
Şi alţii, în durere şi rană.
E bine cum e ; căci vană
Mi-ar fi străduinţa şi vorbele nu-s
Vrednice a spune îndeajuns ce-i de spus.

Cine să creadă c-ajuns-am vreodată
Iubita să-mi frîng
În braţele mele ?
Că har mi-a fost faţa s-o ţin aplecata
Pe ochii ei dragi şi să strîng
Lumini din ei ca din stele ?
Nimeni n-ar crede în ele,
În multele-mi, dulci bucurii fără-apus.
De-aceea ascunzîndu-le rabd chin nespus.

După ce Pamfilo îşi isprăvi cîntarea, deşi toţi cei de faţă îi răspunseră în cor cu grijă şi cu luare-aminte, nici unul barem nu rămase fără a băga de seamă — chiar cu mai multă rîvnă decît s-ar fi căzut — cuvintele cîntării, din care se căzneau să ghicească ceea ce el dorea cu dinadins să ţină ascuns. Dar, deşi îşi închipuiră fel de fel de lucruri, nici unul dintre ei n-ajunse să ghicească adevărul. Regina însă, cînd văzu că Pamfilo îşi isprăvise cîntarea şi că doamnele şi tinerii s-ar fi dus bucuroşi să se odihnească, le porunci tuturor să meargă la culcare.

Ziua a noua

Sfîrşeşte cea de a opta zi a Decameronului *şi începe cea dea a noua, în care, sub sceptrul Emiliei, fiecare vorbeşte cum îi place şi despre ce îi place.*

Lumina aurorei, a cărei strălucire împrăştie negurile nopţii, schimbase albastrul întunecat al boltei înstelate în azuriu, iar florile îşi ridicau căpşorul prin pajiştile înverzite, cînd regina, sculîndu-se din somn, îşi chemă la sine tovarăşii. Dînşii, adunîndu-se cu toţii şi luînd-o încetişor pe urma ei, porniră către o pădurice nu departe de locul unde se afla palatul ; şi pătrunzînd într-însa văzură o mulţime de dobitoace : cerbi, căprişe şi altele, care acum — nemaiavînd de ce să se teamă, căci vînători nu mai erau de cînd cu molima de ciumă — îi întîmpinau fără frică, de parcă ar fi fost domesticite ; drept care ei, apropiindu-se cînd de o căpriţă, cînd de un cerb şi fugărindu-i de ici-colo, petrecură o bucată de vreme, pînă ce socotiră că ar trebui să se întoarcă acasă, căci soarele urca pe cer din ce în ce mai sus. Erau cu toţii încinşi cu frunze de stejar şi aveau mîinile pline de flori şi ierburi parfumate, încît de s-ar fi întîmplat să-i întîlnească cineva, n-ar fi putut să-şi spună decît atît : „O, moartea nu-i va răpune pe aceştia, ori, dacă-i va răpune to-

tuşi, îi va găsi cu surîsul pe buze!“ Umblînd dar astfel pas de pas, cîntînd, tăifăsuind şi petrecînd cu glume, ajunseră pîn'la palat, unde aflară totul în cea mai bună rînduială şi unde slugile îi primiră cu multă voie bună. Acolo, după ce se odihniră niţel, nu se aşezară la masă pînă ce nu cîntară dintîi vreo şase cîntece, unul mai vesel ca celălalt. Apoi, după ce se spălară pe mîini şi se lăsară în voia credincerului care îi aşeză la masă după dorinţa doamnei lor, bucatele fiind aduse, prînziră toţi cu voie bună. După prînz se apucară de dănţuit şi de cîntat, iar mai apoi, la porunca reginei, cei dornici de odihnă se duseră să se odihnească. Dar către ceasul obişnuit se adunară cîteşizece la locul cu poveştile, unde regina, întorcîndu-se către Filomena, o rugă să dea bun început istoriilor din ziua aceea; şi Filomena, surîzînd, prinse a grăi precum urmează:

Povestea întîia

Madonna *Francesca, fiind iubită de doi tineri, Rinuccio și Alessandro, și dînsa neiubind pe nici unul din ei, îl pune pe Alessandro să zacă într-o criptă, ca și cum el ar fi fost mortul, iar pe Rinuccio să-l scoată pe răposat din raclă; și, fiindcă tinerii nu-s vrednici să ducă treaba pîn'la capăt, cu atare vicleșug femeia scapă de amîndoi.*

— Doamnă, de vreme ce așa poftești, sînt foarte bucuroasă să fiu eu prima care să intru în bătălia asta pe cîmpul liber și deschis al istorioarelor de astăzi, spre care ne-a îndrumat chiar înălțimea-ta; și, chiar dacă voi ști să mă descurc cu bine, sînt sigură că cei ce-mi vor călca pe urme vor ști și ei să se descurce, ba chiar mai bine decît mine.

De multe ori în cele istorisite aici s-a dovedit, prea drăgălașe doamne, cît de mari și cît de multe sînt puterile iubirii; cu toate astea nu pot crede că lucrul a fost vădit cu îndeajunsă limpezime și nici n-ar fi, chiar de-am vorbi un an întreg despre aceasta. Or, fiindcă dragostea îi împinge pe îndrăgostiți să înfrunte moarea, ba mai mult, fiindcă îi face să intre și în morminte spre a scoate morții de acolo, mi-e drag să vă istorisesc în legătură cu aceasta încă o poveste, în afară de cele ce s-au spus, din care veți vedea nu numai cît de mari sînt puterile iubirii, dar și de cîtă înțelepciune a dat dovadă o femeie, care a știut să scape de doi îndrăgostiți ce o iubeau cu sila.

Spun dar că la Pistoia trăia odinioară o văduvă frumoasă foarte, de care doi concetăţeni de-ai noştri, ce locuiau acolo fiind surghiuniţi de la Florenţa — unul pe nume Rinuccio Palermini, iar celălalt Alessandro Chiarmontesi — fără a şti unul de altul, se îndrăgostiră întîmplător şi acu mureau de dragul ei, căznindu-se fieştecare să facă pe ascuns tot ce putea, spre a cîştiga iubirea acestei doamne. Dînsa, pe nume *madonna* Francesca dei Lazzari, văzîndu-se mereu pisată de către cei doi tineri cu rugăminţi şi cu solii la care ea în mai multe rînduri, fără prea multă judecată, îşi aplecase urechea, încercă să dea înapoi, dar, văzînd că nu-i chip să se descotorosească de ei, născoci un vicleşug : se gîndi adică să le ceară amîndurora cîte un serviciu, pe care nici unul din ei să nu-l poată îndeplini, deşi serviciul nu era cu neputinţă de împlinit, pentru ca în felul acesta să aibă un temei cinstit şi bine întocmit de a nu mai fi silită să le asculte rugile. Aceasta fu născocirea doamnei. Acu, tocmai în ziua în care îi dădu în cap gîndul acesta se întîmplă să moară la Pistoia un cetăţean, care, deşi era scoborîtor al unei vechi famili de nobili din oraş, trecea drept omul cel mai rău nu numai din Pistoia, ci din întreaga lume ; şi în afară de aceasta fusese în timpul vieţii un om atît de urît şi de pocit la faţă, încît de nu l-ai fi ştiut şi ţi s-ar fi întîmplat să-l vezi întîia oară, te-ai fi speriat de el, nu alta. Omul fusese înmormîntat într-o criptă din preajma bisericii călugărilor franciscani. Doamna îşi dădu cu socoteala că ăsta era omul ei şi că prin el avea să-şi poată împlini dorinţa. De aceea se apucă şi-i zise unei slujnice :

— Tu ştii ce mult mă plictisesc şi ce nesuferite îmi sînt soliile cu care zilnic mă bat la cap Rinuccio şi Alessandro, cei doi tineri veniţi aici de la Flo-

renţa. De aceea, fiindcă nu am chef să le împărtăşesc dragostea, ca să mă scap de ei, mi-am pus în gînd — cum zi de zi mă îmbie să le încerc iubirea — să-i pun la încercare, cerîndu-le un lucru pe care sînt încredinţată că n-au să-l poată face şi într-acest chip să scap de ei. Şi ascultă ce-am de gînd : tu ştii că azi de dimineaţă a fost înmormîntat în mănăstirea călugărilor franciscani vestitul Scannadio (aşa îl chema pe mort), de care se temeau grozav pînă şi cei mai îndrăzneţi bărbaţi de pe la noi pe cînd era în viaţă, darămite acum că-i mort. Aşa c-ai să te duci pe ascuns dintîi la Alessandro şi ai să-i spui precum urmează : „*Madonna* Francesca îţi trimite vorbă că a venit în sfîrşit clipa de-a-i cîştiga iubirea pe care o rîvneşti atîta şi de-a te întîlni cu ea, dacă te învoieşti să faci aşa precum urmează. Dintr-o anume pricină, pe care vei afla-o mai apoi, o rudă de-a *madonnei* are s-aducă acasă la ea, în noaptea asta, trupul lui Scannadio, cel îngropat azi dimineaţă ; or ea, fiindcă se teme de el, deşi e mort, n-ar vrea să i-l aducă acasă. De aceea te-ar ruga să-i faci serviciul ăsta mare şi să te duci diseară, cam către unsprezece ceasuri, la locul unde-i îngropat numitul Scannadio şi după ce-ai să intri în criptă, să te îmbraci cu hainele lui şi stînd ca şi cum tu ai fi mortul, s-aştepţi pe cel care o să vie ca să te ia de acolo ; pe urmă, fără să te mişti sau să crîcneşti, să te laşi scos şi dus acasă la stăpînă, unde ai să fii primit de dînsa şi-ai să petreci apoi cu ea, putînd să pleci cînd vei pofti : iar despre rest să nu-ţi faci griji, că are grijă doamna.“ Dacă va răspunde că se învoieşte, atunci bine ; iar dacă nu, să-i spui din parte-mi mai mult să nu mi se arate în ochi şi nu care cumva, de ţine la viaţă, să îndrăznească a-mi mai trimite vreun sol sau vreo solie. Pe urmă ai să te duci la Rinuccio

Palermini şi ai să-i spui aşa: „*Madonna* Francesca îţi trimite vorbă că-i gata să-ţi facă pe plac, dacă şi tu te învoieşti să-i faci un mare bine, şi anume să te duci la noapte, cam către miezul nopţii, la cripta unde a fost înmormîntat azi dimineaţă Scannadio şi fără a sufla o vorbă, orice s-ar întîmpla s-auzi, să-l scoţi încetişor din raclă şi să-l aduci la ea acasă. Iar dacă nu vrei să faci asta, nu-i mai trimite niciodată nici soli şi nici solii."

Slujnica se duse la ambii tineri şi le spuse fiecăruia pe rînd tot ce-o învăţase doamna. Răspunsul dat de amîndoi fu că sînt gata să pătrundă şi în iad, nu numai într-un mormînt, dacă aceasta e voia doamnei. Iar dînsa, după ce află din gura slujnicei răspunsul, se puse să aştepte, curioasă fiind să vază dacă sînt chiar aşa de nebuni, încît s-o facă şi pe asta.

Cînd se înnoptă afară, cam către unsprezece ceasuri, Alessandro Chiarmontesi se dezbrăcă pînă la vestă şi-o luă din loc, să se aşeze în locul mortului în raclă. Şi în drum i se vîrî în suflet un gînd de toată spaima şi prinse a-şi zice în sinea lui: „Ce dobitoc mai sînt şi eu! Unde am pornit-o ca un prost? De unde pot să ştiu că rudele femeii, aflînd pesemne c-o iubesc şi închipuindu-şi c-a fost ceva între noi, n-au pus la cale treaba asta anume ca să mă omoare în racla aceea blestemată? Şi, dacă ar fi aşa, eu unul aş da ortul popii, iar ei în schimb n-ar pătimi nici cea mai mică vătămare, căci nimeni n-ar afla nimic. Or poate, cine ştie, s-ar prea putea ca vreun duşman de-al meu să mă fi împins la asta vrînd s-o slujească pe femeie, care pesemne îl iubeşte!" Şi pe urmă adăugă tot el: „Da' hai să zicem totuşi că treaba nu stă aşa şi că de fapt rudele ei au să mă ducă pîn' la dînsa; şi eu să cred că dum-

nealor vor trupul lui Scannadio numai aşa de florile mărului, ca să şi-l ţină în braţe adică, ori ca să-l pună în braţele ei? Doar mai degrabă-i de crezut că-l vor ca să-l măcelărească, ca pe unul care poate le-o fi făcut vreun rău în viaţă. Ea zice să nu mă clintesc, orice mi-ar face ei. Dar, dacă bunăoară mi-ar scoate ochii, dinţii, mi-ar ciunti braţele sau poate mi-ar face cine ştie ce, eu să nu zic nimica? Cum naiba aş putea să tac? Iar dacă am să vorbesc, ori mă vor recunoaşte şi mă vor chinui, ori, dacă n-au s-o facă, eu tot n-am câştigat nimic, căci nu mă vor lăsa cu dînsa; iar ea are să zică apoi că nu i-am ascultat porunca şi deci n-o să vrea să-mi stîmpere dorinţele." Şi astfel zicînd fu cît pe-aci să se întoarcă acasă; dar marea lui iubire îl îndemnă înainte cu tot soiul de temeiuri potrivnice şi atît de tari, încît prin puterea lor ajunse pîn' la criptă. Acolo, deschizînd-o, pătrunse înăuntru şi după ce dezbrăcă mortul şi se îmbrăcă cu hainele lui, trase capacul criptei şi se întinse în ea. Şi stînd aşa îşi aminti cine e mortul şi începu să-şi depene prin minte tot felul de isprăvi care se întîmplă noaptea, chiar şi prin alte părţi, necum în criptele cu morţi; şi tot gîndindu-se la ele, simţi că părul i se adună măciucă în vîrful capului şi i se păru c-acuşi-acuşi mortul avea să se ridice şi să-l sugrume fără de alta. Ci totuşi, ajutat de dragostea-i înflăcărată, izbuti pînă la urmă să alunge gîndurile astea şi altele şi mai cumplite şi, stînd întins ca mortul, se apucă să aştepte să vază ce-o să se întîmple.

Rinuccio, către miezul nopţii, ieşi şi el din casă ca să împlinească voia doamnei. Şi în drum căzu la multe şi felurite gînduri în legătură cu tot soiul de lucruri ce ar fi putut să i se întîmple peste

noapte: așa de-o pildă se gîndi că s-ar putea să fie prins de străjile orașului cu trupul mortului în spate și apoi să fie osîndit la rug ca vrăjitor; sau, dacă fapta lui s-ar fi aflat, să-și ieie în cap toată familia mortului și alte multe ca acestea, gînduri ce fură cît pe-aci să-l mîne înapoi spre casă. Pe urmă însă, luîndu-și seama, își zise în sinea lui: „Cum vine asta, frate? Să mă împotrivesc adică primului lucru pe care mi-l cere femeia asta îndrăgită cu atîta patimă de mine și mai cu seamă cînd e vorba să-i dobîndesc iubirea? Nu. Chiar de-ar fi să mor, tot mă voi ține de cuvînt." Și mergînd înainte, ajunse pîn' la criptă și o deschise încetișor. Alessandro, cînd auzi că se deschide, deși murea de frică, șezu fără să miște. Rinuccio intră în criptă și, crezînd că apucă trupul lui Scannadio, îl apucă pe Alessandro de un picior și-l trase afară; apoi și-l puse în spate și-o luă cu el spre casa doamnei. Și cum mergea așa, fără să se uite la el, îl tot izbea cînd ici, cînd colo de marginile băncilor ce se aflau de-a lungul străzii; și noaptea era așa de neagră și așa de întunecoasă, că nu vedea pe unde merge. Cînd ajunse în sfîrșit la casa unde sta femeia — care se așezase cu slujnica ei la fereastră, ca să-l audă pe Rinuccio dacă venea cu Alessandro, și era gata pregătită să le facă vînt la amîndoi, de s-ar fi întîmplat să vie — ostașii stăpînirii, care ședeau la pîndă tocmai pe strada aceea și așteptau fără să sufle să prindă un surghiunit, auzind tropăitul lui Rinuccio pe caldarîm, scoaseră iute o lumînare să vază încotro s-o apuce și puseră mîna pe scuturi și lănci, strigînd:

— Care-i acolo?

Rinuccio, dîndu-și seama că sînt ostașii stăpînirii, cum n-avea timp să stea pe gînduri, îi dădu dru-

mul lui Alessandro şi-o luă la sănătoasa cît îl ţineau picioarele. Iar Alessandro, sculîndu-se şi el degrabă, deşi era îmbrăcat cu hainele mortului, care-i erau grozav de lungi, o luă şi el la fugă.

Mulţumită lumînării pe care-o aprinseseră ostaşii, femeia îl văzuse pe Rinuccio fugind cu celălalt pe umeri şi aşijderea văzuse că şi Alessandro era îmbrăcat cu hainele lui Scannadio, drept care se miră nespus de îndrăzneala lor ; dar, cu toată mirarea, se prăpădi de rîs cînd îl văzu pe cel dintîi că-l zvîrle pe Alessandro şi că amîndoi o iau la fugă. Şi, bucuroasă foarte de întîmplarea aceasta, îl preamări pe Dumnezeu că o scăpase de beleaua pe care şi-o luase pe cap cu îndrăgostiţii şi după ce se întoarse la dînsa în odaie, şezînd cu slujnica de vorbă, îi spuse că de bună seamă cei doi o iubeau tare mult, de vreme ce amîndoi făcuseră ce le ceruse.

Rinuccio, bietul, cătrănit şi blestemîndu-şi ceasul rău, nu socoti c-ar fi cu cale să se întoarcă acasă pentru atîta lucru, ci, după ce aşteptă să plece ostaşii de pe strada femeii, se întoarse iar la locul unde îl azvîrlise pe Alessandro şi începu să-l caute pe caldarîm în patru labe, ca să desăvîrşească fapta la care îl pusese doamna. Dar, fiindcă nu-l găsi, gîndindu-se că ostaşii îl luaseră de acolo, se întoarse îndurerat acasă. Cît despre Alessandro, neştiind ce alta ar putea face, fără să-l fi recunoscut pe cel care îl purtase în spate, luă şi el drumul casei, mîhnit de jalnica întîmplare.

A doua zi de dimineaţă, aflîndu-se deschisă cripta lui Scannadio şi el nefiind văzut într-însa, căci Alessandro îl împinsese tocmai în fund de tot, toată Pistoia prinse a vui de treaba asta şi proştii fură

încredinţaţi că diavolul furase trupul. Îndrăgostiţii însă, după ce-i arătară doamnei tot ceea ce făcuseră şi ce se întîmplase, rugînd-o să le dea iertare de nu putuseră nicicum să-i împlinească voia, îi cerură fieştecare în parte iubire şi îndurare. Dar dînsa, prefăcîndu-se a nu le da crezare, se descotorosi de ei printr-un răspuns tăios, zicînd că nici prin gînd nu-i trece să li se arate îndurătoare, de vreme ce nici ei nu-i împliniseră dorinţa.

Povestea a doua

O stareţă se scoală în mare grabă pe întuneric să prindă o călugăriţă cu ibovnicul ei în pat, pîrîtă fiind de celelalte maici; dar cum stareţa se afla ea însăşi cu un popă, socotind că-şi pune vălurile în cap, îşi pune în locul lor izmenele părintelui; văzînd una ca asta, pîrîta îi spune ce are în cap şi, fiind iertată de pedeapsă, se poate desfăta în tihnă cu iubitul ei.

Filomena sfîrşise cu povestitul şi înţelepciunea doamnei care ştiuse să scape de cei a căror dragoste nu îi era pe plac fusese lăudată de toţi, în timp ce dimpotrivă cutezătoarea semeţie a celor doi îndrăgostiţi fusese socotită nu dragoste, ci nebunie, cînd regina, întorcîndu-se către Elisa, îi zise cu glas dulce:

— Urmează tu, Eliso!

Şi dînsa începu degrabă:

— Preaiubite doamne, *madonna* Francesca, după cum s-a spus, a dat dovadă de multă înţelepciune prin felul în care a ştiut să scape de beleaua care dăduse peste dînsa; dar o călugăriţă tinerică, ajutată ce-i drept şi de noroc, a izbutit să scape printr-un cuvînt bine ţintit de o primejdie şi mai mare. După cum ştiţi cu toţii, sînt unii oameni, proşti de dau în gropi nu alta, care cu toate acestea se apucă a-i dăscăli pe ceilalţi, ba chiar a-i pedepsi: atîta doar că soarta îi mai batjocoreşte din cînd în cînd şi pe ei, după cum veţi avea prilejul să vedeţi din

istorioara mea; lucru ce i s-a întîmplat unei stareţe în slujba căreia se afla călugăriţa despre care am să vă povestesc.

Trebuie să ştiţi că în Lombardia se află o mănăstire vestită pretutindeni de sfîntă şi cucernică. Şi în mănăstirea aceasta, printre celelalte călugăriţe care trăiau acolo, se afla şi-o tînără de neam, de-o frumuseţe răpitoare, pe nume Isabetta, care într-o bună zi, ducîndu-se să stea de vorbă printre zăbrelele vorbitorului c-o rudă de-a ei, se îndrăgosti de un tînăr chipeş care se afla cu ruda sa. Iar tînărul, văzînd şi el cît de frumoasă e fata şi pricepînd din ochi dorinţa ce-i mijise în piept, se îndrăgosti şi el de dînsa şi nu fără de mare chin răbdară amîndoi un timp iubirea asta multă, fără a-i culege roadele. În cele de pe urmă însă, cum amîndoi erau munciţi de acelaşi dor, băiatul află o cale ca să ajungă pe ascuns la draga lui, lucru de care ea fu foarte mulţumită şi în felul acesta o cercetă de multe ori, spre desfătarea şi bucuria amîndurora. Urmînd ei dar a se vedea într-acest chip, într-o noapte se întîmplă ca una din călugăriţe să-l vază pe băiat pe cînd pleca de la copilă, fără ca el să-şi deie seama; şi spuse întîmplarea asta şi celorlalte maici. Măicuţele se sfătuiră dintîi s-o spună stareţei, *madonna* Usimbalda pe nume, o femeie care trecea în ochii lor şi-a tuturor acelora ce-o cunoşteau drept sfîntă şi bună cum e pîinea caldă; dar mai apoi se chibzuiră c-ar fi mai bine dac-ar face astfel ca stareţa s-o prindă chiar ea pe maică cu iubitul, pentru ca Isabetta să nu poată tăgădui. Îşi puseră dar lacăt gurii şi-şi împărţiră într-ascuns vegherile şi paza, ca să o poată prinde. Isabetta, cum nu ştia nimic şi nici nu se păzea de ele, îşi strecură într-o

noapte ibovnicul la dînsa, lucru pe care dumnealor, care n-aveau altă grijă, îl şi aflară de îndată. Şi către miezul nopţii, cînd socotiră că e vremea, se împărţiră în două : o parte se aşezară de pază la uşa chilioarei în care se aflau cei doi, iar celelalte o luară fuga-fuga către odaia stareţei, bătură în uşă şi, cît ce le răspunse, grăiră :

— Cuvioaso, vino degrabă c-am aflat că Isabetta şi-a adus un tînăr în chilie.

În noaptea aceea stareţa avea la ea un popă, pe care adeseori şi-l strecura în chilie ascuns într-un lădoi. Şi auzind una ca asta, de teamă nu care cumva măicuţele de prea mult zel şi grabă să-i deschidă uşa de tare ce împingeau în ea, se ridică din pat cît ai clipi din ochi, îşi trase iute veşmintele pe întuneric şi socotind că pune mîna pe nişte văluri păturite pe care dumnealor le poartă în cap şi cărora le zic *saltero,* puse mîna pe izmenele popii ; în graba aceea mare însă, nu-şi dete seama de greşeală şi, azvîrlindu-şi-le în cap, ieşi afară din chilie şi închise iute uşa în urma ei, zicînd :

— Unde-i nelegiuita ?

Apoi cu toate celelalte, care de înflăcărate şi de zeloase ce erau s-o prindă în păcat pe biata Isabetta nici nu băgaseră de seamă ce are în cap preacuvioasa, ajunse pîn' la uşa chiliei şi, ajutată de celelalte maici, o scoase din ţîţîni ; şi pătrunzînd în odăiţă, aflară în pat ibovnicii, care şedeau îmbrăţişaţi şi care, năuciţi de întîmplarea aceasta, neştiind ce să mai facă, rămaseră pe loc, aşa cum se aflau. Fata fu luată numaidecît de celelalte maici şi din porunca stareţei fu dusă în încăperea unde ţineau sobor. Tînărul, care rămăsese singur, după ce se îmbrăcă, începu să aştepte ca să vază cum se

sfîrşeşte treaba, cu gînd să le cam facă felul maicilor — cîte-o putea prinde — de i s-ar fi întîmplat ceva iubitei lui, şi apoi s-o fure.

Stareţa, aşezîndu-se în sobor cu toate celelalte maici ce nu vedeau în jurul lor nimic decît pe vinovată, se apucă s-o ocărască pe fată cu sudălmi cumplite, ca pe una care pîngărise cu fapta ei neruşinată şi vrednică de toată ocara cinstea şi faima de sfinţenie a sfîntului lăcaş, dacă nelegiuirea ei s-ar fi aflat şi în alte părţi ; şi-şi însoţea sudălmile cu straşnice ameninţări. Fata, sfioasă cum era şi copleşită de ruşine, căci cunoştea că-i vinovată, nu mai ştia ce să răspundă şi prin tăcerea ei stîrnea mila măicuţelor. Cum însă stareţa nici gînd n-avea să se oprească, Isabetta îşi ridică din întîmplare privirea şi văzu ce avea preacuvioasa în cap, după cum văzu şi băierile izmenelor ce-i atîrnau din creştet de-o parte şi de alta a feţei. Drept care, dîndu-şi seama de cele întîmplate, se linişti cu totul şi zise :

— Cuvioaso, pentru Dumnezeu, leagă-ţi dintîi scufia şi pe urmă poţi să-mi spui ce-ţi place.

Dar stareţa, nepricepînd ce vrea să spună fata, răspunse :

— Ce scufie, femeie mîrşavă ce eşti ! Ai nas să faci şi glume acum ? Socoţi că merge gluma cu ceea ce-ai făcut ?

Fata mai zise o dată :

— Te rog, preacuvioaso, leagă-ţi dintîi scufia şi pe urmă poţi să-mi spui ce-ţi place.

Multe din maici priviră atunci la stareţă şi ea aşijderi se pipăi cu mîinile, drept care toate pricepură de ce rostise Isabetta cuvintele acelea. Stareţa, dîndu-şi seama de greşeala ei şi înţelegînd că maicile o pricepuseră şi ele, drept care nu putea s-aştepte din parte-le îngăduinţă, întoarse numai-

decît foaia şi se apucă să predice cu totul în alt chip, zicînd ca încheiere că e cu neputinţă ca omul să se apere de poftele trupeşti ; de aceea le învoi pe toate să-şi facă mendrele în voie, dar într-ascuns, aşa precum făcuseră şi pînă atunci. Şi dîndu-i drumul Isabettei, se dusè să se culce cu popa, iar fata se întoarse la ibovnic, pe care apoi de multe ori şi-l mai aduse în chilioară, în ciuda acelor maici care plesneau de zavistioase ce erau. Cît despre celelalte, care n-aveau ibovnic, făcură ce putură, căznindu-se şi ele să ajungă la mai bine.

Povestea a treia

Maestrul Simone, îndemnat de Bruno, de Buffalmacco şi de Nello, îi dă a crede lui Calandrino că a rămas însărcinat, drept care el le dă claponi şi bani să-i ieie leacuri şi leapădă fără să nască.

După ce Elisa îşi isprăvi povestea şi doamnele îi mulţumiră lui Dumnezeu că o scăpase cu bine pe tînăra călugăriţă din ghearele tovarăşelor ei pizmătăreţe, regina îi porunci lui Filostrato să urmeze, iar el, fără să aştepte altă poruncă, începu :

— Preafrumoase doamne, judele acela necioplit despre care v-am povestit deunăzi mi-a luat din gură altă poveste pe care aveam de gînd s-o spun şi anume una despre Calandrino. Or, cum toate cele ce se spun pe seama lui nu fac decît să ne sporească petrecerea şi hazul, deşi s-au povestit destule în legătură cu el şi cu tovarăşii săi, eu totuşi am să-mi spun povestea pe care aveam de gînd s-o povestesc încă de ieri.

În cele auzite pînă acum s-a arătat cu limpezime cine sînt Calandrino şi ceilalţi despre care voi aminti în povestea mea ; de aceea nu mă mai opresc asupra acestor lucruri, ci spun de-a dreptul că într-o zi, murindu-i o mătuşă lui Calandrino, îi lăsă drept moştenire două sute de lire în mărunţiş peşin, drept care Calandrino se apucă să spuie în

dreapta şi în stînga că vrea să-şi cumpere o moşie; şi, ca şi cum ar fi avut vreo zece mii de galbeni de cheltuit, nu două sute, se tîrguia cu cîţi samsari se aflau pe atuncea la Florenţa, dar tîrgul se strica de fiecare dată cînd ajungeau cu vorba la preţul moşioarei. Bruno şi Buffalmacco, care ştiau acestea, îi spuseră în mai multe rînduri c-ar face mult mai bine să-şi cheltuiască banii trăgînd un chef de pomină cu ei decît să-i deie pe-o bucăţică de pămînt. Dar ţi-ai găsit! Nu izbutiră a-l face nici măcar să le plătească o masă, necum un chef în lege. De-aceea, într-o zi, în timp ce se plîngeau ei înde ei de treaba asta, picînd la sfat un prieten de-al lor pe nume Nello, zugrav şi el de meserie, se hotărîră cîteşitrei să afle un chip ca să se înfrupte c-o cină împărătească pe cheltuiala lui Calandrino; şi, fără să mai zăbovească, după ce hotărîră cum să urzească treaba, a doua zi de dimineaţă, Nello se aşeză la pîndă spre a-l zări pe Calandrino; şi abia ieşi omul din casă, că el îi şi sări înainte şi-i zise:

— Bună dimineaţa.

Calandrino îi ură şi el zi bună şi an bun, după care Nello, care într-acestea se oprise, se apucă să-l cerceteze la faţă. Atuncea Calandrino îl întrebă:

— La ce te uiţi?

— Nu ţi-a fost rău azi-noapte? îl întrebă celălalt. Arăţi altfel ca de obicei.

Calandrino intră la bănuieli pe dată şi zise:

— Vai de mine, cum? Ce ţi se pare că am?

— Nu d-aia zic, făcu celălalt. Da-mi pari aşa, schimbat la faţă. O fi o nimica toată.

Şi îl lăsă să plece.

Calandrino, muncit de bănuieli şi gînduri, dar totuşi nesimţind nimic, se duse mai departe. Şi iaca Buffalmacco, care se afla prin apropiere, văzîndu-l

că se desparte de Nello, ieşi şi el în calea lui şi după ce-i dădu bineţe îl întrebă ce are. Calandrino îi răspunse :

— Habar n-am. Tocmai adineauri m-am întîlnit cu Nello care zicea că-i par schimbat ; oare să am ceva ?

La care Buffalmacco zise :

— Te cred ; eşti galben ca un mort.

Calandrino începuse să simtă fierbinţeli, cînd iată se arătă şi Bruno şi primul lucru ce găsi să-i spună fu :

— Ce-i faţa asta, Calandrino ? Eşti ca un mort. Zău, ce-i cu tine ?

Calandrino, văzînd că toţi îi spun la fel, fu încredinţat că e bolnav şi plin de îngrijorare zise :

— Ce să mă fac ?

— Eu cred, răspunse Bruno, c-ai face bine să te întorci acasă, să te vîri în pat, să pui să te înveleasca bine şi să-ţi trimiţi udul la doctor, maestrului Simone adică, fiindcă ştii bine că mi-e prieten. El o să-ţi spună numaidecît ce ai de făcut, iar noi o să venim cu tine şi, dacă o fi nevoie de ceva, om face noi.

Între acestea, Nello se alătură şi el tovarăşilor săi şi se porniră cîteşitrei să-l ducă pe bolnav acasă. Acolo Calandrino, cît ce intră în odaie, sleit şi fără pic de vlagă îi zise nevesti-si :

— Vino şi acoperă-mă bine, că stau să mor de rău ce mi-e.

Şi, după ce se întinse în pat, îşi trimise udul cu o slujnică maestrului Simone, care ţinea la vremea aceea o spiţerie în Piaţa Veche, cu firma „La bostan“ [1]. Bruno făcu atunci spre ceilalţi :

[1] Aluzie la prostia doctorului (n. t.).

— Voi staţi aici cu el, că eu mă duc pînă la doctor să văd ce zice dumnealui şi, dacă e nevoie, îl şi aduc cu mine.

La care Calandrino zise :

— Bine, faci, frate, du-te iute şi vino să-mi spui ce am, că simt ceva înăuntru, în măruntaie, nu ştiu ce.

Bruno ajunse la maestru înaintea servitoarei şi-i povesti toată întîmplarea. Drept care, cînd veni şi dînsa, maestrul, după ce văzu urina, îi zise :

— Du-te acasă şi spune-i lui Calandrino să şadă la căldură, că vin şi eu numaidecît să-i spun ce anume are şi ce trebuie să facă.

Slujnica îşi împlini solia şi la puţină vreme veni şi doctorul cu Bruno. Masetrul se aşeză alături de bolnav şi, după ce-i pipăi pulsul, grăi, de faţă fiind şi nevasta lui Calandrino :

— Uite ce e, băiete ; ţi-o spun aşa ca unui prieten. N-ai altceva nimic decît că eşti însărcinat.

Cînd auzi aşa, Calandrino prinse a se văicări şi-a zice :

— Vai, Tesso, tu mi-ai făcut asta, fiindcă vroiai cu dinadinsul să stai tot tu deasupra. Bine ziceam eu ce ziceam.

Nevastă-sa, femeie din cale-afară de cinstită, cînd auzi ce zice, se înroşi pînă în vîrful urechilor şi, lăsîndu-şi fruntea în pămînt, ieşi din odaie fără să zică o vorbă. Dar Calandrino îi da înainte cu văicărelile, zicînd :

— Ah, vai de capul meu ! Ce-am să mă fac ? Cum am să nasc ? Pe unde dracu o să iasă copilul ăsta ? Văd eu bine că mi-a venit de hac spurcata asta de nevastă cu poftele ei strîmbe, trăsni-o-ar Dumnezeu ; că dac-aş fi întreg m-aş ridica şi-aşa ţi-aş bate-o, de ţi-aş lăsa-o lată, deşi la drept vorbind e vina mea, că nu trebuia s-o lasă se stea deasupra. Da' lasă că-i arăt eu ei, numai să scap cu bine !

Din partea mea poate să moară de chef şi tot n-o mai las deasupra.

Bruno, Buffalmacco şi Nello simţeau c-abia îşi pot ţine rîsul la cuvintele lui Calandrino, dar totuşi se stăpîniră. În schimb maestrul Scimmione[1] rîdea cu gura pînă la urechi, de-ai fi putut să-i scoţi toate măselele. Totuşi pînă la urmă, după ce Calandrino se rugă de maestru să-i deie sfat şi ajutor, acesta îi zise :

— Calandrino, n-aş vrea să te frămînţi degeaba. Har Domnului că ne-am dat seama din vreme de povestea asta, aşa încît am să te scap de sarcină fără dureri, în două sau trei zile. Atîta doar că va trebui să cheltuieşti niţel.

La care Calandrino zise :

— Maestre dragă, mai e vorbă ? Uite, am aici două sute de lire cu care aş fi vrut să-mi cumpăr o moşie ; dar, dacă ai nevoie de toţi, ia-i fără înconjur, numai să scap de naştere, că nu ştiu ce m-aş face dac-ar trebui să nasc. Ştiu că femeile se vaită aşa de cumplit la treaba asta, deşi au loc destul pe unde să împingă, că dac-ar fi să rabd nişte dureri ca alea, cred de bună seamă c-aş muri înainte de-a naşte.

Maestrul zise atunci :

— Fii fără grijă, Calandrino. Am să-ţi fac o băutură anume, folositoare foarte şi bună şi la gust, care în trei zile îşi face treaba şi te tămăduieşte tun ; dar vezi să fii cuminte apoi şi să nu mi te laşi din nou tîrît la d-alde-astea. Cît despre băutura aceea, ca să ţi-o fac îmi trebuie vreo trei perechi de claponi graşi, iar pentru celelalte dresuri să-i dai cinci lire în bani mărunţi unuia dintre amicii tăi ca să le cumpere pe toate. Pe urmă trimite-mi-le mie la spiţerie şi eu, cu ajutorul lui Dumnezeu, îţi

[1] Joc de cuvinte : în loc de Simone, autorul spune Scimmione — maimuţoi (n. t.).

voi trimite mîine în zori băutura cu pricina, din care să începi a bea cîte un pahar zdravăn pe zi.

Calandrino auzind acestea făcu :

— Maestre dragă, mă las în grija dumitale.

Şi, dîndu-i cinci lire lui Bruno şi bani să cumpere claponii, îl rugă să-şi ieie oboseala asta de dragul lui, că-i era prieten. Maestrul, după ce plecă de la Calandrino, puse să-i facă o băutură liniştitoare şi i-o trimise acasă. Iar Bruno, cumpărînd claponii şi celelalte bunătăţi trebuincioase ospăţului, le mîncă dimpreună cu maestrul şi cu tovarăşii săi.

Calandrino bău trei dimineţi la rînd licoarea făcută de doctor şi-a treia zi maestrul venind cu prietenii să-l vadă, după ce-l pipăi la încheietura mîinii, îi zise :

— Calandrino, eşti vindecat fără de alta. Poţi merge fără grijă să-ţi vezi de treburile tale, căci nu mai e nevoie să stai la pat, în casă.

Calandrino se sculă bucuros şi îşi văzu de treburi, fără să uite a lăuda, de cîte ori avea prilejul să stea de vorbă cu vreun om, leacul miraculos prin care maestrul Simone îl făcuse să lepede în trei zile. Iar Bruno, Buffalmacco şi Nello fură încîntaţi că izbutiseră să-şi rîdă de el şi de zgîrcenia lui printr-o atare născocire, deşi nevasta, *monna* Tessa, care îşi dăduse seama de păcăleala lor, îşi beşteli bărbatul zile de-a rîndul pentru asta.

Povestea a patra

Cecco al lui messer *Fortarrigo îşi joacă la Buonconvento tot ce are şi pe deasupra şi banii lui Cecco al lui* messer *Angiulieri; pe urmă, fugind după el numai în cămaşă şi învinovăţindu-l de furt, pune nişte ţărani să-l prindă, se îmbracă cu straiele lui, îi ia calul şi pleacă, lăsîndu-l numai în cămaşă.*

Cuvintele pe care Calandrino le spusese despre nevasta lui fuseseră primite de cavaleri şi doamne cu hohote de rîs; dar, după ce Filostrato tăcu, Neifile, la porunca reginei, începu astfel:

— Vrednice doamne, dacă oamenilor nu le-ar veni mai greu să-şi arate virtuţile şi înţelepciunea decît prostia şi stricăciunea lor, zadarnic s-ar căzni să-şi pună lacăt gurii; şi lucrul acesta vi l-a dovedit cu prisosinţă neghiobia lui Calandrino, care, ca să se vindece de meteahna pe care în prostia lui îşi închipuia c-o are, n-ar fi avut nevoie să spună în faţa tuturor plăcerile ascunse ale nevestei sale. Asta îmi aduce aminte o altă întîmplare, potrivnică acesteia, prin faptul că-n povestea mea viclenia unuia întrece înţelepciunea altuia, spre paguba şi spre ruşinea acestuia din urmă, şi tocmai întîmplarea asta mi-e drag să v-o istorisesc.

Acum vreo cîţiva ani trăiau la Siena doi bărbaţi, ambii în puterea vîrstei şi amîndoi pe nume Cecco, dintre care unul era fiul lui *messer* Angiulieri, iar

celălalt fiul lui *messer* Fortarrigo. Aceştia doi, deşi la multe se osebeau întru deprinderi, se asemănau aşa de tare la una — şi anume că amîndoi îşi urau taţii — încît pe socoteala asta se împrieteniseră în lege şi umblau adesea împreună. Ci, chibzuindu-se Angiulieri, care era bărbat frumos şi avea purtări alese, c-o duce rău la Siena cu banii ce-i primea pe lună din partea părintelui său şi auzind că la Ancona venise drept trimis al papei un cardinal cu care se avea nespus de bine, se hotărî să meargă la dînsul, socotind că întru acest chip avea să-şi îmbunătăţească starea. După ce-i mărturisi părintelui său gîndul acesta, căzu cu dînsul la învoială să-i deie banii cuveniţi pe şase lui de zile o dată, ca să se poată îmbrăca, să-şi poată lua un cal ca lumea şi să se înfăţişeze cu cinste cardinalului. Or, cum căuta de zor să-şi ia pe cineva în slujbă, un om care să-l însoţească, Fortarrigo, prinzînd de veste treaba asta, se duse la Angiulieri şi începu să-l roage cu multă stăruinţă să-l ieie chiar pe el, zicînd c-avea să fie slugă, tovarăş şi orice-ar fi vrut, fără să-i ceară altă simbrie decît ce cheltuia pe el. Dar Angiulieri îi răspunse că nu voia să-l ieie, nu fiindcă nu l-ar fi ştiut vrednic de orice treabă, dar fiindcă îi plăcea să joace şi uneori să se şi îmbete. La acestea Fortarrigo i se jură în fel şi chip c-avea să se ferească de joc şi băutură ca dracul de tămîie şi atîta se ţinu de capul lui cu rugăminţi, pînă ce Angiulieri, dîndu-se bătut, răspunse că se învoieşte.

Aşadar, într-o dimineaţă porniră amîndoi la drum şi-o luară către Buonconvento ca să prînzească acolo. După amiază Angiulieri, cum era tare cald afară, puse să i se aştearnă un pat în han şi, după ce se dezbrăcă cu ajutorul lui Fortarrigo, se duse să se culce şi-i spuse să-l trezească cam către ceasu-

rile şase. În vreme ce Angiulieri dormea, Fortarrigo se duse în sat la cîrşmă şi după ce bău se apucă să joace cu unii de pe acolo, care în scurtă vreme îi cîştigară bruma de bani ce-o avea la sine şi aşijderi tot ce avea pe el. Fortarrigo, poftind să-şi ia revanşa, aşa în cămaşă cum era se duse în odaia unde dormea Angiulieri şi, cînd văzu că doarme dus, îi luă din pungă toţi bănuţii pe care îi avea şi întorcîndu-se la joc îi pierdu şi pe aceia, cum îi pierduse şi pe ceilalţi.

Angiulieri, trezindu-se singur din somn, se ridică din pat şi, după ce se îmbrăcă, prinse a întreba de Fortarrigo ; dar, fiindcă nu-l găsi, îşi dădu cu socoteala că doarme beat pe undeva, precum îi era obiceiul. De aceea, hotărîndu-se să-l lase în plata Domnului, porunci să-i puie şeaua pe cal şi cufărul la spate, cu gînd să-şi caute altă slugă la Corsignano ; dar la plecare, cînd să-l plătească pe hangiu, ia banii de unde nu-s. Din pricina aceasta fu mare vîlvă în han, căci Angiulieri susţinea că acolo îl furaseră şi ameninţa c-are să-i ducă pe toţi legaţi burduf la Siena. Între acestea însă se arătă şi Fortarrigo, care venea să ia şi hainele stăpînului, să le joace şi pe ele cum îi jucase banii. Văzîndu-l însă pe Angiulieri gata să sară în şea, grăi :

— Ce-i asta, Angiulieri ? Iar o pornim la drum ? Fii bun şi-aşteaptă niţeluş, că uite acu trebuie să pice unul la care mi-am lăsat giubeaua drept zălog pe treizeci şi opt de zloţi ; şi, de-l plătim pe loc, sînt sigur că ne-o dă şi pentru treizeci şi cinci.

Şi, în timp ce Fortarrigo grăia astfel, pică un om care îl încredinţă pe Angiulieri că Fortarrigo era hoţul şi drept dovadă îi arătă banii pierduţi la joc. Angiulieri, peste măsură de mînios, se apucă să-l ocărască în fel şi chip pe Fortarrigo ; şi, dacă nu

s-ar fi temut mai mult de osînda legilor decît de osînda Domnului, i-ar fi făcut bucata. Aşa însă, ameninţîndu-l cu ştreangul şi surghiunul din Siena, sub pedeapsa furcii de-ar fi îndrăznit să se reîntoarcă, sări în şea gata să plece. Ci Fortarrigo, ca şi cum nu lui i-ar fi sunat aceasta, ci altuia, zicea :

— Măi Angiulieri, las-o naibii de treabă, că numai cu vorba şi-aşa n-o scoţi la capăt ; să ne împăcăm cu gîndul c-o s-o răscumpărăm pe treizeci şi cinci de zloţi, dacă-l plătim pe loc, că dacă-l lăsăm pînă mîine n-are să vrea s-o deie decît pe treizeci şi opt, atîţia cîţi mi-a împrumutat. Hai, fă-mi hatîrul ăsta, că eu m-am încrezut în el. De ce nu vrei să cîştigăm trei zloţi la treaba asta ?

Angiulieri simţea că-şi iese din sărite cînd îl auzea vorbind astfel şi mai ales fiindcă-i vedea pe cei din jurul lui uitîndu-se la el de parcă ar fi crezut că el e hoţul, nu celălalt care jucase banii. Şi ca atare zise :

— Ce-mi pasă de giubeaua ta ? Vedea-te-aş cu ştreangul de gît, afurisit ce eşti, că după ce m-ai furat şi mi-ai jucat paralele îmi ţii şi calea acum şi-ţi baţi joc de mine.

Fortarrigo nici nu clipea măcar, ca şi cum nu lui i-ar fi spus, şi-i da cu gura înainte :

— De ce nu vrei să cîştig şi eu trei zloţi ? Nu crezi c-am să-ţi dau şi altă dată cu împrumut ? Hai, te rog, fă-o de dragul meu măcar. Ce-i graba asta mare ? Pînă diseară tot ajungem la Torrenieri, să n-ai grijă. Hai, scoate punga, zău aşa. Află că-n toată Siena să caut şi n-aş găsi giubea să-mi stea aşa de bine ca asta ; şi cînd mă gîndesc c-am zălogit-o pe nimica : pe treizeci şi opt de zloţi ! Face şi patruzeci, ba şi mai mult ; tocmai de aceea, zic, m-ai păgubit de două ori.

Angiulieri, văzîndu-se furat şi ţinut locului cu fleacuri, fierbînd de ciudă şi mînie, nu-i mai răspunse nici o vorbă şi întorcîndu-şi calul o apucă spre Torrenieri. Fortarrigo însă, cuprins aşa pe dată de-un gînd viclean şi răutăcios, se luă pe urma lui, aşa în cămaşă cum era. Şi, după ce alergă vreo două mile după el, rugîndu-l mereu de giubea, în timp ce Angiulieri mergea din ce în ce mai iute, ca să se scape o dată de milogeala lui, se nimeri să vază pe un lan, chiar lîngă drum, în faţa lui Angiulieri, nişte ţărani ; şi, de îndată ce-i zări, strigă la ei din răsputeri :

— Puneţi mîna pe el, puneţi mîna pe el !

Ţăranii, socotind că omul care venea călare furase pe celălalt, care fugea în cămaşă strigînd pe urma lui, îi aţinură calea, punîndu-i-se în faţă cu sape şi hîrleţuri, şi-l prinseră. Degeaba se străduia Angiulieri să le arate cine este şi cum se întîmplase treaba. Vorbele nu prindeau. Fortarrigo, după ce ajunse şi el de faţă, grăi mînios şi încruntat :

— Nu ştiu ce naiba mă mai ţine să nu te omor, pungaş netrebnic, care-ai fugit cu banii mei !

Şi întorcîndu-se către ţărani, le zise :

— Uitaţi-vă în ce hal m-a părăsit la han, după ce şi-a jucat toţi banii. Dar pot să zic acum că numai mulţumită cerului şi vouă am izbutit să pun mîna măcar pe acestea şi pentru treaba asta n-am să vă uit cît oi trăi.

Angiulieri vorbea şi el, însă degeaba, căci nimeni nu-i da ascultare. Şi între acestea Fortarrigo cu ajutorul ţăranilor îl coborî jos de pe cal şi, dezbrăcîndu-l de veşminte, se îmbrăcă cu ele ; pe urmă, urcîndu-se pe cal, după ce îl lăsă pe Angiulieri desculţ şi numai în cămaşă, se întoarse iar la Siena, spunînd peste tot locul că-i cîştigase lui Angiulieri

calul şi hainele la joc. Iar bietul Angiulieri, care credea c-are să ajungă pe lîngă cardinalul lui de la Ancona om bogat, se întoarse fără nici un ban şi numai în cămaşă pînă la Buonconvento ; şi, de ruşinea multă ce-o pătimise, nu îndrăzni să se întoarcă imediat la Siena, ci luînd niscaiva straie cu împrumut, încălecă pe roibul cu care venise Fortarrigo şi se duse la Corsignano, la nişte rude de-ale lui, cu care şezu împreună pînă ce tatăl său îl ajută din nou cu bani. Iată dar în ce chip vicleşugul lui Fortarrigo încurcă socotelile cele bune ale lui Angiulieri, deşi nici el nu se lăsă nerăzbunat pînă la urmă.

Povestea a cincea

Calandrino se îndrăgostește de o fată; Bruno îi face un bilețel cu care, dacă o va atinge, fata îl va urma pretutindeni; Calandrino se întîlnește cu ea, dar nevastă-sa îl prinde și-i face un tărăboi cumplit.

După ce Neifile sfîrși cu istorioara ei, care fusese ascultată fără prea multă vorbă și rîsete, regina, întorcîndu-se către Fiammetta, îi porunci să urmeze, și dînsa, învoindu-se cu dragă inimă, începu :

— Gingașe doamne, după cum știți pesemne, sînt anumite lucruri care, cu cît vorbești mai mult de ele, cu atît îți plac mai mult, dacă acela ce le spune știe să aleagă așa cum trebuie locul și timpul potrivit istorisirii lor. De aceea, dacă mă gîndesc la pricina ce ne-a îndemnat să ne adunăm aici, dorința de-a petrece adică și de-a uita de griji, cred că tot ceea ce ar putea să ne înveselească și să ne fie întru plăcere își află aicea locul și vremea potrivită și chiar dacă am vorbi despre anumite lucruri de mii de ori, putem vorbi încă pe atîta despre ele și desfătarea va fi aceeași. Drept care, deși s-au povestit nenumărate întîmplări cu Calandrino al nostru, eu — luînd în seamă cele spuse mai adineauri de Filostrato, care zicea că toate sînt deopotrivă de plăcute — voi cuteza să mai spun una, pe care, dacă aș fi dorit ori dacă aș vrea cu dinadins să mă abat de

la adevăr, aş fi ştiut şi-aş şti s-o povestesc cu alte nume; dar, fiindcă a te îndepărta de la adevăr în povestire înseamnă să înjumătăţeşti plăcerea celor ce ascultă, am să v-o spun aşa cum e.

Niccolò Cornacchini, un florentin de-al nostru, om putred de bogat, avea, printre alte moşii, una frumoasă foarte la Camerata şi pe dînsa dură o casă ca-n poveşti, căzînd la învoială cu Bruno şi cu Buffalmacco să i-o zugrăvească în întregime. Şi, fiindcă treaba era multă, cei doi se întovărăşiră cu Nello şi cu Calandrino şi apoi se puseră pe lucru. Or, cum se aflau în casă cîteva odăi gata pregătite cu pat şi cele trebuincioase, precum şi-o slujnică bătrînă care păzea încăperile, căci alte slugi nu mai erau, unul din fiii lui Niccolò, Filippo după nume, care era holtei şi tînăr, se obişnuise să-şi aducă spre desfătarea lui, din cînd în cînd, cîte-o femeie şi, după ce-o ţinea cu el o zi sau două, îi da drumul. Aşa, într-un rînd aduse una pe nume Niccolosa, pe care un ticălos căruia îi zicea Mîncăul o ţinea anume pentru asta într-o casă de femei desfrînate la Camaldoli şi-o împrumuta pe bani. Fata era frumoasă la trup, bine îmbrăcată şi pentru o femeie de teapa ei se pricepea destul de bine la vorbă şi avea şi bună creştere.

Or, într-o bună zi, ieşind ea pe la amiaz din casă c-o fustă albă şi cu părul încolăcit în jurul capului, în timp ce se spăla pe faţă şi pe mîini la o fîntînă ce se afla în curte, Calandrino veni să ieie apă şi-i dete prietenos bineţe. Fata îi răspunse, iar apoi prinse a-l privi aşa într-o doară, mai degrabă fiindcă îi părea un prostănac decît din altă pricină. Calandrino începu şi el s-o privească şi, cum i se păru frumoasă, află în sinea lui tot soiul de temeiuri ca să se afle în treabă şi îşi uită să se întoarcă cu apa la tovarăşi; dar, fiindcă nu o cunoştea, nu cuteză

să sufle o vorbă. Fata, care văzuse bine cum se uita la ea, îi arunca şi dînsa în batjocură, din cînd în cînd, cîte o privire însoţită de un oftat uşor ; drept care Calandrino se îndrăgosti de ea pe dată şi dînsa nu plecă din curte pînă ce n-o chemă Filippo să vie în odaie. Pe urmă, odată întors la lucru, nu mai făcu decît să geamă şi să ofteze într-una. Bruno, ca unul care, aflînd nespusă desfătare în poznele lui Calandrino, era tot cu ochii pe el, îşi dete seama şi îi spuse :

— Ce naiba ai, cumetre, de tot oftezi într-una ?

La care Calandrino zise :

— Of, de-aş afla un om să-mi dea o mînă de ajutor n-aş mai ofta atîta.

— Ei, cum aşa ? întrebă Bruno.

— Să nu spui nimănui, răspunse Calandrino. Este pe aici o fată mai mîndră ca o zînă şi e aşa de îndrăgostită de mine, de să te cruceşti ; adineauri mi-am dat seama, cînd m-am dus după apă.

— Vezi, zise Bruno, ai de grijă să nu cumva să fie nevasta lui Filippo.

La care Calandrino zise :

— Ba cred că ea e, fiindcă a chemat-o şi s-a dus la el înăuntru. Ei şi ? Ce dacă îi e nevastă ? În dealde-astea eu îmi bat joc chiar şi de Cristos, darmite de un Filippo. Uite ce e, cumetre : ca să-ţi spun drept, fetica asta îmi place aşa de tare, cît nu-s în stare a-ţi spune în vorbe.

Atuncea Bruno zise :

— Am să descopăr cine e ; şi, dacă e cumva nevasta lui Filippo, din două vorbe îţi pun pe roate toate socotelile, fiindcă mi-e bună prietenă. Dar cum am putea face ca Buffalmacco să nu ştie ? Nu pot să-i spun o vorbă fetei, că întotdeauna e cu mine.

— De Buffalmacco nu mă tem, răspunse Calandrino. Mai bine ne-am păzi de Nello, că el e rubedenie cu Tessa şi-ar fi în stare să ne pună beţe-n roate.

La care Bruno zise :

— Aşa e, bine zici.

Bruno ştia cine-i femeia, căci o văzuse la sosire şi îi spusese chiar Filippo. De aceea, cît ce Calandrino lăsă oleacă lucrul ducîndu-se s-o vază, Bruno le şi povesti celorlalţi toată povestea şi rînduiră cîteşitrei în taină cum să facă spre a-i scoate pe nas, bietului băiat, dragostea asta. Cît ce se întoarse, Bruno îi zise :

— Ei, ai văzut-o ?

— Da, răspunse Calandrino şi adăugă oftînd : mă omoară !

Atuncea Bruno zise :

— Vreau să mă duc să văd dacă e cea pe care o ştiu ; şi, dacă o fi aşa, atuncea las' pe mine.

Bruno se coborî în curte şi aflîndu-l pe Filippo cu fata, după ce le spuse amîndurora cu amănunţime cine e Calandrino şi ce-i mărturisise, puse la cale şi cu ei ce anume ar fi trebuit să facă şi să spună fieştecare în parte, ca să-şi petreacă şi să-şi rîdă de dragostea lui Calandrino. Pe urmă, întorcîndu-se la el, îi zise după cum urmează :

— Ea e, nevastă-sa ; de aceea trebuie să fim cu multă grijă, că, dacă Filippo îşi dă seama, Arnul întreg nu ne-ar ajunge ca să ne spele de greşeala asta. Dar ce-ai dori să-i spun din partea ta, dacă se întîmplă s-o văd şi să-i vorbesc ?

Calandrino răspunse :

— Întîi şi-ntîi să-i spui că aş mînca-o toată, atîta mi-e de dragă şi apoi că-s sluga ei plecată, dac-are lipsă de ceva. Ai priceput ?

— Am priceput, răspunse Bruno. Las' pe mine.

Spre seară, către ceasul cinci, zugravii lăsînd lucrul se coborîră în curte unde se afla şi Filippo cu Niccolosa lui şi, ca să-i facă în voie lui Calandrino, se aşezară oleacă în preajma lor. Calandrino începu să se uite la fată şi să-i arunce nişte priviri, strîmbîndu-se în fel şi chip, încît orb să fi fost şi tot ţi-ai fi dat seama că e îndrăgostit de dînsa. Fata pe de altă parte făcea tot ce credea că-i bine ca să-l aprindă şi mai tare şi-şi petrecea de minune pe socoteala lui, mai cu seamă după cele spuse de Bruno despre Calandrino. Ceilalţi se prefăceau că stau de vorbă şi nu bagă de seamă ce se întîmplă în jurul lor. Totuşi, după vreo cîtva timp, spre mîhnirea lui Calandrino, plecară şi, în drum către Florenţa, Bruno făcu :

— Măi frate, să ştii c-o faci să se topească ca gheaţa lîngă foc de dragul tău, nu alta ; pe trupul lui Cristos, dacă-ţi aduci şi cobza şi-i cînţi vreo două-trei cîntări de-ale tale, d-alea de iubire, o faci să se azvîrle pe fereastră, zău aşa.

La care Calandrino zise :

— Crezi, cumetre ? Crezi c-ar fi bine s-o aduc ?

— De bună seamă, zise Bruno.

Atuncea Calandrino îi spuse :

— Vezi ? Nu mă credeai cînd îţi spuneam azi-dimineaţă. Să ştii, cumetre, că mă pricep mai bine ca oricare altul să fac ce-mi place mie. Care altul în locul meu ar fi ştiut să facă pe o femeie cum e asta să se îndrăgostească şi încă aşa de repede ? Sînt sigur că înfumuraţii ăia, care se plimbă în sus şi-n jos cît e ziulica de lungă şi care n-ar fi în stare nici într-o mie de ani s-adune trei pumni de alune, n-ar fi ştiut s-o facă. Dar stai ! Aşteaptă să-mi iau cobza şi atunci să vezi ce pot. Se cade să pricepi o dată că nu-s bătrîn cum îţi par ţie ; şi dînsa şi-a dat seama. Da' las' c-o fac eu într-alt chip să simtă

treaba asta, numai să pun laba pe ea. Pe legea mea, am s-o joc de-are să umble după mine cum umblă umbra după om.

— Ai s-o sorbi dintr-o înghiţitură, făcu Bruno; parcă te văd cum ai să-i muşti cu dinţii ăştia răşchiraţi guriţa aia ca de fragă şi obrăjorii ăia ca doi boboci de trandafiri şi pe urmă ai s-o mănînci întreagă.

Calandrino auzindu-l se şi vedea la treabă şi umbla cîntînd şi ţopăind, de nu-şi mai încăpea în piele de atîta voie bună.

A doua zi îşi aduse cobza şi spre marea desfătare a prietenilor săi cîntă vreo cîteva cîntări. Pe scurt, îl apucase o poftă atît de nesăţioasă de-a o vedea mereu pe fată, încît nu mai lucra nimica şi într-una dădea fuga cînd la fereastră, cînd la poartă, cînd în curte ca s-o vază, iar fata, dăscălită de Bruno, se purta cu multă şiretenie şi-l aţîţa pe cît putea. Bruno, pe de altă parte, îi purta vorbele şi uneori îi răspundea în numele fetei; iar cînd era plecată fata, şi de obicei era plecată, îi aducea răvaşe scrise de el în locul ei, în care îl legăna în nădejdi, spunîndu-i că se afla acasă la părinţi şi că acolo nu putea să vie s-o întîlnească. Într-acest chip cei doi care trăgeau sforile în toată întîmplarea asta, Bruno şi Buffalmacco adică, făceau un haz nespus pe socoteala lui, punîndu-l să le deie din cînd în cînd, ca pentru fată, fie un pieptene de fildeş, fie o pungă, un cuţitaş sau alte fleacuri ca acestea şi îi dădeau în schimbul lor inele fără nici un preţ, de care Calandrino se bucura grozav. Ba pe deasupra se alegeau şi cu cîte o prînzare bună sau vreun alt plocon cu care Calandrino îi omenea spre a dobîndi sprijinul şi ajutorul lor.

Acum, după ce fu ţinut într-acest chip vreo două luni, fără să ajungă mai departe, Calandrino, văzînd

că lucrul e pe sfîrşite şi chibzuindu-se că dacă nu izbutea să ajungă acum, pînă ce mai era de lucru, cu dragostea la bun sfîrşit, pe urmă niciodată n-ar fi ajuns să aibă parte de ea, prinse a-l pisa pe Bruno şi-a-l îmboldi să-i dea ajutor. Drept care, după ce se întoarse fata, Bruno puse la cale cu ea şi cu Filippo ce anume ar fi trebuit să facă şi apoi îi spuse lui Calandrino :

— Uite ce e, cumetre : femeia asta mi-a făgăduit de o mie de ori pînă acuma să-ţi împlinească voia, dar de ţinut nu-şi ţine vorba şi mi se pare că te cam duce de nas ; de aceea, fiindcă nu se ţine de ce-a făgăduit, eu zic să-i arătăm noi ei, dacă te învoieşti şi tu, fie că vrea, fie că nu vrea.

Calandrino răspunse :

— Desigur, mai încape vorbă ? Hai, pentru Dumnezeu, să facem repede ceva.

La care Bruno zise :

— Te încumeţi s-o atingi e-un bileţel făcut de mine ?

— Vezi bine, zise Calandrino.

— Atuncea, spuse Bruno, fă ce ştii şi adu-mi o bucăţică de hîrtie nescrisă pe nici o parte, un liliac viu, trei boabe de tămîie, o lumînare sfinţită şi lasă-te în grija mea.

Calandrino îşi petrecu toată noaptea căznindu-se din răsputeri să prindă un liliac şi după ce-l prinse i-l dădu lui Bruno dimpreună cu celelalte lucruri. Bruno se închise într-o odaie şi scrise pe hîrtie nişte slove magice, tot felul de prostii, după care îi dădu hîrtiuţa lui Calandrino, zicîndu-i :

— Să ştii că dacă o atingi pe fată cu biletul ăsta are să vie după tine numaidecît şi-are să facă tot ce pofteşti. De aceea, dacă îl vezi cumva pe soţul ei că pleacă, apropie-te de dînsa, atinge-o cu biletul şi du-o apoi cu tine în şopronul ăsta din ogradă, că nu

umblă nici dracul în el. Ai să vezi c-are să vină ; şi după ce-ai s-o duci acolo, ştii tu şi singur ce să-i faci.

Calandrino voios nevoie mare luă bileţelul şi grăi :

— Las'pe mine, cumetre.

Nello, cel de care se ferea Calandrino, îşi petrecea şi el nu mai puţin ca ceilalţi pe socoteala lui, dîndu-le tovarăşilor o mînă de ajutor la toată treaba asta ; de aceea la porunca lui Bruno plecă la Florenţa, la nevasta lui Calandrino şi-i spuse :

— Tesso, tu ştii bine ce mamă de bătaie ţi-a tras Calandrnio, şi încă pe nedrept, în ziua aia cînd s-a întors cu pietrele de pe Mugnone ; de aceea vreau să te răzbun, ori dacă nu, de-aci înainte să ştii că nu-ţi mai sînt nici rudă, nici prieten. Află dar că i s-au aprins călcîiele, acolo sus unde lucrează, după o femeiuşcă, o tîrfă care de multe ori se închide în şopron cu el. Şi uite, chiar mai adineauri s-au înţeles să se întîlnească acuşi, nu peste mult, acolo ; de aceea vino, prinde-l şi pedepseşte-l zdravăn.

Cînd auzi una ca asta, femeia îi dădu crezare şi ridicîndu-se degrabă făcu :

— Auzi, pungaşul naibii ! Să-mi facă el una ca asta ! Pe legea mea, n-are să-mi scape. Las' că-i arăt eu lui !

Şi luîndu-şi un surtuc în spate şi-o slujnică s-o însoţească, porni cu Nello în grabă mare spre locul cu pricina. Bruno, cît ce-o zări din depărtare, îi zise lui Filippo :

— Uite că vine.

Iar Filippo, ducîndu-se la locul unde lucrau zugravii cu Calandrino dimpreună, grăi :

— Meşteri zugravi, trebuie să plec numaidecît pîn' la Florenţa ; daţi zor cu lucrul pînă vin.

Şi prefăcîndu-se că pleacă, se duse să se ascundă într-un anume loc, de unde fără a fi văzut putea să vază în voie ce avea să facă Calandrino. Acesta, cît ce socoti că Filippo se îndepărtase îndeajuns, se scoborî în curte unde o găsi pe Niccolosa singură-singurică şi intră cu ea în vorbă ; fata, care ştia ce avea de făcut, se apropie de el şi se arătă mai prietenoasă ca în alte dăţi, drept care Calandrino o atinse cu biletul şi fără a scoate o vorbă făcu stînga împrejur şi-o luă către şopron cu Niccolosa după dînsul. De îndată ce intrară, fata închise uşa şi, după ce-l îmbrăţişă pe Calandrino, îi dădu brînci în paie şi se aşeză pe el călare, proptindu-şi mîinile pe umerii lui ca să nu se poată apropia de obrazul ei ; şi ţinîndu-l într-acest chip, prinse a-l privi cu dor şi a-i zice :

— O, dulcele meu Calandrino, inima mea, sufletul meu, comoara mea şi viaţa mea, de cîtă vreme te doresc şi aştept să pun mîna pe tine ! M-ai scos din minţi cu ochii tăi şi mi-ai prins inima în mreji cu cobza ta. E adevărat ? E adevărat că în sfîrşit te am ?

Calandrino, care de abia putea să mişte, zise :

— Stai, sufleţelul meu, stai, lasă-mă să te sărut.

Dar Niccolosa îi răspundea :

— O, Doamne, cum te mai grăbeşti ; lasă-mă să te privesc în voie, să-mi satur ochii uitîndu-mă la obrăjorii ăştia dulci.

Bruno şi Buffalmacco se duseseră şi ei la locul unde se ascunsese Filippo şi toţi trei vedeau şi auzeau ce se petrecea în şopron. Or, chiar cînd Calandrino se încerca să o sărute pe faţă cu tot dinadisul, pică şi Nello cu nevasta şi cît ce ajunse zise :

— Mă jur pe Dumnezeul meu că-s împreună în şopron.

Şi, ajunşi la uşă, Tessa, care plesnea de ciudă, izbi în ea dînd-o deoparte şi o văzu pe Niccolosa stînd peste Calandrino. Fata cît ce-o zări se ridică într-o clipă şi dete fuga să se ascundă unde se afla Filippo. *Monna* Tessa se repezi cu unghiile în obrazul lui Calandrino, care n-apucase încă să se ridice, zgîrîindu-l peste tot şi pe urmă îl apucă de păr, smucindu-l încoace şi încolo şi urlînd :

— De astea-mi faci tu mie, cîine spurcat ce eşti ? Afurisită fie în veci iubirea ce ţi-am purtat-o, bătrîn ieşit din minţi. Care va să zică nu-ţi ajunge ce ai de lucru acasă, de mi te îndrăgosteşti acum şi prin străini. Halal de aşa ibovnic ! N-ai ochi să mi te vezi, mîrşave ? N-ai ochi să te cunoşti ? Că de te-ar stoarce omul tot, bucată cu bucată, şi tot n-ar aduna din tine nici barem atîtica zeamă ! Pe legea mea, nu Tessa te-a lăsat greu deunăzi, ci alta, lua-o-ar dracu, oricare-ar fi ; îmi închipuiesc ce trebuie să fie, dacă s-a îndrăgostit de un giuvaer ca tine !

Calandrino cînd dădu cu ochii de nevastă-sa nu mai ştiu nici el de-i viu sau mort, săracul, şi nu avu îndrăzneala să mişte nici măcar un deget întru apărarea lui, ci, aşa zgîriat şi ciufulit cum se afla, îşi luă căciula şi, ridicîndu-se de jos, se apucă s-o roage cu multă umilinţă să nu mai ţipe aşa la el dacă voia să scape teafăr, căci aia cu care îl găsise era nevasta gazdei. Femeia zise atunci :

— Fie la ea acasă, trăsni-o-ar Dumnezeu !

Bruno şi Buffalmacco, care împreună cu Fillippo şi cu iubita lui se prăpădiseră de rîs, la urmă, prefăcîndu-se aduşi de gălăgie, veniră în şopron şi, după ce-o îmbunară cu chiu, cu vai pe *monna* Tessa, îl sfătuiră pe Calandrino să plece la Florenţa şi să nu se

mai întoarcă de acolo, ca nu cumva Filippo să-i facă cine ştie ce, dacă s-ar fi întîmplat s-auză de toată istoria asta. Iată dar în ce chip sărmanul Calandrino, după ce le dădu prilej tovarăşilor săi să se strice de rîs, bătut ca vai de el, zgîriat şi ciufulit, se întoarse la Florenţa, fără să aibă îndrăzneala de-a mai călca pe locul cela, şi puse capăt cu de-a sila iubirii lui, certat şi chinuit fără răgaz, zi şi noapte într-una, de arţagul *monnei* Tessa.

Povestea a şasea

Doi tineri trag la un han; unul din ei se culcă cu fata hangiului, iar celălalt cu nevasta, care din greşeală intrase în patul lui; cel care se culcase cu copila se întinde apoi lîngă tatăl ei şi-i povesteşte tot, crezînd că se destăinuieşte tovarăşului său. Se iscă o ceartă, dar nevasta hangiului, dîndu-şi seama de greşeală, se vîră în patul fetei şi pune rînduială în toate prin cîteva cuvinte.

Calandrino, care de atîtea ori stîrnise rîsul cetei de cavaleri şi doamne, îi făcu şi de astă dată să rîdă; dar după ce doamnele încetară de a mai vorbi despre el, regina îi porunci lui Pamfilo să spună mai departe şi dînsul începu:

— Vrednice doamne, numele Niccolosei, iubita lui Calandrino, îmi aminteşte de-o poveste c-o altă Niccolosa, poveste ce-aş dori să v-o istorisesc, căci din cuprinsul ei o să vedeţi cum născocirea unei femei de treabă a alungat primejdia unui mare tărăboi.

În valea rîului Mugnone, acuma nu de mult, trăia un om de treabă care dădea drumeţilor mîncare şi băutură pe bani; şi, deşi omul nostru era sărac şi nu avea decît o casă mititică, din cînd în cînd, la nevoie, mai găzduia şi cîte un prieten, dar nu pe orişicine. Hangiul acesta era însurat cu o femeie tare frumoasă şi avea cu dînsa doi copii: o fetişcană drăgălaşă cam de vreo cincisprezece-şaisprezece ani, nemăritată încă, şi-un băieţaş mai mititel ce nu împlinise încă anul şi care încă mai sugea. De fată

se îndrăgostise un tînăr din oraşul nostru, băiat frumos şi de neam bun, care umbla adesea prin părţile acelea şi o iubea cu patimă, iar dînsa, care se mîndrea grozav că e iubită de-un băiat ca el, în timp ce se căznea să-i ţină dragostea aprinsă printr-o purtare drăgălaşă, se îndrăgosti şi ea de el, şi în mai multe rînduri, din voia ambilor părtaşi, iubirea lor era pe cale să-şi afle împlinirea, dacă Pinuccio (aşa îl chema pe tînăr) nu s-ar fi gîndit c-o necinsteşte pe copilă şi aşijderi şi pe el. Cu toate acestea însă, cum patima se aprindea din zi în zi mai tare, băiatului îi veni cheful să se întîlnească totuşi cu fata şi-i dădu prin gînd să afle un chip spre a fi primit pentru o noapte în gazdă la hangiu, socotindu-se — ca unul care aflase de la iubita lui cum era împărţită casa — că prin atare vicleşug s-ar fi putut culca ca fata, fără ca nimenea să-i ştie. Aşadar, zis şi făcut.

Într-o seară, destul de tîrzior, el şi c-un prieten credincios, pe nume Adriano, luînd cu împrumut doi cai şi aşezîndu-le în spate două cufere pline cu paie, ieşiră din Florenţa şi, după un ocol, ajunseră călare în valea rîului Mugnone, o dată cu lăsarea nopţii. Acolo, ca şi cum s-ar fi întors de-a dreptul din Romagna, făcură stînga împrejur, o luară către casa hangiului şi, o dată, ajunşi, bătură cu nădejde în poartă. Omul, ca unul care îi cunoştea bine de tot pe amîndoi, deschise fără de zăbavă, şi atunci Pinuccio îi zise :

— Uite ce e : ar cam trebui să ne adăposteşti la noapte ; credeam c-o să ajungem din vreme la Florenţa şi nu ne-am mai grăbit la drum, aşa că asta-i pricina pentru care ne aflăm la ceasul ăsta aici.

Hangiul îi răspunse :

— Pinuccio, tu ştii bine că nu-s eu om în stare să găzduiesc doi nobili aşa cum sînteţi voi ; dar, fiindcă

vremea e tîrzie şi n-aveţi timp să mergeţi în altă parte la vreun han, eu vă primesc bun bucuros, aşa cum oi putea.

Tinerii descălecară şi, după ce intrară, se îngrijiră întîi şi întîi de cai iar apoi, cum fiecare îşi adusese de-ale gurii, cinară cu hangiul. Acu, omul n-avea în casă decît o singură odaie destul de mititică, în care se aflau trei paturi pe care el se străduise să le aşeze cît mai bine ; cu toate acestea însă — cum două dintre ele erau de-o latură a odăii, iar celălalt drept în faţa lor, de cealaltă parte — locul era îngust şi numai anevoie puteai să te strecori pe acolo. Hangiul alese cel mai bun dintre paturi, puse să-l înfeţe şi îl dădu celor doi tineri ; apoi, după vreo cîtva timp, cum ei se prefăceau că dorm, deşi erau treji amîndoi, îşi culcă copila într-unul din paturile rămase, iar în celălalt se culcă el cu nevastă-sa, care aşeză alături leagănul copilaşului. Fiind dar cu toţii aşezaţi aşa precum am arătat, Pinuccio, care le văzuse pe toate, după cîtva timp, cînd socoti că dorm cu toţii, se ridică tiptil, se duse la patul unde dormea iubita lui şi se culcă cu ea. Fata îl primi cu bucurie, deşi cu frica în sîn, şi apoi se înfruptară amîndoi din desfătările iubirii.

În vreme ce Pinuccio şedea cu fata, se întîmplă ca o pisică să răstoarne ceva pe jos şi nevasta hangiului se deşteptă din somn ; ori, neştiind ce se întîmplase şi fiindu-i frică de mai rău, se duse aşa pe întuneric la locul de unde auzise zgomotul ca să vază ce-i. Între acestea Adriano, care avea altele în gînd, mînat de anumite nevoi trupeşti, se ridică şi vru să meargă afară ; dînd însă peste leagăn şi neputînd să treacă, îl ridică din locul lui şi-l aşeză alături de patul în care dormea el ; pe urmă, uşurat, se întoarse iarăşi în odaie şi, fără să se mai sinchisească de leagăn, se culcă. Femeia, după ce căută

şi află că ceea ce căzuse nu era lucru mare, nu mai aprinse lumînarea să vază şi mai bine ce-i, ci alungînd pisica se întoarse şi ea în odaie şi se îndreptă pe pipăite spre patul în care-i dormea omul. Dar, fiindcă nu găsi alături leagănul copilaşului, îşi zise în sinea ei : „Vai, ce era să fac ! Pe legea mea, era să intru în patul oaspeţilor mei." Şi mai făcînd vreo cîţiva paşi dădu şi peste leagăn şi se culcă în patul de alături, lîngă Adriano, crezînd că e bărbatul ei. Adriano, care nu adormise încă, simţind-o lînă el se bucură şi o primi bine, drept care, fără a scoate o vorbă, se desfătă cu dînsa de nenunmărate ori, spre mulţumirea ei.

Între acestea însă, Pinuccio, care se temea să nu cumva să adoarmă alături de copilă, se ridică de lîngă ea ca să se întoarcă în patul lui, dar dînd de leagăn socoti că patul e-al hangiului ; drept care, trăgîndu-se niţel mai la o parte, se culcă de-a dreptul cu hangiul, care, simţindu-l, se trezi. Pinuccio închipuindu-şi că stă lungit lîngă Adriano, făcu :

— Prietene, pot să-ţi spun că n-a mai fost nicicînd pe lume copilă aşa de dulce ca Niccolosa asta ; mă jur pe Dumnezeul meu c-am încercat cu ea cea mai plăcută desfătare din cîte a încercat vreodată bărbat cu o femeie ; şi află că de cînd m-am despărţit de tine am călărit, zic pe puţin, la şase leghe şi mai bine.

Hangiul se posomorî cînd auzi una ca asta şi dintru început îşi zise în sinea lui : „Ce dracu face ăsta aici ?" Pe urmă însă, înfuriat, nu mai luă seama la nimica şi spuse :

— Pinuccio, fapta ta e o mîrşăvie fără margini şi nu ştiu, zău, de ce a trebuit să-mi faci chiar mie una ca asta ; mă jur pe trupul lui Cristos să te plătesc după cum meriţi.

Pinuccio, care nu era cel mai deştept tînăr din lume, îşi dădu seama de greşeala lui, dar nu încercă să o îndrepte, ci zise :

— Ce-ai putea să-mi faci şi pentru ce să mă plăteşti ?

Nevasta hangiului, care credea că-i cu bărbatul ei, făcu către Adriano :

— Auzi ? Oaspeţii noştri s-ar zice că se ceartă.

La care Adriano zise rîzînd :

— Lasă-i în pace c-au băut prea mult aseară.

Femeii i se păru atunci că cel ce strigă e omul ei şi cînd îl auzi şi pe Adriano lîngă dînsa îşi dădu seama numaidecît în ce pat se culcase şi aşijderi şi cu cine ; de aceea, înţeleaptă fiind, fără a scoate o vorbă, se ridică degrabă şi luînd leagănul în braţe, deşi în odăiţă era întuneric beznă, îl puse pe ghicite lîngă pătuţul fetei şi se culcă cu ea. Pe urmă, prefăcîndu-se că se trezeşte din pricina zgomotului pe care îl făcea bărbatul ei, îl strigă şi-l întrebă de ce se ceartă cu Pinuccio. Bărbatul îi răspunse :

— N-auzi ce zice c-a făcut cu fata noastră azi noapte ?

Femeia îi răspunse :

— Minte de îngheaţă apele ; nici vorbă să se fi culcat cu Niccolosa noastră ; eu m-am culcat cu ea, nu el, şi n-am putut închide ochii din clipa aceea nici un strop. Eşti dobitoc de-l crezi. Că voi, bărbaţii, beţi la cină pînă visaţi năzbîtii noaptea şi vă plimbaţi de colo-colo în somn şi vă închipuiţi că faceţi tot felul de minunăţii. Păcat că nu vă rupeţi gîtul ! Da' ce caută Pinuccio acolo ? De ce nu stă în patul lui ?

Adriano, văzînd că gazda acoperea ruşinea ei şi-a fetei cu multă înţelepciune, grăi şi el la rîndul lui :

— Pinuccio, ţi-am spus de o mie de ori să nu mai pleci la drum, fiindcă meteahna asta de-a te trezi

din somn şi-a spune vrute şi nevrute, tot ce visezi, adică, are să-ţi joace un renghi odată. Hai, vino lîngă mine, fire-ai să fii de zăpăcit!

Hangiul, auzind cîte spunea femeia şi pe urmă Adriano, începu să creadă de-a binelea că Pinuccio visase; de aceea, apucîndu-l de umăr, începu să-l zgîlţîie şi să-l strige pe nume, zicîndu-i:

— Pinuccio, scoală-te o dată şi du-te-n patul tău.

Pinuccio, care auzise bine ce se spusese despre dînsul, se apucă să aiureze ca omul cînd visează, spre desfătarea hangiului, care se prăpădea de rîs. În cele din urmă însă, simţindu-se zgîlţîit din ce în ce mai tare, se prefăcu că se trezeşte şi-l chemă pe Adriano zicîndu-i:

— S-a luminat de zi, de mă trezeşti, ori ce-i?

La care Adriano zise:

— Da, da, hai vino încoace.

Pinuccio, făcînd pe somnorosul, se sculă de lîngă hangiu şi se întoarse în patul lui.

A doua zi, după ce oaspeţii se sculară, hangiul începu să rîdă şi să-şi bată joc de Pinuccio şi de visele lui. Şi tot glumind astfel, după ce tinerii înşeuară caii şi le aşezară în spinare cuferele lor, mai băură o dată cu hangiul şi apoi, urcîndu-se în şea, o luară spre Florenţa, nu mai puţin mulţumiţi de felul în care se petrecuseră lucrurile decît de urmările lor. Iar mai pe urmă, aflînd o altă cale, Pinuccio se întîlni de multe ori cu Niccolosa, ce susţinea morţiş faţă de mama ei că tînărul visase. Din care pricină femeia, ce-şi aducea doar bine aminte de îmbrăţişările lui Adriano, îşi zicea în sinea ei că numai ea veghease în noaptea aceea în casă.

Povestea a şaptea

Talano di Molese visează că un lup sfîşie gîtul şi faţa nevestei lui; îi spune să se păzească, femeia nu-l ascultă şi visul se adevereşte.

Isprăvindu-se povestea lui Pamfilo, după ce toată lumea lăudă şiretlicul femeii, regina îi porunci Pampineei să-şi spună şi dînsa povestea, şi Pampinea începu :

— Plăcute doamne, s-a mai vorbit aici şi alteori despre adevărul anumitor vise care se împlinesc şi în care multă lume nu crede ; de aceea, pe lîngă cele ce s-au spus, n-am să scap nici eu prilejul de a vă istorisi printr-o poveste foarte scurtă ceea ce i s-a întîmplat nu de mult unei vecine de-a mele, din pricină că n-a crezut un vis care o privea pe dînsa, visat de soţul ei.

Nu ştiu dacă îl cunoaşteţi pe Talano di Molese, un florentin de-al nostru şi om de mare vază. Acesta se însură c-o tînără, pe nume Margarita, fără pereche de frumoasă, dar din cale-afară de iute la mînie, de arţăgoasă şi ţîfnoasă, pînă într-atîta încît nu s-ar fi învoit în ruptul capului să asculte de sfatul nimănui şi nimeni nu-i putea intra în voie cu nimica. Şi, deşi bietului Talano îi venea nespus de greu să îndure toanele nevesti-si, cum n-avea încotro, le în-

ghiţea şi pace. Or, într-o noapte — în timp ce Talano se afla cu Margarita asta la ţară, pe-o moşie a lui — se întîmplă să i se pară în vis c-o vede plimbîndu-se printr-o pădure frumoasă pe care o aveau acolo în apropierea casei; şi-n vreme ce-o vedea plimbîndu-se astfel, i se păru că din pădure iese un lup uriaş şi fioros, care sări pe dată la gîtul ei şi-o răsturnă, căznindu-se pe urmă s-o tragă după el, în timp ce ea, sărmana, striga după ajutor; iar după ce-i scăpă din gură, părea că fiara îi sfîşiase gîtul şi faţa toată. A doua zi de dimineaţă, trezindu-se din somn, Talano îi zise Margaritei:

— Femeie, cu toate că din pricina firii tale arţăgoase n-am avut zi bună cu tine de cînd m-am însurat, cu toate acestea zic, aş fi mîhnit foarte dacă ţi s-ar întîmpla ceva; de aceea, dac-ai vrea s-asculţi de sfatul meu măcar o dată, azi n-ar trebui să ieşi din casă.

Şi, cum femeia îl întrebă de ce, Talano îi povesti de-a fir-a-păr tot visul. Ci dînsa, clătinînd din cap, făcu:

— Cine nu te iubeşte te visează rău! Tu faci pe grijuliul cu mine, însă mă visezi aşa cum ai vrea să mă vezi; fireşte c-am să mă feresc şi azi şi cîte zile oi mai avea de-acu înainte de a-ţi da prilejul să te bucuri de răul meu, ăsta ori altul.

Atuncea Talano îi spuse:

— Ştiam eu c-ai să zici aşa: cu asta se alege cel care piaptănă un chelbos. Tu n-ai decît să crezi ce-ţi place, dar eu ţi-o spun spre binele tău şi iarăşi te povăţuiesc să stai în casă astăzi sau, dacă nu, să te fereşti de-a merge în pădure.

Femeia îi răspunse:

— Bine, aşa am să fac.

Dar pe urmă îşi zise în sinea ei: „Ai priceput adică cum îşi închipuie dumnealui c-a vîrît spaima

în mine şi că din pricina aceasta n-am să îndrăznesc să mă mai duc azi în pădure? Sînt sigură că şi-a dat întîlnire acolo cu vreo neruşinată şi nu vrea să dau peste el. Adică cum vine asta? Să-şi facă dumnealui de cap bătîndu-şi joc de mine? Ar însemna să fiu o proastă, dacă i-aş da crezare şi nu i-aş ghici gîndul. Dar las'că n-o să-i meargă lui! Trebuie să văd, chiar dac-ar fi să stau la pîndă toată ziua, ce treburi învîrteşte."

Şi zicînd astfel, cît ce plecă bărbatul, plecă şi ea de acasă şi fără de zăbavă o luă pe ascuns către pădure, unde o dată ajunsă, se tupilă într-un bunget stufos, şezînd cu ochii în patru să vadă doar de s-o întîmpla să vină cineva pe acolo. Şi în timp ce sta astfel, fără să se gîndească nici cît de cît la lup, dintr-un desiş de alături ieşi un lup uriaş şi groaznic la vedere. Femeia abia îl văzu şi abia avu răgaz să murmure un „Doamne ajută", că fiara se şi repezi la gîtul ei, o prinse zdravăn şi începu s-o tîrîie ca pe un mieluşel. Ea nu putea să ţipe, căci o strîngea prea tare de gît, şi nici de ajutat nu era chip să se ajute; de aceea fără îndoială că luptul ar fi sugrumat-o cum o ducea aşa, dacă în drumul lui n-ar fi întîlnit niște păstori ale căror strigăte îl siliră să-i deie drumul şi să fugă. Iar ea, nenorocita, recunoscută fiind şi dusă acasă de păstori, fu lecuită într-un tîrziu de doctori cu strădanie multă, dar nu astfel încît tot gîtul şi o parte din obraz să nu-i rămînă aşa de sluţit, încît de unde înainte era o frumuseţe, pe urmă, cîte zile avu, fu hîdă şi pocită. Drept care apoi — fiindu-i ruşine să se arate în ochii lumii — îşi plînse amarnic încăpăţînarea şi faptul că nu se îndurase să dea crezare visului, cînd n-ar fi costat-o nimica.

Povestea a opta

Biondello îi joacă un renghi lui Ciacco poftindu-l la un prînz; Ciacco se răzbună cu băgare de seamă, făcînd astfel încît Biondello să fie snopit în bătaie.

Toţi cei de faţă susţineau că ceea ce văzuse Talano în timpul somnului nu fusese vis, ci viziune, de vreme ce se adeverise în toate amănuntele. Dar, după ce sfîrşiră cu vorba, regina îi porunci Laurettei să povestească mai departe şi dînsa zise :

— Preaînţelepte doamne, după cum toţi cei care au vorbit azi înaintea mea au plecat de la anumite lucruri care s-au mai amintit aici, la fel şi eu, plecînd de la răzbunarea cruntă a studentului despre care ne-a povestit ieri Pampinea, am să vă povestesc despre o altă răzbunare, destul de neplăcută pentru acela ce-a îndurat-o, deşi mai puţin aspră ca cea de care am amintit.

Trăia, aşadar, la Florenţa un om căruia toată lumea se deprinsese a-i zice Ciacco [1], un mîncăcios şi un lacom cum nu s-a mai văzut pe lume. Or, fiindcă averea lui nu-i ajungea spre a face faţă acestei lăcomii, cum era un om de lume şi avea purtări frumoase şi minte ascuţită, pururea gata la

[1] În italiana veche — porc (n t.).

răspunsuri de duh şi zeflemele, se apucă să facă, nu pe bufonul chiar, dar oarecum pe măscăriciul şi să se învîrtă prin preajma bogătaşilor care se desfătau cu mese îmbelşugate ; şi cu aceştia obişnuia să meargă adeseori la cină sau uneori la prînz, deşi nu întotdeauna era poftit de ei. Tot pe la vremea aceea trăia, tot la Florenţa, un oarecare zis Biondello, un om micuţ de stat, mai curăţel decît o muscă şi foarte spilcuit, cu o scufie în cap şi cu o chică bălăioară din care nici măcar un fir de păr nu se clintea, care învîrtea şi el aceeaşi meserie pe care o făcea şi Ciacco. Or, într-o dimineaţă din postul Paştelui, Biondello, ducîndu-se la hala de peşte să aleagă două mrene mari şi grase pentru *messer* Vieri de Cerchi, fu văzut de Ciacco, care se apropie de el şi-i zise :

— Ce însemnează asta ?

Biondello îi răspunse :

— Ieri seara *messer* Corso Donatti a primit încă vreo trei mrene şi mai frumoase ca astea, ba şi un nisetru pe deasupra ; dar fiindcă nu-i ajung, căci are musafiri la masă, m-a trimis să mai cumpăr două. Tu nu vii ?

La care Ciacco îi răspunse :

— Vezi bine c-am să viu.

Şi, cînd i se păru că-i vremea, se duse la *messer* Donatti şi îl găsi şezînd cu nişte megieşi de-ai lui. Întrebat fiind cu ce prilej venise, răspunse :

— Vin, *messere*, ca să prînzesc cu dumneata şi cu amicii dumitale.

La care *messer* Donatti zise :

— Dacă-i aşa, fii binevenit : haidem la masă, că e vremea.

Şi aşezîndu-se la masă, li se servi dintîi năut şi ton sărat, iar după aceea peşte de rîu prăjit fără nimica altceva.

Ciacco îşi dădu seama de păcăleala lui Biondello şi, înfuriat peste măsură, hotărî să se răzbune. Nu trecu multă vreme şi într-o bună zi se întîlni cu el, care între timp făcuse pe mulţi să rîdă de păcăleala asta. Biondello îl salută şi-l întrebă rîzînd cum îi plăcuse prînzul de la *messer* Donatti. La care Ciacco îi răspunse :

— De astăzi în opt zile vei şti mai bine decît mine cum mi-a plăcut.

Şi despărţindu-se de el, fără a mai zăbovi în planurile sale, căzu la învoială cu un şarlatan destoinic asupra preţului isprăvii şi dîndu-i o butelcă goală, îl duse aproape de foişorul Cavicciuli, unde îi arătă un cavaler, numit *messer* Filippo Argenti, un om cît toate zilele, bine legat şi tare criţă, ţîfnos şi pus pe sfadă şi-i zise :

— Ai să te duci la el cu sticla asta în mînă şi ai să-i spui aşa : „*Messere*, mă trimite Biondello şi te roagă să-i umpli sticla asta cu vin din cela rubiniu din care ai domnia-ta, fiindcă poftește să-şi petreacă cu nişte prieteni de ai lui". Şi pe urmă ai de grijă să nu pună mîna pe tine, căci ar fi vai de capul tău şi pe deasupra mi-ai strica şi mie socotelile.

Şarlatanul îl întrebă :

— Mai am ceva de spus ?

— Atîta tot, răspunse Ciacco. Şi după ce-ai să spui aşa, să te întorci cu sticla la mine şi-am să te plătesc.

Omul o luă din loc şi îşi făcu solia. *Messer* Filippo, auzindu-l, ca unul căruia îi sărea muştarul numaidecît, îşi închipui că Biondello, pe care îl cunoştea, vroia să-şi bată joc de el şi, împurpurîndu-se la faţă, urlă :

— Ce vin, ce prieteni ? Fire-aţi ai naibii amîndoi !

Şi ridicîndu-se în picioare, întinse mîna ca să-l prindă, dar el, care şedea la pîndă, fugi cît ai clipi din ochi şi întoroîndu-se la Ciacco îi povesti răspunsul dat de *messer* Filippo. Ciacco îl plăti pentru ispravă şi pe urmă nu-şi află odihnă pînă ce nu dădu din nou peste Biondello, pe care îl întrebă :

— N-ai trecut zilele astea pe la foişorul Cavicciuli ?

— Nu, dar de ce mă întrebi ? răspunse Biondello.

La care Ciacco zise :

— Fiindcă te caută *messer* Filippo, dar nu ştiu de ce.

— Bine, mă duc la el şi-am să-l întreb, făcu celălalt.

Abia plecă Biondello, că Ciacco îi şi luă urma, curios să vază în ce fel avea să se descurce. *Messer* Filippo, care nu izbutise să pună mîna pe şarlatan, fierbea de ciudă în sinea lui şi-şi frămînta zadarnic mintea, nefiind în stare a desluşi din vorbele acestuia nimica altceva decît că Biondello, la îndemnul cine ştie cui, vroia să-şi bată joc de el. Şi, în timp ce se muncea cu gîndurile acestea, tocmai pică Biondello. Cît ce-l zări, *messer* Filippo ieşi înaintea lui şi-i trase un pumn drept în obraz.

— Aoleu, *messere*, ce înseamnă treaba asta ? întrebă Biondello.

Messer Filippo, apucîndu-l de chică, îi sfîşie scufia, îi azvîrli gluga pe jos şi, dînd în el cu sete, îi zise :

— Las' c-ai să vezi tu, secătură, ce înseamnă treaba asta ! Auzi colo, să trimită la mine după vin. Ce vin, ce prieteni ? Ce-ţi închipui, că poţi să mă batjocoreşti ca pe-un mucos, tocmai pe mine ?

Şi zicînd astfel, îi zdrobi toată faţa cu pumnii lui de fier şi nu-i lăsă în cap nici firicel de păr nerăvăşit şi nesmintit ; pe urmă îl dădu de-a dura prin

noroi, pînă ce-i rupse toate veşmintele, punînd atîta sîrg în toată treaba asta, încît bietul Biondello nici n-apucă să mai întrebe încă o dată de ce îl căptuşea aşa. Auzise el că-i vorba de prieteni şi de vin, dar nu putea pricepe ce înseamnă vorbele acestea. În cele de pe urmă, după ce fu snopit în lege, fu smuls cu mare greutate din mîinile lui *messer* Filippo, aşa bătut ca vai de el cum se afla a fi, de către cei din preajmă, care îi vădiră apoi de ce îi trăsese *messer* Filippo păruiala aceea şi-l dojeniră că îndrăznise să-i ceară vin, zicîndu-i c-ar fi trebuit să ştie cu cine are de-a face şi să cunoască că e om ce nu ştie de glumă. Biondello, sărăcuţul, se dezvinovăţea plîngînd şi susţinea morţiş că niciodată în viaţa lui nu trimisese după vin, şi încă la *messer* Filippo. Iar după ce-şi mai reveni din spaimă şi din suferinţă, se întoarse îndurerat şi necăjit acasă, dîndu-şi cu socoteala că întîmplarea aceasta i-o datora lui Ciacco. După cîtva timp, vînătăile i se traseră de pe faţă şi, începînd din nou să iasă printre oameni, se întîlni într-o zi cu Ciacco, care îl întrebă rîzînd :

— Biondello, cum ţi s-a părut vinul de la *messer* Filippo ?

— Aşa cum aş dori să ţi se fi părut şi ţie mrenele lui *messer* Corso, răspunse Biondello.

La care Ciacco zise :

— Sînt la porunca dumitale : de cîte ori ai să pofteşti să mă îmbii la mese ca cea la care m-ai poftit, ţi-oi da şi eu să bei aşa cum ai băut.

Biondello, care ştia cu cine are de-a face şi cunoştea că-i mai uşor să-i vrei răul lui Ciacco decît să i-l şi faci, îl lăsă în plata Domnului şi se feri de-atunci încolo să-şi mai bată joc de el.

Povestea a noua

Doi tineri cer sfatul lui Solomon, unul ca să afle ce trebuie să facă pentru a fi iubit, iar celălalt ca să afle cum ar putea să-şi pedepsească nevasta îndărătnică. Solomon îl învaţă pe cel dintîi să iubească, iar pe al doilea să se ducă la Podul Gîştei.

Ţinînd seama de privilegiul lui Dioneo, nu-i mai rămăsese de povestit decît reginei. Drept care, după ce doamnele făcură destul haz pe socoteala nefericitului Biondello, ea începu voioasă aşa precum urmează :

— Plăcute doamne, dacă stai să cumpăneşti cu mintea sănătoasă rînduiala şi firea lucrurilor, îţi dai seama uşor că toată obştea femeiască a fost supusă de către obiceiuri, de fire şi de legi bărbaţilor şi că se cere de aşijderi ca ea să fie cîrmuită şi stăpînită tot de ei ; de aceea, orişice femeie care doreşte să trăiască în pace, înţelegere şi tihnă cu bărbaţii de care ţine în casă trebuie să fie răbdătoare, smerită şi ascultătoare şi mai presus de toate cinstită, fiindcă cinstea este comoara cea mai de preţ a oricărei femei înţelepte. Şi chiar dacă legile, care urmăresc mereu şi întru toate doar binele obştesc, sau chiar dacă obişnuinţa sau datinele, ale căror forţe sînt neînchipuit de mari şi vrednice de tot respectul nu ne-ar vădi lucrul acesta, natura ni-l arată în chip cu totul desluşit, căci ea ne-a

făcut gingaşe şi puţintele în trup, fricoase şi sfielnice la suflet şi ne-a dat slabe puteri trupeşti, glasuri plăcute şi mişcări înmlădiate şi suave, toate însuşiri ce dovedesc că noi avem nevoie de cîrmuirea altora. Şi orişicine are nevoie de ajutor şi cîrmuire se cere a fi la rîndul lui supus, ascultător şi respectuos faţă de acela care îl ocîrmuieşte. Or, noi pe cine avem sprijinitor şi îndrumător, de nu chiar pe bărbaţi ? De aceea dar, se cade ca, cinstindu-i mai presus de toate, să ne supunem lor ; iar cea care se abate de la această lege, după părerea mea, se învredniceşte nu numai de-o aprigă dojană, dar şi de-o aspră pedepsire. La încheierea aceasta, pe care am tras-o şi alteori, m-a îndemnat să ajung povestea Pampineei despre nevasta arţăgoasă a bietului Talano, căreia Dumnezeu i-a hărăzit pedeapsa pe care soţul ei n-a ştiut singur să i-o deie ; de aceea socotesc, precum am spus şi mai înainte, că toate acele femei care nu sînt supuse, plăcute şi ascultătoare, după cum firea, datina şi legile o cer, sînt vrednice de o pedeapsă aspră şi neîndurătoare. Iată de ce mi-e drag să vă istorisesc acum povestea unui sfat pe care l-a dat Solomon, sfat care e în acelaşi timp un leac folositor pentru femeile ce suferă chiar de meteahna asta. Cît despre cele care n-au nevoie de acest leac, le rog să nu-l ia în seamă şi să nu creadă că l-am spus anume pentru ele, deşi bărbaţii obişnuiesc să spună adesea un proverb după care : „Calul, fie bun sau rău, are nevoie de pinteni, precum femeia, bună ori rea, are nevoie de bîtă." Cuvinte ce, dacă le iei în glumă, cred că nu e greu să le socoteşti adevărate şi nici chiar de le judeci altminteri, nu poţi spune că sînt lipsite de adevăr. Femeile sînt din firea lor nestatornice şi uşuratice, or tocmai de aceea, spre a le îndrepta pe acelea

care întrec măsura, se cade să le pedepseşti cu bîta; iar pe de altă parte, bîta mai prinde bine şi ca să le sperie pe celelalte, păstrîndu-le virtutea tare şi nelăsîndu-le să cază în vreo ispită sau păcat.

Ci dînd de-o parte predica şi întorcîndu-mă la cele pe care aveam de gînd să vi le povestesc, spun dar că lăţindu-se aproape în toată lumea faima nestăvilită a înţelepciunii lui Solomon, cît şi bunăvoinţa cu care îi făcea dovada faţă de toţi aceia care vroiau să i-o pună la încercare, începu să curgă spre împărăţia lui un val nestăvilit de oameni care veneau la el din toate colţurile lumii, spre a-i cere sfat la grele şi arzătoare pricini. Printre cei mulţi plecă şi un tînăr, un nobil foarte avut, pe care îl chema Melisso, pornit la drum de la Laiazzo, oraş în care se născuse şi în care locuia. Şi, în timp ce tînărul acesta călătorea spre Rusalim, se nimeri, chiar cînd ieşea din Antiohia călare, să se întîlnească cu un alt tînăr, pe nume Giosefo, care avea aceeaşi cale şi, după obiceiul drumeţilor, Melisso intră în vorbă cu Giosefo. După ce află din gura lui cine era şi din ce parte, Melisso îl întrebă unde mergea şi cu ce scop; Giosefo îi răspunse că se ducea la Solomon pentru a afla din gura lui cum să se poarte cu nevasta, femeie fără seamăn de rea şi îndărătnică, pe care el nu izbutise s-o îndrepte nici prin rugăminţi şi nici prin dezmierdări sau prin vreo altă cale. Pe urmă îşi întrebă şi el tovarăşul de drum de unde era, unde mergea şi cu ce scop. Melisso îi răspunse:

— Eu sînt de fel de la Laiazzo şi am şi eu, ca tine, necazul şi durerea mea; pre cîte vezi, sînt tînăr, bogat şi-mi risipesc averea ţinînd casă deschisă şi preacinstindu-mi prietenii; totuşi — şi-i

lucru nemaiîntîlnit şi cît se poate de sucit acesta ce ţi-l spun — nu găsesc barem un singur om să mă iubească. De aceea m-am pornit unde ai pornit şi tu, să aflu în ce chip aş putea fi şi eu iubit.

Cei doi tovarăşi făcură dar calea împreună ; şi, ajunşi la Rusalim, prin mijlocirea unuia din sfetnicii lui Solomon, fură aduşi în faţa lui. Melisso îi spuse în două vorbe tot ce-i şedea pe suflet şi regele îi răspunse :

— Iubeşte.

După care fu luat din faţa lui. Giosefo spuse şi el la rîndul lui de ce venise şi Solomon îi spuse numai atît şi nimic alt :

— Du-te la Podul Gîştei.

Iar după acest răspuns Giosefo fu luat şi el din faţa regelui şi afară, întîlnindu-se cu Melisso, îi spuse ce răspuns primise. Tinerii, gîndindu-se la cuvintele acestea şi neputînd alege din ele nici un înţeles şi nici un bine pentru dînşii, se socotiră oarecum batjocoriţi de rege şi o porniră iar la drum, ca să se întoarcă acasă. După ce umblară vreo cîteva zile în şir, ajunseră la un rîu peste care se întindea o punte frumoasă ; şi, fiindcă tocmai atunci trecea un convoi lung de cai şi de catîri cu poveri mari, fură siliţi să aştepte, căci nu puteau să treacă rîul. Convoiul se scursese aproape în întregime, cînd un catîr, speriindu-se, precum adesea îi vezi că fac, se opinti şi nu fu chip să meargă mai departe. Omul care îi mîna îşi rupse o nuieluşă şi începu să dea în el, mai uşurel la început, ca să-l îndemne a trece. Catîrul însă bătea drumul cruciş şi curmeziş şi uneori da înapoi, dar de trecut nici gînd să treacă. Omul, dacă văzu aşa, peste măsură de mînios, prinse a-l croi cu sete cînd peste cap, cînd peste şale, cum apuca şi nimerea,

dar în zadar : catîrul nu se clintea din loc. Melisso şi Giosefo, care priveau la om cum îl croieşte pe catîr, îi spuseră în mai multe rînduri :

— Ce ai de gînd, mişelule ? Vrei să-l omori ? De ce nu-l iei cu binişorul ? C-are să treacă mai uşor decît cu ciomăgeala.

La care omul le răspunse :

— Voi vă cunoaşteţi caii şi eu îmi cunosc catîrul ; lăsaţi-mă să fac cum ştiu.

Şi zicînd astfel se apucă din nou să-l bată şi atîta îl ciomăgi de-o latură şi de alta, pînă ce dobitocul trecu şi omul izbuti să ducă treaba la bun sfîrşit. Înainte de-a pleca, Giosefo îl întrebă pe un om care şedea la capul podului cum îi zice locului acela. Omul răspunse :

— Podul Gîştei.

Cînd auzi una ca asta, Giosefo îşi aminti de vorbele lui Solomon şi-i zise lui Melisso :

— Ascultă aicea, frate, să ştii că sfatul regelui e bun şi înţelept, fiindcă de abia acum văd că nu ştiam să-mi bat nevasta ; dar omul cu catîrii m-a învăţat ce-am de făcut.

La vreo cîteva zile după aceea, ajungînd în Antiohia, Giosefo îşi găzdui la el tovarăşul de drum, pentru ca să se odihnească vreo trei sau patru zile. Şi, cum nevastă-sa îl primise ca de obicei cu toane, îi spuse să gătească cina după porunca musafirului. Melisso, dacă văzu că aşa vroia prietenul său, dădu porunca în cîteva cuvinte. Femeia, după cum era deprinsă a face întotdeauna, nu pregăti bucatele după porunca lui Melisso, ci tocmai pe de-a-ndoaselea. Giosefo, cînd văzu mîncarea, rosti mînios :

— Cum, nu ţi-a spus Melisso ce să găteşti de cină ?

Femeia se răsuci semeaţă şi-i zise :

— Ce mai e şi asta ? Cinează, dacă ţi-i de cină. E drept, mi-a spus altminteri, dar eu am vrut să fac aşa şi dacă îţi place bine, iar dacă nu, iar bine.

Melisso se miră de răspunsul femeii şi-o ponegri în sinea lui. Giosefo însă, auzind-o, făcu :

— Pre cîte văd, femeie, nu te-ai schimbat de loc. Da lasă c-am să am eu grijă.

Şi întorcîndu-se către Melisso, grăi :

— Prietene, vom vedea curînd cîte parale face sfatul lui Solomon ; te rog însă să nu te superi de cele ce-ai să vezi şi nici să nu-ţi închipui că e un simplu joc ceea ce am de gînd să fac. De aceea, ca să nu mă împiedici, încearcă de-ţi adu aminte răspunsul cărăuşului cînd ni s-a făcut milă de catîri.

Melisso îi răspunse :

— Mă aflu în casa ta şi n-aş vrea să m-aşez de-a curmezişul vrerii tale.

Giosefo făcu rost de-o bîtă noduroasă, ruptă dintr-un stejar puiet, şi se duse în odaia femeii — unde ea, plecînd cu ciudă de la masă, se retrăsese bombănind — şi, apucînd-o de păr, o azvîrli la picioarele lui şi începu să-i care la lovituri cu bîta. Femeia la început se apucă să ţipe şi apoi să ameninţe ; dar, cînd văzu că lui nu-i pasă şi c-o loveşte mai departe, se apucă să-l roage să n-o omoare în bătaie, făgăduindu-i ca niciodată să nu-i mai iasă din cuvînt. Giosefo însă nu se oprea, ci dimpotrivă, dînd cu sete cînd pe de lături, cînd pe şolduri, cînd pe spinare, o snopi şi nu se astîmpără pînă ce nu se osteni ; pe scurt, bietei femei nu-i mai rămase pe tot trupul nici barem un locşor neînvineţit şi nezdrobit. Iar după ce sfîrşi cu treaba, se întoarse la Melisso şi-i zise :

— Mîine o să vedem ce roade are să deie sfatul lui Solomon.

Şi, după ce se odihni niţel şi se spălă pe mîini, cină împreună cu Melisso şi, cînd li se păru că-i vremea, se duseră să se odihnească. Femeia, biata, se sculă foarte anevoie de jos şi se trînti pe pat; iar după ce se odihni ca vai de capul ei, a doua zi de dimineaţă, sculîndu-se cu noaptea în cap, trimise o slugă la Giosefo ca să-l întrebe ce poftea să aibă la dejun. Tinerii făcură mare haz cînd auziră ce-i întreba femeia şi apoi Giosefo spuse slugii ce feluri de bucate poftea să aibă la dejun; iar cînd se făcu ceasul mesei aflară totul rînduit întocmai cum suna porunca, drept care foarte lăudară sfatul lui Solomon, pe care dintru început îl pricepuseră greşit.

După vreo cîteva zile Melisso, plecînd de la Giosefo, se întoarse în oraşul lui şi spuse unui înţelept cuvintele lui Solomon. Înţeleptul îi răspunse:

— N-ar fi putut să-ţi dea povaţă mai adevărată şi mai cu cap ca asta. Tu ştii că nu iubeşti pe nimeni şi că cinstirea ta şi binele pe care îl faci nu-l faci de dragul nimănui, ci numai pentru tine şi strălucirea ta. De aceea, după cum ţi-a spus şi Solomon, iubeşte şi ai să fii şi tu iubit.

În felul acesta dar, femeia îndărătnică fu pedepsită de bărbat, iar tînărul, iubind, ajunse a fi şi el iubit.

Povestea a zecea

Don *Gianni, la îndemnul cumătrului Pietro, face niscaiva farmece ca s-o preschimbe pe nevasta cumătrului în iapă, dar cînd să-i pună coada cumătrul Pietro strică tot, zicînd că nu vrea coadă.*

Povestea reginei le făcu pe doamne să murmure nițel, iar pe bărbați să rîdă, dar, după ce tăcură cu toții, Dioneo prinse a grăi astfel :

— Fermecătoare doamne, în mijlocul unui stol de porumbițe albe un corb sporește frumusețea priveliștii cu mult mai mult decît ar izbuti s-o facă o lebădă albă ca neaua ; la fel, printre înțelepți se întîmplă uneori ca unul mai slăbuț de cap să facă a străluci mai tare înțelepciunea celorlalți, dîndu-le în același timp prilej de rîs și desfătare. Iată de ce, cum dumneavoastră sînteți cu toatele înțelepte și foarte cumpănite, eu — care-s mai sărac cu duhul și care fac printr-asta să strălucească mai vîrtos înțelepciunea dumneavoastră — se cade să vă fiu mai drag decît dac-aș umbri-o prin meritele mele ; așadar, se cuvine să am mai multă libertate în a mă arăta așa cum sînt, iar dumneavoastră se cade să mă ascultați cu mai multă răbdare decît dacă aș fi înțelept. Am să vă spun dar o poveste, nu prea lungă, din care veți pricepe cu cîtă grijă se cuvine să ții seama de sfatul acelora ce fac farmece și cum

o abatere măruntă de la povaţa lor poate să strice totul.

Era anul trecut un popă la Barletta, pe care îl chema *don* Gianni din Barolo şi care, fiindcă avea o parohie cam săracă, pentru ca să-şi cîştige traiul se apucă să care marfă c-o iapă, ici şi colo, pe la bîlciurile din Puglia şi să se îndeletnicească cu cumpărări şi cu vînzări. Şi tot umblînd aşa, se împrieteni la cataramă cu unul Pietro din Tresanti, care învîrtea şi el aceeaşi meserie, umblînd cu un catîr ; şi în semn de prietenie şi dragoste îi zicea după obiceiul locului „cumetre" şi, de cîte ori se nimerea ca Pietro să vie la Barletta, îl găzduia în parohie şi se căznea să-l omenească pe cît putea mai bine. Pietro pe de altă parte, care era foarte sărac şi n-avea la Tresanti decît o casă mititică în care abia încăpea el cu nevasta — o femeie tînără foarte şi frumoasă — şi lîngă ei catîrul, de cîte ori *don* Gianni se nimerea în Tresanti, îl aducea la el acasă şi-l preacinstea după puteri în semn de mulţumită pentru frumoasa găzduire de care avea parte cînd se ducea la Barletta. Dar, fiindcă Pietro n-avea în casă decît un singur pat micuţ, în care dormea cu nevasta, la somn nu prea putea să-l omenească pe *don* Gianni, aşa cum ar fi vrut şi fiindcă n-avea încotro îl punea să doarmă pe-o grămadă de paie într-un grajd micuţ de lîngă odaia lor, în care adăsta şi iapa alături de catîr. Femeia, ştiind cît de frumos era primit bărbatul ei de către popă la Barletta, voise în mai multe rînduri, cînd popa nimerise la ei, să meargă să se culce cu o vecină, pe nume Zita Carapresa a lui Giudice Leo, ca într-acest chip *don* Gianni să doarmă în pat cu omul ei şi îi spuse popii în mai multe rînduri lucrul ăsta, dar dînsul se împotrivise. Odată însă popa îi spuse :

— Cumătră Gemmata, nu-ţi mai face sînge rău din pricina mea. Eu mă simt ca-n sînul lui Avram în grajd, căci ori de cîte ori am chef îmi fac din iapă o fetişcană frumoasă şi mă culc cu ea, iar după aceea o fac iar iapă, aşa că nu-mi convine să mă despart de ea.

Nevasta se miră, dar îl crezu şi de aceea îi spuse şi bărbatului minunea şi adăugă :

— Dacă te ai aşa de bine cu el, de ce nu-l pui să te înveţe şi pe tine să faci farmecul ăsta, ca să mă poţi preface în iapă ? Într-acest chip ţi-ai căra marfa c-o iapă şi-un catîr şi-am cîştiga încă pe-atîta, iar la întoarcere acasă m-ai face iar femeie.

Cumătrul Pietro, sărăcuţul, care era cam prostănac, crezu povestea adevărată şi, luînd de bun sfatul femeii, se apucă să-l roage cu toată stăruinţa pe popă să-l înveţe a face şi el farmecul. *Don* Gianni se căzni în fel şi chip să-i scoată din cap prostia asta, dar cînd văzu că e în zadar, îi spuse :

— Uite, fiindcă vrei cu tot dinadinsul să te învăţ, ne-om scula mîine pînă-n zori, ca de obicei, şi-am să-ţi arăt. Dar lucrul cel mai greu la toată socoteala asta, precum ai să te încredinţezi tu singur, e să pui bine coada.

Cumătrul Pietro şi cumătra, care de mult ce aşteptau să vază farmecele popii abia dacă apucaseră să închidă ochii toată noaptea, cît ce se lumină de ziuă, se ridicară iute şi îl chemară pe *don* Gianni, care veni în odaia lor aşa în cămaşă cum era şi zise :

— Nu ştiu, zău, de dragul cui aş face în toată lumea asta ce fac de dragul vostru ; dar, dacă vreţi să iasă treaba, să faceţi cum vă spun.

Bărbatul şi femeia răspunseră că-s gata să facă tot ce le va cere. Popa luă atunci o lumînare, i-o puse omului în mînă şi-i zise :

— Uită-te bine cum fac eu şi ţine minte ce-am să spun : dar dacă vrei să nu strici tot, să nu cumva să scoţi o vorbă, orice-ai vedea şi ai auzi. Şi roagă-te lui Dumnezeu să se lipească bine coada.

Cumătrul luă feştila şi zise că avea să facă întocmai după voia popii. După care *don* Gianni o puse pe femeie să se dezbrace pîn' la piele şi să se aşeze în patru labe ca iepele, dăscălind-o şi pe dînsa să nu sufle o vorbă orice s-ar întîmpla. Pe urmă începu s-o pipăie cu mîinile pe faţă şi pe cap, zicînd :

— Căpşorul ăsta să se facă un cap frumos de iapă.

Apoi i-atinse părul şi zise :

— Părul ăsta să se facă un păr frumos de iapă.

Pe urmă o pipăi pe braţe şi zise :

— Astea să se facă picioare frumoase de iapă.

Pe urmă, atingîndu-i sînii şi aflîndu-i tari şi rotunjori — cum între acestea se trezise şi ăl de nu era chemat — grăi :

— Şi pieptul ăsta să se facă un piept frumos de iapă.

Apoi făcu la fel cu spatele, cu pîntecul, cu şoldurile şi cu picioarele femeii. Iar la urmă, cum nu-i mai rămăsese decît să puie coada, îşi ridică cămaşa şi apucînd pilugul cu care seamănă bărbaţii, îl vîrî iute în brazda făcută anume pentru asta şi zise :

— Asta să fie coada.

Cumătrul Pietro, care pînă atunci se uitase cu mare băgare de seamă, văzînd treaba din urmă ce nu prea îi fu pe plac, strigă :

— *Don* Gianni, nu vreau coadă, *don* Gianni, nu vreau coadă.

Umoarea din străfunduri, prin care toate plantele se împreună cu pămîntul, ţîşnise cînd *don* Gianni, trăgînd deoparte coada, făcu :

— Vai, ce-ai făcut cumetre ! Doar nu ţi-am spus să taci chitic orice-ai să vezi şi ai s-auzi ? Iapa era ca şi făcută, dar tu, cu vorba ta, ai stricat toată treaba şi nu-i chip s-o mai facem de-acu înainte niciodată.

Cumătrul Pietro zise :

— Lasă, părinte, nu-i nimica ; de coada aceea n-aveam lipsă. Dar de ce adică nu mi-ai spus : „Pune-i-o tu, cumetre ?" Şi pe-urmă adevărul e că o lipeai cam jos.

La care popa îi răspunse :

— Nu te-am lăsat pe tine, fiindcă n-ai fi ştiut s-o pui de prima oară aşa de bine.

Femeia, auzind acestea, se ridică în picioare şi, de bună credinţă cum era, îi zise bărbatului :

— Măi, mare dobitoc mai eşti ! Auzi ! Să-şi strice dumnealui norocul lui şi-al meu ! Da' ce, ai mai văzut vreodată iapă să n-aibă coadă ? Eşti om sărac, e drept, dar s-ar cădea să fii încă de zece ori pe atîta, pe legea mea ţi-o spun.

Şi astfel, văzînd femeia că nu mai e putinţă să fie preschimbată în iapă din pricina cuvintelor pe care le rostise Pietro, ponni a se îmbrăca mîhnită şi îngîndurată, iar Pietro cu catîrul lui se apucă din nou de vechea-i meserie, precum era deprins a face, şi, cu *don* Gianni dimpreună, se duse a doua zi la bîlciul din Bitonto, fără a mai cuteza vreodată să-i ceară a-i face un bine ca cel pe care i-l făcuse.

Cît s-a mai rîs pe socoteala poveştii cu cumătrul Pietro — înţeleasă de doamne cu mult mai bine decît ar fi dorit povestitorul ei — îşi poate închipui uşor acela care încă rîde pe socoteala ei. Dar, isprăv-

vîndu-se povestea, cum soarele începea să încălzească tot mai mult, regina, știind că se apropie sfîrșitul cîrmuirii ei, se ridică în picioare, își scoase de pe cap cununa și punîndu-i-o lui Pamfilo, singurul care nu fusese cinstit cu alegerea de rege, îi zise surîzînd :

— Stăpîne, ca ultim rege al nostru, grea sarcină îți revine, căci vei avea de îndreptat tot ce-am greșit eu și ceilalți care au șezut pe locul tău ; de aceea îți doresc să te ajute Dumnezeu precum mi-a ajutat și mie și cu acestea te încunun drept rege și stăpîn al nostru.

Pamfilo primi cu bucurie cinstea pe care i-o făcea Emilia și îi răspunse :

— Doamnă, meritele dumitale și ale celorlalți supuși ai mei vor face astfel încît și eu, ca toți ceilalți, să fiu vrednic de lauda dumneavoastră.

Pe urmă, după ce la fel cu înaintașii săi se sfătui cu credincerul și-i rîndui porunci, se întoarse către doamnele ce-i așteptau cuvîntul și zise :

— Îndrăgostite doamne, înțelepciunea Emiliei, care ne-a fost regină astăzi, ne-a dat prilejul să vorbim fieștecare despre ce-am vrut, spre a ne mai odihni nițel puterile greu încercate. Drept care acuma, odihniți, socot că n-ar strica să ne întoarcem iar la legea obișnuită, și ca atare, mîine să povestim ceva în legătură cu aceia care, mînați de dărnicie sau de mărinimie, au săvîrșit lucruri de seamă în dragoste ori în alte cele. Aceste povestiri sînt sigur că vor aprinde în voi dorința de-a săvîrși lucruri bune, căci numai în acest chip viața ce ne-a fost dată și care în trup de muritor nu poate fi decît prea scurtă va dăinui de-a pururi în faima vrednică de laudă pe

care orice om ce nu trăieşte numai şi numai pentru pîntec, ca dobitoacele, se cade nu numai s-o dorească, dar s-o şi caute cu strădanie şi să trudească pentru dînsa.

Subiectul ales de rege plăcu veselei cete de cavaleri şi doamne, care cu învoirea lui se ridică din loc, spre a petrece după plac pînă la vremea cinei, fieştecare după cum îi da ghes inima să facă. Iar după ce se adunară cu toţii bucuroşi la cină şi fură îngrijit slujiţi şi în bună rînduială, se apucară să danseze ca de obicei, cîntînd poate şi-o mie de cîntări, mult mai plăcute la cuvinte decît la melodie. Iar după aceea regele îi porunci Neifilei să cînte pentru el un cîntec şi dînsa începu pe dată cu glas voios şi limpede :

Mi-e drag să mă bucur, căci tînără sînt,
Iubirea mă-ndeamnă şi inima-mi cere,
Mi-e drag primăvara să rîd şi să cînt.

Dumbrăvi înverzite străbat culegînd
Flori albe ca neaua, gălbui, purpurii,
Măcieşii în floare şi crinii-aurii.
Pe toate în minte le-asemăn la rînd
Cu obrajii acelui ce pururea-n gînd
Mă poartă pe mine ce n-am altă vrere
Decît bucurie să-i fiu pe pămînt.

Şi dacă prin iarbă vreo floare găsesc
Să-i semene lui întru totul, deplin,
O-alint, o sărut, pe palme mi-o ţin
Şi-ntregul meu suflet i-l destăinuiesc.
Pe urmă-n cunună de flori o-mpletesc
Şi fire de păr ca stropii de miere
Îi leg împrejur să nu zboare în vînt.

Floarea menită-i să dea bucurie
Oricui de-o privește, ci mie îndoit,
Căci pare că-n ea văd chipul iubit
Al celui ce drag mi-a fost dat să-mi fie.
Cuvîntul nu-i vrednic a spune și-a scrie
Ce dulce mă-mbată a miresmii putere;
Numai suspinele martore-mi sînt.

Adînci, dureroase, din inima mea
Nu-mi scapă vreodată, ca altor femei,
Ci calde, suave ca boarea de tei,
Și pleacă iubitului veste să-i dea,
Iar el, care pururi ferice m-ar vrea,
Degrabă m-ajunge și n-apuc a-i cere
Să vie, ca dorul să nu-mi mai frămînt.

Atît regele cît și doamnele lăudară cu prisosință cîntarea Neifilei, după care, cum se scursese o bună parte din noapte, regele porunci să meargă toată lumea la culcare pînă într-a doua zi.

Ziua a zecea

Sfîrşeşte cea de a noua zi a Decameronului *şi începe cea de a zecea şi ultima, în care, sub sceptrul lui Pamfilo, se povesteşte despre aceia care, mînaţi de dărnicie ori de mărinimie, au săvîrşit lucruri de seamă în dragoste ori în alte cele.*

Pe boltă spre apus mai erau încă nori roşietici, pe cîtă vreme cei din răsărit îşi ţeseau tiv de aur strălucitor pe margini, căci soarele îi lovea din plin, cînd Pamfilo, sculîndu-se, puse să-i cheme şi pe ceilalţi. Şi după ce veniră toţi, hotărî împreună cu ei unde ar putea să meargă ca să-şi petreacă ziua şi apoi porni cu pas agale, însoţit de Filomena şi Fiammetta şi urmat de toţi ceilalţi. Într-acest chip, vorbind de viaţa ce-i aştepta de atunci încolo, îşi petrecură o bucată şi după ce făcură o plimbare lungă se întoarseră la palat, căci soarele începea să se înfierbînte tot mai tare ; acolo, adunîndu-se în jurul fîntînii celei limpezi, după ce porunciră să li se clătească paharele într-însa, cei însetaţi băură şi apoi se desfătară în umbra dulce a grădinii pînă la ceasul prînzului. Iar după ce mîncară şi îşi făcură somnul de după amiază, se adunară ca de obicei pe locul hotărît de rege şi acolo, la porunca lui, Neifile, voioasă, prinse a grăi precum urmează :

Povestea întîia

Un cavaler îl slujeşte pe regele Spaniei; i se pare că nu e răsplătit cum trebuie, dar regele îi dovedeşte desluşit că nu e vina lui, ci a sorţii, care îi e vrăjmaşă, şi la urmă îl dăruieşte cu fel de fel de daruri.

— Vrednice doamne, e o mare cinste pentru mine faptul c-am fost aleasă de către regele nostru să vorbesc eu cea dintîi despre un lucru aşa măreţ precum e dărnicia, care, asemeni soarelui ce e podoaba bolţii cereşti, este şi ea lumina tuturor celorlalte virtuţi. Am să vă spun, dar, o poveste scurtă, dar plăcută foarte după părerea mea, încredinţată fiind c-o să vă prindă bine să vă amintiţi de dînsa.

Cuvine-se să ştiţi că, printre alţi cavaleri vrednici care trăiau pe vremuri în oraşul nostru, se afla unul pe nume Ruggieri de Figiovanni, poate cel mai viteaz şi cel mai vrednic dintre toţi. Şi cavalerul ăsta, avut şi inimos din fire, văzînd ce fel de viaţă duc şi ce deprinderi au toscanii, se socoti în sinea lui că de-ar rămîne în Toscana n-ar avea prilejul să-şi dovedească vitejia şi prin urmare hotărî să plece o vreme la curtea regelui Alfonso al Spaniei, care trecea la vremea aceea drept cel mai viteaz rege din cîţi erau pe lume. Şi, luînd cu sine un număr mare de slujitori cu cai şi arme, plecă în Spania, unde fu bine primit de către rege. Acolo, trăind

pe picior mare şi săvîrşind adevărate minuni de vitejie în faptele de arme, ajunse în foarte scurtă vreme a trece în ochii tuturor drept un viteaz fără pereche. Iar, după ce îşi petrecu aşa un timp destul de îndelungat, luînd seama zi de zi la felul în care regele se purta cu ceilalţi curteni, i se păru că acesta dăruieşte fără nici o chibzuială cetăţi, palate şi moşii unor oameni care nu se învredniciseră de ele; or, cum pe el, ce se ştia în sinea lui cît preţuieşte, nu-l dăruise cu nimic, gîndindu-se că treaba asta îi micşorează faima, se hotărî să plece şi ceru încuviinţarea regelui. Regele îl învoi şi îi dădu în dar un catîr de soi, de toată frumuseţea, de care cavalerul, la gîndul căii lungi pe care o avea de străbătut, se bucură întrucîtva. Pe urmă regele porunci unui slujitor credincios să facă ce l-o tăia capul şi să încerce a-l însoţi la drum pe cavaler, fără să-i dea de bănuit că e trimis de el, să-şi vîre bine în cap tot ce avea să spună, astfel încît la urmă să-i poată povesti, şi-a doua zi să-i poruncească să se întoarcă iar la dînsul. Slujitorul şezu cu ochii în patru şi, cît ce-l văzu pe *messer* Ruggieri că părăseşte oraşul, porni şi el la drum şi-l însoţi cu dibăcie, dîndu-i a înţelege că merge şi el în Italia.

Călărind dar *messer* Ruggieri pe catîrul dăruit de rege, cam către ceasurile nouă — în timp ce însoţitorul lui vorbea de una şi de alta — el zise:

— Cred că n-ar strica să uşurăm oleacă dobitoacele astea.

Şi zicînd astfel, îşi duseră dobitoacele într-un grajd unde toate celelalte, în afară de catîr, îşi lepădară udul. Apoi pornind din nou la drum şi slujitorul stînd mereu la pîndă ca să auză ce avea să spună cavalerul, apunseră la un pîrîu, în care, în

timp ce caii se adăpau, catîrul îşi făcu nevoile, *Messer* Ruggieri, cînd îl văzu ce face, zise :

— Fire-ai al dracului de catîr, că eşti făcut pe măsura stăpînului ce mi te-a dat !

Slujitorul regelui îşi vîrî bine în cap cuvintele cavalerului, dar, deşi îl însoţi la drum din zori şi pînă în noapte şi avu prilejul să audă nenumărate alte vorbe de-ale lui, nu auzi nici una care să nu fie rostită întru cinstirea regelui şi întru lauda sa. A doua zi de dimineaţă, după ce încălecară gata să plece spre Toscana, slujitorul îi împărtăşi cavalerului porunca regelui, drept care el se întoarse fără de preget înapoi. Regele, după ce află cîte spusese cavalerul despre catîr, puse să-l cheme, îl întîmpină cu faţa zîmbitoare şi-l întrebă să-i spuie de ce-l asemănase pe dînsul cu catîrul sau pe catîr cu dînsul. La care *messer* Ruggieri îi răspunse fără înconjur :

— Stăpîne, te-am asemănat catîrului pentru că, tot aşa precum domnia-ta dai daruri cui nu trebuie şi cui ar trebui nu-i dai nimic, la fel şi el, în loc să-şi facă nevoile unde se cuvenea, şi le-a făcut anapoda, acolo unde nu se cuvenea.

Atuncea regele îi zise :

— *Messer* Ruggieri, dacă nu ţi-am dat şi dumitale palate şi moşii ca altora mulţi care-s nimica pe lîngă ce eşti dumneata, nu înseamnă că n-aş fi ştiut cît ţi-e de mare vitejia şi cît de vrednic eşti de orice dar, oricît de preţios ar fi el ; nu eu, ci soarta dumitale, ce nu mi-a îngăduit să-ţi dau răsplata cuvenită, e vinovată de acest lucru. Şi-am să-ţi arăt desluşit că nu mint cînd vorbesc aşa.

La care *messer* Ruggieri răspunse :

— Stăpîne, eu nu mă necăjesc că n-am primit din parte-ţi daruri, căci nu mi le doream pentru a-mi

spori avutul ; dar mă mîhneşte gîndul că nu mi-ai dat nici o dovadă că-mi preţuieşti virtuţile. Cu toate acestea însă îţi iau de bună vorba şi-o socotesc cinstită, drept care-s gata să te ascult, deşi te cred şi aşa, fără de nici o mărturie.

Regele îl duse atunci într-o sală încăpătoare, în care — la porunca lui — fuseseră aşezate din vreme două lăzi închise şi ferecate bine şi zise în faţa altor mulţi care se aflau acolo :

— *Messer* Ruggieri, în una din aceste lăzi se află coroana mea cu sceptrul şi aşijderea o mulţime de giuvaeruri scumpe, paftale, cingători, inele şi alte odoare. Cealaltă ladă în schimb e plină de ţărînă ; ia una dintre ele şi, ori pe care ai alege-o, să fie a dumitale. Ai să-ţi dai singur seama atunci cine s-a dovedit nedrept cu vitejia dumitale, adică eu ori soarta care îţi e vrăjmaşă.

Messer Ruggieri dacă văzu c-aşa cerea porunca regelui să facă, alese una dintre lăzi şi după ce fu descuiată, tot la porunca regelui, ieşi la iveală că era tocmai lada cea plină cu ţărînă. Atuncea regele grăi rîzînd :

— *Messer* Ruggieri, poţi să te încredinţezi acum că-s drepte cele ce ţi-am spus despre ursita ce ţi-e dată ; de bună seamă însă că vitejia dumitale merită să mă pun de-a curmezişul acestei ursite. Eu ştiu că dumneata n-ai chef să mi te faci spaniol şi tocmai de aceea nu vreau să-ţi dăruiesc palate şi cetăţi aicea ; în schimb ia lada asta pe care soarta n-a vrut să ţi-o hărăzească şi pe care eu ţi-o dăruiesc în ciuda ei, ca s-o poţi duce cu dumneata acasă şi să te poţi mîndri pe drept cuvînt cu dovada preţuirii mele faţă de toţi ai dumitale.

Messer Ruggieri luă lada şi, după ce-i mulţumi regelui din toată inima pentru preţiosul dar, se întoarse vesel în Toscana.

Povestea a doua

Ghino di Tacco îl prinde pe abatele din Cluny, îl vindecă de rău de pîntec şi apoi îl lasă slobod. Abatele se întoarce la curtea papală din Roma, îl împacă pe tămăduitor cu papa Bonifaciu şi-l face frate ospitalier [1].

Dărnicia regelui Alfonso faţă de cavalerul florentin fusese lăudată de toţi cînd regele, căruia povestea aceasta îi plăcuse foarte mult, îi porunci Elisei să urmeze ; şi dînsa începu pe dată :

— Gingaşe doamne, dărnicia unui rege, precum şi faptul că s-a vădit mărinimos faţă de un om care îl slujise e mare lucru într-adevăr şi vrednic e de toată lauda ; dar oare ce-am mai putea zice, dacă ne-ar spune cineva de cîtă dărnicie a dat dovadă un preot faţă de un om pe care ar fi putut să-l duşmănească, fără ca nimeni să-i aducă vreo învinuire pentru asta ? Desigur, altceva nimic decît că fapta regelui a dovedit virtute, pe cîtă vreme a preotului a fost de-a dreptul o minune, dat fiind că ştim cu toţii că preoţii sînt mai zgîrciţi chiar şi decît femeile şi că-s duşmani de moarte ai faptelor mărinimoase. Şi — deşi orice om rîvneşte în chip firesc să se răzbune pe cel ce i-a făcut un rău — preoţii, după cum se ştie, cu toate că propovăduiesc răbdarea

[1] Fraţii ospitalieri erau cavaleri ai unui ordin care se bucura de mari beneficii eclesiastice (n. t.).

şi laudă mai presus de toate iertarea celor ce-au greşit, se lasă orbiţi de răzbunare mai vîrtos decît mirenii. Cu toate acestea însă, din povestea mea veţi desluşi acum tocmai contrarul acestui adevăr şi veţi pricepe lămurit cît de mărinimos s-a dovedit un preot.

Ghino di Tacco, vestit în toată lumea de crud şi de tîlhar, fiind izgonit din Siena şi aflîndu-se în duşmănie cu conţii Santa Fiore, răzvrăti oraşul Radicofani împotriva bisericii din Roma şi, statornicindu-se în el, începu să prade, prin mijlocirea alor săi, pe toţi drumeţii care se abăteau prin partea locului. Or, cum pe vremea aceea era papă la Roma Bonifaciu al optulea, veni la curtea lui abatele din Cluny, despre care se spune c-ar fi fost una din cele mai avute feţe bisericeşti din lume ; şi pe cînd se afla acolo, se îmbolnăvi de pîntec şi fu sfătuit de doctori să meargă la băile din Siena, unde ziceau că fără doar şi poate s-ar fi lecuit. Abatele dobîndi învoirea papei şi se porni la drum cu un alai întreg de slugi şi cai împovăraţi cu fel de fel de lucruri, fără să-i pese de zvonurile care umblau pe seama lui Ghino di Tacco. Acesta, auzind că vine, împînzi locul cu iscoade şi fără a pierde un singur om îl prinse pe abate cu tot alaiul şi toate ale sale într-un locşor ferit şi strîmt. Pe urmă trimise la el un slujitor de-al lui, pe unul dintre cei mai buni şi cei mai iscusiţi la vorbă, cu alţi cîţiva pe lîngă el, care să-i spuie abatelui frumos şi mai cu binişorul că e poftit să vie la Ghino la castel. Abatele, auzind acestea, răspunse mînios că nici în ruptul capului n-ar fi făcut una ca asta, pentru că el cu Ghino n-avea nimic de împărţit, ci tocmai dimpotrivă poftea să plece mai departe şi apoi avea să vază el cine s-ar fi încumetat să îi aţie calea. La care solul răspunse cu smerenie :

— Uite ce-i, *messere:* domnia-ta ai nimerit un loc pe unde noi nu ne mai temem de nimeni decît de Dumnezeu şi unde afuriseniile şi opreliştile sînt dinainte afurisite şi n-au cum ne lovi; de aceea caută, rogu-te, spre binele domniei tale, să-i împlineşti voia lui Ghino.

În timp ce ei vorbeau astfel, tîlharii împresuraseră de jur împrejur locul; drept care abatele, văzînd că-i prins cu toţi ai săi, porni mînios nevoie mare cu solul spre castel, urmat de tot alaiul de slugi şi dobitoace. Acolo, după ce descălecă, la porunca lui Ghino fu dus de unul singur într-o cămăruţă întunecoasă şi foarte neîngrijită, în timp ce însoţitorii săi fură găzduiţi cu mult mai bine decît el, fiecare după rangul lui, iar caii şi poverile fură aşezate bine, fără ca nimeni să se atingă nici barem de-un ac. După ce rîndui aceasta, Ghino se duse la abate şi-i zise după cum urmează:

— *Messere,* Ghino, al cărui oaspe te afli a fi aicea, te roagă să ai bunătatea şi să-i spui şi lui unde vroiai să mergi şi pentru ce anume.

Abatele, om înţelept, lăsînd deoparte înfumurarea, îi desluşi unde vroia să meargă şi de ce. Ghino, dacă auzi aşa, plecă de la abate şi hotărî în sinea lui să-l vindece şi fără băi, drept care porunci ca în cămăruţa lui, care era bine păzită, să ardă mereu focul. Pe urmă nu se întoarse la el decît a doua zi şi atuncea îi aduse într-un şervet mai alb ca neaua două bucăţi de pîine prăjită şi un pocal cu vin, vin dulce de Corneuil, adică tocmai din părţile abatelui, şi-i zise:

— *Messere,* Ghino în tinereţe a învăţat printre altele şi ştiinţele doftoriceşti; or, pentru rău de pîntec dumneaului zice că nu-i leac mai bun decît acela pe care ţi-l va face el; şi cum bucatele aces-

tea pe care ţi le aduc sînt începutul leacului, mănîncă-le şi te întremează.

Abatele, ca unul care era flămînd şi n-avea chef de trăncăneală, mîncă pîinea prăjită, goli pocalul, iar apoi rosti cuvinte aspre, puse tot felul de întrebări şi împărţi poveţe, dar mai presus de toate ceru să poată sta de vorbă cu Ghino. Acesta îi răspunse cuviincios la unele întrebări, lăsînd în schimb fără răspuns altele care erau întru totul deşarte şi la sfîrşit îi spuse că Ghino avea să-l cerceteze cît de curînd ; pe urmă plecă de la el şi nu se întoarse iarăşi decît a doua zi, aducîndu-i şi de astă dată pîine prăjită şi vin. Într-acest chip îl ţinu vreo cîteva zile, pînă ce-şi dete seama că abatele mînca niscaiva boabe uscate pe care el i le aducea anume, într-ascuns, şi le lăsa acolo. Iar cînd văzu aşa, îl întrebă ca din partea lui Ghino cum îi merge cu boala. La care abatele răspunse :

— Socot că nu mi-ar merge rău, dac-aş scăpa din mîna lui. Aşa m-a vindecat de bine cu leacurile ce mi-a dat, că toată ziua mă gîndesc numai şi numai la mîncare.

Atuncea Ghino, după ce-i puse pe slujitorii abatelui să-i rînduiască cu lucrurile lui o odaie frumoasă şi după ce pregăti un ospăţ straşnic la care dimpreună cu cei de la castel pofti şi pe slujbaşii abatelui, se duse a doua zi la dînsul şi-i spuse :

— *Messere*, e vremea să te scapi de cămăruţa asta, de vreme ce te simţi mai bine.

Şi luîndu-l de mînă, îl duse în odaia pe care i-o pregătise, îl lăsă acolo împreună cu ai lui şi el se duse să vază de ospăţ. Abatele şezu vreo cîtva timp cu ai săi şi le povesti cîte îndurase el în zilele acelea, în vreme ce slujbaşii îi arătară dimpotrivă că ei fuseseră cinstiţi cum nici că se putea mai bine de către acelaşi Ghino. Apoi, cînd se făcu de amiaz,

abatele şi toţi ceilalţi fură slujiţi după tipic cu fel de fel de soiuri de bucate alese şi vinuri minunate; dar Ghino nici de data asta nu spuse cine este.

După ce fu ţinut într-acest chip încă vreo cîteva zile, Ghino porunci să fie aduse într-o sală toate lucrurile abatelui şi într-o curte, dedesubt, toţi caii lui pînă la unul, după care se duse la el şi-l întrebă cum se simţea şi dacă e destul de tare spre a putea încăleca. Abatele îi răspunse că se simţea destul de tare, că era vindecat de pîntec şi că s-ar fi simţit şi mai bine dacă ar fi scăpat din mîinile lui Ghino. Acesta îl duse atunci în sala unde se aflau toţi slujitorii lui, cu toate ale sale şi, îndrumîndu-l spre o fereastră de unde îşi putea vedea toţii caii adunaţi în curte, îi zise:

— Trebuie să ştii, *messere*, că nu din josnicie sau răutate sufletească Ghino di Tacco — care-s eu — a ajuns tîlhar de drumul mare şi vrăjmaş al curţii din Roma; numai faptul c-a fost nobil, sărac şi izgonit din propria lui casă, precum şi nenorocul lui de-a fi avut duşmani puternici şi numeroşi, l-au îndemnat să-şi apere neamul şi viaţa. Dar, fiindcă dumneata îmi pari un om de treabă, acu că te-am tămăduit, n-am să mă port cu dumneata aşa cum m-aş purta cu un altul, pe care, dacă l-aş avea la mînă aşa precum te am, nu l-aş lăsa să-mi scape pînă ce nu mi-aş face parte din lucrurile lui. De data asta în schimb aş vrea ca dumneata să fii acela care, ţinînd seama de ce-mi lipseşte, să-mi dai din ale dumitale cît socoteşti de bine. Tot ce-ai avut se află aici şi de la geamul ăsta îţi poţi vedea în curte, jos, toţi caii pînă la unul; de aceea, fie că iei tot, fie că iei numai o parte, eşti slobod din această clipă să pleci ori să rămîi: la voia dumitale.

Abatele se minună de atîta dărnicie la un tîlhar de drumul mare şi îi plăcură foarte cuvintele lui

Ghino ; de aceea, lepădînd pe loc dispreţul şi mînia, ba preschimbîndu-le de-a dreptul în dragoste şi prietenie, se repezi la el şi-i zise îmbrăţişîndu-l :

— Mă jur pe ce am mai sfînt că pentru a cîştiga prietenia unui om ca tine aş îndura să pătimesc orice ocară, chiar mai grea decît ocara ce-am crezut c-o pătimesc din parte-ţi. Blestemată fie soarta care te-a silit s-apuci pe căi atît de greşite.

Apoi, după ce luă cu el din cai şi celelalte toate atît cît îi făcea trebuinţă, lăsîndu-i cea mai mare parte lui Ghino, se porni spre Roma.

Papa, deşi aflase de întîmplarea abatelui, de care se mîhnise foarte, cînd îl văzu în faţa lui, îl întrebă cum îi priiseră băile. La care abatele răspunse zîmbind :

— Sfinţia-ta, n-am apucat s-ajung la băi şi-am dat în drum de un doctor priceput, care m-a lecuit de minune.

Şi-i povesti cum şi în ce fel, lucru de care papa făcu un haz nespus. Pe urmă, continuîndu-şi vorba, mînat de un gînd mărinimos, ceru înaltului părinte să-i facă un hatîr. Papa, crezînd că-i cere cu totul altceva, se învoi bucuros să-i împlinească rugămintea şi atuncea abatele îi spuse :

— Ce vreau să-ţi cer, sfinte părinte, e să te înduri de Ghino di Tacco şi să-l ierţi, căci el m-a vindecat ; din cîţi oameni de treabă am cunoscut în viaţă, el este fără îndoială unul din cei mai vrednici. Răul pe care îl face socot că-i mai degrabă păcatul sorţii, nu al lui, iar dacă preasfinţia-ta ar vrea să-i îmbuneze soarta dîndu-i ceva ca să trăiască aşa cum cere starea lui, sînt sigur c-ar ajunge în foarte scurtă vreme să-l judece ca mine.

Papa, auzind acestea, ca unul ce avea suflet mare şi îndrăgea oamenii vrednici, îi răspunse abatelui că, dacă Ghino, într-adevăr, era aşa precum zicea,

putea să i se înfățișeze, și el ar fi fost bucuros să-l poată ajuta. Încredințat fiind de abate că n-avea a se teme, Ghino veni la curte și, cît ce ajunse în preajma papei, acesta își dete seama că e un om de omenie, drept care se împăcă cu el și-i dărui o parohie din cele ale Spitalului [1], făcîndu-l în același timp și frate ospitalier. Iar Ghino stăpîni de-a lungul întregii sale vieți această parohie, păstrîndu-se pînă la moarte prieten și slugă credincioasă a sfintei biserici catolice și a abatelui din Cluny.

---

[1] E vorba despre Spitalul pelerinilor care mergeau la Ierusalim (n. t.).

Povestea a treia

Mitridanes, pizmuind dărnicia lui Natan, pleacă în căutarea lui cu gînd să-l omoare şi nimereşte peste el; Natan, nefiind recunoscut, îl învaţă cum să facă şi îl aşteaptă într-un desiş, aşa precum orînduise; Mitridanes, recunoscîndu-l, se ruşinează foarte de gîndurile lui şi pînă mai la urmă se despart buni prieteni.

Faptul că un preot dovedise atîta dărnicie li se păru celor de faţă de-a dreptul o minune, şi, după ce doamnele sfîrşiră cu vorba, regele porunci lui Filostrato să urmeze, iar dînsul începu degrabă :

— Nobile doamne, mare a fost dărnicia regelui Spaniei şi nemaiauzită, poate, aceea a abatelui, dar socotesc c-o să vă pară lucru la fel de minunat să auziţi acum că un om, spre a-şi vădi mărinimia faţă de un altul ce rîvnea la viaţa sau, mai bine zis, de-a dreptul la sufletul lui, s-a hotărît să-i dea el însuşi prilejul de a fi omorît, şi ar fi făcut treaba asta negreşit, dacă celălalt ar fi primit, aşa cum veţi vedea de îndată din istorioara mea.

De e să dăm crezare vorbelor unor genovezi şi altor călători care au umblat prin China, e lucru neîndoios că pe meleagurile acelea trăia odinioară un nobil putred de bogat, pe care îl chema Natan. Şi cum Natan acesta şedea chiar lîngă drumul pe care îl străbăteau de voie de nevoie toţi cei care călătoreau dinspre apus spre răsărit ori dinspre răsărit spre apus, fiind el nespus de darnic, de

inimos şi mai cu seamă de dornic să-şi vădească prin fapte aceste însuşiri, puse un mare număr de meşteri să-i clădească pe locul acela o aşezare şi în foarte scurtă vreme meşterii îi durară cel mai frumos, mai mare şi mai bogat palat din cîte s-au văzut vreodată ; şi după ce Natan îl înzestră din plin cu toate cele de trebuinţă pentru a putea primi şi preacinsti în el pe orice om de neam, cum slujitori avea destui, se apucă să găzduiască şi să omenească împărăteşte pe orice călător care se abătea pe acolo. În obiceiul acesta vrednic de toată lauda stărui cu atîta rîvnă, încît îi merse vestea şi ajunse cunoscut nu numai prin părţile răsăritului, dar chiar şi pe meleagurile apusului.

Acu, pe cînd era bătrîn şi împovărat de ani, deşi nici bătrîneţea barem nu-i obosise dărnicia, se întîmplă ca faima lui să ajungă la urechile unul tînăr, pe nume Mitridanes, care trăia într-o ţară vecină cu a lui ; şi tînărul acesta, ştiindu-se tot aşa de bogat pe cît era şi Natan, prinse a-i pizmui renumele şi dărnicia şi hotărî deci să-i adumbrească faima ori să i-o întunece cu totul prin săvîrşirea unor fapte şi mai măreţe ca ale lui. Şi, după ce puse să i se facă un palat la fel cu-al lui Natan, se apucă să săvîrşească cele mai neînchipuite şi mai nesăbuite fapte de dărnicie din cîte s-au făcut vreodată ; şi, cum era de aşteptat, în scurtă vreme faima lui se împrăştie ca focul. Or, într-o bună zi, pe cînd tînărul nostru şedea singur în curtea palatului, se întîmplă să intre pe una din porţi o femeie sărmană care îi ceru pomană şi dînsul îi dădu. Femeia se întoarse apoi din nou pe altă poartă şi iarăşi îi ceru pomană şi dînsul iarăşi îi dădu ; se întoarse într-acest chip de douăsprezece ori, pînă ce a treisprezecea oară Mitridanes îi zise :

— Femeie, prea te-ntreci cu gluma !

Dar totuşi îi dădu pomana. Bătrînica, auzind ce-i spune, răspunse :

— Doamne, ce minunată e mărinimia lui Natan ! De treizeci şi două de ori am intrat la el prin cele treizeci şi două de porţi cîte are palatul lui, aşa cum are şi acesta, şi i-am cerut pomană, dar el nu mi-a vădit că m-ar cunoaşte şi mi-a dat de fiecare dată ; aicea n-am intrat decît de treisprezece ori şi dumneata mă şi cunoşti şi mă faci şi de batjocură.

Şi zicînd astfel plecă şi nu se mai întoarse. Mitridanes, auzind cuvintele femeii, ca unul care socotea că tot ce aude despre Natan şi dărnicia lui îi micşorează faima, se înfurie peste măsură şi prinse a-şi zice în sinea lui : „Ah, vai de capul meu ! Cînd voi ajunge oare nu să-l întrec, dar barem să-l ajung pe Natan în faptele-i măreţe, cînd nici în astea mici nu pot să fiu ca el ? Pe legea mea, mă zbat zadarnic, de nu mă hotărăsc să-i curm o dată viaţa ; şi, fiindcă bătrîneţea nu se îndură să-l răpună, cuvine-se să fac eu însumi şi cît de iute treaba asta". Şi ridicîndu-se de acolo, aşa pornit precum era, fără să spună nimănui ce hotărîre luase, porni la drum călare, c-o mînă de însoţitori şi într-a patra zi ajunse pe locul unde se afla palatul lui Natan. Acolo, după ce le porunci însoţitorilor săi să se prefacă a nu-l cunoaşte şi să se îngrijească singuri de gazdă pînă ce ar fi avut porunci noi de la dînsul, rămas de unul singur, cum într-acestea se înserase, nu departe de palat dădu peste Natan, care îmbrăcat în straie simple se plimba de colo-colo, neînsoţit de nimeni ; şi fiindcă Mitridanes nu ştia cine este, îl întrebă să-i spuie unde şedea Natan. Bătrînul îi răspunse vesel :

— Băiete dragă, nu e nimeni în tot ţinutul ăsta care să ştie să-ţi răspundă la întrebarea asta mai

bine decît mine ; de aceea, dacă vrei, am să te duc la Natan.

Mitridanes îi răspunse că-l însoţeşte bucuros, dar c-ar fi vrut, de se putea, să nu fie văzut şi cunoscut de Natan. La care celălalt îi zise :

— Voi face-o şi pe asta, dacă aşa ţi-e voia.

Mitridanes descălecă şi plecă însoţit de Natan, care îl ţinu de vorbă şi-i povesti o mulţime de lucruri pînă ce ajunseră la palat. Acolo bătrînelul dădu în grija unei slugi calul lui Mitridanes şi-i spuse la ureche să facă astfel ca nimeni din casă să nu-i spună băiatului că el e Natan ; şi voia îi fu împlinită. Pe urmă, după ce intrară în palat, îl găzdui pe Mitridanes într-o prea frumoasă odaie, în care porunci să nu pătrundă nimeni decît cei rînduiţi cu slujba şi acestora le spuse să-l preacinstească în toată legea ; pe urmă rămase el însuşi să-i ţie tovărăşie tînărului. Mitridanes, şezînd de vorbă cu Natan, deşi se arăta smerit ca faţă de un părinte, îl întrebă cine era. La care Natan îi răspunse :

— Eu sînt un biet slujbaş mărunt de-al lui Natan şi am îmbătrînit cu el de cînd îl tot slujesc, deşi, pre cîte vezi, el nu m-a învrednicit c-o slujbă mai înaltă ; de aceea, chiar dacă ceilalţi au pricină să se mîndrească cu dărnicia lui, eu n-am cu ce să mă mîndresc.

Cuvintele bătrînului sporiră nădejdile lui Mitridanes, făcîndu-l să-şi închipuie c-are să-şi poată înfăptui mai lesne cu ajutorul lui gîndul mîrşav ce-l adusese pe locurile acelea. Natan la rîndul lui îl întrebă şi el cu vorbe cuviincioase cine era şi ce nevoi îl aduseseră acolo, arătîndu-se gata să-i sară într-ajutor cu vorba sau cu fapta, dac-ar fi fost în stare. Mitridanes şezu cîtva la îndoială mai înainte de-a răspunde, dar mai la urmă, hotărît să se în-

creadă în el, după ce-l luă pe ocolite şi îi ceru făgăduinţa că nu-l va da de gol, îi spuse cine era el şi cu ce gînd venise acolo, cerîndu-i sfat şi ajutor. Natan, cînd auzi, ce spune şi-i pricepu gîndul mîrşav, se tulbură în sinea lui, dar nu şezu prea mult pe gînduri şi, fără a clipi măcar, cu suflet dîrz îi spuse :

— Mitridanes, vrednic om trebuie să fi fost părintele tău şi pesemne c-ai dorit să-i semeni, de vreme ce ţi-ai pus în gînd să te arăţi mărinimos faţă de toată lumea ; de asemeni vrednic este de laudă pentru invidia ce o porţi mărinimiei lui Natan, căci dacă ar mai fi şi alţii să pizmuiască atare lucruri, lumea, din rea şi ticăloasă ce e, s-ar face dintr-o dată bună. Taina pe care mi-ai încredinţat-o voi ţine-o ascunsă, fii pe pace ; ce-i drept, prea mare ajutor la treaba asta nu-ţi pot da, dar am să-ţi dau în schimb un sfat folositor şi iată care anume : cam la o jumătate de milă de aici se află un desiş, pe care îl poţi vedea chiar de pe locul ăsta, şi-n care aproape zilnic Natan se plimbă dimineaţa vreo două sau trei ceasuri ; acolo ai să-l găseşti uşor şi ai să afli chip să-ţi îndeplineşti dorinţa. Iar după ce-l vei omorî, ca să te poţi întoarce acasă fără nici o piedică, să n-o iei pe cărarea pe care ai venit, ci s-o apuci pe cealaltă, pe care o vezi la stînga şi care-i mai aproape de casa ta şi mai ferită, deşi e mai sălbatică.

Mitridanes, după ce află acestea, de îndată ce plecă Natan le dădu de ştire pe ascuns alor săi, care se aflau pe aproape, unde să vie să-l aştepte în ziua următoare.

A doua zi de dimineaţă Natan, care nu se răzgîndise, ci rămăsese credincios sfatului dat lui Mitridanes, se duse singur în desiş ca să-şi aştepte acolo moartea. Mitridanes se sculă şi el şi luîndu-şi arcul şi

spada, căci n-avea alte arme, încălecă pe cal şi-o apucă spre desiş : dar, văzîndu-l de departe pe Natan care se plimba, se gîndi că n-ar strica să-l vază şi să-i auză glasul mai înainte de a-l lovi ; de aceea se repezi la el şi, apucîndu-l de panglica ce-i înconjura fruntea, îi zise :

— Bătrîne, moartea te-a ajuns !

Natan nu zise altceva decît atît :

— Atunci înseamnă c-am binemeritat-o.

Mitridanes, auzindu-i glasul şi privindu-l în ochi, recunoscu numaidecît în el pe cel care în ajun îl găzduise aşa de bine, îl întovărăşise cu atîta prietenie şi-l sfătuise cu credinţă ; şi atuncea tot avîntul lui se risipi într-o clipă şi furia i se preschimbă în ruşine. De aceea, zvîrlind spada pe care o şi trăsese ca să-l lovească în piept, descălecă degrabă, se aruncă plîngînd la picioarele lui şi-i zise :

— Părinte scump, văd limpede ce mare ţi-e mărinimia, de vreme ce cu atîta grijă ţi-ai pregătit tu singur moartea şi ai venit aici spre a-mi dărui sufletul tău, pe care eu, fără temei, ţi l-am cerut chiar ţie ; dar Dumnezeu, ce poartă mai multă grijă decît mine îndatorinţei mele, m-a ajutat tocmai la timp şi mi-a deschis ochii pe care nimicnicia pizmei mi-i închisese odinioară. De aceea mă socot acum cu atît mai vrednic de a-mi plăti greşeala făptuită, cu cît mai multă grabă mi-ai dovedit în rîvna de a-mi mulţumi dorinţa ; răzbună-te pe mine cu răzbunarea ce socoţi c-o merită păcatul meu.

Natan îl ridică pe Mitridanes de jos şi, după ce-l îmbrăţişă şi-l sărută cu duioşie, îi zise :

— Fiul meu, pentru fapta pe care ai vrut s-o faci — fie că-i zici nemernicie sau altfel — nu trebuie să-mi ceri iertarea ori s-o primeşti, pentru că nu pornea din ură, ci numai din dorinţa de-a trece în ochii lumii drept un om mai bun decît alţii. Trăieşte

dar fără a te teme de mine şi fii sigur că n-a trăit nicicînd un om pe care să-l iubesc aşa cum te iubesc pe tine, pentru că porţi în piept un suflet bun şi mare, ce nu s-a înjosit să grămădească bani şi averi, aşa cum fac zgîrciţii, ci i-a chivernisit anume cu gînd a-i cheltui. Să nu-ţi fie ruşine fiindcă-ai rîvnit la viaţa mea ca să-ţi sporeşti printr-asta faima şi nici să nu-ţi închipui că eu mă mir de aşa ceva. Cei mai de seamă împăraţi şi cei mai vrednici regi nu şi-au mărit regatele — şi drept aceea faima lor — altcum decît prin omorîrea, nu doar a unui singur om, ci a mii şi mii de oameni, prin nimicirea de oraşe, prin arderea a zeci de sate ; de aceea, dacă tu vroiai să mă omori numai pe mine pentru a-ţi spori renumele, nu săvîrşeai prin asta nimic deosebit sau nou, ci tocmai dimpotrivă un lucru foarte obişnuit.

Mitridanes nu încercă să se dezvinovăţească, ci, lăudînd cuvintele pe care Natan le aflase spre a-l dezvinovăţi pe el, din vorbă în vorbă ajunse a-i spune că se miră nespus de mult cum de-şi pusese singur capul în ştreang şi cum de tocmai el îl sfătuise cum să facă spre a-şi atinge ţelul. La care Natan zise :

— Mitridanes, n-aş vrea să te miri de hotărîrea mea şi de sfatul pe care ţi l-am dat, pentru că eu — de cînd ajuns-am să fiu stăpîn pe mine însumi şi să mă hotărăsc a face ce-ai încercat şi tu să faci, adică să fiu darnic faţă de toată lumea — n-am lăsat niciodată pe nimenea să plece din casa mea fără să încerc, după puterea mea, să-i împlinesc orice dorinţă. Tu ai venit şi mi-ai vădit că jinduieşti la viaţa mea ; drept care eu, văzînd aceasta, cum n-aş fi vrut ca numai tu să pleci nemulţumit de aicea, m-am hotărît fără zăbavă să-mi dărui viaţa ţie, şi pentru ca s-o poţi avea fără primejdie pentru

tine, ţi-am dat sfatul pe care l-am socotit mai nimerit ; de aceea încă o dată îţi spun, şi chiar te rog, dacă doreşti, ia-mi viaţa şi împlineşte-ţi voia, fiindcă eu zău de ştiu cum aş putea altminteri s-o folosesc mai bine. Sînt optzeci de ani de cînd mă slujesc de ea pentru a mă mulţumi pe mine şi ştiu că, precum cere firea şi precum zilnic se întîmplă cu toate şi cu toţi, n-are să-mi fie dat să mai trăiesc prea multă vreme ; de aceea socotesc că e cu mult mai bine să-mi dăruiesc eu singur viaţa, aşa precum mi-am dăruit şi cheltuit averile, decît să ţin cu dinţii de ea, ca pîn' la urmă să mi-o răpească firea potrivnic vrerii mele. Să dăruieşti o sută de ani nu-i mare lucru ; cu cît e mai puţin atunci să dăruieşti şase sau opt, cîţi mai am eu de trăit ? Ia-mi viaţa, deci, te rog, dacă îţi este de trebuinţă ; de cînd sînt, niciodată n-am mai găsit pe cineva care să jinduiască tocmai la ea şi, dacă tu, care mi-o ceri, n-o iei, nu cred să mai găsesc vreodată un altul s-o dorească. Sau dacă totuşi aş găsi, ştiu bine dinainte că de ce-aş vrea mai mult s-o ţin, de ce i-aş micşora din preţ ; de aceea, pînă a nu ajunge la atare josnicie, fă bine, rogu-te, şi curmă-mi-o tu.

Mitridanes, ruşinîndu-se foarte, răspunse :

— Ferească Dumnezeu nu numai să ţi-o iau — să iau un lucru aşa de scump cum este viaţa dumitale ! — dar şi să jinduiesc la ea, precum făcut-am pînă acum. Departe de a-ţi scurta eu anii, să pot, ţi-aş da cu bucurie vreo cîţiva dintr-ai mei.

La care Natan zise iute :

— Şi, de-ai putea, oare n-ai vrea să mai adaugi vreo cîţiva ani vieţii mele şi într-acest chip să-mi dai putinţa să fac ce n-am făcut nicicînd ? să iau adică dintr-al tău, eu, care niciodată n-am luat nimica de la nimeni ?

— Sigur c-aş vrea, răspunse celălalt.

— Atuncea, zise Natan, să faci aşa precum îţi spun : tînăr cum eşti, tu să rămîi aicea în casa mea şi să-ţi zici Natan ; eu în schimb am să mă mut la tine şi îmi voi zice Mitridanes.

La care tînăru! răspunse :

— Dacă aş fi în stare să fac şi eu atîta bine cît ai făcut domnia-ta şi faci şi-acuma încă, n-aş sta de loc pe gînduri şi aş primi de îndată schimbul ; dar fiindcă sînt încredinţat că faptele mele n-ar face decît să micşoreze faima lui Natan şi fiindcă nu doresc să stric ce-au izbutit să facă alţii şi eu n-am izbutit, nu pot primi un schimb ca ăsta.

După ce mai vorbiră o vreme în chip la fel de prietenesc, pe voia lui Natan se întoarseră amîndoi la palat, unde bătrînul îl preacinsti pe Mitridanes încă vreo cîteva zile, îndemnîndu-l din toată inima să stăruie în pornirea lui înaltă şi măreaţă. Iar mai apoi, cînd Mitridanes îi spuse c-ar dori să se întoarcă acasă cu însoţitorii lui, Natan îl învoi să plece, după ce-i dovedi din plin că n-ar fi ajuns niciodată să-l poată întrece în dărnicie.

Povestea a patra

Messer *Gentile dei Carisendi, întorcîndu-se de la Modena, scoate din mormînt o femeie iubită de el care fusese îngropată fiind socotită moartă. Femeia, venindu-şi în fire, naşte un băiat, iar* messer *Gentile o înapoiază dimpreună cu copilul bărbatului ei, Niccoluccio Caccianimico.*

Minunată faptă li se păru tuturor ca cineva să-şi dăruiască de bunăvoie viaţa şi pe bună dreptate socotiră că fapta lui Natan întrecuse pe aceea a regelui Spaniei şi a abatelui din Cluny. Dar după ce se spuseră o mulţime de lucruri în legătură cu aceasta, regele se uită spre Lauretta şi îi dădu a înţelege că era rîndul ei să povestească mai departe, drept care ea începu degrabă :

— Tinere doamne, minunat de frumoase au fost poveştile spuse pînă acum şi într-atît de pline de strălucirea faptelor istorisite în ele, încît aş fi îndemnată să cred că nouă, celor care nu ne-am rostit încă povestea, nu ne mai rămîne nimic de adăugat pentru a putea pluti şi noi pe aripile basmelor, de nu ne întoarcem iar la poveştile de iubire, care sînt nesecat izvor de cugetări şi vorbe ; de aceea, fie pe de-o parte din pricina aceasta şi fie şi pentru că este firesc ca noi să fim atrase de cele potrivite cu tinereţea noastră, am să vă povestesc fapta mărinimoasă a unui tînăr îndrăgostit, faptă ce pîn' la urmă socot că n-o să vi se pară că-i mai prejos de

celelalte, dacă-i adevărat că omul îşi dăruieşte averile şi uită duşmăniile, îşi primejduieşte viaţa, ba chiar renumele şi cinstea, ceea ce-i mult mai mult, numai şi numai ca să ajungă la aceea pe care o iubeşte.

Trăia pe vremuri la Bologna, oraş de mare vază în Lombardia, un cavaler nespus de preţuit pentru însuşirile-i alese şi pentru neamul lui străvechi, pe care îl chema *messer* Gentile Carisendi şi care se îndrăgosti de-o nobilă, pe nume *madonna* Catalina, nevasta unui oarecare Niccoluccio Caccianimico; şi fiindcă doamna nu vroia să ştie de iubirea lui, tînărul, fiind chemat în slujba de primar la Modena, plecă acolo cu disperarea în suflet.

Între acestea, lipsind Niccoluccio din Bologna şi doamna, însărcinată fiind, aflîndu-se pe una din moşiile sale, la vreo trei mile departe de oraş, se întîmplă aşa deodată să se abată asupra ei un rău fără de leac şi atît de năprasnic, încît goni din trupul ei orice sclipire de viaţă, drept care chiar şi doctorii o socotiră moartă. Or, cum femeile înrudite cu ea mai îndeaproape ziceau că ştiu chiar de la dînsa că nu era însărcinată de atîta vreme încît copilul să fie chiar desăvîrşit în toate ale sale, fără a-şi mai bate capul, o îngropară cum era, cu bocete şi lacrimi, în cimitirul unei biserici care se afla prin apropiere. Toate acestea ajunseră fără întîrziere printr-un prieten de al său la urechea lui *messer* Gentile, care, deşi iubirea nu-i fusese împărtăşită de femeie, se amărî nespus de mult şi în cele de pe urmă ajunse a-şi zice în sinea lui: „Ai murit, *madonna* Catalina! Mie, cît timp ai fost în viaţă, nici barem o privire de-a ta nu mi-a fost hărăzită; acuma însă, că eşti moartă şi nu te mai poţi apăra, trebuie să-ţi fur de bună seamă măcar o sărutare.“ Şi zicînd astfel, cum între timp se înnoptase, după

ce porunci să-i fie tăinuită plecarea, încălecă dimpreună cu un slujitor de-al său şi ajunse fără de zăbavă la locul unde doamna fusese îngropată; acolo, deschizînd mormîntul, intră cu dibăcie în el şi, după ce se întinse alături de iubita lui, îşi apropie obrazul de-al ei şi începu să o sărute, vărsînd şiroaie de lacrimi. Dar fiindcă pofta omului nu-i niciodată îndestulată, ci tot mai mult rîvneşte, mai ales cînd este vorba de îndrăgostiţi, *messer* Gentile hotărî să nu se mai împotrivească dorinţei sale şi îşi zise: „Doamne, de ce nu i-aş atinge măcar o dată pieptul, de vreme ce-s aici? Nicicînd n-am mîngîiat-o şi nici n-am s-o mai mîngîi de acu înainte niciodată." Învins dar de dorinţa aceasta, îi puse mîna pe sîn şi după cîtva timp i se păru că simte bătînd uşor inima doamnei. Şi după ce-şi înfrînse teama şi-o cercetă mai cu curaj, îşi dete seama că nu-i moartă, deşi nu mai mijea într-însa decît un firicel de viaţă; de aceea, ajutat de slugă, o scoase din mormînt cu nesfîrşită grijă şi aşezînd-o în faţa sa pe cal, o duse în mare taină acasă la Bologna.

Acolo, dimpreună cu el, trăia şi maica sa, femeie înţeleaptă şi foarte de ispravă, căreia, auzind din gura lui de-a fir-a-păr toată povestea, i se făcu milă de doamnă şi ca atare, încinzînd un foc zdravăn în casă, o îmbăie în apă caldă şi pîn' la urmă izbuti s-o readucă la viaţă. Doamna, cît ce-şi veni în fire, oftă o dată din adînc şi zise:

— Oare unde sînt?

Bătrîna inimoasă îi răspunse:

— Nu te teme! Eşti printre oameni buni.

Catalina, venindu-şi în simţiri, privi în jurul ei mirată, fără a pricepe unde este şi, cînd dădu cu ochii de *messer* Gentile, plină de uimire o rugă pe mama acestuia să-i spună în ce chip ajunsese acolo. Cavalerul îi povesti atunci pe larg tot ceea ce se

întîmplase. Catalina se tîngui o vreme de cele auzite şi apoi îi mulţumi pre cît putu mai bine şi îl rugă frumos, în numele iubirii pe care i-o purtase şi-n numele bunei-cuviinţe de care da dovadă, să facă astfel, încît nici ea şi nici bărbatul ei să n-aibă a pătimi ruşine în casa lui şi ca atare s-o lase să se întoarcă a doua zi acasă. *Messer* Gentile îi răspunse :

— Doamnă, oricît de mare mi-a fost dorinţa în trecut, acum că Dumnezeu, pentru iubirea multă pe care ţi-am purtat-o, mi-a hărăzit minunea de-a mi te aduce iar la viaţă din moartă ce erai, n-am să mă port cu dumneata de-acu înainte niciodată altminterea decît aşa cum m-aş purta c-o soră, oriunde te-ai afla. Dar binele pe care ţi l-am făcut azi-noapte e vrednic de-o răsplată şi ca atare îţi cer să-mi faci şi mie un hatîr.

Catalina, plină de bunăvoinţă, îi răspunse că dacă îi cere un lucru cinstit, ea este gata să facă tot ce-i stă în putere. La care cavalerul zise :

— Doamnă, toate rudele dumitale şi toţi bolognezii sînt încredinţaţi că eşti moartă şi prin urmare nimeni nu te aşteaptă acasă ; îţi cer dar şi te rog să fii atît de bună şi să rămîi aici în taină, cu maica mea împreună, pînă ce eu mă voi întoarce de la Modena, adică nu peste mult timp. Şi dacă îţi cer lucrul acesta e fiindcă vreau să mi te dau în dar soţului dumitale de faţă cu cei mai de seamă concetăţeni ai noştri.

Catalina, care îşi dădea bine seama de recunoştinţa pe care i-o datora cavalerului, văzînd că nu-i cerea să facă nimica necinstit — deşi ar fi dorit din suflet să-i bucure pe-ai ei vădindu-le că este în viaţă — se hotărî să-i facă voia şi îi făgădui să-l asculte întru totul. N-apucă însă bine să-şi isprăvească vorba, că şi începu să simtă că îi venise

vremea să nască; drept aceea, ajutată cu blîndeţe de mama cavalerului, nu peste multă vreme născu un fecioraş voinic, spre bucuria ei şi-a lui *messer* Gentile.

Cavalerul se îngriji să nu-i lipsească nimic din cele trebuincioase şi porunci slugilor sale să-i deie ascultare şi s-o cinstească întru totul ca pe nevasta lui; apoi plecă în taină la Modena. De acolo, după ce împlini sorocul slujbei, înainte de a se întoarce la Bologna, trimise vorbă alor săi să-i pregătească acasă în ziua sorocită întoarcerii un ospăţ falnic, la care să fie poftit, printre alţi nobili mai de vază, şi Niccoluccio Caccianimico. Pe urmă, întorcîndu-se acasă, unde o află pe Catalina mai împlinită şi mai frumoasă ca oricînd, iar pe copil mare şi voinic, după ce dădu bineţe oaspeţilor, îi pofti la masă voios nevoie mare şi-i omeni în toată legea cu multe feluri de bucate. Apoi, către sfîrşitul mesei, după ce-i spuse Catalinei ce avea de gînd să facă şi-o învăţă cum să se poarte, prinse a grăi precum urmează:

— Cinstiţi meseni, îmi amintesc, din cîte am auzit pe vremuri, că-n Persia e un obicei — pe care eu îl socotesc din cale-afară de frumos — după care, cînd cineva doreşte să-şi preacinstească prietenul, îl pofteşte la el acasă şi acolo, arătîndu-i odorul său cel mai de preţ, nevastă, prietenă sau fiică, îi spune că, dac-ar putea, i-ar arăta aşijderi şi inima din piept, cu şi mai multă bucurie; or, datina aceasta am s-o înscăunez şi eu aicea la Bologna. Dumneavoastră aţi avut bunătatea să-mi preacinstiţi ospăţul, iar eu la rîndul meu vreau să vă preacinstesc după obiceiul amintit, înfăţişîndu-vă adică ce am mai scump pe lume sau ce-ar trebui să am. Mai înainte însă vreau să vă rog să-mi spuneţi părerea

dumneavoastră în legătură c-o îndoială de-a mea, pe care am să v-o spun. Să zicem că se află în casa unui om o slugă credincioasă, care într-o bună zi cade la pat răpusă de-o boală nemiloasă ; stăpînul, fără să aştepte să-şi deie omul duhul, porunceşte să fie azvîrlit în mijlocul străzii şi nu-i mai poartă de grijă ; se arată un străin şi fiind cuprins de milă îl duce pe bolnav acasă, unde cu grijă multă şi cheltuieli, pînă la urmă, îl pune iarăşi pe picioare. Acu aş vrea să ştiu ce credeţi dumneavoastră : se poate plînge cu temei primul stăpîn de cel de-al doilea, dacă acesta de pe urmă, care între timp păstrează sluga şi-o foloseşte în casă, nu vrea să i-o mai dea înapoi ? .

Mesenii, după ce dintîi se sfătuiră între ei şi fură toţi de o părere, îl încredinţară cu răspunsul pe Niccoluccio Caccianimico, care ştia să mînuiască cu multă măiestrie vorba. Acesta, după ce lăudă dintîi frumosul obicei persan, îi spuse gazdei că şi el, ca toţi ceilalţi meseni, e de părere că stăpînul care lăsase sluga în stradă nu mai avea nici un drept asupra ei, cu atît mai mult cu cît o azvîrlise din casă, în schimb stăpînul cel de-al doilea, prin toate îngrijirile pe care i le dase, putea pe drept cuvînt să spuie că servitorul e al lui ; drept care, de-l păstra, nu săvîrşea printr-asta ocară ori strîmbătate faţă de cel dintîi. Musafirii, printre care se aflau mulţi oameni înţelepţi, încuviinţară cuvintele lui Niccoluccio, spunînd că socotesc şi ei întocmai ca şi dînsul. Cavalerul, mulţumit de răspuns şi de faptul că tocmai Niccoluccio fusese cel care îl dăduse, le arătă mesenilor că-i gînd la gînd cu ei şi după aceea adăugă :

— E vremea acum să vă cinstesc aşa cum v-am făgăduit.

Şi chemînd la sine doi slujitori, îi trimise doamnei, pe care o învăţase din vreme să se împodobească şi să se îmbrace bine, cu rugămintea s-o poftească în sala de ospeţe, spre a bucura mesenii cu înfăţişarea ei. Catalina luă copilaşul în braţe şi însoţită de cei doi pătrunse în sală, unde, pe voia cavalerului, se aşeză alături de un musafir de vază. *Messer* Gentile zise atunci :

— Domnilor, ăsta-i lucrul cel mai de preţ pe care îl am şi ca atare vreau să-l ţin ; ce credeţi, am sau nu dreptate ?

Mesenii, după ce-o cinstiră şi-o lăudară pe femeie, spunîndu-i gazdei că putea pe drept cuvînt s-o îndrăgească, începură să se uite la ea şi mulţi ar fi recunoscut-o, de n-ar fi socotit-o moartă. Dar dintre toţi, bărbatul ei o cerceta mai cu ardoare şi cînd *messer* Gentile se îndepărtă pentru o clipă, nemaiputîndu-se răbda şi vrînd cu dinadins să ştie cine este, o întrebă dacă-i străină sau dacă-i din Bologna. Doamna, văzîndu-se agrăită chiar de bărbatul ei, se stăpîni cu greu să nu-i răspundă de îndată ; dar totuşi, ţinînd seama de cele rînduite de cavaler, tăcu din gură. Pe urmă alţii o întrebară dacă era al ei copilul, dacă-i era nevastă sau rudă lui *messer* Gentile, dar dînsa nu răspunse nici un cuvînt la toate acestea. În cele de pe urmă veni şi cavalerul şi atuncea unul din meseni îl întrebă :

— *Messere*, ia spune-ne şi nouă, e mut odorul dumitale ? Că de frumos ştiu că-i frumos.

— Domnilor, zise cavalerul, faptul că n-a scos nici o vorbă e încă o dovadă a vredniciei ei.

La care celălalt grăi :

— Atunci ne spune dumneata cine e doamna aceasta.

— Voi face-o cu plăcere, răspunse cavalerul, dacă îmi făgăduiţi să staţi pe locurile voastre şi

orice-ar fi să auziţi, să nu vă ridicaţi, pînă ce n-am s-ajung la capătul poveştii mele.

După ce toţi făgăduiră să-i împlinească voia, cum într-acestea masa fusese strînsă, cavalerul se aşeză lîngă femeie şi zise după cum urmează :

— Cinstiţi meseni, această doamnă e servitorul credincios de care v-am vorbit la începutul prînzului. Puţin iubită de ai ei, a fost zvîrlită în stradă cum zvîrli un lucru de prisos, de unde am culeş-o eu şi-am smuls-o din puterea morţii prin îngrijirea ce i-am dat, drept care, Dumnezeu văzînd iubirea mea, din trup hidos precum era, mi-a hărăzit-o mai frumoasă de cum era înainte. Dar ca să pricepeţi mai limpede cum s-au săvîrşit acestea toate, am să vă înşir pe scurt povestea.

Şi luînd-o de la capăt, de cînd se îndrăgostise de doamna Catalina, le povesti pe rînd tot ceea ce se întîmplase, spre uimirea tuturor, şi pe urmă adăugă :

— După toate acestea, dacă nu v-aţi schimbat cumva părerea şi mai cu seamă Niccoluccio, se cheamă că femeia aceasta pe drept cuvînt este a mea şi nimeni n-are dreptul să mi-o mai ceară înapoi.

La cuvintele acestea nimeni nu răspunse nimic, aşteptînd dimpotrivă ca *messer* Gentile să-şi urmeze vorba. Niccoluccio precum şi alţi meseni dimpreună cu doamna Catalina lăcrămau de milă ; atunci *messer* Gentile se ridică în picioare şi luînd copilaşul în braţe şi pe doamnă de mînă, se îndreptă către Niccoluccio şi-i zise :

— Nu te teme, seniore ! Eu nu-ţi înapoiez soţia de care ai tăi şi-ai ei s-au lepădat cu nepăsare, ci vreau să-ţi dăruiesc pe femeia aceasta care îmi e cumătră şi pe copilul ei, de care sînt încredinţat că tu l-ai zămislit şi pe care eu l-am botezat cu numele

ce-l porţi ; de-a stat în casa mea aproape trei luni încheiate, te rog să nu-ţi precupeţeşti din pricina aceasta iubirea ce i-o porţi ; îţi jur pe Dumnezeul meu care mi-a aprins în piept iubirea pentru dînsa — poate anume ca prin ea, prin dragostea aceasta, s-o mîntui cum am mîntuit-o din ghearele morţii — că nicicînd n-a vieţuit la ea acasă, lîngă părinţii ei sau mai pe urmă lîngă tine, în chip mai drept şi mai cinstit decît aici, cu mama mea, în propria mea casă.

Şi zicînd astfel, se întoarse către Catalina şi-i spuse :

— Doamnă, te dezleg de tot ce mi-ai făgăduit şi slobodă te las în braţele lui Niccoluccio.

Şi după ce conduse femeia şi copilul în braţele bărbatului, se aşeză la locul lui. Niccoluccio îşi întîmpină cu dragoste nevasta şi copilul, cu atît mai bucuros cu cît mai fără de nădejdi fusese înainte şi îi mulţumi cavalerului pre cît putu mai bine. Ceilalţi, care lăcrămau de milă, îl lăudară din belşug pentru purtarea lui şi aşijderea fu lăudat de toţi cîţi îi aflară fapta. Femeia fu primită apoi cu mare bucurie de-ai ei şi multă vreme încă cei din Bologna o priviră cu încîntare ca pe una ce aproape că înviase din morţi ; cît despre cavaler, el vieţui mereu în bună prietenie cu Niccoluccio, cu ai lui şi cu-ai *madonnei* Catalina.

Ce ziceţi dar de toate acestea, preabinevoitoare doamne ? Socotiţi oare fapta unui rege care-şi dă sceptrul şi coroana, aceea a unui preot care împacă pe un tîlhar cu papa fără a da nimica de la dînsul sau fapta unui moşneag care îşi întinde singur gîtul cuţitului unui duşman, vrednice de a sta alături de fapta lui *messer* Gentile ? A lui *messer* Gentile,

care, tînăr şi plin de foc, deşi îndreptăţit fiind să ţină pentru sine ceea ce alţii aruncaseră din nebăgare de seamă, iar el spre norocul lui culesese, totuşi nu numai c-a ştiut să-şi stăpînească ardoarea, dar a mai şi înapoiat, deşi o avea în mîna lui, pe femeia îndrăgită pe care o dorea din adîncul sufletului şi pe care se străduise în fel şi chip s-o aibă. De bună seamă nici una din faptele istorisite n-o poate întrece pe aceasta.

Povestea a cincea

Madonna *Dianora îi cere lui* messer *Ansaldo o grădină tot atît de frumoasă în ianuarie ca şi în mai*; messer *Ansaldo i-o dă cu ajutorul unui vraci. Soţul* madonnei *Dianora o lasă să împlinească dorinţa lui* messer *Ansaldo, care, mişcat de mărinimia soţului, o dezleagă pe femeie de făgăduinţa ei şi la rîndul lui vraciul îl dezleagă pe* messer *Ansaldo de făgăduinţa lui, fără să-i ia nimica în schimb.*

Mărinimia lui *messer* Gentile fusese ridicată în slăvi de către cavaleri şi doamne, cînd regele îi porunci Emiliei să urmeze; dînsa, cu îndrăzneală în glas, de parcă atît ar fi aşteptat, prinse a grăi precum urmează:

— Gingaşe doamne, nimeni n-ar putea spune pe bună dreptate că fapta lui *messer* Gentile n-a fost cu adevărat măreaţă; cu toate acestea însă nu-i greu să dovedeşti că omul poate şi mai mult şi am să vă arăt aceasta prin istorioara mea.

În Friuli, ţinut cam răcoros, ce-i drept, dar totuşi înfrumuseţat de munţi înalţi, de rîuri şi de fîntîni cu ape limpezi, se află un oraş căruia îi zice Udine şi în oraşul ăsta trăia pe vremuri o femeie frumoasă şi de neam, *madonna* Dianora, nevasta unui bogătaş numit Gilberto, om plăcut şi foarte cumsecade. Doamna, mulţumită însuşirilor ei, se învrednici pe drept cuvînt de dragostea aprinsă a unui nobil cu renume pe care îl chema *messer* Ansaldo Gradense, om întreprinzător, şi pretutindeni cunoscut prin faptele-i de arme şi curtenia lui. Dar nobilul acesta,

deşi iubea cu patimă şi se căznea să facă tot ce-i şedea în putere spre a fi şi el iubit — cerînd adesea doamnei prin soli şi prin solii să-i mulţumească dragostea — se străduia zadarnic. Doamna, căreia i se cam urîse de atîta stăruinţă, văzînd că nu e chip să scape de el şi de iubirea lui, cu toate că niciodată nu-i împlinise vreo dorinţă, cugetă să-i ceară un lucru, după părerea ei cu neputinţă de făcut, şi într-acest chip să-l alunge; de aceea, într-o bună zi îi spuse unei femei, care venea adeseori la ea trimisă de bărbat, aşa precum urmează:

— Femeie, uite ce-i: mi-ai spus de multe ori că *messer* Ansaldo mă iubeşte mai presus de orice şi mi-ai adus din partea lui daruri de toată frumuseţea, pe care însă eu nu vreau să le primesc, pentru că niciodată n-aş consimţi de dragul lor să-l îndrăgesc şi să-i fac voia; dar, dacă aş fi încredinţată că mă iubeşte într-adevăr atîta pre cît spui, nu încape îndoială că l-aş iubi şi eu şi-aş face tot ce-mi cere. De aceea, dacă ar vrea să-mi dovedească lucrul ăsta îndeplinindu-mi o dorinţă, eu voi fi gata să-l ascult.

Femeia întrebă atunci:

— Şi ce anume ai dori să facă pentru dumneata?

La care doamna îi răspunse:

— Uite ce vreau: poftesc să am în luna lui ianuarie aicea, în oraşul ăsta, o grădină plină de flori, de iarbă verde şi de copaci stufoşi, întocmai precum sînt grădinile în mai; iar dacă nu-i în stare să-mi dea grădina asta, să nu mai cuteze niciodată să-mi trimită vorbe prin tine sau prin alţii, căci dacă mă mai necăjeşte n-am să tac ca pînă acum, ci am să mă plîng bărbatului şi rudelor mele, făcînd tot ce-mi va sta în putinţă să scap de el într-acest chip.

Cavalerul, cînd auzi ce-i cere doamna, deşi dorinţa ei i se păru nespus de grea şi aproape de ne-

înfăptuit şi deşi cunoştea prea bine că-i cere lucrul ăsta numai pentru a-i smulge lui pînă şi ultima nădejde, se hotărî să încerce să facă ce-i şedea în puteri. Trimise dar în toată lumea soli, căutînd să afle pe cineva care să-i deie vreun ajutor sau vreo povaţă şi în cele de pe urmă dădu peste un vraci care îi făgădui — pentru o răsplată grasă — să facă şi minunea asta cu ajutorul vrăjilor. *Messer* Ansaldo, după ce se înţelesese cu el să-i plătească o grămadă de bani, se apucă să aştepte vremea statornicită. Iar cînd veni în sfîrşit şi iarna şi acoperi totul cu gheaţă şi zăpadă, pe un ger cumplit vraciul făcu astfel ca pe o cîmpie de toată frumuseţea, care se afla lîngă oraş, să apară peste noapte, în prima zi a lui ianuarie (precum mărturiseau aceia ce-o văzuseră), o grădină minunată, cum nu s-a mai văzut nicicînd, plină de ierburi şi de pomi cu roade de tot soiul. *Messer* Ansaldo, de îndată ce-o văzu, bucuros nevoie mare puse să-i culeagă cele mai mîndre poame şi cele mai frumoase flori din cîte se aflau într-însa şi le trimise pe ascuns iubitei lui, poftind-o să vină şi să vază grădina ca să-şi deie seama de dragostea ce i-o purta şi să-şi aducă aminte de cele ce-i făgăduise cu jurămînt; drept care să-şi ţină vorba dată, ca o femeie de cuvînt ce se afla a fi.

Doamnei, care auzise de la mulţi despre grădina aceea, cînd mai văzu şi poamele şi florile trimise, îi păru rău de cele ce făgăduise. Cu toate acestea însă, cum era dornică să vază minunăţia aceea, se duse dimpreună cu alte doamne din oraş pînă la locul unde înflorise grădina, iar apoi, uimită peste fire, după ce-i lăudă cu prisosinţă frumuseţea, se întoarse amărîtă ca vai de ea acasă, gîndindu-se la

preţul cu care se îndatorase pentru grădina aceea, şi atît de mare îi fu durerea, încît, cum nu era în stare să şi-o păstreze ascunsă, bărbatul ei îşi dete seama şi vru cu orice preţ să afle ce anume i-o pricinuia. Dintru-nceput femeia se ruşină să-i spună ; dar mai apoi, silită fiind, îi spuse toată împrejurarea. Gilberto, auzind-o, se mînie tare la început ; pe urmă însă, cugetînd la gîndul fără de prihană care o îndemnase pe femeie să ceară treaba aceea, îşi birui mînia şi luîndu-şi seama îi zise :

— Iubită Dianoră, nu-i şade bine unei femei cinstite şi înţelepte să deie ascultare unor atare vorbe şi nici să-şi puie la bătaie cu nici un preţ propria ei cinste. Cuvintele ce prin auz pătrund pînă la inimă ascund puteri cu mult mai mari decît cred unii oameni şi pentru îndrăgostiţi aproape totu-i cu putinţă. Rău ai făcut întîi şi întîi pentru că ai ascultat vorbele lui *messer* Ansaldo şi apoi pentru că ai primit să te tocmeşti cu el. Dar, fiindcă eu te ştiu cu inimă curată, ca să te scap de jurămîntul cu care te-ai legat, am să te las să faci ceea ce nimeni altul nu cred că te-ar lăsa ; şi asta cu atît mai mult cu cît mi-e teamă şi de vraciul pe care îndrăgostitul tău — dacă ar vedea că-l păcăleşti — s-ar putea să-l asmuţească cu rele împotriva noastră. De aceea să te duci la el şi, dacă poţi, să faci astfel încît să te deslegi de juruinţa dată păstrîndu-ţi neîntinată cinstea ; iar dacă altfel nu se poate, dă-i pentru o dată trupul, dar nicidecum şi sufletul.

Femeia, ascultînd cuvintele bărbatului, plîngea şi susţinea morţiş că n-avea să primească din parte-i un hatîr ca ăsta. Dar, deşi ea se împotrivea cu încăpăţînare, Gilberto rămase neclintit în hotărîrea lui, astfel încît a doua zi, încă din zorii zilei, fără să piardă vremea gătindu-se prea mult, doamna se

duse acasă la *messer* Ansaldo, însoţită de-o slujnică şi de doi slujitori. *Messer* Ansaldo se minună din cale-afară cînd auzi că doamna venea să-l cerceteze şi, sculîndu-se degrabă, puse să-l cheme pe vraci şi-i zise :

— Poftesc să vezi cît de mult bine mi-au dobîndit vrăjile tale.

Şi ieşind în calea doamnei, fără a fi mînat de pofte ruşinoase, o primi cu multă cuviinţă şi, după ce-o conduse dimpreună cu toţi ceilalţi şi o pofti să şază într-o cameră frumoasă în care ardea un foc mare, îi zise :

— Doamnă, dacă iubirea îndelungată pe care ţi-am purtat-o e vrednică de vreo răsplată, te-aş ruga să fii aşa de bună şi să-mi arăţi ce pricină te-a îndemnat să vii cu slujitorii dumitale la ceasul ăsta aici la mine.

Doamna răspunse ruşinată şi cu ochii plini de lacrimi :

— *Messere,* n-am venit aici mînată de iubire şi nici de făgăduinţa pe care ţi-am făcut-o, ci numai şi numai din pricina bărbatului meu, care — văzînd mai multă grijă faţă de dumneata şi de dovada dragostei smintite ce mi-o porţi decît faţă de cinstea mea şi-a lui — m-a îndemnat să vin; drept care la porunca lui sînt gata de-astă dată să-ţi împlinesc orice dorinţă.

Messer Ansaldo se minună şi rămase înmărmurit de cele ce spunea femeia ; drept care, înduioşat de mărinimia lui Gilberto, simţind că patima iubirii i se preschimbă în milă, zise :

— Doamnă, ferească Dumnezeu, de vreme ce-i aşa cum zici, ca tocmai eu să vatăm cinstea acelui ce simte milă pentru iubirea mea ; de aceea cît vei sta la mine am să mă port cu dumneata cum m-aş purta

c-o soră, iar dacă vei pofti să pleci, n-am să mă împotrivesc: un singur lucru vreau să-ţi cer şi anume să-i mulţumeşti bărbatului dumitale cu acele mulţumiri ce le vei crede de cuviinţă pentru mărinimia lui şi de acu înainte să-i spui că va avea în mine un frate şi un slujitor.

Femeia, auzind cuvintele acestea, răspunse mai bucuroasă ca oricînd:

— Ţinînd seama de felul în care pururi te-ai purtat, n-aş fi putut să cred pentru nimica în lume că n-ai să-mi dovedeşti aceeaşi curtenie şi-acu ca întotdeauna; de aceea îţi rămîn pe veci îndatorată.

Şi luîndu-şi rămas bun, se întoarse la Gilberto cu însoţitorii ei şi-i povesti cele întîmplate, drept care apoi cei doi bărbaţi legară între ei o strînsă prietenie.

Vraciul, căruia *messer* Ansaldo se pregătea să-i deie răsplata cuvenită, văzînd mărinimia pe care i-o vădise Gilberto lui *messer* Ansaldo şi acesta de pe urmă *madonnei* Dianora, zise:

— Să mă păzească Dumnezeu, de vreme ce mi-a dat să văd cît de mărinimos s-a dovedit Gilberto fiind vorba despre cinstea lui şi dumneata cînd a fost vorba de dragostea domniei-tale, ca eu să nu m-arăt la rîndul meu la fel de darnic fiind vorba de răsplata mea; păstreaz-o deci, căci dumitale ţi se cuvine s-o păstrezi.

Cavalerul se ruşină şi se căzni în fel şi chip să-l facă să primească, dacă nu tot, măcar o parte din ceea ce-i era dator, dar cînd văzu că e în zadar, cum vraciul — ce într-a treia zi făcu să piară grădiniţa — se pregătea acum de ducă, îşi luă rămas bun de la el şi, stăvilindu-şi dragostea cea ruşinoasă în piept, rămase însufleţit de simţăminte prieteneşti faţă de doamna Dianora.

Ce-am mai putea adăuga la asta, preadrăgălaşe doamne? Credeţi c-ar fi cu cale să aşezăm alături femeia aproape moartă şi dragostea slăbită de pierderea nădejdii, să le aşezăm alături zic, de multa dărnicie a lui *messer* Ansaldo, care iubea cu patimă înflăcărat de noi nădejdi şi care ajunsese să pună mîna în sfîrşit pe prada mult rîvnită? Eu, după a mea părere, socot că-i o prostie să crezi că dărnicia de care a dat dovadă *messer* dei Carisendi poate să fie asemănată cu aceasta de pe urmă.

Povestea a şasea

Regele Carlo se îndrăgosteşte la bătrîneţe, în culmea gloriei, de o copilă, dar pînă mai la urmă ruşinîndu-se de nebunia lui, o mărită bine pe ea precum şi pe sora ei.

Prea lung s-ar dovedi la vorbă acela care ar vrea să povestească pe îndelete cîte au vorbit doamnele noastre despre *madonna* Dianora, căznindu-se să hotărască care din trei, Gilberto, *messer* Ansaldo ori poate vraciul, s-a arătat mai darnic. Regele le lăsă să se sfădească o vreme, dar după aceea îi porunci Fiammettei să spună mai departe spre a pune capăt sfadei şi dînsa fără întîrziere începu:

— Frumoase doamne, credinţa mea de totdeauna a fost că într-o tovărăşie ca a noastră se cuvine să se vorbească într-un fel mai îngăduitor, aş zice, astfel ca lucrurile spuse să nu fie prilej de ceartă prin tîlcul lor prea îngrădit, căci certurile de acest fel îşi află loc mai potrivit printre studenţi şi în şcoli decît aicea între noi, care abia de ne pricepem să mînuim furca şi fusul. De aceea, eu, deşi nutresc o oarecare îndoială în legătură cu ce-aţi spus, văzîndu-vă puse pe sfadă, o las deoparte şi vă spun în schimb o istorioară, nu despre un om de rînd, ci despre un rege falnic, care prin dărnicia lui nu şi-a întinat nicidecum cinstea.

Fieştecare aţi auzit vorbindu-se de multe ori despre bătrînul rege Carlo, întîiul, cum i se mai zice, care prin vitejia lui şi prin izbînda dobîndită asupra lui Manfred a făcut astfel ca ghibelinii să fie alungaţi din Florenţa şi în locul lor să vie guelfii. Din pricina aceasta un cavaler, pe nume *messer* Neri degli Uberti, fiind nevoit şi el să plece din oraş cu toţi ai săi şi cu bani mulţi, se gîndi să caute sprijin şi ocrotire chiar la rege, şi ca să-şi isprăvească viaţa în tihnă şi întru bunăstare pe un loc mai singuratic, se statornici în Distabia, la Castel da Mare. Acolo, nu departe de celelalte aşezări, îşi cumpără o moşioară în mijlocul castanilor, măslinilor şi alunilor de care era plin ţinutul şi îşi dură pe ea o casă mare şi frumoasă, cu o grădină minunată, în care — avînd la îndemînă belşug de apă curgătoare — făcu la mijloc un havuz, după obiceiul italian, pe care îl umplu cu peşti.

Acu, în timp ce cavalerul nu se gîndea la altceva decît la felul în care să-şi înfrumuseţeze din zi în zi mai mult grădina, se întîmplă ca regele — cum vremea era caldă — să meargă la Castel da Mare să se odihnească oleacă; şi acolo, auzind că se afla prin apropiere o grădină din cale-afară de frumoasă, dori şi el s-o vază. Aflînd însă a cui era, se chibzui c-ar fi cu cale s-arate cavalerului, care îi era duşman, mai multă prietenie decît i-ar fi vădit altfel şi îi trimise vorbă că în seara următoare avea să vie însoţit de patru credincioşi de-ai săi, să cineze în taină, la dînsul în grădină. *Messer* Neri fu foarte bucuros de întîmplarea asta şi după ce orîndui ospăţul în chip falnic şi hotărî cu slujitorii ce avea să facă fiecare, primi pe rege în grădină pre cît putu mai bine. Regele Carlo îi cercetă şi-i lăudă grădina şi casa, iar apoi, după ce se

spălă pe mîini, se așeză la una din mesele așternute lîngă havuz și porunci contelui Guido di Montforte, unul din cei ce-l însoțeau, să șadă de o parte a lui, lui *messer* Neri de cealaltă, iar celorlalți însoțitori care veniseră cu el le porunci să stea la masă după tipicul rînduit de către gazdă. Apoi bucatele alese și vinurile scumpe se perindară în liniște, cu bună rînduială și fără nici o zarvă, lucru de care regele fu foarte mulțumit.

În vreme ce mînca voios și în sinea lui se bucura de locul acela singuratic, intrară în grădină două copile tinerele, ca de vreo cincisprezece ani, bălaie cum e aurul, cu pletele încîrlionțate și încununate cu verbină, frumoase și gingașe la față, de-ai fi zis că-s îngeri pogorîți din ceruri ; și amîndouă aveau pe ele veșmînt țesut din in subțire și alb ca spuma laptelui, strîmt de la brîu în sus, iar de la brîu spre poale larg și lung pîn' la călcîie. Cea care pășea înainte ducea cu mîna stîngă în spate niște năvoade de pescar și în dreapta o nuieluță lungă. Cealaltă, ce-i pășea pe urme, ducea pe spate o tigaie, sub brațul stîng o legătură de vreascuri, un trepied în mînă și-n dreapta un ulcior de untdelemn și o lumînare. Regele se miră nespus cînd le văzu și așteptă cu sufletul la gură să vază ce însemnează asta. Copilele pășiră în fața lui și îmbujorate de rușine făcură o plecăciune adîncă ; apoi se apropiară de marginea havuzului și cea care ducea tigaia, după ce-o puse jos și-și lepădă povara, luă nuieluța, adusă de cealaltă copilă și amîndouă dintr-o dată se cufundară în havuz, a cărui apă le ajungea pînă în dreptul pieptului. Între acestea o slugă de-a lui *messer* Neri aprinse iute focul, puse tigaia pe trepied și după ce turnă uleiul în ea, se puse să aștepte ca fetele să-i zvîrle pește. Ele, în timp ce una stîrnea cu nuieluța peștii, iar cealaltă întindea nă-

vodul, prinseră o mulţime de peşti, spre marea desfătare a regelui care privea cu multă luare-aminte, şi, după ce zvîrliră vreo cîţiva slujitorului, care îi punea în tigaie la fript aproape vii, se apucară să aleagă — precum fuseseră învăţate — pe cei mai mari şi mai frumoşi şi să-i azvîrle în sus pe masă, în faţa regelui, a contelui Guido şi a părintelui lor. Peştii săltau în sus pe masă, bucurînd ochii regelui, care îi prindea voios şi-i azvîrlea din nou spre fete; într-acest chip se desfătară pînă ce slujitorul sfîrşi de prăjit peştii, care pe urmă, la porunca lui *messer* Neri, fură aduşi la masă în faţa lui Carlo, mai mult aşa ca trufandale decît ca cine ştie ce bunătate de mîncare. Copilele, văzînd că peştele e fript, cum pescuiseră îndeajuns, ieşiră din havuz cu albul lor veşmînt lipit de piele, astfel încît prin străvezimea lui li se vedea tot trupul, şi luîndu-şi fiecare povara ei în spate trecură ruşinoase prin faţa înaltului oaspe şi apoi intrară în casă.

Regele, contele şi ceilalţi care slujiseră la masă priviseră îndelung la fete şi fiecare în sinea lui le lăudase frumuseţea, multa drăgălăşenie şi bunele deprinderi, dar nimănui nu plăcură atît cît îi plăcură lui Carlo. Căci el, cînd fetele ieşiră din apă, le privise cu atîta luare-aminte fieştecare părticică a trupului, încît în clipa aceea chiar dacă l-ai fi împuns cu acul şi tot n-ar fi simţit nimic; şi tot gîndindu-se la ele, fără să ştie cine sînt, simţi că i se aprinde în suflet un dor chinuitor de a le fi şi el pe plac şi pricepu din asta că-i gata să se îndrăgostească, de n-are grijă a se păzi; dar nu ştia nici el pe care dintre fete o place mai cu osebire, căci amîndouă semănau ca două picături de apă. După ce se gîndi o vreme la toate lucrurile astea, se

întoarse către *messer* Neri şi-l întrebă cine erau copilele acelea ; la care *messer* Neri zise :

— Măria-ta, sînt fetele mele şi sînt născute deodată ; pe una am numit-o Ginevra cea frumoasă, iar celeilalte îi zicem Izolda cea bălaie.

Regele lăudă cu prisosinţă fetele şi-l îndemnă pe *messer* Neri să le mărite bine ; dar dînsul îşi ceru iertare, zicînd că n-are cum.

Cum masa era pe sfîrşite şi numai poamele lipseau, copilele, înveşmîntate în nişte lăibăraşe de borangic, se înfăţişară cu două talere uriaşe de argint pline cu toate poamele ce se găseau la vremea aceea a anului, pe care le aşezară pe masă în faţa regelui. Apoi, făcînd vreo cîţiva paşi şi dîndu-se mai înapoi, porniră a cînta un cîntec care începea astfel :

Iubire, să spun n-aş putea,
Pe larg, pînă unde-am ajuns.

Şi atît de dulce cîntau, încît regelui, care le asculta şi le privea cu desfătare, i se părea că toate cetele îngereşti se pogorîseră din ceruri anume spre a-i cînta. Şi, după ce sfîrşiră, îngenuncheară în faţa lui şi îi cerură voie să se întoarcă în casă, iar el le învoi cu faţa zîmbitoare, deşi în sinea lui îi părea rău că pleacă. Sfîrşindu-se aşadar ospăţul, după ce regele cu ai săi încălecară şi-l lăsară pe *messer* Neri într-ale lui, porniră la drum către palat, vorbind de una şi de alta.

Ajuns acasă, regele, care îşi ţinea ascunsă iubirea, deşi nu era chip să poată da uitării — oricîte griji ar fi avut — drăgălăşenia şi farmecul Ginevrei cea frumoasă, de dragul căreia îi iubea şi sora fiindcă-i semăna, se încurcă în aşa măsură în iţele iubirii, încît nu mai putea să-şi ieie gîndul de la

fată. De aceea, încercînd s-arate că alte pricini îl îndeamnă, legă o prietenie strînsă cu *messer* Neri şi începu să-l cerceteze foarte des acasă, în grădina lui, pentru ca în felul ăsta s-o vază pe Ginevra. Şi într-o bună zi, simţind că nu mai poate răbda văpaia dragostei, neştiind ce altă cale să aleagă, îi dădu prin gînd să ieie cu de-a sila pe fete de la tatăl lor — şi nu numai pe una, ci pe amîndouă deodată — drept care îşi destăinui contelui Guido dragostea şi gîndurile lui ascunse. Contele, om cu scaun la cap, îi zise :

— Măria-ta, mă miră foarte cele ce-mi spui, cu atît mai mult cu cît socot că îţi cunosc mai bine ca oricare altul deprinderile şi purtarea încă din fragedă pruncie. Şi fiindcă nu mi s-a părut c-ai încercat în tinereţe, cînd dragostea ar fi putut mai lesne să te prindă în mreje, o patimă ca asta, mă miră aşa de mult s-aud cum că iubeşti cu adevărat acum, în pragul bătrîneţii, încît toată povestea asta mi se pare o minune ; şi dacă mi-ar fi slobod mie să viu cu o mustrare şi să te dojenesc, aş şti fără îndoială ce s-ar cădea să-ţi spun, de stau şi mă gîndesc că te afli încă înarmat într-un regat abia învins, în mijlocul unui popor necunoscut, viclean, şi oricînd gata de trădare, prins pînă peste cap de treburile împărăţiei şi alte multe socoteli, şi totuşi — deşi nici n-ai ajuns măcar să te aşezi ca lumea aici — printre atîtea alte griji mai afli a face loc şi dragostei înşelătoare. Aceasta nu e faptă de rege inimos, ci mai degrabă joacă de copilandru fluşturatic. Şi ceea ce-i cu mult mai rău e că ţi-ai pus în gînd să-i răpeşti copilele bietului cavaler care te-a omenit peste puteri în casa lui şi ca să te cinstească eu şi mai multă rîvnă ţi-a arătat copilele aproape dezbrăcate, vădind prin fapta aceasta încrederea ce-o are în măria-ta şi încredinţarea

că ești un rege adevărat și nu o fiară hrăpăreață. Uitat-ai oare așa curînd că tocmai silnicia cu care s-a purtat Manfred cu femeile ți-a înlesnit intrarea în regatul ăsta? S-a săvîrșit vreodată trădare mai cumplită și vrednică de veșnic chin decît ar fi aceea să răpești celui ce te cinstește nădejdea, mîngîierea și însăși cinstea lui? Ce-ar zice lumea dac-ai face-o? Crezi poate că-i de ajuns să spui: „Dac-am făcut-o, e numai fiindcă-i ghibelin?" Să fie asta oare dreptatea unui rege? Așa să fie răsplătiți — oricine ar fi să fie ei — aceia care caută sprijin în brațele lui tari? Îți amintesc, măria-ta, că e nespus de mare cinste aceea de a fi învingătorul lui Manfred, dar e de mii de ori mai mare să te învingi pe tine însuți; de aceea, tu, care se cade să-i dojenești pe ceilalți, învinge-te pe tine însuți și stăpînește-ți pofta, spre a nu mînji cu atare pată ceea ce-ai dobîndit în chip atît de glorios.

Cuvintele acestea îl împunseră amarnic pe rege și-l durură cu atît mai mult, cu cît știa prea bine că sînt adevărate; de aceea, după ce oftă din greu și de mai multe ori, grăi:

— De bună seamă, conte, pentru viteazul încercat e mult mai lesne să învingă orice vrăjmaș, oricît de tare, decît să-și biruiască și să-și înfrîngă poftele; dar, deși-i mare amărăciunea și mari sînt puterile care-ți trebuiesc la asta, cuvintele ce mi le-ai spus m-ațîță atît de tare, încît am să-ți arăt cît de curînd prin fapte că, precum știu să înfrîng pe alții, mă știu înfrînge și pe mine.

La puțină vreme după aceea regele se întoarse la Napoli și acolo, atît pentru a-și lua singur orice prilej de-a săvîrși vreo faptă rușinoasă, cît și pentru a-l răsplăti pe cavaler pentru cinstirea pe care i-o vădise, se hotărî să le mărite pe cele două fete

— nu ca pe fetele lui Neri, ci ca pe propriile lui fiice — deşi îi era nespus de greu să-i deie altcuiva în dar ceea ce el rîvnea să aibă mai mult ca orişice pe lume. Şi, după ce le înzestră regeşte pe amîndouă, cu învoirea părintelui lor, pe Ginevra cea frumoasă o dădu de nevastă lui *messer* Maffeo de Palizzi, iar pe Izolda cea bălaie lui *messer* Guiglielmo della Magna, doi cavaleri de viţă veche şi amîndoi baroni; iar după ce le dădu, plecă mîhnit de moarte în Puglia şi acolo îşi mistui atît de bine poftele prin muncă şi trudă zilnică, încît sfărîmă şi lepădă cătuşele iubirii, trăind pe urmă slobod de patima aceasta pîn' la sfîrşitul vieţii sale.

Se vor afla pesemne unii care să zică bunăoară că-i o nimica toată pentru un rege să mărite două copile tinerele; e adevărat, nimic de zis; dar e cu mult mai greu ca un rege îndrăgostit să facă treaba asta şi s-o mărite pe aceea pe care o iubeşte, fără să fi cules de pe urma dragostei acesteia o frunză, o floare sau un fruct. Iată aşadar cum s-a purtat măritul rege Carlo, care a ştiut să-l răsplătească pe cavaler cu prisosinţă şi, biruindu-se pe sine cu suflet dîrz, i-a măritat cu cinste ambele copile.

Povestea a şaptea

Regele Petru, auzind ce mult îl îndrăgeşte Lisa, care de dragul lui zăcea la pat bolnavă, o mîngîie cu vorbe bune şi fata se întremează. Apoi o mărită cu un tînăr nobil, îi dă o sărutare pe frunte şi-i făgăduieşte să fie cavalerul ei.

Fiammetta îşi isprăvise povestea şi dărnicia regelui fusese foarte lăudată, deşi unele doamne — ca ghibeline ce erau — n-ar fi dorit s-o laude, cînd Pampinea, la porunca regelui, începu astfel :

— Cinstite doamne, nu-i înţelept care să nu împărtăşească părerea dumneavoastră despre preabunul rege Carlo, afară doar de-i poartă cumva pică din alte pricini ; dar fiindcă mi-a venit în minte o faptă tot atît de vrednică de laudă precum a fost şi aceasta, făptuită de-un duşman al regelui sus amintit faţă de-o tînără copilă din orăşelul nostru, am să v-o povestesc cu drag.

Pe vremea cînd francezii fură izgoniţi din Sicilia, trăia la Palermo un florentin de-al nostru, om foarte bogat, pe nume Bernardo Puccini, spiţer de meserie, care avea de la nevastă o fată, numai una, de vîrsta măritişului şi cît se poate de frumoasă. Or, cum la vremea aceea regele Petru de Aragon ajunse domn în insulă, el, dimpreună cu ai săi, orîndui cu acest prilej o mare serbare la Palermo. La serbarea aceasta copila lui Bernardo, pe care o chema Lisa,

văzu de la o fereastră unde se afla cu alte doamne, pe rege, care alerga, luptîndu-se în turnir după tipicul catalan, şi îi plăcu atît de mult, încît, privindu-l cu nesaţ ba azi, ba mîine, pîn' la urmă se îndrăgosti cu patimă de el; iar după ce serbările se isprăviră, şezînd mereu în casă, nu mai putea să se gîndească la altceva decît la rege şi la iubirea asta înaltă. Şi fiindcă-şi dădea seama că ea era o fată de rînd, gîndul acesta o mîhnea peste măsură, căci n-o lăsa să tragă nici o nădejde de mai bine. Cu toate acestea însă nu se îndura să-l dea uitării pe rege şi, de frică să n-o păţească şi mai rău, nu cuteza să-şi spuie focul. Regelui nu-i păsa de ea, căci n-o băgase în seamă şi treaba asta o îndurera pe fată peste fire. Din pricina aceasta, cum dragostea creştea în ea din ce în ce mai mare şi zi de zi îi sporea mîhnirea, copila cea frumoasă nemaiputînd răbda atîta chin şi suferinţă căzu într-o bună zi la pat şi începu să se topească cum se topeşte neaua cînd o atinge soarele. Părinţii ei, mîhniţi de întîmplarea aceasta, o mîngîiau cu vorbe bune şi se căzneau pe cît puteau să-i vie într-ajutor cu leacuri şi cu doctori; dar totul era în zadar, căci fata, deznădăjduită, se hotărîse în sinea ei cu dinadins să moară.

Or, într-o bună zi — cum tatăl ei îi împlinea pe dată toate voile — copilei îi dădu prin gînd să încerce, pînă a nu muri, să-şi facă cunoscută iubirea ei regelui Petru — de-ar fi putut s-o facă în chip mulţumitor — şi îşi rugă părintele să i-l aducă pe Minuccio. Minuccio d'Arezzo trecea la vremea aceea drept cel mai iscusit şi mai destoinic cîntăreţ din gură şi lăută şi chiar şi regele îl primea şi-l asculta cu bucurie. Părintele copilei îşi închipui că fata vrea să-l audă cîntînd şi ca atare îi trimise vorbă lui Minuccio, iar el, om cumsecade, veni numaide-

cît; și după ce o mîngîie cu vorbe drăgăstoase, cîntă din violă un cîntec dulce și apoi îi zise și cu vocea vreo cîteva cîntări, care în loc s-o mîngîie pe copilă, precum credea el, o atîțară și mai mult, sporindu-i chinul dragostei. După ce isprăvi Minuccio, copila zise c-ar dori să-i spuie cîteva cuvinte, dar numai lui; drept care, după ce toți ceilalți plecară, îi spuse:

— Minuccio, să știi că te-am ales drept păstrător credincios al unei taine de-a mea, nădăjduind în primul rînd că n-ai s-o spui decît cui îți voi cere eu, și în al doilea rînd c-ai să m-ajuți pre cît poți; asta vroiam să-ți cer. Trebuie să știi, Minuccio dragă, că în ziua în care domnul nostru, regele Petru, a rînduit serbarea înscăunării sale eu l-am văzut luptînd și-am prins din clipa aceea atîta drag de el, încît iubirea m-a adus în halul în care sînt acum; și, fiindcă știu cît de smintită și de nepotrivită cu un rege e iubirea mea, cum nu-s în stare nici măcar s-o alin, necum s-o curm, nemaiputînd să îndur atîta chin și suferință, m-am hotărît să mor, și-așa am să fac de bună seamă. Dar aș muri nemîngîiată de nu i-aș da dintîi de știre cît îl iubesc; de aceea, fiindcă nu cunosc pe nimenea care ar putea mai bine decît tine să-i spună taina mea, ți-o încredințez, nădăjduind c-ai să m-asculți, și, după ce-i vei spune, te rog să-mi dai de știre, ca să-mi dau sufletul împăcată și să mă scap de atîta chin.

După ce rosti plîngînd cuvintele acestea, tăcu; Minuccio se miră nespus de sufletul dîrz al fetei, cît și de hotărîrea ei; dar, fiindcă îi părea rău de ea, află pe dată chipul în care s-o ajute și-i zise:

— Liso, vreau dintîi să fii deplin încredințată c-am să-ți păstrez drept sfîntă taina și pe urmă, lăudîndu-te pentru simțirea înaltă care te-a împins să

îndrăgeşti un rege atît de falnic, să-ţi dăruiesc sprijinul meu, prin care — dacă vrei şi tu să nu mai pătimeşti atîta — nădăjduiesc să fac astfel, încît de astăzi în trei zile să-ţi pot aduce o veste bună ; şi ca să nu mai pierdem vremea, mă pun de pe acum la treabă.

Lisa îl mai rugă o dată să-i împlinească voia, făgăduindu-i să-şi aline printr-asta suferinţa şi apoi îi spuse să se ducă cu Dumnezeu. Minuccio, după ce plecă, se întîlni cu unul pe nume Mico da Siena, un meşter foarte iscusit în mînuirea versurilor şi atîta se rugă de el, pînă ce Mico îi scrise cîntarea ce urmează :

Ţie, Stăpînă, îţi înalţ rugăminte,
Iubitul mi-l caută şi spune-i ce dor
Mă îmbie să mor
De teamă ascunzîndu-i dorinţa-mi fierbinte

Genunchii mi-i plec şi te rog cu ardoare
Du-te, găseşte-l şi spune-i că-n mine
Pătruns-a iubirea, dulce licoare,
Şi-adesea-l doresc cu plîns şi suspine ;
Spune-i că focul mă arde, mă doare,
Că moartea mi-o tem, că ceas să-mi aline
Durerea nu ştiu, nici jarul din vine.
Teamă şi dor pentru el pătimesc
Şi pururi tînjesc.
O, poartă-i, Iubire, a mele cuvinte !

De cînd cu săgeata-ţi în piept m-ai străpuns,
Nu ştiu să-mi fi dat îndrăzneală vreodată
Dorinţa pe faţă să-mi spun — nu pe-ascuns —
O dată măcar, o singură dată
Acelui ce-n suflet pe veci mi-a pătruns.
Amarnic mă doare să mor nempăcată !

Dorul ce-i port şi iubirea curată
Şi lui poate dragi i-ar fi să le ştie,
De-ar fi să mă-mbie
Puterea de-a-i spune ce inima-mi simte.

Dar, dac-atare-ţi fu vrerea, Stăpînă,
Să nu-mi dai putere destulă să-i spun,
Fie prin carte, prin semne, prin strună
Durerea ce-n mine mocneşte, împreun
Mîinile mele la tine, Stăpînă,
Iubitul mi-l cată şi roagă-l de-i bun
Aminte să ţie că-n inimă-adun
Doruri şi chin din ziua în care
Cu lancea, călare,
Pornind, l-am văzut, la luptă fierbinte.

Minuccio scrise iute pe vorbele acestea un cîntec jalnic şi gingaş, precum cerea povestea, şi-a treia zi se duse la curte, unde îl află pe rege tocmai pe cînd şedea la masă. Regele îl rugă să-i cînte un cîntec din violă şi-atunci Minuccio începu să-şi depene cîntarea cu atîta duioşie în glas, încît toţi cei de faţă îl ascultau tăcuţi, cu răsuflarea curmată, de-ai fi jurat că sînt vrăjiţi, şi dintre toţi cel mai vrăjit se arăta chiar regele. Cît ce Minuccio isprăvi, regele Petru îl întrebă de unde ştia cîntecul, căci lui i se părea că nu-l mai auzise.

— Stăpîne, zise atunci Minuccio, de abia s-au împlinit trei zile de cînd s-a scris cîntarea asta.

Şi fiindcă regele pofti să ştie cine o scrisese, Minuccio îi răspunse :

— Nu pot să spun lucrul acesta decît măriei-tale.

Regele, dornic de-a afla, puse să strîngă masa şi după ce-l chemă la sine, Minuccio îi povesti împrejurarea de la capăt. Regele, bucuros de cele auzite, o lăudă cu prisosinţă pe Lisa şi adăugă că avea

să-şi dovedească mila faţă de-o fată aşa de treabă ; de aceea îi spuse lui Minuccio să meargă la copilă, s-o mîngîie din partea lui şi să-i aducă ştirea că în aceeaşi zi, spre seară, avea să meargă şi el la dînsa ca s-o vază. Minuccio, foarte bucuros de vestea ce-o ducea copilei, porni fără zăbavă la ea acasă, luîndu-şi viola, şi după ce-i istorisi în taină cele întîmplate, se apucă să-i cînte şi ei cîntarea ce-o făcuse. Fata fu atît de mulţumită şi atît de bucuroasă, încît vădi pe dată mari semne de însănătoşire ; şi, fără ca ai casei să ştie sau să bănuiască nimic din toate acestea, ea începu s-aştepte cu dor ceasul înserării, în care regele urma să vie şi s-o vază.

Regele, om mărinimos şi plin de bunătate, gîndindu-se îndelung la cele spuse de Minuccio, cum o ştia pe fată şi-i cunoştea frumuseţea, simţi că i se face milă de ea şi către seară, zicînd că merge să se plimbe, încălecă şi merse drept la casa unde şedea spiţerul. Acolo, pătrunzînd într-o grădină minunată pe care o avea tatăl copilei, descălecă şi după o vreme îl întrebă pe Bernardo cum îi mai merge fetei lui şi dacă o măritase. Bernardo îi răspunse :

— Măria-ta, nu-i măritată, pentru că a fost şi încă e foarte bolnavă, deşi, ce-i drept, de astăzi după masă se simte foarte bine.

Regele pricepu pe dată ce înseamnă întremarea aceasta şi zise :

— Pe legea mea, ar fi păcat să piară aşa curînd o fată aşa frumoasă ; aş vrea s-o văd şi eu.

Şi însoţit de doi curteni şi de părintele copilei se duse în odaia ei şi de îndată ce intră se apropie de patul în care zăcea fata, care întrucîtva uşurată îl aştepta cu dor, şi apucîndu-i mîna îi zise :

— Copilă, ce înseamnează asta ? Eşti tînără şi ca atare s-ar cuveni s-ajuţi pe alţii, nu să te laşi

răpusă de boală, așa cum faci. Se poate treaba asta? Haide, te rog, de dragul meu, luptă nițel cu răul, ca să te vindeci cît de iute.

Fata, simțindu-și mîna atinsă de cel pe care îl iubea mai mult ca orișice pe lume, deși se rușina puțin, era atît de fericită, încît i se părea că e de-a dreptul în rai; se strădui totuși să lege vreo cîteva cuvinte și îi răspunse regelui:

— Stăpîne, boala mi se trage din pricină că m-am supus cu slabele-mi puteri la încercări prea grele; dar mulțumită dumitale mă voi scăpa curînd de ea.

Din cîți se aflau de față doar regele înțelesese cuvintele cu tîlc pe care le rostise fata și ca atare o prețuia din ce în ce mai mult, blestemînd soarta ce-o făcuse copila unui om de rînd; și după ce șezu încă puțin cu dînsa și-o mai îmbărbătă, plecă într-ale sale.

Mărinimia regelui fu foarte lăudată și toată lumea o socoti drept semn de mare cinste pentru spițer și fata lui, care rămase tot atît de mulțumită de purtarea regelui ca orișicare altă femeie de purtarea iubitului ei; și însuflețită de nădejde se însănătoși curînd și se făcu și mai frumoasă decît fusese înainte. După ce se însănătoși, regele, care într-acestea se sfătuise cu regina cu ce să răsplătească iubirea credincioasă a fetei, încălecă într-o bună zi cu alți curteni de-ai lui și ducîndu-se la spițer acasă, după ce coborî în grădină, puse să-l cheme pe Bernardo și pe copila lui; și cum regina într-acestea venise și ea cu o mulțime de doamne de-ale ei, luară copila la mijloc și se încinse în grădină petrecere și veselie. Iar după cîtva timp regele și regina o chemară pe Lisa și regele îi spuse:

— Copilă, dragostea cea mare pe care mi-ai purtat-o ți-a dobîndit nespusă cinste în ochii mei și drept acea vreau să te răsplătesc; or, fiindcă ai

ajuns la vîrsta măritişului, vreau să-ţi fac cinstea şi să-ţi dau drept soţ un om ales de mine, deşi, cu toate acestea, poftesc ca de acu înainte să-ţi fiu eu însumi cavaler, fără să-ţi cer nimica în schimb decît o sărutare.

Fata, care se roşise pînă în vîrful urechilor de ruşine, se bucură de cuvintele regelui şi îi răspunse cu glas stins :

— Stăpîne, sînt încredinţată că dacă lumea ar şti că m-am îndrăgostit de tine m-ar socoti nebună, crezînd că mi-am ieşit din minţi şi c-am uitat cine sînt eu şi cine eşti măria-ta ; mă ştie însă Dumnezeu, el care singur poate citi în sufletele noastre, că eu, din prima clipă cînd te-am văzut şi mi-ai plăcut, mi-am dat prea bine seama că tu eşti cap încoronat, iar eu copila unui biet spiţer şi astfel am ştiut că nu mi se cuvine s-aşez iubirea mea pe o culme aşa de înaltă. Dar, după cum măria-ta ştii mult mai bine decît mine, omului nu-i e dat să îndrăgească pe ales, ci după cum îi cere şi îi pofteşte inima ; eu m-am împotrivit din răsputeri acestei legi, dar ea m-a învins şi te-am iubit şi pururi am să te iubesc. E adevărat pe de-altă parte că de îndată ce-am simţit mijind în piept iubirea, m-am hotărît ca niciodată să nu-ţi ies din cuvînt şi întotdeauna voia ta să fie şi a mea ; de aceea, nu numai că-s gata să mă mărit cu cel pe care mi-l vei alege de bărbat, să-l îndrăgesc şi să-l socot drept domnul şi stăpînul meu, dar, chiar dacă mi-ai cere să mă azvîrl în foc, eu nu m-aş da înapoi şi-aş face-o cu plăcere, de-aş şti că asta ţi-e dorinţa. Nu e de lipsă să mai spun ce înseamnă pentru mine să-mi fii măria-ta, care eşti rege, cavaler ; cît despre sărutarea pe care o vrei din parte-mi drept semn al dragostei ce-ţi port, ea nu-ţi va fi îngăduită decît cu încuviinţarea reginei şi-a stăpînei noastre. Oricum,

pentru mărinimia şi multa bunătate pe care atît măria-ta, cît şi regina, aici de faţă mi-o dovediţi, vă deie Domnul răsplata cuvenită, căci eu nu-s vrednică a v-o da.

Şi aicea se opri. Reginei îi plăcu răspunsul fetei şi găsi că regele îi spusese cuvinte înţelepte. Regele porunci să-i cheme pe părinţii fetei şi, auzind că amîndoi sînt mulţumiţi de cele ce avea de gînd să facă, ceru să-i fie adus în faţă un tînăr nobil, dar sărac, pe nume Perdicone, şi, după ce-i dădu două inele, îl puse cu învoirea lui să se cunune cu Lisa. Apoi, pe lîngă pietrele preţioase şi giuvaerurile scumpe cu care o dărui regina pe copilă, regele îi mai dădu două moşii bogate şi foarte roditoare, Ceffalu şi Calatabellotta, şi-i zise tînărului astfel :

— Pămînturile acestea să fie zestrea fetei ; iar pentru tine vei vedea ce am de gînd să fac.

Apoi se întoarse către Lisa şi-i zise :

— Iar acum vreau să culeg rodul iubirii care pe drept mi se cuvine.

Şi apucîndu-i capul cu amîndouă mîinile, o sărută pe frunte. Pe urmă Perdicone cu Lisa şi părinţii ei, nespus de mulţumiţi cu toţii, făcură o nuntă ca-n poveşti şi petrecură de minune. Iar regele, pre cît se spune, îşi ţinu făgăduiala şi atîta vreme cît trăi se numi cavalerul ei şi nu purtă nicicînd la întreceri şi turnire alt semn şi alte culori decît acelea pe care i le trimitea Lisa.

Iată dar în ce chip se cade să se poarte un rege spre a-şi cîştiga supuşii, spre a-i îndemna la bine prin propria lui pildă şi spre a dobîndi nepieritoare faimă, lucruri spre care astăzi aproape nimeni nu mai tinde, căci domnii sînt de obicei cruzi şi asupritori.

Povestea a opta

Sofronia, crezînd că se mărită cu Gisippo, se mărită cu Titus Quintius Fulvius şi pleacă împreună cu el la Roma, unde soseşte şi Gisippo fără de nici un ban; crezînd că e disprețuit de Titus, pentru a sfîrşi cu viața se învinovățeşte singur de moartea unui om. Titus îl recunoaşte şi pentru ca să-l scape ia asupra sa omorul făptuit; văzînd acestea, adevăratul ucigaş îşi dă fapta în vileag, din care pricină Octavian îi iartă pe toți trei; la urmă Titus îşi mărită sora cu Gisippo şi îşi împarte întreaga avere cu el.

După ce Pampinea sfîrşi cu povestitul şi doamnele — mai cu seamă acelea care erau ghibeline — lăudară purtarea regelui Petru, Filomena, la porunca regelui, începu astfel:

— Preastrălucite doamne, cine nu ştie oare că un rege, atunci cînd vrea, e în stare să săvîrşească cele mai măreţe fapte şi că tocmai regilor li se cere să se arate mărinimoşi? Acela deci, care putînd îşi face datoria, de bună seamă bine face; dar nu trebuie să ne mirăm prea mult de fapta lui şi nici să-l înălţăm în slăvi, aşa precum s-ar cuveni să facem cu un om de rînd, de la care — tocmai pentru că n-are puterea unui rege — ne-am aştepta la mai puţin. De aceea, dacă dumneavoastră slăviţi cu atîta însufleţire faptele săvîrşite de regi şi vi se par frumoase, nu mă îndoiesc de loc că cele săvîrşite de oamenii de rînd ca noi au să vă placă şi mai mult şi vor fi lăudate şi mai vîrtos de voi, dacă aceste fapte întrec sau se aseamănă măcar cu faptele regeşti; iată de ce mi-am pus în gînd să vă

istorisesc acum fapta măreață a unor tineri care erau buni prieteni.

Pe vremea cînd Octavian, căruia încă nu-i zicea August, cîrmuia imperiul roman dimpreună cu alți doi triumviri, trăia la Roma un nobil, Publius Quintius Fulvius, care avea un băiat pe nume Titus Quintius Fulvius, și cum băiatul era înzestrat cu o minte strălucită, părintele său îl trimise la Atena să învețe filozofia și îl dădu în grija unui nobil, pe nume Cremente, care îi era vechi prieten. Nobilul îl găzdui pe Titus în propria lui casă, alături de un fecior de-al lui, Gisippo după nume, și îi trimise pe amîndoi la școala unui filozof pe care îl chema Aristip. Tinerii, trăind tot împreună și semănînd la fire ca două picături de apă, ajunseră cu vremea să se aibă între ei ca frații și așa de strîns se împrieteniră, încît pe urmă numai moartea mai fu în stare să-i despartă. Nici unul dintre ei nu-și afla liniște și pace decît cînd se afla cu celălalt. Amîndoi își începuseră studiile deodată și fiecare dintre ei, fiind înzestrat c-o minte luminată, urca cu același pas și cu aceeași vrednicie culmile înalte ale filozofiei ; într-acest chip băieții trăiră trei ani încheiați, spre bucuria lui Cremente, care îi iubea pe amîndoi ca pe copiii lui. Dar, după acești trei ani, precum se întîmplă îndeobște cu cele pămîntești, Cremente, care era bătrîn, se petrecu din viață, lucru ce-i amărî pe ambii tineri deopotrivă, astfel încît nici rudele, nici prietenii bătrînului nu mai știau pe care din doi să-l mîngîie mai mult. La vreo cîteva luni după întîmplarea aceasta prietenii și rubedeniile lui Gisippo, dimpreună cu Titus, începură să-l îndemne la însurătoare și-i și găsiră o tînără de toată frumusețea, copila unor oameni de neam, tot din Atena, pe care o chema Sofronia și care să tot fi avut ca la vreo cincisprezece ani. Or,

într-o bună zi, apropiindu-se sorocul nunţii, Gisippo îl rugă pe Titus să meargă dimpreună cu el s-o vadă pe mireasă, căci n-o văzuse încă. Ajunşi la dînsa acasă, după ce se aşezară jos toţi trei, cu fata la mijloc, Titus, ca unul ce vroia să preţuiască frumuseţea miresei prietenului său, se apucă să o privească cu multă luare-aminte şi fermecat de gingăşia şi farmecele ei, în timp ce-n sinea lui o lăuda cu prisosinţă din cap pînă-n picioare, se îndrăgosti — fără s-arate însă — cu atîta patimă de dînsa, cum nu s-a mai îndrăgostit nicicînd vreun tînăr de-o femeie. Pe urmă, după ce şezură cu fata o bucată de vreme, îşi luară rămas bun şi se întoarseră acasă. Acolo, Titus, singur în odăiţa lui, începu să se gîndească la iubită, aprinzîndu-se din ce în ce mai tare pe măsură ce stăruia în gîndurile acestea. Iar cînd îşi dete seama că e îndrăgostit, după ce oftă din greu şi de nenumărate ori, îşi zise în sinea lui : „Sărmane Titus, vai de tine şi vai de viaţa ta ! Cui ţi-ai găsit să-ţi dărui inima şi iubirea şi către ce nădăjduieşti ? Oare nu ştii că pentru felul în care s-a purtat cu tine Cremente şi ai săi şi pentru marea prietenie care te leagă de Gisippo ce-i logodit cu fata aceasta, s-ar cuveni s-o preacinsteşti şi s-o iubeşti ca pe-o soră ? Unde te laşi tîrît de dragostea-ţi înşelătoare şi de nădejdile-ţi viclene ? Deschide bine ochii minţii şi recunoaşte-te pe tine : trezeşte-ţi judecata, frînează-ţi poftele trupeşti, astîmpără-ţi dorinţele necuviincioase şi-ţi înalţă gîndirea cît mai sus ; înfrînge-ţi încă de pe acum poftele tale dezmăţate şi învinge-te pe tine însuţi pînă mai este vreme. Nu se cuvine să rîvneşti la fata asta : nu-i cinstit. Şi chiar dacă ai fi sigur (deşi de bună seamă nu eşti) c-ai izbuti s-ajungi la ceea ce doreşti, şi atuncea ar trebui să te opreşti la vreme, dacă ai sta să te gîndeşti la datoria ta şi la

ce-ţi cere prietenia. Aşadar, spune: ce-ai să faci? Ai să-ţi înăbuşi dragostea, de vrei să faci ce se cuvine şi ce-i de datorinţa ta."

Pe urmă însă, aducîndu-şi aminte de Sofronia, se răzgîndea şi, blestemînd tot ce spusese, zicea: „Legile dragostei sînt mult mai tari ca celelalte; ele-s în stare să zdrobească şi legile dumnezeieşti, necum pe ale prieteniei. De cîte ori nu s-a întîmplat ca tatăl să-şi iubească fiica, fratele să-şi iubească sora şi maştera feciorul? Acestea sînt nelegiuiri cu mult mai mari decît ar fi să îndrăgeşti de pildă pe nevasta prietenului tău, lucru întîmplat de mii de ori. Pe lîngă acestea eu sînt tînăr şi tinereţea, de cînd lumea, e subjugată de iubire. De aceea ce-i pe plaoul ei cată să fie şi pe-al meu. Ţie bătrînii seamă de cinste şi virtute; eu nu pot ţine seamă decît de legile iubirii. Frumuseţea Sofroniei e vrednică de dragostea oricui; şi dacă eu, care sînt tînăr, o îndrăgesc, nu poate nimeni să mă învinovăţească. Eu n-o iubesc anume pentru că ea e a lui Gisippo; mi-ar fi la fel de dragă a oricui ar fi să fie. Vina e toată a sorţii care i-a dat-o tocmai lui, adică prietenului meu, în loc s-o deie altcuiva; şi dacă fata se cuvine să fie îndrăgită (şi se cuvine a fi, pe drept cuvînt, căci e frumoasă), Gisippo, aflînd că eu sînt cel care o iubesc, ar trebui să fie mai mulţumit decît dacă ar iubi-o un altul." Şi de la cugetările astea, bătîndu-şi joc de sine însuşi, trecu apoi la altele, potrivnice celor dintîi şi tot aşa, mutîndu-şi mintea de la un gînd la altul şi iarăşi înapoi, îşi irosi nu numai ziua cu pricina şi noaptea ei, dar încă multe alte zile, silit să zacă în pat din cauza slăbiciunii, căci îşi pierduse somnul şi pofta de mîncare.

Gisippo, care îl tot vedea îngîndurat de cîtva timp şi pe deasupra şi bolnav, era nespus de amărît şi, stînd mereu în preajma lui, se străduia în fel şi chip

să-l mîngîie şi adeseori îl întreba stăruitor de pricina atîtor gînduri şi-a bolii care îl măcina. Dar, fiindcă în mai multe rînduri Titus îi înşirase verzi şi uscate drept răspuns, lucru de care celălalt îşi dete curînd seama, văzîndu-se silit să spuie adevărul, în cele de pe urmă, cu lacrimi şi suspine, îi spuse după cum urmează :

— Gisippo, dacă zeii s-ar învoi la treaba asta, eu unu-aş fi mai bucuros să mor decît să mai îndur o viaţă ca aceasta, de stau şi mă gîndesc că soarta mi-a dăruit prilejul să-mi pun virtutea la încercare şi eu, spre marea mea ruşine, mă văd înfrînt de la început ; mi-aştept însă pe drept cuvînt răsplata ce mi se cuvine, adică moartea, ce-mi va fi de mii de ori mai dragă decît o viaţă chinuită de gîndul josniciei mele, pe care — fiindcă ţie nu pot şi nici nu trebuie să-ţi tăinuiesc nimic — ţi-o voi mărturisi, nu fără să roşesc pînă în albul ochilor.

Şi luînd-o de la capăt, îi povesti de-a fir-a-păr pricina gîndurilor lui, lupta ce se dădea în el între aceste gînduri şi cărora din ele le revenea izbînda, spunîndu-i că se prăpădeşte de dragă ce-i era Sofronia şi că, ştiind bine ce păcat înfăptuia printr-asta, ca să se pedepsească singur, se hotărîse a muri şi că nădăjduia curînd să-şi vadă voia împlinită. Gisippo, auzind ce spune şi văzîndu-i lacrimile, rămase o vreme îngîndurat, ca unul ce era şi el îndrăgostit de fată şi de farmecele ei, deşi iubirea lui era mai potolită decît a prietenului său ; pînă la urmă însă, fără a mai sta pe gînduri, îşi zise în sinea lui că viaţa prietenului său trebuia să-i fie mult mai dragă decît Sofronia şi de aceea, îndemnat de lacrimile lui, se apucă şi el să plîngă şi-i zise :

— Titus, dacă n-ai avea nevoie de mîngîiere, te-aş dojeni că ţi-ai uitat de prietenia noastră, ţinîndu-ţi patima ascunsă atîta amar de vreme ; chiar

dacă socoteai că dragostea nu ţi-e cinstită, n-ar fi trebuit să mi-o ascunzi, căci unui prieten se cuvine să-i spui orice, rele sau bune, pentru că el, dacă ţi-e prieten cu adevărat, de cele bune se bucură cu tine, iar de cele rele încearcă să te scape ; dar să lăsăm dojana de-o parte şi să ne întoarcem la lucruri mai folositoare. Eu nu mă mir că-mi îndrăgeşti cu patimă logodnica, ci dimpotrivă, ştiind-o pe ea aşa frumoasă şi ştiind ce suflet mare şi nobil zace în tine, suflet cu atît mai potrivit cu dragostea, cu cît mai plină de însuşiri frumoase este aleasa lui, m-aş fi mirat să n-o iubeşti. Dar, dacă nu greşeşti iubind-o, greşeşti cu atît mai vîrtos (deşi nu vrei s-arăţi) cînd pui vina pe soarta care mi-a hărăzit-o mie, gîndindu-te c-ai fi putut s-o îndrăgeşti fără păcat, dacă ar fi fost a altuia ; ci dacă ai fi înţelept, precum erai odinioară, ţi-ai da fără îndoială seama că tocmai dimpotrivă ar trebui să-i mulţumeşti sorţii, fiindcă mi-a hărăzit-o mie şi nu altuia. Oricare altul în locul meu, oricît de curată ţi-ar fi fost iubirea, ar fi dorit-o pe Sofronia mai degrabă pentru el decît pentru tine, lucru de care nu trebuie să te temi cînd este vorba despre mine, dacă mă socoteşti cu adevărat prietenul tău, aşa cum sînt şi voi rămîne ; şi asta tocmai fiindcă eu, de cîtă vreme sîntem prieteni, am împărţit întotdeauna tot ce-am avut cu tine. Iată de ce şi de-astă dată, dac-ar fi fost ca lucrurile s-ajungă prea departe şi să nu fie altă cale, aş fi făcut ca în trecut ; dar, fiindcă n-au ajuns şi fiindcă pot face astfel ca ea să fie a ta, voi face-o negreşit ; căci altfel nu ştiu, zău, cum ai putea să spui că ţii la prietena mea, dacă n-aş fi în stare să-ţi împlinesc dorinţa, mai cu seamă cînd ea e cinstită şi poate fi împlinită. E adevărat că Sofronia e logdnica mea, că o iubesc şi că aşteptam cu mare bucurie nunta ; dar, fiindcă tu, ca unul ce

eşti mai vrednic decît mine, rîvneşti cu mult mai multă ardoare făptura ei preţioasă, fii sigur c-are să păşească la mine în odaie nu ca soţia mea, ci ca a ta. De aceea alungă întristarea şi gîndurile negre, recheamă-ţi sănătatea şi voioşia din trecut şi de acu înainte aşteaptă bucuros răsplata dragostei, de care eşti mult mai vrednic decît mine.

La cuvintele lui Gisippo, Titus simţea deopotrivă şi bucurie şi ruşine; nădejdile amăgitoare cu care îl legăna Gisippo îl bucurau, dar datoria şi dreapta judecată îl făceau să roşească, făcîndu-l să priceapă că ar fi fost cu atît mai josnic din parte-i să-i primească darul, cu cît mărinimia lui se dovedea mai mare. Drept aceea, fără a se opri din plîns, îi răspunse vorbind cu mare greutate:

— Gisippo, dărnicia şi prietenia ta adevărată îmi arată limpede cum se cuvine să mă port. Ferească zeii să primesc din parte-ţi pe Sofronia, pe care ei ţi-au hărăzit-o ca unuia ce eşti mai vrednic decît mine. Dacă ei ar fi socotit că trebuia să fie a mea, nici tu, nici nimeni altul nu s-ar fi cuvenit să creadă că ţi-ar fi dat-o ţie. Bucură-te dar de alegerea făcută, de darul şi hotărîrea lor înţeleaptă şi lasă-mă pe mine cu lacrimile mele, pe care tot ei mi le-au dat, pentru că nu sînt vrednic de atîta fericire; ori voi putea să le înfrîng, spre bucuria ta, ori mă vor frînge ele şi voi scăpa de chinuri.

Gisippo îi răspunse:

— Titus, de-mi este îngăduit în numele prieteniei care ne leagă pe amîndoi să te silesc a-mi face voia fără de nici o împotrivire din parte-ţi, ăsta e prilejul de care mă voi folosi; iar dacă tu n-ai să te îndupleci de bună voie să m-asculţi, voi face totuşi ca Sofronia să fie a ta cu sila şi cu puterea ce se cade s-o foloseşti cînd este vorba de binele unui prieten. Eu ştiu cît sînt de mari puterile iubirii şi ştiu că nu

o dată, ci de nenumărate ori i-au dus pe îndrăgostiţi la moarte; tu eşti aşa de aproape de ea, încît nu mai poţi da înapoi şi nu-ţi mai poţi înfrînge plînsul; dac-ai urma într-acest chip, te-ai prăpădi cu zile şi eu de bună seamă că ţi-aş călca pe urme. Deci, chiar de nu te-aş îndrăgi din alte pricini, viaţa ta mi-e dragă, căci prin ea îmi prelungesc eu însumi viaţa. Sofronia are să fie a ta, pentru că n-ai găsi uşor alta să-ţi placă atît de mult, iar eu, căutînd iubirea aiurea, voi izbuti într-acest chip să fac doi fericiţi deodată. Poate n-aş fi atît de darnic, dacă n-aş şti că prietenii sînt mult mai rari şi mult mai greu de aflat decît nevestele; dar, fiindcă ştiu c-am să-mi găsesc mult mai uşor altă nevastă decît alt prieten, vreau mai bine (nu zic s-o pierd pe ea, căci dîndu-ţi-o n-o pierd, ci doar o dărui unuia mai vrednic decît mine) s-o dau în grija altuia decît să pierd un prieten. Iată de ce te rog, dacă ruga mea mai are trecere la tine, să-ţi biruieşti durerea, spre mîngîierea ta şi-a mea, şi, însufleţit de noi nădejdi, să te găteşti de bucuria pe care dragostea-ţi fierbinte rîvneşte s-o primească din partea fiinţei mult iubite.

Titus, deşi se ruşina să se învoiască la aceasta şi să se însoare cu Sofronia, drept care sta neîndupleca, cu sufletul împărţit între iubire pe de-o parte şi îndemnurile lui Gisippo care-i dau ghes pe de-alta, într-un tîrziu grăi:

— Gisippo, n-aş putea să spun dacă făcînd ceea ce-mi ceri şi-mi spui că-ţi face bucurie ascult de mine sau de tine; dar, fiindcă dărnicia ta întrece cu puterea ei întemeiata mea ruşine, voi face aşa precum mă rogi. Vreau să fii sigur însă că ştiu şi n-am să uit niciodată că dimpreună cu femeia iubită îmi dăruieşti şi viaţa. De-i cu putinţă, facă zeii să-ţi pot vădi şi eu odată, spre binele şi cinstea ta, cît sînt de bucuros de felu-n care te-ai purtat, tu, care

te-arăţi mai milostiv faţă de mine decît m-arăt eu însumi.

La care celălalt răspunse :

— Titus, de vrem să izbutim, eu cred c-ar fi cu cale să facem după cum urmează : pre cîte ştii, Sofronia, după îndelungi consfătuiri între ai ei şi-ai mei, îmi este acum logodnică şi drept aceea, de le-aş spune că n-o mai vreau, s-ar naşte un tărăboi cumplit şi-aş mînia din cale-afară atît pe-ai ei, cît şi pe-ai mei. Nu mi-ar păsa de treaba asta, dacă în acest chip ea ar putea să fie a ta ; mă tem însă ca nu cumva, făcînd astfel, rudele ei s-o deie în grabă după altul şi astfel tu să pierzi ceea ce eu n-am dobîndit. De aceea, dacă te învoieşti, cred c-ar fi bine să urmez aşa precum am început, s-o aduc la mine acasă adică şi să mă însor cu ea, că după aceea noi vom şti să facem astfel, încît tu să te culci cu ea pe ascuns ca şi cum ar fi propria ta soţie. Apoi, la vremea potrivită, ne vom da fapta în vileag şi, dacă o să le placă, bine, iar dacă nu, atîta rău ; treaba va fi făptuită şi, neavînd cum s-o mai dreagă, vor fi siliţi să se învoiască.

Lui Titus îi plăcu povaţa lui Gisippo, drept care acesta, cît ce Titus se înzdrăveni şi se învioră, îşi aduse mireasa acasă ca să-şi sărbătorească nunta ; şi după ce sfîrşi ospăţul, cînd se înnoptă, femeile o aşezară pe mireasă în patul lui Gisippo şi apoi plecară din odaie. Odaia lui Titus era alături de odaia lui Gisippo şi între ele se afla o uşă : drept aceea Gisippo, care se afla înăuntru şi care încă dinainte stinsese lumînările, trecu încetişor în cealaltă odaie şi-i spuse prietenului său să meargă să se culce cu nevasta lui. Titus, văzînd ce face, fu copleşit de ruşine şi de căinţă şi nu mai vru să meargă ; dar Gisippo, care nu-l îndemnase numai din gură, ci din tot sufletul, după ce se sfădiră o vreme, îl în-

duplecă totuşi să meargă. După ce intră în pat, Titus cuprinse fata în braţe şi mai din joacă, mai din glumă o întrebă în şoaptă dacă vroia să fie nevasta lui. Fata, crezînd că e Gisippo, răspunse că da, drept care Titus îi puse în deget un inel de toată frumuseţea, zicîndu-i:

— Eu aşijderea doresc să fiu bărbatul tău.

După care, săvîrşită fiind căsătoria, Titus se desfătă îndelung şi în multe rînduri cu copila, fără ca ea sau ceilalţi să-şi deie seama că se culcă cu altul în locul lui Gisippo.

Acu, pe cînd căsătoria Sofroniei cu Titus mergea înainte într-acest chip, se întîmplă să moară părintele lui Titus, Publius Quintius Fulvius, drept care acesta fu rugat de către ai lui, printr-o scrisoare, să se întoarcă de îndată la Roma ca să vadă de treburile casei. Titus hotărî dimpreună cu prietenul său să plece şi s-o ia şi pe Sofronia cu ei, ceea ce nu puteau să facă decît spunîndu-i fetei cum stau lucrurile. De aceea, într-o bună zi o chemară în odaia lor şi-i spuseră toată povestea, după care Titus o lămuri cum se întîmplase de se culcaseră împreună. Sofronia, după ce-i privi cu oarecare ciudă, se apucă să plîngă cu hohote şi să se vaite de înşelăciunea lui Gisippo. Apoi, pînă ce n-apucară să afle şi ceilalţi din casă toată istoria asta, se duse acasă la părinţi şi le istorisi şi lor înşelăciunea pătimită de ea, dar şi de ei, din partea lui Gisippo, spunîndu-le de asemenea că nu era nevasta lui, cum credeau ei, ci a lui Titus. Părintele Sofroniei se necăji amarnic cînd auzi una ca asta şi se plînse dimpreună cu toţi ai lui rubedeniilor lui Gisippo de cele întîmplate, făcînd un tărăboi cumplit, de pe urma căruia se iscară între cele două familii nenumărate vorbe şi certuri nesfîrşite. Gisippo era ponegrit şi de-ai lui şi de-ai Sofroniei: toţi îl urau şi-l

socoteau vrednic nu numai de dojană, dar chiar şi de-o pedeapsă aspră. El însă susţinea că fapta lui era cinstită şi că rubedeniile Sofroniei ar fi trebuit să-i fie recunoscătoare pentru că o măritase cu un tînăr mai vrednic decît el. Titus pe de altă parte, care vedea şi auzea tot ce se întîmplă, era şi el mîhnit; dar ştiind că grecii au obiceiul să tune şi să fulgere cu ameninţări atîta vreme cît n-are cine le răspunde, iar după aceea se îmblînzesc pe loc ca mieluşeii şi încep să tremure de frică, se socoti că-i vremea să-i potolească cu un răspuns; şi avînd el suflet de roman şi înţelepciune de atenian, adună cu multă dibăcie rubedeniile lui Gisippo, li se înfăţişă şi le vorbi precum urmează:

— Mulţi filozofi îşi închipuie că cele săvîrşite de muritori sînt hotărîte şi prevăzute dinainte de către zei şi de aceea sînt unii care cred că cele ce se întîmplă sau se vor întîmpla sînt toate de neînlăturat, deşi pe de altă parte alţii susţin că numai cele ce-au fost înfăptuite sînt lucruri de neînlăturat. Acu, dacă cercetăm mai bine şi cu băgare de seamă părerile acestea, ne dăm seama invederat c-a ocărî un lucru pe care nu-l vei mai desface înseamnă a vrea să te arăţi mai înţelept chiar decît zeii, care hotărăsc asupra noastră şi ne ocîrmuiesc de sus cu straşnică dreptate şi fără a da greş niciodată. De aceea e lesne de înţeles cît de prostească e îngîmfarea de a-i ponegri şi cît de mare cuvine-se a fi pedeapsa acelora care cutează să facă una ca aceasta. Or dumneavoastră toţi, după credinţa mea, vă număraţi printre aceştia de care aminteam, dacă e adevărat ce aud c-aţi spus şi spuneţi încă — mînioşi cum sînteţi că Sofronia este nevasta mea, cînd voi i-o dăduserăţi lui Gisippo — fără să ţineţi seama că *ab eterno*[1] a fost scris ca ea să nu fie a lui, ci a

[1] Din eternitate (lat.) (n. t.).

mea, precum se adevereşte azi din cele întîmplate. Dar, fiindcă mulţi găsesc că-i foarte greu să înţelegi ceva cînd este vorba despre cele pe care zeii ni le rînduiesc în taină, presupunînd că ei nu se amestecă în treburile noastre, am să mă întorc la oameni şi-am să vorbesc despre ei şi gîndurile lor; făcînd aceasta însă, mă văd silit să vă vorbesc de două lucruri despre care n-am obiceiul să vorbesc şi anume: în primul rînd să mă slăvesc pe mine şi în al doilea rînd să-i ponegresc pe ceilalţi. Dar, fiindcă n-am de gînd să mă abat de la adevăr, fie că-i vorba despre mine, fie că-i vorba despre alţii, şi fiindcă împrejurarea îmi cere să vorbesc, voi face-o. Voi, cu văicărelile voastre, pornite mai degrabă din furie decît din judecată, îl învinovăţiţi, îl ocărîţi şi-l blestemaţi cu vorbe grele pe Gisippo, fiindcă mi-a dat-o de nevastă, cu judecata lui, pe cea pe care voi, cu a voastră, i-o hărăziserăţi lui. Eu, tocmai dimpotrivă, socot că fapta lui Gisippo e vrednică de toată lauda din două pricini şi anume: întîi şi întîi fiindcă a făcut ce se cuvine a face un prieten şi apoi pentru că fapta lui s-a dovedit mai înţeleaptă decît a fost a voastră. N-am timp să vă arăt acum ce se cuvine să facă un prieten pentru altul în virtutea legilor sfinte ale prieteniei; sînt bucuros c-am izbutit să vă amintesc de ele şi nu adaug decît atît că legăturile pe care le strînge prietenia sînt mult mai tari decît acelea de rubedenie sau de sînge, căci pe prieteni i-alegem noi, pe cînd cu rudele ne naştem. De aceea nu e de mirare dacă Gisippo a dat dovadă că ţine mult mai mult la viaţa mea — fiindcă-i sînt prieten şi astfel mă şi socotesc — decît la bunăvoinţa dumneavoastră. Să ne întoarcem însă la cea de-a doua pricină, asupra căreia se cade să stărui mai cu osebire, ca să vă fac să înţelegeţi că el a fost mai înţelept ca voi în cele

ce-a făcut, dat fiind că voi nu înțelegeți nimic din vrerea zeilor și nu cunoașteți mai nimic din cîte aduce prietenia. Spun dar că voi, cu înțelepciunea, cu sfatul și credința voastră, i-ați dat-o pe Sofronia unui tînăr filozof, adică lui Gisippo; Gisippo a dat-o și el tot unui tînăr filozof; voi, după judecata voastră, ați dat-o unui atenian, iar el unui roman; voi unui tînăr nobil, el altui tînăr și mai nobil; voi unui tînăr înstărit, el unui mare bogătaș; voi unui tînăr care, nu doar că n-o iubea, dar nici n-o cunoștea ca lumea, pe cînd Gisippo în schimb i-a dat-o unui tînăr care o iubea mai mult decît își iubea viața. Și, ca să fiți încredințați că cele cîte spun sînt drepte și că Gisippo e mai vrednic de laudă decît voi, să ne oprim nițel asupra celor spuse și să le cercetăm pe fiecare în parte. Că sînt și eu ca și Gisippo un tînăr filozof v-o dovedesc studiile mele și înfățișarea mea, fără a mai fi nevoie de alte mărturii. Amîndoi avem aceeași vîrstă și am urcat cu același pas treptele învățăturii. E adevărat că el e atenian, iar eu roman. Dar dacă-i vorba despre faima cetăților în care am văzut lumina zilei, voi spune că cetatea mea e liberă, pe cînd a lui e o cetate tributară; cetatea mea este stăpînă peste întreaga lume, pe cînd a lui este supusă tocmai cetății mele; a mea e leagăn de imperiu și e vestită în toată lumea prin faptele-i de arme și cărturarii ei, pe cînd a lui nu strălucește decît prin cărturari. Și apoi, pe lîngă asta, deși aicea, pentru voi, eu nu sînt altceva decît un biet școlar, cu toate acestea, zic, nu m-am născut din pleava poporului roman. La Roma, atît casele mele, cît și așezările obștești sînt pline de statui străvechi care înfățișează pe înaintașii mei și în cronicile noastre sînt pomenite la tot pasul izbînzile pe care Quinții le-au dobîndit în Capitoliu. Renumele familiei noastre n-a putrezit

de bătrîneţe, ci-i mai înfloritor astăzi ca niciodată înainte. Despre bogăţiile mele mi-e şi ruşine să vorbesc, căci nu pot nici o clipă să uit că sărăcia răbdată cu cinste e moştenirea cea mai de preţ şi cea mai sfîntă a nobililor romani ; dar, fiindcă plebea îndeobşte nu-i de părerea asta şi fiindcă ea nu preţuieşte decît comorile lumeşti, am să vă spun că sînt bogat nu fiindcă aş fi rîvnit la bani şi avuţii, ci numai fiindcă soarta mi s-a vădit prielnică. Ştiu cît de mult aţi vrut şi cît de drag v-a fost s-aveţi aicea, la Atena, o rudă în Gisippo ; dar nu văd pentru ce nu v-ar fi tot atît de drag s-aveţi şi în mine o rudă, la Roma, mai ales dacă veţi ţine seama că veţi găsi în mine, acolo, o gazdă minunată şi un protector puternic, de mare ajutor şi care, atît în treburile voastre, cît şi în cele obşteşti, se va grăbi întotdeauna să vie în ajutorul vostru. Cine ar putea deci — dînd deoparte orice pornire pătimaşă şi judecînd pe drept — să laude hotărîrea voastră mai mult decît pe-a lui Gisippo ? De bună seamă nimeni. Sofronia e bine măritată cu Titus Quintius Fulvius, tînăr de neam, bogat şi nobil cetăţean al Romei, care mai este pe deasupra şi prieten cu Gisippo ; iată de ce acela care cîrteşte sau se plînge de cele întîmplate greşeşte, fără a şti nici el măcar ce face. Vor fi poate şi dintr-aceia care vor spune că Sofronia se plînge nu de faptul că e nevasta lui Ttitus, ci de felul în care a ajuns să-i fie nevastă, pe ascuns şi pe furate adică, fără să ştie nimeni nimic de toate acestea, nici prietenii, nici rudele. Împrejurarea nu e nouă şi n-are în ea nimic ciudat. Dacă ne minunăm de asta, ce-am mai putea să spunem oare despre fetele ce şi-au ales bărbaţii împotriva voinţei alor lor ? Sau despre acelea ce-au fugit cu ei şi-au fost întîi ibovnice şi abia apoi soţii ? Sau despre acelea ce şi-au dat căsătoria în vileag de abia la

nouă luni, prin naşteri nu prin grai, silindu-i pe ai lor să se învoiască de nevoie? Nimic din toate acestea nu i s-au întîmplat Sofroniei; dimpotrivă: ea a fost dată de către Gisippo lui Titus drept soţie cu bună rînduială, în chip cinstit şi-n mare taină. Se vor afla alţii să spună c-a măritat-o unul ce n-avea precădere. Acestea sînt văicăreli prosteşti, fără temei şi vrednice de slăbiciunea femeiască. Nu-i pentru prima oară că soarta foloseşte căi noi şi noi unelte pentru a-şi atinge ţelul. Ce-mi pasă mie dacă acela ce mă slujeşte la nevoie — aşa precum îl taie capul, pe ascuns sau pe văzute — nu-i filozof, ci un biet cîrpaci? Dacă a făcut o treabă bună, nu-mi pasă, fie cine o fi, eu unul îi mulţumesc. Dar dacă în schimb nu s-a vădit dibaci în ceea ce-a făcut, de altă dată mă feresc să-i mai încredinţez vreo treabă. Dacă Gisippo a măritat-o bine pe Sofronia, socot că-i o prostie cu totul de prisos să vii şi să te pîngi acum de felul în care a măritat-o. Dacă n-aveţi încredere în el, feriţi-vă ca altă dată să nu mai facă ce-a făcut şi de astă dată mulţumiţi-i. Trebuie să ştiţi totuşi că eu n-am încercat nici prin momeli şi nici prin vicleşuguri să întinez cinstea şi faima sîngelui vostru prin Sofronia. Chiar dacă am luat-o de nevastă pe ascuns, nu i-am răpit ca furul fecioria şi nici n-am vrut s-o necinstesc ca un vrăjmaş ce nu primeşte a se înrudi cu voi, şi am luat-o, îndrăgostit fiind cu patimă de dînsa şi de meritele ei, ştiind bine că dacă ar fi fost s-o cer cu tot tipicul — de teamă c-am s-o duc la Roma — nu mi-aţi fi dat-o niciodată, căci prea vă este dragă ca să vă despărţiţi de dînsa. Am luat-o deci pe ascuns şi l-am îndemnat pe Gisippo să se învoiască în numele meu la cununia aceasta pe care el nu şi-o dorea. Pe urmă însă, deşi fata îmi era nespus de dragă, i-am căutat îmbrăţişările ca soţ, nu ca ibov-

nic şi nu m-am apropiat de ea, precum v-o poate mărturisi ea însăşi, decît după ce-am întrebat-o dacă mă vrea de soţ, la care ea mi-a răspuns „da", şi după ce i-am pus în deget inelul cununiei. De aceea, dacă i se pare cumva că am înşelat-o, nu eu sînt vinovatul, ci ea, care a uitat să mă întrebe cine sînt. Iată dar care-i răul, care-i păcatul şi greşeala pe care am săvîrşit-o Gisippo ca prieten şi eu ca îndrăgostit, păcat şi rău prin care Sofronia a fost dată pe ascuns lui Titus Quintius şi pentru atîta lucru voi tăbărîţi asupra lui, îl ocărîţi şi îi întindeţi capcane la tot pasul. Ce-aţi putea face oare mai mult decît atît, dacă ar fi dat-o unui om de rînd, unui nemernic sau unui sclav de-al vostru ? Ce temniţă, ce lanţuri, ce chinuri v-ar părea că-s vrednice de fapta lui ? Dar să lăsăm deoparte acestea. Iată, a venit şi clipa — la care nu mă aşteptam aşa curînd, mărturisesc — ca tatăl meu să moară şi eu să fiu silit să mă reîntorc la Roma ; de aceea, vrînd s-o iau cu mine pe Sofronia, v-am spus întregul adevăr, pe care poate altminteri vi l-aş fi ascuns ; acu, de sînteţi oameni cu scaun la cap şi judecată, veţi trece uşor peste plecarea ei de aici, căci de-aş fi vrut să vă înşel sau să vă fac de ocară puteam să plec de unul singur şi să v-o las batjocorită ; ferească zeii însă ca într-un suflet de roman să încapă atîta josnicie. Sofronia este a mea atît prin voia zeilor şi prin puterea legilor, cît şi prin marea înţelepciune a prietenului meu Gisippo şi prin destoinicia mea, lucru pe care voi — ţinîndu-vă mai înţelepţi decît toţi ceilalţi muritori şi chiar şi decît zeii — îl osîndiţi dobitoceşte în două chipuri care îmi sînt la fel de neplăcute. În primul rînd luîndu-mi nevasta, asupra căreia nu mai aveţi nici un drept fără de încuviinţarea mea, şi în al doilea rînd purtîndu-vă cu bietul Gisippo — căruia îi sînteţi pe

cuvînt îndatoraţi — cum te porţi cu un duşman. Nu vreau să stărui însă asupra acestui lucru şi nici să vă arăt cît de prosteşte vă purtaţi, ci socotindu-vă drept prieteni vin şi vă sfătuiesc să lăsaţi deoparte ura şi supărarea voastră şi să-mi înapoiaţi nevasta, astfel încît să pot pleca cu inima împăcată şi să mă socotesc de-a pururea al vostru, ca rudă şi ca prieten. Fiţi însă încredinţaţi că dacă aveţi de gînd să vă purtaţi altminteri, fie că vreţi sau nu vreţi să încuviinţaţi ce s-a făcut, eu am să-l iau cu mine la Roma pe Gisippo şi, o dată ajuns acolo, o voi avea şi pe aceea care-i a mea de drept, cu toată împotrivirea voastră ; iar de acolo, jurîndu-vă război pe viaţă, am să vă fac să înţelegeţi, pe pielea voastră chiar, de ce-i în stare un roman cuprins de ciudă şi mînie.

După ce le vorbi astfel, Titus, cu faţa încruntată, se ridică în picioare, îl luă de mînă pe Gisippo şi, fără să-i mai pese de cei care se aflau în templu, ieşi ameninţînd din cap. Cei ce rămaseră înăuntru, în parte atraşi de gîndul de-a se înrudi cu Titus şi de-a avea în el un prieten, în parte îngroziţi de ultimele lui cuvinte, se sfătuiră, între ei c-ar fi mai bine, totuşi, să aibă o rudă în Titus — de vreme ce Gisippo se învoise la aceasta — decît să-l piardă pe Gisippo, făcîndu-şi în acelaşi timp din Titus un duşman. Se luară deci pe urma lui şi-i spuseră că se învoiesc s-o ieie pe Sofronia şi-ar fi prea bucuroşi să aibă în el o rudă şi în Gisippo un prieten bun ; drept care, după ce dintîi se veseliră împreună ca nişte rude adevărate, la urmă îşi luară rămas bun şi-o înapoiară pe Sofronia. Fata, înţeleaptă cum era, silită fiind de împrejurări, îi dărui lui Titus iubirea ce-o nutrise în trecut pentru Gisippo şi plecă dimpreună cu el la Roma, unde fu primită cu mare cinste de către ai lui.

Nu după multă vreme Gisippo, care rămăsese la Atena şi care îndura acolo dispreţul tuturor, din pricina unor zavistii ce se iscaseră în oraş, fu izgonit de toţi ai lui şi, aşa sărac şi necăjit cum se afla a fi, fu osîndit la surghiun veşnic. Aflîndu-se într-această stare şi, din sărac ce era, ajuns de-a dreptul cerşetor, Gisippo se trudi, sărmanul, să ajungă pîn' la Roma şi să încerce dacă Titus îşi amintea de el. Şi după ce ajunse acolo, aflînd că e în viaţă, că-i îndrăgit de toţi şi că la el acasă domneşte bunăstarea, se puse în faţa porţii lui şi prinse a-l aştepta, nădăjduind că Titus avea să-l recunoască, căci el n-avea îndrăzneala, în halul în care se afla, să-şi agrăiască prietenul. Însă, deşi se strădui să facă astfel încît să-l vază, Titus trecu pe lîngă el fără să-l recunoască. Gisippo îşi închipui atunci că se preface a nu-l cunoaşte şi că-l dispreţuieşte, drept care, amintindu-şi de cele cîte săvîrşise de dragul lui odinioară, plecă mînios şi înciudat, cu deznădejdea în suflet. Cum într-acestea se înnoptase, flămînd şi fără nici un ban, dorindu-şi moartea mai presus decît orice pe lume, Gisippo, bietul, nemaiştiind nici el unde să meargă, ajunse pe un maidan sălbatic şi pustiu, unde zărind un fel de groapă se adăposti în ea, ca să-şi petreacă noaptea acolo ; şi după ce se întinse, aşa în zdrenţe cum era, pe jos, învins de atîtea lacrimi, pînă la urmă adormi. Către dimineaţă doi hoţi, care peste noapte fuseseră la jefuit, se ascunseră cu prada lor tocmai în groapa aceea şi, ajungînd la încăierare, unul din ei — pesemne mai zdravăn decît celălalt — îşi omorî tovarăşul şi apoi o luă la sănătoasa. Lui Gisippo, care auzise şi văzuse tot, i se păru că află prin întîmplarea aceasta o cale spre moartea mult rîvnită, fără să fie nevoit să-şi curme singur viaţa ; de aceea nu plecă din groapă pînă ce nu se arătară

ostaşii stăpînirii, care auziseră de omor şi care, înfuriaţi, îl luară pe Gisippo şi-l duseră legat în faţa judecăţii. Acolo, cercetat fiind, mărturisi că el îl omorîse pe tîlhar şi că pe urmă n-avusese răgaz să fugă de acolo. Văzînd aşa pretorul, Marcus Varro după nume, îl osîndi la moarte pe cruce, după obiceiul vremii.

Acu, tocmai în ziua ceea se întîmplă ca Titus să vie la pretură şi, dînd cu ochii de osîndit şi aflînd şi pricina osîndei, îl recunoscu îndată pe Gisippo şi se miră nespus de mult de soarta lui haină şi de întîmplarea care îl adusese acolo. De aceea, vrînd cu orice preţ să-i vină într-ajutor, cum nu găsea alt mijloc pentru scăparea lui decît să se învionvăţească pe sine de omorul cela, se înfăţişă degrabă pretorului, strigînd :

— Marcus Varro, cheamă-l iute pe bietul osîndit, căci nu e vinovat. Eu, care-s ucigaşul celui găsit azi dimineaţă de slujitorii tăi, i-am mîniat de-ajuns pe zei, aşa că nu mai vreau să-i mînii şi prin moartea unui biet nevinovat.

Varro se miră de cele auzite şi-i păru rău că tot pretoriul aflase întîmplarea, dar fiindcă cinstea nu-l lăsa să facă altminteri decum porunceau legile, îl chemă înapoi pe Gisippo şi-i zise de faţă cu Titus :

— Cum ai putut să faci atare nebunie, încît, fără să fii supus la chinuri, să vii să mărturiseşti o vină care nu-i a ta, cînd cunoşteai prea bine că-ţi este viaţa în joc ? Ziceai că tu l-ai omorît pe omul acela azi-noapte şi acu bărbatul ăsta zice că el l-a omorît.

Gisippo îl recunoscu numaidecît pe Titus şi pricepu că spusese aşa numai pentru a-l scăpa pe el, căci se simţea îndatorat să-i răsplătească binele pe care i-l făcuse odată. De aceea, înduioşat pînă la lacrimi, zise :

— Varro, eu l-am omorît şi mila ce-mi arată Titus nu mă mai poate ajuta.

Titus pe de altă parte zicea şi el :

— Pretore, pre cîte vezi omu-i străin şi-a fost găsit fără de arme alăturea de mort ; vezi bine dar că numai foamea şi sărăcia îl împing să-şi caute singur moartea. De aceea lui dă-i drumul şi osîndeşte-mă pe mine, care sînt vrednic de pedeapsă.

Varro se miră de atîta stăruinţă şi, bănuind că nu-i nici unul dintr-înşii vinovat, se şi gîndea cam cum să facă spre a-i slobozi pe amîndoi, cînd i se înfăţişă un tînăr, pe nume Publius Ambustus, un ticălos fără pereche şi un tîlhar ştiut de toţi, care era făptaşul omorului din noaptea aceea. Tîlharul, ştiind că cei doi tineri care se învinovăţeau de omor erau nevinovaţi, se înduioşă aşa de tare, încît, răzbit de mila lor, păşi în faţa lui Varro şi-i zise :

— Jude, fapta mea mă împinge să pun capăt pricinei dintre aceştia doi şi nu ştiu, zău, ce zeu mă îndeamnă să-mi mărturisesc păcatul. Află că tinerii aceştia nu-s vinovaţi de fapta pe care spun c-au săvîrşit-o ; eu l-am omorît pe omul acela, astăzi, în zorii zilei şi pe nefericitul ăsta, care-i aici de faţă, l-am văzut eu cu ochii mei dormind acolo în groapă, în timp ce împărţeam cu celălalt — pe care apoi l-am omorît — prada furată peste noapte. Pe Titus nu mai trebuie să-l dezvinovăţesc : toţi îl cunosc şi ştiu că n-ar fi în stare niciodată să facă aşa ceva. De aceea dă-le drumul şi osîndeşte-mă pe mine, aşa precum grăieşte legea.

Octavian, aflînd şi dînsul întîmplarea, porunci să-i fie înfăţişaţi cei trei împricinaţi şi vrînd să afle de ce dorea fieştecare să fie osînditul, tinerii îi mărturisiră. Octavian îi slobozi pe primii doi ca fiind nevinovaţi şi de hatîrul lor îl slobozi şi pe al treilea.

Titus îl luă cu sine pe Gisippo şi, după ce-l mustră pentru că se arătase sfios şi neîncrezător, îi dovedi cu prisosinţă iubirea lui de prieten şi bucuria lui, iar apoi îl duse acasă, unde Sofronia îl primi ca pe un frate bun, plîngînd de înduioşare. Pe urmă, după ce Titus îl mîngîie de cele pătimite şi-l îmbrăcă cum se cuvine din cap pînă-n picioare, readucîndu-l iar la rangul ce i se cuvenea de drept, îşi împărţi pe jumătate averea cu Gisippo şi pe urmă îl însură c-o soră 'de-a lui, o tînără pe nume Fulvia, şi-i zise :

— Acuma, prietene, alege singur ce-ţi convine : ori te întorci iar la Atena cu toate cîte ţi le-am dat, ori, dacă nu, rămîi aici, alăturea de mine.

Gisippo, atît din pricina surghiunului ce-l izgonea pe viaţă din Atena, cît şi din pricina iubirii pe care i-o purta lui Titus, se hotărî să stea pe loc. Şi rămînînd la Roma alăturea de Fulvia, trăiră în aceeaşi casă cu Titus şi Sofronia lui ani mulţi şi fericiţi, pecetluindu-şi zi de zi tot mai mult prietenia.

Sfînt lucru, dar, e prietenia şi vrednic nu numai de cinste, ci şi de veşnică slăvire ; căci ea e mama cinstei şi-a dărniciei fără margini, e soră cu recunoştinţa şi mila creştinească, vrăjmaşă juruită a urei şi-a zgîrceniei şi-i gata orişicînd, fără s-aştepte rugăminţi, să facă pentru altul ceea ce aşteptă să facă şi acela pentru dînsa. Azi binefacerile ei ararearori şi-arată faţa, din pricina şi spre ruşinea prea ticăloasei lăcomii a firii omeneşti, care slujindu-se mereu şi fără preget doar pe sine, a surghiunit-o pe vecie de pe meleagurile noastre. Ce dragoste, ce bogăţie, ce legături de rubedenie ar fi avut puterea de-a înduioşa în aşa măsură inima lui Gisippo, încît să-l facă a-şi dărui lui Titus propria lui iubită, frumoasă şi de neam ? Desigur numai prietenia. Ce alte legi, dacă nu legile prieteniei, ce temeri sau ameninţări ar fi putut să stăpînească braţele lui

Gisippo, oprindu-l de-a îmbrăţişa copila îndrăgită — ce poate uneori îl îmbia chiar ea la asta — în locuri singuratice, ascunse de vederea lumii sau chiar în propriu-i pat? Ce ranguri, ce cîştiguri şi ce răsplată oare l-ar fi putut îndupleca, de dragul unui prieten, să-şi piardă propriile lui rude şi pe acelea ale Sofronei, să nu ia în seamă vorbele şi cîrcotelile mulţimii, batjocura şi hula ei, dacă nu tocmai prietenia? Şi pe de altă parte cine alta decît ea l-ar fi îndemnat pe Titus — care putea să se prefacă a nu vedea nimic — să se azvîrle în gheara morţii doar ca să-l scape pe Gisippo care o căuta cu dinadinsul? Cine l-ar fi făcut să se arate atît de darnic, încît fără precupeţire să-şi înjumătăţească averea, dîndu-i o parte lui Gisippo, căruia soarta i-o răpise, dacă nu aceeaşi prietenie? Cine dacă nu ea l-a pus să-şi dea surioara, fără de preget, lui Gisippo, deşi îl ştia sărac lipit şi ajuns ca vai de el? Dorească-şi oamenii, aşadar, fraţi cu nemiluita, puzderie de copii şi rude cu duiumul şi folosească-se de bani ca să-şi sporească slujitorii, fără să ia aminte că fiecare din aceştia îşi teme numai pielea lui şi-şi face mult mai multe griji pentru te miri ce fleac decît pentru primejdiile ce-i ameninţă pe ai lor, fie părinţi, fraţi sau stăpîni, în vreme ce cu prietenii se întîmplă tocmai dimpotrivă.

Povestea a noua

Messer *Torello îl preacinsteşte în casa lui pe Saladin, care se deghizase în haine de neguţător, apoi pleacă în cruciadă, lăsînd vorbă nevestei sale, că dacă nu se întoarce peste un an de zile, să se mărite a doua oară. În luptă cade ostatec şi fiind şoimar vestit e dus în faţa sultanului. Saladin îl recunoaşte, îi spune cine este el şi-l preacinsteşte ca pe un prieten.* Messer *Torello se îmbolnăveşte şi într-o noapte e dus prin vrăji acasă la Pavia ; acolo ia parte la nunta nevestei lui, dar, fiind recunoscut de dînsa, se întorc amîndoi la casa lor.*

Filomena isprăvise de povestit şi dărnicia fără margini pe care o dovedise Titus fusese lăudată de toţi deopotrivă, cînd regele, lăsîndu-l pe Dioneo la urmă, prinse a vorbi precum urmează :

— Fermecătoare doamne, fără îndoială Filomena are dreptate întru totul în cele spuse adineauri cu privire la prietenie şi la sfîrşit s-a plîns pe drept cuvînt că cei de astăzi nu ştiu s-o preţuiască. De aceea, dacă noi ne-am fi adunat aici spre a îndrepta greşelile şi lipsurile omeneşti sau barem pentru a le înfiera, aş stărui şi eu mai mult asupra lor ; dar, fiindcă ţelul nostru e altul, vreau să vă povestesc acum — e o istorioară niţeluş mai lungă, poate, dar plăcută — cît de mărinimos s-a dovedit odată sultanul Saladin, pentru ca din povestea mea — dacă noi nu sîntem în stare, din pricina viciilor noastre, să dobîndim o prietenie — să învăţăm măcar a ne găsi o bucurie în preacinstirea celorlalţi, nădăjduind dreaptă răsplată.

Se zice că pe vremea împăratului Frederic întîiul, creştinii ar fi pornit cu mic cu mare o cruciadă pen-

tru a pune stăpînire pe locurile sfinte. Or, Saladin, domn foarte vrednic, care pe vremea aceea era sultan al Babiloniei, prinzînd din timp de veste, se hotărî să vază el însuşi pregătirile pe care le făceau creştinii pentru cruciada aceasta, pentru a putea în acest chip să se apere mai bine. Punîndu-şi rînduială, dar, în treburile împărăţiei, se prefăcu a pleca într-un pelerinaj şi, luînd cu sine doi dintre cei mai înţelepţi şi mai de seamă sfetnici ai lui, cît şi trei slugi, porni la drum înveşmîntat în haine de neguţător. După ce colindă astfel multe ţinuturi creştineşti, dorind să treacă munţii şi călătorind prin Lombardia, i se întîmplă într-o seară, în timp ce bătea drumul de la Milano la Pavia, să se întîlnească cu un nobil pe care îl chema *messer* Torello d'Istria, de felul lui din Pavia, şi care, însoţit de slujitorii săi, de şoimi şi cîini de vînătoare, mergea pentru un răstimp la o moşie de-a sa, aşezată pe lîngă Tessine. Cît ce văzu drumeţii, *messer* Torello îşi închipui că sînt străini şi nobili şi vru să-i preacinstească. De aceea, cînd sultanul îl întrebă pe unul din slujitorii săi cît mai aveau pîn' la Pavia şi dacă ar fi ajuns la timp pentru a putea intra în oraş, *messer* Torello îi răspunse în locul slujitorului, zicînd :

— Domnilor, nu puteţi ajunge la timp pentru a intra în oraş.

— Atunci, grăi sultanul, fii bun şi ne arată unde am putea trage la noapte, căci noi sîntem străini de locurile acestea.

Messer Torello răspunse :

— Cu multă bucurie : chiar adineauri aveam de gînd să trimit o slugă prin apropiere de Pavia pentru niscaiva treburi ; am s-o trimit cu dumneavoastră şi-o să vă ducă într-un loc unde veţi fi bine primiţi.

Şi zicînd astfel, se apropie de cea mai bună şi credincioasă slugă a lui, îi porunci ce avea să facă şi o trimise cu străinii. Apoi porni degrabă către moşia sa şi acolo porunci să i se pregătească o cină îmbelşugată şi să se aşeze mesele afară în grădină, iar după ce făcu acestea, se aşeză în pragul porţii ca să-şi aştepte musafirii. Slujitorul, vorbind de una şi de alta cu nobilii străini, îi abătu din drum şi-i duse, fără ca dînşii să-şi dea seama, drept la moşia stăpînului său. Cît ce-i văzu venind, *messer* Torello le ieşi grabnic în cale şi le spuse rîzînd :

— Domnilor, fiţi bineveniţi !

Sultanul, om isteţ, îşi dete seama că seniorul nu se încrezuse în ei şi se temuse ca nu cumva să nu-i primească găzduirea, dacă i-ar fi poftit pe loc ; de aceea, ca să nu-şi răpească plăcerea de-a petrece o seară împreună, îi adusese în casa lui, slujindu-se de un şiretlic. Răspunse dar cuvintelor de bun venit şi apoi îi zise :

— *Messere,* dacă s-ar cădea ca omul să se plîngă de curtenia celorlalţi, noi am avea la ce ne plînge de dumneata, care, pe lîngă faptul că ne-ai întors din drum, ne şi sileşti să primim din parte-ţi cinstea ce ne faci, deşi nu ne-am învrednicit de ea decît printr-un salut.

Cavalerul, care era om înţelept şi mare meşter la cuvînt, răspunse :

— Domnilor, ceea ce fac eu e o nimica toată faţă de preacinstirea de care sînteţi vrednici, pre cîte socot eu după înfăţişarea dumneavoastră, dar, credeţi-mă, nicăieri pe aproape de Pavia n-aţi fi putut fi găzduiţi aşa cum se cuvine. De aceea nu vă pară rău c-aţi ocolit oleacă drumul spre a vă simţi mai bine.

Între acestea slujitorii, care se adunaseră împrejurul oaspeţilor, le luară caii de îndată ce descăle-

cară şi se îngrijiră de ei. *Messer* Torello îi duse apoi pe cei trei nobili în odăile anume pregătite pentru dînşii, unde îi puse să se descalţe şi-i răcori cu vinuri reci, după care rămase cu ei de vorbă pînă la ceasul cinei. Saladin cu tovarăşii şi slujitorii săi ştiau cu toţii latineşte, drept care pricepeau ce se vorbea în jurul lor şi ei la rîndul lor erau de-aşijderi pricepuţi ; cu toţii socotiră că gazda lor, *messer* Torello, era cel mai plăcut bărbat, cel mai curtenitor şi cel mai meşter la cuvînt din cîţi văzuseră pe lume. Pe de altă parte lui *messer* Torello i se părea că oaspeţii sînt oameni străluciţi şi mult mai vrednici de cinstire decît îşi închipuise el şi îi părea rău în sinea lui că nu putea să-i omenească cu un ospăţ mai falnic şi cu tovarăşi mai numeroşi ; de aceea se gîndi că a doua zi de dimineaţă să-i despăgubească de acest neajuns şi, după ce-i spuse unui slujitor de-al său ce avea de gînd să facă, îl trimise la Pavia — oraş care era aproape şi care niciodată nu-şi ţinea porţile închise — la nevasta lui, femeie foarte înţeleaptă şi tare inimoasă. Pe urmă îşi duse musafirii în grădină şi îi rugă foarte curtenitor să-i spună cine erau ei ; la care Saladin răspunse :

— Sîntem neguţători din Cipru şi mergem la Paris cu treburi de-ale noastre.

Atunci *messer* Torello zise :

— Unde n-ar da Dumnezeu să se nască şi în ţara noastră nobili atît de vrednici pe cît sînt negustorii în Cipru.

Şi tot vorbind astfel de una şi de alta ajunseră şi ceasul cinei, drept care gazda îi pofti, de vor, să stea la mese ; şi acolo, ţinînd seama că cina nu fusese din vreme pregătită, ci doar atunci la repezeală, fură slujiţi frumos şi în bună rînduială. După ce isprăviră masa, nu mai şezură multă vreme, căci

gazda, dîndu-şi seama că oaşpeţii sînt obosiţi, îi duse să se odihnească în nişte paturi minunate şi apoi, nu după multă vreme, se duse şi el la culcare.

Slujitorul trimis la Pavia îşi împlini porunca întocmai ; drept care doamna lui Torello, după ce porunci degrabă să cheme o mulţime de prieteni şi de slujitori de-ai lui *messer* Torello, se îngriji ca o regină, nu ca o simplă femeie, de toate cele trebuincioase ospăţului cel falnic şi la lumina torţelor pofti la el o mare parte din cei mai nobili cetăţeni ai Paviei, pe urmă scoase din dulapuri tot soiul de albituri şi de mătăsuri scumpe şi rîndui cu socoteală tot ceea ce bărbatul ei îi poruncise a pregăti. A doua zi de dimineaţă, după ce musafirii se sculară din somn, *messer* Torello puse să-i aducă şoimii şi apoi porni cu ei călare către un rîu din apropiere, unde le arătă cum zboară şoimii lui. Sultanul însă îl rugă să-i deie un însoţitor care să-l ducă la Pavia, la cel mai bun han din oraş şi atunci *messer* Torello îi zise :

— Am să vă duc chiar eu, căci am de lucru în oraş.

Străinii îl crezură şi porniră mulţumiţi la drum cu dînsul dimpreună. Către zece ceasuri, după ce ajunseră în oraş, *messer* Torello, în loc să-i ducă la cel mai mare han, precum îşi închipuiau străinii, îi duse drept la el acasă, unde se adunaseră, spre a-i preacinsti pe oaspeţi, cincizeci din cei mai străluciţi şi mai de vază cetăţeni, care îi înconjurară îndată, sărind la frîie şi la scări. Sultanul cu ai săi, văzînd acestea, pricepură ce înseamnă treaba asta şi ziseră :

— *Messer* Torello, noi îţi cerusem altceva ; domnia-ta ai făcut aseară chiar şi prea mult de dragul nostru, mai mult decît am fi vrut noi, astfel încît puteai acum cu inima împăcată să ne laşi să ne vedem de drum.

Messer Torello le răspunse :

— Domnilor, pentru cele cîte vi s-au făcut aseară eu îi rămîn îndatorat mai degrabă sorţii decît dumneavoastră, căci ea v-a prins la drum, silindu-vă să trageţi în prea umila-mi casă ; dar pentru cele cîte vi se vor face azi dimineaţă eu vă rămîn îndatorat chiar dumnevoastră înşivă şi dimpreună cu mine toţi nobilii aceştia care vă stau în preajmă ; de socotiţi că e frumos să nu le faceţi cinstea de-a sta cu ei la masă, eu n-am nimic de spus, puteţi s-o faceţi şi pe asta.

Sultanul cu ai lui se dădură bătuţi şi după ce descălecară fură primiţi şi duşi de nobili cu multă bucurie în camerele lor, care fuseseră din vreme şi mîndru pregătite anume pentru dînşii, iar după ce se dezbrăcară de hainele de drum şi se mai răcoriră oleacă, fură duşi în sala de ospeţe, care era împodobită sărbătoreşte. Acolo se spălară pe mîini şi după aceea, fiind aşezaţi la mese cu mare cinste şi alai, fură slujiţi cu multe şi minunate soiuri de vinuri şi bucate, aşa de bine şi frumos, că nici chiar împăratului, dac-ar fi fost la masă, nu i s-ar fi putut vădi mai multă şi mai mare cinste. Şi deşi Saladin cu ai lui erau domni mari şi prinţi de vază, deprinşi cu atare lucruri, cu toate acestea se mirară de cele ce văzură şi le aflară minunate, cu atît mai mult cu cît ştiau că gazda e doar un orăşean şi nicidecum un prinţ ca ei.

După ce sfîrşiră ospăţul şi fură strînse mesele, vorbiră o bucată de una şi de alta şi apoi, fiind foarte cald afară, cu învoirea gazdei nobilii din Pavia plecară să se odihnească, iar cavalerul, rămas singur cu oaspeţii, îi duse într-o odaie alăturată, unde dădu poruncă s-o cheme pe vrednica-i nevastă, pentru ca nici un lucru din cîte îi erau lui dragi să nu rămîie nevăzut de musafirii săi. Doamna, fru-

moasă şi voinică la trup, înveşmîntată cu straie scumpe şi podoabe, se înfăţişă străinilor între cei doi copii ai ei care păreau doi îngeraşi şi-i salută curtenitoare. Dînşii, de îndată ce-o văzură, se ridicară în picioare şi-o întîmpinară cu plecăciuni, după care, aşezînd-o la mijloc între ei, se bucurară foarte de aşa mîndreţe de nevastă şi de copii. Şi în timp ce stau aşa şi povesteau fel de fel — cum într-acestea gazda se îndepărtase o clipă — femeia îi întrebă cu dulce glas unde mergeau şi din ce părţi erau ; străinii îi răspunseră la fel ca lui *messer* Torello şi atuncea doamna bucuroasă grăi :

— Aşadar, n-am dat greş cu socoteala-mi muierească şi ca atare v-aş ruga să faceţi bunătatea să nu nesocotiţi şi să primiţi din parte-mi acel mic dar pe care voi pune să-l aducă aicea ; ţinînd seama de faptul că noi, femeile, nu dăruim decît lucruri mici, precum ne e şi inima, vă rog să vă gîndiţi, primindu-l, nu atît la preţul lui, cît mai ales la faptul că v-a fost dat din inimă.

Şi poruncind să i se aducă cîte două rînduri de straie pentru fiecare — dar nu din cele obişnuite de orăşeni sau negustori, ci straie de seniori — unele căptuşite cu mătase şi altele cu jder, trei veste de brocat, precum şi trei perechi de pantaloni, grăi :

— Luaţi hainele acestea ; şi pe bărbatul meu l-am înnoit cu un rînd de straie aidoma cu astea ; cît despre celelalte lucruri, ţinînd seama de împrejurarea că aţi umblat atîta cale şi mai aveţi încă pe atîta, cît şi de faptul că sînteţi departe de nevestele dumneavoastră şi că negustorii sînt oameni gingaşi şi curaţi, au să vă prindă bine, chiar dacă nu-s de preţ.

Străinii se mirară foarte şi îşi dădură seama că *messer* Torello nu vroia să scape nici un prilej de-a se vădi curtenitor din cale-afară ; ba mai văzînd

şi strălucirea veşmintelor aduse, care nu erau de negustor, le fu şi frică nu cumva să-i fi recunoscut; în cele de pe urmă însă, unul din ei îi zise doamnei:

— Aceste daruri, doamnă, sînt lucruri minunate şi nu ne-ar fi uşor să le primim din parte-ţi, dacă domnia-ta nu ne-ai sili s-o facem cu rugăminţi cărora noi nu ne putem împotrivi.

Între acestea, întorcîndu-se *messer* Torello, doamna îşi luă rămas bun de la oaspeţi şi plecă, îngrijindu-se ca şi slujitorii lor să primească daruri potrivite cu starea lor.

Messer Torello îi rugă cu multă stăruinţă pe negustori să rămînă în casa lui pînă a doua zi; drept care după ce dormiră de după-amiază, se sculară şi, după ce se îmbrăcară, porniră călări prin oraş, însoţiţi de *messer* Torello; iar cînd veni şi ceasul cinei se ospătară îmbelşugat, alături de-o mulţime de musafiri de vază. Apoi, cînd se făcu şi vremea de culcare, se duseră să se odihnească şi în zori de zi, sculîndu-se din somn, aflară în locul roibilor trudiţi de drum trei cai de toată frumuseţea şi aşijderea şi pentru slugi alţi cai puternici şi odihniţi. Văzînd acestea Saladin se întoarse către ai lui şi zise:

— Mă jur pe Dumnezeul meu că n-a mai fost nicicînd pe lume om mai desăvîrşit, mai curtenitor şi mai săritor decît bărbatul ăsta; dacă toţi regii creştini ştiu să fie regi aşa cum ştie acesta să fie cavaler, atunci sultanul Babiloniei nu va putea să ţină piept nici măcar unuia din ei, necum tuturor celor ce se pregătesc să-l calce.

Ştiind însă c-ar fi fost zadarnic să nu primească roibii, îi mulţumi şi pentru ei şi apoi încălecă cu toţi ceilalţi ai lui. *Messer* Torello, dimpreună cu alţi tovarăşi îi întovărăşi o bucăţică bună afară din oraş; dar, deşi sultanului îi venea nespus de greu să se despartă de cavaler (căci începuse a-l îndrăgi), to-

tuşi, silit de drumul lung care îi stătea înainte, îl rugă să se întoarcă înapoi. *Messer* Torello, mîhnit şi el de despărţire, grăi :

— Am să mă întorc, de vreme ce aşa pofteşti. Dar iată ce-aş vrea să vă spun : eu nu ştiu cine sînteţi şi nici nu vreau să ştiu mai mult decît mi-aţi spus ; dar, orişicine aţi fi, n-o să mă faceţi niciodată să cred că sînteţi negustori. Umblaţi cu Dumnezeu.

Saladin, după ce-şi luă rămas bun de la toţi tovarăşii lui *messer* Torello, se întoarse către el şi-i spuse :

— S-ar prea putea, *messere* s-avem prilejul a-ţi arăta ceva din mărfurile noastre şi atunci te vei încredinţa că sîntem negustori ; rămîi cu Dumnezeu.

Plecă sultanul, deci, cu-ai lui, arzînd de dorul de-a putea — dac-ar fi fost în viaţă şi de-ar fi izbutit să-şi scape tronul din războiul la care se aştepta — să-l preacinstească pe *messer* Torello în acelaşi chip în care îl preacinstise el ; şi multă vreme povesti cu-ai lui despre cavaler, despre nevasta lui şi despre toate cîte le săvîrşise pentru dînşii, pe toate lăudîndu-le. Şi după ce cutreieră, nu fără multă osteneală, Apusul întreg, porni pe mare şi ajunse cu-ai lui la Alexandria ; şi, fiind lămurit pe deplin cu planurile regilor şi împăraţilor creştini, se pregăti de apărare. Cît despre cavaler, el se întoarse la Pavia şi multă vreme se gîndi, căutînd să-şi închipuiască cine puteau fi cei trei oaspeţi, dar nu fu chip nici barem să se apropie de adevăr, necum să-l ghicească.

Venind vremea cruciadei şi pregătindu-se creştinii de pretutindeni de plecare, *messer* Torello hotărî, cu toate rugăminţile şi lacrimile multe ale nevestei sale, să plece negreşit şi el şi, după ce sfîrşi cu toate pregătirile, cînd să se urce în şa, îi zise scumpei lui neveste :

— Femeie, după cîte vezi, eu plec la lupta asta cugînd să-mi mîntui sufletul şi să-mi păstrez cinstea trupului. Îţi las tot ce-i al nostru în grijă şi aşijderea îţi las şi cinstea noastră în grijă ; or, fiindcă de plecare-s sigur, dar de reîntoarcere de loc, din pricina a mii de lucruri ce mi s-ar putea întîmpla, vreau să-mi făgăduieşti ceva ; orice s-ar întîmpla cu mine, dac-ai să vezi că nu primeşti din parte-mi nici o veste, să mă aştepţi un an, o lună şi o zi, cu începere de azi, şi abia apoi să te măriţi.

Femeia, care plîngea, sărmana, de potopea pămîntul, zise :

— *Messer* Torello, nu ştiu zău, cum am să îndur durerea în care mă cufundă plecarea dumitale ; dar dacă totuşi voi putea să supravieţuiesc şi dacă dumitale în schimb îţi va fi dat să mori, trăieşte pînă atunci şi mori încredinţat c-am să trăiesc şi am să mor drept soaţă credincioasă a lui *messer* Torello şi a amintirii sale.

La care cavalerul zise :

— Femeie, sînt încredinţat că întrucît îţi stă în putere se va întîmpla aşa cum spui ; dar tu eşti încă tînără, frumoasă, de neam bun şi cinstea ta e multă şi pretutindeni cunoscută, de aceea nu mă îndoiesc că mulţi bărbaţi de neam — de s-o isca vreo bănuială în ce priveşte viaţa mea — au să te ceară fraţilor şi rubedeniilor tale ; de îndemnurile lor n-ai să te poţi scăpa, nici apăra, orişice-ai face, şi va trebui să-i mulţumeşti de voie de nevoie ; de aceea îţi cer să mă aştepţi un an, o lună şi o zi şi nu mai mult decît atît.

Femeia îi răspunse :

— Precum ţi-am spus mai înainte, voi face ce-am să pot ; iar dacă am să mă văd silită să fac totuşi altminteri, fii sigur c-am să te ascult. Dar deie Dum-

nezeu ca nici domnia-ta, nici eu să nu ajungem pînă acolo.

Sfîrşind de spus acestea, doamna îl îmbrăţişă plîngînd pe *messer* Torello şi, scoţîndu-şi din deget un inel, i-l dădu zicînd :

— Dacă s-ar întîmpla să mor fără s-apuc să te mai văd, să-ţi aminteşti de mine de cîte ori ai să-l priveşti.

Messer Torello luă inelul şi urcîndu-se pe cal îşi luă rămas bun de la toţi şi apoi plecă la drum.

După ce ajunse cu toţi ai săi la Genova, se urcă pe o galeră şi în scurtă vreme ajunse la Acri, unde se înfrăţi cu armata celorlalţi creştini, în care prinse a se lăţi aşa deodată o molimă ce seceră sute de vieţi. Şi în vremea acestei molimi, sultanul Saladin, fie ajutat de soartă, fie de îndemînarea lui, prinse pe toţi creştinii care scăpaseră cu viaţă şi-i împrăştie, întemniţîndu-i, prin felurite oraşe. *Messer* Torello se afla şi el printre cei prinşi şi de aceea fu închis în temniţă la Alexandria. Acolo, nefiind cunoscut şi neîndrăznind să spună cine este, silit de împrejurări se apucă să crească şoimi şi să-i deprindă cu vînatul, meşteşug la care el se pricepea mai bine ca oricare altul. Saladin, prinzînd de veste treaba asta, îl scoase de la închisoare şi-l luă pe lîngă el ca să-i slujească drept şoimar. *Messer* Torello, bietul — căruia Saladin, cum nu-l recunoscuse şi nu fusese cunoscut, se obişnuise a-i zice Creştinul — nu putea să-şi ieie gîndul de la casă şi de la ai lui şi încercase de multe ori să fugă, dar fără a izbuti. De aceea, nimerindu-se să vie la Sultan niscaiva genovezi trimişi ca să răscumpere pe cîţiva dintr-ai lor, cînd fură gata de plecare, *messer* Torello se gîndi să-i scrie doamnei lui că-i teafăr, că se va întoarce acasă pre cît de iute va putea şi ca atare să-l aştepte. Zis şi făcut. Îi scrise dar şi apoi

rugă frumos pe unul din trimişi pe care îl cunoştea să facă astfel ca scrisoarea să ajungă în mîna abatelui de la San Pietro in Ciel d'oro, care îi era unchi.

Pe cînd *messer* Torello se afla în starea aceasta, se întîmplă într-o bună zi ca, stînd de vorbă cu sultanul despre niscaiva şoimi de-ai lui, să prindă a zîmbi într-un anume fel, pe care Saladin îl observase la Pavia pe cînd se afla în casa lui. Sultanul îşi aminti atunci de chipul lui *messer* Torello şi începu să-l cerceteze, părîndu-i-se că-i chiar el ; de aceea, lăsînd şoimii, îi zise :

— Spune-mi, creştine, din ce ţară din Răsărit eşti tu ?

— Stăpîne, zise cavalerul, eu sînt lombard de felul meu, dintr-un oraş numit Pavia ; sînt om sărac şi fără stare.

Cînd auzi aşa, Saladin, aproape sigur de bănuielile lui îşi zise bucuros : „Dumnezeu mi-a dat prilejul să-i dovedesc acestui om cît m-a mişcat purtarea şi curtenia lui." Şi fără a spune altceva, după ce porunci să i se aducă într-o odaie veşmintele ce le avea, îl duse pe *messer* Torello înăuntru şi îi zise :

— Ia uită-te, creştine, la straiele acestea şi spune-mi nu cumva cunoşti vreunul dintre ele ?

Messer Torello se uită la veşminte şi le văzu pe cele dăruite de nevasta lui sultanului, dar, neputîndu-şi închipui c-ar fi cu adevărat acelea, răspunse :

— Nu cunosc nici una, stăpîne, dar e adevărat că cele de colo aduc c-un rînd de straie pe care l-am avut şi care era făcut întocmai ca straiele pe care le-am dăruit unor negustori care îmi picaseră în casă.

Atuncea Saladin, nemaiputîndu-se stăpîni, îl îmbrăţişă cu duioşie, zicîndu-i :

— Domnia-ta eşti *messer* Torrello d'Istria şi eu sînt unul dintre cei trei negustori căruia nevasta dumitale i-a dăruit aceste haine; venit-a în sfîrşit şi vremea să-ţi dovedesc care mi-e marfa, aşa precum ţi-am spus că s-ar putea întîmpla în ziua cînd ne-am despărţit.

Messer Torello, auzind acestea, se bucură nespus, dar îi fu şi ruşine: se bucură fiindcă avusese un oaspe aşa de falnic şi-i fu ruşine că-l primise, după părerea lui, aşa sărăcăcios. Ci Saladin îi zise:

— *Messer* Torello, fiindcă Domnul mi te-a adus aici, să ştii că de acum înainte, nu eu, ci dumneata vei fi stăpîn în casa mea.

Şi după ce se bucurară îndelung de întîlnire, sultanul puse să-l îmbrace în straie împărăteşti, îl duse în faţa curţii şi-a celor mai de vază sfetnici şi, după ce rosti o seamă de cuvinte spre lauda lui *messer* Torello, le porunci celor de faţă să-l preacinstească întocmai cum îl cinsteau pe el, dacă ţineau la îndurarea şi la milostivirea lui. Porunca îi fu împlinită întocmai de către fiecare în parte, dar mai cu seamă de cei doi care fuseseră cu el în casa lui *messer* Torello.

Rangul la care fu înălţat aşa deodată cavalerul îi risipi întrucîtva gîndul şi grija alor săi, cu atît mai mult cu cît trăgea nădejdi întemeiate că rîndurile sale ajunseseră în mîna unchiului de la Pavia. Or, ce să vezi! În ziua în care Saladin prinsese oastea creştinească, murise în tabăra creştină şi chiar fusese îngropat un cavaler de prin Provenza, un om fără virtuţi sau însuşiri deosebite, pe care îl chema *messer* Torello di Dignes; şi cum *messer* Torello d'Istria era îndeobşte cunoscut pentru nobleţea sa în rîndurile oştirii, toţi cei care auziră cum că *messer* Torello e mort, crezură că e vorba de el şi nu

de celălalt; iar faptul că fusese prins nu îngăduia oştenilor să-şi deie seama de greşeală.

Din pricina aceasta mulţi italieni se întoarseră acasă cu vestea aceasta tristă şi printre ei se aflară unii atît de îndrăzneţi, încît nu se sfiiră să spuie că-l văzuseră murind şi că fuseseră de faţă la îngropăciunea lui. Vestea ajungînd la urechile doamnei şi ale rubedeniilor lui *messer* Torello fu pricină de mare şi neînchipuită supărare, nu numai pentru ei, ci pentru toţi aceia ce-l cunoscuseră în viaţă. Nu ne-ar ajunge vremea să povestim pe îndelete ce-a pătimit biata femeie, ce chin şi cîte lacrimi; dar după ce s-a zbuciumat astfel mai multe luni de-a rîndul, într-un tîrziu, prinzînd să-şi uite oleacă amărăciunea, — fiind ea cerută de nevastă de către cei mai vrednici bărbaţi din Lombardia — fraţii şi celelalte rude se apucară s-o îndemne să se mărite a doua oară. Şi, după ce se împotrivi de atîtea şi de-atîtea ori, vărsînd şiroaie de lacrimi, în cele de pe urmă fu nevoită a face pe voia rubedeniilor, cărora le ceru în schimbul învoirii ei s-o lase să aştepte ca văduvă atîta vreme cît îi făgăduise bărbatului că-l va aştepta.

În timp ce la Pavia se întîmplau acestea şi poate nici opt zile nu mai lipseau pîn' la sorocul la care doamna, biata, trebuia să se mărite, se întîmplă ca *messer* Torello să vază la Alexandria pe un om pe care îl văzuse urcîndu-se împreună cu solii genovezi pe corabia care urma să plece la Genova; de aceea poruncind să-l cheme, îl întrebă de drumul lor şi îl rugă să-i spuie cînd ajunseseră la Genova; la care omul zise:

— *Messere*, n-a avut noroc corabia în călătoria aceea pre cîte am auzit în Creta, unde am coborît; căci pe aproape de Sicilia s-a ridicat o vijelie cumplită şi-a sfărîmat corabia de nişte stînci în Berbe-

ria, încît n-a mai rămas în viaţă nici unul dintre călători ; doi fraţi de-ai mei, sărmanii, s-au prăpădit în trista împrejurare.

Messer Torello, dînd crezare cuvintelor acestea, care de altfel nu minţeau, şi amintindu-şi că sorocul pe care îl rînduise doamnei avea să se împlinească peste vreo patru sau cinci zile — cum îşi dădea cu socoteala că nimeni nu ştia nimic de dînsul la Pavia — fu sigur că femeia se măritase a doua oară ; din pricina aceasta se amărî aşa de mult, încît, pierzîndu-şi somnul şi pofta de mîncare, se aşeză la pat şi hotărî să moară. Sultanul, care îl îndrăgea nespus, prinzînd de veste treaba asta, veni la el şi după mari şi multe rugăminţi, află din gura lui pricina bolii şi-a tînjelii ; drept care, după ce dintîi îl dojeni că nu-i spusese din vreme toate acestea, îl rugă să-şi uite amărăciunea, făgăduindu-i, de-l ascultă, să facă în atare chip, încît la data cuvenită să-l ducă la Pavia ; şi-i spuse şi în ce fel gîndea să facă treaba asta. *Messer* Torello, dînd crezare cuvintelor lui Saladin, căci nu o dată auzise că lucru-i cu putinţă şi că de multe ori fusese înfăptuit, se îmbărbătă oleacă şi prinse a-l îndemna pe Saladin să se grăbească.

Sultanul chemă la sine un vrăjitor de-al său, pe care îl pusese şi într-alte rînduri la încercare, şi-i porunci să afle o cale prin care cavalerul să poată fi dus într-o noapte, pe un pat, pîn' la Pavia ; vrăjitorul spuse că lucrul era cu putinţă, dar c-ar fi fost mai bine pentru *messer* Torello dacă l-ar fi adormit înainte. După ce rîndui acestea, Saladin se întoarse la bolnav şi, aflîndu-l hotărît să ajungă la Pavia la vremea sorocită ori dacă nu să moară, îi zise după cum urmează :

— *Messer* Torello, dacă-ţi iubeşti nevasta cu atîta duioşie şi dacă vrei cu dinadins să nu-ncapă pe

mîini străine, mă ştie Dumnezeu că nu-s în stare a te mustra pentru simţirea aceasta, căci dintre cîte doamne am văzut pe lume, ea-i cea mai vrednică de laudă şi de iubire dintre toate, atît prin deprinderile şi prin purtarea ei, cît şi prin multa-i frumuseţe, de care nici nu mai vorbesc, căci este floare trecătoare. Mi-ar fi plăcut nespus de mult, de vreme ce soarta mi te-a adus aicea, să fi trăit mereu alături, ca fraţii, în regatul ăsta pe care îl stăpînesc, tot restul vieţii noastre; dar dacă bucuria asta nu mi-a fost hărăzită, fiindcă ţi-ai pus în gînd să mori sau să te întorci acasă la vremea sorocită, din toată inima aş fi vrut să ştiu măcar din vreme ce ai de gînd să faci, ca să te pot trimite acasă cu cinste, cu alai şi cu însoţitori de seamă, aşa după cum meriţi; dar, fiindcă nu pot face aşa şi fiindcă dumneata doreşti cu dinadins să ajungi cît mai curînd acasă, voi face tot ce pot spre a te trimite la Pavia pe calea ce ţi-am arătat-o.

Messer Torello îi răspunse:

— Stăpîne, faptele-ţi de bine mi-au dovedit din plin, fără a mai fi nevoie de vorbele ce mi le-ai spus, bunăvoinţa dumitale, de care eu nu-s vrednic chiar în aşa măsură. Cît despre cele cîte-mi spui, chiar fără să mi le fi spus, sînt de pe acum încredinţat şi fi-voi pînă în ceasul morţii; dar, fiindcă am hotărît aşa, te rog fă cît mai iute ce mi-ai făgăduit să faci, căci mîine e ultima zi în care mai sînt aşteptat.

Saladin îi răspunse că totul era pregătit pentru plecarea lui. Drept care a doua zi — urmînd ca în noaptea următoare să îl trimită acasă — porunci să i se pregătească în una din sălile palatului un pat bogat şi mîndru, cu saltelele îmbrăcate după obiceiul turcesc în catifele şi brocat lucrat cu fir de aur, acoperit c-o plapomă brodată cu mărgăritare

mari şi nestemate — care fu socotită apoi la noi în ţară o comoară — şi, în sfîrşit, cu două perne vrednice de un atare pat. Iar după ce patul fu gata, porunci ca *messer* Torello, care se înzdrăvenise, să fie îmbrăcat într-un veşmînt turcesc frumos cum nu s-a mai văzut şi în jurul capului să i se învîrtească, tot după obiceiul turcesc, un turban de-al lui cît toate zilele de lung. Apoi, cum vremea era tîrzie, se duse însoţit de sfetnici în odaia lui *messer* Torello şi acolo, după ce se aşeză alăturea de el, îi zise aproape lăcrămînd :

— *Messer* Torello, ceasul sortit să ne despartă se apropie şi de aceea, fiindcă nu-i chip să te însoţesc din pricină că drumul nu îngăduie aceasta, sînt nevoit să mă despart de dumneata aicea şi am venit anume ca să-mi iau bun rămas. De aceea, pînă a nu te da în grija Tatălui Ceresc, te rog pe prietenia noastră şi dragostea care ne leagă, să-ţi aminteşti de mine şi dacă-i cu putinţă, după ce-ţi vei fi pus în rînduială trebile tale în Lombardia, pînă ce nu ne-ajunge moartea să vii să mă mai vezi o dată, barem o singură dată, pentru ca eu cu acel prilej, prea fericit de-a te vedea, să îndrept tot ceea ce acum nu sînt în stare a face din pricină că te grăbeşti. Iar pînă atunci te rog frumos să-mi scrii din cînd în cînd şi să mă rogi de tot ce-ţi face trebuinţă dumitale, căci eu de bună seamă voi face pentru dumneata orice, cu mult mai bucuros decît pentru orişicare altul.

Messer Torello abia putu să-şi stăpînească lacrimile şi, fiind împiedicat de ele, răspunse în cîteva cuvinte că i-ar fi fost cu neputinţă să-i dea uitării vrednicia şi binefacerile multe şi că avea să facă întocmai şi negreşit ce-i poruncise, de îndată ce-ar fi avut răgaz. Drept care Saladin, după ce-l sărută şi-l îmbrăţişă cu duioşie, vărsînd şiroaie de lacrimi,

îi spuse: „Mergi cu Dumnezeu“ şi apoi ieşi din cameră; pe urmă îşi luară rămas bun şi sfetnicii veniţi cu el şi apoi, cu dînsul dimpreună, se duseră în sala unde se pregătise patul.

Ci vremea fiind tîrzie, cum vrăjitorul n-aştepta decît să-şi facă datoria şi chiar grăbea plecarea, se înfăţişă degrabă un doctor c-o băutură adormitoare pe care i-o dăduse s-o beie lui *messer* Torello, după ce-i arătă dintîi că avea să-i prindă bine; *messer* Torello o bău şi adormi pe dată. Apoi, la porunca sultanului, fu aşezat aşa dormind pe patul cel bogat, pe care Saladin mai aşezase şi-o coroană frumoasă şi de mare preţ, căreia îi făcuse un semn din care să se înţeleagă că îi era trimisă nevestei lui *messer* Torello. Pe urmă îi puse acestuia în deget un inel cu un rubin mai lucitor decît o torţă aprinsă, al cărui preţ cu greu ai fi putut să-l cîntăreşti. Ba îl mai încinse şi c-o spadă care purta o lucrătură nespus de greu de preţuit şi în afară de aceasta îi puse şi un colan la gît, bătut cu pietre scumpe şi cu mărgăritare cum nu s-au mai văzut; apoi îi aşeză de lături două pocale mari de aur pline de galbeni lucitori şi împrejurul lui vărsă peste tot locul şiruri de perle, cingători, inele şi alte multe pe care n-am mai isprăvi de-am sta să le înşirăm. După ce isprăvi acestea, îl mai sărută o dată şi apoi îi porunci vrăjitorului să deie drumul patului, drept care fără de zăbavă patul cu cavaler cu tot pieri sub ochii lui, iar Saladin cu-ai lui rămase povestind de dînsul.

Messer Torello cu toate podoabele şi giuvaerurile de care pomeneam fu aşezat, după dorinţa lui, în biserica San Piero in Ciel d'oro din Pavia şi încă mai dormea cînd paraclisierul bisericii — cum într-acestea bătuse clopotul a zi — pătrunse în biserică c-o lumînare în mînă şi, văzînd patul cel

bogat, nu numai că se minună, dar fu cuprins de mare spaimă şi-o luă la fugă înapoi ; călugării şi abatele, văzîndu-l cum aleargă, se mirară şi-l întrebară de ce fuge. Paraclisierul le răspunse şi atunci abatele îi zise :

— Doar nu mai eşti copil şi nu pătrunzi întîia oară în biserica aceasta, ca să te sperii aşa uşor ; să mergem să vedem ce anume te-a înfricoşat.

Şi după ce aprinseră mai multe lumînări, abatele cu toţi călugării săi intrară în biserică şi văzură şi ei minunăţia aceea de pat, pe care cavalerul dormea întins pe spate ; şi în timp ce stau cu toţii sfioşi şi neîncrezători şi se uitau la giuvaeruri fără a se apropia de pat, trecînd puterea băuturii, *messer* Torello se trezi şi suspină din greu. Călugării şi abatele, văzînd una ca asta, strigară înspăimîntaţi : „Doamne, ajută-ne pe noi" şi o zbughiră afară. *Messer* Torello deschise ochii şi, uitîndu-se în jurul lui, îşi dete seama lămurit că se afla unde îi ceruse sultanului să-l ducă, lucru de care în sinea lui fu foarte mulţumit ; de aceea, ridicîndu-se în capul oaselor şi uitîndu-se cu de-amănuntul la tot ce avea împrejurul său, îşi dete seama încă o dată de dărnicia lui Saladin, pe care avusese prilejul s-o cunoască, dar care acum i se părea mai mare ca înainte. Cu toate acestea însă nu se mişca din locul lui, dar, auzindu-i pe călugări fugind şi dîndu-şi seama că fug de teama lui, începu să-l strige pe nume pe abate şi să-l roage să nu se sperie, căci el era *messer* Torello, zicea, nepotul lui adică. Abatele, auzind aşa, se înfricoşă şi mai vîrtos, căci el îl socotea mort de multe luni de zile, dar după cîtva timp, prinzînd oleacă de curaj, îşi făcu semnul sfintei cruci şi apoi se duse către el. *Messer* Torello îi zise :

— De ce te temi, părinte? Eu, slavă Domnului, sînt viu şi m-am întors acasă de peste mări şi ţări.

După vreo cîtva timp abatele îl recunoscu, deşi *messer* Torello avea o barbă mare şi era înveşmîntat în straie turceşti, drept care, liniştindu-se, îl luă de mînă şi îi zise:

— Fiule, fii binevenit! Şi apoi urmă astfel: Nu trebuie să te miri că m-am speriat de tine, căci nu e om în tot oraşul să nu te creadă mort şi din această pricină chiar doamna Adalieta, nevasta ta, învinsă de rugăminţile şi ameninţările rudelor ei, s-a măritat a doua oară potrivnic vrerii ei şi chiar azi dimineaţă are să fie dusă în casa noului bărbat, unde ospăţul nunţii şi toate cele trebuincioase unei atari serbări sînt gata pregătite.

Messer Torello se sculă din pat şi, după ce se bucură cu abatele şi cu ai săi de faptul că se reîntorsese, îi rugă pe toţi să nu sufle nici un cuvînt de toată împrejurarea aceasta, pînă ce el n-avea să ducă la bun sfîrşit un gînd de-al său. Apoi, după ce-şi puse bine comorile aduse, îi povesti abatelui tot ce păţise prin străini din ziua cînd plecase şi pînă în clipa aceea. Abatele se bucură de norocul lui şi dimpreună cu el mulţumi lui Dumnezeu că îl păstrase teafăr. Pe urmă *messer* Torello îl întrebă pe abate cine era noul bărbat ales pentru nevasta lui şi abatele îi spuse. *Messer* Torello zise atunci:

— Pînă ce n-află nimeni că m-am întors, aş vrea să văd cum are să se poarte nevastă-mea la nuntă; de aceea, deşi preoţii nu merg de obicei la nunţi, aş vrea totuşi de dragul meu să faci astfel ca noi să mergem.

Abatele răspunse că-i face bucuros hatîrul şi cînd se lumină de-a binelea de ziuă, trimise vorbă mirelui, spunîndu-i c-ar fi vrut să vină la nuntă cu un prieten; mirele îi răspunse că îi primeşte bucuros.

Cînd se făcu de amiază, *messer* Torello înveşmîntat în straiele-i turceşti şi însoţit de abate se duse la casa mirelui; acolo toţi cîţi îl vedeau căutau la el plini de mirare, dar fără a-l recunoaşte; iar cît despre abate, el le spunea acelora ce-l întrebau de el, că e un sol saracinez trimis de către Saladin la curtea regelui din Franţa. Ca urmare *messer* Torello fu aşezat şi el la masă, chiar faţă în faţă cu mireasa, pe care el o măsura cu mare bucurie, citind pe faţa ei o oarecare tulburare din pricina acestei nunţi. Femeia de-asemenea privea din cînd în cînd la el, dar fără a-l recunoaşte, căci barba lui cea mare, veşmintele-i ciudate, cît şi credinţa ei nestrămutată că e mort nu îngăduiau să-l recunoască. De la o vreme însă, socotind *messer* Torello că-i timpul să vază dacă doamna îşi amintea de el, îşi scoase inelul pe care i-l dăduse dînsa în ziua despărţirii, puse să-l cheme pe un tînăr care slujea la masă tocmai în faţa ei şi-i zise:

— Să-i spui din partea mea miresei că pe meleagurile mele e obiceiul ca atunci cînd un străin — precum sînt eu — mănîncă la ospăţul unei mirese — cum e ea — în semn că-i bucuroasă să-l ştie la ospăţul ei, mireasa îi trimite cupa din care bea ea însăşi, plină de vin şi apoi străinul, după ce bea cît vrea din ea, o acoperă şi i-o trimite, iar dînsa bea ce a mai rămas.

Tînărul îşi făcu solia şi doamna, înţeleaptă şi ales crescută cum era, crezîndu-l pe străin un om de mare vază, spre a-i dovedi că-i bucuroasă să-l ştie la ospăţul ei, puse să spele şi să umple cu vin o cupă mare aurită pe care o avea în faţă şi porunci apoi să-i fie înfăţişată străinului. Porunca ei fu împlinită întocmai. *Messer* Torello, care într-acestea îşi vîrîse inelul în gură, prefăcîndu-se că bea îi dădu drumul înăuntru fără să vadă nimeni şi după

ce bău din vin, lăsînd numai pe fund oleacă, acoperi iar cupa şi i-o trimise doamnei. Dînsa o luă în mîini şi ca să facă pînă la capăt precum cerea obiceiul, o descoperi, o duse la gură şi, văzînd inelul, şezu o vreme şi-l privi fără să scoată o vorbă, apoi, recunoscînd în el inelul ce-l dăduse în dar bărbatului la despărţire, îl luă, privi ţintă la acela pe care îl luase drept străin şi dîndu-şi seama că-i *messer* Torello, soţul ei, împinse masa la pămînt ca ieşită din minţi şi strigă :

— Ăsta-i bărbatul meu ! Nu încape nici o îndoială, este *messer* Torello.

Şi repezindu-se la masa la care şedea el, fără să ţină seama de ce se afla pe ea, i se aruncă de gît, îmbrăţişîndu-l strîns, şi nimeni nu putu cu vorba sau cu fapta s-o ieie de la gîtul lui, pînă ce cavalerul n-o îndemnă să-şi stăpînească prea multa bucurie, spunîndu-i că de îmbrăţişat ar mai fi avut destulă vreme. Atuncea doamna îl lăsă şi în timp ce toţi mesenii, prea turburaţi de împrejurare, se bucurau de regăsirea unui atare cavaler, *messer* Torello îi rugă să curme gălăgia şi, după ce tăcură toţi, le povesti tot ce păţise de cînd plecase în cruciadă şi pînă în clipa aceea şi încheie zicînd că nobilul ce-i luase nevasta, socotindu-l mort, n-avea la ce se supăra, dacă, aflîndu-se în viaţă, i-o lua iar înapoi. Mirele, cu toate că era cam încurcat, săracul, răspunse cu mărinimie, ca un adevărat prieten, că era în dreptul lui să facă ce-ar fi poftit cu ale lui. Doamna lăsă atunci deoparte cununa şi inelul primite de la mire şi-şi puse în schimb în deget celălalt inel, cel scos din cupă şi în cap cununa pe care i-o trimisese sultanul. Apoi, ieşind cu toţii din casa în care se aflau, porniră cu întreg alaiul acasă la *messer* Torello, unde toţi ceilalţi cetăţeni, care îl priveau ca pe-o minune, se bucu-

rară îndelung de fericita întîmplare. *Messer* Torello, după ce dărui c-o parte din giuvaerurile aduse pe mire, care cheltuise zadarnic pentru nunta aceea, pe abate şi pe alţii şi după ce-i dădu de ştire sultanului printr-un trimis că ajunsese acasă cu bine şi că înţelegea să-i fie şi de-acu înainte prieten şi slugă prea plecată, trăi mulţi ani de zile cu vrednica-i nevastă, vădind mai multă curtenie ca niciodată înainte.

Iată dar cum s-au isprăvit necazurile lui *messer* Torello şi-ale iubitei sale soaţe şi iată care fu răsplata mărinimiei lor şi-a neprecupeţitei lor curtenii, pe care mulţi se străduiesc s-o dovedească altora, dar, deşi au cum s-o vădească, o dovedesc aşa de rău, încît mărinimia şi curtenia lor e adeseori mai scump plătită decît ar merita să fie ; de aceea nu e de mirare nici pentru dînşii nici pentru ceilalţi, dacă de pe urma ei n-au parte de răsplată.

Povestea a zecea

Marchizul di Saluzze la rugămințile supușilor săi se hotărăște să se însoare după placul inimii și ia de nevastă pe fata unui țăran, cu care are doi copii, pe care se preface că-i omoară. Pe urmă îi dă a crede fetei că e sătul de ea, că și-a luat altă nevastă și își aduce în casă pe propria lui copilă, dînd-o drept soața lui, iar pe cealaltă o izgonește, lăsînd-o numai în cămașă. La urmă, aflînd-o răbdătoare la toate aceste încercări, plin de iubire pentru dînsa o aduce iar acasă, îi arată copiii care se făcuseră mari și-o preacinstește drept marchiză, punîndu-i și pe ceilalți s-o preacinstească tot la fel.

După ce regele își isprăvi povestea lui cea lungă, care, pe cîte se părea, plăcuse mult celor de față, Dioneo grăi rîzînd :

— Omul care aștepta să vie noaptea ca să aplece coada cea dreaptă a stafiei n-ar fi dat nici măcar doi bani pe toate laudele cu care îl copleșiți voi pe Torello.

Iar pe urmă, știind că numai el mai rămînea să povestească, începu astfel :

— Blîndele mele doamne, pe cîte mi se pare mie, dumneavoastră ați închinat ziua de azi regilor, sultanilor și altor oameni de vază ; de aceea, ca să nu mă îndepărtez nici eu prea mult de dumneavoastră, am să vă povestesc acum nu cine știe ce minuni de vitejie ori curtenie, ci fapta nebunească pe care a săvîrșit-o odinioară un marchiz și de pe urma căreia, în ciuda nebuniei lui, nu s-a ales decît cu bine. Cu toate acestea însă, eu nu v-aș sfătui

să faceţi ca dînsul, fiindcă-i păcat de Dumnezeu c n-a păţit-o pîn' la urmă.

Demult de tot, printre marchizii di Saluzze fu unul zis Gualtieri, primul născut dintre feciori, un tînăr care, fiind holtei şi neavînd copii, îşi petrecea tot timpul umblînd la vînătoare şi nici că se gîndea măcar să-şi înjghebeze un cămin, lucru pentru care s-ar fi căzut să treacă în ochii tuturor drept mare înţelept. Dar fiindcă treaba asta nu le venea la socoteală supuşilor, ei îl rugară de multe ori să se însoare, ca nu cumva el să rămînă fără urmaş la casă, iar dînşii fără de stăpîn ; şi se îmbiară să-i găsească o fată bună şi frumoasă, de neam şi casă mare, astfel încît să-şi poată pune nădejdi de mai bine într-însa şi în acelaşi timp să fie şi el mulţumit. Gualtieri le răspunse :

— Prieteni, voi mă siliţi a face ceea ce eu mă hotărîsem să nu fac niciodată, tocmai fiindcă-i nespus de greu să afli o nevastă care să ţi se potrivească, pe cînd din celelalte găseşti cu sutele de vrei, şi aşijderea şi fiindcă ştiu că viaţa e un chin pentru acela care a dat peste o astfel de nevastă. E o prostie să susţineţi că aţi putea cunoaşte copilele după purtarea părintelui şi-a maicii lor şi să încercaţi a-mi dovedi că-mi veţi alege o fată care să-mi placă întru totul ; cum aţi putea ajunge voi să le cunoaşteţi taţii sau mamele şi taina lor ? Şi apoi, chiar dacă i-aţi cunoaşte, adeseori copilele nu seamănă de loc cu-ai lor. Dar, fiindcă vreţi cu dinadins să mă vedeţi încins cu lanţurile căsniciei, am să vă fac pe plac şi, ca să nu pun vina — de-a fi să iasă rău — pe nimeni decît pe mine, vreau să-mi găsesc singur nevasta ; însă vă spun de pe acum că orice fată o fi să iau, dacă n-o veţi cinsti ca pe-o stăpînă adevărată, o să simţiţi pe pielea

voastră ce greu îmi vine să mă însor potrivnic vrerii mele, numai ca să v-ascult pe voi.

Supuşii îi răspunseră că ei se mulţumesc oricum, numai să-l ştie însurat.

De multă vreme Gualtieri băgase de seamă cu plăcere deprinderile unei fete sărace dintr-un sat vecin şi, cum i se păru că fata e şi frumoasă pe deasupra, se socoti în sinea lui c-ar duce viaţă bună alăturea de dînsa, dacă şi-ar lua-o de nevastă; de aceea, fără să mai caute aiurea alte fete, se hotărî s-o ia pe asta şi, poruncind să-l cheme pe tatăl ei, care era sărac lipit pămîntului, căzu cu el la învoială să-i ieie fata de nevastă. Pe urmă, adunîndu-şi toţi prietenii de prin ţinut, le spuse după cum urmează:

— Dragi prieteni, voia voastră a fost şi este să mă însor, drept care m-am hotărît să fac şi pasul ăsta, nu fiindcă aş ţine negreşit să mă aşez la casa mea, ci mai degrabă fiindcă vreau să fiu pe placul vostru. Voi ştiţi ce mi-aţi făgăduit: că veţi fi mulţumiţi adică şi că-mi veţi preacinsti nevasta, oricine ar fi să fie; acum sosit-a vremea să-mi ţin făgăduinţa şi vreau ca voi, din partea voastră, să v-o ţineţi şi voi. Aicea nu departe am găsit o fată pe placul meu, cu care vreau să mă însor şi peste trei sau patru zile am s-o aduc acasă. Gîndiţi-vă dar cum să faceţi spre a-mi pregăti nuntă frumoasă şi spre a o întîmpina cu cinste, ca să pot zice şi eu că-s mulţumit de felul cum v-aţi ţinut făgăduinţa, aşa precum puteţi să ziceţi voi despre mine.

Oamenii, bucuroşi, răspunseră că-s mulţumiţi şi că aveau să-i preacinstească nevasta ca pe o stăpînă, oricine ar fi fost să fie. Pe urmă se gătiră toţi de nuntă mare şi frumoasă, cu Gualtieri împreună. El porunci un ospăţ falnic şi puse să poftească la el o mulţime de prieteni de ai lui, de

rubedenii şi de nobili de prin împrejurimi ; apoi, pe lîngă acestea, puse să-i taie şi să-i coasă miresii fel de fel de rochii, care de care mai frumoase şi mai de preţ, după măsura unei copile care avea acelaşi trup cu dînsa, şi-i pregăti de asemeni inele, cingători şi o cunună scumpă, într-un cuvînt tot ce se cere să aibă o mireasă. Iar cînd veni şi ziua nunţii, cam către ceasurile nouă, Gualtieri se urcă pe cal cu cei veniţi să-l preacinstească şi, după ce se îngriji de toate cele de trebuinţă, grăi :

— E vremea să mergem după mireasă.

Şi zicînd aşa, porni cu tot alaiul pînă în sătuleţul vecin. Acolo, după ce ajunseră la casa cu pricina, o găsiră pe fată tocmai cînd se întorcea grăbită de la fîntînă, ca să meargă dimpreună cu celelalte fete s-o vadă pe mireasa lui Gualtieri. Cavalerul, cît ce-o văzu, o chemă pe nume, Griselda adică, şi-o întrebă unde era părintele ei. Fata răspunse ruşinoasă :

— E aicea în casă, monseniore.

Atunci Gualtieri descălecă şi, după ce porunci oamenilor să-l aştepte, intră singur în căsuţa sărăcăcioasă, unde îl găsi pe părintele copilei, Giannucole pe nume, şi-i zise :

— Am venit s-o iau pe Griselda de nevastă, dar vreau întîi s-o întreb ceva, aicea în faţa ta.

Şi-o întrebă să-i spună dacă, luînd-o pe dînsa de nevastă, ea s-ar fi străduit să-i fie pururea pe plac, să nu se supere nicicînd orice i-ar fi făcut sau spus, dacă ar fi fost întotdeauna supusă şi alte multe ca acestea, la care ea răspunse „da". Atunci Gualtieri, luînd-o de mînă, o duse afară şi acolo, în faţa alor săi şi-a satului întreg, o dezbrăcă pînă la piele şi, poruncind să i se aducă veşmintele făcute anume, puse degrabă s-o îmbrace din cap pînă în picioare

şi peste părul ei cel răvăşit puse să-i puie cununa după care, spre uimirea tuturor, grăi :

— Domnilor, asta este fata cu care vreau să mă însor, dacă mă vrea şi ea pe mine.

Pe urmă, întorcîndu-se către Griselda, care, biata, şedea nelămurită şi foarte ruşinată, îi zise :

— Griselda, mă vrei de bărbat ?

La care ea răspunse :

— Te vreau, stăpîne.

— Eu de asemeni, răspunse Gualtieri şi astfel zicînd se cunună în faţa tuturor cu dînsa şi apoi, urcînd-o pe un cal, o duse cu alai acasă, unde se încinse o nuntă de toată frumuseţea şi o petrecere mai mîndră decît dacă s-ar fi însurat cu fata regelui din Franţa.

O dată cu veşmintele ai fi jurat că fata se preschimbase şi la suflet, schimbîndu-şi deprinderile. Precum spuneam, era frumoasă la trup şi la obraz şi în scurtă vreme se făcu atîta de plăcută şi cîştigă şi întru deprinderi atîta măiestrie, încît n-ai mai fi zis că e o copilă de pălmaş şi că păscuse odată capre, ci că-i copila unui nobil de cine ştie ce neam mare ; şi de schimbarea aceasta se minunau toţi oamenii ce-o cunoscuseră înainte. Unde mai puneţi că era aşa de ascultătoare şi de supusă cu bărbatul, încît Gualtieri se ţinea drept cel mai mulţumit soţ din toată lumea asta ; iar cu supuşii lui, de asemeni, era aşa de bună şi de drăguţă, încît cu greu ai fi putut să afli un om să n-o cinstească şi să n-o iubească din toată inima. Toţi se rugau lui Dumnezeu să-i deie sănătate şi s-o aibă în paza lui şi de unde înainte vreme ziceau că Gualtieri se dovedise un prost fiindcă o luase de nevastă, acum îl socoteau drept cel mai iscusit şi cel mai înţelept bărbat din cîţi trăiau în lume, căci nimeni altul în locul lui n-ar fi putut să-şi deie seama de însuşirile alese

care zăceau ascunse sub zdrenţele-i sărăcăcioase de biată ţărăncuţă. Într-un cuvînt, în scurtă vreme fata ştiu să facă astfel, încît nu numai în ţinutul pe care îl stăpînea Gualtieri, dar pretutindenea în jur nu se vorbea decît de ea, de faptele ei bune şi de vrednicia ei şi chiar şi cei care cîrtiseră cînd Gualtieri o luase de nevastă, acuma îşi schimbau cîrtelile în laude.

Şi nu şezu Griselda prea multă vreme cu Gualtieri, că şi rămase grea şi cînd îi veni vremea născu o copiliţă, de care cavalerul se bucură nespus. Dar după cîtva timp, dîndu-i prin gînd să-i puie răbdarea la încercare prin suferinţi greu de îndurat şi prin încercări îndelungate, prinse dintîi s-o înţepe cu vorba, iar apoi să-i spuie, făcînd pe supăratul, că toţi supuşii lui se arătau a fi nemulţumiţi de dînsa din pricină că se trăgea din neam atît de prost şi mai ales fiindcă vedeau că-i mai făcea şi prunci ; iar de copila ce-o născuse, zicea, erau înciudaţi şi toată ziua nu făceau decît să bombănească. Femeia, auzind cuvintele acestea, rămase neclintită în gîndurile ei de bine şi, fără a se schimba la faţă, grăi :

— Stăpîne, fă cu mine ceea ce crezi că e spre cinstea şi mîngîierea ta. Eu nu mă voi împotrivi, căci ştiu că-s mai prejos decît ei şi că nu-s vrednică nici de rangul la care tu m-ai ridicat prin bunătatea ta.

Răspunsul acesta îi plăcu foarte mult lui Gualtieri, căci îşi dădu seama că fata nu se făcuse o încrezută de pe urma cinstei pe care i-o făcuse atît el însuşi, cît şi ceilalţi. Nu după multă vreme însă, dîndu-i a înţelege cum că supuşii lui nu mai puteau s-o vază în ochi pe copiliţa ei, chemă pe un credincios de-al lui, îi spuse ce trebuia să facă şi îl trimise la femeie. Omul, cu faţa îndurerată, îi zise :

— Doamnă, ca să scap cu viaţă trebuie să fac ce-mi porunceşte stăpînul meu ; n-am încotro. Trebuie să-ţi iau copila adică şi s-o...

Dar n-apucă să isprăvească. Doamna, văzîndu-i chipul şi auzindu-i vorbele, ba amintindu-şi şi de cele rostite de bărbatul ei, pricepu că omul avea poruncă să-i omoare copila şi de aceea, luînd-o degrabă din leagăn, după ce-o sărută şi-o binecuvîntă, fără a clipi măcar, cu toate c-o durea nespus, i-o aşeză în braţe şi-i zise :

— Ţine-o : fă întocmai precum ţi-a poruncit stăpînul tău şi-al meu, dar, dacă nu te îndeamnă el, ai grijă n-o lăsa să fie sfîşiată de fiare şi de corbi.

Slujitorul luă copila şi-i spuse lui Gualtieri cum se purtase doamna şi cele ce spusese. Gualtieri se miră de-atîta stăpînire şi de statornicia ei şi apoi trimise sluga cu fata la o rudă a lui de la Bologna şi-o rugă s-o crească cu îngrijire şi s-o înveţe să se poarte, fără să spuie nimănui şi niciodată a cui era.

Pe urmă, după cîtva timp, doamna rămase iarăşi grea şi cînd îi veni vremea născu un băieţaş, pe care Gualtieri îl îndrăgi nespus de mult. Dar nefiind mulţumit cu cele ce făcuse îşi copleşi nevasta cu altă suferinţă şi într-o bună zi se prefăcu mînios şi-i zise :

— Femeie, de cînd adus-ai la lumină copilul ăsta nu răzbesc s-o scot la capăt cu supuşii, de tare ce se plîng că după moartea mea o să aibă drept stăpîn pe un nepot de slugă ; de aceea, dacă vreau să nu fiu izgonit de aici, mă tem că va trebui să fac ce-am mai făcut odată şi pînă mai la urmă să-mi iau altă nevastă.

Femeia îl ascultă cu suflet răbdător şi nu răspunse altceva decît atît :

— Stăpîne, gîndește-te să faci astfel încît să fii tu mulțumit și nu te îngriji de mine, căci eu n-am altă bucurie decît ce-ți place ție.

După vreo cîteva zile Gualtieri — precum făcuse cu fetița — făcu acum și cu băiatul și după ce trimise sluga să-l ieie, dînd a crede doamnei că-l omorîse, luă copilul și îl trimise la Bologna, precum făcuse și prima dată, spre a fi crescut acolo. Femeia nici de astă dată nu se arătă mînioasă și nici nu spuse altceva decît spusese prima oară; Gualtieri se mira nespus de stăpînirea ei și își zicea în sinea lui că nu era femeie în lume să facă ce făcea Griselda. Și dacă n-ar fi văzut-o cît e de drăgăstoasă cu copiii atunci cînd o lăsa să fie, ar fi crezut de bună seamă c-o face numai ca să scape de grija lor, cînd ea, sărmana, precum își dete și el seama, făcea acestea toate mînată doar de înțelepciune. Supușii lui Gualtieri, care credeau cu adevărat că-și omorîse copilașii, îl ocărau de zor și-l socoteau nespus de crud, iar pentru biata lor stăpînă simțeau nețărmurită milă; dar ea, cînd doamnele-i din preajmă se tînguiau de felul cum îi muriseră copiii, nu răspundea nimica alta decît că voia celui ce le dăduse viață era și voia ei.

Trecuseră mulți ani de cînd Griselda adusese pe lume copilița, cînd Gualtieri, socotind că-i vremea s-o încerce c-o ultimă încercare și mare suferință, prinse a se plînge alor săi, zicînd că nu mai poate s-o rabde de nevastă și că de abia acum vedea ce rău făcuse în tinerețe cînd se însurase c-o țărancă; de aceea avea de gînd să încerce pe toate căile, zicea, să dobîndească de la papă învoirea de a se însura cu alta și de-a lăsa-o pe Griselda. Pentru aceste gînduri mulți oameni cumsecade îl dojeniră cu asprime, dar el nu răspundea decît c-așa trebuia să facă. Femeia, auzind și ea ce gînduri are Gual-

tieri şi chibzuind c-ar fi trebuit pesemne să se întoarcă iar la casa părintească şi la păscutul caprelor şi c-ar fi fost silită să vadă altă femeie alături de bărbatul ei pe care îl îndrăgea ca pe lumina ochilor, se necăji amarnic, dar se căzni să rabde şi încercarea asta cu suflet neclintit, aşa precum răbdase şi celelalte lovituri cu care o încercase soarta.

Nu după multă vreme Gualtieri puse să-i trimită nişte scrisori ca de la Roma şi le dădu a înţelege supuşilor că prin acelea papa îl învoia s-o lase pe Griselda şi să se însoare a doua oară. Drept care o chemă la sine şi-i zise în faţa altor mulţi :

— Femeie, papa mă învoieşte să-mi iau altă nevastă şi să te las pe tine ; de aceea, fiindcă ai mei au fost oameni de neam şi pururea stăpîni pe locurile acestea, pe cînd ai tăi au fost ţărani de cînd e lumea lume, eu nu mai vreau să-mi fii nevastă, ci vreau să te întorci acasă cu zestrea pe care mi-ai adus-o. Eu îmi voi luà altă soţie, căci mi-am găsit ce-mi trebuie.

Femeia, auzind acestea, potrivnic firii femeieşti îşi stăpîni, cu mare greu, durerea şi suspinele şi-i zise :

— Stăpîne, eu am ştiut de totdeauna că neamul meu cel prost nu ţi se potriveşte ţie şi rangului pe care îl ai şi de ţi-am fost soţie am socotit că numai tu şi Dumnezeu mi-aţi hărăzit darul acesta preţios, pe care niciodată n-am cutezat să-l socotesc al meu, ci totdeauna l-am socotit de împrumut ; acuma îl vrei iar înapoi şi eu se cade să ţi-l dau fără de nici o împotrivire ; iată inelul drag pe care mi l-ai pus în deget la cununia noastră. Ia-l. Îmi porunceşti de asemeni să iau cu mine zestrea pe care ţi-am adus-o, dar pentru treaba asta nu trebuie să-mi plăteşti nimic ; n-am lipsă nici de pungi să car în ele banii şi nici de vite de povară, căci n-am uitat că m-ai luat

goală. Dacă socoţi de bine însă ca toţi să vază trupul ăsta în care ţi-am purtat copiii, atunci pleca-voi despuiată ; dar drept răsplată a fecioriei pe care ţi-am adus-o în dar şi n-o mai pot lua înapoi, te rog îngăduie să pun pe mine barem o cămaşă.

Gualtieri, care abia putea să-şi stăpînească plînsul, rămase totuşi încruntat şi-i zise :

— Fie. Ia-ţi dar o cămaşă.

Toţi cei de faţă îl rugau să-i deie barem un veşmînt, pentru ca cea care îi fusese vreme de treisprezece ani şi mai bine nevastă credincioasă să nu fie văzută ieşind din casa lui în chip atît de ruşinos şi de sărăcăcios, dar ruga le era în zadar. Atunci femeia, în cămaşă, desculţă şi cu capul gol, după ce-i lăsă pe toţi în grija Tatălui Ceresc, ieşi din casa lui Gualtieri şi se întoarse acasă la tatăl ei, stîrnind suspine şi milă în inimile celor care se aflau de faţă. Giannucole (care nicicînd nu izbutise a crede că Gualtieri avea să-i ţie copila de nevastă şi se aştepta mereu să i-o trimită acasă) îi păstrase hainele de care o dezbrăcase marchizul în dimineaţa nunţii ; de aceea i le aduse şi, după ce le îmbrăcă, fata începu să vază de trebile mărunte ale căsuţei părinteşti, precum era deprinsă a face, răbdînd cu suflet dîrz şi această ultimă încercare a soartei ei potrivnice.

Cît ce-o făcu şi pe asta, Gualtieri le dădu de ştire supuşilor că-şi alesese de nevastă pe fiica unuia din conţii da Panage şi, poruncind mari pregătiri de nuntă, puse s-o cheme pe Griselda şi după ce veni îi spuse :

— Am să-mi aduc curînd mireasa pe care mi-am ales-o şi am de gînd s-o preacinstesc aşa cum se cuvine ; tu ştii că n-am femei la casă care să poată pregăti odăile şi toate cele cîte se cer făcute la o atare sărbătoare ; de aceea tu, care cunoşti mai bine ca oricare alta aceste îndeletniciri, fă tot ce-i de făcut,

pofteşte după plăcul tău femeile la nuntă, primeşte-le aici ca şi cum tu ai fi stăpînă şi după ce se gată nunta poţi să te întorci acasă.

Deşi cuvintele acestea erau cuţite înfipte în inima Griseldei — căci ea, sărmana, nu putuse să lepede iubirea pe care i-o purta cu aceeaşi uşurinţă cu care lepădase norocul de odinioară — răspunse :

— Am să fac, stăpîne, aşa precum pofteşti.

Şi pătrunzînd înveşmîntată cu straiele ei ţărăneşti, aspre şi groase, de dimie, în casa lui Gualtieri, din care nu de multă vreme ieşise numai în cămaşă, se apucă să mături şi să gătească odăile, să aştearnă pretutindeni covoare şi perdele, să pună în rînd bucătăria şi să trudească la de toate, de parcă n-ar fi fost decît o biată slujnicuţă ; şi nu se opri din lucru pînă ce nu sfîrşi cu bună rînduială tot ce trebuia făcut. Apoi pofti la nuntă în numele lui Gualtieri pe toate doamnele din jur şi începu să aştepte serbarea rînduită, iar cînd veni şi ziua nunţii, deşi era îmbrăcată ca vai de capul ei, primi cu faţa zîmbitoare şi cu deprinderi de stăpînă şi doamnă adevărată pe toate doamnele poftite.

Gualtieri între acestea se îngrijise ca copiii să fie crescuţi bine în casa rudei din Bologna, care era măritată cu unul din conţii da Panage ; fetiţa se făcuse acum de doisprezece ani şi de frumoasă nu-i găseai pereche în toată lumea, iar băieţaşul avea şi el vreo şase anişori. Gualtieri trimise vorbă rudei sale să aibă bunătatea să vină la Saluzze cu fata şi băiatul, rugînd-o să poftească şi alţi oaspeţi de seamă, cărora să le spună c-o duce pe copilă ca s-o mărite cu Gualtieri şi nicidecum că-i fata lui. Nobilul bolonez făcu pe voia marchizului şi, aşternîndu-se la drum, după vreo două sau trei zile ajunse la Saluzze cu cei doi fraţi şi cu alaiul de musafiri poftiţi la nuntă tocmai la ora prînzului, cînd toţi sătenii şi vecinii de prin

împrejurimi se adunaseră s-o vadă pe aleasa lui Gualtieri. Copila fu primită de doamne, care o duseră în sala de ospeţe, unde Griselda, îmbrăcată în straiele-i sărăcăcioase, o întîmpină cu voie bună şi-i zise :

— Doamnă, fii binevenită.

Pe urmă femeile (care îl rugaseră zadarnic pe Gualtieri s-o lase pe Griselda să steie ascunsă într-o odaie sau cel puţin să-i împrumute una din rochiile care fuseseră ale ei odinioară, ca să nu se înfăţişeze oaspeţilor în halul acela) fură aşezate la mese şi apoi începură să fie aduse bucatele. Copila era ţinta tuturor privirilor şi toţi spuneau că Gualtieri făcuse un schimb bun ; dar dintre toţi Griselda o lăuda mai tare, atît pe ea, cît şi pe frăţiorul ei.

Gualtieri socoti atunci că dobîndise destule dovezi de răbdare din partea nevestei sale ; de aceea, dîndu-şi seama că cele ce se petreceau nu-i preschimbau purtarea şi sigur fiind că dînsa nu îndura acestea toate din nesimţire sau prostie, căci o ştia că-i înţeleaptă, se chibzui că-i vremea să-i curme amărăciunea pe care o socotea c-o ascunde sub chipu-i ca de piatră. De aceea o chemă la sine acolo în faţa tuturor şi zise surîzînd :

— Ei, cum îţi place fata ?

— Stăpîne, îmi place foarte mult, răspunse Griselda ; şi dacă, precum cred, e tot aşa de înţeleaptă pe cît e de frumoasă, nu mă îndoiesc de loc c-ai să trăieşti cu ea ca cel mai fericit bărbat din toată lumea asta. Te rog însă din suflet s-o cruţi de lovitu-rile pe care i le-ai dat celei dintîi soţii, căci nu-mi vine să cred că va putea să le îndure, atît fiindcă-i mai tînără, cît şi pentru că a fost crescută în bunăstare şi huzur, pe cîtă vreme cealaltă era deprinsă de micuţă să sufere şi să trudească.

Gualtieri, văzînd-o pe sărmana Griselda încredinţată că fata e nevasta lui şi totuşi neschimbată în vorbele de bine pe care le rostea, o puse să se aşeze alăturea de el şi-i zise :

— Griselda, a venit vremea să te bucuri în sfîrşit de roadele răbdării tale şi cei care m-au socotit fără suflet, crud şi aspru, să-şi deie seama că anume m-am arătat astfel, ţintind către un sfîrşit mai dinainte prevăzut : pe tine am vrut să te învăţ să fii cu adevărat soţie, pe ei să ştie să-şi aleagă nevestele şi să le ţie, iar mie am vrut să-mi dobîndesc netulburată linişte pentru răstimpul cît mi-e dat să mai trăiesc cu tine ; pe vremuri, cînd m-am însurat, mă îndoiam amarnic de liniştea aceasta şi mă temeam că n-am s-o aflu, de aceea, ca să mi-o cîştig cu neîndoielnice dovezi, te-am chinuit în fel şi chip, aşa precum o ştii. Dar fiindcă niciodată nu mi-ai ieşit din voie cu vorba sau cu fapta şi fiindcă am avut din parte-ţi tot binele dorit, vreau să-ţi redau acum deodată ceea ce în trei rînduri ţi-am luat şi să te răsplătesc cu nesfîrşită dragoste pentru durerile pe care ţi le-am pricinuit. Primeşte dar cu bucurie pe fata asta, care crezi că e nevasta mea şi aşijderea primeşte-l şi pe frăţiorul ei, căci sînt copiii tăi şi-ai mei ; ei sînt cei doi copii pe care tu şi atîţia alţii aţi socotit vreme de ani că i-am ucis din răutate. Iar eu sînt soţul tău care te îndrăgesc mai mult ca orişice pe lume, încredinţat fiind că pot să mă mîndresc şi să mă socotesc drept cel mai fericit bărbat din toată lumea asta.

Şi zicînd astfel o sărută şi o îmbrăţişă, după care dimpreună cu dînsa, care plîngea de bucurie, se duse către fata care şedea înmărmurită de cele auzite şi-o îmbrăţişară deopotrivă cu frăţiorul ei cu multă duioşie, vădindu-le celor de faţă curatul adevăr.

Doamnele foarte bucuroase se ridicară de la mese şi o duseră pe Griselda într-o odaie, unde, printre urări de bine, îi scoaseră haina săracă pe care o avea pe ea şi-o îmbrăcară cu o rochie de-a ei de toată frumuseţea. Apoi o duseră din nou în sala de ospeţe, de astă dată ca pe o doamnă, aşa precum părea de altfel şi cînd era îmbrăcată în zdrenţe. Acolo, ea, sărmana, se bucură din plin de copilaşii ei şi cum toţi cei de faţă erau nespus de veseli de cele întîmplate, petrecerea spori şi ospăţul se întinse mai multe zile în şir. Gualtieri era socotit de toţi drept mare înţelept, deşi încercările la care o supusese pe femeie li se părură multora cu neputinţă de îndurat ; dar mai presus de orişice fu lăudată înţelepciunea nepreţuită a Griseldei. După cîteva zile contele da Panage se întoarse la Bologna, iar Gualtieri, după ce-l luă pe Giannucole de la îndeletnicirile lui de pălmaş, îl aşeză în rang de socru, astfel încît bătrînul îşi duse viaţa pîn' la capăt cinstit de toată lumea şi foarte mulţumit. Pe urmă îşi mărită copila la casă mare şi bogată şi el trăi ani mulţi şi fericiţi lîngă Griselda, pe care întotdeauna o preacinsti cu multă rîvnă.

Ajunşi aici, ce alta am mai putea să spunem decît că cerul rînduieşte ca şi în cocioabe să se nască din cînd în cînd suflete mari, aşa precum şi în palate se adăpostesc adeseori suflete mai vrednice să şadă şi să păzească porcii decît să stăpînească şi să domnească peste oameni. Care alta în locul Griseldei ar fi putut să rabde, nu numai fără a vărsa o lacrimă măcar, dar chiar cu zîmbetul pe faţă, nesăbuitele încercări la care o supusese Gualtieri ? Cît despre el, socot că nu i-ar fi stricat de loc să dea peste o femeie care, drept răzbunare c-o gonise din casă numai în cămaşă, s-ar fi dat altuia pe sine, ca să-i

scuture blăniţa şi ca în atare chip cămaşa să se preschimbe într-o rochie de toată frumuseţea.

Dioneo îşi isprăvise povestea, iar doamnele, care nutreau păreri cu totul diferite, vorbiseră îndelung de dînsa, fie lăudînd unele lucruri, fie ţinîndu-le de rău, cînd regele, ridicîndu-şi ochii către cer şi văzînd că soarele scoborîse către asfinţit, fără a se scula de pe locul său, prinse a vorbi astfel :

— Frumoase doamne, după cum ştiţi, pesemne, înţelepciunea muritorilor nu stă numai în faptul de a-şi aminti cele trecute şi de a le cunoaşte pe cele de faţă, ci de a putea să şi prevadă prin mijlocirea lor ceea ce se va întîmpla în viitor ; şi prevederea aceasta e socotită drept un semn de mare înţelepciune de către oamenii iluştri. Acu, pre cîte ştiţi, mîine sînt cincisprezece zile de cînd, fugind de jalea, de durerile şi nenorocirile care s-au abătut asupra oraşului nostru de cînd cu ciuma asta, am plecat din Florenţa cu gînd de-à petrece oleacă întru păstrarea vieţii şi-a sănătăţii noastre ; după părerea mea, noi n-am înfăptuit nimica necinstit printr-asta, căci, dacă nu mă-nşel, deşi s-au spus aici poveşti hazlii şi uneori poate de-a dreptul îmbietoare la desfătări trupeşti, deşi am mîncat tot timpul şi am băut pe săturate, am dănţuit şi am cîntat — lucruri menite să-i aţîţe la rele pe cei slabi de înger — cu toate acestea, zic, nu ştiu ca noi sau dumneavoastră să fi făcut sau să fi zis vreun lucru vrednic de ocară. Dimpotrivă, nu mi-a fost dat să văd în jurul meu decît iubire şi înţelegere frăţească, lucru ce fără îndoială nu poate fi decît spre cinstea şi binele vostru şi-al meu. Totuşi, pentru ca nu cumva prea îndelungata obişnuinţă să se preschimbe în plictiseală şi pentru ca şederea noastră să nu prilejuiască bîrfeli, de-ar fi s-o prelungim, de vreme ce-am avut cu toţii cinstea

de-a fi regi pentru o zi, cinste de care eu mă bucur încă în clipa aceasta, socot c-ar fi cu cale — dacă doriţi şi dumneavoastră — să ne întoarcem iar de unde am plecat. Căci altfel, dacă vă gîndiţi mai bine, tovărăşia noastră, de care au mai aflat şi alţii, s-ar prea putea să se înmulţească, lucru ce nu ne-ar fi pe plac ; de aceea, dacă întăriţi şi dumneavoastră sfatul meu, eu voi păstra coroana care mi-a fost încredinţată pîn' la plecarea noastră, adică pînă mîine în zori ; iar dacă hotărîţi altminteri, să ştiţi c-am şi ales în gînd pe cel sortit să-mi ieie locul şi să ne fie rege mîine.

Doamnele şi cavalerii se sfătuiră îndelung, dar pînă mai la urmă, aflînd povaţa regelui drept bună şi folositoare, se hotărîră s-o urmeze ; regele puse atunci să-i cheme credincerul, vorbi cu el de cele cîte urmau a fi făcute în dimineaţa următoare şi, după ce învoi pe doamne şi pe cavaleri să facă ce poftesc pînă la ceasul cinei, se ridică în picioare. Ceilalţi se ridicară şi ei şi, după obiceiul mai dinainte rînduit, îşi petrecură fiecare după îndemnul inimii. Iar cînd veni vremea de cină, mîncară cu plăcere şi apoi porniră iar cu cîntece şi dansuri şi, în timp ce Lauretta învîrtea cu dibăcie hora, regele îi porunci Fiammettei să cînte o cîntare, iar dînsa foarte bucuroasă începu precum urmează :

De-ar naşte iubire făr' de gelozie,
Nici uneia poate
Inima în piept nu i-ar rîde ca mie.

De-i scris tinereţea
Să-i placă femeii în cel îndrăgit,
Ori fapta măreaţă
'N război, frumuseţea,
Purtarea aleasă, cuvîntul grăit

Cu dor şi dulceaţă,
Eu sînt aceea ; pe-a dragului faţă
Eu una pe toate
La rînd le citesc, cînd iubirea mă-mbie.

Dar fiindcă ştiu bine
Că ş-alte înţelepte ca mine mai sînt,
Eu tremur de teamă,
Căci tot ce-i în mine,
Şi-n ele mocneşte şi-acelaşi avînt
Cu dor mi le cheamă.
De aceea plătesc norocului vamă
Şi griji necurmate
Îmi tulbură pacea şi n-am bucurie.

De-ar fi pe-o măsură
Credinţă să am pe cît preţuire
În cel îndrăgit,
Bănuială şi ură
N-aş pătimi ; dar cînd văd că-n iubire
Nu-i unul cinstit,
Pe toţi îi ţin răi ; mă mistui cumplit
Şi-a mele surate
Pe toate le bănui de gînd cu hoţie.

De aceea nici una
Să n-aibă-ndrăzneală în dragostea mea
Să-mi facă ocară ;
Căci dacă vreuna
Cu vorbe mieroase ori semne ar vrea
Să-mi facă, mă jur pe Sfînta Fecioară,
Celei ingrate
Cu vîrf să-i plătesc a ei mîrşăvie.

De îndată ce Fiammetta îşi isprăvi cîntarea, Dioneo, care şedea alături de ea, îi zise rîzînd :

— Ar fi foarte frumos din parte-ţi să spui şi celorlalte doamne cine-i iubitul dumitale, ca nu cumva vreuna să ţi-l răpească din greşeală, lucru de care spui că te-ai mînia aşa cumplit.

După cîntarea Fiammettei se mai cîntară încă multe altele şi abia la miezul nopţii, după porunca regelui, se duseră cu toţii la culcare. A doua zi, cît ce mijiră zorile, se sculară şi, conduşi de vrednicul lor rege, o apucară spre Florenţa, unde slujbaşul trimisese din vreme lucrurile lor. Acolo cei trei tineri le conduseră pe doamne în biserica Santa Maria Novella de unde plecaseră împreună cu ei şi, după ce-şi luară rămas bun de la ele, porniră care încotro, iar doamnele se întoarseră, cînd socotiră că e vremea, fieştecare acasă.

ÎNCHEIEREA AUTORULUI

Preavrednice copile, spre mîngîierea cărora m-am pus pe-o treabă aşa de lungă, eu cred c-am izbutit să duc la bun sfîrşit cu ajutorul harului ceresc — pe care nu l-am dobîndit prin meritele mele, ci după cîte socotesc prin ruga voastră cea smerită — tot ceea ce făgăduisem să fac la început, drept care, mulţumind dintîi lui Dumnezeu şi după aceea vouă, voi da odihnă penei şi mîinii ostenite. Totuşi nu vreau să închei fără a răspunde mai întîi unor nedumeriri mărunte pe care voi sau alţii s-ar prea putea să le nutriţi, chiar fără a mi le spune, deşi eu sînt încredinţat că întocmai ca şi celelalte, de care am mai vorbit o dată, n-au nici un privilegiu anume care să ceară un răspuns, lucru pe care îmi amintesc că l-am şi dovedit de altfel la începutul celei de a patra zile a cărţii.

Vor fi pesemne printre voi unele care au să spună că în poveştile acestea m-am arătat prea slobod la vorbă, fiindcă uneori am pus în gura dumneavoastră, şi mai adesea v-am făcut să ascultaţi lucruri pe care nu se cuvine să le spuie şi nici să le asculte femeile

cinstite. Eu nu mă învoiesc la asta : orişice lucru, fie el oricît de necinstit, dacă e spus pe ocolite, poate fi spus de orişicine ; iar noi, după părerea noastră, tocmai aşa am făcut. Dar fiindcă n-am de gînd să mă sfădesc cu voi, pentru că ştiu că m-aţi învinge, să zicem că aveţi dreptate ; ei bine, chiar şi atunci eu aş putea să vă arăt cu multă uşurinţă de ce am făcut aşa. Întîi şi întîi dacă se află în careva dintre poveşti vreun lucru necinstit e numai fiindcă însăşi firea poveştii a cerut aşa şi orice om cu scaun la cap care ar dori să judece pe drept poveştile acestea şi-ar da fără îndoială seama că mi-ar fi fost cu neputinţă să le istorisesc altminteri, fără a le preschimba cuprinsul. Iar dacă totuşi mai găseşti în ele pe ici pe colo vreun cuvinţel mai deochiat ce pasămite nu-i pe placul mironosiţelor acelora ce cîntăresc cuvintele mai straşnic decît faptele şi caută mai degrabă să se arate bune decît să fie într-adevăr, socot că pentru faptul de a le fi scris nu poate nimeni să mă învinovăţească mai cu temei decît pe aceia, atît bărbaţi cît şi femei, care spun într-una, fără înconjur, din zori şi pînă-n noapte „gaură“ şi „ţăruş“, „pilug“ şi „piuliţă“ şi alte multe de acest soi. Şi apoi, la urma urmelor de ce adică pana mea să aibă mai puţine drepturi decît penelul unui pictor ? Căci pictorul, fără să fie, pe drept, măcar ţinut de rău, nu numai că-i înfăţişează pe sfinţii Mihail şi Gheorghe lovind pe unde-i place lui cu spada sau cu lancea în şarpe sau balaur, dar pe deasupra îl mai face şi pe Cristos bărbat şi pe Eva femeie şi bate cu piroane picioarele Aceluia care s-a răstignit pe cruce spre mîntuirea noastră. Oricine poate să-şi dea seama că istorioarele acestea nu în biserică au fost spuse, căci cele cîte ţin de ea se cade a fi rostite cu vorbe neîntinate şi inimă curată, deşi printre poveştile bisericii creştine se află chiar destule scrise cu totul altfel decît

sînt ale mele ; de asemenea n-au fost rostite nici printre filozofi, în ale căror şcoli cinstea se cere respectată nu mai puţin decît în alte părţi, nici printre cărturari şi preoţi şi nici prin cine ştie ce alte locuri ; ci au fost rostite în grădini, în locuri de petrecere şi printre fete tinere — deşi coapte la minte şi gata să înfrunte ispitele poveştilor — şi într-o vreme în care pînă şi celor mai cinstite femei li se da dreptul să umble cu izmene în cap întru scăparea vieţii lor. Poveştile acestea, oricum ar fi să fie, ca toate celelalte lucruri, pot fi şi ele de folos sau pot să dăuneze, după persoana ce le ascultă. Cine nu ştie oare că vinul, după Cinciglione, Scolaio [1] şi mulţi alţii, le prinde bine celor teferi, pe cînd celor cuprinşi de fierbinţeli le strică ? Vom zice că-i dăunător din pricina aceasta ? Cine nu ştie oare că focul e folositor, ba chiar de-a dreptul trebuincios ? Vom zice că-i păgubitor fiindcă ne arde casele, oraşele şi satele ? Armele apără şi ele pe cei care doresc să vieţuiască în pace, însă de multe ori împrăştie şi moarte, nu fiindcă ele ar fi rele, ci fiindcă sînt rău folosite. O minte putredă, stricată n-o să priceapă niciodată o vorbă aşa cum se cuvine ; şi, după cum acestor minţi cuvintele cinstite nu le ajută la nimic, la fel nici cele necinstite nu pot atinge sau strica o minte sănătoasă, precum nu poate nici noroiul să atingă razele de soare, sau murdăria pămîntească minunăţiile cereşti. Ce cărţi, ce vorbe, ce scrisori pot fi mai sfinte şi mai demne de cinste şi respect decît preasfintele Scripturi ? Şi totuşi s-au aflat destui care, pricepîndu-le pe dos, s-au dus pe ei la pierzanie şi-au tras şi pe alţii după ei. Orişice lucru în sinea lui slujeşte la ceva ; dar, dacă-i rău întrebuinţat sau înţeles anapoda, el poate să prilejuiască

[1] Beţivi vestiţi pe vremea lui Boccaccio (n. t.).

nenumărate rele. Aşa şi cu poveştile mele. Cine va vrea cu orice preţ să afle în ele sfaturi sau fapte mişeleşti, le va afla uşor dacă-i pornit la rele şi dacă le va întoarce pe faţă şi pe dos ; dar cel ce va dori să afle lucruri de folos şi să culeagă învăţăminte, va izbuti şi el la rîndul lui să le găsească, iar dacă aceste istorioare vor fi citite de acelea de dragul cărora au fost scrise, cît şi la vremea pentru care au fost anume povestite, de bună seamă nimeni nu va putea să spună sau să le socotească altfel decît cinstite şi chiar folositoare. Mironosiţele grăbite să spuie „Tatăl nostru" şi să învîrtească la plăcinte pentru iubiţii lor duhovnici, să lase în plata Domnului poveştile acestea, care nu zoresc pe nimeni să le citească cu de-a sila. Deşi, la drept vorbind, mai zic şi dumnealor cîte un cuvînt mai deochiat, ba chiar şi fac din cînd în cînd cîte o ispravă gogonată.

Vor fi de asemeni printre voi, iubite doamne, altele care au să spună c-ar fi fost de mii de ori mai bine ca anumite povestiri să nu fi fost istorisite. Se poate, nu zic ba ; dar eu am fost silit să le ascult şi să le spun pe cele povestite ; iar dacă doamnele din carte ar fi ales poveşti mai frumoase, pe acelea le-aş fi scris şi eu. Dar dacă vreţi cu dinadins să mă învinovăţiţi pe mine de născocirea lor (deşi nu eu le-am născocit), am să vă spun că n-aş avea la ce mă ruşina din pricină că nu sînt toate deopotrivă de frumoase, pentru că nu e meşter în toată lumea asta, în afară de Dumnezeu, care să poată face un lucru fără de cusur. Nici împăratul Carlo, care a făcut pe paladini [1], n-a izbutit să facă atîţia, încît să poată alcătui ei singuri o oştire. Unde sînt multe lucruri amestecate laolaltă, este firesc ca cele bune să şadă

[1] Cei Doisprezece cavaleri care alcătuiau garda împăratului Carol cel Mare.

lîngă cele rele. N-a fost de cînd e lumea ogor muncit aşa de bine, încît să nu găseşti în el, alăturea de grîne, urzici, scaieţi sau buruieni. Şi apoi, cînd e să le vorbeşti unor copile simple, precum sînteţi şi voi în cea mai mare parte, este de-a dreptul o prostie să cauţi poveşti mai osebite şi să-ţi măsori cuvintele la fiecare pas. Totuşi, pe cei ce vor citi poveştile acestea îi povăţuiesc să nu le ia în seamă decît pe cele ce desfată, iară pe cele care împung să nici nu le citească. În fruntea lor stă scris ce se ascunde în ele, astfel încît cuprinsul lor să nu poată înşela pe nimeni.

Pe urmă cred că vor mai fi şi dintr-acelea ce vor spune că printre aceste povestiri sînt unele prea lungi. Acestora eu le răspund că, de le aşteaptă alte treburi, e o curată nebunie să se apuce a le ceti, chiar şi de-ar fi mai scurte. Căci chiar dacă a trecut atîta amar de vreme de cînd m-am apucat să scriu şi pînă acum, cînd în sfîrşit mi-am isprăvit cu bine truda, cu toate acestea n-am uitat c-am închinat această carte femeilor deprinse să vieţuiască în huzur şi nicidecum celor cu treburi ; pentru aceia ce citesc doar ca să-şi treacă vremea nici o lectură nu-i prea lungă, dacă îşi atinge ţinta pe care o caută cititorul. Lecturile mai scurte se potrivesc cu mult mai bine şcolarilor — care trudesc spre a-şi trece vremea cu folos şi nu ca să petreacă — decît vouă, femeilor, cărora vă rămîne liber tot timpul neîntrebuinţat în desfătările iubirii. Şi în afară de aceasta, de vreme ce nici una dintre voi nu merge la Atena, nici la Bologna ori la Paris ca să înveţe carte, cu voi se cade să vorbim mai pe îndelete, mai pe larg decît cu cei care îşi ascut minţile lor spre învăţătură.

De asemenea nu mă îndoiesc că vor mai fi şi altele care vor spune, poate, că în poveştile acestea găseşti prea multe vorbe de duh şi alte fleacuri şi că nu-i

şade bine unui bărbat cu greutate şi cu scaun la cap să scrie asemenea poveşti. Acestora mă văd silit să viu şi să le mulţumesc, căci zeul lor şi grija faţă de faima mea porneşte din îndemn spre bine. Dar iată ce-am să le răspund : mărturisesc că sînt un om cu scaun la cap şi greutate şi mulţi m-au pus în cumpănă să vadă cît trag la cîntar ; dar celor care n-au avut prilejul să mă cîntărească le spun că nu sînt greu de loc, ba dimpotrivă atît de uşor, încît plutesc la faţa apei ; şi judecînd că predicile rostite de călugări cu scopul de-a înfiera păcatele omeneşti sînt astăzi pline de cuvinte de duh, de glume şi de fleacuri, am socotit că n-ar strica să folosesc şi eu vreo cîteva din ele în povestirile acestea, scrise cu gînd de-a alunga din sufletul femeilor tristeţea şi urîtul. Iar de s-ar întîmpla cumva ca unele dintre ele să rîdă cu prea multă poftă cînd vor ajunge a le ceti, plîngerea Ieremiei, patimile Mîntuitorului şi pocăinţa Magdalenei vor izbuti cu uşurinţă să le alunge veselia.

Şi cine se îndoieşte oare că nu vor fi şi dintr-acelea care vor spune despre mine că-s rău de gură ca o babă şi că mi-e limba otrăvită, fiindcă pe ici pe colo scriu adevărul despre fraţi ? Pe acestea însă se cuvine să le iertăm, căci nu-i a crede că spun astfel din alte pricini decît dintr-o pornire dreaptă, de vreme ce se ştie doar că fraţii sînt oameni de treabă, care de dragul Domnului fug de orice osteneală şi macină numai atunci cînd se ridică stăvilarul, dar fără a spune mai departe ; şi dacă n-ar fi să miroasă cu toţii niţeluş a ţap, ar fi de-a dreptul o plăcere să stai cu ei de vorbă ! Cum însă în lumea asta nimic nu e statornic, ci toate-s schimbătoare, poate că şi cu limba mea s-a petrecut acelaşi lucru ; s-o fi schimbat şi ea cu vremea şi poate că-i mai bună acum, nu după judecata mea — pe care mă feresc cît pot s-o iau drept mărturie cînd este vorba despre

mine — ci după spusa unei vecine, care zicea că limba mea n-are pereche în lume de bună ce-i şi dulce. Şi într-adevăr, la vremea cînd ea mărturisea acestea nu mai aveam a scrie decît vreo cîteva poveşti. Oricum, de vreme ce-mi dau seama că doamnele care îmi aduc învinuirea aceasta o fac din prea mult zel şi nu din alte pricini, socot că unora ca ele le ajunge acest răspuns.

Şi acum, pentru că-i vremea să punem capăt vorbelor, închei, lăsîndu-le pe toate să spună şi să creadă tot ceea ce poftesc şi mulţumesc cu umilinţă Părintelui Ceresc, care m-a ajutat după atîta osteneală s-ajung la mult rîvnitul capăt al istorioarelor acestora. Iar voi, plăcute doamne, rămîneţi sănătoase în paza şi puterea Lui şi, de v-a fost de vreun folos citirea acestei cărţi, aduceţi-vă aminte din cînd în cînd de mine.

Aici sfîrşeşte cea de a zecca şi ultima zi a cărţii
numită DECAMERON, zisă
PRINŢUL GALEOTTO

CUPRINS

ZIUA A CINCEA: FIAMMETTA

Introducere. 7

Povestea întîia — Iubind, Cimone învață carte și-o fură pe Efigenia, iubita lui, pe mare 9

Povestea a doua — Gostanza îl iubește pe Martuccio Gomito 23

Povestea a treia — Pietro Boccamazza fuge cu Agnolella 32

Povestea a patra — Ricciardo Manardi e găsit de *messer* Lizio din Valbona cu fata lui 41

Povestea a cincea — Guidotto din Cremona își lasă fata lui Giacomin din Pavia și moare 49

Povestea a șasea — Gianni din Procida . . . 57

Povestea a șaptea — Teodoro e îndrăgostit de Violante, copila lui *messer* Amerigo, stăpînul său 65

Povestea a opta — Nastagio degli Onesti, iubind o fată din neamul Traversarilor, își cheltuiește averea 74

Povestea a noua — Federigo degli Alberighi iubește fără a fi iubit 82

Povestea a zecea — Pietro din Vinciolo cinează la nişte prieteni, iar nevastă-sa îşi aduce în casă un tînăr 90

Sfîrşitul zilei 100

Balada lui Dioneo : *Iubire, lumină gingaşă* . . 102

ZIUA A ŞASEA : ELISA

Introducere 107

Povestea întîia — Un cavaler făgăduieşte *madonnei* Oretta s-o poarte ca pe cal, spunîndu-i o poveste 111

Povestea a doua — Cisti brutarul, cu un cuvinţel subţire, îl face pe *messer* Geri Spina să-i pară rău anume de ce-i ceruse fără prea multă chibzuială 114

Povestea a treia — *Monna* Nonna dei Pulci, la o glumă cam deşucheată a episcopului din Florenţa, îi închide gura cu un răspuns bine ţintit 119

Povestea a patra — Chichibio, bucătarul lui Currado Gianfigliazzi 122

Povestea a cincea — *Messer* Forese din Rabatta şi maestrul Giotto, pictorul 126

Povestea a şasea — Michele Scalza, dovedind unor flăcăi că baroncii sînt cei mai nobili oameni de pe pămînt, cîştigă un rămăşag 130

Povestea a şaptea — *Madonna* Filippa, fiind aflată de bărbat cu ibovnicul, e dusă în faţa judecăţii 134

Povestea a opta — Fresco îşi îndeamnă nepoata să nu se uite în oglindă 138

Povestea a noua — Guido Cavalcanti cu-o vorbă de ocară atinge uşurel pe cîţiva nobili florentini ce se legaseră de dînsul 141

Povestea a zecea — Călugărul Cipolla făgăduieşte unor ţărani să le arate pana arhangelului Gavril 145

Sfîrşitul zilei 156

Balada Elisei : *Iubire, de-o fi să-ţi mai scap din gheare* 162

ZIUA A ŞAPTEA : DIONEO

Introducere 167

Povestea întîia — Gianni Lotteringhi aude peste noapte că-i bate cineva la uşă şi-o scoală pe nevastă-sa 169

Povestea a doua — Peronella, prinzînd de veste că omul ei se întoarce acasă, îşi ascunde ibovnicul într-un butoi 175

Povestea a treia — Călugărul Rinaldo se culcă cu cumătra lui 181

Povestea a patra — Într-o noapte, Tofano îşi încuie nevasta afară 189

Povestea a cincea — Un soţ gelos, deghizîndu-se în preot, îşi spovedeşte nevasta 195

Povestea a şasea — *Madonna* Isabella, în timp ce stă cu Leonetto, primeşte vizita lui *messer* Lambertuccio 206

Povestea a şaptea — Lodovico destăinuieşte *madonnei* Beatrice iubirea ce i-o poartă . . 212

Povestea a opta — Un bărbat îşi bănuieşte nevasta 220

Povestea a noua — Lidia, nevasta lui Nicostrato, îl iubeşte pe Pirrus 230

Povestea a zecea — Doi sienezi iubesc o femeie, cumătra unuia dintre ei 243

Sfîrşitul zilei 248

Balada Filomenei : O, *viaţă de chin necurmat !* 249

ZIUA A OPTA : LAURETTA

Introducere 255

Povestea întîia — Gulfardo se înţelege cu nevasta lui Guasparruolo să se culce cu ea pentru o sumă de bani 256

Povestea a doua — Popa din Varlungo se culcă cu *monna* Belcolore şi-i lasă drept zălog giubeaua lui 260

Povestea a treia — Calandrino, Bruno şi Buffalmacco încearcă să găsească pe valea rîului Mugnone o piatră fermecată 268

Povestea a patra — Canonicul din Fiesole iubeşte o văduvă, căreia nu-i e drag . . . 279

Povestea a cincea — Trei tineri îi trag izmenele unui judecător 286

Povestea a şasea — Bruno şi Buffalmacco îi fură un porc lui Calandrino 291

Povestea a şaptea — Un student iubeşte o văduvă 299

Povestea a opta — Doi tineri se au foarte bine 329

Povestea a noua — Maestrul Simone, doctorul . 335

Povestea a zecea — O siciliană îi fură cu îndemînare unui negustor tot ce-şi adusese la Palermo 356

Sfîrşitul zilei 370

Balada lui Pamfilo : *Iubire, atîta belşug* . . . 371

ZIUA A NOUA : EMILIA

Introducere . . . 375

Povestea întîia — *Madonna* Francesca . 377

Povestea a doua — O stareţă se scoală în mare grabă pe întuneric să prindă o călugăriţă 385

Povestea a treia — Maestrul Simone, îndemnat de Bruno, de Buffalmacco şi de Nello, îi dă a crede lui Calandrino că a rămas însărcinat 390

Povestea a patra — Cecco al lui *messer* Fortarrigo îşi joacă la Buonconvento tot ce are . . 396

Povestea a cincea — Calandrino se îndrăgosteşte de o fată 402

Povestea a şasea — Doi tineri trag la un han 413

Povestea a şaptea — Talano di Molese visează că un lup sfîşie gîtul şi faţa nevestei lui 419

Povestea a opta — Biondello îi joacă un renghi lui Ciacco poftindu-l la un prînz . . . 422

Povestea a noua — Doi tineri cer sfatul lui Solomon 427

Povestea a zecea — *Don* Gianni, la îndemnul cumătrului Pietro, face niscaiva farmece . . 434

Sfîrşitul zilei 438

Balada Neifilei : *Mi-e drag să mă bucur, căci tînără sînt* 440

Introducere 445

Povestea întîia — Un cavaler îl slujeşte pe regele Spaniei 446

Povestea a doua — Ghino di Tacco îl prinde pe abatele din Cluny, îl vindecă de rău de pîntec şi apoi îl lasă slobod 450

Povestea a treia — Mitridanes, pizmuind dărnicia lui Natan, pleacă în căutarea lui . . 457

Povestea a patra — *Messer* Gentile dei Carisendi, întorcîndu-se de la Modena, scoate din mormînt o femeie iubită de el 466

Povestea a cincea — *Madonna* Dianora îi cere lui *messer* Ansaldo o grădină 476

Povestea a şasea — Regele Carlo se îndrăgosteşte la bătrîneţe 483

Povestea a şaptea — Regele Petru . . . 491

Povestea a opta — Sofronia, crezînd că se mărită cu Gisippo, se mărită cu Titus Quintius Fulvius 500

Povestea a noua — *Messer* Torello îl preacinsteşte în casa lui pe Saladin, care se deghizase în haine de negutător 522

Povestea a zecea — Marchizul di Saluzze la rugăminţile supuşilor săi se hotărăşte să se însoare după placul inimii 545

Sfîrşitul zilei 559

Balada Fiammettei : *De-ar naşte iubire făr'de gelozie* 560

Încheierea autorului 563

Redactor responsabil : ELENA MURGU
Tehnoredactor : TRAIAN ARGETOIANU

Dat la cules 15.03.1966. Bun de tipar 30.06.1966. Apărut 1966. Tiraj 60.160 ex. broşate. Hîrtie ziar de 50 g/m². Format 700×920/32. Coli ed. 23,98. Coli tipar 18. A. nr. 4 020/1966. C.Z. pentru bibliotecile mari 85. C.Z. pentru bibliotecile mici 85—32=R.

Tiparul executat sub comanda nr. 60 231 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti — Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2025